

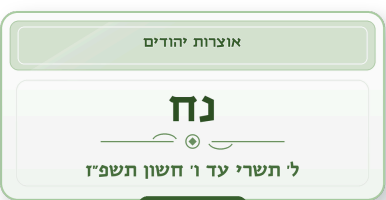
בשורה גדולה ללומדי הדף היומי

”הדף היומי”

עם “אוצרות יהודים”
הפרש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,
משנה, שולחן ערוך,
עמוד הימי משנה ברורה
זוהר עם תרגום לשון הזוהר,
תהלים,
כתבי ברסלב.

פרויקט “תורה בשנה”
מהדורה מיוחדת
באותיות מאירות עיניים
מתאים ללמוד גם בסינעה.

לפי ימים

ארגונים יהודיים

בתוספת “הכל הנצח”, דבר יום ביומו מרכיב “ק”צ”א

”אוצרות יהודים”
הביאור המיוחד שכבש בסערה
את לומדי הדף היומי!

יד ושם לעבר ה', ה”ר נחמן בן שמואל ליאני, מנמתי בדרך מצורה
”א”א כסלו תשס”ח

חבורת תתמ”א - שבת פרשת נח, ל’ תשרי - ו’ חשון תשפ”ז

אוצרות יהודים

גוטמבר 5 בני ברק 138948
03-6186699 ☎ 03-6186699
שלי 036186699X@gmail.com

להצטרפות - 03-6186699 ☎

ובעמדות “לנדרים פלטים”

ניתן להשיג באדי”ב:

Route 17M #515 Harriman, NY 10926
P: 845.476.8899 E: oitzreseyehidim@gmail.com

הָרִינִי מִקֶּשֶׁד אֶת עַצְמִי

בְּלִמּוּדֵי/בְּתַפְלָתִי

לְכָל הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שְׂבֻדוֹרְנוּ

וְלְכָל הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם

קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּוֶה

וּבַפֶּרֶט לְרֵבֶנּוּ הַקְדוֹשׁ

צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם

נַחַל גִּבְעַת מְקוֹד חֲכָמָה

רֵבֶנּוּ נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא

זְכוּתוֹ תִּגְן עָלֵינוּ אָמֵן

הדף היומי עם פירוש אוצרות יהודים • נ"ך • משנה • שולחן ערוך • עמוד יומי משנה ברורה •
זוהר עם תרגום ללשון הזוהר • תהילים • כתבי ברסלב: ליקוטי מוהר"ן • ליקוטי הלכות • ספרי
רבינו על פי הסדר • ספר המידות • שמות הצדיקים • ליקוטי תפילות
פרשת השבוע ותיקון הכללי מופיעים בנפרד

נושאי הלימוד בחוברת ערוכים לפי ימות השבוע

בכל יום מרוכז חלק הלימוד השייך לאותו יום

הקש על היום הרצוי כדי לעבור אליו

יום שני

יום ראשון

יום רביעי

יום שלישי

יום שישי

יום חמישי

שבת קודש

לתיקון הכללי

לפרשת השבוע

ניווט בתוך החוברת

לחצו על הכפתורים למעבר מהיר בין הנושאים

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

לעמוד הבא

להצטרפות לקבלת החוברות

מעבר לארכיון החוברות

לחוברות מפרשות קודמות

בראשית ו נח

אונקלוס כח

אֱלֹהִים תּוֹלַדְתָּ נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים
 הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ׃
 וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חַם
 וְאֶת־יֶפֶת׃ י וְתִשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי
 הָאֱלֹהִים וּתְמַלֵּא הָאָרֶץ חֲמָס׃ י וַיֹּרֵא
 אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־
 הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו עַל־
 הָאָרֶץ׃ ס י וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַח כָּל־
 בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מִלֵּא הָאָרֶץ חֲמָס
 מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃
 י עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה
 וְהָאָנָּה מִחִבְלֵהוֹן עִם אָרָעָא׃ י עֲבִיד לָךְ תִּיבֹתָא דְאַעֲזִי דְקִדְרוֹם מְדוּרִין תַּעֲבִיד

רש"י

(ט) אֱלֹהִים תּוֹלַדְתָּ נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק. הוואיל
 והזכירו ספר בשבחו שנאמר זכר צדיק
 לברכה. ד"א ללמדך שעיקר תולדותיהם של
 צדיקים מעשים טובים: בדורותיו. יש
 מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן
 שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר.
 ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה
 צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה
 נחשב לכולם: אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ.
 ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו.
 נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה
 מתחזק ומהלך בצדקו מאילו: הִתְהַלֵּךְ. לשון
 עבר. וזהו שמושו של ל' בל' כבד משמשת
 להבא ולשעבר בלשון אחד קום התהלך
 להבא. התהלך נח לשעבר. התפלל בעד
 עבדיך להבא. ובא והתפלל אל הבית הזה
 לשון עבר אלא שהיו"ו שבראשו הופכו
 להבא: (יא) וְתִשְׁחַת. לשון ערוה וע"א (ס"א)
 ערוה כי השחית כל בשר את דרכו וע"א (ס"א)
 תשחיתו: וּתְמַלֵּא הָאָרֶץ חֲמָס. גזל (ס"א) שנאמר
 וכן החמס אשר בכפיהם: (יב) כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר.
 אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן
 : (יג) קַח כָּל בָּשָׂר. כל מקום שאתה מוצא
 זנות וע"א אנדרלמוסיה באה לעולם והורגת
 טובים ורעים: כִּי מִלֵּא הָאָרֶץ חֲמָס. לא
 נחתם גזר דינם אלא על הגזל: אֶת הָאָרֶץ.
 כמו מן הארץ ודומה לו כצאתי את העיר מן
 העיר. חלה את רגליו מן רגליו. ד"א את
 הארץ עם הארץ שאף ג' טפחים של עומק
 המחרישה נמוחו ונטשטשו: (יד) עֲשֵׂה לָךְ

בראשית ו נח

אונקלוס כח

אֶת־הַתֵּבָה וְכִפְרַת אֶתָּה מִבֵּית וּמְחוּץ
 בִּפְפֹּר׃ ט וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֶתָּה שְׁלֹשׁ
 מֵאוֹת אַמָּה אֶרֶץ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה
 רֹחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ׃ טו צֹהַר
 תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תִּכְלֹנָהּ
 מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בַּצִּדָּה תִּשְׁלֹם
 תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה׃ י וַאֲנִי הִנְנִי
 מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מִיָּם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת
 כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת
 הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יְגוּעַ׃ י וְהִקְמֹתִי
 אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבֵאתִי אֶל־הַתֵּבָה אֲתָּה
 וְרוּחַא דְחַיִּי מִמְּחֹת שְׁמָא כָּל־דִּי בָאָרָעָא יָמוּת׃ י וְאַקִּים יְת קִנְמִי עֲמָךְ וְתִיעוּל

רש"י

תיבת. הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה
 חטריחו בבנין זה כדי שיראוהו אנשי דור
 המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה
 זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא
 מבול לעולם אולי ישובו: עֲצֵי גֹפֶר. כך שמו
 ולמה ממין זה ע"ש גפרית שגזרו עליהם
 להמחות בו: קָנִים. מדורים מדורים לכל
 בהמה וחיה: כִּכְפָּר. זפת בלשון ארמי. ומצינו
 בגמרא כופרא. בתיבתו של משה ע"י שהיו
 המים תשים דיה בחומר מבפנים וזפת
 מבחוץ. ועוד כדי שלא יריח אותו צדיק ריח
 רע של זפת אבל כאן מפני חזוק המים וזפת
 מבית ומחוץ: (טו) צֹהַר. י"א חלון וי"א אבן
 טובה המאירה להם (ב"ר): וְאֶל אַמָּה תִּכְלֹנָהּ
 מִלְמַעְלָה. כסויה משופע ועולה עד שהוא
 קצר מלמעלה ועומד על אמה כדי שיוזבו
 המים למטה מכאן ומכאן (ס"א אינו): בַּצִּדָּה
 תִּשְׁלֹם. שלא יפלו הגשמים בה: תַּחְתִּים שְׁנַיִם
 וּשְׁלֹשִׁים ג'. עליות זו על גב זו עליונים לאדם
 אמצעים למדור תחתים לזבל (ב"ר): (יז) וַאֲנִי
 הִנְנִי מֵבִיא. הנני מוכן להסכים עם אותם
 שזרונוי ואמרנו לפני כבר מה אנוש כי
 זוכרנו: מִבּוֹל. שבלה את הכל שבלבל את
 הכל שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך וזהו
 לשון אונקלוס שתרגם טופנא שהציק את
 הכל והביאם לבבל שהיא עמוקה לכך נקראת
 שנער שנעצרו שם כל מתי מבול (ס"א מימי מבול
 וכן הגיה מדרש"ל בח"ש בנפס' שבת): (יח) וְהִקְמֹתִי אֶת
 בְּרִיתִי. (ב"ר) ברית היה צריך על הפירות שלא
 ירקבו ויעפשו ושלא יהרגוהו רשעים שבדור:

בראשית ז נח

אונקלוס

וּבְנֵיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ: י ומִכָּל־
הַחַי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיא אֶל־
הַתְּבָה לַחַיִּית אִתְּךָ זָכָר וְנִקְבָּה יִהְיוּ:
ב מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל־
רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ
אֵלֶיךָ לַחַיִּיּוֹת: כ וְאִתְּךָ קַח־לָךְ מִכָּל־
מֵאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְיִהְיֶה לָּךְ
וְלָהֶם לְאֹכְלָה: כג וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה
אֹתוֹ אֱלֹהִים בֵּן עֶשְׂרֵה: שני ז וַיֹּאמֶר יְהוָה
לְנֹחַ בֹּא־אִתְּךָ וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתְּבָה כִּי־
אִתְּךָ רִאֲיָתִי צִדִּיק לִפְנֵי בְדוֹר הַזֶּה: ד מִכָּל־
הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה
אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה
הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: ג גם מִעוֹף הַשָּׁמַיִם
שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לַחַיִּית זָרַע עַל־

לתיבותא אתה ובנך
ואשתך ונשי בנך
עמך: י ומכל-דחי
מכל-בשר
למלא תעיל לתיבותא
לקמא עמך דבר
ונקבא יחיו:
כ מעופא לזנהי ומן
בעירא לזנה ומכל-
ריקשא דארעא
לזנהי תרין תרין
יעלון לותך לקמא:
כא ואת סב לך מכל-
מיכל דמתאכיל
ותקנוש לותך ויהי לך
ולחון למיכל:
כג ועבד נח ככל די
פקד יתה יי בן עבד:
ז א ואמר יי לנח עול
את וכל-אנש ביתך
לתיבותא ארי יתך
חזיתי זכאי קדמי
דברא הדין: ב מכל-
בעירא דכיא תסב לך

שבעא שבעא דבר ונוקבא ומן בעירא דלא דכיא היא תרין דבר ונוקבא: אף
מעופא דשמיא שבעא שבעא דבר ונוקבא לקמא ורעא על אפי כל-ארעא:

רש"י

אתה ובניך ואשתך. האנשים לבד והנשים
לבד מכאן שנאסרו בתשמיש המטה (שם)
(יט) ומכל החי. אפי' שדים: שנים מכל. מן
הפחות שבהם לא פחתו משנים אחד זכר
ואחד נקבה: (כ) מהעוף למינהו. (כ"ה) אותן
שרידין במיניהם ולא השחיתו דרכם
ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניסו
אתה ובניך ואשתך. האנשים לבד והנשים
לבד מכאן שנאסרו בתשמיש המטה (שם)
(יט) ומכל החי. אפי' שדים: שנים מכל. מן
הפחות שבהם לא פחתו משנים אחד זכר
ואחד נקבה: (כ) מהעוף למינהו. (כ"ה) אותן
שרידין במיניהם ולא השחיתו דרכם
ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניסו

בראשית ז נח

אונקלוס

פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: ה כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה
אֲנֹכִי מִמָּטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת־כָּל־הַיְּקוּם
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: ו וַיַּעַשׂ נֹחַ
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה: ז וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה וְהַמְּבּוּל הָיָה מִיָּם עַל־הָאָרֶץ: ח וַיָּבֹא
נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתְּבָה
מִפְּנֵי מַי הַמְּבּוּל: ט מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף
וְכָל אֲשֶׁר־רֶמֶשׂ עַל־הָאֲדָמָה: י שְׁנַיִם
שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבָה זָכָר וְנִקְבָּה
כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ: יא וְיִהְיֶה לְשִׁבְעַת
הַיָּמִים וּמִי הַמְּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:
יב בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי־נֹחַ בַּחֲדָשׁ

שבעא יומין ומי טופנא הוו על ארעא: יא בשנת שית מאה שנין לחיי נח בנחא

רש"י

בטהורים הכתוב מדבר ולמד סתום מן
המפורש: (ד) כי לימים עוד שבעה. אלו ד'
ימי אבולו של מתושלח הצדיק שחס הקדוש
ברוך הוא על כבודו ועכב את הפורענות צא
וחשוב שנותיו של מתושלח ותמצא שהם
כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח: כי לימים עוד.
מהו עוד זמן אחר זמן זה נוסף על ק"כ שנה:
ארבעים יום. כנגד יצירת הולד שקלקלו
להטריח ליוצרים לצור צורת מזמרים: (ה)

ד ארי לזמן יומין עוד
שבעא אנא מחית
מטרא על ארעא
ארבעין יומין
וארבעין לילון ואמחי
ית כל-יקומא די
עבדית מעל אפי
ארעא: ה ועבד נח
ככל-די פקדה יי:
ו ונח בר שית מאה
שנין וטופנא הוו מיא
על ארעא: ז ועל נח
ובנוהי ואתתה ונשי
בנוהי עמה לתיבותא
מן גדם מי טופנא:
ח מן בעירא דכיא ומן
בעירא דליתוהי דכי
ומן עופא וכל-די
ריקיש על ארעא:
ט תרין תרין עלו עם
נח לתיבותא דבר
ונקבא קמא דפקיד יי
ית נח: י ויהוה לזמן
שבעא יומין ומי טופנא הוו על ארעא: יא בשנת שית מאה שנין לחיי נח בנחא

בראשית ז נח

אונקלוס ז

הַשְּׁנִי בַשְּׁבַעַה-עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה
נִבְקְעוּ כָּל-מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת
הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: ^יוַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: ^יבַּעֲצֵם הַיּוֹם
הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וָחֶם וַיִּפֹּת בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ
נָח וּשְׁלֹשֶׁת נָשִׁי-בָנָיו אֹתָם אֶל-הַתֵּבָה:
^יהָמָּה וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה
לְמִינָהּ וְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ
לְמִינֵהוּ וְכָל-הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צֶפּוֹר כָּל-
כְּנָף: ^יוַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים
מִכָּל-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים: ^יוְהַבָּאִים
זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בֶּשֶׂר בָּאוּ בְּאִשְׁרֵי צֹהַר
אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ: שְׁלִישִׁי

תַּנְיָא בְּשַׁבְּעַת עֶשְׂרָא
יוֹמָא לִדְרָחָא כְּיוֹמָא
הַדִּין אֲתַבְּנֵעוּ כָּל-
מְבוּעֵי תְהוֹמָא רַבָּא
וְכוֹי שְׁמַיָּא אֲתַפְתְּחוּ:
י כִּי וְהוּהוּ מִטְרָא נְחִית
עַל אֶרֶצָא אֲרַבְּעִין
יָמִין וְאַרְבְּעִין לַיְלָן:
י בְּכָרְן יוֹמָא הַדִּין עַל
נַח וְשֵׁם וָחֶם וַיִּפֹּת בְּנֵי
נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָח וְהָלַת
נָשִׁי כְּנוּחֵי עֲמֻחוֹן
לְתִיבּוּתָא: ^יאֲנֹן
וְכָל-חַיָּתָא לְזִנְהּ וְכָל-
בְּעִירָא לְזִנְהּ וְכָל-
רִיחָשָׁא דְרָחִישׁ עַל
אֶרֶצָא לְזִנְהֵי וְכָל-
עוֹפָא לְזִנְהֵי כָּל-צֶפֶר
כָּל-דְּפֶרַח: ^יוּבְעָאֻלוּ
עִם נֹחַ לְתִיבּוּתָא תְּרִין
תְּרִין מִכָּל-בֶּשֶׂרָא דִּי
בַּה רוּחָא דְחַיִּי: ^יוּבְעָלָא דְכָר וְנוֹקְבָא מִכָּל-בֶּשֶׂרָא עָלוּ כְּמָה דְּפִקִּיד יְתָה יִי וְאַגֵּן יִי

רש"י

אייר: נבקעו. להוציא מימיהן: תהום רבה. מדה כנגד מדה הם חטאו ברכה רעת האדם ולקו בתהום רבה: (יב) ויהי הגשם על הארץ. ולהלן הוא אומר ויהי המבול אלא כשהורידן הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה וכשלא חזרו היו למבול: ארבעים יום וגו'. אין יום ראשון מן המנין לפי שאין לילו עמו שהרי כתיב ביום הזה נבקעו כל מעינות נמצאו ארבעים יום כלים בכ"ח בכסליו לר' אליעזר שהחדשים נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר הרי י"ב ממרחשון וכ"ח מכסליו: (יג) בַּעֲצֵם הַיּוֹם

בראשית ז נח

אונקלוס ז

וַיְהִי הַמִּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ
וַיָּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתֵּבָה וַתָּרֶם מֵעַל
הָאָרֶץ: ^יוַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרְבוּ מְאֹד עַל-
הָאָרֶץ וַתֵּלֶךְ הַתֵּבָה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:
^יוְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ
כָּל-הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר-תַּחַת כָּל-
הַשָּׁמַיִם: ^יחֲמֹשׁ עֶשְׂרֵה אָמָּה מִלְּמַעְלָה
גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: ^יא וַיָּגֹעַ כָּל-
בֶּשֶׂר | הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ בַּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
וּבַחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל
הָאָדָם: ^יב כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים
בְּאַפּוֹ מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרֵבָה מָתוּ: ^יג וַיִּמָּח
אֶת-כָּל-הַיְּקוּם | אֲשֶׁר | עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה
מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף
הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשְׁאָר אֲדָם-נֹחַ

בְּמִימָרָה עֲלוּחֵי:
י וְהוּהוּ טוֹפְנָא אֲרַבְּעִין
יָמִין עַל אֶרֶצָא
וַיִּסְגִּיאוּ מִיָּא וַיִּשְׁלֹו יָת
תִּיבּוּתָא וְאֲתַרְמַת מֵעַל
אֶרֶצָא: ^יוְהִתְקִיפוּ מִיָּא
וַיִּסְגִּיאוּ לַחֲדָא עַל
אֶרֶצָא וּמִקַּלְכָּא
תִּיבּוּתָא עַל אֲפִי מִיָּא:
י וּמִיָּא תְקִיפוּ לַחֲדָא
לַחֲדָא עַל אֶרֶצָא
וְאֲתַחֲפִיאוּ כָּל-טוֹרִיָּא
רַמְיָא דִּי תַחוּת כָּל-
שְׁמַיָּא: ^יכ חֲמֹשׁ עֶשְׂרִי
אֲמִין מִלְּעֵלָא תְקִיפוּ
מִיָּא וְאֲתַחֲפִיאוּ
טוֹרִיָּא: ^יכא וּמִיָּת כָּל-
בְּשָׂרָא דְרָחִישׁ עַל
אֶרֶצָא בַּעוֹפָא
וּבְכַעֲרָא וּבְכַחֲמָא
וּבְכָל-רִיחָשָׁא דְרָחִישׁ
עַל אֶרֶצָא וְכָל-אַנְשָׂא:
^יכב כָּל-דִּי נִשְׁמַת רוּחָא
דְחַיִּין בְּאַפּוּהֵי מִכָּל-

רש"י

עבדיך: (יז) ותרם מעל הארץ. משוקעת היתה במים י"א אמה כספניה טעונה המשוקעת מקצתה במים ומקראות שלפנינו יוכיחו: (יח) ויגברו. מאליהן: (כ) חמש עשרה אמה מלמעלה. למעלה של גובה כל ההרים לאחר שהושוו המים לראשי ההרים: (כב) נשמת רוח חיים. נשמה של רוח חיים: אֲשֶׁר בַּחֲרֵבָה

בראשית ח נח

אונקלוס

וְאִשָּׁר אֶתּוֹ בַּתְּבָה: ַּ וַיִּגְּבְּרוּ הַמַּיִם עַל־
הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאת יוֹם: ַּ ח א וַיִּזְכֹּר
אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֶתּוֹ בַּתְּבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים
רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם: ַּ וַיִּסְכְּרוּ
מַעֲיֵנֵת תְּהוֹם וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּפְּלָא
הַגִּשְׁם מִן־הַשָּׁמַיִם: ַּ וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם מֵעַל
הָאָרֶץ הָלוֹךְ וָשׁוֹב וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה
חֲמִשִּׁים וּמֵאת יוֹם: ַּ וַתֵּנַח הַתְּבָה בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַע־עֶשְׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי
אָרְרט: ַּ וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וַחֲסוֹר עַד
בְּשִׁבְעַת עֶשְׂרָא יוֹמִין לִיְרֵחָא עַל טוּרֵי קָרְדו: ַּ ח וּמִצָּא הוּא אֶזְלִין וַחֲסִרִין עַד יִרְחָא

רש"י

והכישו ועליו נאמר הן צדיק בארץ ישולם: ַּ ויבִלָּא. וימנע כמו לא תכלא רחמיך לא יכלה
(א) ויזכר אֱלֹהִים. זה השם מדת הדין היא
ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת
הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת
רחמים למדת הדין שנאמר וירא ה' כי רבה
רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמתה והוא שם
מדת הרחמים: ויזכר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וגו'. מה
זכר להם לבהמות וזכות שלא השחיתו דרכם
קודם לכן ושלל שמשו בתיבה: וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים
רוּחַ. רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: עַל
הָאָרֶץ. על עסקי הארץ: וַיִּשְׁבּוּ. כמו כשוך
חמת המלך לשון הנחת חמה: (ב) וַיִּסְכְּרוּ
מַעֲיֵנֹת. כשנפתחו כתיב כל מעינות וכאן אין
כתיב כל לפי שנשתתרו מהם אותן שיש בהם
צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהן:

בראשית ח נח

אונקלוס

הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים: ַּ וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים
יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חֲלוֹן הַתְּבָה אֲשֶׁר
עָשָׂה: ַּ וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יֵצוּא וָשׁוֹב
עַד־יִבְשַׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: ַּ ח וַיִּשְׁלַח
אֶת־הַיּוֹנָה מֵאֶתּוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם
מֵעַל פָּנֵי הָאָדָמָה: ַּ וְלֹא־מָצָאָה הַיּוֹנָה
מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתְּבָה
בִּיָּמִים עַל־פָּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ
וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֶתָּהּ אֵלָיו אֶל־הַתְּבָה: ַּ וַיַּחַל
אִפִּי כָל־אֲרֻעָא וְאוֹשִׁיט יְדָהּ וְנִסְכָּה וְאַעֲלֵ יָתָה לְתִיבָתָא: ַּ י וְאוֹרִיף עוֹד שְׂבָעָא
רש"י

ונחה התיבה ליום המחרת למדת שהיתה
משוקעת י"א אמה במים שעל ראשי ההרים:
(ה) בַּעֲשִׂירִי וגו'. נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים. זה אב
שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם.
וה' הוא אלול ועשירי לכסליו שפסק הגשם
כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון והוא
שביעי להפסקה אי אפשר לומר כן על כרחך
שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה שהרי לא
כלו ארבעים של ירידת גשמים ומאה
וחמשים של תגבורת המים עד אחד בסיון
ואם אתה אומר שביעי לירידה אין זה סיון
והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה שאם
אתה אומר להפסקה והוא אלול אי אתה
מוצא בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל
הארץ שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי
ההרים שלח את העורב וכ"א יום הוחל
בשליחות היונה הרי ששים יום משנראו
ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה וא"ת

עֲשִׂירָהָ בַּעֲשִׂירָהָ
בְּחֹדֶר לִיְרֵחָא אֶתְחַזְיָאוּ
רִישֵׁי טוּרֵיָא: ַּ וְהָיוּ
מִסּוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין
וַתִּפְתַּח נֹחַ יָת בֵּית
תִּיבָתָא דִּי עָבַד:
וַיִּשְׁלַח יָת עוֹרְבָא
וַיִּנְפֹּק מִפְּקֻ וְתֵב עַד
דִּיבִישׁוּ מֵיָא מֵעַל
אֲרֻעָא: ַּ ח וַיִּשְׁלַח יָת
יוֹנָה מִלּוֹתָהּ לְמַחְזֵי
אִם קָלוּ מֵיָא מֵעַל אִפִּי
אֲרֻעָא: ַּ ט וְלֹא אֶשְׁכַּחַת
יוֹנָה מְנוּחַ לְפָרְסַת
רַגְלָהּ וְתִבְתַּ לְיוֹתָהּ
לְתִיבָתָא אֲרִי מֵיָא עַל
שְׂבָעָא

יִמִּין אַחֲרָיִן וְאוֹסִיף
שִׁלַּח יְת' יוֹנָה מִן
תִּיבֹתָא: י"א וְאַתָּת
לֹתָהּ יוֹנָה לַעֲדָן
רִמְשָׁא וְהָא טָרֵף זִיתָא
תִּבְרִי מַחַת בְּפִמָּה
וַיִּדַּע נַח אֲרִי קְלוּ מִיָּא
מַעַל אֲרָעָא: י"ב וְאוֹרִיךְ
עוֹד שְׂקָעָא יוֹמִין
אַחֲרָיִן וְשִׁלַּח יְת' יוֹנָה
וְלֹא אוֹסִיפֹת לְמִיתַב
לֹתָהּ עוֹד: י"ג וְהָיָה
בְּשִׁית מָאָה וַחֲדָא
שְׁנִין בְּקִדְמָאָה בְּחַד
לִירְחָא נְגִיבוּ מִיָּא
מַעַל אֲרָעָא וְאַעֲדִי נַח
יְת' חוּפָאָה דְּתִיבֹתָא
וַחֲזָא וְהָא נְגִיבוּ אִפִּי
אֲרָעָא: י"ד וּבְיִרְחָא
תַּנְיָנָא בְּעִשְׂרִין וְשִׁבְעָא
יוֹמִין לִירְחָא יְבִישֵׁת
אֲרָעָא: טו וּמִלִּיל י"ז
נִיבָה עֲמָךְ: י"ז כֹּל־חִיתָא
עַל אֲרָעָא אִפִּיק עֲמָךְ

דעם

כאן התיר להם תשמיש המטה: (יז) **הוצא**. הוצא כתיב היצא אמור להם ששיצאו הוצא אם אינם רוצים לצאת הוציאם אותה: **ושרצו בארץ**. ולא כתבה מגיד שאף ההבהמה והעוף נאסרו בתשמיש: (יח) **למשפחתיהם**. קבלו עליהם על מנת לידבק בבמינים: (כ) **מכל הבהמה הטהורה**. אמר לא יצוה לא הקדוש ברוך הוא להכניס מאלו ו' י' **אשר כדל** כדי להקריב קרבן מהם (כ"ד) **כ"ז ופ' ל"ד**: (כ"ה) **מנערו**. מנערו כתיב משננער לצאת

וַיִּתְּלִדוּן בְּאַרְעָא
וַיִּפְשְׁוּן וַיִּסְגְּוּן עַל
אַרְעָא: וַיַּח וַיִּנְפֹּק נָח
וּבְבוֹהֵי וְאַתְתָּה וְנִשִּׁי
בְנוֹהֵי עִמָּה: יט כָּל-
חַיְתָא כָּל-רִיחָשָׁא
וְכָל-עוֹפָא כָּל-דְּרָחִישׁ
עַל אַרְעָא לְזִרְעִיתָהוֹן
נִפְקוּ מִן תִּיבֹתָא:
כ וּבָנָא נָח מִדְּבָחָא
קָדָם יי וְנִסִּיב מִכָּל-
בְּעִירָא דְכִנָּא וּמִכָּל-
עוֹפָא דְכִי וְאַסֵּק עֲלֹן
עַל מִדְּבָחָא: כא וְקָבַל
יי בְּרַעְוָא יֵת הָרְבִנָּה
וְאָמַר יי בְּמִימְרָהּ לֹא
אוֹסִיף לְמִילֵּט עוֹד יֵת
אַרְעָא בְּדִיל חוֹבֵי
אַנְשָׁא אֲרִי זַעְרָא לְבָא
דְּאִנְשָׁא בִישׁ מְזַעֲרִיהָ
וְלֹא אוֹסִיף עוֹד
לְמַמְחֵי יֵת כָּל-דְּחֵי
בְּמָא דְעִבְדִּית: כב עוֹד
נָח וְיָמָם וְלַיְלָא לֹא

ממעי אמו נתן בו יצר הרע: **לא אסף** ולא **אסף**. כפל הדבר לשבועה הוא שכתוב אשר נשבעתי מעבור מי נח ולא מצינו בה שבועה אלא זו שכלל דבריו והיא שבועה וכן דרשו חכמים במסכת שבועות: (כב) **עוד כ"י ימי הארץ וגו' לא ישבתו**. ו' עתים הללו שני חדשים לכל הארץ ואחד חודש ששנינו חצי תשרי ומלך ארצו וחצי כסליו וזו חצי כסלו ושבת וחצי שבט קור וכו' **כ"מ** וס' עד חל ימי כלומר תמיד כמו עוד וסומתו (בז) **קור**. קשה מחזור:

בראשית ט נח

אונקלוס ט נח

יִשְׁבְּתוּ: ט א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־
בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־
הָאָרֶץ: ב וּמִוֹרָאכֶם וְחִתְכֶם יִהְיֶה עַל־כָּל־
חֵית הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל־
אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דָּגֵי הַיָּם
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ: ג כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי
לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּירְק עֵשֶׂב נֹתַתִּי לָכֶם
אֶת־כָּל: ד אֲדֹבֶשׁ בָּשָׂר בִּנְפֹשׁוֹ דָּמּוֹ לֹא
תֹאכְלוּ: ה וְאֵד אֶת־דַּמְכֶם לִנְפֹשְׁתֵיכֶם
אֲדָרֶשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדָרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם
מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדָרֶשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:

רש"י

חורף. עת זרע שעורים וקטניות החריפין להתבשל מהר. קור הוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן (מדרש"ל) קציר חצי ניסן ואייר וחצי סיון: קיץ. הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמייבשים אותן בשדות ושמו קיץ כמו (שמואל ב' טו) והלחם והקיץ לאכול הנערים: וחום. הוא סוף ימות החמה חצי אב ואלול וחצי תשרי שהעולם חם ביותר כמו ששינוי במסכת יומא שלהי קייטא קשי' מקייטא: ויום ולילה לא ישבתו. מכלל ששבתו כל ימות המבול שלא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה (ב"ר פכ"ה ו"ד'): לא ישבתו. לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן: (ב) וחתכם ואימתכם כמו תראו חתת (ויצו ב) ואגדה ל' חיות (סנהדרין צח שבת קנא) שכל זמן שתניקו בן יומו חי אין אתה צריך לשמרו מן העכברים עוג מלך

בראשית ט נח

אונקלוס ט נח

ו שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמּוֹ יִשְׁפֹךְ בִּי
בְּעַלְם אֱלֹהִים עֲשֵׂה אֶת־הָאָדָם: ז וְאִתְּם
פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרִיצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ: ח וְאֵלֶּי
חַמִּישִׁי ה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֵלֶּי
בָּנָיו אֲתוּ לֵאמֹר: ט וְאֲנִי הֲנִי מִקִּים אֶת־
בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זֶרְעֶכֶם אַחֲרֵיכֶם: י וְאֵת
כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה
וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יִצְאֵי
הַתְּבֹהַּ לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ: יא וְהִקְמַתִּי אֶת־
בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכְרַת כָּל־בָּשָׂר עוֹד
מִמִּי הַמִּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת

נִפְשָׁא חֵיתָא דְעִמְכוֹן בְּעוֹפָא בְּכַעֲרָא וּבְכָל־חַיַּת אֶרֶצָא עִמְכוֹן מִכָּל־נִפְקֵי חֵיבּוּתָא לְכָל־חַיַּת אֶרֶצָא: יא וְאִתְּם יִתְּקִימִי עִמְכוֹן וְלֹא יִשְׁתַּיְצִי כָּל־בָּשָׂרָא עוֹד מִמִּי טוּפְנָא

רש"י

בהן שנאמר נמשל כבהמות נדמו לפיכך הוצרך להזהיר עליהן את החיות: ומיד האדם. מיד ההורג כמויד ואין עדים אני אדרוש: מיד איש אחיו. מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג אני אדרוש אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל שאף השוגג צריך כפרה ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע הקב"ה דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו והאלהים אנה לידו במס' מכות הקב"ה מומנן לפונדק אחד וכו': (ו) בָּאָדָם דְּמוֹ יִשְׁפֹךְ. אם יש עדים המיתוהו אתם למה כי בעלם וגו': עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם. זה מקרא חסר וצריך להיות עשה העושה את האדם

וכן הרבה במקרא: (ז) וְאִתְּם פְּרוּ וּרְבוּ. (ח) לפי פשוטו הראשונה לברכה וכאן לצווי ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים: (ט) וְאֲנִי הֲנִי. מסכים אני עמך שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד וכן עשה ובאחרונה אמר לו הנני מסכים לעשות קיום וחיווק ברית להבטחתי ואתן לך אות: (י) חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם. הם המתהלכים עם הבריות: מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבֹהַּ. להביא שקצים ורמשים: חַיַּת הָאָרֶץ. להביא המויקין שאינן בכלל החיה אשר אתכם שאין הילוכן עם הבריות: (יא) וְהִקְמַתִּי. אעשה קיום

בראשית ט נח

אונקלוס מ

הָאָרֶץ: י וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת-הַבְּרִית
אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ
חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: י אֶת-
קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בַעֲנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי
וּבֵין הָאָרֶץ: י וְהִיָּה בַעֲנָנִי עָנָן עַל-הָאָרֶץ
וְנִרְאָתָהּ הַקִּשְׁת׃ בַּעֲנָן: י וְזָכַרְתִּי אֶת-
בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ
חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר וְלֹא-יְהִיָּה עוֹד הַמַּיִם
לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר: י וְהִיְתָה הַקִּשְׁת׃
בַּעֲנָן וּרְאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין
אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר
עַל-הָאָרֶץ: י וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זֹאת
אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמֹתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל-
בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ: פ שִׁשִּׁי י וְיִהְיוּ בְּנֵי-
נֹחַ הַיְצֵאִים מִן-הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וְיֹפֶת וְחָם

בְּשָׂרָא דִּי עַל אָרְעָא: י וַיֹּאמֶר יי לָנֹחַ דָּא אֶת קָהָם דִּי אֶקְיִמִּית בֵּין מִימְרֵי וּבֵין
כָּל-בְּשָׂרָא דִּי עַל אָרְעָא: י וְיִהְיוּ בְּנֵי נֹחַ דִּי נִפְקוּ מִן תִּיבֹתָא שֵׁם וְחָם וְיֹפֶת וְחָם

רש"י

לברית ומהו קיומו את הקשת כמו שמסיים והולך: (יב) לְדֹרֹת עוֹלָם. נכתב חסר שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (ב"ר: יד) בענני ענן. כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם: (טו) בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל

בראשית ט נח

אונקלוס מ

הוא אָבִי כְנַעַן: י שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי-נֹחַ
וּמֵאלֹהֵי נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ: י וַיַּחֲלֵ נֹחַ אִישׁ
הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרִם: י וַיִּשְׁתַּי מִן-הַיַּיִן
וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֱלָה: י וַיֵּרָא חָם
אָבִי כְנַעַן אֶת עֲרוֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי-אָחָיו
בַּחוּץ: י וַיִּקַּח שָׁם וַיַּפֵּת אֶת-הַשְּׂמֵלָה
וַיִּשְׁמְרוּ עַל-שָׂכְם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרָנִית
וַיַּכְסּוּ אֶת עֲרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית
וַעֲרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: י וַיִּיקַּח נֹחַ מֵיֵינוּ
וַיַּדַּע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנֵי הַקִּטָּן:
י וַיֹּאמֶר אֲרוּר עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה

חָמוֹ: י כִּי נִתְּמַר נֹחַ מִחֲמַרָּה וַיַּדַּע יְיָ דִּי עֶבֶד לֹה בְּרָה זַעֲרָא: י כִּי וַיֹּאמֶר לִיט כְּנַעַן

רש"י

בשכרותו של נח שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנענו בנו לפיכך הוצרך לומר כאן וחס הוא אבי כנען: (כ) וַיַּחֲלֵ. (ב"ר) עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. אדוני האדמה כמו (רות א) איש נעמי: ויטע כרם. כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים (ב"ר: כא) אֹהֱלָה. אהלה כתיב רמז ל' שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה שגלו על עסקי היין שנאמר השותים (עפ"ס ו) במזוקי יין: ויתגל. לשון ויתפעל: (כב) וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן. (ב"ר) יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו. יש אומרים סרסו (מנח"מ ט) וי"א רבעו

הוא אָבִיו דְּכַנְעָן: י ט תלמא אלין בני נח ומאלין אתבדרו כל-ארעא: כ וישרי נח קבר פלח בארעא ויגביב פרמא: כא וישיי מן חמר וירוי ואתגלי בגו משקנה: כב ויחזא חם אביוהי דכנען ית עריתא דאביוהי ויחוי לתרין אחוהי בשוקא: כג ויסיב שם ויפת ית פסותא וישויאו על פתף תריהון ואזלו מחזירין וכסיואו ית עריתא דאביוהון ואפיהון מחזירין ועריתא דאביוהון לא חזו: כד נאתער נח מחמרה וידע ית דִּי עֶבֶד לֹה בְּרָה זַעֲרָא: כה וַיֹּאמֶר לִיט כְּנַעַן

בשכרותו של נח שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנענו בנו לפיכך הוצרך לומר כאן וחס הוא אבי כנען: (כ) וַיַּחֲלֵ. (ב"ר) עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. אדוני האדמה כמו (רות א) איש נעמי: ויטע כרם. כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים (ב"ר: כא) אֹהֱלָה. אהלה כתיב רמז ל' שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה שגלו על עסקי היין שנאמר השותים (עפ"ס ו) במזוקי יין: ויתגל. לשון ויתפעל: (כב) וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן. (ב"ר) יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו. יש אומרים סרסו (מנח"מ ט) וי"א רבעו

בראשית י נח

אונקלוס מב

לְאֶחָיו: כו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי
כִנְעַן עֶבֶד לָמוֹ: כז יָפֶת אֱלֹהִים לְיִפֶּת וַיִּשְׁכֵּן
בְּאַחֲלֵי-שָׁם וַיְהִי כִנְעַן עֶבֶד לָמוֹ: כח וַיְחִי-
נֹחַ אַחֵר הַמִּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים
שָׁנָה: כט וַיְהִי כַל-יְמֵי-נֹחַ תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה
וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ י אֵלֹהִי תוֹלְדֹת
בְּנֵי-נֹחַ שָׁם חָם וַיִּפֶּת וַיְהוֹדוּ לָהֶם בָּנִים
אַחֵר הַמִּבּוּל: ג בְּנֵי יָפֶת גֹּמֶר וּמִגּוֹג וּמֹדִי
וְיוֹן וְתַבֵּל וּמִשְׁשֹׁן וְתִירָס: ד וּבְנֵי גֹמֶר אֲשֻׁכַּן
וְרִיפֶת וְתַגְרֵמָה: ה וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה
וְתַרְשִׁישׁ כְּתִים וְדֹדָנִים: ו מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ
אֵין הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹ
לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם: ז וּבְנֵי חָם כּוּשׁ
וּמִצְרַיִם וְפוּט וּכְנַעַן: ח וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא
וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא וּבְנֵי
אַתְפָּרְשׁוּ נִגְוֹת עַמֻּמָּיָא בְּאַרְעֵהוֹן גְּבֵר לְלִשְׁנָה לְנִרְעִיתָהוֹן בְּעַמֻּמִּיהוֹן: י וּבְנֵי חָם כּוּשׁ
וּמִצְרַיִם וְפוּט וּכְנַעַן: יא וּבְנֵי סִבָּא וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה

רש"י

מעלה. ומה ראה חם שסרסו אמר להם
לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו והרג
זה את זה בשביל ירושת העולם ואבינו יש
לו ג' בנים ועודנו מבקש בן רביעי: (כו) ברוך
ה' אֱלֹהֵי שָׁם. שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו
לחת להם את ארץ כנען: ויהי. להם כנען למס
עובד: (כז) יָפֶת אֱלֹהִים לְיִפֶּת. מתורגם יפתי
ירחיב: וישכן באח"י שם. ישרה שכניתו
בישראל. ומדרש חכמים אע"פ שיפת אלהים
ליפת שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני
לא שרתה בו שכניה והיכן שרתה במקדש
ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם: ויהי
כנען עבד. אף משיגלו בני שם ימכרו להם
עבדים מבני כנען: (כח) וְתִירָס. זו פרס. (כ"ח):

בראשית י נח

אונקלוס מב

רַעְמָה שָׁבָא וְדֹדָן: ה וְכוּשׁ יָלַד אֶת-נִמְרֹד
הוּא הַחַל לְהַיּוֹת גְּבֹר בְּאַרְץ: ט הוּא-הִיָּה
גְּבֹר-צִיד לִפְנֵי יְהוָה עַל-כֵּן יֹאמַר בְּנִמְרֹד
גְּבֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה: י וַתְּהִי רֵאשִׁית
מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאַרְרָךְ וְאַכַּד וּכְלֵנָה בְּאַרְץ
שֹׁנַעַר: יא מִן-הָאָרֶץ הַזֶּה יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן
אֶת-נִינְוָה וְאֶת-רְחֹבֹת עִיר וְאֶת-כַּלַּח:
יב וְאֶת-רָסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר
הַגְּדֹלָה: יג וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת-לֹדִים וְאֶת-
עַנְמִים וְאֶת-לֵהֲבִים וְאֶת-נַפְתָּחִים:
יד וְאֶת-פִּתְרָסִים וְאֶת-כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ
מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת-כַּפְתָּרִים: טו וּכְנַעַן
יָלַד אֶת-צִידֹן בְּכּוּר וְאֶת-חֹת: טז וְאֶת-
הַיְבוּסִי וְאֶת-הָאֲמֹרִי וְאֶת הַגְּרִגְשִׁי: יז וְאֶת-
הַחֲוִי וְאֶת-הָעֲרָקִי וְאֶת-הַסִּינִי: יח וְאֶת-

רש"י

(ח) לְהַיּוֹת גְּבֹר. להמריד כל העולם על
הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה: (ט) הוּא-
הִיָּה. צד דעתן של בריות בפיו ומטען
למרוד במקום: לִפְנֵי ה': מתכוין להקניטו על
פניו: עַל כֵּן יֹאמַר. על כל אדם מרשיע בעזות
כנמרוד גבור ציד (כ"ח): (יא) מִן הָאָרֶץ. כיון

בראשית י נח

אונקלוס מד

הָאֲרֹדִי וְאֶת־הַעֲמִיר וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאֶחָד
נִפְצָו מִשְׁפָּחוֹת הַפְּנֵעֵנִי: וַיְהִי גְבוּל
הַפְּנֵעֵנִי מִצִּידֵן בְּאֶכָה גִּרְרָה עַד־עֵזָה
בְּאֶכָה סְדֹמָה וְעֹמְרָה וְאֲדָמָה וְעֵבֶם עַד־
לְשֹׁעַ: אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם
לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגִזְיָהֶם: ס כֹּה וְלִשְׁם
יִלְדָּהּ גַם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אָחִי יִפְתָּה
הַגְּדוֹל: כ כִּי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד
וְלֹד וְאַרְם: כ וּבְנֵי אָרַם עֹוִן וְחוּל וְגִתֵּר
וּמֹשׁ: כ וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלֶח
יָלַד אֶת־עֶבֶר: כ וְלִעֶבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם
הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימֵיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם
הַשֵּׁנִי חֲנֹן שֵׁם חֲדָן פֶּלֶג אֲרִי בְיוֹמוֹהִי אֶתְפְּלִיגַת אֶרֶץ אֵשׁ וְשֵׁם אֲחֻהִי יִקְטָן:

רש"י

משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם
פלשתים: (יח) ואחר נפצו. מאלה נפוצו
משפחות הרבה: (יט) גבול. סוף ארצו. כל
גבול ל' סוף וקצה: באכזה. שם דבר. ול'נ
כאדם האומר לחבירו גבול זה מגיע עד אשר
תבא לגבול פלוני: (כ) לששנותם בארצותם.
אע"פ שנחלקו ללשונות וארצות כלם בני חם
הם: (כא) אבי כל בני עבר. הנהר היה שם:
אחי יפת הגדול. איני יודע אם יפת הגדול אם
שם כשהוא אומר שם בן מאת שנה וגו'
שנתיים אחר המבול הוי אומר יפת הגדול
שהרי בן ת"ק שנה היה נח כשהתחיל להוליד
והמבול היה בשנת שש מאות שנה נמצא

בראשית יא נח

אונקלוס מד

אָחִיו יִקְטָן: כ וַיִּקְטָן יָלַד אֶת־אֱלִמֹּדֶד
וְאֶת־שֶׁלֶח וְאֶת־חֲצֵרְמוֹת וְאֶת־יִרְחָ:
כ וְאֶת־אֲדָרְסָם וְאֶת־אֲוֹל וְאֶת־דִּקְלָה:
כ כֹּה וְאֶת־עֹוֶבֶל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא:
כ וְאֶת־אוֹפִיר וְאֶת־חוּלָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־
אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן: וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁא
בְּאֶכָה סְפָרָה הָרַק הַקָּדָם: א אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם
לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגִזְיָהֶם:
א אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם
בְּגִזְיָהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאָרֶץ אַחֵר
הַמִּבּוּל: פ שְׁבִיעִי יֵאָ א וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שִׁפְהָ
אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים: ז וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם
וַיִּמְצְאוּ בְּקִעָה בְּאָרֶץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:
ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה
לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָּה וְתִהְיֶה לָּהֶם
וְאֶשְׁכְּחוּ בְּקִיעָתָא בְּאֶרֶץ דְּכָבֵל וַיְתִיבוּ תַּמָּן: ז וַיֹּאמְרוּ גְבֵר לְחִבְרָה הָבֵנוּ נְרָמִי לְכָנִין

רש"י

זכה להעמיד כל המשפחות הללו: (כו)
הצטרפות. ע"ש מקומו דברי אגדה (כ"ה): (א)
שפה אחת. ל' הקודש: ודברים אחדים. באו
בעצה א' ואמרו לא כל הימנו שיבור לו את
העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה.
ד"א על יחידו של עולם. ד"א ודברים אחדים
(ס"א דברים חזים) אמרו אחת לאלף ותרנ"ו שנים
הרקיע תתמוטט כשם שעשה בימי המבול

בראשית יא נח

אונקלוס מו

הַלְבִּנָּה לְאִבָּן וְהַחֲמֹר הָיָה לָהֶם לַחֲמֹר:
 - וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנֶה-לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל
 וְרִאשׁוֹ בִשְׂמֵי שָׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה-לָּנוּ שֵׁם פָּן-נִפְּוּץ
 עַל-פָּנֵי כָל-הָאָרֶץ: ה וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת
 אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי
 הָאָדָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עָם אֶחָד וְשִׁפְהָ
 אַחַת לְכָלֶם וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה
 לֹא-יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:
 - הִבֵּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא
 יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְת רֵעֵהוּ: ה וַיִּפֹּץ יְהוָה אֶת־
 מִשְׁם עַל-פָּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת
 - הֵבִי נִתְגַּלִּי וְנִבְלָל תִּפְּן לִשְׁנֵהוֹן דְּלֹא יִשְׁמַעוּן אֲנֵשׁ לִשְׁן חֲבֵרָה: ה וַיִּבְדֹּר יְיָ וַיַּתְּהוֹן
 מִתְּמָן עַל אִפִּי כָל-אַרְעָא וְאַתְּמַנְעוּ מִלְּמַכְּנֵי קִרְתָּא:

רש"י

לעצה או למשא. הבה הזמינו אפרקליי"ר
 בלע"ז (בערייט צורייטען): **בָּנִים** שאין אבנים
 בבבל שהיא בקעה: ונשרפה **לְשִׁרְפָה**. כך
 עושין הלבנים שקורים טוול"ש (ציגל בלע"ז)
 שורפים אותם בכבשן: **לְחֹמֶר**. לטוח הקיר:
 (ד) **פָּן נִפְּוּץ**. שלא יביא עלינו שום מכה
 להפיצנו מכאן: (ה) וירד ה' **לְרֹאוֹת**. לא
 הוצרך לכך אלא בא ללמד לדיינים שלא
 ירשיעו הנידון עד שיראו ויבינו. (במ"ח): **בְּנֵי**
הָאָדָם. אלא בני מי שמא בני חמורים וגמלים
 אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה
 ואמר האשה אשר נתת עמדי אף אלו כפו
 בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם
 מן המבול: (ו) **הֵן עָם אֶחָד**. כל טובה זו יש
 עמהן שעם אחד הם ושפה אחת לכולן ודבר
 זה החלו לעשות: **הַחֹם** כמו אמרם עשותם
 להתחיל הם לעשות: **לֹא יִבְצֹר מֵהֶם** וגו'
לַעֲשׂוֹת. בתמיה. יבצר ל' מניעה כתרגומו
 ודומה לו יבצור רוח נגידים (תהלים עז): (ז) **הִבֵּה**
 נרדה. בבית דינו נמלך מענותותו יתירה:
הִבֵּה. מדה כנגד מדה הם אמרו הבה נבנה
 והוא כנגדם מדר ואמר הבה נרדה: ו**נִבְלָה**.
 ונבלבל נו"ן משמש בלשון רבים וה"א
 אחרונה יתירה כה"א של נרדה: **לֹא יִשְׁמְעוּ**.
 זה שואל לבינה וזה מביא טיט וזה עומד
 עליו ופוצע את מוחו: (ח) **וַיִּפֹּץ ה' אֶת־**
מִשְׁם. בעוה"ז מה שאמרו פן נפוצו נתקיים
 עליהם הוא שאמר שלמה מגורת רשע היא

בראשית יא נח

אונקלוס מו

הָעִיר: ה **עַל-פָּן קָרָא שְׂמָה בְּכָל בֵּי-שָׁם**
כָּל יְהוָה שִׁפְת כָּל-הָאָרֶץ וּמִשְׁם הַפִּינָם
יְהוָה עַל-פָּנֵי כָל-הָאָרֶץ: ה **אֱלֹה תוֹלְדַת**
שֵׁם שֵׁם בֶּן-מֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-
אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתִים אַחֵר הַמִּבּוֹל: ה **וַיְחִי-שָׁם**
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ה **וְאַרְפַּכְשָׁד**
חֵי חֲמִשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-שֶׁלַח:
י **וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שֶׁלַח**
שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת: ה **וְשֶׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד**
אֶת-עֵבֶר: ה **וַיְחִי-שֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-**
עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת: ה **וַיְחִי-עֵבֶר אַרְבַּע**
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-פֶּלֶג: ה **וַיְחִי-עֵבֶר**
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ה
 וַאֲוֹלִיד ית פֶּלֶג: י"ו וַיְחִי עֵבֶר כְּתֵר דְּאוֹלִיד ית פֶּלֶג אַרְבַּע מֵאוֹת וְתַלְתִּין שָׁנִין וַאֲוֹלִיד

רש"י

תבואנו: (ט) **וּמִשְׁם הַפִּינָם**. למד שאין להם
 חלק לעוה"ב וכי אי זו קשה של דור המבול
 או של דור הפלגה אלו לא פשטו יד בעיקר
 ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו ואלו נשטפו
 ואלו לא נאבדו מן העולם אלא שדור המבול
 היו גולנים והיתה מריבה ביניהם לכך נאבדו
 ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם שנא'
 שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששנאוי
 המחלוקת וגדול השלום: (י) **שֵׁם בֶּן מֵאֵת**
 שנה. כשהוליד את ארפכשד שנתיים אחר

בראשית יא נח

אונקלוס מח

וַיְחִי-פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-רְעוּ:
 וַיְחִי-פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-רְעוּ תִשַׁע
 שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀
 וַיְחִי רְעוּ שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-
 שְׂרוּג: כׁ וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שְׂרוּג
 שִׁבְעַ שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת: ׀ כׁ וַיְחִי שְׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיֹּלֶד אֶת-נַחְוֹר: כׁ וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 אֶת-נַחְוֹר מֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת: ׀ כׁ וַיְחִי נַחְוֹר תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים
 שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-תֶּרַח: כׁ וַיְחִי נַחְוֹר אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת-תֶּרַח תִּשַׁע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאֵת
 שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀ וַיְחִי-תֶּרַח
 שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-אַבְרָם אֶת-נַחְוֹר
 וְאֶת-הָרָן: כׁ וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח
 הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נַחְוֹר וְאֶת-הָרָן
 וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט: כׁ וַיָּמָת הָרָן עַל-פָּנָי
 ית נחור וית הרן: כׁ ואלץ תולדת תרח אוליד ית אברם ית נחור וית הרן וקרן
 אוליד ית לוט: כׁ ומית הרן על אפי תרח אבויא פארע ילדויהא באורא דכשדאי:

רש"י

המבול: (כח) על פני תרח אביו. בחיי אביו
 (כ"ד) ומ"א י"א שעי"י אביו מת שקבל תרח על
 אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו
 והשליכו לכבשן האש והרן יושב ואומר
 בלכו אם אברם נוצח אני משלו ואם נמרוד
 נוצח אני משלו וכשניצל אברם אמרו לו
 להרן משל מי אתה אמר להם הרן משל
 אברם אני השליכיהו לכבשן האש ונשרף

בראשית יא נח

אונקלוס מט

תֶּרַח אָבִיו פֶּאֶרֶץ מוֹלְדֵתוֹ בְּאוּר כְּשָׂדִים:
 מַפְסִיר כׁ וַיָּקַח אַבְרָם וְנַחְוֹר לָהֶם נָשִׁים שָׁם
 אֶשֶׁת-אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אֶשֶׁת-נַחְוֹר מִלְכָּה
 בֶּת-הָרָן אֲבִי-מִלְכָּה וְאֲבִי יִסְכָּה: ׀ וַתְּהִי
 שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד: כׁ וַיָּקַח תֶּרַח
 אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנוֹ
 וְאֶת שָׂרִי כִלְתּוֹ אֶשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ
 אֹתָם מֵאוּר כְּשָׂדִים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן
 וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: כׁ וַיְהִי יוֹמִי
 תֶּרַח חֲמִשָּׁ שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח
 בְּחָרָן: כׁ

פפפ

רש"י

וזהו אור כשדים. ומנחם פירש אור בקעה וכן
 (ישעיה כד) באורים כבדו ה' וכן (שם יא) מאורת
 צפעוני כל חור ובקע עמוק קרוי אור: (כט)
 יסכה. זו שרה על שם שסוכה ברוח הקודש
 ושהכל סוכין ביפיה (ס"א כמו שנאמר ויראו אותה שרי
 פריעה). ועוד יסכה הוא לשון נסיכות (וכן הוא
 בסנהדרין להדיא) כמו שרה לשון שררה: (לא)
 ויצאו אתם. ויצאו תרח ואברם עם לוט ושרי:
 (לב) ויפת תרח בחרן. לאחר שיצא אברם
 מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר מששים
 שנה שהרי כתיב ואברם בן חמש שנים וע'
 שנה בצאתו מחרן ותרח בן שבעים שנה היה

חפלת פרשת נח:

הפטרת נח ישעיה פרק נד

א רָנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פִּצְחִי רָגָה וְצִהְלִי לֹא-חֲלָה קִירְרִים בְּנִי-שׁוּמְמָה

מבני בעולה אִמְרָה יְהוָה: ב הִרְחִיבִי | מְקוֹם אֶהְיֶה וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיךְ יִטּוּ
 אֶל-תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיתְדִיךְ וִיתְדִיךְ חֲזָקִי: ג כִּי-יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי
 וְזִרְעֶךָ גוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹות יוֹשִׁיבוּ: ד אֶל-תִּירָאֵל כִּי-לֹא תִבוֹשִׁי
 וְאֶל-תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחַפְּיִרִי כִּי בָשֶׁת עַל-וִמִּיךְ תִּשְׁפָּחִי וְחִרְפַּת אֱלֹמֹתֶיךָ לֹא
 תִּזְכְּרִי עוֹד: ה כִּי בְעֻלְיֶךָ עֲשִׂיךְ יְהוָה צָבָאוֹת שָׁמָּה וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא: ו כִּי-כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קִרְאָךְ יְהוָה וְאִשֶּׁת
 נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: ז בְּרַגְעַ קֶטָן עֲזֹבְתֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים
 אֶקְבָּצֶךָ: ח בִּשְׂעָף קַצֵּף הַסִּתְרָתִי פָנִי רָגַע מִמֶּךָ וּבִחְסֵד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר
 גֹּאֲלֶךָ יְהוָה: ט כִּי-מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי מֵעֵבֶר מִי-נָח עוֹד עַל-הָאָרֶץ
 כֵּן נִשְׁפַּעְתִּי מִקַּצֵּף עֻלְיֶךָ וּמִגֹּעַר-כָּךְ: י כִּי הִהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוִטֶנָּה
 וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא-יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר מִרְחֶמֶךָ יְהוָה:

הספרדים מסיימים כאן.

יא עֲנִיָּה סִעְרָה לֹא נִחַמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִרְבִּיץ בַּפּוֹךְ אֲבִיךָ וִיסְדֶיךָ בַּסְפִּירִים:
 יב וְשִׁמְתִּי בְּדָכָד שְׁמִשְׁתִּיךָ וּשְׁעֶרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל-גְּבוּלֶךָ לְאֲבָנֵי-חֶפֶץ:
 יג וְכָל-בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ: יד בַּעֲדָה תִּפְוֹגְנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂךָ
 כִּי-לֹא תִירָאִי וּמִמַּחְתָּה כִּי לֹא-תִקְרַב אֵלֶיךָ: טו הֵן גּוֹר יְגוֹר אָפֶס מֵאוֹתִי
 מִי-גֹר אֶתָּךְ עֲלִיךָ יָפוּל: טז הֵן (הִנֵּה קִרִי) אֲנֹכִי בְּרֹאֲתִי חֲרֹשׁ נִפְחַ בְּאֵשׁ פָּחִם
 וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאֲנֹכִי בְּרֹאֲתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל: יז כָּל-כְּלִי יוֹצֵר עֲלִיךָ
 לֹא יִצְלַח וְכָל-לָשׁוֹן תְּקוּם-אֶתָּךְ לְמִשְׁפָּט תִּרְשִׁיעִי זֹאת נִחַלְתָּ עֲבָדֵי יְהוָה
 וּצְדִקְתָּם מֵאֲתִי נֶאֱמַר-יְהוָה: א הוּא כָּל-צֶמֶא לִכְוֹ לַמֵּים וְאֲשֶׁר אֵין-לוֹ בָּסָף
 לִכְוֹ שִׁבְרוֹ וְאֶלְלוֹ וּלְכֹ שִׁבְרוֹ בְּלוּא-כֶסֶף וּבְלוּא מַחִיר יֵין וְחֶלֶב: ב לֵמָּה
 תִּשְׁקָלוּ-כֶסֶף בְּלוּא-לָחֶם וּיִגִּיעַכֶּם בְּלוּא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוּעַ אֱלֹל וְאֶלְלוּ-
 טוֹב וְתִתְעַנֶּג בְּדָשׁוֹן נִפְשָׁכֶם: ג הֵטוּ אֲזִנְכֶם וּלְכֹו אֵלַי שְׁמֵעוּ וְתִחִי נִפְשָׁכֶם
 וְאֶכְרַתְהָ לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסִדֵי דוֹר הַנֶּאֱמָנִים: ד הֵן עֵד לְאוֹמִים נִתְּתִיו
 נִגִיד וּמִצְוָה לְאֻמִּים: ה הֵן גּוֹי לֹא-תִדַּעַ תִּקְרָא וְגוֹי לֹא-יִדְעוֹךָ אֵלֶיךָ יְרוּצוּ
 לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרָךְ:

חזרה לתוכן העניינים

יום ראשון

לנצח עוד יום

כ"ג ע"א לרבי אליעזר, מה תהא עליה?
והיינו, האם כשם שרבי אלעזר
סובר שאותה סאה שהורמה היא הסאה שנפלה,
כך הוא גם סובר ששאר התבואה היא בודאי
טהורה?
וקאמר: יאכלו נקודין או קלויות, או ולושו במי
פירות, או יתחלקו לעיסות, ובלבד שלא יהא
במקום אחד כביצה.
ואמר על כך עולא: מה טעם יש להזהר שלא
יאכל הפירות באופן שיכול לבא לידי טומאה?
והרי לרבי אליעזר אמרין שהסאה שהורמה היא
תרומה והשאר חולין, ולא איכפת לן בטומאתם.
ומפרש: גזירה שמה יביא קב חולין טמאים
ממקום אחר, שנטמאו, ורוצה לטהרם, ויקח גם
קב חולין ועוד משהו ממין זה, דהיינו, מהתבואה
שנפלה לתוכה התרומה הטמאה, ויערבם יחד, כי
סבר האי גברא, איבטלניה ברובא! שהרי הקב
מתבטל בקב ועוד תוספת, לפי שהוא רב ממנו.
ואולם, כיון דאיכא האי משהו, היות ובתבואה
שנפלה לתוכה התרומה, מעורב חלק קטן שהוא
תרומה טמאה שנתערבה בפירות והתבטלה
בתוכם, הרי מצא מין את מינו, וניעור!
כי עכשיו, כאשר מתערב כאן קב חולין טמאים,
מוצאת התרומה הטמאה את הטומאה האחרת
של קב החולין, ומצטרפת עתה אליה, ועל ידי כך
היא ניעורה ואינה בטילה ברוב.
ומכאן מביא רב דימי סייעתא, דאמרינן טומאה
שבטלה חזרת וניעורה. ולכן, מצטרפים גם המים
שבקדירה אל הציר שמעורבת בו טומאה,
והטומאה שהתבטלה ברוב, חזרת וניעורה.
אמר ליה אביי לרב דימי: וכי אם מצינו שטומאה
עוררת טומאה, כדאמרינן הכא, שהתרומה
הטמאה שכבר בטלה חזרת וניעורה ותטמא, על
ידי שמצאה טומאה אחרת, האם גם נאמר
שהטרה **עוררת טומאה**? הרי המים שבקדירה
הם טהורים, ומדוע היך סובר שהמים האלו

הטהורים יעוררו את הטומאה שבמים הבלועים
בתוך הציר.
איתניביה לרבי ירמיה, שאמר, אף על פי שבטלה
הטומאה ברוב, מכל מקום מצא מין את מינו
וניעור, ממה ששנינו במסכת פרה (ט ז):
אם היה אפר פרה אדומה כשר להזיית טמאי
מתים שהוא מטמא במגע ובמשא, **שנתערב
באפר מקלה** (סתם אפר) **הולכין אחר הרוב לטמא**,
שאם רובו אפר כשר היה הוא מטמא, ואם רובו
אפר מקלה אינו מטמא -
ומבואר, דאי רובא אפר מקלה לא מטמא, ואי
אמרת: טומאה המתבטלת ברוב לא בטלה
לגמרי, אלא כמאן דאיתיה דמי, עד שאתה
אומר: אם מצא את מינו הרי הוא ניעור, אם כן,
תיקשי:
כשנתבטל האפר הכשר ברוב אפר מקלה, נהי
דבמגע לא מטמא ומשום שכשנגע אנו אומרים:
ברובו נגע שאינו מטמא, מכל מקום **לטמא במשא**
(שאפר פרה מטמא בין במגע ובין במשא, שהרי בהכרח
נשא גם את האפר המטמא שבתערובת!)?
ומשנינן: הא איתמר עלה [אכן שנינו]: **אמר רבי
יוסי ברבי חנינא: טהור מלטמא במגע, אבל
מטמא במשא** דטומאה כמאן דאיתיה דמי.
ואכתי מקשינן: **והאמר רב חסדא: בשר נבילה
בטילה בשחוטה**, כגון שנתערבה חתיכה אחת של
נבילה בשתי חתיכות של שחוטה, הרי הנבילה
בטלה, כי מין בשאינו מינו הוא, כיון שאי אפשר
לשחוטה שתיעשה נבילה.
הרי מבואר שנבילה בטלה מלטמא, והרי נבילה
מטמא במשא, ואם אתה אומר שטומאה כמאן
דאיתיה דמי, נהי **דבמגע לא מטמא** שאם נגע
באחת מן החתיכות הרי הוא טהור בודאי, ומשום
שאנו אומרים בשחוטה נגע, מכל מקום **לטמא
במשא** כשנשא כל החתיכות, שהרי בהכרח נשא
גם את הנבילה!?

אמר להו: אתון, בדרב חסדא מתניתו לה.
כלומר, אתם שונים את דברי רב חסדא כמימרא
בפני עצמה, ולכן הוקשה לכם: כיון שאמורא
הוא צריך הוא לפרש את דבריו, ואילו רב חסדא
לא חילק בין מגע לבין משא, ומשמע, שאף
במשא אינו מטמא. ואולם:
אנן, בדריבי חייא מתנינן לה, אנו שונים את דברי
רב חסדא על דברי רבי חייא:
תני רבי חייא: נבילה ושחוטה בטילות זו בזו, ועל
זה אמר רב חסדא: שנבילה היא שבטלה
בשחוטה ולא שחוטה בנבילה. ומאחר שתנא
אמרה, אין הוא צריך לפרש דבריו, ואיתמר עלה
דריבי חייא: **אמר רבי יוסי ברבי חנינא: טהור
מלטמא במגע, אבל מטמא במשא.**
ואכתי מקשינן ממשנתנו: והא תנן: **רבי אליעזר
בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חררת דם,
הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה, ותני רבי חייא:
אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומשום ביטול**
ברוב וכדאמר רבי יוחנן לעיל -
**ואי אמרת טומאה כמאן דאיתיה, אם כן, נהי
דבמגע לא מטמא, טמא במשא?**
אישתיק!
**אמר ליה: דילמא שאני הכא, דהוויא לה טומאה
סרוחה.**
**אמר ליה: הניחא לבר פרא דאמר: טומאה
חמורה** (טומאת משא נבילה) **עד לגר**. כלומר, כל זמן
שהיא ראויה לאכילת גר תושב, וטומאה קלה
(טומאת מגע נבילה) **עד לכלב**. כלומר, אפילו נפסלה
מאכילת אדם הרי היא מטמאה במגע אבל לא
במשא עד שתיפסל אפילו מאכילת כלב -
הא חררת הדם ודאי לא חזיא לגר, ואכן יש לומר
שמטעם טומאה סרוחה אינה מטמאה במשא,
ואילו במגע אינה מטמאה משום שאנו אומרים
שבדם הלידה נגע שהוא הרוב. אלא לרבי יוחנן,
ראמר:

כג.

בג:

קיש משפט
גר מצוה

בא מ'י ע'י'י ס'ס'ל
טומאת חולין כל' י'
בב מ'י מ'י ס'ס'ל
במרות הלכה מ'
טומע' י'ר מ'י ש'טן טעמ'
ל מ'י מ'י ס'ס'ל ה'הל' ד'
טומע' מ'י ס'ס'ל ה'ה' ד'

תורה אור השלם

- 1. לא תבאילו בזה בנקה
- לגר אשר בשעריך תחנהו
- ואכלו ואמר לומר י'ר
- עם קשיו מ'י'ר י'ר ח'ל'ר
- לא תבאילו בזה בנקה
- דברים י'ר ד'א

מוסף רש"י

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

שיטת מקובצת

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

הלוקה בהמה פרק שלישי בכורות

בשאינה ראויה לגר אינה קרויה נעילה והיא טעמה שייך בין
למגע בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אכל טומאה קלה של מגע טעמה עד שחפסל מאכילת שלב שפר
ז' דור אינה ראויה לגר להכי לא טעמה נמשא ובמגע נמי לא
דמארי' בדם הלידה נגע שהוא הריב: **אף חיוא לנבל** וטומאה
בגמא קשה לרבי ירמיה: **הפריהם מעיקרה**. כגון שנשתבדו

אכירה מהמים וההלעם היא אע"פ

דמיוא לנבל לא טעמה נמשא דלא
מעולל לא ירדה לעומתה משא אכל
אי מעיקרה חיוא לגר ומתהל' לא
טומאת משא מו לא סליק מינה י' עד
שמיפסל מכלל. ואי קשוי לעיל נמי
לאמאי מוקמינן לה בקשאי הא הוה ליה
לחריז' לכן לא מטמא קר מרמס על
נמשא דמעיקרה פריהם היא ואפי'
רבי יוחנן מורה דה מרין לאו כרומה
מעיקרה חיוא דלא חיוא לגר אגב
אימיה לא ומן שהיתה נבטין ורבי מרין
לקמן: **זיר טויר**. כגון שהשיקו בדם
שפ'ל לחמוט חיוא דלא שפ'ל טמא
דמרמס נחשדו עמי הארץ לערב
מחלה מים גזירי' ובי פליגי רבי' על
שפ'ל מחלה מים לא מניו ורבי מים על
הפריהם מהמים. ולמאן דלית ליה טומאה
שפ'ל חוריה ויעריה מוקי ליה שפ'לו
לא לחלף שפ'ל מים לא הארץ על
שפ'ל: **עד למחלף**. קריב למחלף:
טומאת משקין ודבנן. פ"ק דפסחים
(דף ט"ז): **בבבב' ג' ח' חוששין שמה**
בנה של אחרים פיה. שיהא הנה אחריו
וי' בטר ספק דיעמא קר כהמה לא
ילמד מעולל אלא וי' שפ'ל וי' חל
מן חניניהו וי' שפ'ל דיע על חל
הא חילב מישטעל דחונות אע"פ
שאין ילודת הא ודאי לא אמרי' אלא
ודאי בנה היא ופטורין מן הכבדים:
מבכירות. בחורות שלל י' (ו')
וי' אלא עכשיו: **אין חוששין שמה בנה**
של זו או לא זו אלא זו ודלית לכולהו
בפסק פסחים אלא ודאי ארומס
הכבדים אלא המבכירות הוו בכורות
ודליתן ואותן הכבדים חלף שאין
הא חילב אלא ודליתן אלא פסונית
ודליתן: **ג' ק' וק' י' לא איתרין**
לר' לא שמשויעין. י' וק' וק' וק' וק'
שלא חלף אלא נקמיותו מעשין
ומה שאמר יק' הוא שפ'ל כחמוט:
(דף ט"ז) **וי' י' מן המזלש יונה כבוד**
בעל מים הלכתי יונה נמתני' י' (ד)
ומפרש לקמן: **ואו פלוגתא היא**
לא חשביה פלוגתא וי' דנמתני'
לא פליגי פלוגתא הלכתי בחומה:
הלכה

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

אחת זו ואחת זו עד צרכם

אחת זו ואחת זו עד צרכם
לכלב בין למשק וטומאה קלה היא טומאה אכולין למנות זו ראשון
ועני ומליון לשון טומאה המורה וקלה י' (בבבד) על זה נחלק בנכיתות
(דף ס"ג) ונכד בפרק בא שמואל (דף ק"ג) נבי נחל שפ'ל נגה:

כ"ג ע"ב אחת זו ואחת זו לא פקעה טומאתה עד לכלב, הא חררת הדם הרי חזית לכלב, ותטמא במשא, אם איתא דטומאה כמאן דאיתיה דמי?

ומסקינן: אכן קשיא! גופא: בר פרא אמר: טומאה מחזרה [משא] עד לגר, וטומאה קלה [נגע] עד לכלב. ורבי יוחנן אמר: אחת זו ואחת זו עד לכלב.

ומפרשין: מאי טעמא דבר פרא? משום דכתיב (דברים יד כא): "לא תאכלו כל נבילה, לגר אשר בשערך תתנה ואכלה", ולמדנו מהיקש הכתוב: נבילה הראויה לגר - היינו דמתקיים בה "ואכלה" - קרויה נבילה, ונבילה שאינה ראויה לגר, אינה קרויה נבילה.

ואידך - היינו רבי יוחנן - מפרש לפסוק זה, שהוא בא למעוטי היכא דהסריחה מעיקרא [מתחילתה], ואינה ראויה לגר שהיא אינה מטמאה, אבל אם לא הסריחה מתחילתה, אלא ראויה היתה ונטרחה, לא פקע ממנה תורת טומאה עד שתיפסל מאכילת כלב.

ואידך (בר פרא) סבירא ליה: הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי [אין הכתוב צריך למעט] מטומאה, שהרי עפרא בעלמא הוא [כעפר הוא], ובהכרח שבא הכתוב למעט את שאינה ראויה לגר אפילו לא הסריחה מעיקרא.

ומקשינן מהא דתנן במשנתנו: רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חררת דם, הרי זו תקבר, ונפטרה מן הבכורה. ותני רבי חייא: אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. ואמר רבי יוחנן: משום ביטול ברוך נגעו בה -

ותקיש: מאי איריא משום ביטול ברוך, תיפוק לי דלא איתחזי מעיקרא כלל, ובוזא אפילו רבי יוחנן מודה שהשיעור הוא עד לגר?

ומשנינן: הא נמי איתחזי מעיקרא לגר אגב אימיה [אף חררה זו ראויה היתה לגר כשהיתה בבטן אמה].

תנן בהמסכת מכשירין [ו ג]:

רבי אליעזר בן יעקב אומר: ציר טהור של עם הארץ שנפל לתוכו מים כל שהוא הרי הוא טמא, וכדמפרש טעמא ואזיל.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בציר, ואם כי לא נטמא הציר עד שלא נפל לתוכו מים כל שהוא, וכדמפרש ואזיל, מכל מקום משנפל לתוכו מים כל שהוא ורבו המים על הציר, מצא מין את מינו וניער, וכדאמרין לעיל כב א.

ומקשינן: ולמה לי למימר שנחשדו עמי הארץ לערב מים בציר עד מחצה, והרי אפילו אם לא נחשדו אלא לערב מים בציר ממחצה [פחות

ממחצה] - כלומר, קרוב למחצה - נמי ניחא שייטמא הציר כשנפל לתוכו מים, ומשום דבההוא פורתא שנפל לתוכו הוי ליה פלגא מים, ופלגא בפלגא לא בטיל. כלומר, הרי המים טמאים ורק משום ביטול ברוך אתה מטהרם, וכיון שנפל עוד משהו מים כבר הוה ליה מחצה ציר ומחצה מים, ואין כאן רוב לבטל את המים? ומשנינן: אכן אימא: נחשדו עמי הארץ לערב עד למחצה. כלומר, קרוב למחצה. איבעית אימא: לעולם כמו ששנינו "נחשדו עמי הארץ לערב מחצה", ומשום דאילו היה שם פחות ממחצה ועל ידי הנפילה נעשה מחצה, אכתי אינו טמא, כי טומאת עם הארץ אינה אלא מדרבנן, ואף טומאת משקין אינה אלא מדרבנן, ואם כן: ברובא מים גזרו רבנן, בפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן, ועד שלא תוסיף הנפילה שיהיה בה רוב מים אין כאן טומאה.

מתניתין:

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

א. הלוקח בהמה מניקה מן הגוי, אינו חושש שמא לא ילדה אצלו ובנה - שהיא מניקה - של אחרת היה, ואם כן, הולד שתלד בכור הוא. אלא סומך על כך שהיא ילדתו, וכבר הבכירה, וכפי שמתבאר בגמרא הטעם שאין בהמה אוהבת את בן חברתה כדי להניקה. ב. אם נכנס לתוך עדרו,

וראה את המבכירות [שזו להם הילדה הראשונה] מניקות כל אחת בהמה מסוימת, ואת שאינן מבכירות [שכבר ביכרו קודם לזו] מניקות בהמות אחרות, הרי זה אינו חושש: שמא בנה של זו שאינה מבכירה וולדה אינו בכור בא לו אצל זו שהיא מבכירה, ושמא בנה של זו שהיא מבכירה וולדה הוא בכור בא לו אצל זו שאינה מבכירה, ונמצא שאין אנו יודעים מי הוא הבכור וכולם ספק בכורות, אלא סומך על כך שכל אחת מניקה את בנה, כך, שהמבכירה מניקה את הבכור, ושאינה מבכירה מניקה את הפשוט.

גמרא:

אמר רב: הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא, פסק ההלכה היא ככל הדינים השנויים במשניות שבפרק זה, מלבד באותם מקומות ששנינו מחלוקת.

אמר רב ששת: אימא, כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא [נראה שבעדו נמנע ושוכב אמר רב את הדברים האלו], שהרי אהויא [על איוז משנה הוצרך רב להשמיענו שהלכה כמותה], שהרי: אילימא ארישא [שמא תאמר להשמיענו שהלכה כמשנה הראשונה שבפרק זה], כך אי אפשר לומר,

שהרי:

מפילג פליגי בה רבי ושמעאל ורבי עקיבא, וכשנשנית פלוגתא הרי אמר רב שאין הלכה כן. אלא אדרבי אליעזר בן יעקב, שמא תאמר שבא רב להשמיענו שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב בדיון השנה במשנה השניה שבפרק זה, אף כך אי אפשר לומר, שהרי:

כלל הוא בדידן "משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי [מעט דינים נאמרו משמו במשניות, ואולם קב נקי הוא שהלכה כמותה]", ולא הוצרך רב להשמיענו שהלכה כמותו בפרק זה דוקא.

אלא אדרבי שמעון בן גמליאל, שמא תאמר, שבא רב להשמיענו שהלכה כרבי שמעון בן גמליאל השני במשנתו, אף כך אי אפשר לומר, שהרי:

מפילג פליגי בברייתא, הרי שנינו בברייתא שנחלקו חכמים על רבי שמעון בן גמליאל, ובמקום ששנינו מחלוקת חכמים, אין הלכה כן, כדאמר רב "בר מפלוגתא".

שנינו במשנה לקמן כד ב: רבי יוסי בן המשולם אומר: השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן [מסביב למקום השחיטה] ותולש את השער [ואין בזה משום גיוה בבכור שהיא אסורה מן התורה], ובלבד שלא יזיזנו [לשער התלש] ממקומו. וכן תולש את השער, לראות מקום מום.

אלא אדרבי יוסי בן המשולם שבמשנה דלקמן כד ב. אף כך אי אפשר לומר, כי:

הא אמר רב חדא זימנא [כבר אמר כן רב פעם אחרת], דיאמר רב: הלכתא כרבי יוסי בן המשולם.

שנינו במשנה לקמן כה א: שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון, ואחר כך שחטו, עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרין, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי: לא בזה התיר עקביא בן מהללאל, אלא שער בכור בעל מום שנשר בחלון ואחר כך מת, בזה עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרין.

אלא אפשר בעל מום, שמא תאמר שהוצרך רב להשמיענו את ההלכה בדין שער בכור בעל מום שנשר ואחר כך שחטו או מת, אף כך אי אפשר לומר, שהרי:

מפילג פליגי - במשנה לקמן כה א - עקביא בן מהללאל ורבנן.

ומשנינן: לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל שבמשנתו הוא שאמר רב דהלכה כמותו, ואף שחלקו חכמים עליו בברייתא הא קא משמע לן רב: דפלוגתיה דברייתא לא פלוגתא היא. כלומר, לא לזה נתכיון רב כשאמר "בר מפלוגתא", אלא לפלוגתא שנשנית במשנה.

ומקשינן: וכיון דיאמר רב "הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא",

תהילים פרק קמט

רצב

וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֶק־נֶתָן וְלֹא יַעֲבֹר׃ ז הִלְלוּ אֶת־יְהוָה
מִן־הָאָרֶץ תְּנִינִים וְכָל־תְּהוֹמוֹת׃ ח אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֹּג וְקִטּוֹר רוּחַ
סַעְרָה עֹשֶׂה דְבָרוֹ׃ ט הַהָרִים וְכָל־גְּבוּעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל־אֲרָזִים׃
י הַחִיָּה וְכָל־בְּהֵמָה רֹמֵשׁ וַצֹּפּוֹר כָּנָף׃ יא מַלְכֵי־אָרֶץ וְכָל־
לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל־שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ יב בַּחוּרִים וְגַם־בְּתוּלוֹת זָקֵנִים
עַם־נַעֲרִים׃ יג יִהְלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה בֵּי־נִשְׁגָּב שָׁמוֹ לְבָדּוֹ הוֹדוּ
עַל־אָרֶץ וּשְׁמַיִם׃ יד וְיִרְם קָרָן לְעַמּוֹ תְהַלֵּה לְכָל־חֲסִידָיו לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבּוֹ הַלְלוּיָהּ׃ קמט ט הַלְלוּיָהּ שִׁיר
חֲדָשׁ תִּהְלְתוּ בַקֹּהֶל חֲסִידֵיךָ׃ י יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בַּעֲשׂוֹ בְנֵי־צִיּוֹן
יִגְּלוּ בַמִּלֶּכֶס׃ יג יִהְלְלוּ שָׁמוֹ בַּמַּחֲוֹל בַּתָּף וּבַנּוֹר יִזְמְרוּ־לוֹ׃
יב בִּירֻצָּה יְהוָה בַּעֲמֹ יִפְאֹר עֲנֻיִם בִּישׁוּעָה׃ יז יַעֲלֹז חֲסִידִים

רש"י

(ו) חק נתן. בהם, זה ישמש ביום וזה ישמש בלילה ולא יעבור אותו חק: (ז) תנינים. דגים גדולים: (ח) וברד. גלצי"א בלע"ז: ש"ג. ניף בלע"ז: וקטוור. ענין שואה שקורין בראיני"ה

מצודות ציון

(ו) וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם. כפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דברים יב): חק. עניינו כמו גורל: (ז) תְּנִינִים. הן מין דגים גדולים שנים: תְּהוֹמוֹת. עומק הים: (ח) וְקִטּוֹר. הוא האד העולה מן הארץ דומה הוא לעשן: (י) רֹמֵשׁ. ענין הוזה ממקום למקום וכן שם רמש ואין מספר (שם ק): (יא) לְאֻמִּים. עמים: (יב) קָרָן. השאלו המלה היא להמחזקות וממשלה על כי צעלי הקרן יחזקונו צו נהלמם עם מי: (יג) בְּעוֹשֵׂי. נהמגל ומרומם אומות כמו הוא עשנו (שם ק): יִגְּלוּ. ישמחו: (יד) בַּמַּחֲוֹל בַּתָּף וּבַנּוֹר. שמות כלי נגון: (יז) יִפְאֹר. מלשון פלא וויפי:

ושמים: (יז) וְיִרְם. הוא ירומם קרן ממשלה לעמו וירבה תהלה לכל חסידיו עם הקרוב לה. הללויה. ולזה מעתה הללו את יה: (א) תְהַלְתוּ. שבחו יסופר בקהל חסידים: (ב) בְּעוֹשֵׂי. בעור מי שגדיל אותו: (ד) כִּי רֻצָּה. עתה נראה לכל כי רוצה ה' בעמו ואת העונים יפאר בישועה: (ה) בַּכּוֹד. בעבור

תהילים פרק קנ

רצג

בַּכּוֹד יִרְנְנוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתֵם׃ ז רֹמְמוֹת אֵל בַּגְּרוֹנִם וְחָרֵב
פִּיפִיּוֹת בִּידֵם׃ ח לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכַחַת בְּלֻאִמִּים׃
ט לְאִסּוֹר מַלְכֵיהֶם בְּזָקִים וְנִכְבְּדֵיהֶם בַּכְּבִּלִי בְרוֹל׃ י לַעֲשׂוֹת
בָּהֶם׃ יא מִשְׁפָּט כְּתוֹב הָדָר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ׃
יב קֵנ ט הַלְלוּיָהּ׃ יג הַלְלוּ־אֵל בַּקְדִּישׁ הַלְלוּהוּ בַּרְקִיעַ עֻז׃
יד הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלּוֹ׃ ט הַלְלוּהוּ בַּתַּקַּע
שׁוֹפֵר הַלְלוּהוּ בַּנֶּבֶל וּבַנּוֹר׃ י הַלְלוּהוּ בַּתָּף וּמַחֲוֹל הַלְלוּהוּ

רש"י

בלע"ז: רוח סערה. העושה את דברו ושליחותו, ואמרו רבותינו שהדברים הללו היו תחלתם גנוזים בשמים ובא דוד והורידן לארץ לפי שהם מיני פורעניות ואין נאה להם להיות גנוזין במגוריו של הקב"ה: (ו) רוממות אל בגרונו. והם לחרב פיפיות בידם: (ח) בְּזָקִים. שרשראות: (ט) מִשְׁפָּט כתוב. ונתתי את נקמתי באדום וגומר (יחזקאל כ"ח), ואם תאמר עדיין לא נולד יחזקאל כשאמר דוד זאת נתנבא דוד על קץ הגאולה וכשיבא הקץ כבר כתוב הוא המשפט זה ימים רבים: (יז) בַּמְּנִים וַעֲזוּב. מיני כלי שיר

מצודות ציון

(ה) יַעֲלֹז. ישמחו: (ו) בַּגְּרוֹנִם. נלוארס: פיפיות. מזוד המרז נקרא פה כמו ולה שמי פיות (שופטים א): (ז) תּוֹכַחַת. ענין משפט יסורים כמו ויכנס נמכאז (שם ק): (ח) לְאִסּוֹר. ענין קשיטת המאסר: בְּזָקִים. מין כנלים ושלשלאות כמו והוא אסור בְּזָקִים (דברים ט): בַּכְּבִּלִי. ענין שלשלאות: (ט) הָדָר. ענין יופי: (א) עֻז. ענין חזק: (ד) בַּמְּנִים וַעֲזוּב. שמות כלי משפט כתוב. המשפט הכתוב ואף שבימי דוד עדיין לא היה כתוב מ"מ אמר כתוב הגאולה כבר יהיה כתוב: הָדָר הוא. המשפט הזה יהיה להדר לכל חסידיו: הַלְלוּיָהּ. לכן הללו את יה: (א) הַלְלוּיָהּ. הללו את יה ואמרו הללו את האל במקום קדשו והוא עולם המלאכים: בַּרְקִיעַ עֻז. הוא עולם הגלגלים כי שם נראה עוז וחזקו של המקום: (ב) בַּגְּבוּרָתוֹ. בספור גבורותיו: כְּרֹב גְּדֻלּוֹ. ר"ל כמו שגדולתו מרובה כן הללוהו הרבה:

מצודות דוד

כבוד הבא לה: ע"ז מִשְׁכְּבוֹתֵם. על מנוחתם כי על המשכב ינוח האדם ור"ל ירננו לה' כשיהיו בארצם במנוחתה: (ו) רֹמְמוֹת אֵל בגרונו. יספרו רוממות האל וזה תהיה לחרב פיפיות בידם ר"ל עי"ז תגברו על האויב כאלו אחוזו בידם חרב בעלת שתי פיות חרודה משתי הצדדים: (ח) וְנִכְבְּדֵיהֶם. המוכבדים שבהם (ט) מִשְׁפָּט כְּתוֹב. המשפט הכתוב ואף שבימי

תהילים פרק קנ

רצד

בְּמַנִּים וְעֵגֶב: הַ הִלְלוּהוּ בְּצִלְצִי שִׁמְעַ הִלְלוּהוּ בְּצִלְצִי
תְּרוּעָה: וְ כָל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְיָ הִלְלוּהָ:

רש"י

הם: (ה) בְּצִלְצִי שִׁמְעַ מצלתיים שמעו קמץ גדול ולכך טעמו למעלה תחת המשמיעים קול: שם דבר הוא כמו שמע בסגול ומפני האתנחתא הוא נקוד

מצודות ציון

נגון: (ה) בְּצִלְצִי שִׁמְעַ. הם שני כלי נחשת ומקשים זה זה ומשמיעי קול נהקשקש וכמ"ש צמללים נחשת להשמיע (ה"א טו) ונמשנה הקיש בן ארזא צללל (תמיד פ"י): בְּצִלְצִי תְּרוּעָה. הם המנצחות המשמיעים הרעשת קול תרועה כי צללל הוא ענין הרעשת קול וכן לקול צללו שפמי (תפוקין ב') שהיא הרעשה מועטת:

מצודות דוד

(ה) בְּצִלְצִי שִׁמְעַ. בכלי נגון הנקרא מצלתיים המשמיע קול למרחוק: בְּצִלְצִי תְּרוּעָה. המשמיעים קול תרועה: (ו) כָּל הַנְּשָׁמָה. וגו' הַלְלוּהוּ. סרס המקרא לומר הללו את יי' ואמר כל מי שיש בו נשמה ונפש משכלת תהלל את יי', נשלם ספר תהלים, תהלות לאל קדש הלולים:

משלי פרק א

א

א מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: ב לִדְעַת חֲכָמָה
וּמוֹסֵר לְהִבִּין אִמְרֵי בִינָה: ג לִקְחַת מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט
וּמִיֹּשְׁרִים: ד לִתֵּת לַפְתָּאִים עֲרֻמָּה לְנֹעֵר דַּעַת וּמוֹמָה: ה יִשְׁמַע
חֶכֶם וְיוֹסֵף לֶקַח וּבָזֹן תַּחְבֻּלוֹת יִקְנֶה: ו לְהִבִּין מִשַּׁל וּמְלִיצָה

רש"י

(א) מִשְׁלֵי. כל דבריו דוגמות ומשלים משל התורה באשה טובה ומשל העובדי גלולים באשה זונה: (ב) לִדְעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר. המשלים האלו אמר להודיע לבריות (חכמה ומוסר) שיהיו עמלים בתורה שהיא חכמה ומוסר ובינה: (ג) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמִיֹּשְׁרִים. צדק, צדקה מממונו: וּמִשְׁפָּט. לשפוט אמת: וּמִיֹּשְׁרִים. היא הפשרה דרך חלק ומישור שוה לזה ולזה: (ד) לִתֵּת לַפְתָּאִים עֲרֻמָּה. משלים אלו אמר קהלת לקנות בהם הפתאים ערמה, לנער דעת, וגם לנער המנוער מכל למוד שלא למד עדיין כלום: מוֹמָה. מחשבת עצה: (ה) יִשְׁמַע חֶכֶם. המשלים הללו: וְיוֹסֵף. על

מצודות ציון

(ג) לִקְחַת. ענין ידיעה ולמוד כמו לקח טוב נחמי לנס (לקמן ד'): (ד) עֲרֻמָּה. ענין התחכמות כמו ערום יעריס הוא (ש"א כ"ג): וּמוֹמָה. ענין מחשבה כמו זממה שדה ומקסו (לקמן ב'): (ה) תַּחְבֻּלוֹת. עניינו דקות העין כמו וצמחנולות עשה מלחמה (לקמן ט'): יִקְנֶה. מצינו לשון קנין אף אם אין שם מוכר כמו קונה שמים וארץ (מלש"ת ד') ורבים כמוהו: (ו) וּמִיֹּשְׁרִים. עניינו אמרים כמים המקוננים על הלז: וחידותם. ענינו דברים הנאמרים פה יועילו לתת לשוטים התחכמות להסיר הפתיות מלבם. לִנְעֹר. למי שהוא רך בשנים אשר יעשה מעשיו בבלי דעת ובלי מחשבה קדומה הדברים ההם יועילו לקנות דעת ומחשבה ר"ל מעתה יחשוב בדבר עד לא יעשנה: (ה) יִשְׁמַע חֶכֶם. ר"ל וגם לחכם יועילו הדברים כי כשישמעם יוסיף עוד למוד מדעתו והגבון יקנה ע"י תחבולות והם דברים עמוקים בעיני רב בדקות המחשבה: (ו) לְהִבִּין מִשַּׁל וּמְלִיצָה. ר"ל הדברים האלה נאמרים על שני דרכים להבין את המשל ר"ל מה שהמשיל אל המליצה וגם את המליצה עצמה כשאומר בהמליצה להשמר מוזהר ואמורה להמשיל על אפיקורות הנה יש להבין בה להיות נוהר גם מאשה זונה ולתוספת ביאור אמר דברי חכמים וחידותם ר"ל הדברים האמורים בפה מלא והרמוזים בדרך חידה:

מצודות דוד

(א) מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה. ר"ל אלה הם המשלים אשר אמר שלמה כי את התורה המשיל לאשה טובה וכן ברוב הדברים אחז בדרך משל: (ב) לִדְעַת. תועלת הדברים להודיע לבני אדם חכמה ומוסר ואחז במשל למען הבין ליוולת דברי בינה כי הוא מבוא גדול לקנות ההבנה: (ג) לִקְחַת. ללמוד מוסר מתוכם: צֶדֶק. היא עבודת האלהים: וּמִיֹּשְׁרִים. מה שבין אדם לחבירו: וּמִיֹּשְׁרִים. דבר המדות והנהגת האדם: (ד) לִתֵּת. הדברים הנאמרים פה יועילו לתת לשוטים התחכמות להסיר הפתיות מלבם. לִנְעֹר. למי שהוא רך בשנים אשר יעשה מעשיו בבלי דעת ובלי מחשבה קדומה הדברים ההם יועילו לקנות דעת ומחשבה ר"ל מעתה יחשוב בדבר עד לא יעשנה: (ה) יִשְׁמַע חֶכֶם. ר"ל וגם לחכם יועילו הדברים כי כשישמעם יוסיף עוד למוד מדעתו והגבון יקנה ע"י תחבולות והם דברים עמוקים בעיני רב בדקות המחשבה: (ו) לְהִבִּין מִשַּׁל וּמְלִיצָה. ר"ל הדברים האלה נאמרים על שני דרכים להבין את המשל ר"ל מה שהמשיל אל המליצה וגם את המליצה עצמה כשאומר בהמליצה להשמר מוזהר ואמורה להמשיל על אפיקורות הנה יש להבין בה להיות נוהר גם מאשה זונה ולתוספת ביאור אמר דברי חכמים וחידותם ר"ל הדברים האמורים בפה מלא והרמוזים בדרך חידה:

מסכת	פרק ז	שבועות	קעט	מסכת	פרק ז	שבועות	קפ		
אומר לא נטלתי, הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. פיצד, אומר לו שני כלים נטלתי, והוא אומר לא נטלתי אלא אחד:		ד. וּשְׁכַנְגְדוּ חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבֻעָה פִּיצֵד, אַחַת שְׁבֻעַת הָעֵדוּת וְאַחַת שְׁבֻעַת הַפְּקֻדוֹן וְאַפְלוּ שְׁבֻעַת שְׁוֹא. הִיָּה (אֶחָד מֵהֶן) מִשְׁחָק פִּקְבִּיא, וּמִלֻּחָה בְּרִבִּית, וּמִפְּרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחְרֵי שְׁבִיעִית, שְׁכַנְגְדוּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. הֵיוּ שְׁנֵיהֶן חֲשׂוֹדִין, חֲזָרָה הַשְּׁבֻעָה לְמִקְוָמָה, דְּכָרִי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר יִחְלֻקוּ:		אמר לו תן לבני סאתים חטין, תן לפועלי כסלע מעות, הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו, (שניהן נשבעים), הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין. אומר בן ננס, פיצד אלו (באין לידי שבועת שווא) ואלו באין לידי שבועת שווא, אלא הוא נוטל שלא כשבועה והן נוטלין שלא כשבועה:		ישבע בעל הבית. נתן לו את הדינר, אומר לו תן לי את הפרות, אומר לו נתתים לך והולכתן לתוך ביתך, ישבע חנני. רבי יהודה אומר, כל שהפרות בידו, ידו על העליונה. אומר לשלחני תן לי כדינר מעות ונתן לו, אומר לו תן לי כדינר מעות ונתן לו, אומר לו תן לי את הדינר, אומר לו נתתיו לך ונתתו באנפלי,		ישבע בעל הבית. נתן לו את הדינר, אומר לו תן לי את המעות, אומר לו נתתים לך והשלכתם לתוך כיסך,	

רבינו עובדיה מברטנורה

י. שניה נשבעין ונוטלין מבעל הבית. דאמר ליה חנני, פועלים לא מהימנו לי בשבועה, את האמנותינהו דלא אמרת לי בסהדי הב להו. וכן פועלים אמרי ליה, חנני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלים מבעל הבית, נשבעים זה בפני זה, כי היכי דליכסוף חנני מפועלים או פועלים מחנני: אלו ואלו באין לידי שבועת שווא. שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמצא שם שמים מתחלל. אלא אלו ואלו נוטלין בלא שבועה. ואין הלכה כבן ננס:

ו. ונתן לו. והפירות צבורין ומונחים ברה"ר ואין מוחזק בהן לא חנני ולא בעל הבית: ונתתו באנפלי. תיק העשוי למעות: ישבע בעל הבית. שבועה כעין של תורה, ויטול. דכיון דחנני מודה שמכר, והפירות הם חוץ לחנותו, כע"ב נשבע ונוטל: אומר לו נתתים לך. והולכתן לתוך ביתך. ואלו הפירות הצבורין ומונחים שלי הם שנתייחדו כאלו, והלה טוען אלו הם הפירות שמכרת לי בדינר. הואיל והלוקח מודה במקח והחנני כופר שלא מכר את אלו,

רבינו עובדיה מברטנורה

הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הרברים מוכיחים, שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות. והוא דטעין ליה האיך במידי דאמיד ביה, אבל אם טען ליה בכסא דכספא וכי האי גונא במידי דלא אמיד ביה, לאו כל כמיניה לישבע וליטול, אלא ישבע הנתבע ויפטר:

ג. הרי זה נשבע ונוטל. ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעצמו, משום הכי צריך שבועה. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעצמו וניכר שאחרים עשו לו, כגון שעלתה לו נשיכה בגבו, ואין שם אחר, שיוכל לומר שמא אחר עשה, נוטל בלא שבועה:

ד. ואפילו שבועת שווא. לא מבעיא שבועת עדות ושבועת הפקדון דאית בהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות, אלא אפילו שבועת שווא, דאינו אלא רע לשמים, שכנגדו נשבע ונוטל. ושבועת ביטוי לא קתני, דשבועת ביטוי דלהאב כגון אוכל ולא אוכל, איכא למימר כי אישתבע בקושטא אישתבע,

הלכות נידוי וחרם סימן ש"ד

תרמו

לַעֲצָמוֹ. יִישׁ מִי שְׁאוּמֵר שֶׁאֵם הִיָּה דֶרֶךְ שְׁבוּעָה, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתִּיר לַעֲצָמוֹ.

ל"ד. מִי שְׁאֵינוֹ תַלְמִיד חֶכֶם, שֶׁנִּדְהוּ לַעֲצָמוֹ, יִישׁ מִי שְׁאוּמֵר שֶׁצָּרִיךְ עֲשֶׂה שְׂמִיתוֹ לוֹ.

ל"ה. נִדְהוּ בַחֲלוּם, הוּי נִדְוִי וְצָרִיךְ הַתְּרָה, וְאֶפְלוּ הַתִּירוֹ לוֹ בַּחֲלוּם אֵינוֹ כָּלוּם. וְאֶפְלוּ יוֹדֵעַ מִי נִדְהוּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתִּיר וְצָרִיךְ עֲשֶׂה בְּגִי אָדָם שְׁשׁוֹנִים הַלְכוֹת לְהַתִּירוֹ. פ לא

מִצָּא, טוֹרַח אַחֲרֵיהֶם עַד פֶּרֶסָה; לֹא יִמָּצֵא, מִתִּירִין לוֹ אֶפְלוּ עֲשֶׂה שְׁשׁוֹנִים מִשְׁנֶה; לֹא מִצָּא, מִתִּירִין לוֹ אֶפְלוּ עֲשֶׂה שְׁאֵינָם יוֹדְעִים לְקִרְוֹת; לֹא מִצָּא בְּמִקְוָמוֹ עֲשֶׂה, מִתִּירִין לוֹ אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין לוֹ הַתְּרָה רַק עַל יְדֵי עֲשֶׂה שֶׁשֶּׁנּוּ הַלְכוֹת אוֹ מִשְׁנִית (תוספות), וּמִיָּדוּ סָגִי אִם יִתִּירוֹ לוֹ בְּזֶה אַחֵר זֶה טוֹר בְּשֵׁם הָרָשָׁה.

ל"ו. שִׁישׁ אוֹמְרִים מִי שֶׁנִּדְהוּ בַּחֲלוּם, וְשִׁלַּח שְׁלִיחַ לְהַתִּיר לוֹ

באר הגולה

דף ו' ע"ב: ח מִימְרָא דְרַב יְהוּדָה וְכו' מִכּוּת דף י"א ע"א: פ כ"כ הַתּוֹסֵפוֹת שֶׁם וְהִבְיָאוּ הַטּוֹר בִּשְׁם ר"ת: י שֶׁ בִּשְׁם אֲבִיו הָרָשָׁה בְּתַשְׁבּוּהָ כֻלָּ כ"ח נִתַּן הַטַּעַם הַהִנְדִּי קֵל מִהֲנִיר שֶׁהִמְנִדָה לַעֲצָמוֹ תִּתִּיר מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּנִדְוִי: ב צִינְתִּיו לַעֲלֵל בְּסִי ר"ח סְנִי מ"ה: ז מִימְרָא דְרַב גִּידֵל וְכו' מ"ק דף י"ז ע"א: ז טוֹר בִּשְׁם הַרְמִיבִים שֶׁם בְּפ"ז וְכִמְיוֹ שֶׁהוֹחִיחַ הָר"ן לִיְרֵסָא דְגִרְסִי שֶׁם פִּשְׁטָא: ז הָר"ן פ"ק דְּנִדְוִיִּים בִּשְׁם הַרְמִיבִי וְכַסְפִּירִים דֹּלָא גִרְסִי פִּשְׁטָא: פ טוֹר בִּשְׁם אֲבִיו הָר"ן בְּתַשְׁבּוּהָ כֻלָּ כ"ח ס"י ב': ע שֶׁם וְבִתְשׁוּבוֹת שֶׁם ס"י ה': וְכו' שֶׁם דִּדְנִי כִּמְיוֹ נִדְוִיָּהוּ בַחֲלוּמָו אֲבָל אֵל בְּעֵי דַמְתִּי הַלְכָתָא: ז מִמִּימְרָא דְרַב יוֹסֵף נִדְוִיִּים דף ח' ע"א: כְּתֹב הִבִּי מ"כ כְּשֶׁבִאִים לַהֲתִיר לוֹ יִאמְרוּ מַחֲמַת דַּאֲשַׁמְתִּי מִפְּלוֹנִי בַחֲלֻמָּה מוֹתֵר יֵהָא לִּיה לֹא יִסְרִין וְלֹא קִלְלָה יִבְאוּ עָלָיו וְיִאמְרוּ יְחִי רַאזְבִּין וְאֵל יִמּוֹת וְגו' תְּרוּעִינִי אוֹרַח חַיִּים וְגו' וְאוֹמְרִים גִּיפִי וְיַעֲבוֹר גּוֹר: ז שֶׁם וּמִפְּרֵשׁ טַעְמָא דְלִשְׁמוֹתִי שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ לַמְשִׁיר לִיָּה לֹא שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ: ק רַמְבַּם שֶׁם דַּמְשַׁע לִיָּה דַּפְרֶשֶׁת דְּרִכִּים שְׁאִמְרוּ שֶׁם בְּגִמְרָא לֹא הוּי עַד פֶּרֶסָה דְחֵן פֶּרֶסָה הוּי כְּרִמִּים וְכו': ר שֶׁם מִסְבְּרוֹ אוֹ שְׁוִיָּה גִירִסְתוֹ כֵּן בְּגִמְרָא: ז חוֹטִי שֶׁם בְּעוֹבְדָא דְרִבְנָא:

הלכות נידוי וחרם סימן ש"ד

תרמו

מִקּוֹם נִדְוִי הַשְּׁנִי גַם כֵּן אֵינוֹ כָּלוּם, הוּאִיל וְלֹא נִדְהוּ סֵתֶם, רַק שְׁאִמְרָ לוֹ שְׁאֵל יַעֲשֶׂה הַדָּבָר בְּנִדְוִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִב"ש).

לז. הַשְּׁמוּעָה הַזִּכְרָת הַשֵּׁם מִפִּי חֲבֵרוֹ לִשְׁוֹא, אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע בְּפָנָיו לְשֶׁקֶר, * אוֹ שֶׁבִּרְךְ בְּרִכָּה שְׁאֵינָה צְרִיכָה, חֵיב לְנִדְוֹתוֹ; * וְאִם לֹא נִדְהוּ, הוּא עֲצָמוֹ חֵיב נִדְוִי, וְצָרִיךְ לְהַתִּיר לוֹ מִיָּד, כִּדִּי שֶׁלֹּא יֵהָא מִכְּשׁוֹל לְאַחֲרִים.

ל"ח. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים, כְּשֶׁהִיָּה הַנִּשְׁבַּע הַזֶּה, אוֹ הַמְבָרֵךְ לְבָשִׁלָה, מִזִּיד. אֲבָל אִם הִיָּה שׁוֹגֵג, וְלֹא יָדַע שֶׁזֶה אֲסוּר, אֲסוּר לְנִדְוֹתוֹ.

ל"ט. הַמְנִידָה אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּדִין, וְאִמְרָ לִיָּה הִלָּה: אֲדָרְבָּה, נִדְוִי שֶׁל שְׁנֵי נִדְוִי. וְהִנֵּי מִלֵּי, שֶׁזֶה הַשְּׁנִי הוּא גִבְרָא רַבָּא אֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ נִסְמָךְ (מהר"ק שֶׁשׁ קנ"ח), אוֹ שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הוּא, דְּחִיָּשְׁנִין שְׁמָא הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִהַמְנִידָה. אֲבָל אִם הַמְנִידָה שֶׁלֹּא בְּדִין תַּלְמִיד חֶכֶם, וְהָאֲחֵר אֵינוֹ תַלְמִיד חֶכֶם, לֹא. הֵגֵה: וְהוּא הָדִין תַּלְמִיד גָּדֵל רַבּוֹ לֹא יִכְלֵל לִמּוֹר: אֲדָרְבָּה, אֵלָּא אִם נִשְׁלַח רְשׁוּת מִבֵּית דִּין (מהר"ק שֶׁשׁ ק"ע). מִי שְׁאִמְרָ לְחֲבֵרוֹ: אֵל תַּעֲשֶׂה דָּבָר זֶה בְּנִדְוִי, וְזֶה אוֹמֵר לוֹ: אֲדָרְבָּה, אֵף עַל פִּי שְׁעוֹשֶׂה שֶׁלֹּא בְּדִין, מִכָּל

באר הגולה

ת לִשְׁוֹן הַרְמִיבִים בְּסוֹף הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת מִמִּימְרָא דְרַב חֲנַן א"ר נִדְוִיִּים דף ו' ע"ב: א וּלְיָף לֵה מִקְרָא מְתוּרָה דף ג' ע"ב: ב שֶׁם בְּנִדְוִיִּים וְכו' הָר"ן שֶׁם: ז טוֹר בִּשְׁם סִפֵּר הַמַּצּוֹת: ד הָר"ן בִּשְׁם הָרִאשִׁי מִהוּא עוֹבְדָא דְרִיל מ"ק דף י"ז ע"א ח טוֹר בִּשְׁם הָרָשָׁה כֻלָּ ט"ו ו טוֹר בִּשְׁם תְּשׁוּבַת אֲבִיו הָרָשָׁה ז"ל וְכו' אֵעִינִי דְרִשְׁנִין וְאֵת לְרִבּוֹת אַחֲרֵי הַגְּדוּל כִּינּוּ שְׁאֵינוֹ נוֹשֵׂא פָנִים לְתוֹרָה אֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עֵמָּךְ: ז לִשְׁוֹן הַרְמִיבִים רִישׁ פ"ו מִהַלְכוֹ: ת"ת מִמִּימְרָא דְרַב אוּרִי בִּאוּשָׁא תַקִּינוּ וְכו' מ"ק דף י"ז ע"א: פ"י אֵלָּא אוֹמְרִים לוֹ הַכְּבֹד וְשֶׁבִיתוֹן שֶׁם בְּגִמְרָא ח' יְרוּשְׁלָמִי בְּפִרְקָא בְּתָרָא דְהוֹרִית: י מִהָא דְמֹר וְזוֹרָא חֲסִידָא בְּבִלִי מ"ק דף י"ז ע"א: ב מִהָא דְרַב פַּאפָּא שֶׁם: ז טוֹר מְדֻרְבִּי אֲבִיו הָרָשָׁה שֶׁם מְעוֹבְרָא לַעֲמוּד הַבַּיִת

גדרים, גדלים שנים ושנים ודבוקים מגבן, וגב של שני עליון הוא הנקרא תיומת. ינחלקה תיומת
א"י (כרב העליון) (טור וביט וסוף). **"פסולה."** היינו עליון אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה תיומת, או שכל עליו
כפולים מצדו האחד "וצד השני ערם בלא עליון, פסול: הגה ויש מפרשים לומר דאם נחלק" העלה העליון
האמצעי של השדרה "עד השדרה, מקרי נחלקה תיומת" ופסול, והכי נוהגין (תרומת הדשן סימן צו) מיהו, "לכתחלה מצוה
מן המבחר נוהגין לטל לולב שלא נחלק העלה העליון כלל, כי יש מחמירין אפלו בנחלק" קצת. ואם אותו העלה אינו
כפול מתחלת בריתו, פסול (כל בו): **ד.** ולא היו עליון זה על גב זה כדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה, זה
אם ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכסה בעליון, כשר, ואם
אין ראשו של זה מגיע לצד עקרו של זה, או שאין לו הרבה עליון זה על זה אלא מפל צד יוצא
אחד למטה סמוך לעקרו ועולה על ראשו, פסול: **ה.** וילולב שבישבו ב"הרב עליו" (או שדרתו)
(טור), פסול. וישעור היבשות, כי משכיחלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו: הגה ויש אומרים דלא מקרי יבש
אלא כשנפרך ^א בצפרן מחמת יבשותו (טור בשם התוספות), וכן נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מצויין (הגהות מימוני פרק ז):

ד כלשנא בתרא משמה
דריב: יהושע בן לוי שם
לב. ה. מירא דרבא
שם. ו. משנה שם כט
וכאויקמא דאביי שם
ח. ז. שם במשנה.
ט. טור וכן כתב
הרא"ש. ט. שם בשם
הרא"ש.

באר היטב

ה. קצת. דהיינו עד טפח. ועין סי' בארך מזה: **ו. בצפרן.** והרצנה לצאת לדעת
כל הפוסקים לא יטל לולב שכלה כל ירקות שבו לגמרי אם אפשר לו, סי':

ומפני על חציו האחר נמי פסול כדפסקין בביתאם אם נפרך המט כל כך שאי
אפשר לעמוד שאפלו עור החוט והשדרה קטנים, טרפה כו', ופושטא דלא היה נדר
דגרב מביש שדרו, ותשיבנה באה מן היבש על פי הרב, ולכן יש
לפסל אף בשאר הימים, אם לא בשעת הדחק שנוטלין הפסולים, ותקנתא שכתב הפנן אברהם לאגרו שלא יפל למטה אינו, דאי לטרפה מדמית לה יש לדמות גם
לענין זה דלית לה תקנתא, עין שם. ונראה לענינו דעמי דאם הוא קטן רק שנפרך למטה שכתב לפסל ומדמי לנמרד המט אין זה מוכרז, דהתם מחמת קלקול המט
שבתוכו דניין לה שסופו לפסק, ואין לדמות להתם כי אם באחריו שנפוח נבדעניי בשיט, ואף כזה דעת הר"ר ויעד פוסקים ודנקטי האבניא לקלא, מה שאין כן
בלולב אף על גב דבנפרך יש להחמיר משעמים ה"ל, אבל בנכסף לכך שהוא מחמת רכות הדבר של השדרה יש לאגרו שמה ונכשר, אם לא שנגמל יש למצא אחר
כשר, שראוי להיות מן המהירים לעשות מצוה מן המבחר. ועין באליה רבה שכתב גם כן על דין הפנן אברהם דצריך עיון דהתם החוט קטן, עין שם: **קצת.**
עין באר היטב. ועין באליה רבה שהביא דעת ה"ח" כפולים אחר מהם ברוב פסול, ותאליה רבה כתב על זה דהוא הדין בנחלק מקצתו
דהינו, עד טפח כמו שכתב ה"ח, ועין בפרוש דברי התוספות בהן בשני עלים, עין שם. ועין לקמן סיף קטן ט': **ו.** ואם אותו העלה אינו כפול כו', וכתב
מחזיק ברכה בשם נרע אמת, שנה אחת היו הרבה לולבים שהתיומת שלקם מתחלת בריתו לא היה אלא עלה אחד ונמניו עלים ופסולתם, ונראה להכשיר בשאר
הימים ואין לפסל אלא בשני ימים הראשונים, ובשעת הדחק יש להכשיר אף ביום הראשון, עין שם: **בצפרן.** עין באר היטב. ועין בספר שו"ת בית אפרים סימן
סא שבאריה כזה שיטות הפוסקים ותבחינה לחמה על המשתא בנימין שהביא הפנן אברהם סימן תרמו, ותבחינה דנפרך בצפרן לחור פסול לשיטת התוספות והראב"ד
שהביא הרא"ש גם כן דבריה מראה אוליין ואף שאינו נפרך בצפרן פסול כו' שכלה מראה ירקות שבו, עין שם. ועין בשבט יעקב חלק ב סימן כח שהתיר גמור
אותם שצורכים הלולבים שיש להם על ידי עלה ירק שהא נראה קדוש שהוא הדור מזה ואין בו משום כל תוסף בצביעה זו, עין שם. והביא באר היטב לקמן סימן תרנא

שערי תשובה

ומפני על חציו האחר נמי פסול כדפסקין בביתאם אם נפרך המט כל כך שאי
אפשר לעמוד שאפלו עור החוט והשדרה קטנים, טרפה כו', ופושטא דלא היה נדר
דגרב מביש שדרו, ותשיבנה באה מן היבש על פי הרב, ולכן יש
לפסל אף בשאר הימים, אם לא בשעת הדחק שנוטלין הפסולים, ותקנתא שכתב הפנן אברהם לאגרו שלא יפל למטה אינו, דאי לטרפה מדמית לה יש לדמות גם
לענין זה דלית לה תקנתא, עין שם. ונראה לענינו דעמי דאם הוא קטן רק שנפרך למטה שכתב לפסל ומדמי לנמרד המט אין זה מוכרז, דהתם מחמת קלקול המט
שבתוכו דניין לה שסופו לפסק, ואין לדמות להתם כי אם באחריו שנפוח נבדעניי בשיט, ואף כזה דעת הר"ר ויעד פוסקים ודנקטי האבניא לקלא, מה שאין כן
בלולב אף על גב דבנפרך יש להחמיר משעמים ה"ל, אבל בנכסף לכך שהוא מחמת רכות הדבר של השדרה יש לאגרו שמה ונכשר, אם לא שנגמל יש למצא אחר
כשר, שראוי להיות מן המהירים לעשות מצוה מן המבחר. ועין באליה רבה שכתב גם כן על דין הפנן אברהם דצריך עיון דהתם החוט קטן, עין שם: **קצת.**
עין באר היטב. ועין באליה רבה שהביא דעת ה"ח" כפולים אחר מהם ברוב פסול, ותאליה רבה כתב על זה דהוא הדין בנחלק מקצתו
דהינו, עד טפח כמו שכתב ה"ח, ועין בפרוש דברי התוספות בהן בשני עלים, עין שם. ועין לקמן סיף קטן ט': **ו.** ואם אותו העלה אינו כפול כו', וכתב
מחזיק ברכה בשם נרע אמת, שנה אחת היו הרבה לולבים שהתיומת שלקם מתחלת בריתו לא היה אלא עלה אחד ונמניו עלים ופסולתם, ונראה להכשיר בשאר
הימים ואין לפסל אלא בשני ימים הראשונים, ובשעת הדחק יש להכשיר אף ביום הראשון, עין שם: **בצפרן.** עין באר היטב. ועין בספר שו"ת בית אפרים סימן
סא שבאריה כזה שיטות הפוסקים ותבחינה לחמה על המשתא בנימין שהביא הפנן אברהם סימן תרמו, ותבחינה דנפרך בצפרן לחור פסול לשיטת התוספות והראב"ד
שהביא הרא"ש גם כן דבריה מראה אוליין ואף שאינו נפרך בצפרן פסול כו' שכלה מראה ירקות שבו, עין שם. ועין בשבט יעקב חלק ב סימן כח שהתיר גמור
אותם שצורכים הלולבים שיש להם על ידי עלה ירק שהא נראה קדוש שהוא הדור מזה ואין בו משום כל תוסף בצביעה זו, עין שם. והביא באר היטב לקמן סימן תרנא

משנה ברורה

ג. יא. הרב העליון ורב "כל עלה ועלה: **יב. פסולה.** דהיינו י"א כאלו
נטלו לגמרי. והנה לדעה זו הראשונה אין שום נפקא מנה
בין שאר העליון לעלה האמצעי, ואם נחלקה אפלו בזה, כשרה:
יג. וצד השני ערם בלא עליון פסול. עין בחדושי הרישב"א, דבזה ודאי
פסול כל שבעה ימים, אבל באחת אחת מתחלת בריתו מסתפק שם, עין
שם: **יד. העלה העליון.** שדרכה להיות פסול כשאר עליון הלולב:
טו. האמצעי. ואם כלה השדרה בשני עליון, עין שם. ועין שניהם שם תיומת
הוא נחלקה אחת מהם פסול: **טז. עד השדרה.** עין בבאור הגר"א
שהסכים לדרינא יש להחמיר ברובו, דבכל פסול רבו ככלו, ועל מקצתו
אין להחמיר כלל: **יז. ופסול.** היינו, ביום הראשון, "אבל בשאר הימים
כשר: **יח. לכתחלה מצוה מן המבחר וכו'.** היינו, אם לש לו לולב
אחר, "אבל אין צריך לברך על לולב של חבירו משום זה: **יט. יב.**
יש מחמירין וכו'. ונעטעם, "דעל ידי הנענועים רגיל להיות כסופו דרוק

באור הלכה

ואין ללמד באלו מערכה, עד כאן לשונו. ומשמע מדברי הגר"א בפשיטות,
דעניינו כשנשא השדרה מגלה דומה מפל להרס. ולפי זה, למא דפסקין לקמן
סימן תרמו סיף ה' לגבי ה"ס דוק אחר רב ה"ס בענין עתל לעכובא ולא כלו,
ומשום דילפינן מערכה, כדפרש הגר"א שם, אם כן בענינו גם כן, לעכובא הוא
דוקא רב אחר שעור השדרה בענין לעכובא שיהא מכסה ולא כלו, וגם דעת הר"ן
שכתב לענין ה"ס שפסול כששורו מקצת עליו, הוא רק דעת היש מי שאומר
שהביא ברובו המתחיל, משכחת לה באפסא מצאנה, אבל דעת הרא"ה שם אינו
כן, עין שם, אלא שפסל שם שאינו ראוי להקל בכך, ולאמא ומקפאק לה כזה,
וברשב"א דף לב ע"ב דהיינו דהוא המתחיל, וכן רבנן נפרו רב עליו, שם במביא
גם כן שיטת הרא"ה וכתב על זה דכן עקר, וממילא אפשר דאין להחמיר גם כן
בענינו, ומה שכתב הרמ"א ועדין הלולב נשאר מכסה בעליון, ורצה לומר, רב
השדרה. אחר כך מצאנו בשלחן ערוך הגר"א שכתב גם כן דכסוי לרב השדרה
בעינו, ואפשר דטעם הגר"א, משום דבענינו כתב סתם שדרו של לולב מכסה
בעליון, משמע דבעינו שיהא כלו מכסה. וצריך עיון בכל זה:

כלו. ועין בשי"ט, דלדעתו אין להחמיר בזה רק אם נחלק כשעור טפח. ובחיי אדם כתב, דלדעה זו יש להחמיר אפלו במשהו. ועין במה שכתבנו
בסיף קטן ט"ז בשם הגר"א. ועל כן אם יש לו לולב אחר, יותר טוב לברך עליו משום, מהיות טוב וגו', אבל מדינא אין לחש לזה כלל כל זמן
שלא נחלק רבו. ועין לקמה בסיף ז, דאם נתחקה שני סדקיו זה מזה עד שצארה כשינס, פסול:

ד. כ. ואם אין וכו' פסול. השעם כזה כל, ^א שאינו הדר:

ה. כא. לולב שבישבו וכו'. שאין ^ב זה הדר: **כב. רב עליון.** ואם יבש ^ג העלה העליונה התיומה, פוסל הראב"ד: **כג. או שדרתו.** מיהו, הרב
בית יוסף כתב דאין מצוי שיהא שדרתו יבש והעליון לחים ^ד וליכא לספוקי בזה: **כד. משכיחלה מראה ירקות שבו.** שנהו סימן
שכלה הלחלוחית שבו: **כה. בצפרן.** ורב הפוסקים ^ה לא הסכימו לפרוש זה, אלא שרמ"א כתב דעה זו כדי לישב מנהגם שהנהגו כך במקומותיו

שער הציון

ג. יד. לכוש ושאר פוסקים. ובאמת הציון יש מגן אברהם סיף קטן ג גם על זה שך. בדשניהם
כתב הבית יוסף דבר זה, עין שם: **טו. גמרא:** טו. ב"ח וסוף רבה. ועין שם בפ"ה שכתב
דאפילו ברוב פסול. וכתב האלהי רבה דלדעת המחמירין במקצת כשנחלקה תיומת, הוא הדין
בזה שנחלקה אפלו אחת במקצת: **יז.** מן אברהם בשם רבנו ירמיה. יח. אחרונים:

לוח עמוד הימני: יום ו' חשוון תשעו * שב"כ כד חשוון תשס"ב * יום א' ל תשרי תשס"ו * יום ב' תשרי תשס"ב * יום ג' אלול תשצ"ו * יום ד' ו' אב תתא

פרשת ויחי

ספר הוזהר

(דף רט ע"ב)

א'רז

פרשת ויחי

ספר הוזהר

(דף רט ע"ב)

א'רז

בידוי, לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא.

דְּהָא תַּנְיִן, כָּל מָאן דַּאֲפִיק זַרְעִיה בְּרִיקְנִיָּא, אֲקָרִי רַע, וְלֹא חֲמִי אֲפִי שְׂכִינְתָּא. דְּכְתִיב, (תהלים ה) כִּי לֹא אֶל חִפְץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְדָּךְ רַע. וְכְתִיב, (בראשית לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אוֹף הָכָא, אוֹי לְרָשָׁע רַע. וְוִי לְהֵוֹא חֲיִיבָא דְּאִיהוּ רַע, דְּעֵבֵד גְּרָמִיה רַע. כִּי גְמוּל יָדִיו יַעֲשֶׂה לוֹ, לֹא־כִלְלָא מָאן דְּזָנִי בִידֵי, לֹא־פָקָא וְלַחֲבֵלָא זַרְעִיה בְּרִיקְנִיָּא, וְלֵהֱאִי טוֹרִדִין בְּהֵוֹא עֲלֵמָא יִתִּיר מִכָּלָא.

תָּא חֲזִי, דְּהָא כְּתִיב אוֹי לְרָשָׁע (רע), כִּיִּין דְּכְתִיב אוֹי לְרָשָׁע, אֲמַאי רַע. אֲלֵא כְּמָה דְּאִמְנָא, דְּעֵבֵד גְּרָמִיה רַע. וְכְתִיב לֹא יִגְדָּךְ רַע. וְכִלְהוּ סִלְקִין, וְהֵאִי לֹא סִלִּיק.

תרגום לשון הוזהר

וְאִם תֹּאמַר, שְׁאָר רָשָׁעִים שְׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֹּא רָאָה, כָּלֵם עוֹלִים וְהוּא לֹא עוֹלָה. מָה הַטַּעַם? הֵם הִרְגוּ בְּנֵי אָדָם אַחֲרֵיהֶם, וְזֶה הִרְג בְּנֵי מִמֶּשׁ, שְׁפָר דְּמִים רַבִּים.

בֹּא רָאָה, בְּשֹׁאֵר רָשָׁעִי הָעוֹלָם לֹא כְּתוּב וַיִּרַע בְּעֵינֵי ה', וְכָאן כְּתוּב וַיִּרַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שְׁכָתוֹב וְשַׁחַת אֲרָצָה.

שְׂנִינָה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִין לָךְ חֲטָא בְּעוֹלָם שְׁאִין לוֹ תְּשׁוּבָה פֻּרְט לָזֶה, וְאִין לָךְ רָשָׁע שְׁלֵא רֹוֹא פְּנֵי שְׂכִינָה פֻּרְט לָזֶה, שְׁכָתוֹב לֹא יִגְדָּךְ רַע, כָּלָל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִי הַצְדִּיקִים בְּעוֹלָם הָזֶה וּבְעוֹלָם הַבָּא, עֲלִיָּהִם כְּתוּב (ישעיה ס) וַעֲמֹךְ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֲרָץ. מָה זֶה לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֲרָץ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (תהלים קסח) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

רַבִּי יְהוּדָה, כְּמָה דְּכְתִיב, (תהלים קסח) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: וַיְחִי יִצְחָק בְּגִינְיָהוּ. עַל דָּא לְפָעִי לִיָּה לְבַר נֶשׁ דְּלֹא לֹא־תַעֲרָבָא צוֹלְמָא דִּילִיָּה (דף רכ ע"א) בְּצוֹלְמָא דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, בְּגִין דְּהֵאִי קְדִישָׁא וְהֵאִי מִסָּבָא.

תָּא חֲזִי, מָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת. דִּישְׂרָאֵל כִּד אֲשַׁתְּפַח בַּר נֶשׁ מִית הוּא מִסָּבָא לְכָל גּוֹפָא, וּבִיתָא מִסָּבָא. וְגוֹפָא דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת לֹא מִסָּאִיב לֹא־חֲרָא, וְגוֹפִיה (נ"א וביתא) לֹא מִסָּבָא כִּד אִיהוּ מִית. מֵאִי טַעְמָא.

יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא דְּאִיהוּ מִית כָּל קְדוּשִׁי דְּמֵאִיָּה מְתַעֲבָרֵן מִגִּיָּה, אֲתַעֲבַר מִגִּיָּה הֵאִי צוֹלְמָא קְדִישָׁא, וְאֲתַעֲבַר מִגִּיָּה הֵאִי רוּחַ קְדִישָׁא, אֲשַׁתָּאר גּוֹפָא מִסָּבָא.

אָכֵל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת עוֹבֵד

תרגום לשון הוזהר

וַיְחִי יִצְחָק, בְּתוֹכָם. לְכֹן צָרִיד לְאָדָם שְׁלֵא לְעַרְב צָלֵם שְׁלֵו בְּצָלֵם שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, מִשּׁוֹם שְׁזֶה קְדוּשׁ וְזֶה טָמֵא. בֹּא רָאָה מָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, שִׁישְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מִטְּמֵא אֵת כָּל הַגּוֹף, וְהַבֵּית טָמֵא. וְגוֹף שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת לֹא מִטְּמֵא מִיִּשְׁוֹ אַחֵר, וְגוֹפּוֹ (וביתו) לֹא טָמֵא כִּשְׁהוּא מֵת. מָה הַטַּעַם? יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא שְׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדוּשּׁוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצָּלֵם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה, נִשְׁאָר הַגּוֹף טָמֵא. אָכֵל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדַת וְזֶה לֹא

בֹּא רָאָה, הַצָּלֵם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם

צולמין, נטיר הוא בר נש, וגופא דיליה בקיומא, ורוחיה שריא בגייה. בשעתא דקריבו יומי, מתעברן מניה, ודא סליק לנדא, ואשתאר בר נש בלא נטירו. בדין, (שיר השירים ב) עד שיפוח היום ונסו הצללים, תרי.

תא חזי, בד אתער דינא בעלמא, דקדשא בריה הוא יתיב על פריסי דדינא למידן עלמא, בעי בר נש לאתערא (בדינא) תשובה, דיייתוב מחיובא (ביא מחיובי). דהא ההוא יומא, פתקין כתיבו, ומשתפחי בלהו באחמתא הא כתיבין. אי זכי בר נש דיייתוב קמי מאריה, קרעין פתקין דעליה.

לבתר דקדשא בריה הוא זמין קמיה דבר נש, יומא דכפורי יומא דתשובה. אי תב מחסאי טב. ואי

לא, פקיד מלקא למחמם פתקין. ווי, דהא תשובה בעינא לאסתלקא מניה. אי זכי בתשובה, ולא שלימתא כדקא זאת, תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת, דהוא תמינא לחג. ואי עבד תשובה שלימתא לקמי מאריה, אתקדעו. ואי לא זכי, אינון פתקין נפקין מבי מלקא, ואתמסרן בידי דסנטירא, ודינא מתעביד, ופתקין לא מהדרן תו לבי מלקא.

בדין צולמין אתעברו מניה, ולא משתפחין עמיה. פיון דמתעברן מניה, הא ודאי טופסקא דמלקא יעבר עליה, ויטעום פסא דמותא. ובההוא לילא דחגא בתראה, סנטיירין זמינין, ופתקין נטלין, בתר דנטלי לון, צולמין מתעברן, ולא משתפחין (ביא ואי משתפחין גרעין יעבר עליו פועין

(וכי) ביהו ידי. ואי משתפחין ביהו ידי (ועיד), דינא גריצא, או יעבר עלוי דינא מרעין בישין, בגריעותא דלהון, והא אוקימנא להא.

ובספרי קדמאי אמרי יתיר, בד רישא אגרע, וישתפח גופא. בריה, או אנתתיה ישתפחו והוא יסתלק. והני מילי, בד לא אהדר כל ההוא זמנא בתיובתא. אכל אי אהדר, טעמא דמותא יטעם, ויתסי.

ואי גופא לא אתחזי, וישתפח רישא. אינון סלקין, והוא אתקיים. והני מילי, בד בריה זעירא ברשותיה. ואי דזי פגמו, עבידתא דידי פגימין. רגלוי, מרעין דרפין עליה. ערק צולמא ואהדר, ערק ואהדר. עליה כתיב, (דברים כח) בבקר

תרגום לשון הוזהר

אלא נמצאים [ואם נמצאים פגמים, יעבר עליו מחלות וכי] בהם ידים. ואם נמצאים בהם ידים – דין גרוע, או יעבר עליו של מחלות רעות בפגם שלהם, והרי באינו את זה.

ובספרי הקדמונים אמרים יותר, כשהראש נגרע ומצא הגוף – בנו או אשתו ימצאו, והוא יסתלק. וזה מדבר כשלא חור כל אותו זמן בתשובה. אכל אם חור, טעם המות יטעם ויתרפא.

ואם הגוף לא נראה ומצא הראש – הם מסתלקים והוא מתקים, וזה מדבר כשבנו הקטן ברשותו. ואם ידיו פגומים, מעשה ידיו פגומים, רגליו – מחלות ורדפות אותו. בורח הצלם וחורו, בורח וחורו, עליו כתוב (דברים כח) בבקר תאמר מי יתן ערב. וזה כשהלכנו מארה והלילה מתקן באור.

בא ראה, כל הנקרא בשמי – כמה עליונים מעשי המלך הקדוש, שהרי באותם מעשים [בחיית] שהוא עושה למטה, קושר אותם בדברים עליונים שלמעלה, ובשנוטלים אותם למטה ועושים בהם מעשה, מתעורר אותו מעשה שלמעלה שקשור בו, כגון אוזב ועץ ארי, והרי בארנו הדברים.

יש מהם שאחוזים בשם הקדוש, כמו לולב, ואתרוג, הדס, וערבה, שכלם אחוזים בשם הקדוש למעלה. ועל כך שנינו, לאחת אותם ולעשות בהם מעשה כדי לעורר חזרה אותו לעמוד הבא

תרגום לשון הוזהר

יום הכפורים, יום התשובה. אם שוב מחטאי – טוב. אם לא – מצוה המלך לחתם פתקים. אי כי התשובה רוצה להסתלק ממנו.

אם זכה בתשובה ולא שלמה כראוי – תולים לו עד אותו יום אחרון של עצרת, שהוא שמיני לחג. אם עשה תשובה שלמה לפני רבונו – נקדעים. ואם לא זוכה – אותם פתקים יוצאים מבית המלך ונמסרים בידי מלאך הדין, והדין נעשה, ופתקים יתר לא חוזרים עוד לבית המלך.

אז מעבירים הצלמים ממנו ולא נמצאים עמו. פיון שעברו ממנו, תרי ודאי שעשע המלך יעבר עליו ויטעם מכוס המות. ובאותו לילה של חג האחרון, המלאכים המענישים מומנים, ונוטלים את הפתקים. ואחר שנטלו אותם, מעבירים הצלמים,

ומתגדל ונעשית מהפרצוף הזה הדמות שלו, נעשה צלם אחר, ומתחברים כאחד, וזה נוטל את זה. בשעה שנמצאים שני צלמים שמור הוא האדם, וגופו בקיום, ורוח שרויה בתוכו. בשעה שקרבים ימיו, הם עוברים ממנו, וזה עולה לזה, ונשאיר אדם בלי שמירה, אז (שיר ב) עד שיפוח היום ונסו הצללים, שנים.

בא ראה, כשמתעורר דין בעולם, כשהקדוש ברוך הוא יושב על פסא דין לדון את העולם, צריך אדם לעורר (בדין) תשובה שישב מחרשע (מחטאי), שהרי אותו יום נכתבים פתקים, וכלם נמצאים תתי כתובים. אם זכה אדם שישב לפני רבונו, קודעים את הפתקים שעליו.

אחר כך הקדוש ברוך הוא מזמין לפני האדם את

יום ראשון

11

☐

כל הנשמה תהלה לָהּ הַלְלוּהָ:

מי יתן מציון ישועת ישראל. בשוב יהוה שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת צדיקים מיהוה. מעוזם בעת צרה: ויעזרם יהוה ויפלטם. יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

סכום הפסוקים של תהלים א'פים וחמש מאות ועשרים ושבעה. א"א כו"ך סימן. וחציו ויפתחו בפייהם. וסדריו תשעת עשר ומזמוריו מאה וחמישים

בקשה אחר אמירת תהלים

בחול אומר:

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו בזכות ספר ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי שפתהלים שקראנו לפניך שהוא כנגד ספר בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים (אם אמר כל ספר התהלים, אומר: בזכות חמשה ספרי תהלים המכונים כנגד חמשה חמשי תורה) ובזכות מזמורי ובזכות פסוקיו ובזכות תבותיו ובזכות שמותיך הקדושים והטהורים היוצאים ממנו, שתכפר לנו על כל חטאתינו, ותסלח לנו על כל פשעינו שחטאנו ופשענו ופשענו לפניך. ותחזירנו בתשובה שלמה לפניך. ותדריכנו לעבודתך. ותפתח לפנינו בתלמוד תורתך. ותשלח רפואה שלמה לכל חולי עמך, ולחולה

(פכ"פ) ותקרא לשבויים דרור, ולאסורים פקח קוח ולכל הלכי דרכים ועוברי ימים ונהרות מעמך ישראל, תצילם מכל צער וגזק, ותגיעם למחוז חפצם לחיים ולשלום. ותפקוד לכל חשוכי בנים בורע של קנא לעבודתך וליקאתך. ומעברות של עמך בית ישראל, תצילן שלא תפלגנה ולדותיהן. והיושבות על המשבר, ברחמיך הרבים תצילן מכל רע. ועל המניקות תשפיע שלא יחסר חלב מדדיהן. ואל ימשל אספריה ושריו ורוחין ולילין וכל פגזין ומרעין בישין בכל ילדי עמך בית ישראל, ותגדלם לתורתך לתלמוד תורה לשמה, ותצילם מעין הרע ומדבר וממגפה ומשטן ומיצר הרע. ותבטל מעלינו ומכל עמך בית ישראל בכל מקום שהם, כל גזרות קשות ורעות. ותטה לב המלכות עלינו לטובה ותגור עלינו גזרות טובות, ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו. והכן פרנסתנו מידך הרחבה והמלאה. ולא יצרכו עמך בית ישראל זה לזה ולא לעם אחר, ותן לכל איש ואיש די פרנסתו, ולכל גויה וגויה די מחסורה. ותמהר ותחיש לגאלנו, ותכנה בית מקדשנו ותפארתנו. ובזכות שלש עשרה

מדותיך של רחמים הטהובות בתורתך, כמו שנאמר: יהוה יהוה אל רחום וחנון, ארך אפים ורב חסד ואמת: נוצר חסד לאלפים עון ופשע וחסדה ונקה, שאינן חוזרות ריקם מלפניך: עזרנו אלהי יושענו על דבר כבוד שמך. והצילנו וכפר על חטאתנו למען שמך: ברוך יהוה לעולם אמן ואמן:

בקשה אחר אמירת תהלים לשבת ויו"ט

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו בזכות ספר ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי שפתהלים שקראנו לפניך שהוא כנגד ספר בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים ובזכות מזמורי ובזכות

פסוקיו ובזכות תבותיו ובזכות שמותיך הקדושים והטהורים היוצאים ממנו שתהא נחשבת לנו אמירת מזמורי תהלים אלו, כאלו אמרם דוד מלך ישראל בעצמו זכותו גן עלינו, ויעמוד לנו לחבר אשת נעורים עם דודה באהבה ואהבה ורעות, ומשם ימשך לנו שפע לנפשנו רוחנו ונשמתנו. וכשם שאנחנו אומרים לפניך שירה בעולם הזה, כך נזכה לומר לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיר ושבחה לעולם הבא. ועל ידי אמירת תהלים, תתעורר חבצלת השרון לשיר בקול נעים גילת ורגן כבוד הלכנון יתן לה הוד והדר בבית אלהינו, במהרה כימינו אמן סלה:

ספר ליום ראשון ראשון

א לחודש יום שני

א אֲשֶׁר־יְהִי אִשׁוּר | לֹא הִלֵּךְ
בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבִדְרוֹךְ חָטָאִים | לֹא
עָמַד וּבִמְוֹשֵׁב לָצִים | לֹא יָשָׁב : ב כִּי אִם
בְּתוֹרַת יְהוָה חָפְצוֹ | וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה
יוֹמָם וּלְיָלָה : ג וְהָיָה כַּעֲץ שְׁתוּל עַל־
פְּלָגֵי מַיִם | אֲשֶׁר פָּרְיוֹ | יִתֵּן בַּעֲתוֹ
וְעִלְהוּ | לֹא־יִבּוֹל | וְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
יַצְלִיחַ : ד לֹא־כֵן הָרָשָׁעִים כִּי אִם־פְּמֹץ
אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ : ה עַל־כֵּן | לֹא־יִקְמוּ
רְשָׁעִים | בְּמִשְׁפַּט וְחָטָאִים | בַּעֲדַת
צַדִּיקִים : ו כִּי־יִדְעַה יְהוָה דְּרוֹךְ צַדִּיקִים
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֵּאבֹד :

ב א לְמָה רָגַשׁוּ גוֹיִם | וּלְאֻמִּים יַהֲגוּ־
רִיק : ב יִתְצַבּוּ | מַלְכֵי־אַרְצָה וְרוֹזְזִים
נוֹסְדוּ־יָחַד | עַל־יְהוָה | וְעַל־מִשְׁיחוֹ :
ג נִנְתָּקָה | אֶת־מוֹסְרוֹתֵיהֶם | וְנִשְׁלִיכָה
מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵיהֶם : ד יֵשֶׁב בְּשָׁמַיִם | יִשְׁחַק
אֲדֹנָי | יַלְעֲגֵלֵמוֹ : ה אֲזִי | יִדְבֹּר | אֲלֵיהֶם
בְּאִפּוֹ | וּבְחִירוֹנוֹ יִבְהֵלֵמוֹ : ו אֲנִי נִסְכְּתִי
מִלְכֵי עַל־צִיּוֹן | הִרְקֵדְשִׁי : ז אֶסְפְּרָה
אֶל חֵק יְהוָה | אֲמַר | אֵלֵי בְנֵי־אַתָּה | אֲנִי
הַיּוֹם | יִלְתַּדְתִּיךָ : ח שָׂאֵל מִמֶּנִּי | וְאַתָּה
גוֹיִם | נִחַלְתָּךְ | וְאַחֲזַתָּךְ | אֶפְסֵי־אַרְצִי :
ט תִּרְעַם | בְּשֹׁכֵט בְּרוֹז | כְּכֹלִי יוֹצֵר
תִּנְפַּעֲם : י וְאַתָּה מְלָכִים | הִשְׁכִּילוּ
הַגִּסְרוֹ שִׁפְטֵי אַרְצִי : יא עֲבַדוּ | אֶת־יְהוָה
בִּירְאָה | וְגִילוּ | בְּרַעְיָה : יב נִשְׁקוּ־כֹר

פְּנֵי־יָאֵנָף | וְתִאבְדּוּ דֶּרֶךְ כִּי־יִבְעַר
כַּמְעֻט אִפּוֹ | אֲשֶׁר־כָּל־חוֹסֵי כּוֹ :
ג א מִזְמוֹר | לְדָוִד | בְּכִרְחוֹ | מִפְּנֵי |
אֲבָשָׁלוֹם בְּנוֹ : ד יְהוָה מַחֲרִיבוֹ | צָרִי
רַבִּים קָמִים | עָלָי : ג רַבִּים | אֲמָרִים
לְנַפְשִׁי | אֵין יִשׁוּעָתָה | לּוֹ | בְּאַלְהִים סֵלָה :
ד וְאַתָּה יְהוָה | מִגֵּן | בַּעֲדִי | כְּבוֹדִי | וּמִרִּים
רֹאשִׁי : ה קוֹלִי | אֶל־יְהוָה | אֶקְרָא | וַיַּעֲנֵנִי
מִהָרָה | קִדְשׁוֹ | סֵלָה : ו אֲנִי | שִׁכְבְּתִי
וְאִישָׁנָה | הִקְצֹאתִי | כִּי יְהוָה | וּסְמָכֵנִי :
ז לֹא־אִירָא | מִרַבְּכוֹת | עִם | אֲשֶׁר | סָבִיב
שְׁתוֹ | עָלָי : ח קוֹמָה | יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהֵי כִי־הִכִּיתִי | אֶת־כָּל־אֹיְבֵי | לְחֵי | שְׁנֵי
רְשָׁעִים | שִׁבְרָתִי : ט לִיהוָה | הִישׁוּעָה | עַל־
עַמּוֹ | בִּרְכָתָךְ | סֵלָה :

ד א לְמַנְצָחַ | בְּנִיגֻנוֹת | מִזְמוֹר | לְדָוִד :
ב בְּקִרְאִי | עָנִי | אֱלֹהֵי | צִדִּיקִי | בָּצָר
הִרְחַבְתָּ | לִי | חֲנוּנִי | וּשְׁמַע | תַּפְלִחִי : ג בְּנִי
אִישׁ | עַד־מָה | כְּבוֹדִי | לְכֻלָּמָה | תִּתְּאֲחַד
רִיק | תִּבְקָשׁוּ | כָּבוֹד | סֵלָה : ד וְדַעוּ | כִּי־
הַפִּלָּה | יְהוָה | חֲסִיד | לּוֹ | יְהוָה | יִשְׁמַע
בְּקִרְאִי | אֲלֵיו : ה רָגֹז | וְאַל־תִּחַטָּאוּ
אֲמָרוֹ | בְּלִבְכֶּם | עַל־מִשְׁכַּכְכֶּם | וְדַמּוֹ
סֵלָה : ו זָכְחוּ | זָכְחֵי־צִדִּיק | וּבִטְחוּ | אֶל־
יְהוָה : ז רַבִּים | אֲמָרִים | מִי־יִרְאֶנּוּ | טוֹב
נִסְהֲעֲלִינוּ | אֹזֶר | פִּגְיוֹ | יְהוָה : ח נִתְתַּה
שְׁמַתָּה | בְּלִבִּי | מַעַת | דִּגְנוֹ | וּתִירוּשָׁם
רְבוּ : ט בְּשָׁלוֹם | יַחַד | אֲשַׁכְּבָה | וְאִישָׁן
כִּי־אַתָּה | יְהוָה | לְבָדִד | לִבְטָח | תוֹשִׁיכֵנִי :

ה א לְמַנְצָח | אֶל־הַנְּחִילוֹת | מִזְמוֹר
לְדָוִד : ב אֲמָרִי | הַאֲזִינָה | יְהוָה | בִּינָה
הַגִּיגִי : ג חֲקֹשִׁיבָה | לְקוֹל | שְׁרָעֵי | מַלְכֵי
וְאֱלֹהֵי כִי־אֲלִיד | אֶתְפַּלֵּל : ד יְהוָה | בָּקָר
תִּשְׁמַע | קוֹלִי | בָּקָר | אֶעֱרֹךְ־לָךְ | וְאַצְפָּה :
ה כִּי | לֹא | אֶל־חִפְצִי | רָשַׁע | אֶתָּה | לֹא
יִגְדֹךְ | רַע : ו לֹא־יִתְצַבּוּ | הוֹלָלִים | לְנֶגֶד
עֵינֶיךָ | שְׁנֵאת | כָּל־פְּעֻלֵי | אֲנוֹן : ז תֵּאבֹד
דְּבָרִי | כָּבוֹד | אִיש־דָּמִים | וּמִרְמָה | יִתְעַב |
יְהוָה : ח וְאֲנִי | בָּרֵךְ | חֲסִידְךָ | אֲבֹא | בֵּיתְךָ
אֲשַׁתְּחֹה | אֶל־הֵיכַל | קִדְשְׁךָ | בִּירְאָתְךָ :
ט יְהוָה | נִחַנִּי | בְּצַדִּיקְתְּךָ | לְמַעַן | שׁוֹרְגִי
הַיֵּשֶׁר | לִפְנֵי | דְּרָכֶךָ : י כִּי | אֵין | בִּפְתִּיחוֹ
נְכוּנָה | קִרְבָּם | הָיוֹת | קִבְר־פְּתוּחִים | גְּרוּגָם
לְשׁוֹנָם | יַחֲלִיקוּן : יא הַאֲשִׁימָם | אֱלֹהִים
יַפְּלוּ | מִמַּעַצְוֹתֵיהֶם | בָּרֵךְ | פִּשְׁעֵיהֶם
הִדִּיתָמוּ | כִּי־מָרוּ | בָּךְ : יב וְיִשְׁמְחוּ | כָּל־
חוֹסֵי | בָּךְ | לְעוֹלָם | יִרְגֹּנוּ | וְתִסַּף | עֲלֵיהֶם
וְיַעֲלֶצוּ | בָּךְ | אֲהַבִּי | שְׁמוֹךְ : יג כִּי־אַתָּה
תִּבְרַךְ | צִדִּיק | יְהוָה | כַּצִּנֹּה | רָצוֹן | תַּעֲטֹרְנוּ :
ו א לְמַנְצָח | בְּנִיגֻנוֹת | עַל־הַשְּׁמִינִית
מִזְמוֹר | לְדָוִד : ב יְהוָה | אֵל־בָּאֶפְסָה
תוֹכִיחֵנִי | וְאַל־יִתְמַתְּךָ | תִּסְרִינִי : ג חֲנוּנִי
יְהוָה | כִּי | אֲמַלֵּל | אֲנִי | רַפְּאֵנִי | יְהוָה | כִּי
נִבְחָלוּ | עַצְמִי : ד וּנְפָשִׁי | נִבְחָלָה | מֵאֵד
וְאַתָּה | וְאַתָּה | יְהוָה | עַד־מָתִי : ה שׁוּבָה
יְהוָה | חֲלָצָה | נַפְשִׁי | הוֹשִׁיעֵנִי | לְמַעַן
חֲסִדְךָ : ו כִּי | אֵין | בַּמּוֹת | זָכְרְךָ | בִּשְׁאוֹל
מִי | יוֹדֶה־לָּךְ : ז גַּעֲתִי | בְּאַנְחֵתִי | אִשְׁחָה

בְּכָל־לֵילָה | מִשְׁתִּי | בְּדַמְעָתִי | עֲרָשִׁי
אֲמַסָּה : ח עֲשֵׂשֶׁה | מִכְּעַס | עֵינֵי | עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי : ט סוֹרוֹ | מִמֶּנִּי | כָּל־פְּעֻלֵי
אֲנוֹן | כִּי־שָׁמַע | יְהוָה | קוֹל | בְּכִיִּי : י שְׁמַע
יְהוָה | תַּחֲנוּנִי | יְהוָה | תַּפְלִחִי | יִקַּח :
יא יִבְשׁוּ | וַיִּבְחָלוּ | מֵאֵד | כָּל־אֹיְבֵי | יִשְׁבּוּ
יִבְשׁוּ | רַגְעַת :
ז א שְׁמִי | לְדָוִד | אֲשֶׁר־שָׁר | לִיהוָה | עַל־
דְּבָרֵי־כּוֹשׁ | בֶּן־יָמֵינִי : ב יְהוָה | אֱלֹהֵי
בָךְ | חֲסִיתִי | הוֹשִׁיעֵנִי | מִכָּל־רָדְפִי
וְהַצִּילֵנִי : ג פְּנִי־טָרֶף | בְּאֵרֶיָה | נַפְשִׁי
פָּרַק | וְאֵין | מַצִּיל : ד יְהוָה | אֱלֹהֵי | אִם־
עֲשִׂיתִי | זֹאת | אִם־יִשְׁעוֹל | בְּכַפִּי : ה אִם־
גַּמְלַתִּי | שׁוּלְמִי | רַע | וְאַחֲלָצָה | צוּרִי
רִיקָם : ו יִרְדֹּף | אוֹיְבִי | נַפְשִׁי | וַיִּשָּׁג
וַיִּרְמָס | לְאַרְצִי | חַיִּי | וּכְבוֹדִי | לְעַפְרָה | יִשְׁכֵּן
סֵלָה : ז קוֹמָה | יְהוָה | בְּאֶפְסָה | הַנָּשֹׂא
בַּעֲבֻרוֹת | צוּרִי | וְעוֹרָה | אֵלֵי | מִשְׁפָּט
צִדִּיק : ח וְעַדֹת | לְאֻמִּים | תִּסּוּבְכֶךָ | וְעֲלִיָה
לְמַרְוֶם | שׁוּבָה : ט יְהוָה | יִדְּוֶן | עַמִּים
שִׁפְטֵנִי | יְהוָה | בְּצַדִּיקִי | וּבְתַמִּי | עָלָי :
י גִּמְרֵנָּה | רַע | רְשָׁעִים | וּתְכַנֵּן | צִדִּיק
וּבִתֵּן | לְבוֹת | וְכִלְיוֹת | אֱלֹהִים | צִדִּיק :
יא מִגְּנִי | עַל־אֱלֹהִים | מוֹשִׁיעַ | יִשְׂרָאֵל :
יב אֱלֹהִים | שׁוּפָט | צִדִּיק | וְאֵל | זַעֵם | בְּכָל־
יוֹם : יג אִם־לֹא | יֵשׁוּב | חֲרָבוֹ | יִלְטוּשׁ
קִשְׁתּוֹ | דָּרֹךְ | וַיִּכְוֹנֶנָה : יד וְלוֹ | הַכִּין | כְּלִי־
מוֹת | חֲצִיו | לְלִלְקִים | יַפְעַל : טו הִנֵּה
יַחֲלֵל־אֲנוֹן | וְהִרָה | עָמַל | וְיִלַּד | שָׁקָר :

לקונוי

לשמש שם אהל בהם מט

מזהר

שזהו עקר הוצרין, כי מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. הינו, כשחושב מחשבות טובות, שזהו בחינת חכמה שפבל, או עלידייה וזכה לפעולות ומדות טובות, שזהו בחינת התגלות הבראה, שהיא המדות, בתוך חלל הפנוי, עלידיי החכמה שפבל, שהוא בחינת מחשבות טובות שפבל פנ"ל; אבל כשחושב מחשבות רעות, הם ושלום, או הוא מקלקל החלל שפבל, שהוא סוד חלל הפנוי, ואז הוא מממטם החלל שפבל, בבחינת ערלת לב ופנ"ל. והוא בחינת קלקול הבראה, שהיה עלידיי החכמה שפבל פנ"ל. וכל עקר העבודה שצריכין לצמצום פנ"ל ולחשב מחשבות טובות כדי לזכות למעשים טובים ומדות טובות, כל זה הוא בשביל לגלות מלכותו ויתברך, שבשביל זה היה עקר הבראה פנ"ל. כי עלידיי שזוכה לפעולות ומדות טובות עלידיי כל פנ"ל, עלידייה מקבל עליו על מלכות שמים שלמה, שזהו בחינת התגלות מלכותו ויתברך, שנתגלה עלידיי בריאת העולמות שבתוך החלל הפנוי, עלידיי החכמה ופנ"ל והפלא, שבריאת העולמות ועבודת השם ויתברך בפעולות ומדות טובות, הם בחינה אחת ממש ופנ"ל והכן היטב. ואז, כשנתגלה מלכותו ויתברך עלידיי מעשיו ומדותיו הטובים, שנתגלו בתוך החלל שפבל פנ"ל, זהו בחינת עלית שני הפתים פנ"ל: מי עם זאת, ביאת עלאה וביאת תמאה פנ"ל. כי התגלות המלכות זה בחינת ביאת תמאה, ותחתית הצמצום, שהוא החלל הפנוי שפבל, זה בחינת ביאת עלאה, שעקר פגות הצמצום היה בשביל עבודת השם ויתברך, כדי לזכות לגלות מלכותו ויתברך. ועליכן אין נשלם תקון ועלית ביאת עלאה, עד שעולה ביאת תמאה, דהינו עד שנתגלה מלכותו ויתברך, שזה עקר תכלית פגות הבראה. ואז, כשנתגלה מלכותו ויתברך, אז דיקא יש עליה לביאת עלאה, כי אז דיקא עולים שניהם יחד, ביאת עלאה וביאת תמאה, בבחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה וכו' פנ"ל, כי לא אבוא בעיר עד דבקרפך קדוש - שאין הקדוש-ברוך-הוא נכנס בירושלים שלמעלה, שהיא בינה לפא וכו' פנ"ל, עד שיבנה ירושלים שלמטה, שהוא בחינת התגלות מלכותו ויתברך פנ"ל. וכל זה הוא בחינת תפלה, שהיא עבודה שפבל. כי תפלה שפבל היא בחינת התגלות מלכותו שבתוך חלל הפנוי שפבל פנ"ל. והכן מאד, כי הדברים עסקים מאד מאד, ורפנו וז"ל קצר כאן ודבר הכל ברמז, כמאן דמתין במחוז, והדברים נכוחים למבין. והעקר לקיים בפשוטן, לשמר עצמו מאד ממחשבות רעות, כי מחשבות רעות הם עקר הוצר הרע, בחינת יצירה לבוש. עליכן צריכין לשמר מחשבתו מאד, ולהכריח עצמו תמיד לחשב מחשבות טובות, שהם בחינת יצר טוב, ולזכות לעשות עלידיי זה מעשים טובים ומדות טובות וכו', ולהתפלא בכונה ולעשות תשובה. ובתחלה צריכין לצמצום התלחבות לבו, שלא יבער יותר מדי, כי צריכין לעבוד את השם ויתברך בהדרגה ובמדה דקא, ושאר כל הדברים קדושים וטהורים ועצות נכונות, שכולין להוציא מתוך דברי התורה הקדושה הנוראה הזאת. ועוד לאלוק מלין בכל זה, ויתבאר במקום אחר קצת, כי לא יספיקו המון יריעות לבאר דבור אחד מדובריו הנוראים, ודי בזה דעת. (נחזור לענין ראשון):

וביאת תמאה, שהם בחינת: מי עם זאת, הינו עלידיי שצמצום אור התלחבות לבו, שלא יתלהב יותר מדי, כדי שיוכל לעבוד את השם ויתברך בהדרגה ובמדה, ומקדש את מחשבתו לכלי לחשב שום מחשבות רעות, רק לחשב תמיד מחשבות קדושות, שהם בחינת יצר טוב, בחינת חכמה שפבל, שעלידייה מצייר המדות טובות, וזוכה לעשות פעולות ומעשים טובים ומדות טובות, ועלידייה נתגלה בחינת מלכות, כי נתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה, ואז יש עליה לבחינת מלכות, שהיא ביאת תמאה. אז דיקא עולה גם ביאת עלאה, שהיא בחינת בינה לפא, כי באמת שניהם אחד, ואחת תלויה בהברתה:

ולבאר הענין קצת, צריכין לחזר ולבאר ענין התורה הזאת. וכלל התורה היא, כי מבאר ב"עזיחיים" בתחלתו, שבשהשם ויתברך רצה לברא את העולם, היה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולמות, והצדק, כביכול, לצמצום אור האין סוף לצדדין, ונעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה ברא כל העולמות. וכל העולמות נבראו עלידיי חכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; ועקר תכלית בריאת העולמות היה בשביל המלכות, הינו כדי לגלות מלכותו, שזה אי אפשר כי אם עלידיי העולמות, כי אין מלך בלא עם, ובשביל זה היה הצמצום של החלל הפנוי, כדי שיהיה מקום לבריאת העולמות, כדי שיתגלה מלכותו ויתברך. כל זה מבאר בזה ובפתיים. ורפנו וז"ל מבאר כל זה בכל אדם. כי כל אחד ממשראל הוא חלק אלוך ממעל, ועקר האלקות - פבל, והאלקות שפבל איש הישראלי הוא בחינת אין סוף, כי אור להביתו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו. ולפי גדל ההתלחבות הלב של איש הישראלי, שהוא עד אין סוף, לא היה אפשר לו לעשות שום עבודה, ולא היה יכול לגלות שום מדה טובה, כי מגדל התלחבותו עד אין סוף אינו יכול לעשות שום דבר, שזהו בחינת מה שבתחלת הבראה לא היה מקום לבראה, מחמת שהיה הכל אין סוף פנ"ל, כי בריאת העולמות, הן הן המדות פנ"ל. ועליכן בהכרח צריך האדם לצמצום אור התלחבות לבו, שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל לעבוד את השם בהדרגה ובמדה, כי השם ויתברך רוצה בעבודתנו, שנעבד אותו בעבודות ובמדות טובות, שזה אי אפשר כי אם עלידיי הצמצום פנ"ל. וכשצמצום את אור להבית לבו, אזי נשאר חלל פנוי פבל, בחינת: ולבי חלל בקרבי (שזהו סוד חלל הפנוי, שהיה בתחלת הבראה), ובתוך זה החלל הפנוי נתגלגל מדותיו הטובות, שהם סוד בריאת העולמות, שהיה בתוך חלל הפנוי פנ"ל. כי המדות הן הן העולמות פנ"ל. הינו כי עלידיי הצמצום, שצמצום את אור ההתלחבות, שעלידייה נעשה בחינת חלל הפנוי, בחינת: ולבי חלל בקרבי, עלידייה הוא עובד את השם ויתברך בהדרגה ובמדה, ועושה מעשים טובים ומדות טובות, שכל זה הוא בחינת התגלות המדות, שהן העולמות, בתוך חלל הפנוי שפבל. ועקר בריאת העולמות היה עלידיי חכמה פנ"ל, וזה הוא בחינת מה שעקר עבודת השם לזכות למדות ומעשים טובים, הוא עלידיי ששומר החכמה שפבל, שהוא המחשבה שפבל, שצריכין לשמר מאד המחשבה שפבל, שהוא בחינת חכמת לב,

לקוטי הלכות

ואמר לו (בראשית ג, ה): "כי ידע אלהים כי ביום אכלך ממנו" וכו', ואמר רבותינו ז"ל (בראשית רבה יט, ד) שאמר להם: "מן העץ אכל וברא את העולם". נמצא, שכתב בחדוש העולם, כי שמע לעצת הנחש שהוא בחינת "הנחש היה ערום" (בראשית ג, א) הנאמר בהתורה הנ"ל, שעל-ידי כל זה מתגבר הפנייה בחדוש העולם.

כי כמו שעל-ידי התפלה של הבעל כח שהוא מכניע בחינת 'הנחש היה ערום' כמבאר בהתורה הנ"ל, על-ידיה זוכין לכל הבחינות הנ"ל, עד שזוכין לגלות האמונה האמתית של חדוש העולם שעל-ידיה האכילה בבחינת מזונא דנשמא כנ"ל, כמו כן להפך, חס ושלום, כשמתגבר חס ושלום בחינת 'הנחש היה ערום', על-ידיה מתגברין הכפירות חס ושלום, ומתגבר, חס ושלום, דעות האפיקורסים הכופרים בחדוש העולם, ימח שם וזכרם, ואז האכילה בבחינת מזונא דגופא, כי נחלש מזונא דנשמא כנ"ל, ומתגבר 'עקב עשור' שהוא זממת הנחש שהוא בחינת מזונא דגופא. וכל זה הוא בחינת חטא אדם הראשון ששמע לעצת הנחש, בחינת 'הנחש היה ערום' הנאמר שם בפרשה, וכפר בעקר חדוש העולם, ואכל מעץ הדעת שהוא אכילה דסטרא אחרא אכילה של אסור, שהוא עקר מזונא דגופא.

ועל-כן באמת, כשהשם יתברך רצה לרחם עליו ולתקנו - המשיך עליו 'הקול המשקה את הגן', כמו שכתוב שם בפרשה (בראשית ג, י): "את קולך שמעתי בגן ואירא" וכו', שעל-ידיה חוזרין ומכניעין מזונא דגופא ומגבירין מזונא דנשמא, ועל-ידיה התחיל באמת תקון החטא של.

אבל עדין לא נתברר לגמרי עד שיבא משיח, כידוע, על-ידי חטאו גרם הל"ט קללות, שעל-ידיה צריכין להתניע בל"ט מלאכות שהם בחינת 'בוצעת אפיק' וכו'. נמצא, שכל המלאכות שכלולים בל"ט מלאכות, כלם יש בהם אחיזת זממת הנחש, שהוא ההפך מכל הנ"ל, שעל ידו מתגבר, חס ושלום, מזונא דגופא וכנ"ל. על-כן המים של הנטילה שצריכין לקדש ולטהר בהם את הידים, כדי לזכות למזונא דנשמא כנ"ל, על-כן צריכין שיהיה מים שלא נעשה בהם מלאכה, כדי שלא יהיה בהם שום אחיזה מזממת הנחש, כדי שנוכל לטהר על ידם את הידים, כדי שיהיה להם כח להכניע מזונא דגופא, שהוא זממת הנחש כנ"ל, ולהגביר מזונא דנשמא כנ"ל שהוא בחינת אכילת ישראל שהם בני 'עקב וכו' כנ"ל:

שהוא בחינת 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ', וכל זה הוא בחינת 'כח מעשיו הגיד לעמו' וכו', שהם בחינת כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שהם העשרים ושמונה אותיות שבפסוק בראשית, כידוע, שבהם ברא השם יתברך את כל הבריאה. ואלו הכ"ח אתון, הם בחינת כ"ח פרקין דידים, כידוע (עין תקני הוטר תקן יט דף מ.).

נמצא, שעל-ידיה הכח של הבעל תפלה הנ"ל, על-ידיה נתגלה כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שהוא בחינת כ"ח פרקין דידים, שבהם ברא השם יתברך את העולם, כמו שכתוב (ושעיה מח, יג): "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים" וכו'. וכל זה הוא בחינת התגלות אמונת חדוש העולם וכו', שעל-ידיה נמשך הנהר המשקה את הגן, שהוא בחינת הקול הנ"ל המכניע 'עקב עשור' בבחינת 'ידו אחזת' וכו'. ועל-כן מחמת שכל זה הוא בחינת ידים שהם בחינת כח, בחינת כ"ח אתון וכו' בחינת כ"ח פרקין דידים, שעל-ידיה היה חדוש העולם כנ"ל, על-כן באמת נמשך זה הכח לבחינת ידים דיקא, ועל ידם דיקא מכניעין 'עקב עשור', בבחינת 'ידו אחזת בעקב עשור', 'ידו' דיקא כנ"ל.

ובשבי"ב זה נוטלין הידים דיקא קדם האכילה, כי דיקא על-ידי קדשת הידים יכולין להכניע מזונא דגופא, שהוא בחינת 'עקב עשור' בבחינת 'ידו אחזת' כנ"ל, ואז זוכין שתהיה האכילה בבחינת מזונא דנשמא, שזהו בחינת אכילת ישראל שהם זרע יעקב שמכניע 'עקב עשור' כידיו כנ"ל. כי מימי הנטילה הם בחינת מימי הדעת, שעל ידם נמשך הנהר היצא מעדן, שעל-ידיה זוכין להכניע מזונא דגופא שהוא 'עקב עשור' בבחינת 'ידו אחזת בעקב עשור' וכנ"ל.

ב. ובשבי"ב זה צריך שיהיו המים של הנטילה מים שלא נעשו בהם מלאכה (שכן צריך ארץ חיים סימן קס סעיף ב), גם שיהיה הפלי שלם (שם סימן קנט סעיף א). כי כל המלאכות יש בהם אחיזה הסטרא אחרא שנאחזת בהל"ט מלאכות, שבהם כלולין כל המלאכות שבעולם, כי כל הל"ט מלאכות נמשכין מזממת הנחש, על-ידי שאכל אדם הראשון מעץ הדעת על-ידי עצת הנחש, שעל-ידיה נתקלל 'בוצעת אפיק' תאכל לחם, בעצבון תאכלנה" (בראשית ג, י"ט), שמשם נמשכין הל"ט מלאכות, כידוע. ועקר חטא אדם הראשון היה באכילה שאכל מעץ הדעת טוב ורע, דהיינו פגם הנ"ל שאכל מאכל של אסור שהוא בחינת מזונא דגופא בחינת 'עקב עשור', כי אדם הראשון כפר בעקר (סנהדרין לח, א), כי הנחש הטעהו

הכניע והחש חס ושלום על ידי כח הבעל תפלה

את קולך שמעתי בגן ואירא

כל המלאכות שכלולים בל"ט מלאכות - יש בהם אחיזה זממת הנחש

על-ידי כח הבעל תפלה נתגלה כ"ח אתון דעבדא דבראשית

דיקא על-ידי קדשת הידים יכולין להכניע מזונא דגופא

מים לנטילת ידים שלא נעשו בהם מלאכה - אחיזה הסטרא אחרא

לקוטי הלכות

22

הדעת היא
המים ואי
אפשר
לחשיבה כי
אם על ידי
כלי שם

ג. וְעַל־כֵּן צָרִיכִין שֶׁתְּהִיָּה הַכֹּלִי שֶׁלֹּמָה, כִּי הַמַּיִם רוֹמְזִין
עַל הַדַּעַת הַנִּפְלֵא שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְעֵתִיד, בַּחֲנִינָה
(שְׁעִיָּה י"א, ט): "וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם
מִכִּסִּים", וְעַקֵּר הַדַּעַת הוּא לְדַעַת אֶת ה', דִּהְיִינוּ לִידַע
וּלְהֵאמִין, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יָחִיד קְדָמוֹן, הוּא הַיּוֹצֵר, הוּא
הַבּוֹרָא וְשׁ מֵאֵין הַמַּחֲלֵט, הֵינּוּ אֲמוּנַת חַדוּשׁ הָעוֹלָם
הַנִּזְכָּר, וְכַמְבָּאָר בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר, שֶׁעַל־יְדֵי הַדַּעַת בַּחֲנִינָה
וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעַת וְכו' זֹכִינ׳ לַבְּחִינֹת הַנִּזְכָּר, עַד שֶׁזֹּכִינ׳
לְאֲמוּנָה הַנִּזְכָּר, הֵינּוּ אֲמוּנַת חַדוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁהוּא הָעַקֵּר
כַּנִּזְכָּר. וְזֶה הַדַּעַת הַנִּזְכָּר שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה מַיִם, אִי אֶפְשָׁר
לְהַשִּׁיגוֹ וּלְקַבְּלוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי כֹלִי, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה אֲמוּנָה,
שֶׁהוּא בַּבְּחִינָה הַמְדָּמָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר. כִּי
הַמְדָּמָה הוּא הַכֹּלִי שֶׁל הַדַּעַת הָאֲמִתִּי, כִּי בְּאֲמֻתָּה כָּל
הַדַּעוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אֶפְסוּ שֶׁל הַחֲכָמִים וְהַחוֹקְרִים
הַגְּדוֹלִים, הַכֹּל הוּא רַק בְּכַח הַמְדָּמָה, כִּי דַעַת הָאֲמִתִּי
הוּא רַק לְדַעַת אֶת ה', וְזֶה לֹא הִתְחִילוּ עֲדִין לְהַשִּׁיג
וּלְטַעַם כָּלִל, כִּי לִזְוֶה הַדַּעַת אֵין זֹכִינ׳ כִּי אִם צָדִיקִים
גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים - יְחִידִים שְׂבִדּוּרוֹת, אֲכָל אֲנוּ אֵין בְּנוּ
כַּח לְהַשִּׁיג הַדַּעַת הַזֶּה, וְאֲנוּ צָרִיכִים לְהִתְחַזֵּק רַק בְּאֲמוּנָה
שְׂאֲנוּ זֹכִינ׳ עַל־יְדֵי בְּרוּר הַמְדָּמָה, שְׂנִתְבָּרַר עַל־יְדֵי שְׂאֲנוּ
זֹכִינ׳ לְהִתְקַרֵּב לְצָדִיקִי אֲמֵת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר.
וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הַרְשָׁעִים הָאֶפְיקוֹרְסִים שְׂאֵינִם רוֹצִים לְסַמֵּךְ
עַל דַּעַת הַצָּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים, וְהֵם בְּגַעַל נִפְשָׁם וְטִנוּפָם
בְּכָל הַתּוֹאוֹת הֵם חֲפָצִים לְחַקֵּר בְּשִׁכְלָם הַמִּשְׁקָץ, עַל־כֵּן
בְּאֲמֻתָּה כַּח הַמְדָּמָה שֶׁלֹּהֶם מַעֲרָב וּמִבְּלָבָל, עַד שֶׁבָּאִים
לִידֵי כְּפִירוֹת גְּדוֹלוֹת אוֹ לְאֲמוּנֹת כּוֹזְבוֹת.

כִּי אִי אֶפְשָׁר לִינֵק וּלְשֹׂאֵב מֵהַדַּעַת הַקְּדוּשׁ, כִּי אִם
עַל־יְדֵי שְׂזוֹכִין לְקַדֵּשׁ וּלְבָרֵךְ אֶת הַמְדָּמָה עַל־יְדֵי
הַתְּקַרְבוֹת לְצָדִיקִים אֲמִתִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַמְדָּמָה מִבְּרַר,
וְאֵז זֹכִין לְאֲמוּנָה שֶׁלֹּמָה דְּקִדְשָׁה, כִּי עַקֵּר הָאֲמוּנָה הוּא
בַּהַמְדָּמָה, כִּי בְּמָה שֶׁהִשְׁכַּל מִבֵּין - אֵין צָרִיכִין אֲמוּנָה
וְכַמְבָּאָר בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר, וְזֶה הַמְדָּמָה הַמְּבָרָךְ שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה
אֲמוּנָה, הוּא בַּחֲנִינָה כֹלִי שֶׁשּׂוֹאֵב וּמִקְבֵּל מִימֵי הַדַּעַת.
וְזֶה מְרָמָה בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר, שֶׁכְּתוּב שָׁם בְּסוֹף, שֶׁכָּל הַתְּאָרִים
וְהַשְּׂבָחִים שְׂאֲנוּ מִתְאַרֵּין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ - כָּלֵם הֵם בַּבְּחִינָה
הַמְדָּמָה וְכו', וְזֶה בַּחֲנִינָה "לִיּוֹם חֲגִנּוּ" (תְּהִלִּים פ"א, ד), בַּחֲנִינָה
"וּבִמְחֻגָּה יִתְאַרְהוּ" (שְׁעִיָּה מ"ד, י"ג) וְכו', עֵינֵן שָׁם בְּסוֹף.
וְזֶה בַּחֲנִינָה כֹלִי, כִּי הַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁל הַפֶּסֶק 'וּבִמְחֻגָּה
יִתְאַרְהוּ' נִאֲמָר עַל עֲשִׂית כֹּלִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שָׁם: "יַעֲשֶׂהוּ
בְּמִקְצָעוֹת וּבִמְחֻגָּה יִתְאַרְהוּ" וְכו', וְשָׁם מְדַבֵּר מִגִּנּוּת
אֲמוּנֹת כּוֹזְבִיּוֹת שְׂמֵאֲמִינִים בְּעִבּוּדָה זָרָה עֵץ וְאֶבֶן

השגת
האמונה היא
על ידי כלי
נקי, חינו
מדמה מברר

מַעֲשֶׂה יְדֵי אָדָם, שֶׁזֶהוּ בַּחֲנִינָה כֹלִים דִּסְטָרָא אַחְרָא,
שֶׁהֵם אֲמוּנֹת כּוֹזְבִיּוֹת - שְׂמֵאֲמִינִים בְּעֵץ וְאֶבֶן מִמַּשׁ.
אֲכָל עַל כָּל פָּנִים מִבְּאֵר שָׁם, שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר מַעֲשִׂית
כֹּלִים. וּלְהַפְּךָ בְּקִדְשָׁה - אֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בְּהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ,
שֶׁהוּא בַּבְּחִינָה הַמְדָּמָה הַמְּבָרָךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זֹכִינ׳ לְתֵאָר
וּלְשִׁבַח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתְּאָרִים וּשְׂבָחִים הַגִּינִים כְּרָאוּי,
כָּל זֶה הוּא בַּחֲנִינָה כֹלִי בְּרוּחָנִיּוֹת, כִּי הַתְּאָרִים וְהַשְּׂבָחִים
שֶׁמִּתְאַרֵּין וּשְׂמִיחִין אוֹתוֹ הֵם כֹּלִים לְקַבֵּל הַשְּׂגָת אֱלֹהוּתוֹ,
כָּל חַד כְּפֹרֶם מִה דִּמְשָׁעַר בְּלִבָּהּ. כִּי בְּאֲמֻתָּה "לִית מִחְשְׁבָה
תִּפְסָא בַּה כָּלִל" (תְּקוּנֵי הַיָּמִין הַקְּדוּמָה דף י"א), רַק עַל־יְדֵי
תְּפִלוֹת וְשִׁירֹת וְתְּשַׁבְּחוֹת, דִּהְיִינוּ תְּאָרִים וּשְׂבָחִים שְׂנִתֵּן
לָנוּ בְּרַחֲמֵי רִשׁוּת לְתֵאָרוֹ וּלְשִׁבְחוֹ בָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁ
לָנוּ כַּח לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה
נִצְטָרִין בַּחֲנִינָה כֹלִים לְקַבֵּל בָּהֶם הַשְּׂגָת אֱלֹהוּתוֹ כָּל חַד
כְּפֹרֶם מִה דִּמְשָׁעַר בְּלִבָּהּ.

על ידי הכלי
בשלמות -
זוכים
לאמונת
חדוש העולם

וְעַל־כֵּן צָרִיכִין שֶׁתְּהִיָּה הַכֹּלִי שֶׁל נְטִילַת יְדִים בְּשִׁלְמוֹת
כֹּלִי שׁוֹם פָּנִים וְחוֹסְרוֹן, כְּדִי שֶׁתּוּכַל לְקַבֵּל
וּלְהַכִּיל אֶת הַמַּיִם שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה מִימֵי הַדַּעַת הַנִּזְכָּר, שֶׁהוּא
הַדַּעַת שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְעֵתִיד, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי
כֹּלִי שֶׁלֹּמָה שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה מְדָמָה הַמְּבָרָךְ וּמִתְקַן. כִּי
כְּשֶׁהַכֹּלִי פְּגוּמָה וּשְׂבוּרָה הִיא בַּבְּחִינָה "בִּארַת נִשְׁבָּרִים
אֲשֶׁר לֹא יָכֹל הַמַּיִם" (יְרֵמְיָה ב', ג'), שְׂנִאֲמַר עַל הָעוֹבְדֵי
כּוֹזְבִים הַכּוֹפְרִים שֶׁשֵּׁשׁ לָהֶם אֲמוּנֹת כּוֹזְבִיּוֹת. עַל־כֵּן
צָרִיכִין שֶׁתְּהִיָּה הַכֹּלִי שֶׁלֹּמָה, כְּדִי לְקַבֵּל עַל יְדֵי מִימֵי
הַדַּעַת הַנִּזְכָּר שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זֹכִינ׳ לְאֲמוּנַת חַדוּשׁ הָעוֹלָם
כַּנִּזְכָּר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עַקֵּר הַכְּנַעַת מִזּוּנָא דְּגוּפָא וְזוּכִין
לְמִזּוּנָא דְּנִשְׁמָתָא שֶׁזֶה עַקֵּר כּוֹנֵן הַנְּטִילָה כַּנִּזְכָּר:

אי אפשר
לקבץ לשום
קדשה
ועבודה כי
אם על ידי
מים

ד. וּבִשְׂבִיבָה זֶה מַיִם מִטְהַרִּין מִכָּל הַטְּמָאוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר
לְכַנֵּס לְשׁוֹם קְדֻשָּׁה בְּלִי מַיִם, כְּגוֹן הַכְּהִנִּים
בְּעִבּוּדָתָם, וְכֵן בְּבִקְרָה בְּקוּמוֹ, וְכֵן קִדְּם תְּפִלָּה וְתוֹרָה
צָרִיכִין לְטַבֵּל אוֹ לְטַל יְדֵי מַיִם, וְכֵן כָּל הַטְּמָאִים אֵינֶם
עוֹלִים מִטְּמָאָתָן כִּי אִם עַל־יְדֵי מַיִם. כִּי מַיִם מְרַמְזִים
עַל הַדַּעַת שֶׁל חַדוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי מַיִם קָדְמוּ לְכָל הַבְּרִיאָה,
כִּי הִתְחַלַּת הַבְּרִיאָה הָיָה הַמַּיִם כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוּתֵינוּ ז"ל
(יְרוּשְׁלָמִי חֲגִיגָה פָּרָק ב הִלָּכָה א, הוֹבָא בְּרִש"י בְּרַאשִׁית א, א). נִמְצָא,
שֶׁעַקֵּר חַדוּשׁ הָעוֹלָם הִתְחִילוֹ מִן הַמַּיִם, וְעַל־כֵּן שָׁם עַקֵּר
שְׂרֵשׁ הַדַּעַת שֶׁל חַדוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עַקֵּר הַסְּתֵרָה,
וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה נִכְסִין בְּעִבּוּדָה ה', כִּי זֶה עַקֵּר יְסוֹד
הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, לְהֵאמִין בְּחַדוּשׁ הָעוֹלָם, בַּחֲנִינָה
"בְּרַאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים" וְכו' שֶׁהוּא הִתְחַלַּת הַתּוֹרָה, וְזֶה

לכיתו בודאי היו לו כמה ענינים ועסקים, ונתעסק בעסקיו, ועבר מדעתו ענין הנ"ל. והבן הנ"ל שנתגרש (אשר הוא בן המלך במאת) ועשה מה שעשה, ובזבז מעותיו - פעם אחת נצא לבדו לטל, והניח לשכב, ובא לו על דעתו מה שעבר עליו. וחשב: מה זאת עשה אלקים לי, אם אני הבן מלך - בודאי אינו ראוי לי זאת, ואם אני בן המלך - גם כן אינו מגיע לי זאת, להיות בורח ומגרש. ונתחשב בדעתו: אדרבא, אם כן, שהשם יתברך יכול לעשות כזאת, להחליף את בן המלך ושיעבר עליו כנ"ל - אם כן היתכן מה שעשיתי, וכי כך

היה ראוי לי להתנהג, כמו שעשיתי; והתחיל להצטער ולהתחרט מאד על המעשים רעים שעשה. ואחר כך חזר למקומו, וחזר אל השכרות; אך מחמת שקבר התחיל להתחרט, היה מבבל אותו המחשבות של חרטה ותשובה בכל פעם. פעם אחת הגיע עצמו לשכב, וחלם לו איך שבמקום פלוני יש יריד ביום פלוני, שילך לשם, ומה שיזדמן לו בראשונה, איזה עבדות להשפמר - יעשה אותו העבדות, אך אם אינו לפי כבודו. והקיץ, והחלום הזה נכנס לו מאד במחשבתו; כי לפעמים עובר הדבר חכם מן המחשבה, אך דבר החלום

הזה נכנס הרבה במחשבתו; אך אף על-פי-כן היה קשה בעיניו לעשות זאת, והלך יותר אל השתנה. וחלם לו יותר החלום הנ"ל כמה פעמים, ובבלבל אותו מאד. פעם אחת היו אומרים לו בחלום: אם אתה רוצה לחוס על עצמך - תעשה כנ"ל; והכרח לקיים את החלום. והלך ונתן מותר המעות שהיה לו עדן על האכסניא, גם המלבושים חשובים שהיה לו הגיע גם כן על האכסניא, והוא לקח לעצמו מלבוש פשוט של סוחרים, כגון אפוניטשע, ונסע על היריד. ובא לשם והשכים והלך על היריד, ופגע

בו סוחר אחד ואמר לו: רצונך להשתפר באיזה עבדות? השיב לו: הן. אמר לו: אני צריך להוליך בהמות; תשפיר עצמך אצלי? והוא לא היה לו פנאי לישוב את עצמו כזה מחמת החלום הנ"ל, וענה ואמר תכף: הן. והסוחר שקרו חכם, ותכף התחיל לשמש עמו ולצוות עליו בדרך האדון על משרתיו. והוא התחיל להסתפל בעצמו: מה עשה? כי בודאי אין ראוי לו עבדות כזה, כי הוא איש רב, ועתה יצטרך להוליך בהמות ויכרח לילך רגלי אצל בהמות; אך אי אפשר להתחרט, והסוחר מצה עליו בדרך האדון. ושאל את הסוחר:

אויס אין זין ארויס. (דהיינו די דאגה און די תרסה וואס ער האט גיהאט אויף דעם וואס ער האט געטון אונטערן אומזיסט).

און דער וואס ער איז פארטריבן גיארן (דהיינו דער אשטער בן מלך) און ער האט גיטאן וואס ער האט גיטאן. און ער האט אויס גיבראכט זיין געלט. אמאל איז ער אליין ארויס גיגאנגען זיך שפאצירן. און ער האט זיך צוגיליגט. איז אים גיקומען אויף אין זין. וואס מיט אים האט זיך איבער גיטאן און האט אנגיהויבן צו טראכטן. וואס האט עס גאט מיר גיטאן. בין איך אנגערש דער בן מלך. קומט מיר בודאי נישט דאס. און אז איך בין נישט דער בן מלך. קומט מיר אויך נישט דאס דאזיגע אז איך זאל זיין איין בורח און א פארטריבענער. דערנאך האט ער זיך מיישב גיווען. אין דער דיעה. אדרבא. או סע איז יוא אוי. אז השם יתברך קאן יוא אוינס טאן אז עס זאל פארבייטן א בן מלך. און סע זאל אויף אים אוינס איבער גיין קער איך זע מיר יוא אויז צו פירן. איז זע דעכט וואס איך האב גיטאן. שטייט עס מיר אן אז איך זאל מיר אויף פירן. אויז ווי

איך האב גיטאן. און ער האט אנגיהויבן גרויס צער צו האבן און זייער תרסה צו האבן אויף די מעשים רעים וואס ער האט גיטאן. דערנאך האט ער זיך אומגיקערט אהיים דארט ווי ער איז גיווען. און ער האט זיך ווייטער גינומען צום טרונק. נאר מחמת ער האט שוין אנגיהויבן חרטה צו האבן פלעגט אים מבבל צו זיין. די מחשבות פון תרסה און תשובה וואס סע איז אים גיקומען אויף אין זין אלע מאל.

אמאל האט ער זיך צו גילייגט האט זיך אים גיחלמט. באשר אין דעם און אין דעם ארט איז יריד אין דעם און דעם טאג. כן זאל ער אהין גיין. און וואס סע וועט זיך אים ערשטן צום ערשטן פלעגט עס פארדינסט. זאל ער עס תיכף טאן. כאטשע סע וועט זיין וועדליג זיין כבוד (אויז האט זיך אים גיחלמט) און ער האט זיך אויף גיחאפט. און דער חלום איז אים אריין זייער אין דער מחשבה אריין. ווארין אמאל איז פארהאנגן אז די זאך גייט תיכף ארויס פון דער מחשבה. נאר

דער חלום איז אים זייער אריין אין דער מחשבה. לושמיר פון דעסטרענגען פאך. איז ביי אים שווער גיווען אז ער זאל דאס טון. און ער איז גיגאנגען ווייטער צום טרונק. און דער חלום האט זיך אים ווייטער גיחלמט כמה פעמים און דער חלום האט אים זייער מבבל גיווען.

אמאל האט מען אים גיזאגט אין חלום. אז דו ווילסט אויף דיר רחמנות האבן ואלסטו אויף טאן (דהיינו ער זאל גיין אויף דעם יריד וכו' כנ"ל) האט ער שוין גימונט מקיים זיין דעם חלום. און ער איז גיגאנגען. און האט אוועק גיגיבן דאס איבריגע געלט וואס ער האט נאך גיהאט האט ער עס אוועק גיגיבן אויף דער אריביריק ווי ער איז גישטאנען און דו גוטע קליידער וואס ער האט גיהאט. האט ער אויף גילאזט אויף דער סטאנצא. און ער האט זיך גינומען א פראסטע מלבוש ווי סוחרים דהיינו איין א פינטשע און איז גיפארין אויף דעם יריד. און איז אהין גיקומען.

און ער איז אויף גישטאנען גאנץ פריא און איז

גיגאנגען אויף דעם יריד. האט אים באגעגנט א סוחר און האט צו אים גיזאגט. ווילסטו פלעס פארדינען האט ער אים גיענפערט. האט ער אים גיזאגט איך באדארף דא צו טרייבן בהמות. וועסטו זיך פארדינגען ביי מיר. און ער האט נישט צייט גיהאט זיך מיישב צו זיין מחמת דעם חלום הנ"ל (ווארין דער חלום איז זיך גיווען אז דאס נעמט פארדינסט מוז ער אנעמען וכו' כנ"ל) האט ער תיכף גיענפערט. יוא. און דער סוחר האט אים תיכף גידונגען. און האט תיכף אנגיהויבן אויף אים צו שאפן אויז ווי איין האר אויף זיינע משרתים. און ער האט זיך אנגיהויבן ארום צו קוקן וואס ער האט דא גיטאן. ווארין צו אים קומט בודאי נישט אויז איין דינסט. ווארין ער איז זיך איין איידלער מענטש. און היינט וועט ער מוזין טרייבן בהמות. און ער וועט מוזין גיין צופוס ביי די בהמות. נאר מע קאן שוין קיין תרסה נישט האבן. און דער סוחר שאפט אויף אים. אויז ווי איין האר. האט ער גיפערענט דעם סוחר. ווי וועל איך אליין גיין מיט די בהמות.

איך אלף לבדי עם הבהמות? השיב לו: יש עוד רועים מוליכי בהמות שלי, ותלך עמם. ונתן לו לידו איזה בהמות שיוליכם, והולכים חוץ לעיר, ושם נתקבצו יחד שאר הרועים המוליכים הבהמות, והלכו יחד. והוליק את הבהמות, והסוחר היה רוכב על סוס והלך אצלם. והסוחר היה רוכב באכזריות, וכנגדו - היה באכזריות יותר מאד, והוא היה מתפחד מאד מאד מן הסוחר מתחמת שראוהו באכזריות גדול כנגדו, והיה מתירא פן יכה אותו הפאה אחת במקלו - ונמות תכף. והיה הולך איש רך ועדין מאד, עליהן נדמה לו כן; והיה הולך

עם הבהמות, והסוחר אצלם. וכאז לאיזה מקום, ולקחו השק שמנח בו הלחם של הרועים ונתן להם (הסוחר) לאכל, ונתנו לו גם-כן מלחם זה, ואכל. אחר-כך היו הולכים אצל צער עב מאד (הינו שתאילנות והרועים ותכופים ואז זה אצל ה), והלכו ותעו שתי בהמות מהבהמות של זה הבן שנעשה רועה אצל הסוחר כנ"ל, וצעק עליו הסוחר. והלך אחריהם לתפסם - והם ברחו יותר, ורדף אחריהם. ומחמת שהצער היה רציף ועב, תכף כשנכנס לתוך היער - לא ראו זה את זה, ונתעלם מעיני החברים שלו מיד.

והוא היה הולך ורדף אחרי הבהמות

גישאקין און פס האט זיך אים אוי גינאגט און ער איז גינאנגען מיט די בהמות און דער סוחר ביי זיי. און זיי זענען גיקומען צו אין ארט. האט מען גינאמען דעם זאק וואס דארט ליגט דאס ברויט פון די האדאיעס און מע האט זיי גיגיבן עסין. און אים האט מען אויך גיגיבן פאר דעם ברויט. און ער האט גיגעסין.

דערנאך זענען זיי גינאנגען פאר זייער אין גידעכטן וואלד. זענען פארגאנגען צוויי בהמות פון זיינע בהמות אין וואלד אריין. האט אויף אים דער סוחר א גישריי גיסאן. איז ער גינאנגען נאך די בהמות ער זאל זיי תאפן. און די בהמות זענען ווייטער אנטלויפן גינאורין. און ער האט זיי נאך גיאגט און מחמת דער וואלד איז גיווען זייער גידעכט. איז תיכף ווי ער איז אריין גינאנגען אין וואלד אריין. האבין זיי זיך שוין גיט גיעהן איינס דאס אנדערע. און ער איז תיכף געלם גינאורן (דמיט פארהוילן גינאורין) פון זייערע אויגן (דמיט פון די אבריעקע וואס זיי זענען מיט אים גינאנגען) און ער (דמיט דער בן

- והם בורחים, ורדף אחריהם הרבה, עד שבא לתוך עבי היער. ונתלשב: בין כך ובין כך אמות, כי אם אשוב בלי הבהמות - אמות על-ידי הסוחר, כי היה נדמה לו מחמת פחד שהיה לו מן הסוחר שימית אותו כשיושב בלי הבהמות; ואם אהיה כאן - גם-כן אמות על-ידי חיות שביער; ולמה לי לשוב אל הסוחר, כי איך אוכל לבוא אליו בלי הבהמות? כי היה לו פחד גדול ממנו. והלך ורדף יותר אחרי הבהמות, והם בורחים. בתוך כך נעשה לילה; ודבר כזה עדין לא עבר עליו, שיעצורף ללון יחידי בלילה

מלך) וואס ביי אים זענען עס פארגאנגען די צוויי בהמות איז אלץ גינאנגען און האט נאך גיאגט נאך די בהמות. און זיי אנטלויפן אלץ. און ער האט זיי אסאך נאך גיאגט. ביז ער איז אריין גיקומען אין גידעכטן וואלד אריין האט ער זיך מיישב גיווען. סיי ווי סיי. וועל איך שוין שטארבן ווארין אז איך וועל מיד אומקערן אן די בהמות. וועל איך שטארבן דורך דעם סוחר. ווארין מחמת גרויס פחד וואס ער האט גיהאט פאר דעם סוחר. האט זיך אים גידאכט. אז דער סוחר וועט אים גיעגען. אז ער וועט זיך אומקערן. אן די בהמות. און אז איך וועל דא זיין. וועל איך אויך שטארבן דורך די חיות פון דעם וואלד. האט ער זיך מיישב גיווען. וואס זאל איך מיד אומקערן צום סוחר. ווי קאן איך צו אים קומען אן די בהמות. ווארין ער האט גיהאט גרויס פחד פאר אים. איז ער גינאנגען. און האט ווייטער נאך גיאגט. און די בהמות און זיי אנטלויפן אלץ. דערצווייל איז נאכט גינאורין און אוינס האט ער נאך גיט גיהאט אז ער זאל מוין נעכטיגן אליין בינאכט אין אויז אין גידעכטן וואלד. און ער

בתוך עבי היער כזה. ושמע קול נהמת החיות שהומים בדרךם, ונתלשב בדעתו וצלה על איזה אילן, ולן שם; ושמע קול החיות ששואגים בדרךם. בבקר הסתכל וראה והנה הבהמות עומדים סמוכים אצלו. וירד מן האילן והלך לתפסם - וברחו להלן, והלך אחריהם יותר - וברחו יותר. והיו הבהמות מוצאים שם איזה עשבים ועמדו לרעות ולאכל, והיה הולך לתפסם - וברחו. וכן היה הולך אחריהם והם בורחים, הולך אחריהם והם בורחים, עד שבא בתוך עבי היער מאד, שהיה שם חיות שאינם

האט גיהערט דאס ברומען פון די חיות וואס זיי האבין גיברומט אויז ווי זייער סדר איז. האט ער זיך מיישב גיווען. און איז ארויף גינאנגען אויף א בום און האט דארט גינעכטיגט. און ער האט גיהערט דאס קול פון די חיות וואס זיי האבן גישריגן אויז ווי זייער סדר איז.

אין דער פריה האט ער א קוק גיסאן. האט ער גיזעהן. אז די בהמות שטייען נאהנט לעבין אים. איז ער אראפ פון דעם בום. און איז גינאנגען זיי תאפן. זענען זיי ווייטער אנטלויפן גינאורין אין ער זיי נאך גינאנגען ווייטער. און זיי זענען ווייטער אנטלויפן גינאורין. און די בהמות האבין זיך גיפונען דארט עפעס גראו צו עסין. האבין זיי זיך גישטעלט פאסען. איז ער נאך גינאנגען זיי תאפן. זענען זיי ווייטער אנטלויפן גינאורין און אויז איז ער אלץ זיי נאך גינאנגען און זיי אנטלויפן ער גייט זיי ווייטער נאך און זיי אנטלויפן. ביז ער איז אריין גיקומען אין זייער גידעכטן וואלד אריין. וואס דארטין איז שוין גיווען חיות וואס זיי האבין נאר קיין מורא-גיס פאר קיין מענטשן ווארין זיי זענען ווייט פון דעם לעמוד הבא

ספר צדיק המידות פט

ה. על-ידי מפרנסים עניים נצולין המון- עם מן המגפה בזכותם: גם בזכותם מחין דגדלות קודמין למחין דקטנות.

ו. על-ידי צדקה ממתיק הדין של לעתיד לבא, הינו יום הדין שלעתיד לבא.

ז. אלו גומלי חסדים העשים חסד ולפעמים גורמים עם החסד לרעה, ועשים עצמם כאלו אינם ראים הרעה הצומחת מחסדם; וזהו בחינת האזהרה שהזהיר לכהנים - בחינת חסד - שלא נפסיעו פסיעה גסה; על-ידי-זה גורמים שהדין שלמעלה חס ושלום אינו במתינות. וכן להפך, כשמדקדקים בחסדם שלא נצמיח רעה, על-ידי- זה הדין במתינות.

ח. מחדשי אוריתא צריכים ללמד קדם החדוש פוסקים, וגם אחר-כך; והלמוד פוסקים הוא השמירה של החדושין שלא יגע בהן זר. גם כשרוצה לעשות צדקה צריך לעשות כן, כמו בחדושין.

ט. החדושין דאורייתא, והצדקה - כל אחד מעורר את חברו.

י. גדול כח המעשר, שמהפך הקללה לברכה.

יא. על-ידי מעשר נתפטלים ההורגי זנות.

יב. הגומל חסד אין צריך לזכות אבות.

יג. על-ידי גמילות חסד בא לאריכות ימים.

יד. יש תפלות שאינם נתקבלים למעלה אלא עד שנתנים כל-כך מעות לצדקה כפי מספר האותיות של התפלה השיך לזה הדבר. למשל, כשמתפלל אלו התבות: 'תן לי בנים' - צריך לתן לצדקה כמספר אותיות 'תן לי בנים'.

טו. על-ידי צדקה זוכה לבנים.

טז. מי שהוא מפרנס את הרבים, על-ידי-זה ממשיך הברכה מארץ-ישראל לחוץ-לארץ.

יז. על-ידי הממון שנתן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה ממונו נתקנם בידו.

יח. כשאדם בא לעיר לדור ישלח בשר לעניי העיר, ועל-ידי-זה ישא חן בעיני שרי העיר.

יט. על-ידי נתינת שקלים נצול ממצר-הרע.

צדיק

א. אל יקשה לך הדבר כשאתה ראה שהצדיק לא תקן איזה דבר; כי זה סבה מאת השם לתקן, שנייה מקום לבניו להתגדל בו.

ב. פעמים שבטולה של תורה זהו יסודה.

ג. מקבלים מתנות מרשעים כדי שיחזרו בתשובה.

ד. צדיקים - מהני זכותיהו אעלמא, אדידהו לא.

ה. מצינו שצדיק אחד עשה דבר כדי שיהיה רבו לצדיק אחר.

שמות הצדיקים

הננייה. מישאל. ועזריה. נתן הנביא. וגד החוזה. עבדיה הנביא. יחזיאל מבני מתניה. אליעזר בן דודוהו ממורשה. גריה. שריה. מחסיה. חנמאל. ושלום. אבנר בן נר. פלטי בן ליש. יהונתן בן אביתר.

ואלה שמות בני ישראל הנזכרים בדברי הימים - בני זרח. זמרי. ואיתן. והימן. וכלכל. ודרע. בני איתן. עזריה. בני חצרון. ירחמאל. רם. כלובי. עמינדב. נחשון. שלמא. בעז. עובד. ישי.

בניו, אליאב. אבננדב. שמעא. נתנאל. רדי. אצם. דוד. וזא דוד המלך. ואחיתיהם צרויה ואביגיל. אבישי. יואב. עשהאל. עמשא. יתר. הישמעאל. ישר. שובב. ארדון. שגוב. יאיר. אשחור אבי תקוע. ירחמאל. רם. ובונה. וארן. ואצם. אחיה. מעיץ. וימין. ועקר. שמי. וידע. נדב. ואבישור. אחבן. מוליד. סלד. ואפסים. ישעי. ששן. אחלי. יתר. ויונתן. פלת. וזא. עמי. נתן. זכר. אפלל. עובד. יהוא. עזריה. חליץ. אלעשה. ססמי. שלום. יקמיה. אלישמע. מישע. מרשה אבי חבורן.

קרח. ותפח. ורקם. ושמע. רחם אבי ירקעם. שמי. מעוז. חרן. מוצא. גזו. יהדי. רגם. ויותם. וגישן. ופלטי. ועיפה. ושאף. שבר. תרחנה. שאו אבי מבכנה, ואבי גבעא. עכסה בת כלב. בני כלב, בן-חור בכור אפרתה.

שובל. שלמא. חרף.

בני דוד - דניאל שפטיה. יתרעם. שמעא. ושובב. ונתן. ושלמה. ויבחר. ואלישמע. ואליפלט. ונבה. ונפג. ופיע. ואלישמע. ואלידע. ואליפלט. בת שבע אם שלמה המלך.

מלכי בית דוד - אסא. יהושפט. יהואש. עוזיהו. יותם. יחזקיהו. יאשיהו. צדקיהו.

בני יהודה - יכניה. אסר. שאלתיאל. ומלכירם. ופדיה. וישנאצר. יקמיה. הושמע. ונדבנה. ובני פדיה זרבל. ושמעי. ובן-זרבל, משלם. ונחניה. ושלמית אחותם. וחשבה. ואהל. וברכיה. וחסדיה. וישב חסד. פלטיה. וישעיה. רפיה. ארנן. עובדיה. שכניה. שמעיה. חטוש. ונגאל. וברים. ונעריה. וישפט. אליועני. וחזקיה. ועזריקם. הודניהו. ואלישיב. ופלטיה. ועקוב. ויוחנן. ודללה. ונעני. חור. ושובל. ראיה. יחת. אחומי. להד. צרעתי. אשתאלי אבי עיטם. יורעאל. וישמא. וידבש. פנואל אבי גדר. עזר אבי חושא. אחזם. חפר. תימני. אחשתרי. צרת. צחר. אתנן. קוץ. ענוב. צבכה. אחרחל בן הרם. ועפיץ. כלוב אחי שוהה. מחיר אבי אשתון. רפא. פסח. תחנה. בני קנו. עתניאל. ושריה. חתת. מעונתי. עפרה. (שריה) יואב. עירו. אלה. ונעם. וקנו. יהללאל. זיף. וזיפה. תיריא. ואשראל. עזרה. יתר. ומרד. עפר. לעמוד הבא

ליקוטי

תפילה גד

תפילות

שעב

ליקוטי

תפילה גד

תפילות

שעב

עצרת ושמיחת תורה הקדושים.

ונזקה לשמח בשמיני עצרת ושמיחת תורה בחדוה רבה ושמיחה גדולה ועצומה עד אין סוף שזכינו להיות מזרע ישראל ולקבל את התורה הקדושה על ידי משה נביאך נאמן ביתך. אשרינו ומה יפה ירשתנו. אשרינו געים גורלנו ומה טוב חלקנו ומה שזכינו לכל הטוב הגדול והנורא הזה, זכנו ועזרנו שזנזה להמשיך עלינו השמחה הזאת בלבנו בכל השנה כלה, ובפרט ביום שמיחת תורה הקדוש ונזקה לשמח תמיד בשמחה הגדולה הזאת כראוי לשמח בזה באמת. ונזקה לקיים ההקפות עם הספרי תורה בימים הקדושים האלו בשמחה רבה ועצומה עד אין סוף, ולא יתערב זר בשמחתנו, ולא יהיה כח לשום מונע ומעכב בלבב ולעכב חס ושלום שמחתנו העצומה בימים הקדושים האלו, נגילה ונשמחה בך בדבקות נפלא ובהתקרבות גדול, באהבה רבה ואהבת עולם בשמחה שאין לה קץ ותכלית, ונזקה לסיים אז את התורה הקדושה ולהתחילה מחדש באהבה וביראה ובשמחה גדולה, ולקבל עלינו מחדש לעסק בתורתך יומם ולילה לשמה, ולקיים את כל דברי תורתך באהבה.

מלא רחמים, רחם עלינו ומלא משאלותינו לטובה ברחמים, באפן שזנזה להעלות נפשנו לשרשה

שבקדשה שהוא חכמה הקדושה על ידי עסק התורה בקדשה ובטהרה, עד שזנזה להכניח באמת, ונזקה להפיר אותך באמת ולגלות אלהותך בעולם, ויתגדל ויתקדש כבודך הגדול על ידינו תמיד וכבודך ומלא כל הארץ, "יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו. ומה על שמים אלהים על כל הארץ כבודך. ברוך יי אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו, וברוך שם כבודו לעולם ומלא כבודו את כל הארץ, אמן ואמן".

תפילה גד

מיוסד על תורה ע"ה בליקוטי מוהר"ן

רבונו של עולם זכני ברחמיך הרבים למדת השלום. ואזנך להיות אוהב שלום ורודף שלום תמיד, כמו שכתוב: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו". ואזנך בכל עת לעשות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. ותשמרני ותצילני ברחמיך הרבים ממות הנצחון ומחלקת דסטרא אחרא, שלא יהיה בלבי שום נצחון ומחלקת דסטרא אחרא הנמשכין מהדמים של הגוף, שעדיין לא עבדו בהם את השם יתברך. ויתרחם עלי ותושיעני ותזכני מעתה לעסק הרבה בתורה ותפלה, שאזנך לדבר הרבה בתורה ותפלה בכל יום תמיד, עד שאכניס כל טפי הדמים שיש בי בתוך הדבורים הקדושים של תורה ותפלה. ויהיו

נעשין מפל הטפי דמים שבקרבני דבורים קדושים של תורה ותפלה, ולא יהיה נשאר בי שום טפה דם שלא עבדה את השם יתברך, רק אזנך לעבד את השם יתברך בכל כחי כל ימי חיי בכל טפי הדמים שיש בי, ואזנך לדבר הרבה בתורה ותפלה עד שיהיה הגוף בטל לגמרי כאין ואפס ממש.

ותזכני ברחמיך הרבים ליראה שלמה מפניך תמיד, ותמשיך ותשפיע בלבי יראה ובושה ופחד ואימה גדולה מפניך תמיד, עד אשר יתבטל הגוף לגמרי כאין ואפס המחלט על ידי עצם היראה הגדולה שתשפיע בלבי ובפרט בעת עסקי בדבורי תורה ותפלה שלא אשמע אז את הגוף כלל, רק את הדבורים הקדושים של תורה ותפלה, ויתבטל הגוף לגמרי לגבי הדבורים הקדושים של תורה ותפלה. ועל ידי זה אזנך לברר וללקט ולהעלות ולצרף כל האותיות והניצוצות שנפלו למטה בבחינת שברי כלים, על ידי עזונותי וחטאי ופשעי העצומים בגלגול זה ובגלגול אחר, אשר הם גורמים מחלקת וקשיות ובלבולים ומניעות מעבודתך הקדושה. ומהם באים כל הפאזות שבעולם. והכל אזנך לברר ולהעלות לשמך הגדול והקדוש, ולצרפם ולחברם ולבנות מהם בנינים ועולמות קדושה. ותתן לי כח ברחמיך הרבים

להעלות את כל הניצוצין הנפולים אליך בבחינת העלאת מ"נ, ועל ידי זה יהיה נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. ועל ידי זה יהיה נמשך שלום גדול ונפלא למעלה ולמטה בכל העולמות כלם, ויתבטל כל מיני נצחון דסטרא אחרא וקנאה ושנאה וקנטור ומחלקת ממני ומכל ישראל ומכל בני עולם, רק יהיה אהבה ושלום גדול בין כל עמך ישראל, ובין כל הנבראים והנוצרים והנעשים שבכל העולמות כלם. ועל ידי זה תמשיך ותשפיע ברכה גדולה לנו ולכל ישראל ולכל העולמות כלם, ותמחר ותחיש לגאלינו, ותקים אותנו מנפלתנו, ותעלה ותקים את כל בחינת הרגלין אשר ירדו למטה בעזונותינו, עזב תעזב והקם תקים. הקם על סלע רגלי ותכונן אשורי, ויקים מהרה מקרא שבתוב: "ועמדו רגלי ביום ההוא על הר הזיתים". ותוליכנו מהרה קוממיות לארצנו, ותבנה בית קדשנו ותפארתנו. ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

מלא רחמים מלא משאלותינו לטובה ברחמים, כי צרכינו מרבים מאד מאד, ודעתנו קצרה לכאר. ואתה בוחן לבות וכליות, ולפניך נגלו כל תעלומות לב. ואתה יודע שפכנימיות לבנו אנו משתוקקים מאד לשוב אליך באמת, ואנו מתגעגעים ומצפים בכל עת למצא פתח תקוה לשוב ולהתקרב לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שני

לנצח עוד יום

כ"ד ע"א אם כן ה'הלכה כרבי יוסי בן המשולם' למה לזו? שהרי

בכלל מימרתו הראשונה הוא? ומשנינו: אי אמר רב רק ד'הלכתא בכוליה פירוקין', ולא אמר 'הלכתא כרבי יוסי בן המשולם', הוה אמינא שמימרתו הראשונה של רב אדרבי יוסי בן המשולם קאי ולא אדרבן שמעון בן גמליאל, ואי קשיא לך: ומאי 'בכוליה פירוקין' דמשמע: יותר מברבן אחד הלכה כן, אימא לפרש: דרבי יוסי תרתי אמר [שתי הלכות אמר רבי יוסי בן המשולם במשנה דלוקן] ובשתייהן הלכה כמותו -

והייתי אמור דפלוגתא דברייתא פלוגתא היא, וכיון שנחלקו חכמים על רבי שמעון בן גמליאל בברייתא אין הלכה כמותו, ולפיכך: **אשמעינן רב: הלכה כרבי יוסי בן המשולם**, כדי לאשמעינן דמימרתו הראשונה אדרבן שמעון בן גמליאל קאי, ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא.

בא ברייתא שנחלקו בה חכמים על רבי שמעון בן גמליאל דמשנתנו? דתניא:

הלוקח בהמה מניקה מן הגוי, הבא אחריו בכור מספק, ואין להוכיח מהנקתה שכבר ביכרה, מפני שמרחמת אותו [אחבת] אף על פי שאינה יולדת. כלומר, פעמים שלא ילדה אלא שמאחבתה לכן חברתה מניקה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הדבר בחזקתו, שהולד אותו היא מניקה בנה הוא וכבר ביכרה. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הנכנס לתוך עדרו בלילה, וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות מניקות, ולמחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות, כך שלפי הנראה אין כאן בכור זכר, אינו חושש שמא בנה הוכר של זו המבכירה בא לו אצל זו שאינה מבכירה ולעולם בכור הוא, אלא תולה שכל אחת מניקה את בנה, ואין כאן בכור.

שנינו בברייתא: הלוקח בהמה מניקה מן הגוי הבא אחריו בכור מספק, מפני שמרחמת אף על פי שאינה יולדת, רבן שמעון בן גמליאל אומר, דבר בחזקתו:

איבעיא להו:

'הדבר בחזקתו' דקאמר רבן שמעון בן גמליאל, היינו דאינה מרחמת - אינה אוהבת כדי להניק - אלא אם כן, יולדת, ובהכרח שבהמה זו ילדה כבר ואינה מבכירה, הא הויא דאוליד חיישנין לרחומי, אבל אם כבר הולידה אין ההנקה ראייה שהולד אותו היא מניקה הוא אכן הולד שלה, כי מאחר שמוניקה היא, אפשר שאוהבת היא אף את בן חברתה ומניקתו.

או דילמא: ולד דידה בלבד הוא דמרחמא ומניקתו, אבל ולד דלא דידה לא מרחמא ליה [אין לה אוהבת לעולם כדי להניק אלא את הולד שלה ולא את בן חברתה], ואם כן, הולד אותו היא מניקה בנה הוא?

ומפרשת הגמרא: **למאי נפקא מינה לידע אם זה הוא בנה או אחר הוא בנה? למלקא עלה משום אותו ואת בנו**, ללקות על שחישת הולד אותו היא מניקה באותו יום ששחט את אמה משום 'אותר'

ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', וכך הוא הספק: אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא

[אם תאמר שאין היא אוהבת אלא את ולדה שלה] לקי בעל שחיתת ולד זה עם אמו ביום אחד, שהרי בהכרח זה הוא בנה.

ואי אמרת: כיון שילדה - דלא דידה נמי מרחמא [כיון שילדה פעמים שאוהבת היא כדי להניק את ולד חברתה] לא לקי על שחיתת הולד עמה ביום אחד, כי שמא ולד חברתה הוא.

תא שמע ממה ששנינו במשנתנו:

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלוקח בהמה מניקה מן הגוי, אינו חושש שמא בנה של אחרת היה, הרי שנוקטים גוי שזה הוא הולד שלה, ואם כן, אם ישחטם ביום אחד ילקה.

דחינן: מי קתני 'אינו חושש שמא בנה של אחרת הוא', דמשמע: זה הוא הולד שלה! והרי 'אינו חושש שמא בנה של אחרת היה' קתני, והכי קאמר: אינו חושש שמא בנה של אחרת אלא אם כן, היה לה ולד מעיקרא. כלומר, ראייה היא בהכרח שלבהמה זו היה ולד, שאם לא כן לא היתה מניקת את ולד חברתה, אבל אין הכרח שולד זה הוא הולד שלה.

תא שמע ממשנתנו ששנינו:

נכנס בתוך עדרו, וראה את המבכירות מניקות, וראו שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו, או שמא בנה של זו בא לו אצל זו, אלא כל אחת מניקה את בנה - ואם תמצי לומר שהיולדת מרחמת אף את בן חברתה, אמאי סמכינן שבנה של המבכירה הוא זה ובכור דאי הוא, והרי ליחוש: דילמא רחומי רחם את בן חברתה?

ומשנינן: במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה [כשבנה לפניו, לא תשוב את בנה מהלוקח ותניק את בן חברתה], והספק הוא במקום שאין בנה לפניו.

תא שמע ממה ששנינו בברייתא:

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הדבר בחזקתו, היינו שסומך על ההנקה לומר שכבר ילדה, וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות, למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות, אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו, אלא תולה הוא שכל אחת מניקה את בנה ואין כאן בכור -

מאי לאו רישא דומיא דסיפא, מה סיפא תלינן [הולד היונק ממנה דרואי דידה הוא, שהרי כבר נתבאר שאינה מניחה את בנה ומניקה את בן חברתה, אף ברישא תלינן שאותו ולד אותו היא מניקה ודאי דידה הוא, הרי שאין בהמה מניקת לעולם את בן חברתה].

דחינן: מידי איריא [וכי מוכרח הדבר להשוות את הרישא לסיפא]? הרי יש לומר: האי הסיפא כדאינא היינו שרדאי בנה הוא, והאי רישא כדאינא שאינו דאי בנה אלא דאי ילדה -

ומאי 'וכן' דמשמע היא היא, אינו כן, כי 'וכן' הוא אפסורה דבכורה, שהן ברישא והן בסיפא

פטורה היא מן הבכורה, זו מפני שכבר ילדה וזו מפני שילדה נקיבה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ראה חזיר שכורך אחר רחל ומניקתו, הרי היא פטורה מן הבכורה, שרדאי מבכירה כבר, ואסור החזיר באכילה - ואף שאם ודאי בנה הוא היה מותר שכל הירצא מן הטהור טהור - **"עד יבא ויורה צדק לבם"**, ומפרש לה ואזיל.

ומקשינן: **"פטור מן הבכורה"**, כמאן? הרי כרבן שמעון בן גמליאל היא, כי לרבנן אין הכרח שכבר ילדה -

ואילו **"אסור באכילה"** כרבנן שאין הכרח שהיא ילדתו, ושמאי יוצא מן הטמא הוא?

ותו קשה: אי כרבנן, מאי **"עד יבא ויורה צדק לבם"**? **"עד שיוודע לך דבר"** [עד שיוודע לך כי אמנם היא ילדתו] מוביע ליה למימר, שהרי אין כאן ספק להכתיב אלא ספק מציאותי?

וכי תימא: מספקא ליה לרבי יוחנן אי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אי כרבנן, והיינו דאמר **"עד יבא ויורה צדק לבם"** הלכה כמי. הרי אף כך אי אפשר לומר, כי:

אי מספקא ליה - הלכה כדברי מי - אמאי פטורה מן הבכורה, והרי ספק הוא?

ותו, מי מספקא ליה [וכי מסתפק רבי יוחנן הלכה כמי]? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו, הלכה כמותו, חוץ משלש מחלוקות, שהן: ערב, וצידן וראה אחרונה, ואם כן, הרי פשיטא ליה לרבי יוחנן שהלכה כרבי שמעון בן גמליאל ולמה נסתפק בדיתר אכילת החזיר?

ומפרשינן: לעולם פשיטא ליה לרבי יוחנן דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולכן פטורה היא מן הבכורה בודאי, מיהו לכך נסתפק אם מותר החזיר באכילה, משום דמסתפקא ליה לרבי יוחנן בבטיא שנסתפק בני הישיבה לעיל: אי סבר רבן שמעון בן גמליאל וילדת מרחמא אף לולד אחר, ואם כן, אף שרדאי ילדה - שאם לא כן לא היתה מרחמת - מכל מקום אין הדבר ברור שזה הוא בנה, ואם כן, אסור הוא באכילה, או אינה מרחמת לעולם אלא את בנה שילדה, ואם כן, חזיר בן רחל הוא ומותר באכילה, וזה הוא שאמר **"עד יבא ויורה צדק לבם"** ויפשוט את הבעיא.

ומקשינן: אי הכי, עד ראשמינן חזיר, לרשמינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו, [למה נקט רבי יוחנן את הנפקא מינה בספק זה באופן שהיא מניקה חזיר, ולא נסתפק אפילו כשמוניקה היא טלה, ולענין מלקות משום אותו ואת בנו, שהוא תלוי בספק זה, וכדלעיל]? ודחינן: חזיר איצטריכא ליה להשמינן, דאי

אשמעינן טלה, הוה אמינא: אם תמצא לומר דסבר וילדת מרחמא דמינה, דלא מינה - לא, [היינו אמר שאין מקום להסתפק אלא דוקא בטלה, כי בזה יש מקום לומר כיון שילדה מרחמת למינה, אבל אם תניק חזיר בהכרח שהוא בנה], ולפיכך **אשמעינן חזיר ואפילו דלאו מינה נמי, דאיכא למימר דלמא מרחמא** [ולכך השמינו רבי יוחנן את הספק בחזיר, לומר, שאפילו את מי שאינו מינה יש לומר שהיא מרחמת] -

והיינו דאמר רבי יוחנן:

בד:

עין משפט
גר מצוה

לֹא אֶמְוִי פֶּסֶחַ מִהֶלֶּם מַעֲלִילָה
הֵלֶּם יֵאָמֵר עֲשֵׂן קִמֵּד
טוֹשֶׁעַ יִדֵּד כִּי שֶׁחַט עֲשֵׂיף ג':
לֹא בִּגְמִי שֶׁסֶּה הֵלֶּם יִוְסַג
מִהֲלֻכּוֹת יוֹדֵט הֵלֶּם ג'
טוֹשֶׁעַ שֶׁסֶּה וְטוֹשֶׁעַ אִם כִּי
חֲלָט עֲשֵׂיף יִבֵּ:

מקובצת

[illegible][illegible][illegible]

וראיה מפ"ק דכתובות
דאבעיא להו מהו לבעול
לכתחילה בשבת ככתוב בתוס'
כדפרי' וי"ל דה"נ קא בעי לכו
או אסור וי"ל דהא שקיל וטרי
רישיה הוא

[illegible][illegible]

קום בקופיץ. בגמ' אמר' תני לקופיץ
ופיץ משמע דדרך לשחוט בקופיץ
יש פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע
דשחט בה מיד והקופיץ שונה ומטביל

[illegible][illegible]

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות

אחרי צריכו. אדם גדול וחשוב בצדו: סיבעי ליה טעם. דהא בטלה פליגי: קמבעיא ליה לבכורה אליבא דרבנן. ואליבא דר"ש פשיטא דפטורה דאפי' דמינה לא הוה מרחמא אלא"כ ילדה וכו"ש דלאו מינה ולענין אכילה מבעיא ליה ואפי' לרבן שמעון וכו"ש לרבנן: דלאו מינה

לא. מרחמם וזהו דברי דרש' ר' אבהו
והוא דלמא ר' אבהו
מיעט נמי מרחמם. והבא ר' אבהו
מקפץ: א"י מימינו נומר כ"ו. ר' אבהו
יולדת אינא מרחמא להו דלמא ר' אבהו
דבנה הוא אלף א"כ"ט מימינו נומר
יולדת מרחמא: והאי דפטר ליה במרחמא
משום דלא ר' אבהו [א]לף א"כ"ט
הוא לה אלף האי דקדקין מרחמא לה
פשיטין [א]לף דרש' הוא ס"ט מימינא אלף
דללו מיעט לה והאי חסר דרש' אבהו

ומוצק חלשלי: **מחנ'ה** שפס
מקון קפיון. מפנה אל השער
ומלן ומלן תנקס שחיות הסבין:
וטונל אל הסער. לכלן וכלן תנקס
מחן הסבין מפנה חלדל אל תמרינ
זון חול אל הסכר: ונבכל גשיל זיוט.
שילן חלמריו חוזה עבד קדשיל זיוט.
סיוטו מסוכן עס חלמר מחלן ומלן:
לחלוט יו. מוט. להרחויל לחכ:
נב' נגנוו יו"ט בזהמת חולס
מפוש שחיות צעיל ומיעבד ח' אל:
נלן סיוט זון. וזכור גויה חלסן
דכסיד (דכסיד יט) ולל מחג:
מפיון. תלגס אל מפניו וטשבו
חולס ח' אל תלס נלס:
נכד תנאלל תלחידיד דכד ח' חמר
לכו תשמיע דכד תלסס ככרי זיוט:
פסיוטל נלו. חלל עמחל:

אתו לקמיה דרב הונא אמר להו יכנגדו ביום טוב
רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביום טוב

מסורת הש"ס

(א) בַּמִּשְׁנָה שֶׁמִּשְׁנִית הַחֹלֶס
 עֵינֵי יְהוֹשִׁעַ, (ב) אִם הָיָה לָּהּ
 עֵינֵי אִם, (ג) לָּהּ, (ד) מִי לָּהּ,
 (ה) רֶשֶׁת לָּהּ, (ו) שִׁטָּה לָּהּ
 יֵד לָּהּ, (ז) לָּהּ מִי, (ח) מִשְׁמַע
 וְלֹא הָיָה שֶׁלֹּא כְּדֵלִיל וְכֵּן
 לָּהּ, (ט) בְּשׁוּטָף אִם הַחֹלֶס
 לָּהּ, (י) לְשׁוּטָף אִם, (יא) וְדִחִי
 לָּהּ, (יב) אֶל דְּרֹשׁ שֶׁלֹּא
 מִכִּיּוֹן הָיָה וְקֹלֶס בְּחֹלֶס
 לָּהּ, (יג) וְהָאִשָּׁה לָּהּ גְּבִי לָּהּ,

הצעות הב"ח

(א) במשנה וכן התולש
 יכר המום: (ב) רש"י ד"ה
 לראות מקום המום:

וליוז העצ"ח

[illegible]

רבינו גרשום

[illegible][illegible]

את השער וכו' אי לכתחלה או דיעבד והא וכן קתני דמשמע דומיא דרישא וברישא ר"ל דוקא דיעבד של לא יזיונו ממקומו ויש שרוצנים לישב מה שהקשה הרב משאנ"ן דקבעי אי דבר שאין מתכוין מותר לישב או לאו דאי תולש לא היינו גוזז פסוק ירשיה הוא ובכורו שרי לכתחלה ואי היינו גוזז לאו פסוק יבאנו כדי לראות המום לא שרי אלא אם עשה כן שהשעיר לא יזיונו ממקומו ע"כ:

כ"ד ע"ב

בעי ע אחאי בריבי [נסתפק אחאי שדיה אדם גדול וחשוב בדורו]:

ראה חזיר שכרוך אחר רחל מהו?

ומפרשת הגמרא את הספק:

מאי קמביעיא ליה [מה נסתפק אחאי], **אילימא** לפטורה מן הבכורה, **וקמביעיא ליה לאחאי**: אי הלכתא כרבין שמעון בן גמליאל ופטורה מן הבכורה, אי הלכתא כרבנן הסוברים, אפילו מי שאינה יולדת מניקה אחר. כך אי אפשר לומר, שהרי אם כן: **תיבעי ליה טלה**, היה לו להסתפק כשמניקה היא טלה, שהרי באופן זה נחלקו רבין שמעון בן גמליאל ורבנן.

אלא: כי קמביעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן, לאכילה ואליבא דרבין שמעון בן גמליאל:

לבכורה מספקא ליה, ואפילו לרבנן דאמרי **מרחמא** [אף לחכמים הסוברים שמרחמת היא ולד של אחר], מכל מקום יש להסתפק: **כי מרחמא דמינה דלא מינה לא** [שמא אין היא מרחמת אלא את מינה], אך זו שמניקה חזיר ודאי בנה הוא -

או דילמא: דלא מינה נמי מרחמא [פעמים שמרחמת היא אף ולד שאינו מינה].

לאכילה מספקא ליה ואפילו לרבין שמעון בן גמליאל: אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא [ולענין אכילה מסתפק הוא לפי רבי שמעון בן גמליאל להצד שאף אם לא ילדה את זה בדוקא הרי היא מרחמת אותו, מכל מקום שמא אינה מרחמת אלא] **דמינה**, אבל **דלאו מינה** - אם לא שבנה הוא - לא היתה

מרחמתו ובהכרח שבנה הוא ומותר באכילה - **או דילמא: דלאו מינה נמי מרחמא** [אף ולד שאינו מינה הרי היא מרחמתו] ואם כן, שמא לאו בנה הוא ואסור באכילה. ומסקינן: תיקו!

מתניתין:

רבי יוסי בן המשולם אומר: השוחט את הבכור, עושה מקום בקופיץ מייכן ומייכן משני צידי מקום השחיטה, כדי לעשות מקום לסכין השחיטה שלא תיפסל משום "חלדה" ותולש את השער - ובגמרא יתבאר כיצד הוא עושה, וטעם ההיתר שאינו חושש לילא תגוז בכור צאנך.

ובלבד שלא יזיזנו לשער ממקומו כדי שלא יאמרו גזיזה עושה הוא בקדשים, אלא יניחנו שם בין שאר שערותיו.

וכן התולש את השער לראות מקום מום כדי להראותו לחכם.

גמרא:

אמר רב: הלכה כרבי יוסי בן המשולם.

בעו מיניה מרב הונא: כנגדו ביום טוב מהו להתיר כשם שהתיר רבי יוסי בן המשולם? וצדדי הספק הם:

האם כוונת המשנה שיכול הוא בכוונה תחילה

לתלוש את השער, וטעמא דרבי יוסי בן המשולם, הוא, משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז, ולא אסרה תורה אלא "לא תגוז בכור צאנך", ואם כן, ביום טוב אסור, כי אף שהתולש אינו חייב עליו משום גוזז, מכל מקום אסור דהוה ליה עוקר דבר מגידולו שהוא אסור ביום טוב.

או דילמא: בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז, ומה שהתיר רבי יוסי בן המשולם הוא רק לפנות ולמשוך את השער לכאן ולכאן ואם נתלש יתלש, והיינו טעמא דשרי רבי יוסי בן המשולם: משום דהוה ליה דבר שאין מתכוין כי הרי לא נתכוין לתלוש, ואם כן, אף ביום טוב דבר שאין מתכוין מותר? אמר להו רב הונא לבני הישיבה שנסתפקו: זילו שוילוה לרב חננאל שהוא בקי במימרותיו של רב, אי אמר לכו משמיה דרב הלכה כרבי יוסי בן המשולם, כי אז איפשט לכו [אפשטו לכם] מה הוא טעמו של רבי יוסי בן המשולם ויפשט ספיקכם.

אתו בני הישיבה שוילוה [שאלו את רב חננאל], ואמר להו: הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם.

ומשנתברר להם שהלכה כרבי יוסי בן המשולם, אתו לקמיה דרב הונא לשמוע מה הוא טעמו, וממילא כיצד הדין כנגדו ביום טוב. אמר להו רב הונא: כנגדו ביום טוב מותר, ומשום שגם גבי בכור לא התיר רבי יוסי בן המשולם אלא כשאינו מתכוין, ולכן אף ביום טוב מותר!

משלי פרק א

ב

דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם: יִרְאֵת יְהוָה רֵאשִׁית דַּעַת חֲכָמָה
וּמוֹסֵר אוֹיִלִים בָּזֹז: שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תִּשָּׁשׁ תוֹרַת
אִמֶּךָ: כִּי לֹוִית חֵן הֵם לְרֹאשׁוֹ וְעֲנָקִים לְגִרְגָּתֶיךָ: בְּנִי
אִם־יִפְתּוֹךְ חֲטָאִים אֶל־תֵּבֵא: אִם־יֵאמְרוּ לָכֵה אֶתָּנוּ נֶאֱרָבָה
לָדָם נַעֲפֶנָּה לִנְקִי חָנָם: נִבְלָעַם בְּשָׂאוֹל חַיִּים וְתַמִּימִים

רש"י

(ו) יראת ה' ראשית דעת. ע"כ פ' לצורך מה עשה שלמה הספר הזה ועתה מתחיל הספר יראת ה' ראשית דעת, היא תרומת עיקר הדעת והיא תהיה לך הראשונה לדעת לפני חכמתך הקדם ליראה אם יוצרך והיא תתן בלבך לעשות בחכמה ובדעת כי האוילים אשר אינם יראים את ה' הם בוים את החכמה והמוסר: (ח) שמע בני מוסר אביך. מה שנתן הקב"ה למשה בכתב ועל פה: אמן. אומתך כנסת ישראל כמו (ויחזקאל יט) מה אמך לביאה והם דברי סופרים שחדשו והוסיפו ועשו סייגים לתורה: (ט) לוית חן. חבור של חן הם לראשך כלומר התורה

מצודות דוד

(ו) יראת ה'. עתה החל לדבר דבריו ואמר יראת ה' וכו' ר"ל בראשית למוד הדעת יקנה יראת ה' כי הלא אוילים ורשעים בזו את החכמה והמוסר ואם לא יקנה יראת ה' בראשיתם מה תועלת בלמודה הלא יבזה אותה וימאס בה: (ח) שמע קבל מוסר מאביך כי בוודאי חפץ הוא בתקנתך: תורת אמן. מה שאמך מלמדתך: (ט) כי לוית חן. המוסר והלמוד הזה הם לראשך חבור של חן ועדי ענקים סביב לצואריך: (י) אם יפתוך ללכת אחר דעתם: אף תבא. אל תרצה: (יא) דרם לשפוך דם: נצפנה. נסתר לארוב על דם נקי לשפוך חנם על לא חסם בכפו וכפל הדבר במ"ש כדרך המליצה ולהתמדת הפתוי: (יב) כשאו. כמו השאול בוצע כל הגוף כן נבלע הכל כשהם בחיים ר"ל בעודם בחוק העושר: ותמימים. נבלע אותם כשהם שלמים במרבית ההון וכמו היורד לבור שיורד בו שלם בכל איבריו והיא היא וכפל הדבר במ"ש:

משלי פרק א

ג

בְּיֹוֹרְדֵי בֹור: כֹּל־הוֹן יִקֵּר נִמְצָא נִמְלֵא בְּתִינוּ שָׁלָל: גּוֹרֵלֶךְ
תִּפֹּל בְּתוֹכָנוּ כִּים אֶחָד יִהְיֶה לְכַלָּנוּ: בְּנִי אֶל־תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ
אֲתָם מִנֵּעַ רָגֶלְךָ מִנֵּתִיבָתָם: כִּי רָגְלֵיהֶם לָרַע יִרְצוּ וְיִמְהֲרוּ
לְשַׁפְּדָדִים: כִּי־חָנָם מְזִיחַ הַרְשֵׁת בְּעֵינֵי כָל־בָּעַל כִּנְיָ:
וְהֵם לְדָמָם יֵאָרְבוּ יַעֲפְנוּ לִנְפְשָׁתָם: כִּן אַרְחוֹת כָּל־בָּצַע
בָּצַע אֶת־נַפְשׁ בְּעָלֶיו יִקָּח: חֲכָמוֹת בְּחוּץ תִּרְנָה פְּרָחֹת
תִּתֵּן קוֹלָה: בְּרֹאשׁ הַמּוֹיֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר

רש"י

(יד) גורלך תפיל בתוכנו. אם תרצה תחלוק או אם תרצה יהיה בשותפות: כים אחד יהיה לכולנו. ביחד: (טו) דרע ירצו. לרעת עצמם הם רצים ואינם יודעים לתת לב לדבר: (יז) כי חנם מזיח הרשת. כי העופות הרואות חטים וקטניות מזורים על הרשת חנם הוא בעיניהם שאינם מכירים על מה היא נורת ויורדין בה ואוכלין: (יח) והם דרם יארובו. והצידים יארובו לדמם של עופות: (יט) כן ארחות כל בוצע בוצע. ארחות כל בוצע בוצע. גזול גזילה נאה ונחמדת היא לו וחנם היא לו. וסופו את נפש בעליו יקח. נפש עצמו שנעשה עכשיו בעל הממון שגול מחבירו: (כ) חכמות בחוץ תרונה. הרי חכמותיה של תורה בחוצותיה תועקנה להזהירכם לסור עליהם ומה הן חוצותיה בתי מדרשות: ברחובות. במקום שמרחיבין אותה כך דרש רבי תנחומא: (כא) בראש המויות תקרא. במקום שהיא

מצודות ציון

נצפנה. ענין הסמל: (יד) כים. אמתם ושק: (יז) מזורה. ענין פזר ופרישה כמו מזרע זעניו כל רע (לקמן ט): בעלי כנה. הפערים שיש להם כנפים: (יט) ארחות. ענין הנהגה וסדר: בוצע בוצע. ענין גול כמו מה מקום מקף כי ילנע (דברים ט): (כ) תרונה. ענין הכחה והשמעת קול כמו ויעזר הכנה שממנה תלמוד ממעשיהם: מנתיבתם. מהדרך שהם הולכים בה: (טו) דרע ירצו. רוצה לומר עם כי לא ניכר לעין שהדרך הזה הוא רע מכל מקום סוף כוונתם על הרעה וימהרו לשפוך דם כאשר תמצא ידם: (יז) כי חנם. ר"ל כמו שנדמה בעיני כל בעל כנה ששל חנם פרושה הרשת ואין הכוונה על הלכידה ומתוך כך יורד בתוכה לאכול מהזרעונים אשר בה: (יח) והם. אבל באמת פורשי הרשת לא בחנם פרושה כי הם יארובו לדמי העופות ומסתירים עצמם לקחת נפשם וללכוד פרושה: (יט) כן ארחות. כן הדרך של הגולן לעשות תחבולות ולבל ירגיש מי בו להשמר ממנו ואחר זה יגזול העושר וגם יקח נפש בעל העושר למען לא ידע: (כ) חכמות. הלא כל חכמה מהחכמות תכריז בחוץ במקום פרסום: (כא) בראש המויות. שם בראש מקום שנשמע שם המיית בני אדם: בפתחי שערים. מקום הנכנסים

משלי פרק א

ד

אִמְרִיהַּ תֹּאמַר: כֹּה עַד־מָתִי פָתִים תֵּאָהָבוּ פָתִי וְלֹעִים לָצוֹן
חֲמֹדוֹ לָהֶם וְכִסְיֵיהֶם יִשְׁנֹאוּ־דַעַת: בֵּה תִשְׁבוּ לַתּוֹכַחְתִּי הִנֵּה
אֲבִיעָה לָכֶם רוּחִי אֹדִיעָה דְּבָרִי אֶתְכֶם: כִּי יַעַן קָרָאתִי
וּתְמַאֲנוּ נִטִּיתִי יָדִי וְאִין מִקְשִׁיב: כִּי וּתְפָרְעוּ כָל־עֲצָתִי
וְתוֹכַחְתִּי לֹא אֲבִיתֶם: כִּי גַם־אֲנִי בְּאִידְכֶם אֲשַׁחֵק אֲלֶעָג בְּבֹא
פְחַדְכֶם: כִּי בְּבֹא כְּשֹׂאוֹה כְּשׂוֹאָה פְחַדְכֶם וְאִידְכֶם פִּסּוּפָה יֵאָתֶה
בְּבֹא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצוּקָה: כִּי אֲזִי יִקְרָאֲנִי וְלֹא אֶעֱנֶה יִשְׁחַרְנֵנִי
וְלֹא יִמְצָאֲנִי: כִּי תַחַת כִּי־שִׁנְאוֹ דַּעַת וִירָאתָ יְהוָה לֹא בַחֲרוּ:
לֹא־אָבוּ לַעֲצָתִי נֶאֱצָו כָּל־תּוֹכַחְתִּי: כִּי וַיֹּאכְלוּ מִפְּרִי דָרְכָם

רש"י

נשמעת ונכרות שם היא קוראת ואומרת ענין
שלמטה עד מתי פתאים וגו': בפתחי שערים.
הם מקום ישיבת הזקנים: (כב) פתים
המתפתים ע"י מסיתים ומינים: תאהבו פתי.
הסתה שם דבר לפתיות כמו כלי קרי (שני סא"א)
שפי: (כד) נטיתי ידי. לרמוז להם לסור אלי

מצודות ציון

(מ"ה כז): (כב) פתים. כמו פתאים ר"ל שטיים הנפתים
מהר: (כג) אביעה. חלצה כמו יציע חומר (ספ"ס יט):
(כד) ותפרעו. ענין עזול והשגמה כמו להם משה
והסרן תפריעו וגו' (שמות ט') : לֹא אֲבִיתֶם. לֹא לִיתֶם:
(כו) בְּאִידְכֶם. ענין צער ומוקרה רע כמו הלא איד
לעול (ספ"ס ל'): (כז) כְּשׂוֹאָה. כמו שך כמו אמש שואה
ומשואה (ספ"ס): יֵאָתֶה. ענין יגלה כמו מלפון וזה יאמה
(ספ"ס): (כח) יִשְׁחַרְנֵנִי. ענין דרישה כמו לשחר פינך
(לפ"ס): (כט) נֶאֱצָו. הוא לשון מושאל על הבזיון וכן י

(כח) ותפרעו. בטלתם עצתי ולא רצייתם לקבל תוכחתי: (כז) גם אני. לכן גם אני לא אחוס עליכם
ואשחק בבוא אידכם: (כז) כְּבֹא. בעת בוא לכם פחד כחושך ואידכם כרות סערה ולתוספת ביאור
אמר כבוא עליכם צרה וצוקה: (כח) אֲזִי. כבוא הצרה: יִקְרָאֲנִי. יקראו אלי: (כט) תַּחַת. כעבור אשר
שנאו דעת: (ל) לֹא אָבוּ. לא רצו לשמוע עצתי: נֶאֱצָו. בּוּז הַתּוֹכַחָה: (לא) וַיֹּאכְלוּ. ר"ל כמו הנוטע

משלי פרק ב

ה

וּמִמַּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׁבְּעוּ: כִּי מִשׁוֹבֶת פָּתִים תִּהְיֶה וְשׁוֹלֹת
כִּסְיֵיהֶם תִּאֲבֹדֶם: כִּי וְשָׁמַע לִי יִשְׁכַּן־בְּטַח וְשִׁאֲנוֹ מִפְּחַד רָעָה:
בֵּה בְנִי אֶם־תִּקַּח אִמְרִי וּמִצְוֹתִי תַעֲצֵן אֶתְךָ: בֵּה לְהִקְשִׁיב
לְחִכְמָה אֲזַנְךָ תִּשָּׂה לִבְךָ לְתַבּוּנָה: בֵּה פִי אִם לִבְיָנָה תִקְרָא
לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ: דִּ אֶם־תִּבְקֹשֶׁה כִּכְסֵּף וּכְמַטְמוֹנִים
תַּחֲפֹשֶׁה: הֵ אֲזִי תִבִּין יִרְאֵת יְהוָה וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא:
וִ כִּי־יִהְיֶה יִתֵּן חִכְמָה מִפִּי דַעַת וְתַבּוּנָה: ז וְצִפּוֹן יִצְפֹּן לַיֹּשְׁרִים
תּוֹשִׁיָה מִגֹּן לְהִלְכֵי תֵם: ח לִנְצֹר אַרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידוֹ

רש"י

בצרות המוצאות אותם והקצין שמורה להם
בגיהנם: (לב) משובת פתים. את אשר לבם
שובב: וְשׁוֹלֹת כִּסְיֵיהֶם תִּאֲבֹדֶם. לפי שרואים
הרשעים שהם מצליחים נדבקים ברעתם
ואינם חוזרים: (לג) יִשְׁכַּן בְּטַח. בעולם הזה:
וְשִׁאֲנוֹ. לעולם הבא: מִפְּחַד רָעָה. מדינה של
גהינם: וְשִׁאֲנוֹ. ויהי שליו ושקט, ושאנן לשון
עתיד לכן נקוד פתח: (א) בְּנִי אִם תִּקַּח אִמְרִי.
בני תהיה אם תקח אמרי: (ב) לְהִקְשִׁיב

מצודות ציון

נאלץ האנשים את נמחת ה' (ספ"ס): (לב) משובת.
ענינו השקט והמרגוע כמו כסוה ונחת מושעין (שפ"ס)
(ל): (לג) ושאנן. ענין השקט כמו לעשותם שאנן (ספ"ס)
(ד) וכמטמונים. אלויות הטמונים: (ז) תושיה.
המורה נקלטה מושיה מלשון יש כי ישנה לעולם ולא
משו לשון כשאר הדברים שעשועם, וז"ל אמרו ע"ש

מן פחד רעה ר"ל בטוח יהיה שלא תבוא עליו פחד רעה: (א) בְּנִי. אמר שלמה במקום ה' לכן תחשב
לי אם תקח אמרי בלבך: תַּצְפּוֹן. לשומר מן השכחה: (ב) לְהִקְשִׁיב. ר"ל אמרי המה להקשיב אונן
לחכמים ולהטות לבך לתבונה: (ג) כִּי אִם. כאשר תקרא לבינה להתקרב אליה: (ד) כִּכְסֵּף. כהמכשך
את הכסף: (ה) וְדַעַת אֱלֹהִים. הם רוי התורה: (ו) יִתֵּן חִכְמָה. יתן לך חכמה מפיו ר"ל יגלה לך מסתרי
החכמה כאלו מפיו יאמר לך: (ז) יִצְפּוֹן. ה' הסתיר רוי התורה ושומרים לתתם לישרים בלבבותם ומגן
הוא להולכי תום דרך להצילים ממכשול: (ח) לִנְצֹר. להשכיל לך לשמור ארחות משפט כי הוא ישמור
לעמוד הבא

מצודות דוד

אילן אוכל הוא מפירותיו כן יקבלו פרי גמול
דרכם ויהיו שבעים מגמול עצתם כי יקבלו הגמול
משלם: (לב) משובת. ר"ל מה שבחרו לשבת
בהשקט ומרגוע מבלי טורח עול תורה המרגוע
ההיא תהרגו אותם כי יקבלו גמול: וְשׁוֹלֹת. היא
היא וכפל הדבר במ"ש: (לג) וְשׁוֹמֵעַ לִי. זהו סוף
דברי החכמה שאמרה אבל השומע לי ייטבן בטח

יִשְׁבַּע שְׁלֹחָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין דֶּרֶךְ שְׁלֹחָנִי לְתֵן אֶסֶר עַד שְׂיִטוּל דִּינְרוֹ:

- ז. כִּשְׁם שְׁאֵמְרוּ, הַפּוֹגֶמֶת כְּתֻבָּתָהּ לֹא תִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְעַד אַחֵר מְעִידָה שֶׁהִיא פְּרוּעָה, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִים וּמִנְכָּסֵי יְתוּמִים, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְהַנִּפְרָעַת שְׁלֹא כִפְּנוּ, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְכֵן הִיתּוּמִים לֹא יִפְרְעוּ

אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא פִקְדָנוּ אֲבָא, וְלֹא אָמַר לָנוּ אֲבָא, וְשְׁלֹא מְצִינוּ בֵּין שְׁטוּתֵיו שֶׁל אֲבָא שֶׁשֹּׁטֵר זֶה פְּרוּעַ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר, אֶפְלוּ נוֹלֵד הֵבֵן לְאַחֵר מִיתַת הָאֵב, הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִם יֵשׁ עֲדִים שְׁאֵמַר הָאֵב בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ שֹׁטֵר זֶה אֵינוֹ פְּרוּעַ, הוּא נוֹטֵל שְׁלֹא בִּשְׁבוּעָה:

ח. וְאֵלוּ נִשְׁבָּעִים שְׁלֹא כְּטַעֲנָה,

רבינו עובדיה מברטנורה

ז. הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָתָהּ. שְׁמוּצִיָּא שֹׁטֵר כְּתוּבָתָהּ וּמוֹדָה שֶׁנִּתְקַבְּלָה מִקְצָתָה: לֹא תִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אִם טוֹעֵן הִבְעֵל נִתְקַבְּלָה כּוֹלָה: עַד אֶחָד אוֹמֵר וְכו'. וּמִנְכָּסִים מְשׁוּעֲבָדִים וּמִנְכָּסֵי יְתוּמִים כּו'. וְנִפְרָעַת שְׁלֹא בִפְנִי. כּוֹלָהּ אִכְשֵׁם קִימִי, כִּשְׁם שְׁאֵין אֶחָד מֵאלוֹ נִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, כֵּן הִיתּוּמִים אֵינִם נִפְרָעִים אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. יְתוּמִים הַנִּפְרָעִים מִן הִיתּוּמִים לֹא יִפְרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וּמִיָּירִי מִתְנִיתִין כְּגוֹן שֶׁאלוֹ הִיתּוּמִים שְׂבָאִים לְהַפְרַע מֵהֵן אוֹמְרִים אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים אִם פִּרַע אֲבִינוּ זֶה הַחֹב אִם לֹא, אֲבָל אִם טַעֲנוּ אֲמַר לָנוּ אֲבִינוּ שְׁלֹא לֹה מַעוֹת הִלְלוּ וְלֹא נִתְחַיֵּב בַּחֹב זֶה מַעוֹלָם, הָרִי הִיתּוּמִים שְׁמוּצִיָּאִים שֹׁטֵר חֹב עַל הִיתּוּמִים הִלְלוּ נִפְרָעִים מֵהֵם שְׁלֹא בִּשְׁבוּעָה, שְׁכַל הָאוֹמֵר לֹא לוֹיְתִי כְּאוֹמֵר לֹא פִרַעְתִּי דְּמִי, וְהֵם אֵינֶם יְכוּלִים לְהַכְחִישׁ הָעֲדִים שְׁמַעֲיָדִים שְׂאֲבִיהֶם לֹה הַמַּעוֹת הִלְלוּ. וְלֹא

הַשְׁתַּפֵּינן, וְהָאֲרִיסִין, וְהָאֲפוּטְרוּפִין, וְהָאִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאת וְהַנּוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְכֵן הַבֵּית. אָמַר לֹה מַה אִתָּה טוֹעֲנִי, רְצוֹנִי שֶׁתִּשְׁבַּע לִי, חֵיב. חֲלָקוֹ הַשְׁתַּפֵּינן וְהָאֲרִיסִין, אֵין יְכוּל לְהַשְׁבִּיעוֹ. נִתְגַּלְגַּלָּה לֹה שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר, מְגַלְגָּלִין עָלֶיָּה אֵת הַכֹּל. וְהַשְׁבִּיעִית מְשַׁמְטָת אֵת הַשְׁבִּיעָה:

פרק ח

א. אֲרֻכָּעָה שׁוֹמְרִין הֵן, שׁוֹמֵר חֲנָם, וְהַשְׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שְׁכָר, וְהַשְׁוֹכֵר. שׁוֹמֵר חֲנָם נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל. וְהַשְׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם אֵת הַכֹּל. נוֹשֵׂא שְׁכָר וְהַשְׁוֹכֵר נִשְׁבָּעִין עַל הַשְׁבִּיעָה וְעַל

רבינו עובדיה מברטנורה

נוֹשֵׂא שְׁכָר. שׁוֹמֵר בִּשְׁכָר: נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל. שְׁלֹא פִשְׁע: מְשַׁלֵּם אֵת הַכֹּל. כֹּל הַנֶּהֱנֵין בְּמִתְנִיתִין, שְׁבוּיָהּ וּשְׁבוּרָה וּמִתָּהּ וּגְנִיבָהּ וְאִבְרָהּ. אֲבָל מִתָּהּ מַחֲמַת מֵלֶאכָה, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם, דְּלֹא לְאוֹקְמָה בְּכִילְתָּהּ שֶׁאֵלָהּ. וְהַמַּשְׁנֶה הַזֶּה מִפְּרוּשֵׁת בַּהֲשׁוּכֵר אֵת הַפּוֹעֵלִים:

ב. וְאִמַּר אֲמֵן פְּטוּר. שֶׁאֵילוֹ הוֹדָה לֹא הִיא מְשַׁלֵּם כְּלוּם, נִמְצָא שֶׁאֵין כָּאֵן כְּפִירַת מִמּוֹן. וְאִעֲ"פִי שֶׁנִּשְׁבַּע לְשֹׁכֵר, לֹא חִיִּיבָה תוֹרָה קֶרֶבֶן שְׁבוּעָה אֶלָּא הֵיכָא שְׁכַפְרוּ מִמּוֹן. וְכֵן הָרִיִין אֵינוֹ יְכוּל לְהַשְׁבִּיעַ אֶלָּא עַל דְּבַר שֶׁאִם הוֹדָה הִיא חִיִּיב לְשַׁלֵּם מִמּוֹן:

ג. הֵיכָן שׁוֹרֵי אֲמַר לוֹ אֲבָד. אֲמַר לְשׁוֹמֵר חֲנָם הֵיכָן שׁוֹרֵי אֲמַר לִיָּה אֲבָד. מְשַׁבִּיעַ אֵין וְאִמַּר אֲמֵן וְהָעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁאֲכַל מְשַׁלֵּם אֵת הַקֶּרֶן. וְלֹא כִפֹּל. וְאִם הוֹדָה לֹה מַעֲצָמוֹ עַד שְׁלֹא בָּאוּ עֲדָם מְשַׁלֵּם קֶרֶן

שֹׁטְרָחוֹ בְּנִכְסִים, מִשּׁוּם חֵי רֵמוּ רַבֵּן שְׁבוּעָה עֲלֵיהֶם: וְהָאֲפוּטְרוּפִים. שֶׁנִּתְעַסְקוּ בְּמִמּוֹן אִדָּם לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא וְלִישָׂא וְלִיתֵן. אֲבָל בְּאֲפוּטְרוּפֵם שֶׁל יְתוּמִים, אִם מִיָּנְהוּ בִּיד יִשְׁבַּע, וְאִם אֲבִי יְתוּמִים מִיָּנְהוּ לֹא יִשְׁבַּע: וְהָאִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבֵּית. שֶׁהוֹשִׁיבָה בְּעֵלָה חֲנוּנִית אוֹ אֲפוּטְרוּפָא עַל נִכְסֵי: וְכֵן הַבֵּית. אֶחָד מִן הָאֲחִין שֶׁנִּתְעַסַּק בְּנִכְסִים מִשְׁמַת אֲבִיהֶן: חֲלָקוֹ. וְלֹא הַשְׁבִּיעוּהוּ בְּשַׁעַת הַחֲלוּקָה: נִתְגַּלְגַּלָּה לוֹ שְׁבוּעָה. אֲצֵלִם אַחֲרֵי כֵן, מְגַלְגָּלִין גַּם אֵת זֶה עֲלֵיו. וְכֹדֶרֶךְ שֶׁמְגַלְגָּלִין בִּשְׁבוּעַת הַתּוֹרָה וּבִשְׁבוּעַת שְׁוִיָּא כַּעֲבֵן שֶׁל תּוֹרָה, כֵּן מְגַלְגָּלִין בִּשְׁבוּעַת הַיִּסֹּת: וְהַשְׁבִּיעִית מְשַׁמְטָת אֵת הַשְׁבִּיעָה. לֹא אֵהֵךְ שְׁבוּעוֹת דְּשׁוּתִפִּין קֵאִי, דֵּהֵא אֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמְטָת שׁוּתִפּוֹת וְלֹא שְׁבוּעָתָהּ. אֶלָּא מִלּוֹה וְשְׁבוּעָתָהּ הִיא מְשַׁמְטָת:

פרק ח ארבעה שומרים הם. ודיניהם שלשה:

במיני זמר, או שחבריו מתביישין ממנו, ושם שמים מתחלל על ידו, משמתינן לה.

מז. ^אעל כ"ד דברים מנדין את האדם, ואלו הן: ^(א) המבזה את החכם, ^(ב) אפלו לאחר מותו. ^(ג) המבזה שליח בית דין. ^(ד) המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים, ואין צריך לומר מדברי תורה. ^(ה) מי ששלחו לו בית דין וקבעו לו זמן, ולא בא. ^(ו) מי שלא קבל עליו את הדין, מנדין אותו יעד שיתן. ^(ז) מי שיש ברשותו דבר המזיק, מנדין אותו עד שיסיר הנזק. ^(ח) המוכר קרקע שלו לגוי, מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אגס שכתב מהגוי לישראל חברו בעל המצר. ^(ט) המעיד על ישראל בערפאות של גויים, והוציא ממנו קמון בעדותו, שלא פדין, מנדין אותו עד שישלם. ^(י) טבח כהן שאינו מפרש המתנות, ונותנם לכהן אחר, מנדין אותו עד שיתן. ^(יא) המחלל יום טוב שני של גלויות,

באר הגולה

דהווא צורבא מרבנן שם: ^א ל' הרמב"ם שם בפ"ו הביא הטור: ^ב מימרא בירושלמי שם בפ"ג דמ"ק ובבבלי ברכות דף י"ט ע"א: ^ג מעובדא דרב יוסף קדושין דף ע"ב ע"ש [דף כ"ח ע"א]: ^ד משנה ו' פ"ה דערויות לדברי רבי יהודה: ^ה כ"ק דף ק"י ע"ב: ^ו ק שם דף ק"י ע"א האי מאן וכו': ^ז רבנא איתא עד דציית ופי' הבי' דאירי הכא שאחר שאמר צייתא דינא ארנו שנשטמ לפדוע: ^ח ש"כ דף ט"ו ע"ב: ^ט שם דף ק"ד ע"א: ^י מימרא דרב וכו' שם: ^{יא} מימרא דרב חסדא חולין דף ק"י ע"ב: ^{יב} מימרא דרב ושמואל פסחים דף נ"ב ע"א: ^{יג} שם דף נ"ב ע"ב: ^{יד} מימרא דר' אבא נדרים דף ו' ע"ב: ^{טו} ל' ברכות דף י"ט ע"א וביצה דף כ"ג ע"א: ^{טז} ירושלמי פ"ג דמ"ק אעובדא דחוני המעלל: ^{יז} ברכות דף ס"ג ע"א פי' בדרך שהיו קובעים ומעבדין בזמן חכמי המשנה: ^{יח} מ"ק דף י"ז ע"א: ^{יט} ירושלמי פ"ג דמ"ק: ^כ סנהדרין דף כ"ה ע"א וגרסי דשמתייה וכו': ^{כא} חולין דף י"ח ע"א וע"ל סי' י"ח סעי' י"ז: ^{כב} מימרא דרב נדה דף י"ג ע"ב: ^{כג} מימרא דרב פפא כותבו דכ"ח ע"א: ^{כד} מ"ק דף י"ז ע"א: ^{כה} שם מעובדא דר"ל אדרבה וכו' אם נתחייבתי לך ממון נידוי מי נתחייבתי לך: ^{כו} הראב"ד מעובדא דרב שלא יכמות דף ק"א ע"א וכתבה הרמב"ם בסוף הלכות גירושין:

שאין להם סוף, חייב נדוי. ^א וכן מי שעובר על נדרו, וכל בית דין שנוקק לו לשאלה, בר שמטא הוא. ^ב וכן העושים מלאכה בעוד שיש מת בעיר, ועדין לא נקבר, חייבים נדוי, אלא אם כן יש חבורות בעיר. ^ג וכן מי שעושה קלים וחרמורים, או גזרה שנה לעקר דבר מן התורה, ^ד או שואל דבר שאי אפשר. ^ה וכן מי שיש לו ערעור על חברו בדבר אחד, ומוסר אותו למלך או לשופט גוי, משמתינן ליה עד דמיתי ליה וקיימי בבית דין. ^ו וכן תלמיד חכם המתחזיק במחלוקת כנגד הרבים. וכן ^ז המורה הוראה במקום רבו.

מז. ^אצורבא מדרבנן, יכול לנדות למי שהפקיר כנגדו. ואם דינו פסוק, כגון שקראו: עבד, הוא מנדה לכל ישראל; ואם אין דינו פסוק, אינו מנדה אלא לקטנים ממנו. ואפלו לא בזהו בפרש, רק שכן לבזותו לפי אומדנא המקובל (מהר"ק ש"ח).

מז. ^א וכן מי שחייב לשמעון ממון, ומסרב מלפרעו, אם נדה שמעון לראובן ששפרענו, נדוי נדוי. הנה: ויש אומרים דלא עבד אינש דינא לנפשיה לנדות חברו על דבר קמון (שם ש"ח כ"ה בשם מהר"ם וראב"ד), וכן עקר; כל שכן אם חברו אומר להיות לו ציית דין (מהר"ו סימן רכ"ט).

מז. ^א המבזה את החכם, אפלו בדברים, ואפלו לאחר מיתה, אם יש עדים בדבר, בית דין מנדין אותו ברבים, והם מתירין לו כשיחזיר בתשובה. אבל אם החכם חי, אין מתירין לו עד שירצה החכם שגדוהו בשבילו. מיהו אם עשה המשל עליו, ואין החכם רוצה למחל, מתירין לו נדוי (בית יוסף).

^ב וכן החכם בעצמו מנדה לכבודו ל'עם הארץ שהפקיר כנגדו, ואין צריך לא עדים ולא להתראה, ואין מתירין לו עד שירצה החכם; ואם מת החכם, באים שלשה ומתירין לו.

הנה: ועין לעיל סוף סי' רמ"ג (בהג"ה), אם דנין בזמן הזה דין תלמיד חכם. הקורא לחכם: מלשין, או מסור, אין לך בזוי גדול מזה, ומנדין על זה (מהר"ק ש"ח פ"ב).

מז. ^א אם נדוי לאדם אחד על שעבר עברה, וגזר הש"ר ענש

באר הגולה

שם וזכר אחא וכו' נדרים דף כ' ע"א: ^א ג"ז רבינו יוחנן בשם הראב"ד מעובדא דרב המנוא מ"ק דף כ"ז ע"ב: ^ב ר כתוב קמנדרסין מהא דמנחות משנה ד' ש"ג שם משנה ד' ג"ז שם מימרא דרבא כ"ק דף ק"ז ע"א: ^ג א מעובדא דר"א שברכותו כ"מ דף נ"ט ע"ב: ^ד שבת דף י"ט ע"ב: ^ה מימרא דרב יוסף מ"ק דף י"ז ע"א וכפי' הראב"ד הביא הטור: ^ו ד הגהות אשרי פרק ג' דמ"ק בשם אור זרוע: ^ז ח טור בשם הרמב"ם בפרק ו' מהלכות ת"ת מהא דשמתייה אביי ורבא לההוא טבא וכו' מ"ק דף ט"ו ע"א: ^ח מהא דנידוי את עקביא וכו' משנה ו' פ"ה דערויות ומייתי לה בבבלי דף י"ט ע"א: ^ט ז משמעות מעובדא דאביי ורבא דלעיל שם ומשמנה וברייתא כ"ק דף ע"ב ע"א וכתב הבית יוסף שנראה שירצה גרסינן הו"ד בשו"א והר"ש בפת"ח כלומר עד שפיס כמ"ש הרמ"א בשמו: ^י ח ברייתא מ"ק דף ט"ז ע"א: ^{יא} וכו' הבי' דה"ה אם הפקיד בחכם גדול ממנו הרבה בחכמה ובידאית חטא דהא כע"ה חשיב גביה ואצל' אם גדול הדור דכרכו חשיב וכו' ומשמנה דערויות לעיל: ^{יב} י מהא דשלחי ב"ד נאמן כבי תרי לשמאת ב"ק דף ק"י ע"ב קל תומר לחכם עצמו כ"י א"י ממירא דרב יוסף שצייתי לעיל בסעיף מ"ה מדאמר במלאת דפסיקא ליה תשרי הריביש ח"ב סי' ל"ד: ^{יג} כ ממירא דרב חסדא מ"ק דף י"ז ע"א: ^{יד} מפורש כמ"ש לעיל: ^{טו} ח תרומת הדין סי' רע"ז: ^{טז} דין חרם ר"ג שלא לישא שתי

קרב. באר הנוצה

הלכות לזרוב סימן תרמה

ו. 'נקטם ראשו דהינו שנקטמו כו' רב העלין העליונים, כו' פסול: הגה כו' ואם נקטם כו' העלה העלין האמצעי שעל השדרה, פסול (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול). ודרוקא 'דאיכא אחר, * אכל ליכא אחר מכרכים עליו ז. * נסדק, * ואם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנוצאו כשנים פסול: הגה ז' ואפלו לא נחלקה התימות העליונה בענין שיפסל הלולב מכח נחלקה התימות: ח. מיש לו כמין קוצים בשדרתו, או שצמח ונכרין, * או שהוא עקם * ילפניו, * שהרי כגב בעל חטוטרת,

שערי תשובה

ועין באלה ובה סימן תרטא סיף קטן ג שכתב שלשע אגדה שלא יכרך גמי סביב תהום משום כל חסין, נראה לר' למחות למה שיש נהוגים לעצב לבן הלולב כמין שקורין פיט"ו ז"ל, ואפשר דסבירא לה דאין בו ממשות לחלו עליו כל חסין, ודחק, וגם בסימן תקיט אמרין דעבד לחוותא לא כטל, ועין בתוספות דסקה דף לא דבור המתחיל ח. מ שם בברייתא. ח. מאויקמא דרבא שם.

ה. התימות. רק העלין שאצל התימות העליונות:

באור הלכה

ו * רב העלין העליונים. הנה הביח' והש"ו והג"א פרשו, וכעין זה משמע מלבוש, דהינו רב ממספר העלים העליונים הגבוהים מן השדרה והוא

נקרא ראש הלולב, ומובח בפי"ו והג"א דלדעה זו אין יתרון לעלים האמצעיים בענין הנה, והרמ"א בשם הרב המגיד פליג עליו וטעמו הקטמה לא נזכר בשלחן ערוך, ובלבוש משמע דשעורן בכל שהוא, ודבריו נובעין מדברי הרא"ש שכתב וצריך לומר דנקטם ראשו מרי' בנקטם ראש רב העלין וראשו של כל עלה וצלה. אכן מדברי הר"ן דאסבר לן טעמא על כל שהוא בנקטם עלה האמצעי. דהוא דומה לחטמו של אחרון דשם פוסל בכל שהוא, משמע דבשאר עלים לידע ראשונה דלא שרן האי טעמא אינו פוסל בכל שהוא, וגם במאמר מרדכי מפקע עליו, עין שם. והנהר שלום והמאמר מרדכי מפרשים, דמה שכתב בשלחן ערוך העלים העליונים הינו השני עלים העליונים האמצעיים שכלה בהם הלולב, ומה שכתב שנקטמו רב, הינו דלא בעינן שיקטמו לגמרי כדעת בעל העשור המובא בטור, אלא דר' כשיקטמו ברבן, אכל גם המחבר מודה דאם למעלה הם שלשה שכלה בהם הלולב, העלה האמצעי שבו הוא העקר ואם נקטם ראשו פסול, וכמו שכתב בבית יוסף וכו' מירי הרמ"א ולא פליגי כלל. ונהנה הפרי מגדים רצח לפרש עוד דהא רב העלין הינו, אם למעלה קלה הלולב בשלשה עליו, אם נקטם הרב מן דהינו שנים, פסול, ומה שכתב הרמ"א אם נקטם העלה העליון האמצעי, הינו אם קלה הלולב באחת, וגם המחבר מודה לזה, עין שם. אמנם המעין בדרכי משה יראה, דמה שמצינו הר"ן והרב המגיד עלה עליון אמצעי הינו ביש שלשה עלים שכלה הלולב בהם, העלה האמצעי שבו הוא העקר ואם נקטם פסול, וזה הדין מעתיק כבאן גם כן בשם הרב המגיד והר"ן, ואם כן מוכח לזהא אף לענין הרב המגיד והר"ן פליגי אצטע ראשונה, לדעת ראשונה דוקא אם נקטמו שנים מן ולידיונה אפלו באמצעי לחור:

* פסול. דע, דדוקא לענין לולב הסמיכו לדינא דנקטם ראשו הוא אפלו מן העלין לבד, אכל לענין דהס וצרכה לא מקרי נקטם ראשה עד שיהיה נקטם מעצו שלשה נכן קחב הפוסקים. וישעור הקטמה לא מציאתי מפרש, ומסתברא דשעורו בכל שהוא, וכמו שכתב הר"ן לענין נקטם ראש הלולב:

* אב"י אי יכא אחר מכרכין ע"ל. הנה הפגן אברהם כתב עליו דלא דק, דהמרדכי קאי רק אהדס, וכו' לנלקטן בסיומן תרמו טעין, * אכל כל בלולב, * אכל כמה אחרונים ויבדו דברי הרמ"א ואליה ובה ובגדי ישע ומאמר מרדכי ויאר אחרונים דספק בדליכא אחר על כמה פוסקים המקלין לענין עלה אמצעי, דסבירא להו דנקטם ראשו הוא דוקא ברב עליו ודבעיה קמיתא של המחבר, וגם אם נסבר דאעלה אמצעי קאי, האי יש דעת הראב"י דדוקא אם נקטם גם מהשדרה, או דעת בעל הענין דבעינן שיעציע הטימה עד השדרה, וצריך לזה הפוסקים דמקלין בפסולין במקום הדחק, ואף דלענין ברכה כמה דעות להקל אין להחמיר לענין ברכה:

ז * נסדק אם נתרחקו וכו'. דע, דלדעת המחבר בסעיף ג בענין נחלקה התימות דדוקא ברב עליו, יהיה קאי הדין זה על רב העלין, וקא משמע לן דאף דשם

שער הציין

כו. חיי אדם ופשוט: ו כו. רש"י ושאר פוסקים: כח. הג"א בשם המגיד מרדכי ונהר שלום והג"א ותי' דמשמע מצינו דיש לחוש להחמיר בזה. ועין באחרונים והמאמר מרדכי ונהר שלום והג"א ותי' אדם דלא בריא ליה פרט זה, ולכן במקום הדחק מקלין בזה: כט. הג"א, וכן משמע מתי אדם. ובמאמר מרדכי משמע דאפלו בנקטמה העלה זו לגמרי אפשר דיש להקל בדליכא אחר: ל. אלא אם כן במקום שנהיגין לברך על כל הפסולין גמורין בשעת הדחק, כמו שכתבאר בסימן תרמט והג"א, ולא הנמקתי דברי הש"י בענין זה, שכבר השינו עליו כמה אחרונים: ז לא טור, וכן משמע מר"ף ורא"ש דכתבו דבנסדק אם היה כהפגן פסול:

בגון לולב, ואתרוג, הדס, וערבה, וכלהו אחידן בשמא קדישא לעילא. ועל דא תנינן, לאחדא לון, ולמעבד בהו עובדא, בגין לאתערא חדנה ההוא דאחיד ביה. ועל דא תנינן, במלין ועובדא בעיין לאחזאה מלה, בגין לאתערא מלה אחרא.

הדא הוא דכתיב, כל הנקרא בשמי ולכבודי (בראשית), לאתערא זקרי. בראתיו, לייחדא לי. צרתיו, למעבד ביה עובדא (ב"א חילא). אף עשיתיו, לאתערא ביה חילא דלעילא.

דבר אחר, כל הנקרא בשמי, היינו דכתיב (ויקרא כג) פרי עץ הדר. ולכבודי בראתיו, היינו כפות תמרים. צרתיו, היינו וענף עץ עבות. אף עשיתיו, היינו וערבי נחל.

ותקונא דהאי דאמר קרא, (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון, דייקא. דהוא חמישאה על עשור.

אבל ביום הראשון, ההוא יום ראשון מאן הוא. אלא יום דנפיק ראשון, לנטלא (ד"א לנלא) במבועוי דמיין נביעין, ואנן בעיין לאמשקא ליה לעלמא.

מתל למלכא דקטר בני נשא בקטרוי, אמיה מטרוניתא אתת, ואפיקת לון לחירות, ומלכא אשגח ליקרא דילה, ויהב לון בידהא. אשפחת לון פייפין וצחין, אמרת, הא אפיקת לון לחירו, אייתי לון מיכלא ומשפטיא.

כך, הא יום הכפורים אפיק לכלא לחירו, ואנן פגני מזונא קאימנא, וצחינן למשפטיא, היא אעשרת למלכא בעטרוי. בהאי יומא ידענא, דהא מיין נביעין עמה שריין, שאילנא למשפטיא, למאן דאפיק לון לחירו. ועל דא קרינן ליה יום ראשון.

תרגום לשון הוזהר

יום שיצא ראשון לנסע (לכל) במעיניו של מים נובעים, ואנו רוצים להמשיכו לעולם.

משל למלך שקשר בני אדם במאסר. באה אמו הגבירה והוציאה אותם לחרות, והמלך משגיח על כבודה ונתן אותם בידה. מצאה אותם רעבים וצמאים. אמרה, הרי הוצאתי אותם לחרות, תביא להם אכל ומשקה.

כך יום הכפורים הנה מוציא את כלם לחרות, ואנו רעבים למזון וצמאים לשתיה. היא מעשרת את המלך בעטותיו. ביום הנה ידענו שמים נובעים שורים עמה, שואלים לשתות למי שהוציא אותם לחרות, ועל כך קוראים לו ביום ראשון.

דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא. אבל בהאי יומא, לאברהם שירותא דכלא, אי בענני קר הוא שירותא, אי במיא הוא שירותא. דאברהם שארי למחפרי בירי דמיא.

פרי עץ הדר, דא בירא דיצחק, דיצחק אהדר ליה לקדשא בריך הוא וקרא ליה עץ הדר. פרי דהאי עץ הדר ידיעא. פפת תמרים, דכתיב, (תהלים צג) צדיק כפתר יפרח, ולא אשתפח ביניהו פייודא. ועל דא לא כתיב וכפת, אלא פפת. בגין דלא סליק דא בלא דא, ובהאי אתמלייא האי באר, מבאר מים עלאין נביעין, ההוא אתמלי בקדמיתא, ומניה אתמלייא בירא, עד דאיהו נביעו לכלא.

וענף עץ עבות, דא ענפא דאילנא רברבא, דאתקיף ואשתרשא

תרגום לשון הוזהר

הכל, שאחיו בכל הצדדים שלו, ענף שהוא עץ עבות, עץ שאחיו את העבות, שחרי מזה נוטל יסוד העולם ומתמלא כדי להריק בבאר, וזה עולם ארץ ההשקאה.

וערבי נחל – שנים הם, שני נחלי מים מתכנסים לתוכם להריק לצדיק. דבר אחר וערבי נחל – אלה הם גבורות שאחיות ביצחק, שבאים מצד אותו נחל עליון ולא מצד האב. לכן הכל נאה, ולא מבשם לפרות, ולא עושה פרות. וערבי נחל – שני צמודים שהגוף עומד עליהם. אבל וערבי נחל ודאי, כמו שנתבאר, ואלה הם כלם לרוקן מים לבאר.

השלמה מההשמות (סימן ג')

מהו פרי עץ הדר? עץ האתרוג. ומהו הדר? הדר

בשרשוי, אתעביד אילנא עלאה על פלא, דאחיד בכל סטריה, ענף דאיהו עץ עבות, עץ דאחיד לעבות, דהא מהאי נטל יסודא דעלמא, ואתמליא לארקא בכירא, האי הוא עלמא ארקא דשקיותא.

וערבי נחל, תרי אינון, תרין נחלין דמיא אתפניש בהו, לארקא לצדיק. דבר אחר, וערבי נחל, אליו אינון גבורן, דאחידן ביה ביצחק, דאתיין מסטרא דההוא נחל עלאה, ולא מסטרא דאבא. בגין כך, בלא זאי, ולא בסימא לפירין, ולא עביד פירין. וערבי נחל, תרין קיימין, דגופא קיימא עליהו, אבל וערבי נחל ודאי, כמה דאתמר, ואליו אינון בלהו לארקא מיא לבירא.

השלמה מההשמות (סימן ג')

מאי פרי עץ הדר אילנא דאתרוגא

ומאי הדר היינו הדר על הכל והיינו הדר דשיר השירים דכתיב ביה (שיר השירים) מי זאת הנשקפה כמו שחר. והיינו על שם נקבה ועל שמה נלקחה נקבה מאדם שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה. ומאי טעמא אקרי נקבה על שם שנקביה רחבים ויש לה נקבים יתרים על האיש. ומאי גינהו נקבים שדים ורחם ובית קיבול הולך.

ומאי ניהו שאמרו שיר השירים, שהוא הדר לכל ספרי הקדש אין. דאמר רבי יוחנן, כל הספרים קדש ושיר השירים קדש גדשים, ומאי ניהו קדש גדשים. אלא קדש, שהוא קדש לגדשים. ומאי הם קדשים אלו שפנגד שש קצוות שבאדם וקדש הוי להו קדש לכלהו.

ומאי ניהו קדש, זה אתרוג שהוא הדר הכל. ולמה נקרא שמו הדר אל תקרי הדר אלא ה' דר זה אתרוג שהוא נפרד מאגד הלולב ואין מצות לולב קיימת אלא בו, והוא גם כן אגוד עם הכל. שעם כל אחד הוא ועם כולן יחד הוא.

ומאי לולב כנגד חוט השדרה. וענף עץ עבות שענפיו חופין את רובו ואם אין ענפיו חופין את רובו אינו כלום. מפני מה, משל לאדם שבורועותיו יגן על ראשו, הרי זרועותיו שנים וראשו שלשה, והיינו ענף לשמאל, עבות לימין, ונמצא עץ באמצע. ולמה נאמר בו עץ שהוא שורש האילן.

ומאי ערבי נחל שוקי האדם שהם שמים. ומאי גינהו לישנא דערבי

תרגום לשון הזהר

אתרוג שהוא נפרד מאגד הלולב, ואין מצות לולב קיימת אלא בו, והוא גם כן אגוד עם הכל, שעם כל אחד הוא, ועם כלם יחד הוא. ומהו הלולב? כנגד חוט השדרה. וענף עץ עבת – שענפיו חופים את רבו, ואם אין ענפיו חופים את רבו – אינו כלום. מפני מה? משל לאדם שבורועותיו יגן על ראשו, הרי זרועותיו שנים וראשו שלשה, והינו ענף לשמאל, עבת לימין, ונמצא עץ באמצע. ולמה נאמר בו עץ? שהוא שרש האילן.

ומה זה ערבי נחל? שוקי האדם שהם שמים. ומהו לשון של ערבי נחל? משום שגדול שבהם הוא למערב, ומשם יוצק כחו, ושל צפון הוא קטן ממנו מחלף חמש מאות שנה, והוא ברוח צפונית מערבית, ובו פועל ונקרא על שמו, והם שניהם

נחל, משום שגדול שבהם הוי למערב ומשם יוצק כחו. ושל צפון הוא קטן ממנו מחלף חמש מאות שנה והוא ברוח צפונית מערבית ובו פועל ונקרא על שמו והם שניהם עצים. דבר אחר ערבי, שפעמים מערבין פעולתן זה עם זה. מאי ערבי נחל, נחל הוי, על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל. כדכתיב, (תקלת א) כל הנחלים הולכים אל הים.

מאי ניהו ים, הוי אומר זה אתרוג. ומנא לן דכל מדה ומדה מאלו השבעה אקרי נחל. שנאמר (במדבר כ"א) וממתנה נחליאל, אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. ועוד שם, מה לב, הדר פרי הגוף, אף ישראל פרי עץ הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו

תרגום לשון הזהר

עצים. דבר אחר ערבי – שפעמים מערבין פעולתן זה עם זה. מה זה ערבי נחל? נחל הוא על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל, כמו שכתוב כל הנחלים הולכים אל הים.

מהו ים? הוי אומר זה אתרוג. ומנא לנו שכל מדה ומדה מאלו השבעה נקראת נחל? שנאמר וממתנה נחליאל, אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. ועוד שם, מה לב, הדר פרי הגוף, אף ישראל פרי עץ הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו ולולבו באמצע, אף ישראל נטלו גוף האילן הזה שהוא לבו, וכנגד הגוף חוט השדרה באדם שהוא עקר הגוף. ומה לולב זה כתוב לו לב, אף לב מסור לו. ומה לב זה שלשים ושתים נתיבות חכמה בו, אף בכל נתיב מהן צורה שומרת, שנאמר לשמר את דרך עץ החיים: ע"כ מההשטטוט

נתיב מהן צורה שומרת, שנאמר (בראשית ג) לשמר את הדרך עץ החיים:

(עד כאן מההשטטוט)

דבר אחר, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, דא אברהם. פפת תמרים, דא יצחק. וענף עץ עבות, דא יעקב. וערבי נחל, אליו אינו תרין דרגין דאמרן.

ומאן דמתני האי, בגין דעץ עבות דא יעקב, דאחיד לכלהו חלקין, ודאי דא יעקב. אבל הא אוקימנא, פרי עץ הדר דא בינא דיצחק, דא

ספר ליום ראשון ראשון

יום שני

א לחודש

א אֲשֶׁר־הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הִלֵּךְ
בַּעֲצַת רָשָׁעִים וּבִדְרוֹךְ חָטָאִים | לֹא
עָמַד וּבִמְוֹשֵׁב לָצִים | לֹא יָשָׁב : ב כִּי אִם
בְּתוֹרַת יְהוָה חָפְצוֹ | וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה
יוֹמָם וּלְיָלָה : ג וְהָיָה כַּעֲץ שְׁתוּל עַל־
פְּלָגֵי מַיִם | אֲשֶׁר פָּרְיוֹ | יִתֵּן בַּעֲתוֹ
וְעִלְהוּ | לֹא־יִבּוֹל | וְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
יַצְלִיחַ : ד לֹא־כֵן הָרָשָׁעִים כִּי אִם־פְּמֹץ
אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ : ה עַל־כֵּן | לֹא־יִקְמוּ
רָשָׁעִים בְּמִשְׁפַּט וְחָטָאִים בַּעֲדַת
צַדִּיקִים : ו כִּי־יִדְעַה יְהוָה דְּרוֹךְ צַדִּיקִים
וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד :

ב א לְמָה רָגַשׁוּ גוֹיִם | וּלְאֻמִּים יִהְיוּ־
רִיק : ב יִתְצַבּוּ | מַלְכֵי־אַרְצָן וְרוֹזְנִים
נוֹסְדוּ־יָחַד | עַל־יְהוָה | וְעַל־מִשְׁיחוֹ :
ג נִנְתָּקָה | אֶת־מוֹסְרוֹתֵיהֶם | וְנִשְׁלִיכָה
מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵיהֶם : ד יִשָּׁב בְּשָׁמַיִם | יִשְׁחַק
אֲדָנִי | יַלְעֲגֵלֵמוֹ : ה אֲזִי | יִדְבֹּר אֱלִימוֹ
בְּאִפּוֹ | וּבְחִירוֹנוֹ יִבְהֵלֵמוֹ : ו אֲנִי נִסְכְּתִי
מִלְכֵי עַל־צִיּוֹן | הִרְקֵדְשִׁי : ז אֲסַפְרָה
אֶל חֵק יְהוָה | אֲמַר אֵלֵי בְנֵי־אַתָּה | אֲנִי
הַיּוֹם | יִלְתַּדְתִּיךָ : ח שָׁאַל מִמֶּנִּי | וְאַתָּה
גוֹיִם | נִחַלְתָּךְ | וְאַחֲזַתָּךְ | אֲפִסִּי־אַרְצָן :
ט תִּרְעַם | בְּשֹׁכֵט בְּרִזָּל | כְּכִלִּי יוֹצֵר
תִּנְפַּעֲם : י וְאַתָּה | מְלָכִים | הִשְׁכִּילוּ
הַגִּסְרוֹ | שִׁפְטֵי אֲרָץ : יא עֲבָדוּ | אֶת־יְהוָה
בִּירְאָה | וְגִילוּ | בְּרַעְיָה : יב נִשְׁקוּ־כֹר

פְּנֵי־יָאֵנָף | וְתִאבְדּוּ דֶּרֶךְ כִּי־יִבְעַר
כַּמְעֻט אִפּוֹ | אֲשֶׁר־כָּל־חוֹסֵי כּוֹ :
ג א מִזְמוֹר | לְדָוִד | בְּכַרְחוֹ | מִפְּנֵי |
אֲבָשָׁלוֹם בְּנוֹ : ד יְהוָה מַח־רַבּוֹ | צָרִי
רַבִּים | קָמִים עָלָי : ג רַבִּים | אֲמָרִים
לְנַפְשִׁי | אֵין יִשׁוּעָתָה | לּוֹ | בְּאַלְהִים סֵלָה :
ד וְאַתָּה יְהוָה | מִגֵּן בַּעֲדִי | כְּבוֹדִי | וּמִרִּים
רֹאשִׁי : ה קוֹלִי | אֶל־יְהוָה | אֶקְרָא | וַיַּעֲנֵנִי
מִהָרָה | קָדְשׁוֹ | סֵלָה : ו אֲנִי | שִׁכְבְּתִי
וְאִישָׁנָה | הִקְצֹאתִי | כִּי יְהוָה | וּסְמַכְנִי :
ז לֹא־אִירָא | מִרַּבְּכוֹת | עִם | אֲשֶׁר | סָבִיב
שְׁתוֹ | עָלָי : ח קוֹמָה | יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהֵי כִי־הִכִּיתִי | אֶת־כָּל־אֹיְבֵי | לְחֵי | שְׁנֵי
רָשָׁעִים | שִׁבְרָתִי : ט לִיהוָה | הִישׁוּעָה | עַל־
עַמּוֹ | בִּרְכָתָךְ | סֵלָה :

ד א לְמַנְצָחַ | בְּנִיגֻנוֹת | מִזְמוֹר | לְדָוִד :
ב בְּקִרְאִי | עָנִי | אֱלֹהֵי | צִדִּיקִי | בָּצָר
הִרְחַבְתָּ | לִי | חֲנוּנִי | וּשְׁמַע | תַּפְלִילִּי : ג בְּנִי
אִישׁ | עַד־מָה | כְּבוֹדִי | לְכֻלָּמָה | תִּתְּאֲחַבֵּן
רִיק | תִּבְקָשׁוּ | כְּבוֹד | סֵלָה : ד וְדַעוּ | כִּי־
הַפִּלָּה | יְהוָה | חֲסִיד | לּוֹ | יְהוָה | יִשְׁמַע
בְּקִרְאִי | אֵלָיו : ה רָגֹזוּ | וְאַל־תִּחַטְּאוּ
אֲמָרוּ | בְּלִבְכֶּם | עַל־מִשְׁכַּכְכֶּם | וְדַמּוּ
סֵלָה : ו זָכְחוּ | זָכְחֵי־צֶדֶק | וּבִטְחוּ | אֶל־
יְהוָה : ז רַבִּים | אֲמָרִים | מִי־יִרְאֶנּוּ | טוֹב
נִסְהֲעֲלִינוּ | אֹזֶר | פִּגְיוֹ | יְהוָה : ח נִתְתָּה
שְׁמַתָּה | בְּלִבִּי | מַעַת | דִּגְנוֹם | וּתִירוּשָׁם
רַבּוֹ : ט בְּשָׁלוֹם | יַחֲדוֹ | אֲשַׁכְּבָה | וְאִישָׁן
כִּי־אַתָּה | יְהוָה | לְבָדִד | לְבִטָּח | תוֹשִׁיבְנִי :

ה א לְמַנְצָחַ | אֶל־הַנְּחִילוֹת | מִזְמוֹר
לְדָוִד : ב אֲמָרִי | הַאֲזִינָה | יְהוָה | בִּינָה
הַגִּיגִי : ג חֲקֻשִׁיבָה | לְקוֹל | שְׁרָעֵי | מַלְכֵי
וְאַלְהֵי כִי־אֵלֶיךָ | אֲתַפְּלֵל : ד יְהוָה | בְּקָר
תִּשְׁמַע | קוֹלִי | בְּקָר | אֶעֱרֹךְ־לְךָ | וְאַצְפָּה :
ה כִּי | לֹא | אֶל־חַפְצֵי | רָשָׁע | אֶתָּה | לֹא
יִגְדֹךָ | רַע : ו לֹא־יִתְצַבּוּ | הוֹלָלִים | לְנֶגְדְּ
עֵינֶיךָ | שְׁנֵאת | כָּל־פְּעֻלֵי | אֲנִי : ז תֵּאבֹד
דְּבָרִי | כְּבוֹד | אִיש־דָּמִים | וּמִרְמָה | יִתַּעַב |
יְהוָה : ח וְאֲנִי | בְּרַב | חֲסִדֶּךָ | אֲבֹא | בֵּיתְךָ
אֲשַׁתְּחֹה | אֶל־הֵיכַל | קִדְשְׁךָ | בִּירְאָתְךָ :
ט יְהוָה | נִחַנִּי | בַּצִּדִּיקָתְךָ | לְמַעַן | שׁוֹרְגִי
הַיֵּשֶׁר | לִפְנֵי | דְּרָכֶךָ : י כִּי | אֵין | בִּפְתִּיחוֹ
נְכוּנָה | קִרְבָּם | הַיּוֹת | קִבְר־פְּתוּחִים | גְּרוֹגִם
לְשׁוֹנָם | יַחֲלִיקוֹן : יא הַאֲשִׁימָם | אֱלֹהִים
יַפְּלוּ | מִמַּעַצְוֹתֵיהֶם | בְּרַב | פְּשָׁעֵיהֶם
הִדִּיתָמוּ | כִּי־מָרוּ | בָּךְ : יב וְיִשְׁמְחוּ | כָּל־
חוֹסֵי | בָּךְ | לְעוֹלָם | יִרְגֹּנוּ | וְתִסַּף | עֲלֵיהֶם
וְיַעֲלֶצוּ | בָּךְ | אֲהַבִּי | שְׁמוֹךְ : יג כִּי־אַתָּה
תִּבְרַךְ | צִדִּיק | יְהוָה | כַּצִּנֹּה | רָצוֹן | תַּעֲטֹרְנוּ :
ו א לְמַנְצָחַ | בְּנִיגֻנוֹת | עַל־הַשְּׁמִינִית
מִזְמוֹר | לְדָוִד : ב יְהוָה | אֵל־בָּאֶפְסָה
תוֹכִיחֵנִי | וְאַל־יִפְתַּחַתְּךָ | תִּסְרִנִּי : ג חֲנוּנִי
יְהוָה | כִּי | אֲמַלֵּל | אֲנִי | רַפְּאֵנִי | יְהוָה | כִּי
נִבְחָלוּ | עַצְמִי : ד וְנַפְשִׁי | נִבְחָלָה | מֵאֵד
וְאַתָּה | וְאַתָּה | יְהוָה | עַד־מָתִי : ה שׁוּבָה
יְהוָה | חֲלָצָה | נַפְשִׁי | הוֹשִׁיעֵנִי | לְמַעַן
חֲסִדֶּךָ : ו כִּי | אֵין | בַּמּוֹת | זָכְרֶךָ | בְּשִׁאוֹל
מִי | יוֹדֶה־לְךָ : ז גַּעֲתִי | בְּאִנְחָתִי | אִשְׁחָה

בְּכָל־לֵילָה | מִשְׁתִּי | בְּדַמְעָתִי | עֲרָשִׁי
אֲמַסָּה : ח עֲשֵׂשֶׁה | מִכַּעַס | עֵינֵי | עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי : ט סוֹרוּ | מִמֶּנִּי | כָּל־פְּעֻלֵי
אֲנִי | כִּי־שָׁמַע | יְהוָה | קוֹל | בְּכִי : י שְׁמַע
יְהוָה | תַּחֲנוּנִי | יְהוָה | תַּפְלִילִי | יִקַּח :
יא יִבְשׁוּ | וַיִּבְחָלוּ | מֵאֵד | כָּל־אֹיְבֵי | יִשָּׁבוּ
יִבְשׁוּ | רַגְעַ :
ז א שְׁמִי | לְדָוִד | אֲשֶׁר־שָׁר | לִיהוָה | עַל־
דְּבָרֵי־כּוֹשׁ | בֶּן־יָמִינִי : ב יְהוָה | אֱלֹהֵי
בָךְ | חֲסִיתִי | הוֹשִׁיעֵנִי | מִכָּל־רָדְפִי
וְהַצִּילֵנִי : ג פְּנֵי־טָרֶף | בָּאֲרִיָּה | נַפְשִׁי
פָּרַק | וְאֵין | מַצִּיל : ד יְהוָה | אֱלֹהֵי | אִם־
עֲשִׂיתִי | זֹאת | אִם־יִשְׁעוֹל | בְּכַפִּי : ה אִם־
גַּמְלָתִי | שׁוּלְמִי | רַע | וְאַחֲלָצָה | צוּרִי
רִיקָם : ו יִרְדֹּף | אוֹיֵב | נַפְשִׁי | וַיִּשָּׁג
וַיִּרְמָס | לְאַרְצִי | חַי | וּכְבוֹדִי | לְעַפְרָה | יִשָּׁבֵן
סֵלָה : ז קוֹמָה | יְהוָה | בְּאֶפְסָה | הַנָּשֹׂא
בַּעֲבֻרוֹת | צוּרִי | וְעוֹרָה | אֵלֵי | מִשְׁפָּט
צִדִּיק : ח וְעַד | לְאֻמִּים | תִּסּוּבְכֶךָ | וְעֲלִיהֶ
לְמַרְוֹם | שׁוּבָה : ט יְהוָה | יִדִּין | עַמִּים
שִׁפְטֵנִי | יְהוָה | בַּצִּדִּיק | וּבְתַמִּי | עָלָי :
י גִּמְרֵנָּא | רַע | רָשָׁעִים | וּתְכַנּוּן | צִדִּיק
וּבְחֵן | לְבוֹת | וְכִלְיוֹת | אֱלֹהִים | צִדִּיק :
יא מִגְנִי | עַל־אֱלֹהִים | מוֹשִׁיעַ | יִשְׂרָאֵל :
יב אֱלֹהִים | שׁוּפָט | צִדִּיק | וְאֵל | זַעֵם | בְּכָל־
יוֹם : יג אִם־לֹא | יִשׁוּב | חֲרָבּוֹ | יִלְטוּשׁ
קִשְׁתּוֹ | דָּרֹךְ | וַיִּכְוֹנֶנָּה : יד וְלוֹ | הַכִּין | כְּלִי־
מוֹת | חֲצִיו | לְלִלְקִים | יַפְעַל : טו הִנֵּה
יַחֲלֵל־אֲנִי | וְהִרָּה | עָמַל | וְיִלַּד | שָׁקָר :

טו בור ברה ויחפרהו ויפל בשחת
פעל: יי ישוב עמלו בראשו ועל
קדקדו חמסו ירד: יא אורה יהנה
בצדקו ואומרה שם יהנה עליון:

ח א למנצח על הגתית מזמור לדוד:
ד יהנה אדנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ אשר תנה הודך על-
השמים: ג מפי עוללים וינקים יסרת
עז למען צורריך להשכית אויב
ומתנעם: ד כִּי־אָרָאָה שְׁמִידָה מַעֲשֵׂה
אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנָתָה:
ה מה־אָנוּשׁ כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן־אָדָם כִּי
תִּזְכְּרֵנוּ: ו ותחסרהו מעט מאלהים
וכבוד והדר תעשרהו: ז תמשילהו
במעשי יריך כל שמה תחת רגליו:
ח צנה ואלפים כלם וגם בהמות שדי:
ט צפור שמים ודגי הים עבר ארחות
ימים: י יהנה אדנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ:

טא א למנצח על־מות לבן מזמור
לדוד: ב אורה יהנה בכל־לבי
אספורה כל־נפלאותיך: ג אשמחה

ואעלצה בך אומרה שמך עליון:
ד בשוב־אויבי אחר וקשלו ויאבדו
מפניך: ה כִּי־עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְיָדִינִי
יִשְׁכַּת לִכְסֹא שׁוֹפֵט צֶדֶק: ו גִּעַרְתָּ גֹיִם
אֲבֹתָ רָשָׁע שְׁמֹם מַחִית לַעֲוֹלָם וְעַד:
ז האויב א תמו חרבות לגצה וערים
נתשת אבד זכרם המה: ח ויהנה

ב לחודש יום שלישי

משפטיך מנגדו כל־צורריו יפיה
בהם: ו אמר בלבו כל־אמוט לדר ודר
אשר לא־ברע: ז אלה א פיהו מלא
ומרמות ותך תחת לשונו עמל ואון:
ח ישוב א במארב חצרים במסתרים
יהרג נקי עיניו לחלכה יצפנו: ט יארב
במסתר א בארזה בסכה יארב לחטוף
עני יחטף עני במשכו ברשתו: י ויה
ידבה ישח ונפל בעצמוי תלכאים חל
כאים: יא אמר בלבו שכח אל הסתיר
פניו כל־ראה לגצח: יב קומה יהנה
אל נשא ירך אל־תשכח עניים:
יג על־מה א נאץ רשע א אלהים אמר
בלבו לא תדרש: יד ראתה כִּי־אָתָה א
עמל וכעס א תביט לתת בידך עליך
יעזב חלכה לתום אתה א הית עוזר:
טו שבר ורוע רשע ורע תדרוש־רשעו
כל־תמצא: טז יהנה מלך עולם ועד
אבדו גוים מארצו: יז תאזת עניים
שמעת יהנה תבין לפם תקשיב אונך:
יח לשפט יתום ורך בלי־יוסף עוד
לערץ אנוש מן־הארץ:

יא א למנצח לדוד ביהנה א חסיתי
איך תאמרו בנפשי נודי הרבם
צפור: ב כי הגה הרשעים ידרכון
קשת כוננו חצם על־יתר לירות כמו־
אפל לישרי־לב: ג כי השתות יהרסון
צדיק מה־פעל: ד יהנה א בהיכל קדשו
יהנה בשמים כסאו עיניו יחזו

עפעפיו יכחנו בני אדם: ה יהנה צדיק
יכתן ורשע ואהב חמס שנאה נפשו:
ו מטור על־רשעים פחים אש וגפירת
ורוח זלעפות מנת כוסם: ז כִּי־צַדִּיק
יהנה צדקות אהב ישר יחזו פנימו:

יב א למנצח על־השמינית מזמור
לדוד: ב הושיעה יהנה כִּי־גָמַר
חסיד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם:
ג שוא א ידברו איש את־רעהו שפת
חלקות בלב ולב ידברו: ד זכרת יהנה
כל־שפתי חלקות לשון מדברת
גדלות: ה אשר אמרו א ללשוננו נגביר
שפתינו אתנו מי אדון לנו: ו משד
עניים מאנקת אביונים עתה אקום
יאמר יהנה אשית בישע נפח־לו:
ז אמרות יהנה אמרות טהורות כסף
צרוף בעליל לארץ מזקק שבועתים:
ח אתה־יהנה תשמרם תצרכו א מן־
הדור זו לעולם: ט סביב רשעים
יתהלכון כרם זלות לבני אדם:

יג א למנצח מזמור לדוד: ב עד־אנה
יהנה תשכחני נצח עד־אנה א
תסתיר את־פניך ממני: ג עד־אנה
אשית עצות בנפשי גגון בלבכי וימם
עד־אנה א ירום איבי עלי: ד הביטה
ענני יהנה אלהי האירה עיני פן־אישן
המות: ה פן־יאמר איבי יכלתיו צרי
לגילו כי אמוט: ו ואני א בחסדך

לקומי

לשמש שם אהל בהם מט

מוזח"ר

נח

פסח, פה סח (שער הבונות דף עב), כמו שכתוב (ישעיה ה'): ה'שיר והיה לכם כליל התקדש חג, כי יתעד שיר ונגנא בעלמא, בבחינת פ"ה ס"ה, בבחינת (תהלים ה'): למען וימרד כבוד ולא ידם - ולא ידם דיקא, הינו פה סח. כבוד. זה בחינת מלך הכבוד (תהלים כד), בחינת: שרה על כל העולם, בחינת שיר שלעתידי:

ו זה בחינת ציצית, הינו בחינת תכלת, דאכלי בלא ושיצי בלא. כי עלידי התגלות מלכות דקדשה ויבטל מלכות דסמרא אחרא, אבל ישראל הדבוקים בה יקבלו חייתם, כמו שכתוב בזה (בראשית דף נא): ואתם הדבקים בה' אלעיקם, שהוא בחינת תכלת, דאכלי בלא ושיצי בלא, אלקיכם, שהוא בחינת תכלת, החיית בא משם, בבחינת: דוד מלך ישראל חי וקים (יהי כה), וזה בחינת בלה, בחינת תכלת, דאכלי בלא ושיצי בלא. אבל ישראל הדבקים בה, חיים וקיימים. וזה בחינת (יהושע ה'): כי אעשה כלה בכל הגוים וכו' (ח), וזה (שמואל ב י'): ותכל נפש דוד (ט), נפש דוד היא בחינת תכלת, דאכלי בלא ושיצי בלא. וזה בחינת (ברכות כג): רוח צפון היתה מנשבת בכבוד של דוד, והיה מנגן. רוח צפון זה בחינת דינים גבורות, בחינת תכלת. משם הנגינה, בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ ומרת שמענו. מכנף דיקא, שהוא בחינת תכלת, ושם בחינת: נעים ומירות ישראל. וזה בחינת ה, דל"ת עם י"ה. דלת זה בחינת ארבע קנפות, בחינת מכנף הארץ; יוד זה בחינת עשרה מיני נגנא, בחינת: ומרת שמענו. וזה פרוש: ועשירית האיפה סלת למנחה וכו' (במדבר כח). כי עקר פח ה'כפלה", הינו פח בחינת תכלת, היא מקבלת בבחינת: אמא אופת מאנהא לברתה (הקדמת הוהר דף ב); כי בינה, דינין מתערין מנה (והר ויהי דף רב: ויקרא י: אחרי סח), והיא שרשן, שעלידה נמתקין. וזה (בראשית ו'): ויתעצב אל לבו - בבחינת דינין מתערין מנה; ויאמר אל לבו לא אוסיף עוד לקלל (שם ח) - בבחינת המתקת הדינים בשרשן, וזה פרוש: ועשירית האיפה. איפה - אי פה. מלכות פה (ב) בחינות כבוד אלקים, מלך הכבוד. בד איחי סליקות, מלאכיא שאלין בגינה: אי פה, איזה מקום כבוד? (והר בראשית כד בתקון ג'). ועשירית זה בחינת י"ה, בחינת קדשה כג"ל. הינו, בשרוצין להמשיך קדשה לתוך מלכות כדי להעלות אותה בבחינת אי פה - סלת למנחה בלולה בשמן, צריך לחבר שני בתים להיות אחד. ביתא עלאה נקרא סלת למנחה. מנחה, זה בחינת דינים, בחינת (ברכות כו): יצחק תקן תפלת מנחה; סלת, לשון (תהלים קט): סלית כל שוגים מחקיך, שבייתא עלאה ממתיק ומשפר הדינים כג"ל, בבחינת (שם ק): מי ימלל גבורות ה' (א). וצריך שיכלל ביתא עלאה עם ביתא תתאה, הנקרא שמן, בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (שם מה): על פן משיח אלקים אלסך שמן ששון, ועלידיה: רביעת ההין, נעשה מדינתן ההין (כ):

וזה פרוש: לשמש שם אהל בהם. כי הצדיק נקרא שמש, במאמר חכמינו וזרונים לברכה (קדושין עב): עד שלא שקעה שמשו של עלי וכו', וזרח השמש ובא השמש. וזרחו של הצדיק, הינו השגתו, אינו אלא עלידי ישראל, במאמר (שמות לב): לך רד כי שחת עמך - כלום נתתי לך גדלה, אלא בשביל ישראל

ובשביל זה נקרא ניסן אביב, אל"ף עם ב"ת, יו"ד עם ב"ת. וזה יחודא עלאה ויחודא תתאה:

ה זה בחינת השיר שיתער לעתיד, והוא שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע (ט), והם עשרה מיני נגנא. זה בחינת הא, שהוא דלת עם יוד. דל"ת, זה בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע; יוד, זה בחינת עשרה מיני נגנא. וזה עלידי התגלות מלכותו, בבחינת שרה על כל העולם, ושרה זה בחינת שיר, בחינת: ושרים כחוללים; וזה בחינת מלכות דוד, שהוא בחינת: נעים ומירות ישראל (שמואל ב כג), וזה פרוש (ב"מ נב): אתהך גוצא - גזן ולחיש; פרש רש"י: שמע עצתה. כי באמת אשה יראת-השם (ח) היא בחינת עצה. כשהתפלה, הינו בחינת מלכות, בשפלות ובקמנות, בבחינת אתהך גוצא, בבחינת (שיר-השירים ח): אחות לנו קטנה, בחינת (בראשית א): את המאור הקטן, בבחינת עצתו נופלת (סנהדרין כב ע"ש) - צריך להקים אותה, בבחינת (עמוס ט): אקים את סכת דוד. וסכה זו שרה, שפכתה ברוח-הקדש (מגילה יד), ושרה זה מלכות, בבחינת (משלי ט): עצת ה' היא תקום; בבחינת (בראשית א): שני המאורות הגדולים. וזה: ולחיש לה - תקבל עצתה. וזה עליות התפלה שהוא בלחש (ח), שהוא עבודה שכלב:

ו זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (שמואל ב כג): הוקם על - עלה של תשובה (מירק כז), ותשובה היא אותיות תשוב ה, שנגשית מודלת ה'. ועקר התשובה תלוי בלב, כמו שכתוב (ישעיה ו): ולבבו ויבין ושב. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. עלה של תשובה - עליותה של תשובה, עם מי. והוה בחינת (וישא טב): גדולה תשובה, שמנעת עד כסא הכבוד, וזה (שם עב): גדולה תשובה, שמקרכת הגאולה. כי לעתיד, ליום ששכלו שבת, יתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה (ט), כמו שכתוב (ישעיה כח): אז תתענג על ה' - על ה' דיקא, הוא עתיקא סתימאה (והר ויהי דף ריש ע"ש), וזה עקר ענג שבת. ושבת זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (ברכות ה'): ושבת עד ה' אלקיך. וזה בחינת: גדולה תשובה - בשמעהל תשובה מבחינת: את המאור הקטן, מבחינת: אחות לנו קטנה, לבחינת גדולה, לבחינת (ישעיה ה'): והיה אור הלבנה כאור החמה. שמנעת עד כסא הכבוד - הינו שעלידיהו יגיע וישגי אוריתא דעתיקא סתימאה. וזה כסא הכבוד, שמכסין אותה, בבחינת (משלי טב): וכבשים ללבושך, דברים שהם כבשנו של עולם יהיו תחת לבושך (תנעה יד), שמכסין אותה בבחינת (משלי כח): כבוד אלקים הסתר דבר. וזה כסא הכבוד, שמכסין מפני כבוד אלקים, ואמה תגיע ותשיג אותה. וזה בחינת בראשית, ב"ת ראשית, הינו שני ראשית, והם ראשית-השנה וניסן, ששם ניסן הוא ראשית-השנה, ואיתא בתקונים (תקון כא דף מה): והיא נקראת קבלה, בד איחי בין תרין דרועין דמלאך, ותרין דרועין הם תשרי וניסן (ט). והם ימי תשובה, כי הם הוא ימי תשובה, כי בניסן עתידין לגאול (יהי א), ואין הגאולה אלא עלידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיה נב): ובא לציון גואל וכו' (וישא עב). ועקר דיעת הקבלה, הינו דיעת סודות התורה, הוא יתה לעתיד, שאז יתגלה אוריתא דעתיקא, בבחינת תענג שבת, בבחינת: אז תתענג על ה'. וזה לשון תשרי, לשון שירה; ולשון

(א) תיקון בא דף נא ע"ב. (ב) משי"ל לא. (ג) ברכות כד ע"ב, ל ע"א. (ד) עין ווהר בתעלותך דף קנב. (ה) עין תיקון בא תנ"ל. (ו) עין ווהר בלך דף קנב ע"ב. (ז) שם כתוב ותכל דוד, ופרש רש"י: הרי זה מקרא עקר ותכל נפש דוד וכו' ת"י וכו'. (ח) פתח אליהו. (ט) עין ווהר ויהי דף רשפ. (יב) עין תיקון בא (מ ע"א).

יב

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוֹת בְּנִילַת יָדַים הַלְכָה ר

לְקוּמֵי הַלְבוֹת

יָגוֹן עַל מַכְאוֹבָנוּ, כִּי גַם יִשְׁנָא הַכֶּתֶם הַטּוֹב (איכה שם) - שֶׁהַצִּדִּיק הָאֵמֶת הַנִּמְשָׁל לְכֶתֶם הַטּוֹב, כֵּן כָּף נִחֲשֵׁף אִירוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר נִשְׁתַּנָּה הָאֵמֶת לְגַמְרִי, כִּי אוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע, וְזֶהוּ יִשְׁנָא הַכֶּתֶם הַטּוֹב - שֶׁנִּשְׁתַּנָּה הַכֶּתֶם הַטּוֹב שֶׁהוּא הַצִּדִּיק הָאֵמֶת, שֶׁמְדַבְּרִין עָלָיו כָּל הָרָעוֹת וּמִשְׁנִין וּמַחְלִיפִין הָאֵמֶת בְּשִׁקְרָא. וְעַל-יְדֵי-זֶה: תִּשְׁתַּכְנֶנָּה אֲבָנֵי קֹדֶשׁ בְּרָאשׁ כָּל חוּצוֹת (שם) - שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל הַסִּתְלָקוֹת וְהַתְעַלְמוֹת הַצִּדִּיק שֶׁהוּא בַּחֲנִינָא 'רֹאשׁ בֵּית', וּמִתְגַּבְּרִין הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שִׁקְרָא שֶׁהֵם בַּחֲנִינָא 'רֹאשׁ כָּל חוּצוֹת', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּהֲתוֹרָה 'בְּרֹאשִׁית-לַעֲנִי' וְכו' (בַּלְקוּמֵי תַנְגָּא סִימָן טו). וְזֶהוּ (איכה שם, ב): בְּנִי צִיּוֹן הִקְרִיִּים וְכו' כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שָׁם בַּהֲסֻפֵּד בְּפִרְשֵׁת "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת נח", עֵין שָׁם בְּסִימָן הַנִּלְכָּד.

עַקֵּר הַקִּדְשָׁה וְהַסְתָּהֳרָה. כִּי לַהֲפָךְ, כָּל הַטְּמְאוֹת נִמְשָׁכִין מִזִּמְתָּ הַנִּחֲשׁ שֶׁהֵבִיא מִתְּחִלָּה, שֶׁמִּשָּׁם עַקֵּר הַטְּמְאוּת, וְעַקֵּר זִמְתָּ הַנִּחֲשׁ הוּא הַכְּפִירָה שֶׁל הַכּוֹפְרִים בַּחֲדוּשׁ הָעוֹלָם, חֹס וְשָׁלוֹם, וְעַל-כֵּן מִיָּס שֶׁהֵם בַּחֲנִינָא מִימֵי הַדַּעַת הַנִּלְכָּד, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ אֲמוּנַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, עַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַסְתָּהֳרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִי אֶפְשָׁר לִכְנֹס לְשׁוֹם קִדְשָׁה וְעִבּוּדָה כִּי אִם עַל-יְדֵי מִיָּס, כִּי כָּל הַקִּדְשׁוֹת וְכָל עֲבוֹדוֹת ה' תְּלוּיִים בְּאֲמוּנָה זֹאת שֶׁל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, שְׂדוּכִין לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל-יְדֵי טְהָרָה בְּמִיָּס עַל-יְדֵי טְבִילָה אוֹ נְטִילָה כְּפִי הַדִּין, כִּי עַל-יְדֵי הַסְתָּהֳרָה בְּמִיָּס - מִמְשִׁיכִים עַל עַצְמוֹ בַּחֲנִינָא הָאֵתֶר מִימֵי הַדַּעַת שֶׁיִּתְגַּלֶּה לַעֲתִיד, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זֻכָּרִין לְאֲמוּנַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, שֶׁהוּא יְסוֹד הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה כְּנִלְכָּד:

ה. וְזֶה בַּחֲנִינָא אֲרָבַע צוּמוֹת עַל חֲרָבָן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי חֲטָא הַמְּרָגְלִים שֶׁכְּבוֹ לִילֵל תִּשְׁעָה בָּאָב (בַּמִּדְבָּר רַבָּה טו, ב), שֶׁפָּגְמוּ בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם מִתְגַּלֶּה אֲמוּנַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, וְהֵם שֶׁפָּגְמוּ בָּזֶה - עַל-יְדֵי-זֶה הַתְּגַבֵּר חֹס וְשָׁלוֹם זִמְתָּ הַנִּחֲשׁ מִזִּמְתָּ דְּגוּפָא כְּנִלְכָּד, עַל-כֵּן צָרִיכִין לְצוּם כְּדִי לְהַכְנִיעַ מִזִּמְתָּ דְּגוּפָא. כִּי כְּשֶׁזֻּכָּרִין לְאֲמוּנָה שְׁלֵמָה - אֵין צָרִיךְ לְצוּם, כִּי עַל-יְדֵי הָאֲמוּנָה אֵין הָאֲכִילָה בַּבְּחִינָא מִזִּמְתָּ דְּנִשְׁתַּמָּא, שֶׁזֶּהוּ בַּחֲנִינָא אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל הַכּוֹפְרִים בַּחֲנִינָא אֲכִילַת שִׁבְתָּ, כִּי עַל-יְדֵי אֲמוּנָה עַקֵּר בְּרוּר הָאֲכִילָה כְּמַבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּסִימָן סב), בַּחֲנִינָא "וּרְעָה אֲמוּנָה" (תְּהִלִּים לו, א). אֲכָל עַל-יְדֵי שֶׁפָּגְמוּ בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל וּפָגְמוּ בְּאֲמוּנָה כְּנִלְכָּד, עַל-כֵּן צָרִיכִין לְצוּם, לְהַכְנִיעַ מִזִּמְתָּ דְּגוּפָא עַל-יְדֵי הַצּוּם.

וְזֶה בַּחֲנִינָא 'איכה' שְׂאוּמְרִים בְּתִשְׁעָה בָּאָב. וְזֶה בַּחֲנִינָא (איכה ד, א): איכה יוֹעֵם זָהָב. כִּי עַקֵּר הַקִּיּוּנוֹת הֵם עַל הַסִּתְלָקוֹת הַצִּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁשִּׁקְוָלָה כְּפִלִּים כְּחָרָבָן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ (עֵין איכה רַבָּה א, לו הִנָּבֵא בְּרִשִׁי יִשְׁעִיהָ כֹּט, יד), וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ עֹכְשׁוֹ כְּצִיּוֹן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה, כִּי אֵין אֵינוֹ יוֹדְעִין מִי הוּא הַצִּדִּיק הָאֵמֶת, וְאֵינוֹ צָרִיכִין לְצַעֵק וּלְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ 'איכה' - 'איכה' הַצִּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁנִּחֲשֵׁף אִירוֹ אֲצִלָּנוּ - שְׂאִין זֻכָּרִין לִידַע מִמֶּנּוּ, שֶׁזֶּהוּ בַּחֲנִינָא 'יוֹעֵם זָהָב' וְכו', שֶׁהַצִּדִּיק הָאֵמֶת הַנִּחְמָד מִזָּהָב יוֹעֵם וְנִחֲשֵׁף אִירוֹ אֲצִלָּנוּ, וְכְמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (עֵין רִשִׁי איכה ד, א) שֶׁיִּרְמֶיָה הָיָה מְקוֹנֵן 'איכה יוֹעֵם' עַל הַסִּתְלָקוֹת הַצִּדִּיק יֹאשִׁיָּהוּ, וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הוּא מְרַמֵּז עַל הַסִּתְלָקוֹת וְהַתְעַלְמוֹת אִירוֹ הַצִּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁבְּדוֹר.

וְזֶהוּ איכה יוֹעֵם זָהָב כְּנִלְכָּד - שֶׁנִּחֲשֵׁף אִירוֹ אֲצִלָּנוּ, וְאֵין זֻכָּרִין לְהִנָּחֵם מִזִּמְתָּ, וְלֹא דִי זֶה, כִּי אִם עוֹד נֹסֵף

צוּמוֹת חֲרָבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּנִלְכָּד פָּגַם הָאֲמוּנָה וְהָאֲכִילָה

אֵין צָרִיכִין לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ 'איכה' הַצִּדִּיק הָאֵמֶת

עַל-יְדֵי-הַקִּיּוּנוֹת - זֻכָּרִין שִׁיתְגַּלֶּה אִירוֹ וְזֶהוּ לְאֲמוּנָה שְׁלֵמָה

הַתְּקוּנָה שְׂאִין צָרִיכִין - לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ הַשִּׁתְּפוּת הַחֲבִיבָא

וְזֶהוּ: גַּם תִּנָּחֵם חֲלָצוֹ שֶׁד וְכו' (שם ד, א), שֶׁזֶּהוּ בַּחֲנִינָא רַחֲמִינוּ דְּסִטְרָא אַחֲרָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּהֲתוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכָחָה" הַנִּלְכָּד, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר, חֹס וְשָׁלוֹם, בַּחֲנִינָא "וְהַנִּחֲשׁ הָיָה עָרוֹם", שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ כָּל הַצָּרוֹת הַנִּלְכָּד, עַד שְׂאִין יוֹדְעִים מִהַצִּדִּיק הָאֵמֶת, כְּמוֹכֵן לְעִיל, שֶׁכְּשֶׁמְכַנְיְעִין זִמְתָּ הַנִּחֲשׁ שֶׁהוּא בַּחֲנִינָא גַּם תִּנָּחֵם חֲלָצוֹ שֶׁד וְכו' עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁל הַבַּעַל כַּח, אֵין זֻכָּרִין לְכָל הַבְּחִינּוֹת הַנִּלְכָּד, עַד שֶׁנִּתְבָּרַר הַמְּדוּמָה עַל-יְדֵי הַצִּדִּיק הָאֵמֶת כְּנִלְכָּד, וְלַהֲפָךְ - לַהֲפָךְ, חֹס וְשָׁלוֹם, וְאֵין יוֹדְעִין 'איכה' - אֵיפֹה אִירוֹ הַצִּדִּיק הָאֵמֶת. וְעַל זֶה אֵינוֹ מְקוֹנְנִין 'איכה יוֹעֵם זָהָב' שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַסִּתְלָקוֹת וְהַתְעַלְמוֹת אִירוֹ הַצִּדִּיק, שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינָא גַּם תִּנָּחֵם חֲלָצוֹ שֶׁד כְּנִלְכָּד. אֲכָל עַל-יְדֵי הַקִּיּוּנוֹת וְהַצָּעָקָה 'איכה' - אֵינוֹ זֻכָּרִין שִׁיתְגַּלֶּה לָנוּ אִירוֹ וְנִזְכָּר לְאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, עַד שִׁיתְעַר הַשִּׁיר שֶׁלְעֲתִיד שֶׁאֵין תְּגַדֵּל הַשִּׁמְחָה מֵאֵד, וְכְמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (בְּסִימָן רַבָּה פֶּרֶשׁה כח): "שִׁישׁוֹ אֶתָּה מִשׁוֹשׁ כָּל הַמַּתְבַּלְבֵּל עֲלֶיךָ" וְכו'.

וְזֶה בַּחֲנִינָא 'שְׁבַת חֲזוֹן' - 'חֲזוֹן' דִּיקָא הִינּוּ נְבוּאָה, כִּי עַקֵּר הַתְּקוּנָה שְׂאִין צָרִיכִין עֹכְשׁוֹ הוּא, לְחַזֵּר וּלְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עַקֵּר בְּרוּר הַמְּדוּמָה שֶׁעַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת הָאֲמוּנָה כְּנִלְכָּד, כִּי בְּשִׁבְתָּ עַקֵּר הַתְּקוּנָה, כִּי 'שְׁבַת אֲגִין עֲלוּהִי' - עַל אֲדָם הָרֹאשׁוֹן (וְזֶה תְּרוּמָה דִּף קלח). שֶׁפָּגַם בְּכָל הַנִּלְכָּד, וְשִׁבְתָּ אֲגִין עֲלוּהִי. וְעַל-כֵּן קוֹרִין אֵת זֶה הַשְׁבָּת שֶׁקֹּדֶם תִּשְׁעָה בָּאָב 'שְׁבַת חֲזוֹן', לְהוֹרוֹת, שְׂאִין צָרִיכִין עֹכְשׁוֹ בְּשִׁבְתָּ הַזֶּה לְתַקֵּן בַּחֲנִינָא הָאֲמוּנָה שֶׁעֲקָרָה תְּלוּיָה בְּנְבוּאָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּהֲתוֹרָה הַנִּלְכָּד, וְעַל-כֵּן נִקְרָא 'שְׁבַת חֲזוֹן' - לְשׁוֹן נְבוּאָה, כְּנִלְכָּד:

כָּל כֵּן נִחֲשֵׁף אִירוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר נִשְׁתַּנָּה הָאֵמֶת לְגַמְרִי

לקוטי הלכות

הלכות נבילת ידים הלכה ד

ארח חיים

הזכרת שמות הצדיקים מביאה חידוש במעשה בראשית, לשנות הטבע

ו. וזה בחינת מה שכתב רבנו ז"ל בספר האלף-בית הקדש (ספר המדות אות צדיק סימן כ): ששלי יידי הנזכרת שמות הצדיקים יכולים להביא חידוש במעשה בראשית, דהיינו לשנות הטבע; כי מבאר בהתורה "תקעו תוכחה" הנ"ל, שכל צדיק יש לו בחינת רוח נבואה ורוח הקדש, שעל-ידיה נתברר המדמה של כל המתקרבין אליו, ועל-ידיה זוכין לאמונת חידוש העולם, ועל-ידי אמונה זו יהיה חידוש העולם לעתיד, שאז יתנהג העולם בבחינת ארץ-ישראל דהיינו בבחינת השגחה ונפלאות שלא כדרך הטבע, עין שם כל זה מבאר היטב. ועל-כן על-ידי שמקבירין שמות הצדיקים - על-ידיה מעוררין הרשימו שלהם, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן רמח): 'שעל-ידי שמספירין מצדיקים - נתעורר הרשימו שלהם'. ועל-כן על-ידי הנזכרת שמותם - נתעורר כח הרשימו שלהם של מעשיהם הטובים.

ועקר כח מעשיהם הטובים של הצדיקים הוא, שעל-ידי מעשיהם הטובים וכו' בבחינת רוח הקדש, והמשיכו על-ידיה אמונת חידוש העולם כנ"ל, ועל-כן על-ידי הנזכרת שמותם - בודאי יכולים להביא שנוי במעשה בראשית, דהיינו לשנות הטבע, כי על-ידי הנזכרת שמותם של הצדיקים נתעורר כח הרוח הקדש שלהם ונמשך אמונת חידוש העולם בעולם, שעל-ידיה נמשך הארה מחדש העולם שלעתיד שיהיה על-ידיה כנ"ל, שעל-ידיה יתנהג העולם בבחינת השגחה ונפלאות שלא כדרך הטבע, ועל-כן בודאי יכולים לשנות הטבע על-ידיה.

בחזרות שמות, שמו יתברך משתף בשמים - מקבירין המדמה

וזה שכתב רבנו ז"ל, שצריכין לכתב לעצמו שמות הצדיקים לזכרון נכחו שכתוב בהאלף-בית הישן (אות צדיק סימן יט): 'מי שהשם יתברך חשוב בעיניו יכתב לעצמו בספר שמות הצדיקים והתנאים והיראים לזכרון'. כי צריכין לכתב שמותם לזכרון, כי עקר הכח של הצדיקים שמגלילין אמונת חידוש העולם כנ"ל, הוא על-ידי שמקבירין הכח המדמה על-ידי בחינת רוח הקדש - רוח נבואה שלהם, כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל, כי עקר האמונה הוא על-ידי ברור המדמה כנ"ל. ועל-כן צריכין לכתב בספר שמות הצדיקים לזכרון, כי הכתב הוא בשביל זכרון, כמו שכתוב (שמות יז, יד): 'כתב זאת וזכרון בספר', והזכרון הוא בכח המדמה, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן יט), והשם הוא בחינת זכרון, כמו שכתוב: 'לשמן ולזכרך תאות נפש' (ושעיה כו, ח), וכמו שכתוב (שמות ג, טו): 'זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר', וכתוב (תהלים קלה, יא): 'ה' שמך לעולם ה' זכרך

לדר ודר'. על-כן על-ידי שמות הצדיקים שהם בחינת זכרון, בחינת (משלי י, ז): 'זכר צדיק לברכה', כי עקר הזכר שנשארו מכל הצדיקים הוא שם הקדוש - שנשארו זכרם בעולם לברכה, על-כן על-ידי הנזכרת שמותם הקדושים אשר שמו יתברך משתף בשמים, על-ידיה מקבירין המדמה.

כי שם הקדוש שהוא בחינת זכרון שהוא בבחינת המדמה, על-כן נתברר המדמה על-ידי זכר שמותם הקדושים של הצדיקים, שכל צבורתם לברר המדמה וכו' כנ"ל, ועל-כן הנזכרת שמותם מסגל לזה ביותר, כי שם בעצמם הוא בחינת ברור המדמה, כי שם הוא בחינת תקון הזכרון, שהוא תקון המדמה ששם הזכרון כנ"ל. ועל-כן צריכין לכתב שמותם בספר ידקא, כי הכתב הוא לזכרון, בחינת 'כתב זאת וזכרון בספר', שעל-ידיה נתברר המדמה כנ"ל.

ויצא-כן כל דברי הנביאים צריכין לכתב בספר, כי כל עשרים וארבעה ספרי הנביאים הם בחינת תורה שבכתב, שאסור לאמנם בעל פה (עין גיטין ס:). כי נבואה הוא ברור המדמה כנ"ל, על-כן צריכין לכתבם ידקא, כי הכתב הוא בחינת זכרון שהוא בחינת ברור המדמה כנ"ל, שהיו בחינת כתיבת שמות הצדיקים לזכרון, כי כל זה הוא בחינת ברור המדמה שנתברר בזכות וכן הצדיקים כנ"ל, שעל-ידיה זוכין לאמונת חידוש העולם שעל-ידיה משגיח הטבע כנ"ל:

ז. וכל זה זוכין על-ידי התפלה בבחינת-דין של הבעל כח, כמבאר היטב בהתורה הנ"ל, שעל-ידי התפלה של הבעל כח זוכין לעשות גרים ולהרבות כבודו יתברך, ולהמשיך נבואה שעל-ידיה נתברר המדמה. נמצא, שכח הצדיקים שמקבירין המדמה נמשך מהתפלה של הבעל כח הנ"ל, שעל-ידיה זוכין לרוח נבואה שעל-ידיה מקבירין המדמה כנ"ל.

וזה שנזכר פרשת שאו את ראש בני ישראל (במדבר כו, ב) לפרשת פינחס בן אלעזר וכו' (כה, ו), כי פנחס השיב חמת השם יתברך, והמתיק הדין מישראל על-ידי התפלה בבחינת-דין שהתפלה, בחינת 'ויצמד פינחס ויפלה ותעצר המגפה' (תהלים קל, ז), כמבאר היטב בתחלת התורה הנ"ל עין שם, ועל-כן תכף אחר זה שהזכיר הכתוב גדל הכח של פנחס שהשיב את חמתו וכו', שכל זה היה על-ידי התפלה בבחינת-דין שלו כנ"ל, שעל-ידיה נעשין כל הבחינות הנ"ל, שמשם מקבילין הצדיקים רוח נבואה, שעל-ידיה נתברר המדמה, וזוכין

שם בעצמם הוא בחינת ברור המדמה

כל דברי הנביאים צריכין לכתב בספר

כח הצדיקים שמקבירין המדמה נמשך מהתפלה של הבעל כח

נסימך הזכרת שמות הצדיקים למעשה פנחס שצבר המדמה

מתקראים מאדם כלל, פי הם רחוקים מן הישוב. ושוב נעשה לילה, ושמע קול נהמת החיות, ונתקרא מאד, ויכא והנה עומד שם אילן גדול מאד מאד, ויעלה על אותו האילן.

בבואו על האילן ויכא והנה שוכב שם בן אדם; ונתקרא, אף אף-על-פי-כן היה לו לנחמה, מאחר שמצא כאן בן אדם. ושאלו זה את זה: מי אתה? בן אדם. מי אתה? בן אדם. מאין באת לבא? ולא היה רצונו לספר לו מה שעבר עליו, והשיב לו: על-ידי הבהמות, שהייתי רועה בהמות, ותעו שתי בהמות לבאן, ועל-ידי-זה באתי לבאן כנ"ל. ושאל הוא את האדם שמצא שם על האילן: מאין באת

אתה לבאן? השיב לו: אני באתי לבאן על-ידי הסוס, שהייתי רוכב על הסוס, ונמדתי לפוש, והלך הסוס ותעה בתוך היער, והייתי רודף אחריו לתפסו - והוא ברח יותר, עד שבאתי לבאן. ונתחברו שם יחד שיהיה להם צותא חדא, ודברו ביניהם שאפילו כשיבואו לישוב - יהיו גם-כן ביחד בצותא חדא. ולנו שם שניהם, ושמענו קול נהמת החיות שהומים ושואגים מאד. לפנות בקר שמע קול חוכא גדולה מאד מאד על פני כל היער, שהיתה מתפשטת קול החוכא על כל היער, פי היתה חוכא גדולה מאד מאד עד שהיה האילן מזדעזע ומתנענע מן הקול, והוא נתבהל

קומסטו אהער. האט ער אים גיענטפערט. איך בין אהער גיקומען דורך דעם פערד. ווארין איך האב גיריטן אויף א פערד. האב איך מיך גישטעלט אפרוען. איז דאס פערד פארגאנגען אין וואלד אריין. האב איך עס נאך גיאגט איך זאל עס האפן. און דאס פערד איז ווייטער אנטלויפן גיווארין. ביז איך בין גיקומען אהער. האבין זיי צווישן זיך גימאכט. אז זי זאלין זיך האלטן אין איינעם. און זי האבין אפגישמוסט. אז אפילו אז זיי וועלן קומען אין ישוב אריין זאלן זיי זיך אויך האלטן אין איינעם. און זיי האבין דאס איבער גילעכטיגט ביידע און זיי האבין דאס גיהערט דאס קול פון די חיות ווי זיי האבין גיברומט און האבין ווייזער גישריגן.

אקעגין טאג. האט ער גיהערט ווייזער א גרויס גילעכטער (תא תא תא) איבערין גארין וואלד (כלומר) דאס קול פון דעם גילעכטער איז גיגאנגען איבער גאר דעם וואלד) ווארין סע גיווען ווייזער א גרויס גילעכטער. ביז

ונתפחד מאד מאד מזה. ואמר לו השני (והיו זה האדם שמצא שם על האילן, ששכב שם מקום): שוב אין אני מתפחד כלל מזה, פי כבר אני לו כאן זה כמה לילות, ובכל לילה סמוך אל היום נשמע קול החוכא הזה, עד שכל האילנות רועשים ומזדעזעים. ונתבהל מאד, ואמר לחברו: הדבר נראה שזהו מקום הידועים, פי בישוב לא נשמע קול חוכא כזה, פי מי שמע קול חוכא על כל העולם? ואחר-כך נעשה תוך יום, והסתכלו ויכאו והנה הבהמות של זה עומדים, וגם הסוס של זה עומד. וירדו והתחילו לרדף, זה אחר הבהמות וזה אחר הסוס, והבהמות

דער בוים האט גיצטערט פון דעם קול פון דעם גילעכטער. און ער איז ווייזער דער שראקין גיווארין און האט גרויס פחד גיהאט דערפון. האט אים דער אנדערער גיאגט (והיו זה דער מענטש וזאק ער האט גיפונען דאס אויך דעם בוים) איך האב שוין גאר קיין פחד נישט דערפון ווארין איך נעכטיג דא שוין כמה נעכט. איז אלע נאכט אזוי. ווי סע קומט נאחט צו טאג. הערט מען דאס גילעכטער. ביז אלע בימער ציטערין און טרעסין זיך. האט ער זיך ווייזער גישראקן און האט גיאגט צום אנדערין סע האט א פנים אז דא איז דאס ארט פון די לייט (כלומר פון די שדים) ווארין אין ישוב הערט מען גאר נישט אזוי אריין גילעכטער ווארין ווער האט גיהערט א גילעכטער אויך גאר דער וועלט.

דענאך איז גיווארין תיכף טאג. האבין זיי א קוק גיטאן. האבין זי גיזעהן. די בהמות וויינע שטייען. און דאס פערד פון יענעם איז אויך גישטאנען. זענען זיי אראפ גיגאנגען. און האבין אנגיהויבן נאך צו גאגן. דער נאך די בהמות און

היו בורחים להלן יותר - והוא רודף וכו' כנ"ל, וכן השני דרך אחר הסוס - והסוס בורח; עד שנתרסקו ונתעו זה מזה. בתוך כך מצא שק עם לחם; וזה חשוב בנדאי מאד מאד במדבר. ולקח השק על כתפו, והלך אחרי הבהמות.

בתוך כך פגע באדם אחד; ונתבהל מתחלה, אף אף-על-פי-כן היה לו לנחמה קצת, מאחר שמצא כאן אדם. ושאל אותו האדם: איך באת לבאן? חזר הוא ושאל את האדם הזה: איך באת אתה לבאן? השיב לו: אני - אבותי ואבות אבותי נתגדלו כאן, אף אתה - איך באת לבאן, פי לבאן לא

דער נאך דעם פערד. און די בהמות זענען אנטלויפן ווייטער און ער יאגט נאך וכו' כנ"ל. און אזוי דער אנדערער יאגט אלץ נאך דעם פערד דאס פערד אנטלופט אלץ ביז זיי זענען פארגאנגען איינער פון דעם אנדערין. און איינער פון דער אנדערין האט שוין נישט גוואוסט.

דערווייל האט ער גיפונען (והיו דער פון מלך וזאק ער האט עס נאך גיאגט נאך די בהמות) א זאק מיט ברויט. און דאס איז בונדאי ווייזער חשוב אין א מדבר. האט ער גינומען דעם זאק אויך די פלייצעס. און איז נאך גיגאנגען די בהמות.

דערווייל האט ער באגעגנט איין מענטש. האט ער זיך אין דער תחילה דערשראקן גאר פון דעסט וועגין פארט. האט ער אביסל הנאה גיהאט. ווייל ער האט דא גיפונען איין מענטש. האט אים גיפרעגט דער מענטש. ווי קומסטו אהער. האט ער צוריק גיפרעגט יענעם מענטש. ווי קומסטו אהער האט אים יענער מענטש גיענטפערט איך (מיט א לשון ווי איינער פאריווערט זיך) מייענע עלטערין. און מייענע

יבוא כלל שום אדם מן הישוב. ונתפחה, פי הכין שאין זה אדם כלל, מאחר שאומר שאבות אבותיו נתגדלו בן - ואדם מן הישוב אינו בא לכאן, על-כן הכין שפודאי אין זה אדם כלל, אף אף-על-פי-כן לא עשה לו כלום, וקרבו (הינו שזה האדם הישר לא עשה שום דבר לזה שהלך אחרי הבהמות, שהוא בן הפלך האמת שנהלכו בל), ואמר לו (הינו אדם הישר לבן הפלך האמת): מה אתה עושה כאן? השיב לו שהוא רודף אחר הבהמות כנ"ל. אמר לו האדם הנ"ל: חדל לך לרדף אחרי העונות; פי אין זה בהמות כלל, רק העונות שלך הם מוליכים אותך כך. די לך, כבר קבלת את שלך, הינו הענש שלך כבר קבלת, ועתה חדל לך מלרדפם

עוד; בוא עמי, ותבוא למה שאנאת לך. והלך עמו, ונתקרא לדבר עמו ולשאלו, פי אדם כזה - פן יפתח פיו ויבלענו (הינו שזה הנה הפלך האמת הלך עם האדם הישר חת, והנה מתקרא לדבר עמו ולשאל אותו דבר פן יפתח פיו ויבלענו, כי הכין שאין זה אדם כלל, והלך אחריי.

בתוך כך פגע את חברו שרדף אחר הסוס כנ"ל, ותקף לשרצהו רמז לו: תדע שאין זה אדם כלל, ולא תשא ותתן עמו כלל, פי אין זה אדם כלל; והלך מיד ולחש לו באזניו כל זה, שאין זה אדם כלל וכו' כנ"ל. והסתפל בחבירו (הינו האדם של הסוס) ופרא והנה שק עם לחם על כתפו, והתחיל להתחנן לו: אחי, זה כמה ימים שלא אכלתי, תן לי לחם. השיב לו: כאן

הינט הער שוין אויף זי נאך צו יאגין. קום מיט מיר. וועסטו קומען צו דיין זאך. איז ער מיט אים גיגאנגען. און ער האט מורא גיהאט. מיט אים צו ריידין און צו פרעגין אים עפעס ווארין אזוי א מענטש. טאמער עפעס ער אויף דאס מויל און וועט אים איינשלינגען. איז ער אים נאך גיגאנגען. דערנאך האט ער באגעגנט זיין חבר. וואס ער האט נאך יאגט דאס פערד. און תיכף ווי ער האט אים דערזעהן. האט ער אים תיכף איין ווינק גיטאן. אז דאס איז גאר קיין מענטש גיט און ואלסט מיט אים גאר גיט האנדלען. ווארין דאס איז גאר קיין מענטש גיט. און איז תיכף גיגאנגען. און האט אים דאס איין גירוימט אין אויער אריין. אז דאס איז גאר קיין מענטש גיט וכו' (כנ"ל) דערנאך האט זענער א קוק גיטאן (היינו דער מענטש פון דעם פערד) האט ער גיזעהן. ער האט איין זאק מיט ברויט אויף די פלייצעס. האט ער אים אנגיהויבן צו בעטן. ברוידער. סע איז שוין ככה

במדבר אין מועיל שום דבר, פי חיי קודמין, ואני צריך להלחם בשבילי. והתחיל להתחנן לו ולבקשו מאד: אתן לך מה שאאתן (אך בודאי אין מועיל שום דבר ומתן בעד לחם במדבר). השיב לו: מה תתן לי, כי מה תוכל לתת לי בעד לחם, במדבר. השיב לו (הינו זה שבקש הלחם, שהוא האדם של הסוס, ושיב לאדם של הבהמות שהוא בן הפלך האמת): אתן לך כל עצמי; שאמכר את עצמי לך בעד לחם. ונתליש (הינו האדם של הבהמות נתליש בעצמו): לקנות אדם - כדאי לתן לו לחם. וקנה אותו לעבד עולם, ונשבע לו בשבעות שהיה לו עבד עולם גם כשיבואו לישוב, והוא יתן לו לחם, דהינו שיאכלו יחד מן השק עד

טעג אז איך האב גיט גיגעסין. גיב מיר ברויט. האט ער אים גיגעפערט. דא אין דער מדבר העלפט קיין שום זאך גיט. ווארין מיין לעבין איז בילכיר. איך באדארף דאס ברויט פון מיינעס וועגין. האט ער אים אנגיהויבן צו בעטן. און ער האט אים זייער גיגעסין. איך וועל דיר געבין וואס איך וועל דיר געבן (נאר אין דער מדבר העלפט בודאי קיין שום גיב נישט פאר ברויט) האט ער אים גיגעפערט. וואס קאנטו מיר געבין פאר ברויט אין דער מדבר. האט ער אים גיגאנט. ווארין דער מענטש פון דעם פערד וואס ער האט עס גיבעטן דאס ברויט האט גיגאנט פון דעם מענטש פון די בהמות וואס ער איז גיווען דער אמיט בן מלך) איך גיב מיר אין גאנצין אוועק. איך פארקויף מיר צו דיר פאר א קנעכט פאר דעם ברויט. האט ער זיך מיישב גיווען. (היינו דער מענטש פון די בהמות הנ"ל) קויפן א מענטש אין כדאי אים צו געבין ברויט. האט ער אים גיקויפט פאר איין אייביגין קנעכט. און ער האט אים גישווארין מיט שבועות. אז ער זאל אים זיין איין אייביגער קנעכט אפילו אז זיי וועלן קומען אין ישוב אריין. און ער זאל אים געבין

שייכלה הלחם. והלכו יחד אחרי האדם הישר הנ"ל, וזה העבד הולך אחרי (הינו זה האדם של הסוס שנמכר לעבד להאדם של הבהמות הלך אחריי. אחרי האדם של הבהמות, ושייכלה הלכו אחרי אדם הישר), ועל-ידי זה הקל עליו קצת: כשהיה צריך להגביה איזה דבר, אז איזה ענין אחר - היה מצוה על עבדו (הינו על זה האדם של הסוס שנמכר לו לעבד) שיהגביה לו ושיעשה לו חפצו.

והלכו יחד אחרי אדם הישר הנ"ל, וכאו למקום שהיו שם נחשים ועקרבנים. ונתפחד מאד, וימחמת הפחד שאל את האדם הישר: איך נעבר כאן? השיב לו: הלא גם זה יפלא - (אלא מאי), איך תפנס ותבוא

ברויט. דהיינו זיי זאלין ביידע עסין פון דעם זאק ברויט ביו סע וועט אויס גיין.

און זיי ביידע זענען גיגאנגען אין איינעם און זענען נאך גיגאנגען דעם מענטש פון דעם וואלד. און דער קנעכט איז אים נאך גיגאנגען (דהיינו דער מענטש פון דעם פערד וואס ער זיך פארקויפט פאר א קנעכט. איז נאך גיגאנגען נאך דעם מענטש פון די בהמות ווארין ער איז שוין זיין קנעכט גיווען. און זיי ביידע זענען נאך גיגאנגען דעם מענטש פון דעם וואלד) און דערנאך איז שוין אים אביסל גרינגער גיגאנגען (מחמת ער האט גיהאט שוין א קנעכט) אז ער האט באדארפט אויף הייבין עפעס א זאך אדער עפעס אנדערש טון. האט ער גיגייסין זיין קנעכט אז ער זאל עס אים אויף הייבין אדער עפעס טון. און זיי זענען אין איינעם נאך גיגאנגען דעם מענטש פון דעם וואלד זענען זיי גיקומען צו איין ארט. וואס דארט איז גיווען נחשים ועקרבנים (דהיינו דער מענטש פון די בהמות הנ"ל) האט ער זיך זייער איבער גישראקן. און מחמת פחד האט ער גיפרעגט דעם מענטש פון דעם וואלד ווי אזוי וועלן מיר דא אריבער גיין האט ער אים גיגעפערט. אלא מאי ווי אזוי וועסטו לעמוד הבא

ו. תועלת גדול לראות פני גדולי הדור.

ז. הצדיק נענש כשאינו מתפלל על דורו.

ח. הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, נקרא רשע.

ט. לשון חכמים היא מעשרת, ומרפא; כן תלמד לדבר בלשונם.

י. תלמיד תורה לאחרים, התורה נתגלה לו בלא טרח.

יא. מצינו שהצדיק מתרעם, כשאחד מתלמידיו מתקרב את-עצמו לצדיק אחר כדי להתפאר.

יב. לקרב לצדיקים בטרחה - מסתמא מלתא טפי לעבודת הבורא.

יג. לפעמים מראים מן השמים לצדיק דבר שאינו.

יד. העשה טובה למי שאינו יודעה - כזורק אבן למרקוליס.

טו. כל אדם ינהג את עצמו כמו ששמע מרבו.

טז. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא מאסף כמה צדיקים במקום אחד כדי שידחקו זה את-זה ויטערו, ועל-ידי זה יתבשרו כל צרכם.

יז. מי שאינו מעציר את עצמו - זוכה לתלמידים.

יח. יש צדיק שקולו הולך מרחוק, הינו בפרסום, ואחר-כך הוא נפל על-ידי תאות ממוץ.

יט. מי שהקדוש-ברוך-הוא חשוב בעניו, יכתב בספר כל שמות הצדיקים והתנאים והיראים

לזכרון.

כ. אל יקשה לך: למה להם לצדיקים להנות מאחרים כדי להנהיג את בני-ביתו בעשר ויכבוד, מוטב שלא להנהיג ולא להנות מאחרים - אל יקשה לך; כי כל מה שיש תענוג והרחבה לצדיק - על-ידי-ההנהגה נשמתו, ואזי יש בית מנוחה לשכינת הקדוש-ברוך-הוא. ובכן אין לבוא להבית בידים ריקניות.

כא. כשתרצה שיתפלל עליך איזה צדיק, חלף לצדיק שהוא רחמן.

כב. מי שהוא מפרסם בדורו - צריך לקרות אותו ירבי, אפלו שאמה גדול ממנו.

כג. כשהצדיק נפל לאיזה צרה, צריך לו לבקש מצדיק אחר שיתפלל בעדו.

כד. אלו בני אדם הנוסעים לצדיק, אף-על-פי שאין מקבלים תורה ממנו - מקבלים שכן על הנסיעה.

כה. מי שאינו משמש תלמיד-חכמים חייב מיתה.

כו. הצדיק יכול להעלות מתים למדרגה גדולה.

כז. בהליכה שהולך אצל תלמיד-חכם, בזה הוא מתקן פגם שפגם בברכת הנהנין.

כח. כל שאפשר לו למחות, ולא מוחה - הוא נענש עליהם.

כט. לאו ארח ארעא לקבל מרות אחרים בכפי הצדיק.

וילון. מרים. שמי. ישפח. אשתמע, ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור. ואת חבר אבי שוכו. ואת יקותיאל אבי זנוח. ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד, הודיה. נחם. אבי קעילה הגרמי. ואשתמע המצבתי שימוץ. אמנון. ורנה בן חנן. ותילון. ישעי. זוחת. ובן-זוחת. ער אבי לכה. ולעדה אבי מרשה. אשבע. יוקים. ואנשי כזבא. וישבי לחם.

בני שמעון - נמואל. יריב. זרח. שלם. מבשם. משמע. חמואל. זפור. שמעי. משוכב. וימלך. ויושה בן אמציה. ויואל. ויהוא בן יושביה בן שריה בן עשיאל. ואליעזר. ויעקב. וישוחיה. ועשיה. ועדיאל. וישימאל. ובניה. ויזא בן שפעי בן אלון בן ידה בן שמרי בן שמעיה. פלטיה. ונעריה. ורפיה. ועוזיאל. בני ישעי.

בני ראובן - יואל. שמעיה גוג. שמעי. מיכה. ראיה. בעל. בארה. יעאל. וזכריהו. בלע בן עוז בן שמע בן יואל.

בני גד - יואל הראש. ושפם המשנה. ויעני. ושפט בפשן. מיכאל. ומשלם. ושבע. וירי. ויעקן. ויע. ועבר. אביחיל. חור. ירוח. גלעד. מיכאל. ושישי. יחדו. בוז. אחי. עבדיאל גוני. ועפר. וישעי. ואליאל. ועזריאל. וירמיה. והודניה. ויחדיאל.

בני אהרן הכהן, אבישוע. בוקי. עזי. וזרחיה. מריות. אמריה. אחיטוב.

צדוק. אחימעץ. עזריה. יוחנן. עזריה. אמריה. אחיטוב. צדוק. שלום חלקיה. עזריה. שריה. יהודקן.

בני לוי, יחזקיה. יואח. עדו. זרח. יאתרי. עמינדב. קרח. אסיר. אלקנה. אביסף. תחת. אוריאל. עזיה. שאול. עמשי. אחימות. אלקנה. צופי. נחמ. אליאב. ירחם. אלקנה.

בני שמואל - הבכור ושני. ואביה. לבני. שמעי. עונה. שמעא. חגייה. עשיה.

הימן המשורר בן יואל בן שמואל בן אלקנה בן ירחם בן אליאל בן תוח בן צוף בן אלקנה בן מוח בן עמשי בן אלקנה בן יואל בן עזריה בן צפניה בן תחת בן אסיר בן אביסף בן קרח בן יצחק בן קהת בן לוי בן ישראל.

אסף בן ברכיהו בן שמעא בן מיכאל בן בעשיה בן מלכיה בן אתני בן זרח בן עדיה בן איתן בן זמה בן שמעי בן יחזקיה בן גרשם בן לוי.

איתן בן קישי בן עבדי בן מלוד בן חשביה בן אמציה בן חלקיה בן אמציה בן בני בן שמר בן מחלי בן מושי בן מררי בן לוי.

בני יששכר - עזי. ורפיה. ויריאל. ויחמי. ויבשם. ושמואל. וזרחיה. מיכאל. ועבדיה. ויואל. וישיה. ידיעאל. אצבון. עזי. ועזיאל. וירימות. ועירי. זמירה. ויועש.

ואליעזר. ואליעזר. ועמרי. וירימות. ואביה. וענתות. ועלמות. בלה. יעוש.

אליך באמת. עזרנו למען שמך, וזכנו לכל מה שבקשנו מלפניך. "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי", עושה שלום במרומו הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן.

תפילה זה

מוסד על תורה פי בליקוטי מוהר"ן

אדון השלום מלך שהשלום שלו, עושה שלום ובורא את הכל עזרנו והושיענו כלנו, שנוקה תמיד לאחז במדת השלום, ויהיה שלום גדול באמת בין כל אדם לחברו ובין איש ואשתו, ולא יהיה שום מחלוקת אפלו בלב בין כל בני אדם, כי אתה עושה שלום במרומך, ואתה מחבר שני הפכים יחד, אש ומים, ובנפלאותיך העצומים אתה עושה שלום ביניהם, כן תמשיך שלום גדול עלינו ועל כל העולם כולו, באופן שיתחברו כל הפכים יחד בשלום גדול ובאהבה גדולה ויכללו כלם בדעה אחת ולב אחד להתקרב אליך ולתורתך באמת, ויעשו כלם אגדה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, יי שלום, ברכנו בשלום, ועל ידי זה תמשיך עלינו כל הברכות וכל ההשפעות וכל הישועות.

ועזרני והושיעני ברחמיך הרבים שאזכה תמיד למסר נפשי על קדוש השם באמת, ובפרט בשעת קריאת שמע ותפלה, שאזכה תמיד להתפלל ולומר קריאת שמע במסירת נפש

באמת, ואזכה לקבל בדעתי בראון חזק באמת למסר נפשי למות על קדוש השם, להתלהב בשלהובין דרחימותא ולהתגבר על יצרי למסר כל גופי ונפשי ומאדי בשביל לקדש שמך הגדול והקדוש והנורא, ועל ידי זה אזכה תמיד להתפלל בכונה גדולה בקדושה ובטהרה באמת, להכניס כל מחי ומחשבותי ודעתי לתוך דבורי התפלה, ולקשר המחשבה אל הדבור בקשר אמיץ וחזק, ולא אוציא שום דבור של התפלה בלא כונה חס ושלום, באופן שנוקה שתשעשע עם תפלותינו תמיד, ויהיה לך נחת רוח ושעשועים גדולים מתפלותינו. ויעלו וירצו תפלותינו לפניך להיות בטר על ראשך. ותשפיע עלינו חכמה ובינה ודעת ותושיענו בכל מיני ישועות. ותפתח את לבנו בתלמוד תורתך, ונזכה להבין היטב בכל מקום שנלמוד שם ותאיר עינינו במאור תורתך. ותעזרנו ותושיענו לחדש חדושים אמתיים בתורתך הקדושה ותמשיך עלינו הארה נפלאה מהתורה אשר אתה עתיד לגלות על ידי משיח צדקנו, כמו שכתוב: "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", ותרגמו: ותקבלון אלפן חדת.

רבנו של עולם מלא רחמים, שלח לי ישועות רבות בכל עת ורגע ממעיני הישועה. כי אתה גלית לנו שיש לך מעינות של ישועה שאינם נפקות

לעולם כמעין הנובע שאינו פוסק. עזרני והושיעני ישועות שלמות ואמתיות ממעינות הקדושים האלה, זכני והושיעני בכח וזכות הצדיקים האמתיים שהם בחינת מעיני הישועה, שזכו להשיג ולגלות ולשאב מימי התורה בששון ממעיני הישועה, שיש להם כח גדול לנצח לעזר ולהגן ולהושיע לכל החוסים בהם להצילם משאול תחתיות ומתחתיו, ולזכותם לחיי עולם לעד ולנצח כאשר נגלה לפניך אדון האמת והשלום. עזרני והושיעני וזכני בזכותם, שאזכה להתחדש מעתה, להתחיל מעתה להמשיך עלי חכמה וישועה אמתית לעזב דרכי הרע ומחשבותי המגנות. ולא אשוב עוד לאולתי, רק אזכה להכניס כל חקמתי ודעתי בתורתך הקדושה. ולקשר מחשבותי אל התורה והתפלה תמיד בקשר אמיץ וחזק. ולכלי להניח את המחשבה לצאת חוץ כלל אפלו בחוט השערה. ותמחר להוציאני ולהצילני ממים הדדונים, ממציאות ים, מיון מצולה ואין מעמד, מתהו ובהו וחשך ותהום, ותושיעני בכל עת ורגע בישועות נפלאות ממעיני הישועה, כי גלוי וידוע לפניך בעל הישועות, שבפעם רחוקי ממך בלי שעור, והיצר הרע מתגבר בכל עת בכמה מיני התגברות ומניעות ועפובים ובבלבולים ועקמימיות שבלב עד אין מספר, אני

צריך ישועות רבות ונפלאות בכל עת ורגע, שתפתח לנו ברחמיך העצומים ממעיני הישועה, שתהיה הישועה נובעת ומתחדשת לנו בכל עת ורגע, באופן שנוקה להנצל בכל עת ממה שאנו צריכין להנצל, בדרכי ישועתך הנפלאות המתחדשים ונובעים בכל עת ורגע ממעיני הישועה. ותקדשנו ותטהרנו על ידם מכל הטמאות ומכל הגלולים ומכל הפתמים ומכל הפגמים שבעולם. וקיים לנו מקרא שכתוב: "וירקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, מכל טמאותיכם ומכל גלולכם אטהר אתכם".

רבנו של עולם מצמיח ישועות, מלא משאלותנו לטובה ברחמים, והושיעני מהרה בכל מה שאני צריך להושע בגשמיות ורוחניות, באופן שאזכה מעתה לשוב אליך ולהתקרב אליך באמת, ויקיים בנו מהרה מקרא שכתוב: "הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עז וזמרת יה יי, ויהי לי לישועה, ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", ונאמר: "לוי הישועה על עמך ברכתך סלה. יי הושיעה המלך יענגנו ביום קראנו", וטוב יהיה בעיניך לברכנו ולברך את כל עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך הטוב, וקיים לנו מקרא שכתוב: "יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי".

חזרה לתוכן העניינים

יום שלישי

לנצח עוד יום

כ"ה ע"א איתמר נמי: אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב: כנגדו ביום טוב ע מותר, כי טעמו של רבי יוסי בן המשולם הוא משום שאינו מתכוין. ומקשינן: וזמי אמר רב הכי שכנגדו ביום טוב מותר, והיינו משום שידבר שאין מתכוין מותר? כדעת רבי שמעון הסובר בן בעלמא? והא אמר רב שימי בר חיאי משמיה דרב:

מסוכריא דנזייתיה [בראה של חבית, שכורכין סביבותיה געורת ומטלטלת] אסור להדקיה ביומא טבא [אסור להדק לחבית ביום טוב] כיון שנסחט היין מן המטלטליות. הרי שסובר רב כרבי יהודה הסובר בעלמא: דבר שאין מתכוין אסור? ומשנינן: בהאיא - להדקיה מסוכריא דנזייתא - אפילו רבי שמעון מודה שאסור, דאמי ורבא דאמרי תרווייהו: מודה רבי שמעון בפסקי רישיה ולא נמות.

ואכתי מקשינן: איתמר רבי חיאי בר אשי אמר רב בהדיא: הלכה כרבי יהודה! ורב חנן בר אמי אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון. ורב חיאי רב אבין מתני בלא גברי ללא אמוראים שאמרו בשם רב ושמואל: רב אמר: הלכה כרבי יהודה, ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון.

ואם כן, איך נפרש בטעם פסקו של רב כרבי יוסי בן המשולם בבכור, ובהיתירו של רב ביום טוב, שהוא משום דבר שאין מתכוין מותר? אלא, מכח קשיא זאת מפרשת הגמרא את טעמו של רב שפסק כרבי יוסי בן המשולם בבכור, ואף היתיר לעשות כן ביום טוב, באופן אחר: לעולם סבר רב: דבר שאין מתכוין אסור, ובבכור מותר לתלוש אפילו במתכוין, ומשום תולש לאו היינו גוזז, והיינו דפסק רב כרבי יוסי בן המשולם - וביום טוב היינו טעמא דשרי רב, משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד, שאין דרך לתלוש את השער אלא לגזוז.

ומקשינן: וכי תולש לאו היינו גוזז, עד שאתה אומר שהיתיר רב בבכור אפילו במתכוין? והתניא: התולש בשבת את הכנף [תולש נוצה מכנף העוף], והקוטמו לראש הנוצה לאחר שחלשה, שראש הנוצה דק הוא וראוי ליתנו בכר וכסת, והמורטו לצד נבזי שהוא קשה, ומורט שער מכאן ומכאן ומשליך הקנה, ונתן השיער בכר וכסת, הרי זה חייב שלש חטאות. ואמר פירש ריש לקיש: תולש חייב משום מלאכת גוזז, קוטם חייב משום מלאכת מחחק, ומורט חייב משום ממחק. הרי מבואר שהתולש חייב משום גוזז.

ומשנינן: שאני כנף דעוף דהיינו אורחיה, זה הוא דרכו לתלוש את הנוצה ממנו ולא לגזוזו, ולכן הוא בכלל גוזז. אבל צמר של בהמה שאין דרך לתלוש אלא לגזוזו, אין התולש בכלל גוזז.

עוד מבארת הגמרא: ומדרב סבר כרבי יוסי בן המשולם שתולש לאו היינו גוזז, משמע נמי דרבי יוסי בן המשולם סבר לה כרב שדבר שאין מתכוין אסור.

ותקיש: וכי אכן סבר רבי יוסי בן המשולם: דבר שאין מתכוין אסור?!

והתניא לענין פרה אדומה, ששתי שערות שחרות פוסלות בה: שתי שערות שהיה עוקרן מאדים וראשן משחיר, רבי יוסי בן המשולם אומר: גוזז במספרים את ראשן השחור ומתקן

את הפרה, ואינו חושש משום איסור גיזה בפרה. והטעם שאינו חושש הלוא הוא משום שאינו מתכוין לגיזה אלא לתקוק. הרי דדבר שאין מתכוין מותר. ומשנינן: שאני פרה דלאו בת גיזה היא, שהרי אין לפרות צמר, ולא אסרתם התורה בגיזת שערותיהם.

ומקשינן עלה: והתניא "לא תעבור בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך", ואין לי אלא שור בעבודה צאנן בגיזה, מננין ליתן את האמור של זה בזה? תלמוד לומר "לא תעבור ולא תגוז", שהיו ר' מוסיף על ענין ראשון. הרי מבואר, שאף שור או פרה אסורים בגיזה?!

אלא, מיישבת הגמרא באופן אחר: שאני פרה דקדש בדק הבית היא. ומקשינן עלה: והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה? ומשנינן: מדרבנן הוא דאסור.

ואכתי מקשינן: והרי סוף סוף איכא איסורא דרבנן?!

ומשנינן: שאני פרה דלא שכיחא, וכיון דקדשי בדק הבית איסור גיזתם מדרבנן - היתירו בפרה, דמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ומקשינן: והרי כיון דבשאר קדשי בדק הבית אסור חכמים לגזוז, אם כן, אף בפרה אדומה דלא שכיחא לא גזרו להם להתיר, אלא: ונפקיה לפרה ולפקה לחולין ולגיזה, והדר ליקדשה [יחלל את הפרה ויגזזה כשהיא חולין שאינה אסורה, ושבו יקדשה!].

ומשנינן: דמיה וקרין, ואין לו כדי פדיונה. ואכתי מקשינן: ולעבוד לה כדשמואל, דאמר שמואל: הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל?!

ומשנינן: אימור דאמר שמואל שחיללו בדיעבד הרי הוא מחולל, אבל לכתחילה מי אמר שמואל לחלל שוה הרבה על מעט? כאן שבה הגמרא ליישב באופן אחר את הקשיא: משמע שרבי יוסי בן המשולם סובר כרב שדבר שאין מתכוין אסור, ולא נראה כן במה שהתיר לגזוז שחרות שערות הפרה במספרים: איבעית אימא, לעולם כדאמרנן מעיקרא "שאני פרה דלאו בת גיזה היא". ודקשיא לך: והרי בברייתא מבואר שאף שור נתרבה לגיזה, אימא לך: כי איתרבי שור לגיזת ונבו הוא דאיתרבי [לא נתרבה אלא לגיזת ונבו], ולא לגיזת שער.

ואיבעית אימא, רב אכן סבר לה כרבי יוסי בן המשולם שתולש לאו היינו גוזז, ואילו רבי יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב, ולדעתו דבר שאין מתכוין מותר, וזה הוא שהתיר לגזוז שחרות שערות הפרה במספרים.

שנינו במשנה: ותולש את השער, ובלבד שלא יזיזו מקומם:

אמר רב אסי אמר ריש לקיש: לא שנו אלא ביד, אבל בכלי, אסור.

ומקשינן: והקתני במשנתנו: עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן, הרי שמותר אף בכלי? ומשנינן: תני במשנתנו עושה מקום לקופיץ שבו ישחטנו.

שנינו במשנה: וכן התולש את השער לראות מום:

איבעיא להו: האם אפילו לכתחילה מותר לתלוש את השער בשביל לראות את המום, כשם שמותר בשביל שחיטה. או שמא לכתחילה

אסור, ורק בדיעבד, אם תלש את השער, לא יזיזנו ממקומו כשם שאסור בשחיטה?

אמר רבי ירמיה: תא שמע ממה ששנינו בברייתא: צמר המוסבך באוזן שהיה בה מום, רבי יוסי בן המשולם אומר: תולשו ומראה את מומו. שמע מינה לכתחילה.

ומקשינן: אכן שמע מינה. אמר רב מרי: אף אנו נמי גנינא במשנתנו: וכן התולש את השער לראות מקום מום -

והרי מאי "וכן"? אילומא אש"לא יזיזנו", כך אי אפשר לומר, שהרי פשיטא היא, כי השתא: ומה שוחט, דשחיטתו מוכחת עליו שלא נתכוין לגיזה, לא יזיזנו. לראות מקום מום, מביעיא?!

אלא לאו, אתולש הוא דאמר "וכן", ומותר אף לכתחילה כמו ברישא.

שמע מינה - לכתחילה. ומקשינן: אכן שמע מינה.

א. כל פסולי המוקדשין [היינו קדשים שנפל בהם מום ונפחו], וכן בכור בעל מום, אסורים הם בגיזה, וכן חלבם אסור. והוא נלמד לעיל דף טו א ממאמר הכתוב גבי פסולי המוקדשין "רק בכל אות נפשך תובח ואכלת בשר", ודרשינן: "תובח" ולא גיזה, בשר ולא "חלב". או משום שנאמר "תובח ואכלת", אין לך בהן היתר אלא משעת וביזה ואילך, אבל לא גיזה וחלב שהן הנאות מחיים. ב. צמר שנתלש או שנשר מהם, הרי הוא אסור לכריל עלמא כל זמן שלא מתו או נשחטו. וטעם איסור זה אם הוא מן התורה או גזירה דרבנן מחלוקת ראשונים היא, וכמבואר בהערות שעל הסוגיא.

ג. משנתנו עוסקת בדין השער שנשר מן הבכור או שנתלש ממנו בחיים, ושחטו את הבכור או מת, כיצד דין השער, ובדבר זה נחלקו תנאים במשנתנו.

מתניתין:

שער בכור בעל מום שנשר ממנו בעודו בחיים, והיזיזו בחלון מפני שאסור הוא בהנאה מחיים, וחשב ליהנות ממנו לשחיטתו, ואחר כך שחטו: עקביא בן מהללאל מתיר את השער בהנאה לבדו.

כ"ה ע"ב וחכמים אוסרין משום גזירה שמוא ישהנו ויבוא לידי איסור

גיזה ועבודה. ועקביא לא גזר. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי לרבי יהודה: לא בזה התיר עקביא בן מהללאל. כלומר, כדמסקינן בגמרא, לא באופן ששחטו עקביא חתנו היתיר וחכמים אסרו, כי אם שחטו אפילו חכמים מתירים.

אלא כמה נחלקו: בשיעור בכור בעל מום שנשר, והיזיזו בחלון, ואחר כך מת מאליו, בזה עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרין.

הבבא הבאה היא כשיטת רבי יהודה, וכמבואר בגמרא.

שער המדובלל שבבכור, היינו: צמר שנתלש מן העור בעוד הבכור בחיים, ואולם עדיין מסובך

הוא בשאר הצמר שעל גבי הבכור כששחטו: את שנתלש מן הגיזה, היינו דשגזו את הצמר,

גם הגיזה המדובללת נראית כחלק מן הגיזה, הרי הוא מותר בשחיטה אף לדעת חכמים וכאילו לא נשר כלל -

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות כה.

ת הש"ס

(א) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (ב) שבת קריא. ע"ש קריא:
 קריא קריא קריא. ע"ש מנחות ו
 מנחות ו, ביטל (ג) (למקן
 לה. שבת קריא: (ד) שבת עד:
 (ומספחה) שבת ע"ש מנחות ו
 (ומספחה) שבת קריא:
 ע"ש, (ה) (ומספחה) שבת קריא:
 ע"ש, (ו) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 מנחות: (ז) שבת קריא. ע"ש
 ע"ש, (ח) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (ט) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (י) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יא) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יב) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יג) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יד) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (טו) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (טז) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יז) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יח) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (יט) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כ) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כא) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כב) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כג) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כד) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כה) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כו) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כז) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כח) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (כט) שבת קריא. ע"ש מנחות ו
 ע"ש, (ל) שבת קריא. ע"ש מנחות ו

אור השלם

1. כל המבור אשר יילד
בבקריו ובצאנו
תקדיש לי: אלהיו לא
תעבד בבכר שורו ולא
תגז בבור צאנו:

— **הַיְּהוּדִים**

(א) גמ' והאיכא איסורא
דרבנן שאני כגל ומצבת אלף
נמחק: (ב) רש"י ד"ה
דקדשי צדק הוציט היל דיין
הדיוני בדה מנע ליה דהא:

הש"ס

גמ' והתניא שתי שערות.
 עיין פ"ב מ"ה דפרס:
 תוס' ד"ה דהוה וכו' אין
 ללמוד מלאכה שאין
 צריכה לנופה. עיין שם דף
 מו ע"ב תוספות ד"ה דלל:
 ד"ה גזוז וכו' ובקונטרס
 פירש וכו'. עיין לקמן דף
 לד ע"א תוספות ד"ה
 אילומא:

פ רש"י

[illegible]

וְהוֹסֵף. ו' מֵשׁוֹם לְעֵמֶמָּה שֶׁאֵין מִמְּכִינן הֵאָּה: מִסְכִּינֵי דְנִיּוּיָא. בְּרֹא
וְלֹא חֲצִית שְׂכָרֵינן קִצְיוֹמִיהָ נְעוּרָה יֵי וּמִעֲלִיּוֹת כְּדִי שֶׁתִּסְמָחֻם הַקֶּבֶץ
שֶׁפֶּה: אֲסוּר לְהִדּוּקֵי. בְּמִזְרֵי הַחֲצִית בְּכֹה מֵשׁוֹם סְמִיטָה וְאֵע"ג אֲדִינוּ
וְנִמְכְּרִין לְשׁוֹם סְמִיטָה אֲסוּר אִפִּי' לְר"ש לְמִזְרֵי בְּמִסְמָח שֶׁבֶּה (דף מ"א):

ידין ממתיקין מותר: ולא ימות.
כדי שיהיה מן המדקדק לא לא אפשר לה לא כלל
מחזיקים אבל לפעמים לא שבע האכלה
למנוח תלמידי: דבר שכן יסודו. אלא
ש'ל דבר דבר עין ממתיקין אסור:
לכל גבירי. דבר ר' חייא וד' קנן:
תפולג לאו סייעו גוון. להכי אמר רב
שכלה כ' יוסי צבירין: אלא יד:
אין קולן ד' תלמוד נאמר לא גוון: סתם
אין ספק. שכל תלמוד נאמר גדולה מן קולן:

יורדה ושמואל אמר ה לעולם סבר רב דבר ותולש לאו היינו גזוז דשרי דהוה ליה עוקא דתתולש לאו היינו דתתולש דבדמוטו דבדמוטו

[illegible]

הראשון משחרר ר' יוסף במספרים ואינו חושש בגיזה היא ש' והתנאי אי ולא תגזו כבוד שאני ויצאן בגיזה ימנך לית בזה הוא האמור של ולא תגזו אלא שאני ה' האמר רבי אמר אסורין בגיזה ואתה לא

[illegible]

תנינא וכן התולש את השער לראות מקום מזה מאי ש
את מקומו השרא ומה שוטר דשמיטתו מוכחת עליו
מזה מיבעיא אלא לאו אתולש שמע מינה לכתחלה ש
על מזה שנשר והניח בחלון ואחר כך שטמו עקב

לורך תיקון שמיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פ"י זה נראה כלל דב
 יו טעמיה משום דתושב לאו היינו גזוז: **שעור** בבור בעל מום שנשנש
 אפ"י רבנן דאסרי מפרש גמ' גזירה דלמא אחי לאשכחיה והא דדרש
 'אמרי' צפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ משפכנו כמים ה
 אסרי בגזיה ועבודה דמן נמי ליצעי צבורה קא משמע לן ויהי מיס

[illegible]

מסובריא דנוייתא. פירשנו צפ"ק דכמוצות (ד' ר"ה הא) וצסוק (כל כצבי) (שנת קי"א. ד"ה הא): **רְחוּה** ליה עוקר דבר מנידלו **באחרי** יד. לזן לנמוד מכלן שיהא מותר לתלוש יט וזהו מוארז של עוף **כדי** לשטות צי"ט דהא (עיל) פיש דהא דשרי ק האל משום שאין מתכיון

וְלִבָּן (עַם פִּיטֵרס דִּלִּיט בִּמְחֻמִּין יֵלֵךְ
בְּנוֹת הַיָּד הַיְּלֵאֲחֵר דִּלִּיט דִּקְדֻמִּי
בִּמְחֻמִּין בְּמֻלֵּם אֵל עִי: הַדִּיּוּק אֵלֵי
דִּלִּיט לִרְבִּי אֵל עִי: וְנוֹה הַיָּד מֻלֵּם
שֶׁאֵינֶה כִּיִּרֵּם לְנוֹה"ר עִי: לְנוֹה מֻלֵּם
שֶׁאֵינֶה כִּיִּרֵּם לְנוֹה מֻלֵּם דִּלִּיט
וְאִמֵּר רַחֲמֵי עִי: חֵבֵל מִשּׁוֹם עִי:
מִיֵּה מֵה הַיָּד מִקְשֶׁל עִי: לְעֻנִּין
בִּיּוֹר לֵב מִיִּיִּי עִי: מִשּׁוֹם אֵל מֻלֵּם
לְעֻנִּין עִי: מִיִּיִּי עִי: מִשּׁוֹם מֻלֵּם דִּלִּיט

ככל עוקר דבר מגידולו צבעי חיים כמו חולי'ן (ע"ג) הושט ידו למי בזהם וירלבל עובר צנאפה יה לענין שבת [חמישין] ובמקור קצ' אן מחייב משום גזוז וכן רסן קיוטר חיוב בשבת משום מולדה קדוקר וכן מילש

[illegible]

מניח המושל את ימיו העוף כ"י משמע
דפיקר אלה דלמקנן דחושל ולו היינו
גוזל: **מדרב** כבר הל' ב"ר יוסי.
בן המושל: יוסי כבר הל' ב"ר יוסי.
למקנן דבר שזין ממקנין אמר שם
היה קוצר דבר שזין ממקנין חושל
מנה לו דלכר חושל הלכא מחמו
משום דחושל ולו היינו גוזל דילגנא
י' ש"ר י' וס' משום דבר שזין ממקנין
מחמו ומחמו היינו גוזל ואלו קים לו

פרה דלא שכיחא
ולגינה וחדר לימדה

לרב בעי (משום) דאית ליה לר' יוסי
דבר שאין מתכוין אסור:

[illegible][illegible]

ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מאתחין מומר בין
בז' כולה רך שמעתא מוכחא גזיות פסולי המוקדשים שרי מדאורייתא
בן לעיל (דף 97:) מוצא ולא גזיה היינו מוצא ולא גמח¹⁰ ומימה לרבי
א למשיח דמן של פסולי המוקדשים¹¹ הוא דלמא דס"ד הואיל
אלעמין לאסור דמן¹² (בהגהות) משום דאסירי גזיה ועבודה הא

[illegible]

עין משפט
גר מצוה

א [מוש"ע א"ח ק"י שכ קע"י
:יח]:
ל' ב מ"י פ"ט מהלכות שבת
הלכה ז:
לח ג מ"י פ"א שם הלכה

[illegible]

שיטה מקובצת

וְאֵת אֶת־הַשַּׁעַר לִרְאוֹת

מקום מוס: ן לכתחלה. ס"א
וואתולש קאי או ייעבד
ואלא יידנו קאי: ן שלא
יידנו השתא: ן עליו אמרת
ז: ן מותר דטעמא ממום
שאין: ן נעזרת של פשתן
ומטלנית כדי שישתום פי
הנזק: ן הקנה את השיער:
ן מלאכות חסר אחת:

[י] עוף לתולשה ולא
 [ט] היא קדושת בדיק הבית
 יש לה: [ס] לא גזרו ביה
 רבנן: [י] נמי תולש לראות:
 [י] ובסוף שמונה שרצים:
 [ט] לתלוש הנוצה מצוואר:
 [ס] הכי ר' משום אות א'
 נמחק: [א] במתכין שרי
 הנינו בצמר אבל בנוצה:
 [ב] את הכנף דהיינו אורחיה
 [אע"ג: ב] ר"ל תולש חייב:

(נ) שבמצייה חייב לענין;
(ס) וכן. ס"א וכל קיטוף;
(ט) אהא דאמר דחולש;
(י) יד הוא ואין; (יב) את
הכסף כר; (יג) משום מקים
דאית; ט לרבותא דאע"ג;
(יד) ובקטטרס הגיה אימכא;
(טו) השערות עמהן בלא
מתכרן או אלו עצמו;
(טז) משחיר ומוזה מדוקדק;
(יז) למה ענין זה

גזר לתקן ואין זה דומה
לשאר לשון אין מתכין
ועלמא דכין: [ע] גזוז גמור
לא חשיב גזוז משום כח
הוה לו למשור: [ע] תגוז
אבל עבר גזוז שריא הגיז:
ה' המוקדשה בהנאה הוא:
[ע] דמן דבנהא: [ע] אסור
ליתא חדא דבהא לא מתרצה
פירכין דאינו שוחט בשביל
הדם אלא להתיר הבשר
למחלה דמתכין:

בינו גרשום

ומי אמר רב ה'י. דדבר שאין
מתכוין מותר: מסטורא
גדוהא. ספק של צמוד
בבית: אסור להרוקה.
לסותמו משום חשיטה:
אפילו לרבי שמעון. דאמר
רב דאין מתכוין מותר
מודה דאסור: אמר רב
הלכה כרבי יהודה. דאמר
דבר שאין מתכוין אסור:
כלאחר יד. כלומר שלא
לשום עקירה אלא לצורך
שחיטה דאין דרכו בעקירה
אלא בבזיה: את הנקב. של
עוף הנצפה: וקוטמו. כמו
קוטמו לשים: והמורטור.
הנצפה מקנה שלה: חייב
משום גזל תרולתה וגזל

הוא: דהיינו אורחיה דכנף
בתלישה אבל תלישה דצמר
לאו היינו אורחיה ולא
גוזה בקדשים דדבר שאין
והא איכא איסורא דרבנן.
ולין וליגוזה כשהיא חולין:
או דיעבד. דהתולש משמע
ולש לא יזיזו ממקומו נמי
ליו דאין ניכר המום לעלמא
יום אסורים בגיזה ועבודה:

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות

בה:

עין משפט
נר מצוה

במלחמה פלוגי בדמומה בסוף פירקין (דף טו.) ^{יג} דשרי (ר"ע) מכלל כי
 ופא' צעולה תמימה לא מיתסרסר הגיזה אלא
 ממזדבנן בדמומה לקמן גבי תולס זמר מעולה תמימה ^{יד} והא דפריך
 תולס מי איכא נלאן שרי היינו מדרבנן דפ' שם בקוטערס משום

[illegible][illegible]

במסקנא דשמעתין
מפרש ללא דוקא תולש דה"ה נחלש
ילא נקט תולש אלא משום סיפא דקתני
בה תולש משום רבותא דעקביא:
זכור

בעל מום להיבא אויל ואידך א
ממאי טעמא לא אמר כר' א
כי חיבי דקבר בה האי קבר
דרכייהו למיפל בהו מומא ואי
התולש צמר מבכור תם הא

בזו א ב מיי פ"ג מהל' בכורות הל' יא [נפ"א] מהל' מעילה הל' ין סמג עשין קמד טו"ש י"ד סימן שח סעיף א:

בזח ד מיי פ"ג מהל' חסורי
המוצח הלכה יב:
בזח ה מיי פ"ג מהל'
בכורות הל' יג סמג
עשין קמה קמו טוש"ע י"ד
סימן שח סעיף ד:
ג ו מיי פ"ט מהלכות
טומאות מה הלכה י:
נא ז מיי שס פ"ח הלכה
ה:

גב' ח' מ"י פ"ג מהל' בכורות
הל' יא' סמג' עשין קמ"ד
טו"ש"ע י"ד סימן ש"ח סעיף
א':

שיטה מקובצת

[illegible][illegible]

רבינו גרשום

וחכמים אוסרים. הואיל
ונשר מחיים בפסולי
המוקדשין אסורין בגיזה
ובעבודה: אמר לך ר' יוסי
כו'. בזה עקביא בן מהללאל

יִחְכְּמִים אוֹסֵרִין דְּרַבִּי
 לֹא בֹה הִתִּיר ^ה עֲקִבִּי
 שַׁעַר ^ו בַּעַל מוֹם שֶׁנִּשְׁנֶה
 מֵת בִּזְה עֲקִבְיָאן כִּן מִן
 אֶרֶץ צִיּוֹר ^ז הַמְדוּס
 (ע) עֲקִבִּי הָיָה מוֹתֵר
 הִנִּיחָה אֶסְרוּ: גַּב' ^ח מ
 שָׂרִי שִׁחְמוּ מִיִּבְעִיָּא
 וְקִבְיָא וְכֻלְמִיָּא אוֹסֵרִין
 שָׂרִי כִּן תְּפִלְמִיָּא בְּמֵת
 לְקִישׁ מְלֻקָּתָא בִּשְׁהֵרָא
 גִּירִינִן דְּלֹא אָמַר לֵאלֹהִי
 גִּירִינִן אֲבָל אֵל הַתִּיּוֹנִן
 אֶסְרוּ מִתִּיב רַב שֶׁשִּׁחַר
 כְּבִשׁ וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
 יִדְקֵן אֵילִימָא דְּבַעַל מוֹם
 דְּתַנֵּם קִמְיָא אִמֵּר ^ט רַב
 רַבָּה בֶּר אֲבוֹה הָכָא
 עֲסִיקִין שֶׁתִּעְרְבוּ בְּנִיזֵין
 רַבִּי יוֹהֲנָנָה חֵיב אִדְמֵן
 וְרַבִּי יוֹסִי לִמְעִימָא דְּרַבִּי
 וְקִתְנִי יְבוּקָד מֵאִי יְבוּקָ
 אִי מוֹם עוֹבֵר הוּא אֵל
 מוֹמֵהָ אִמֵּר רַבָּה
 מוֹמֵהָ אִין יוֹי לֹא לֵאלֹהִי
 לִשְׁמַעְתָּא קִמְיָה דְּרַבִּי
 שֶׁנִּפְשָׁא מוֹשֵׁם דְּרַבִּי
 מִשְׁמַעְתָּא דְּמַחֲשָׁבִין לֹא
 רַבִּי חֵיטָא בֶּר אֲבָא אֵל
 בִּשְׁבָּדָק וְלֹא מִצָּא וְקֵי
 וְרַבִּנִּן יִדְתֵּנן שִׁחִירָא ^י ר
 חֻזְקָתָא שׁוֹמָא לְעוֹלָם
 בִּן שְׁתוּרֵתֵי הַתּוֹמָא
 עַד שֶׁמִּנִּיעַ לִסְלַע אוֹ
 רַבִּי יוֹהֲנָנָה מְלֻקָּתָא כִּן
 בְּפִלּוּתָא דְּרַבִּי וְרִשְׁמֵי
 שֶׁאֲבָר בֶּר קֵר ^{יא} וְרִשְׁמֵי
 בְּחֻכָּה קֶבֶר נִכְסֵי לֵת
 הוּא קֶבֶר שֶׁאֲבָר הוּא
 חֵיב שֶׁמַּעוֹן כִּן גְּמִילָא
 כּוֹלֵד וְרִשְׁמֵי אִסִּי מִן
 בֶּר אֲבָא אִמֵּר לֵךְ בִּשְׁ
 כֹא עוֹרֵב וְנִמְלָא בֵּא עַד
 מוֹם עוֹבֵר הוּא וְאִי
 אִמֵּר לֵךְ שֶׁלֵּמָשָׁא
 וְנִשְׁ אַחֲרֵינָא אֵלָּא קֶדְשָׁא
 אֲנָב מִמְנַחֵי אַחֲרֵי ^{יב} ע
 שְׁנֹלֵד כּו מוֹם וְשִׁחַר

ל"מ ור' יוסי סבר יבוקר ודי לו
לג. עד שימלא קרקע קשה שלא
יכין דיקה ור' יוסי סבר יבוקר
בדוק עד שמגיע לסלע או לצב
יכא אזל ובכי האי גוונא לא ה
ייהו למיפל צהו מומא. בתנ

ה'שנת כ"מ א"ג דעון קבורה עם ים: אלא לא בזה התייר. כלומר רבנן דיהודה כדאית ליה בשחיטה ונהלוך ולר' שער דר' יהודה סבר דרבנן סברי שרית ליה שער הנישר אתי לשחיטה משערו ואקבנוהו ויהיה לי צמר הרבה אסרי רבנן צמר שנשר קודם שחיטה פילו רבנן שרי אבל לא התיירו מומחה ונשר קודם שהתיירו מומחה חשוב כמו

וְחַמְסִים אוֹסִיִּין. דְּאִי שְׂרִית זְמַר הַנוֹשֶׁרֶת מֵחַיִּים חָמִי לְשֹׁאֵי לְבָבוֹר
כְּדֵי תַשְׁחִיר זְמַר כֹּל שַׁעַה וְחָמִי צִיָּה לְיָדִי תִּקְלָה שִׁיזוֹן וְיַעֲבֹד צו
וּפְסוּלֵי הַמוֹקֵדֶשֶׁן אֶסְרִי בְּגִיזָה וְעִבְדוֹהָ כְּדֹאמְרִינִן בְּפִירְקָא לְעֵלִיל
(י) תִּזְכֹּב (דְּנֵרִים יב) וְלֹא בִּיזָה: **לֹא בִּזָּה הִסִּיר עֲקִיצָא.** מִפְּרֵשׁ בְּגִמ' (יג) חָמִי

[illegible]

בשפספורי מומחה. לצבור קודם
שירות המלח דרענן כפרי גיורא ^א
נשית את לזמן כהנה למלח את
לשפסיה כדי שתחל המלח נדע
הימנו בין ק וצין ק את לדי גיורא
ועדוה הזכר אש"י: המלח מומחה
מחוסר ועקבא סבר כיון המלח
אחור מו לא משה ^א דבי ל
אסור. דהוה לו כל תבס עקבא
מורח דמלחמי לקמן לא תמרת שי
זמר את לשפסיה של קיבנר וזח
לו נכך שצין ק וצין ק יפול בן מוס
ומתקע לו מוקדושת מנח ועוד דכיון
לא חל המלח עקבא סבר שפסיה
לא הוה שי שום דל המלח: אופסין
כל ו' אסור. אל תעברו אל מוס:
בלאק משפסיה קולן אסורין מוס
מכל דהוה קח סבר אל תבס:
כיון דלמחי קח ספיקא: איכא: בגיזס
כזור נעל מוס. שפסיה משפסיה
והיכה תהלן: יוקדק. אל מוס
קדוה הוה שפסנו הוה אל מוס:
ו' ידוה סבר ליכא מקנא בשפסיה.

אלהם לרצון אליהם דר' יוסף שפירא
בשבת ילכח חילוק בין המצוה
במומחה קודם לכן לא המצוה
במומחה קודם לכן דהא הכא קמין
דעין יצוקר ומדדנא בשבתו חילוק
חילוק עקבא דמי בנתא חילוק
בין המצוה ללזא המצוה דהא קעביא
לא מפליג בין המצוה ללזא
משפיעא דרע נתמן: מחלוקת דמי
ור' יוסף צבעלי מומין חיון ממש
שמשערי צדאריס וסבדקא ולא חילוק
בזמנא מוט: לעולם אסא
טומאה אס לא נמלא הקבר שנאכל
בשרה אס על פי שנעכל כל השעה
צווחאסין אס ובהא חיון ריוו לא

לא נמצא כחכמים ימי **חופר**. בודק עד שמגיע לסלע ודורא מאחור סלע
 ובעל מוס ומנא קמא דאסר לטרוח איש שמה על
 וצבור קניי **מורא** ויפון דאסר קמא דאסר לטרוח איש שמה על
 לא דרי מוסר איש נמי לא משכח לא יצא לטרוח עורב או כרשי נטלה
 שרי ר' יוסי: ואידך. רבי חיאי בר אבא: **בשמים שיה**. אמר רבן שמעון
 וצבי האי גוונא לא הוה אסר מנא קמא: ואידך. רב
 אסר

[illegible]

ממסורת הש"ס

(א) עדות פ"ה מ"ו, (ב) ואמר ז"ק, (ג) [פסחים נד: ויומנו ו' וזמיון: ס' מחמת: ט' כבודו: י' ענין: י"א עקב: י"ב] אפרתה ממנו ולא יצאך, (יג) שחטו שחטו למחן דרשיו ולא משעת וצוהו ואילן ולא יצאך, (יד) שחטו שחטו ועוד דשרי י' מוכיח, (טו) חלה וצוהו אלא שבר ולא ז"ק וצוהו כמו שבר ולא חלה, (טז) כמו על חלב שחטו חלה עליו דמי בר חלילה, (יז) הוא וזה ז"ק, (יח) שחטו שחטו, (יט) חלה, (כ) חלה, (כ"א) חלה, (כ"ב) חלה, (כ"ג) חלה, (כ"ד) חלה, (כ"ה) חלה, (כ"ו) חלה, (כ"ז) חלה, (כ"ח) חלה, (כ"ט) חלה, (ל) חלה, (ל"א) חלה, (ל"ב) חלה, (ל"ג) חלה, (ל"ד) חלה, (ל"ה) חלה, (ל"ו) חלה, (ל"ז) חלה, (ל"ח) חלה, (ל"ט) חלה, (מ) חלה, (מ"א) חלה, (מ"ב) חלה, (מ"ג) חלה, (מ"ד) חלה, (מ"ה) חלה, (מ"ו) חלה, (מ"ז) חלה, (מ"ח) חלה, (מ"ט) חלה, (נ) חלה, (נ"א) חלה, (נ"ב) חלה, (נ"ג) חלה, (נ"ד) חלה, (נ"ה) חלה, (נ"ו) חלה, (נ"ז) חלה, (נ"ח) חלה, (נ"ט) חלה, (ס) חלה, (ס"א) חלה, (ס"ב) חלה, (ס"ג) חלה, (ס"ד) חלה, (ס"ה) חלה, (ס"ו) חלה, (ס"ז) חלה, (ס"ח) חלה, (ס"ט) חלה, (ע) חלה, (ע"א) חלה, (ע"ב) חלה, (ע"ג) חלה, (ע"ד) חלה, (ע"ה) חלה, (ע"ו) חלה, (ע"ז) חלה, (ע"ח) חלה, (ע"ט) חלה, (פ) חלה, (פ"א) חלה, (פ"ב) חלה, (פ"ג) חלה, (פ"ד) חלה, (פ"ה) חלה, (פ"ו) חלה, (פ"ז) חלה, (פ"ח) חלה, (פ"ט) חלה, (צ) חלה, (צ"א) חלה, (צ"ב) חלה, (צ"ג) חלה, (צ"ד) חלה, (צ"ה) חלה, (צ"ו) חלה, (צ"ז) חלה, (צ"ח) חלה, (צ"ט) חלה, (ק) חלה, (ק"א) חלה, (ק"ב) חלה, (ק"ג) חלה, (ק"ד) חלה, (ק"ה) חלה, (ק"ו) חלה, (ק"ז) חלה, (ק"ח) חלה, (ק"ט) חלה, (ק"י) חלה, (ק"יא) חלה, (ק"יב) חלה, (ק"יג) חלה, (ק"יד) חלה, (ק"יה) חלה, (ק"יו) חלה, (ק"יז) חלה, (ק"יח) חלה, (ק"יט) חלה, (ק"כ) חלה, (ק"כ"א) חלה, (ק"כ"ב) חלה, (ק"כ"ג) חלה, (ק"כ"ד) חלה, (ק"כ"ה) חלה, (ק"כ"ו) חלה, (ק"כ"ז) חלה, (ק"כ"ח) חלה, (ק"כ"ט) חלה, (ק"ל) חלה, (ק"ל"א) חלה, (ק"ל"ב) חלה, (ק"ל"ג) חלה, (ק"ל"ד) חלה, (ק"ל"ה) חלה, (ק"ל"ו) חלה, (ק"ל"ז) חלה, (ק"ל"ח) חלה, (ק"ל"ט) חלה, (ק"מ) חלה, (ק"מ"א) חלה, (ק"מ"ב) חלה, (ק"מ"ג) חלה, (ק"מ"ד) חלה, (ק"מ"ה) חלה, (ק"מ"ו) חלה, (ק"מ"ז) חלה, (ק"מ"ח) חלה, (ק"מ"ט) חלה, (ק"נ) חלה, (ק"נ"א) חלה, (ק"נ"ב) חלה, (ק"נ"ג) חלה, (ק"נ"ד) חלה, (ק"נ"ה) חלה, (ק"נ"ו) חלה, (ק"נ"ז) חלה, (ק"נ"ח) חלה, (ק"נ"ט) חלה, (ק"ס) חלה, (ק"ס"א) חלה, (ק"ס"ב) חלה, (ק"ס"ג) חלה, (ק"ס"ד) חלה, (ק"ס"ה) חלה, (ק"ס"ו) חלה, (ק"ס"ז) חלה, (ק"ס"ח) חלה, (ק"ס"ט) חלה, (ק"ע) חלה, (ק"ע"א) חלה, (ק"ע"ב) חלה, (ק"ע"ג) חלה, (ק"ע"ד) חלה, (ק"ע"ה) חלה, (ק"ע"ו) חלה, (ק"ע"ז) חלה, (ק"ע"ח) חלה, (ק"ע"ט) חלה, (ק"פ) חלה, (ק"פ"א) חלה, (ק"פ"ב) חלה, (ק"פ"ג) חלה, (ק"פ"ד) חלה, (ק"פ"ה) חלה, (ק"פ"ו) חלה, (ק"פ"ז) חלה, (ק"פ"ח) חלה, (ק"פ"ט) חלה, (ק"צ) חלה, (ק"צ"א) חלה, (ק"צ"ב) חלה, (ק"צ"ג) חלה, (ק"צ"ד) חלה, (ק"צ"ה) חלה, (ק"צ"ו) חלה, (ק"צ"ז) חלה, (ק"צ"ח) חלה, (ק"צ"ט) חלה, (ק"ק) חלה, (ק"ק"א) חלה, (ק"ק"ב) חלה, (ק"ק"ג) חלה, (ק"ק"ד) חלה, (ק"ק"ה) חלה, (ק"ק"ו) חלה, (ק"ק"ז) חלה, (ק"ק"ח) חלה, (ק"ק"ט) חלה, (ק"ק"י) חלה, (ק"ק"יא) חלה, (ק"ק"יב) חלה, (ק"ק"יג) חלה, (ק"ק"יד) חלה, (ק"ק"יה) חלה, (ק"ק"יו) חלה, (ק"ק"יז) חלה, (ק"ק"יח) חלה, (ק"ק"יט) חלה, (ק"ק"כ) חלה, (ק"ק"כ"א) חלה, (ק"ק"כ"ב) חלה, (ק"ק"כ"ג) חלה, (ק"ק"כ"ד) חלה, (ק"ק"כ"ה) חלה, (ק"ק"כ"ו) חלה, (ק"ק"כ"ז) חלה, (ק"ק"כ"ח) חלה, (ק"ק"כ"ט) חלה, (ק"ק"ל) חלה, (ק"ק"ל"א) חלה, (ק"ק"ל"ב) חלה, (ק"ק"ל"ג) חלה, (ק"ק"ל"ד) חלה, (ק"ק"ל"ה) חלה, (ק"ק"ל"ו) חלה, (ק"ק"ל"ז) חלה, (ק"ק"ל"ח) חלה, (ק"ק"ל"ט) חלה, (ק"ק"מ) חלה, (ק"ק"מ"א) חלה, (ק"ק"מ"ב) חלה, (ק"ק"מ"ג) חלה, (ק"ק"מ"ד) חלה, (ק"ק"מ"ה) חלה, (ק"ק"מ"ו) חלה, (ק"ק"מ"ז) חלה, (ק"ק"מ"ח) חלה, (ק"ק"מ"ט) חלה, (ק"ק"נ) חלה, (ק"ק"נ"א) חלה, (ק"ק"נ"ב) חלה, (ק"ק"נ"ג) חלה, (ק"ק"נ"ד) חלה, (ק"ק"נ"ה) חלה, (ק"ק"נ"ו) חלה, (ק"ק"נ"ז) חלה, (ק"ק"נ"ח) חלה, (ק"ק"נ"ט) חלה, (ק"ק"ס) חלה, (ק"ק"ס"א) חלה, (ק"ק"ס"ב) חלה, (ק"ק"ס"ג) חלה, (ק"ק"ס"ד) חלה, (ק"ק"ס"ה) חלה, (ק"ק"ס"ו) חלה, (ק"ק"ס"ז) חלה, (ק"ק"ס"ח) חלה, (ק"ק"ס"ט) חלה, (ק"ק"ע) חלה, (ק"ק"ע"א) חלה, (ק"ק"ע"ב) חלה, (ק"ק"ע"ג) חלה, (ק"ק"ע"ד) חלה, (ק"ק"ע"ה) חלה, (ק"ק"ע"ו) חלה, (ק"ק"ע"ז) חלה, (ק"ק"ע"ח) חלה, (ק"ק"ע"ט) חלה, (ק"ק"פ) חלה, (ק"ק"פ"א) חלה, (ק"ק"פ"ב) חלה, (ק"ק"פ"ג) חלה, (ק"ק"פ"ד) חלה, (ק"ק"פ"ה) חלה, (ק"ק"פ"ו) חלה, (ק"ק"פ"ז) חלה, (ק"ק"פ"ח) חלה, (ק"ק"פ"ט) חלה, (ק"ק"צ) חלה, (ק"ק"צ"א) חלה, (ק"ק"צ"ב) חלה, (ק"ק"צ"ג) חלה, (ק"ק"צ"ד) חלה, (ק"ק"צ"ה) חלה, (ק"ק"צ"ו) חלה, (ק"ק"צ"ז) חלה, (ק"ק"צ"ח) חלה, (ק"ק"צ"ט) חלה, (ק"ק"ק) חלה, (ק"ק"ק"א) חלה, (ק"ק"ק"ב) חלה, (ק"ק"ק"ג) חלה, (ק"ק"ק"ד) חלה, (ק"ק"ק"ה) חלה, (ק"ק"ק"ו) חלה, (ק"ק"ק"ז) חלה, (ק"ק"ק"ח) חלה, (ק"ק"ק"ט) חלה, (ק"ק"ק"י) חלה, (ק"ק"ק"יא) חלה, (ק"ק"ק"יב) חלה, (ק"ק"ק"יג) חלה, (ק"ק"ק"יד) חלה, (ק"ק"ק"יה) חלה, (ק"ק"ק"יו) חלה, (ק"ק"ק"יז) חלה, (ק"ק"ק"יח) חלה, (ק"ק"ק"יט) חלה, (ק"ק"ק"כ) חלה, (ק"ק"ק"כ"א) חלה, (ק"ק"ק"כ"ב) חלה, (ק"ק"ק"כ"ג) חלה, (ק"ק"ק"כ"ד) חלה, (ק"ק"ק"כ"ה) חלה, (ק"ק"ק"כ"ו) חלה, (ק"ק"ק"כ"ז) חלה, (ק"ק"ק"כ"ח) חלה, (ק"ק"ק"כ"ט) חלה, (ק"ק"ק"ל) חלה, (ק"ק"ק"ל"א) חלה, (ק"ק"ק"ל"ב) חלה, (ק"ק"ק"ל"ג) חלה, (ק"ק"ק"ל"ד) חלה, (ק"ק"ק"ל"ה) חלה, (ק"ק"ק"ל"ו) חלה, (ק"ק"ק"ל"ז) חלה, (ק"ק"ק"ל"ח) חלה, (ק"ק"ק"ל"ט) חלה, (ק"ק"ק"מ) חלה, (ק"ק"ק"מ"א) חלה, (ק"ק"ק"מ"ב) חלה, (ק"ק"ק"מ"ג) חלה, (ק"ק"ק"מ"ד) חלה, (ק"ק"ק"מ"ה) חלה, (ק"ק"ק"מ"ו) חלה, (ק"ק"ק"מ"ז) חלה, (ק"ק"ק"מ"ח) חלה, (ק"ק"ק"מ"ט) חלה, (ק"ק"ק"נ) חלה, (ק"ק"ק"נ"א) חלה, (ק"ק"ק"נ"ב) חלה, (ק"ק"ק"נ"ג) חלה, (ק"ק"ק"נ"ד) חלה, (ק"ק"ק"נ"ה) חלה, (ק"ק"ק"נ"ו) חלה, (ק"ק"ק"נ"ז) חלה, (ק"ק"ק"נ"ח) חלה, (ק"ק"ק"נ"ט) חלה, (ק"ק"ק"ס) חלה, (ק"ק"ק"ס"א) חלה, (ק"ק"ק"ס"ב) חלה, (ק"ק"ק"ס"ג) חלה, (ק"ק"ק"ס"ד) חלה, (ק"ק"ק"ס"ה) חלה, (ק"ק"ק"ס"ו) חלה, (ק"ק"ק"ס"ז) חלה, (ק"ק"ק"ס"ח) חלה, (ק"ק"ק"ס"ט) חלה, (ק"ק"ק"ע) חלה, (ק"ק"ק"ע"א) חלה, (ק"ק"ק"ע"ב) חלה, (ק"ק"ק"ע"ג) חלה, (ק"ק"ק"ע"ד) חלה, (ק"ק"ק"ע"ה) חלה, (ק"ק"ק"ע"ו) חלה, (ק"ק"ק"ע"ז) חלה, (ק"ק"ק"ע"ח) חלה, (ק"ק"ק"ע"ט) חלה, (ק"ק"ק"פ) חלה, (ק"ק"ק"פ"א) חלה, (ק"ק"ק"פ"ב) חלה, (ק"ק"ק"פ"ג) חלה, (ק"ק"ק"פ"ד) חלה, (ק"ק"ק"פ"ה

הגהות הב"ח

(א) במשנה אלא בשיעור
בבור בעל מוט: (ב) שם
לומר (המדולדל) "זו"מ וי"ב
ק"א המדובבל: (ג) שם
שנראה מן הגיסה וכו' שלטי
נראה מן הגיסה: (ד) גמ'
ותחכמים אוסרין אלא
בשחור דברי הכל: (ה) שם
באמר רב נחמן: (ו) רישו'
ושלטי וכו' הגיסה
כמו שנשר:

מוסף רש"י

[illegible][illegible]

ואם מוס עובר הוא אסור
גזירתו ואע"ג דלא התירו
מומחה קודם השרת שער
מותר אי מוס קבוע וקשיא
לר"ש לק"ש דאמר אבל לא
התירו מומחה קודם שנשר
דברי הכל אסור: לא יבוקר.

על גב דבדיקי מעיקרא:

ואת שאינו נראה מן הגזיה, היינו שניכר בו שהיה תלוש מתחילה, הרי זה אסור כשיטת חכמים.

גמרא:

שנינו במשנה: אמר לו רבי יוסי: לא בזה התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשיער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר כך מת מאליו, בזה עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אסורין: משמעות לשון המשנה הוא: לא בשחטו התיר עקביא אלא במת הוא שהתיר, ולפיכך דייקנן: מכלל דבשחטו אסר אף עקביא בן מהללאל, ורק במת מאליו הוא שהתיר. וקשה: השתא במת - שהשער המחובר לבכור אסור בהנאה וטעון קבורה - שרי עקביא בן מהללאל את השער שנשר בעודו בחיים, שחטו - שהשער המחובר בו מותר בהנאה - מוביניא שהשער שנשר מותר בהנאה?!

אלא הכי קאמר רבי יוסי: לא בזה - בשחטו - התיר עקביא וחכמים אסורין. כלומר, לא בזה אסרו חכמים, אלא בשחטו דברי הכל - ואפילו חכמים - שרי, כי פלוגי חכמים על עקביא בן מהללאל ואסרו - במת מאליו. וכאשר נתבאר במשנה.

אמר רבי אסי אמר ריש לקיש: מחלוקת עקביא וחכמים - היינו: עד כאן לא התיר עקביא, אלא בשכבר התירו מומחה ויכול לשחטו ואחר ההיתר נשר השיער, דמר חכמים סבר: אף שכבר ראו הוא לשחיטה, גורנין לאסור, משום שאם היינו מתירים את השער שנשר דלמא אתי לשהוייה [לשהות את הבכור ולא לשחטו] כדי שיהא השער נושר הימנו, ובין כך וכך יבוא בו לידי איסור גזיה ועבירה, ומר עקביא סבר: לא גזרינן שיהיה בהמה הראויה לשחיטה משום השער הנושר. אבל אם נשר השער כשעדיין לא התירו מומחה, דברי הכל אסור השער שנשר ומשום גזירה שמוא ישהנו. מתיב רב ששת מהא דתניא: בעלי מומין האסורין בהקרבה על המזבח, אוסרין בתערובת בכל שהוא, שאם נתערב בעל מום אפילו באלף תמימים כולן אסורים בהקרבה על המזבח.

ורבי יוסי אומר: יבוקר [יבדק], ומפרש לה ואילו. והוינן בה: מאי "יבוקר"? אילוימא יבוקר אותו בעל מום אם איתיה, ולשקליה, והנן לישתרי, שמוא תאמר לפרש: יבקר עד שימצאו את בעל המום, ומשמצאיהו ויתרו האחרים. כך אי אפשר לומר, שהרי:

מכלל דתנא קמא אומר: לא יבוקר, וכי תאמר שכל זה חילוק תנא קמא וסובר שלא יבוקר, ואף אם ימצאו בעל מום לא יהיו השאר מותרים?!

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו לפרש:

הכא בגיזת בכור בעל מום. כלומר, בגיזת בכור שנשרה בעודו בחיים ואחר כך נמצא על ידי חכם שהוא בעל מום עסקינן, שנשחטו - קודם ששחט את הבכור - בגיזת חולין, ושוב שחטו. ובאור מחלוקתם הוא: כולי עלמא סביר לחכמים, ומאן תנא קמא? רבי יהודה הוא, דאמר: אפילו בשחטו אסור רבנן.

ורבי יוסי לטעמיה, דאמר: בשחטו שרו רבנן - וקתני "יבוקר", מאי לאו יבוקר במומו לחכם, אי מום קבוע הוא שרי.

היינו דרך הוא פירוש הברייתא: גיזו בכור שנשרו ועדיין לא ביקרם חכם לידע אם יש בהם מום,

שנתערבו בגיזת חולין. רבי יהודה אומר: אין להם תקנה בשחיטת הבכור, כיון שאף אם ישחוט את הבכור יהיו אסורים בהנאה. ואילו רבי יוסי סובר: יבקר החכם את הבכור, ואם ימצא בו מום קבוע ישחוט את הבכור, וממילא יהיו מותרים הכל, שהרי אפילו חכמים מודים שאם שחטו לבכור מותר מה שנשר ממנו בעודו חי.

הרי למדנו: התירו חכמים בשחטו אף על גב שלא התירו מומחה אלא לאחר שגזו את הצמר, שהיא אמרינן "יבוקר" עכשיו. ומאחר שלחכמים אליבא דרבי יוסי המתירים רק בשחיטה, מותר השער אף שנשר קודם שהתירו מומחה, הוא הדין שלעקביא בין בשחט ובין במת הרי הוא מותר אפילו שנשר קודם שהתירו חכם. אמר רבא: לא כאשר פירשתי שיבקר החכם עכשיו לאחר הגיזה את הבכור, כי באופן זה לא יועיל להתיר. אלא: יבוקר [יבדק] אי התירו מומחה קודם שגזו את השער, אין ישחטנו ויתורו הגיזות, ואי התירו מומחה קודם שנשר לא יועיל לו שחיטתו.

כי סליק [בשעלה] רבין מבבל לארץ ישראל, אמרה לשועתא [לפירוש של רב נחמן בברייתא] קמיה דרבי ירמיה! אמר רבי ירמיה: בבלאי טפשא, משום ירמיה בר אבא רבא רבא דאמר שמועטא דמחשכין [אנשי בבל הטפשים, משום שמקום מושבם הוא בארץ חשוכה אומרים הם שמועט חשוכות], וכי לא שמוע לכו [וכי לא שמוע בני בבל] הא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

מחלוקת שנחלקו רבי יהודה ורבי יוסי בבעלי מומין שנתערבו לא מיירי בגיזות כלל אלא בבעלי מומין שנתערבו, ובכגון שברק ולא מצא מום בשום בהמה, אם סומכים על בדיקתו להתיר את כולם. וקמפילגו רבי יהודה ורבי יוסי בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, דתנן במסכת נדה סא א:

גל טמא [שהיה שם כוית מן המת] שנתערב בין שני גלים טהורים, ובדקו את שלשתן ומצאו טהורין, כולן טמאין, שהיה רבי מאיר אומר: כל דבר שהוא בחזקת טומאה, לעולם הוא בטומאתו, עד שיתוודע לך הטומאה היכן היא. וחכמים אומרים: בורק עד שמגיע לסלע כי מאחר שקשה הוא ודאי לא נעשה שם קבר, או עד שגיע לקרקע בתולה, היינו קרקע קשה שעדיין לא נעבדה.

ואף כאן, כיון שידוע היה שבהמה אחת בעלת מום היא, אף על פי שבדקנו את כל הבהמות ואין כאן בהמה בעלת מום, הרי כולם אסורין, שהרי בהכרח היה כאן בעל מום. ואילו לדעת חכמים, "יבוקר", ואם לא תימצא בהמה בעלת מום, הרי כולן כשרים למבחן.

ורב אסי אמר רבי יוחנן לפרש את מחלוקת רבי יוסי ורבי יהודה בברייתא:

לעולם בבהמה בעלת מום שנשחטה, ומחלוקת בכגון שברק ומצא בהמה אחת שהיא בעלת מום, ומחלוקתם היא: אם אנו תולים שזו היא הבהמה שאבדה, או שאנו חוששים שמוא אחרת היא, ואותה שנאבדה עדיין לא נמצאה. וקמפילגו רבי יוסי ורבי יהודה בפלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל, דתניא:

שדה שאבד בה קבר, הרי הנכנס לתוכה טמא. נמצא בה קבר - לאחר שאבד בה - ופינהו, הרי הנכנס לתוכה טהור, שאני אומר: הוא קבר

שאבד, הוא קבר שנמצא, והרי פינהו. דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין אנו אומרים הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא, אלא חישינן שמוא אחר הוא, והקבר שאבד עדיין לא נמצא, ותיבדק כל השדה כולה.

ואף כאן, לדעת חכמים כיון שברק ומצא בעלת מום אחת, אין חוששים שמוא אחרת היא ועדיין מעורב בין הבהמות בעלת מום, וזו היא שיטתו של רבי יוסי המתיר ואמר "יבוקר" והיינו עד שתימצא בעלת מום. ואילו רבי יהודה סובר כרבן שמעון בן גמליאל, שאין די אם ביקר ומצא בעלת מום אחת, עד שיבדק את כולן.

שואלת הגמרא: ורב אסי - שפירש בכגון שמצא בעלת מום אחת - מאי טעמא לא אמר רבי חייא בר אבא, שפירש את מחלוקתם בכגון שביקר את כולן ולא מצא בהמה בעלת מום. אמר לך רב אסי: באופן זה אף חכמים - הסומכים על בדיקת כל הגלים מטומאה - מודים שאין די בבדיקת כולן ממום, כי בשלמא גבי טומאה, כיון שבדקנו ואין כאן טומאה אימר בא עורב ונטלה לטומאה, בא עכבר ונטלה לטומאה -

אלא הכא כשהיתה ודאי בעלת מום בתערובת ולא נמצאה, מודים חכמים שאין סומכים על הבדיקה, כי בעל מום להיכא אזיל [לזינק הלכה בעלת המום]? ואף רבי יוסי לא היה סומך על הביקור והבדיקה.

ומפרשין טעמא דאידך, היינו רבי חייא בר אבא, הסובר שלפי חכמים סומכים על בדיקת כל הבהמות ממום לשית חכמים: כי אימר, מום עובר הוא ואיתסר [ונתפס].

עוד מפרשת הגמרא: ורבי חייא בר אבא מאי טעמא לא אמר רבא אסי שפירש את מחלוקתם בכגון שאיתר בעלת מום אחת על ידי ביקור?

אמר לך רבי חייא בר אבא: אפילו רבן שמעון בן גמליאל שאינו סובר גבי קבר "הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא" מודה שגבי בעלת מום אומרים "היא בעלת מום שאבדה היא בעלת מום שנמצאת", כי בשלמא שדה הרי דרכה למקבר בה [דרך לקבור בה], ולכן אמרינן: כי היכי דקבר בה האין, קבר אינש אחרניא [כשם שקבר זה שכר, את הקבר הראשון, כי יש לומר שאבד קבר בה אף הוא, והקבר שנמצא הוא הקבר שכר השני].

אלא קדשים, כיון דברקו לך וקיימי, וכי דרכיהו למיפל בהו מומא! כיון שברדקו היו הבהמות ממום קודם שנשחטו, ועכשיו נמצאה בעלת מום אחת שיש לתלות שהיא זו שנשחטה, וכי דרך הוא שיפול מום בבהמות, עד שנחשו שאף באחרות נפל מום].

ומפרשין טעמא דאידך היינו רב אסי: אכן אגב דמגנחי אהרדי שכיח בהו מומא, כיון שנגנחים הם זה את זה שכיח בהם מום.

מיתיבי - לריש לקיש הסובר, שאם לא התירו מומחה הרי הוא אסור לכלויל עלמא - מהא דתניא:

התולש או שנתלש מאליו צמר מבכור תם, אף על פי שנולד בו מום ושחטו, הרי הוא אסור, ואפילו לדעת המתיר בשער שנשר מבעל מום ושחטו, כי בבכור תם גורנין יותר שמוא ישהנו. ומשמע: טעמא דתם, דוקא משום שנתלש השער מן הבכור בעודו תם הוא שאסור -

וְאֶל־רַפְּאִים מַעֲלֹתֶיהָ: י כֹּל־בָּאִיהָ לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא־יִשְׁגּוּ
אֲרָחוֹת חַיִּים: ז לִמְעַן תֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאֲרָחוֹת צַדִּיקִים
תִּשְׁמֹר: ח כִּי־יִשְׁרִים יִשְׁכְּנוּ־אֲרֶץ וְתַמִּימִים יִתְּרוּ בָּהּ:
ט וְרִשְׁעִים מֵאֲרֶץ יִכְרְתוּ וּבֹגְדִים יִסְחוּ מִמֶּנָּה:

ג א בְּנֵי תוֹרָתִי אֶל־תִּשְׁכַּח וּמִצְוֹתַי יִצַּר לִבָּךְ: ז כִּי אֲרֹךְ יָמִים
וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: ג חֶסֶד וְאֱמֶת אֶל־יַעֲזֹבֶךָ קִשְׁרָם
עַל־גְּרָדוֹתֶיךָ כְּתֹבָם עַל־לוּחַ לִבָּךְ: ה וּמִצָּא־חֵן וּשְׂכַל־טוֹב
בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וָאָדָם: ה בְּטַח אֶל־יְהוָה בְּכֹל־לִבָּךְ וְאֶל־בֵּיתְךָ
אֶל־תִּשְׁעֶן: ו בְּכָל־דְּרִכְךָ דַּעוּהוּ וְהוּא יִישֹׁר אֲרָחוֹתֶיךָ: ז אֶל־

רש"י

ביתה ישח ומחליק כמדרון היורד אל מות, והתורה תשמור עליך מנפילה זו הרי דבר גדול הוא לך: רפאים. נרפים מדרך הטוב ונעזבים מאין סומך עד שנופלים בגהינם: (יט) לא ישובו. יקשה בעיניהם לפרוש ממנה ולחזור בהם: (כ) למען תלך. מוסב על המקרא שלמעלה להצילך מדרך רעה למען

הוליךך בדרך טובים: (כא) כי ישרים ישכנו ארץ. לעולם הבא: ויתרו בה. כשירדו רשעים לגהינם: (ב) אורך ימים וגו'. ושלום יוסיפו לך. תורת ומצותי: (ה) בטח אל ה'. ופזר מעותיך לבקש לך רב ללמוד ממנו ואל בינתך אל תשען: (ז) אל תהי חכם בעיניך. להיות מואס בדברי מוכיחך:

מציודות ציון

מציודות ציון

ביתה הולכים המה אל מקום הרפאים הם המתים שנרפו ונחלשו וכוחם תש ור"ל הבא אל ביתה יוכשל בה ויאבד נפשו: (יט) כל באיה. כל הבאים אליה לא ישובו מדרכם הרע כי קשה מאד לפרוש ממנה ולא ישיגו עוד מעתה ארחות חיים ונאמר אף למשל על דרכי כי קשה מאוד לפרוש ממנה אחר שהורגל בה: (כ) למען תלך. מוסב למעלה לומר החכמה תשמור עליך מזה למען תלך בדרך טובים אשר ימנעו ללכת בדרך הזה וארחות וכו' וכפל הדבר במ"ש: (כא) ישכנו ארץ. יהיו שוכנים בארצם עד עולם: ויתרו בה. בעת יגרשו ממנה הרשעים אז המה ישארו בה: (א) בני. אמר במקום ה' אתה ישראל החביב לי כבן לאב הנני מזהירך תורת אל תשכח: (ב) ושנות חיים. ר"ל שלום השקט ושלוח: ושלום יוסיפו לך. התורה והמצות הם יוסיפו לך כי הם ילמדו עליך זכות:

(ג) אל יעזובך. אל תהיה נעזב ממה כי אחוז בהם: קשרם. ר"ל בכל עת תהא מדבר בס וחושב בענינים: (ד) ומצא חן וכוונת המצא חן ותהיה ידוע למשכיל טוב בעיני וגו': (ה) אל תשען. אל תחשוב בודאי אצילתי הואיל ונעשה הדבר בביתא כי הכל ביד ה' ולא ביד ביתא אדם: (ו) בכל דרכיך. בכל עניניך דע את ה' ר"ל תן דעתך לחשוב לעשות מעשיך למען יבוא בדבר תועלת לקיים דבר ה' ואז

אלס (שפיט ט): (כא) ויתרו. מלשנו ונמר: (כב) יסחו. ענין עקירה ממקום כמו ויסקן מלוכל (ספסל ט): (ג) לוח. נסר והוא ענין מלחמה ושאלה:

מציודות ציון

חֲסִידָיו יִשְׁמֹר: ט אֲזוּ תִבִּין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמִי־שִׁרִים כֹּל־מַעֲגַל־טוֹב: כ כִּי־תָבוֹא חֲכָמָה בְּלִבְךָ וְדַעַת לִנְפֶשְׁךָ יִנָּעַם: י מִזְמָה תִּשְׁמֹר עַל־יָדְךָ תִּבְוֶנָה תִּנְצֹרָכָה: י ב להצילך מדרך רע מאיש מדבר תהפכות: י העזבים ארחות ישר ללכת בדרך חשך: י השמחים לעשות רע יגילו בתהפכות רע: ט אשר ארחתיהם עקשים וגלזלים במעגלותם: ט להצילך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה: י העזבת אלף נעוריה ואת־בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שָׁכַחָה: י כי שָׁחָה אֶל־מוֹת בֵּיתָה

רש"י

והוא דרך חסידיו ישמור שלא יכשלו: (יא) מזמרה תשמור ע"ך. התורה תשמור עליך: (יב) מאיש מדבר תהפכות. הם האפקורסים שמתעני את ישראל מאמנות ומחפזין את התורה לרעה: (טז) וגלזלים במעגלותם. כל ל' גלזל ל' עקמימות הוא שבכ"מ הוא סמוך לעקש ועקש הוא ל' עקום כמו שנאמר ומעקשים למישור (ישעיה טב):

מציודות ציון

מציודות ציון

הוא דרך חסידיו לבל יטו מדרך האמית: (ט) אז. ר"ל כאשר תחפש אחר החכמה ובעבור זה ישיכלך ה' אז תבין וכו': כל מעגל טוב. כפי מהו המעגל היותר טוב: (י) כי תבוא. כאשר תבא החכמה בלבך והדעת תהיה נעים לנפשך להתאות לה בחשק נפלא: (יא) מזמרה. אז מחשבת החכמה תשמור עליך: (יב) מדרך רע מאיש. מפתויי איש

המדבר תהפכות, ר"ל המהפך דברי התורה אחר דעתו המשובשת: (יג) העזובים. ר"ל העזובים דרך האמית: (יד) השמחים. כאשר יעשו הרע ישמחו ולא ידאגו כדרך המאמין בהשגחה ושכר ועונש שאף אם בא לידו דבר עבירה בהסתת היצה"ר מלא הוא מדאגה מאימת הדין: בתהפכות. בעת ימצאו מקום להפוך הכוונה אחר רוע מחשבתם: (טז) ארחותיהם עקשים. ר"ל אין חברה ישרה בכל דרכי למודם: (טז) להצילך. מוסב למעלה לומר החכמה תשמור עליך להצילך מאשה זרה היא אשת איש שהיא זרה לך: מנכריה. מהאשה הנכריה היא אשר מחלקת אמריה בפתוי והסתה: (יז) אלף נעוריה. בעל נעוריה: ואת ברית. כי גם הנשים נכנסו בברית ה' ולא תמנעו מעל באישה: (יח) כי שָׁחָה. בית הזונה הוא מקום מדרון לרדת בה אל המיתה: מעגלותיה. ההולכים אל

משלי פרק ג

ח

תְּהִי חָכְמָה בְּעֵינֶיךָ יִרְאֵה אֶת־יְהוָה וְסוּר מֵרָע׃ הֲרַפְּאוֹת תִּהְיֶה לְשֶׁרֶךְ וְשִׁקּוּי לַעֲצָמוֹתֶיךָ׃ וּפֶגֶד אֶת־יְהוָה מִהוֹנֶה וּמִרְאשִׁית כָּל־תְּבוּאוֹתָיֶךָ׃ וּמִלֹּאֵי אֲסָמִיד שִׁבְעַת־יָמִים יִקְבֹּד וְיִרְצֹו׃ מוֹסֵר יְהוָה בְּנֵי אֶל־תִּמְאָס וְאֶל־תִּקְחַן בְּתוֹכָהֶן׃ כִּי אֵת אֲשֶׁר יֶאֱהָב יְהוָה יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֶת־בֶּן יִרְצֶה׃ יֵאֱשָׁרִי אָדָם מֵצֵא חֲכָמָה וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה׃ יֵי כִי טוֹב סָחָרָה מִסְּחָר־כֶּסֶף

רש"י

(ח) רפאות תהי לשרך. החכמה, שרך כמו שירך. שרך וזהו טיבורך. ושקוי לעצמותיך. הוא המוח כענין שנאמר ומוח עצמותיו ישוקה (א"ב כא): (ט) מהונת. מכל מה שחנך אפי' מקול ערב (אל תקרי מהונת אלא מהונת). ומראשית אלו תרומות ומעשרות: (יא) מוסר ה' בני א"ל תמאס. אם יבואו עליך יסורין יהיו חביבין עליך: ואל תקיץ. מלשון קצתי בחיי (בראשית כז: ויב) וכאב את בן ירצה. שרוצה בבנו

מצודות ציון

(ח) לשרך. הוא העצור כמו שערך אגן הסהר (ש"ה ח): ושקוי. ר"ל המוח המשקף העלמות: (י) אסמדי. הס' אלוות המנוהג כמו אם הנכרה נאסמדי (דברים כ"ח): יקבד. הס' הנזכר אשר היין יורד בהם כמו וגם יקב סלכ כו (ש"ה ט): ירצו. ענין הממוקות נכרי כמו פלג לרוב (דברים ד): (יא) תקיץ. ענין מאוס כמו קלמי צמי (בראשית ט): (יב) ירצה. מלשון לאו ופוסק: (יג) יפיק. יולד כמו ויפיק רלון (לענין ט): (יד) ומחורין. היא הזכר הטוב כמו צירקת מחור (תהלים טז):

הוא יוליך באורח מישור ותצליח בה: (ז) אל תהי חכם בעיניך. להקל בדבר הנאסר לעשות גדר ושימור בחושבך שאין חכם כמותך צריך גדר אלא ירא את ה' פן עם כל חכמתך תכשל: וסור מרע. הרחק מאד ועשה גדר: (ח) רפאות. ר"ל הגדר לא יזיק כי עוד יועיל ותהיה רפאות וכו' ר"ל יחזיק אותך בקיום המצות: (ט) מהונת. להפריש ממנו צדקה: ומראשית. לתת תרומות ומעשרות: (י) ומלאו. ר"ל לא תחסר כלום בעבור זה כי הברכה ישולח בהם ועוד תוסיף. ותירוש. היין אשר ביקבים יתרבו: (יא) מוסר. ואם בא לך מה' מוסר יסורים אל תמאס בהם אלא קבלם מאהבה: ואל תקיץ. כפל הדבר במ"ש: (יב) יוכיח. לגלות אונן ליישר דרכו: וכאב. וכמו האב אשר יכון בהכאה לרצות את בנו להיטיב דרכו ולא לנקום נקם: (יג) ואדם. מוסב על אשרי לומר אשרי לאדם אם מוציא את התבונה מן החכמה ר"ל מבין דבר מתוך דבר: (יד) כי טוב. מסחר החכמה ממסחר הכסף כי מי שנוטל מחיר הכסף לא ישאר הכסף בידו ולא המהיר ביד האחר ולא כן בדבר החכמה כי את מי שלומד עם אחר חכמה אחת במחיר למוד חכמה אחרת א"כ שניהם ביד כל אחד ואחד: תבואתה. פרי החכמה ור"ל מה שהבין

משלי פרק ג

ט

וּמַחְרוֹץ תְּבוּאוֹתָהּ׃ וַיִּקְרָה הָיָא מִפְּנֵימִים מִפְּנֵימִים וְכָל־חֲפָצֶיךָ לֹא יִשׁוּבָהּ׃ אֲדָרְךָ יָמִים בְּיָמֶינָה בְּשִׂמְאוּלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד׃ יִדְרֹכָה דְּרָכֶינָעַם וְכָל־נִתְיָבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם׃ הֵעֵץ־חַיִּים הָיָא לִמְחֻזִּיקִים בָּהּ וּתְמַכִּיהָ מֵאֲשֶׁר׃ יֵהוָה בַּחֲכָמָה יִסְד־אֲרֵץ פּוֹנֵן שָׁמַיִם בַּתְּבוּנָה׃ בִּדְעָתוֹ תִּהְיוּמוֹת נִבְקָעוּ וְשִׁחְקִים יִרְעִפוּ־טֹל׃ כֹּא בְנֵי אֶל־יִלּוּזוֹ מֵעֵינֶיךָ נֶצֶר תִּשְׁלַח וּמוֹמָה׃ כִּי וְיִהְיוּ חַיִּים לְנַפְשְׁךָ וְחַן לְגִרְגָּרְתֶּיךָ׃ כִּי אֵת תִּלְדֶּה לְבִטָּח דְּרָכְךָ וְרִגְלְךָ

רש"י

(טו) וכל חפציה. כל חמדותיה: לא ישוּב בה. לא יהיו שוין בשוויה ודמיהן בדמיה: (טז) בימינה. למימינים בה ועוסקים בה לשמה אורך ימים וכ"ש עושר וכבוד ולמשמאילים בה שעוסקים בה שלא לשמה מ"מ עושר וכבוד יש: (יח) למחזיקים בה. לאוחזים בה כמו וישלח ידו ויחזק בו (שמות ד): ותומכיה מאושר. המתקבלים לה וכן כל לשון תמיכה שבספר זה שהוא אוזוה בה: (יט) ה' בחכמה יסד ארץ. ע"פ התורה והיא התורה והיא התבונה והוא הדעת ואחר שכל העולם נברא בהם לכך: (כ) ירעפו. כמו יטיפו: (כא) אל ילּוּזוּ מעיניך. אל יתעקמו מנגד עיניך להסירם מנגדך: (כב) ויהיו חיים לנפשך. שהרי עץ חיים הוא: וכן לגרגרותיך. שהרי זה שבחה האמור למעלה וענקים לגרגרותיך: (כג) לא תגוף. לשון כשלון אצופי"ר בלע"ז וכן פן תגוף באבן (תהלים צא)

מצודות דוד

מדעתו מתוך דבר החכמה שלמד הנה טובה היא מחרוץ: (טו) יקרה. חשובה היא מפנינים הם המרגליות: וכל חפציה. כל הדברים שאתה חפץ ורוצה בהם לא יהיו שוין בשוויה: (טז) אורך ימים. ר"ל על ידה ישיג אורך ימים ועושר וכבוד, ור"ל אמרו למימינים בה לעוסק לשמה היא לו אורך ימים וכ"ש עושר וכבוד אבל למשמאילים בה לעוסקים שלא לשמה עכ"ז יהיה עושר וכבוד: (יז) דרכי נועם. ר"ל לא יבוא בשום צד מכשול בדבר קיום דברי התורה: וכל וגו'. כפל הדבר במ"ש: (יח) למחזיקים בה. להאוחזים בה היא להם לעץ חיים כי בעבורה ישיג החיים. ותומכיה. התומך אותה בגדרים וסיגים הוא משוכת: (יט) בחכמה. באמצעות חכמת התורה ברא העולם: בתבונה. תבונת התורה: (כ) בדעתו. בדעת התורה נבקעו התהומותיהם המעיינות הנובעים מתחת: ושחקים. מוסב על בדעתו לומר בדעת התורה יטיפו השמים טל: (כא) אל ילּוּזוּ. הואיל וחשובה היא כ"כ מהראוי שאל יסורו מנגד עיניך: נצור תשיה ומומה. ר"ל שמור התורה במעשה ובמחשבה: (כב) ויהיו. שמירת המעשה והמחשבה יהיו סיבה להביא חיים לנפשך ולהלביש צוארך בהן: (כג) אז. כשהתיה נשמר במעשה ובמחשבה אז תלך לבטח בדרכיך כי אין מחיריך: לא תגוף. לא תכה באבני מכשול המושלכים בדרך ר"ל לא תאונה אליך רעה: לעמוד הבא

הֵיכֵן שׁוּרִי, אָמַר לוֹ אֶבְדֹּ. מִשְׁבִּיעֶיךָ
אֲנִי וְאָמַר אֲמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין
אוֹתוֹ שְׂאֵכְלוּ, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן.
הוֹדָה מַעֲצָמוֹ, מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ
וְאֲשֵׁם. הֵיכֵן שׁוּרִי, אָמַר לוֹ נִגְנֵב.
מִשְׁבִּיעֶיךָ אֲנִי וְאָמַר אֲמֵן, וְהָעֵדִים
מְעִידִין אוֹתוֹ שְׂגָנוֹבוּ, מְשַׁלֵּם
תְּשׁוּלוּמֵי כָּפַל. הוֹדָה מַעֲצָמוֹ, מְשַׁלֵּם
קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאֲשֵׁם:

ד. אמר לאחד בשוק היכן שורי
שגנבת, והוא אומר לא גנבתי,
והעדים מעידים אותו שגנבו,
משלם תשלומי כפל. טבח ומכר,
משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
ראה עדים שממשמשין ובאין, אמר

וְנִבֵּיתִי אֲבָל לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מִכַּרְתִּי,
אֵינוֹ מִשְׁלָם אֶלָּא קֶרֶן:

ה. אָמַר לְשׂוּאֵל הֵיכֵן שׁוּרִי, אָמַר
לוֹ מֵת, וְהוּא שָׁנְשָׁבֵר אוֹ נִשְׁבָּה
אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֶבֶד. נִשְׁבָּר, וְהוּא שְׁמֵת
אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֶבֶד. נִשְׁבָּה,
וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבָּר אוֹ נִגְנֵב אוֹ
אֶבֶד. נִגְנֵב, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבָּר אוֹ
נִשְׁבָּה אוֹ אֶבֶד אֶבֶד, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ
נִשְׁבָּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב. מִשְׁבִּיעֶיךָ
אֲנִי וְאֹמַר אֲמֹן, פֶּטוּר :

ו. הִיכֵן שׁוּרִי, אָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ
מָה אַתָּה סָח, וְהוּא שָׁמַת אוֹ
נִשְׁפָּר אוֹ נִשְׁפָּה אוֹ נִגְנֵב אוֹ אָבֵד.
מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר אֲמֵן, חֵיב. אָמַר

רבינו עובדיה מברטנורה

וְחוּמֵשׁ וְאַשֶׁם, כִּי־יָנִי שְׁבוּעַת הַפְקָדוֹן, דֹּאֵינָהּ
בָּאָה עַד שְׁמוּדָה וְשֶׁבַע מִרְשַׁעְתּוֹ וְבֹא
לְהִתְכַּפֵּר: **אָמַר לִיה נִגְבַּע מִשְׁבִּיעַךְ אֲנִי וְכו'.**
דְּשׁוּמַר חֲנַם הַפּוֹטֵר עֲצָמוֹ בְּטַעֲנוֹת גִּבּוֹ וְנִשְׁבַּע
וְיֹבֵאוֹ עֵדִים, מִשְׁלֵם כִּפְל, דְּכֹתִיב (שְׁמֹטָה כ"ב) אִם
לֹא יִמָּצֵא הַגִּבּוֹ, אִם לֹא יִמָּצֵא כְּמוֹ שְׁאִמֵּר,
אֵלֹא שֶׁהוּא עֲצָמוֹ גִּבּוֹר, יִשְׁלֵם שְׁנַיִם. אֲבָל אִם
בָּבֵא לַפֶּטֶר עֲצָמוֹ בְּטַעֲנָה אֶבֶר, אֵינּוּ מִשְׁלֵם
כִּפְל: **הִוָּדָה מִעֲצָמוֹ מִשְׁלֵם קָרָן וְחוּמֵשׁ**
וְאַשֶׁם. אֲבָל כִּפְל לֹא. דְּמִדּוּהָ בִּקְנֵס פֶּטֶר:

היה זה לא היה משלם. וכן נגנב והוא שאבד, או אבד והוא שנגנב, פטור, שהרי שינה מחובת לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו: "אל אבד או נגנב והוא שמת או נשבע וכו' פטור. שהרי שינה מפטור לחובה והפטור בשבועתו:

סליק מסכת שבועות

לְנוֹשָׂא שָׂכָר וְהַשׁוֹכֵר הֵיכָן שׂוּרִי,
אָמַר לוֹ מַת, וְהוּא שֶׁנִּשְׁכֵּר אוֹ
נִשְׁכָּה. נִשְׁכֵּר, וְהוּא שְׁמַת אוֹ נִשְׁכָּה.
נִשְׁכָּה, וְהוּא שְׁמַת אוֹ נִשְׁכֵּר. נִגְנֵב,
וְהוּא שְׂאָבֵד. אָבֵד, וְהוּא שְׁנִגְנֵב.
מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוּר. מַת
אוֹ נִשְׁכֵּר אוֹ נִשְׁכָּה, וְהוּא שְׁנִגְנֵב אוֹ
אָבֵד. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, חֵיב.
אָבֵד אוֹ נִגְנֵב, וְהוּא שְׁמַת אוֹ נִשְׁכֵּר
אוֹ נִשְׁכָּה. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן,
פְּטוּר. זֶה הַקֶּלֶל, כָּל הַמְשֻׁנָּה
מִחוּבָה לַחוּבָה וּמִפְטוּר לַפְטוּר

דבינו עובדיה מברמנורה

טהרות שנגזרו בהן משעת ראייתן ואילך. ולא אמרין מקמי הכי נמי הוה דם וכו' וכל בית הרהם העמידוהו והיתה טמאה מקודם שכל הנשים מטמאות בבית החיצון ואע"פ שלא יצא הדם לחוץ. וטעמא דשמאי דלא חייש דלמא מקמי הכי הוה דם, שאם אתה אומר כן, לבר שני אנשן נוקפין תמיד בשעת ביאה ופורש מאשתו ונמצאת מבטל בנות ישראל מפריה ורביה: **מפקידה לפקידה**. ברקה היום ומצאה טהורה ובדקה לסוף שבוע ומצאה טמאה, חוששים למגעה מבדיקה ראשונה ואילך, שמא עם סלוק ידיה ראתה וכו' וכל בית הרהם העמידוהו. וליבטול פריה ורביה להו מפקידה לפקידה, ולא לבעלה. ושמאי אומר, אי מטמאת לה לטהרות, לבר נוקפו ופורש שני מתשמיש: **לא כדברי זה ולא כדברי זה**: לא כדברי שמאי דמיקל טפי ואינו עושה סייג לדבריו, ולא כדברי הלל שחפזין על מדותיו ומחמירי כותרי מדאי, דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי כותלי ביתי הקהם דם: **מעת לעת ממשעת על יד**

כשהשלים לדבר על הדינים והדינים וכל מה שהוא מעה הדינים מיוחד בו מן המלכות וחוב השבועות, בא לדבר בענין עדויות. רוב ענין זאת המסכת הוא לזכור בה כל ההלכות שהעידו עליהם אנשים ברורים נאמנים, ושעדותם ראיה לסמוך עליה, והוא שער מן הדינים, שהעדויות צריך לזכרם לפני הדינים, וכן כל עדות מהם היו מעידים אותו בבית דין. וסדר אותה אחר מסכת שבועות בשביל שמסכת שבועות יש צורך אליה תמיד, ועדותיה הם הודעת הדברים שהעידו בה לפני השופטים בעתים ידועים וקבלו אותם מהם, (הר"מ בהקדמתו). ובפירושו בסוף פרק ב' כתב וז"ל: כי כל דבר שבא במסכת זו כולם הלכות דיבור בהם והעידו בהם וזכרו כו' ודנו כו' ביום אחד ובצבור ויום אחד בעצמו. והוא יום שהשיבו ו' אלעזר בן עזריה בישיבה. והוא אמרם עדויות בו ביום תקנו. וכן כל מה שיאמר במשנה בו ביום, בשביל אותו היום הוא אומר. ולזה הטעם תמצא בזה המסכתא הלכות מענינים משונים. ודע זה ושמוהו

פרק א שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן.
כל הנשים הרואות דם. דיין שעתן לטמא

סליק מסכת שבועות

מסכת עדין

ברכה א

א. שְׁמַאי אוֹמֵר, כָּל הַנְּשִׁים דִּין שַׁעֲתָן. וְהֵלֵל אוֹמֵר, מִפְּקִידָה לִפְקִידָה. אֶפְלוּ לְיָמִים הָרִבָּה. וּבַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא כַּדְּבָרֵי זֶה וְלֹא כַּדְּבָרֵי זֶה, אֲלֵא מֵעַת לַעַת מִמַּעֲטָה

על מי שצחצוק הנדודי, חתכים לפנים בספק ענש כדי להחזיק דתנו. אבל אם נדוהו על דברים שבינו לחברו, כגון שהולכו לערפאות, אין אנו חתכים לפנים בספנת הענש. הגה: ועין לעיל סי' רכ"ח סעיף מ"ז וגם בסימן רל"ב סעיף

י"ב. אף על פי שחב אדם למחות בעוברי עברה, וכל מי שאינו מוזה, ויגדו למחות, נתפס באותו עון, מכל מקום אין אדם חב להוציא ממנו על זה. ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עברה, שיש לחוש שיהיו עומדין על גופנו ומאדנו (מהרי"ו סימן קנ"ו).

הלכות בקור חולים ורפואה ונוטה למות וגו'ם

סימן שלה מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליהם, וכו' סעיפים

א. מצוה לבקר חולים. הקרובים והחברים נכנסים מיד; והרחוקים, אחר ג' ימים. ואם קפץ עליו החלי, אלו ואלו נכנסים מיד.

(שור בקצור מט' ת"ה להרמב"ו).

ב. אפלו הגדול ילך לבקר הקטן, ואפלו כמה פעמים ביום, ואפלו בן גילו. וכל המוסר הרי זה משבח, ובכלבד שלא יטריח לו. הגה: יש אומרים דשונא יכול לילך לבקר חולה (מהרי"ל

באר הגולה

נשים עיין בא"ח סי' א'. עוד החרים שלא תפלה השליח צבור כשמחזיק אדם חרם עד שיאמרו טובי העיר שיתפלל. חרם שלא להרחיק אדם מאשתו יותר מ"ח חדשים. תקנה שלא לשכור בית עובד כוכבים דרך בו חבירו ישראל כדאי' בח"מ סי' רל"ו. חרם שלא לקצץ גיליון ספר אפי' לכתוב עליו. חרם שלא לבייש לבדלי תשובה מעונם לפנים. חרם שלא לראות בכתב חבירו שלא ברשותו א"כ ורקו. חרם שלא ליקח כלל כנון כלים או גביע או בגדי כומריהם וספרי תפלות ומשמשים מפני הסכנה. אין אדם רשאי לבטל התפלה בשבת או ביום טוב אלא א"כ ביטל התפלה קודם לכן ג"פ. תקנה שלא לסרב ליכנס בחרם להרים מעשר ואחד יכירה לכולם אם יש מנין בעיר וקודם ר"ג מ"ה היתה תקנה ור"ג מ"ה תיקן לחרשה בכל שנה. חרם על המכה חבירו שיתירו לו הקהל קודם שיתרצה לעשרה במנין עד שיקבל כל מה שיגורו בית דין אם המוכה צועק וקובל עליו ואם לאו יתירו הקהל לעצמם. עוד שם קנס קצוב למכה חרץ מבית הכנסת ובבית הכנסת הקנס כפול. עוד הוסיף ר"ת בציוור שאר רבנים חרם שלא לעכב הפקודות בשביל שום תביעה רק המלמד וכו' כדאי' סי' ע"ב. חרם שלא יעשה שקרנות ולא גילוח מעות. עוד שם שלא ידברו בביהכ"נ אך ישבו באימה היתקתי מסוף השו' מהר"מ ועוד שם הרבה חוקנים וקצר הגיליון מלהלכה והירא דבר ה' יענין עליהם ועיין בא"ח סי' א' סעיף י' בהגה"ה שנתקן ר"א מן הסתם נוהג בכל מקום: א תני רב יוסף וכו' ב"מ דף ל' ע"ב: ב וירושלמי דפא ספ"א ומסכת שמחות: ג שם: ד נדרים דף ל"ט ע"ב: ה פ"י שנטל א' מסי' בחלי (ב"מ דף ל' ע"ב) [נדרים שם]: ו בברייתא שבת דף י"ב ע"ב: ז נדרים דף מ' ע"א:

ראשונות של יום, מפני שכל חולה, מקל עליו חליו בבקר, ולא יחוש לבקש עליו רחמים. ולא בג' שעות אחרונות של יום, שאז ממכיד עליו חליו, ויתאש מלבקש עליו רחמים. וכל שפקר ולא בקש עליו רחמים, לא קם המצוה (בית יוסף בשם הרמב"ו).

ה. כשמבקש עליו רחמים, אם מבקש לפניו, יכול לבקש בכל לשון שירצה. ואם מבקש שלא בפניו, לא יבקש אלא בלשון הקדש.

ו. יכלל אותו בתוך חולי ישראל, שיאמר: המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. ובשבת אומר: שבת היא מלועזק, ורפואה קרובה לבוא. ז. לאומרים לו שיתן דעתו על עניניו, אם הלוה או הפקיד אצל אחרים, או אחרים הלוו או הפקידו אצלו, ואל יפחד מפני זה מהמות.

ח. אין מבקרין לא לחלי מעים ולא לחלי העין ולא לחלי הראש. י. וכן כל חלי דחקיף ליה עלמא

באר הגולה

ח ממירא דרבה בר בר חנה כי היה אויל בתר ר"א וכו' שם בשבת מפני שהשכינה עמו. וא"צ למלאכי השרת להכניס תפלתו: ט שם אין מלאכי השרת נזקקין לו שאין מכירין בלשון אומית טוטה דף ל"ג ע"א: י בברייתא שם וזכרי יוסי וכמירא דרבי חנינא שם בחול ופירש רש"י שמתוך שכוללו עם האחרים תפלתו נשמעת בזכות של רבים: ב כת"ק שם וכן כ' הרמב"ם בפרק כ"ד מהלכות שבת ועיין בא"ח סי' רפ"ו: ג ברייתא במסכת שמחות: ד ברייתא נדרים דף מ"א ע"א: ה הרמב"ם בסתיה: ו ברייתא גיטין פרק ה' דף ס"א ע"א: ז ע"א: ח רמב"ם בסתיה קולא במחללין שבת ברפואות וציינתו בא"ח סי' והיא בריאה יכולה היא שתנצל מידו: ט הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות אבל ונתן טעם בזה שניחום אבלים נמלך חסד עם החיים והמתים: י דין לברך את החולה בשבת עיין בא"ח סי' רפ"ח ודין המורד הנאה אם מותר לבקר עיין בס' רכ"א: א תנא דבי רבי ישמעאל וכו' ב"ק דף פ"ה ע"א: ב רמב"ם בסתיה קולא ברפואות וציינתו בא"ח סי' שכ"ח: ג יומא דף פ"ד ע"א וע"ב וכו' זה: ד מהירושלמי פ"ד נדרים: ה שם בסתיה: לעמוד הבא

גבורה תמאה. פפת תמרים. פפת חסר, קשורא דאתקשר בכירא, כמה דאת אמר, (ויאל א) כפיתו כסרבלהון, בגין דאלין לא סלקין דא בלא דא. וענף עץ עבות, ענפא הוא עלאה, דאתעביד עץ עבות, ואחיד לכל סטרא, כמה דאתמר. ערבי נחל דא יצחק, בכל סטרי, דאחידן בסטרא דנחלא, ולא בסטרא דאבא. דתנינן, אף על גב דבהאי נחל דינא לא אשתבח ביה, דינן מתערין מניה.

ורב המנונא סבא פריש, וערבי נחל, אינון תרין קיימין דקאמרון, דמיא נפקי מניהו, ושפיר. אבל תא חזי, הא חזינון דתרין דרגין אלין דקיימי על דרגא צדיק, איבא וקנישו וברכא (ס"א דברכאו) נפקי מניהו, וערבי נחל לא נפקי מניהו, איבא, ולא טעמא, ולא ריחא. והא אוקימנא וכלא שפיר.

ועל דא אתרוג (דף רכא ע"א) בשמאלא, לקביל לבא. לולב

בימינא, פפת בכלא, וקטיר בכלא. דהא צדיק פפות הוא בכל סטרי, וקטיר בכלא, ודא הוא קשורא דמהימנותא.

ורבספרא דאגדתא שפיר קאמר, דכל אלין אינון אושפזין, דומינן עמא קדישא בהאי יומא, דבעינן לאשפחא להו, פיון דומין לזן. ובהו כעי בר נש למלכא כעוניה. ופאין אינון ישראל דידעין ארחי דמלכא קדישא, וידעין ארחי דאורייתא, למהך באורח קשוט, למזכי בהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ביומא דא נפקי ישראל, בסימנין רשימין מגו מלכא, בגין דאינון נצחין דינא. ומאי סימנין אינון, סימני מהימנותא, חותמא דמלכא עלאה. לתרי בני נשא, דעאלו קדם מלכא לדינא, ולא ידעי עלמא מאן מניהו נצח. נפק חד לגיון מבי מלכא, שאילו לו. אמר לזן, מאן

תרגום פסוק הוזהר

וזה אמר בספר האגדה שכל אלה הם אורחים שמזמינים העם הקדוש ביום הזה, שצריכים למצא אותם, כיון שהזמין אותם, ובהם מבקש אדם בקשותו למלך. אשריהם ישראל שיוצאים דרכי המלך הקדוש, ויוצאים דרכי התורה ללכת בדרך אמת, לזכות בהם בעולם הזה ובעולם הבא.

ביום הזה יוצאים ישראל בסימנים רשומים מתוך המלך, משום שהם נצחו בדיון, ומהם הסימנים? סימני האמונה, חותם המלך העליון. לשני בני אדם שנכנסו לבני המלך לדיון,

דיפוק ובידוי סימנין דמלכא, הוא נצח.

כך, פולי עלמא עאלין לדינא, קדם מלכא עלאה, ודאין לזן מיומא דראש השנה ויום הכפורים, עד חמש סרי יומין לנחא. ובין כך אשתכחו ישראל ופאין פלהו בתויבתא. טרחין בספה ולולב ואתרוג, ולא ידעי מאן נצח דינא. מלאכי עלאי שאלו מאן נצח דינא. קדשא ברין הוא אמר להו, אינון דמפקי בידיהו סימנין דילי, אינון נצחין דינא.

בהאי יומא, נפקי ישראל ברשימו דמלכא, בתושבתא דהלילא. עאלין בספה, אתרוג בשמאלא, לולב

תרגום פסוק הוזהר

העולם שמחים בחדוה ומתברכים ממנה, ולכן מקריבים בכל יום עליהם להשיל עליהם שלום, ויתברכו מאתנו. מכאן והלאה יום אחד של המלך העליון ששחם בהם בישראל, שכתוב (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם. שהרי יום זה מן המלך בלבדו חדותו לישראל. משל למלך שהזמין אורחים וכו'.

רבי שמעון פתח ואמר, אני תבצלת השרון שושנת העמקים. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא משבח אותה, והיא משבחת אותו תמיד. וכמה משבחים ומזמרים מזמינה תמיד לקדוש-ברוך-הוא. אחרי חלקם של ישראל שאותוים בו בגורל חלק הקדוש, ככתוב (דברים לב) מי חלק ה' עמו וגו'. אני תבצלת השרון – זו כנסת ישראל, שעומדת ביפי של גוי בגן עדן. השרון – שהיא שרה ומשבחת את המלך העליון.

אני חבצלת השרון שושנת העמקים, כמה חביבה כנסת ישראל קמי קדשא ברין הוא, דקדשא ברין הוא משבח לה, והיא משפחת ליה תדיר, וכמה משבחין ומזמרים אזמינת ליה תדיר לקדשא ברין הוא. ופאה חולקהון דישאל, דאחידן ביה בעדא דחולקא קדישא. כמה דכתיב, (דברים לב) כי חלק ה' צמו וגו'. אני חבצלת השרון, דא כנסת ישראל, דקנימא כשפירו דנוי בגנתא דעדן. השרון, דהיא שרה ומשפחת למלכא עלאה.

דבר אחר אני חבצלת השרון, דבעיא לאשקא משקיו דנחלא עמיקא, מבועא דנחלין. כמה דאמר, (ישעיה לח) והיה השׁרב לאגם. (ישעיה לג) והיה השרון כעדרה (ישעיה קל) ממצמקים קראתיה ה'. חבצלת

השרון. חבצלת, מההוא אתר, דשקיו דנחלין נפקין ולא פסקין לעלמין. שושנת העמקים, שושנה מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא, סתים מפל סטרין.

תא חזי, בקדמיתא ירוקא כחבצלת, דטרפין דילה ורוקין. לבתר שושנת, סומקא בגוונין חורין. ששנה בשית טרפין, ששנת, דאשתניאת מגוונא לגוונא, ושניאת גוונאה.

ששנת, בקדמיתא חבצלת, בעדנא דבעיא לאדוונא ביה במלכא, אקרי חבצלת. בטר דאתדבקת ביה במלכא באינון שיקין, אקרי ששנת. בגין דכתיב, (שיר השירים ה) שפתותיו שושנים. ששנת העמקים דהיא משניא גוונאה, זמנין לטב, וזמנין לביש, זמנין לרחמי, זמנא לדינא.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים. (בראשית ג) תא

תרגום לשון הוזהר

לכנים. שושנה בששה עלים. שושנת – שמשנתה מגון לגון ומשנה את גוניה. שושנת – בתחלה חבצלת. בזמן שרוצה להודו במלך נקראת חבצלת, אחר שנדבקה עם המלך באותן נשיקות היא נקראת שושנת, משום שכתוב (שיר ה) שפתותיו שושנים. שושנת העמקים – שהיא משנה את גוניה לפעמים לטוב ולפעמים לרע, לפעמים לרחמים ולפעמים לדין.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים (בראשית ג). בא ראה, שהרי בני אדם לא מסתכלים ולא יודעים ולא משגיחים בשעה

חזי, דהא בני נשא לא מסתכלין, ולא דעין, ולא משגיחין. בשעתא דברא קדשא ברין הוא לאדם, ואוקיר ליה ביקירו עלאה, בעא מגיה לאתדבקא ביה בגין דישתפח יחידאי, ובלכא יחידאי, ובאתר דדבקותא יחידאי, דלא (דף רכא ע"ב) אשפגי, ולא מתהפך לעלמין, כההוא קשורא יחידא, דכלא ביה אתקשר, הדא הוא דכתיב, (בראשית ג) ועץ החיים בתוך הגן.

לבתר סטו מארזא דמהימנותא, ושבקו אילנא יחידאי, עלאה מפל אילנין. ואתו לאתדבקא באתר דמשפגי, ומתהפך מגוונא לגוונא ומטב לביש ומביש לטב. ונחתי מעילא לתמא, ואתדבקו לתמא בשנויין סגיאיין. ושבקו אילנא יחידאה, עלאה מפל אילנין. הדא

תרגום לשון הוזהר

שברא הקדוש ברוך הוא את האדם וכבר אותו בכבוד עליון, רצה ממנו להדבק בו כדי שימצא יחיד, ובלב יחיד, ובמקום של דבקות יחידה שלא משתנה ולא מתהפך לעולמים באותו קשר יחיד שהכל נקשר בו. והו שכתוב ועץ החיים בתוך הגן.

אחר כך סטו מדרך האמונה ועזבו את העץ היחיד, העליון מפל האילנות, ובאו להדבק במקום שמשתנה ומתהפך מגון לגון ומטוב לרע ומרע לטוב, ויכרו מלמעלה משה, ונדבקו למטה בשנויים רבים, ועזבו את האילן היחיד העליון מפל האילנות. והו שכתוב (קהלת ו) אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו'.

הוא דכתיב, (קהלת ו) אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו'.

ודאי בדין אתהפך לפניהו, כההוא סטרא ממש, זמנין לטב, זמנין לביש, זמנין לרחמי, זמנין לדינא. כהאי מלה דאתדבקו בה ודאי, (קהלת ו) בקשו השבונות רבים, ואתדבקו בהו.

אמר ליה קדשא ברין הוא, אדם, שבתה סיי ואתדבקת במותא. סיי, דכתיב ועץ החיים בתוך הגן, דאקרי חיים. דמאן דאחיד ביה, לא טעים מותא לעלמין. אתדבקת באילנא אחרא, הא ודאי מותא הוא לקבלך. הדא הוא דכתיב, (משלי ה) רגליה יורדות מות, וכתיב, (קהלת ו) ומוצא אני מר ממות את האשה. ודאי באתר דמותא אתדבק, ושבק אתר

ודאי שאו התהפך לבס באותו הצד ממש, לפעמים לטוב לפעמים לרע, לפעמים לרחמים לפעמים לדין. בדבר הזה נדבקו בו ודאי, בקשו השבונות רבים ונדבקו בהם.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, אדם, עזבת חיים ונדבקת במוות. חיים – שכתוב ועץ החיים בתוך הגן, שנקרא חיים, שמי שאוחז בו לא טועם מות לעולמים. נדבקת בעץ אחר – הרי ודאי המות כנגדך. והו שכתוב (משלי ה) רגליה יורדות מות, וכתוב (קהלת ו) ומוצא אני מר ממות את האשה. ודאי שנדבק במקום המות ועזב מקום החיים. משום כך גזור עלי ועל כל העולם מות. לעמוד הבא

טו בור ברה ויחפרהו ויפל בשחת
יפעל: יי ישוב עמלו בראשו ועל
קדקדו חמסו ירד: יא אורה יהנה
בצדקו ואומרה שם יהנה עליון:

ח א למנצח על הגתית מזמור לדוד:
ב יהנה אדנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ אשר תנה הודך על-
השמים: ג מפי עוללים וינקים יסרת
עז למען צורריך להשכית אויב
ומתנעם: ד כִּי־אָרָאָה שְׁמִידָה מַעֲשֵׂה
אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר כֹּונֶנְתָּה:
ה מה־אָנוּשׁ כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן־אָדָם כִּי
תִּזְכְּרֵנוּ: ו ותחסרהו מעט מאלהים
וכבוד והדר תעשרהו: ז תמשילהו
במעשי יריך כל שמה תחת רגליו:
ח צנה ואלפים כלם וגם בהמות שדי:
ט צפור שמים ודגי הים עבר ארחות
ימים: י יהנה אדנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ:

טא א למנצח על־מות לבן מזמור
לדוד: ב אורה יהנה בכל־לבי
אספרה כל־נפלאותיך: ג אשמחה
ואצלצה בך ואמרה שמך עליון:
ד בשוב־אויבי אחר וקשלו ויאבדו
מפניך: ה כִּי־עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְיָדִינִי
יִשְׁכַּח לִכְסֹא שׁוֹפֵט צֶדֶק: ו גִּעַרְתָּ גֹיִם
אֲבֹתָי רָשָׁע שְׁמִם מִחֵיתָ לַעֲוֹלָם וְעַד:
ז האויב א תמו חרבות לגצה וערים
נתשת אבד זכרם המה: ח ויהנה

לעולם ישב כונן למשפט כסאו:
ט והוא ישפט תבל בצדק ידיו לאמים
במישרים: י ויהי יהנה משגב להך
משגב לעתות בצרה: יא ויבטחו בך
יודעי שמך כי לא־עזבת דרשך
יהנה: יב וזמרו ליהנה ישב ציון הגידו
בעמים עלילותיו: יג כִּי־דָרַשׁ דָּמִים
אתם זכר לא־שכח צעקת עניים:
יד חֲנֻנִי יהוה ראה עניי משנאי
מְרוֹמָמִי מִשְׁעָרֵי־מֹת: טו למען
אספרה כל־תהלתך בשערי בת־ציון
אגילה בישועתך: טז טבעו גוים
בשחת עשו ברשת־זו טמנו נלכדה
רגלם: יז נודע י יהנה משפט עשה
בפעל בפיו נוקש רשע הגיון סלה:
יח ישובו רשעים לשאולה כל־גוים
שכחי אלהים: יט כי לא לגצה ישכח
אבקון תקנת עניים עניים תאבד לעד:
כ קומה יהנה אליעז אנוש ישפטו
גוים על־פניך: כא שיתה יהנה מורה
להם ידעו גוים אנוש המה סלה:

ב לחודש יום שלישי

י א למה יהנה תעמד ברחוק תעלים
לעתות בצרה: ב בגאות רשע ידלק
עני יתפשט א במזמות זו חשבו: ג כִּי־
הלל רשע על־תאות נפשו ובצע ברוך
נאץ י יהנה: ד רשע בגבה אפו כל־
ידרש אין אלהים כל־מזמותיו:
ה תחילו ודכו ודרכו י בכל־עת מרום

משפטיך מנגדו כל־צורריו יפיה
בהם: ו אמר בלבו כל־אמוט לדר ודר
אשר לא־ברע: ז אלה א פיהו מלא
ומרמות ותך תחת לשונו עמל ואון:
ח ישב א במארב חצרים במסתרים
יהרג נקי עיניו לחלכה יצפנו: ט יארב
במסתר א בארזה בסכה יארב לחטוף
עני יחטף עני במשכו ברשתו: י ויהי
ידכה יסח ונפל בעצמוי תלכאם חל
כאים: יא אמר בלבו שכח אל הסתיר
פניו כל־ראה לגצח: יב קומה יהנה
אל נשא ידך אל־תשכח עניים:
יג על־מה א נאץ רשע א אלהים אמר
בלבו לא תדרש: יד ראתה כִּי־אָתָה א
עמל וכעס א תביט לתת בידך עליך
יעזב חלכה לתום אתה א הית עוזר:
טז שבר ורוע רשע ורע תדרוש־רשעו
כל־תמצא: טז יהנה מלך עולם ועד
אבדו גוים מארצו: יח תאות עניים
שמעת יהנה תכין לפם תקשיב אונך:
יח לשפט יתום ורך בל־יוסף עוד
לערץ אנוש מן־הארץ:

יא א למנצח לדוד ביהוה א חסיתי
איו תאמרו ננפשי נודי הרבם
צפור: ב כי הגה הרשעים ידרכון
קשת כוננו חצם על־יתר לירות כמו־
אפל לישרי־לב: ג כי השתות יהרסון
צדיק מה־פעל: ד יהנה א בהיכל קדשו
יהנה בשמים כסאו עיניו יחזו

עפעפיו יכחנו בני אדם: ה יהוה צדיק
יכתן ורשע ואהב חמס שנאה נפשו:
ו מטור על־רשעים פחים אש וגפירת
ורוח זלעפות מנת כוסם: ז כִּי־צָדִיק
יהנה צדקות אהב ישר יחזו פנימו:
יב א למנצח על־השמינית מזמור
לדוד: ב הושיעה יהנה כִּי־גָמַר
חסיד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם:
ג שוא א ידברו איש את־רעהו שפת
חלקות בלב ולב ידברו: ד זכרת יהוה
כל־שפתי חלקות לשון מדברת
גדלות: ה אשר אמרו א ללשוננו נגביר
שפתינו אתנו מי אדון לנו: ו משד
עניים מאנקת אביונים עתה אקום
יאמר יהנה אשית בינשע יפחילו:
ז אמרות יהנה אמרות טהורות כסף
צרוף בעליל לארץ מזקק שבועתים:
ח אתה־יהנה תשמרם תצרכו א מן־
הדור זו לעולם: ט סביב רשעים
יתהלכון כרם זלות לבני אדם:

יג א למנצח מזמור לדוד: ב עד־אנה
יהנה תשכחני נצח עד־אנה א
תסתיר את־פניך ממני: ג עד־אנה
אשית עצות בנפשי יגון בכלבי יומם
עד־אנה א ירום איבי עלי: ד הביטה
עגני יהנה אלהי האירה עיני פן־אישן
המות: ה פן־יאמר איבי יכלתיו צרי
לגילו כי אמוט: ו ואני א בחסדך

כטחתי יגל לפי בישועתך אשירה
ליהוה כי גמל עלי:

יד * למנצח לדוד אמר נבל בלבבו
אין אלהים השחיתו התעבבו
עלילה אין עשה טוב: ה יהוה
משמים השקיף על בני אדם לראות
היט משכיל דרש את אלהים: ה הכל
סר יחדו נאלחו אין עשה טוב אין
גם אחד: ה הלא ידעו כל פעלי און
אכלי עמי אכלו לחם יהוה לא קראו:
ה שם א פחדו פחדו כי אלהים בדור
צדיק: ו עצת עני תבישו כי יהוה
מחסה: ו מי יתן מציון ישועת
ישראל בשוב יהוה שבות עמו יגל
עלב ישמח ישראל:

טז * מזמור לדוד יהוה מי יגור
באהלה מי ישכן בחר קדש:
ה הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת
בלבבו: ג לא רגל א על לשנו לא
עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא
על קרבו: ה נבזה א בעיניו נמאס ואת
יראי יהוה יכבד נשבע להרע ולא
מר: ה כספו א לא נתן בנשף ושחד
על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט
לעולם:

טז * מכתם לדוד שמרני אל כי
חסיתי בך: ה אמרת ליהוה אדני
אתה טובתי כל עליך: ג לקדושים
אשר בארץ הקמה ואדירי כל חפצי

כס: ה ירבו עצבותם אחר מהרו כל
אסוף נסביהם מדם וכל אשא את
שמותם על שפתי: ה יהוה מנת חלקי
וכוסי אתה תומיד גורלי: ו חבלים
נפלו לי בנעמים אף נחלת שפחה
עלי: ו אברך את יהוה אשר יעצני
אף לילות יסרוני כלותי: ה שויתי
יהוה לנגדי תמיד כי מימיני כל
אמוט: ט לכן א שמח לבי ויגל כבודי
אף בשרי ישכן לבטח: י פי א לא
תעזב נפשי לשאול לא אתן חסידך
חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח
חיים שבע שמחות את פניך נעמות
בימיך נצח:

יז * תפלה לדוד שמעה יהוה א צדק
הקשיבה רנתי האזינה תפילתי בלא
שפתי מרמה: ה מלפניך משפט יצא
עיניך תחזינה מישרים: ג בחנת לבי א
פקדת לילה צרפתי כל תמצא זמתי
כל יעברי פי: ה לפעלות אדם בדבר
שפתיך אני שמרתי ארחות פריץ:
ה תמך אשרי במעגלותיך כל נמוטו
פעמי: ו אני קראתיך כי תענני אל
הט אונך לי שמע אמרתי: ה תפלה
חסידך מושיע חוסים ממתקוממים
בימיך: ה שמרני כאישון בתעין
בצל בנפך תסתריני: ט מפני רשעים
זו שדוני איבי בנפש יקיפו עלי:
ו תלבמו סגרו פיו דברו בגאות:

יא אשרנו עתה סבבנו עיניהם
ישינו לנטות בארץ: יב דמינו באריה
יכסוף לטורף וכפיר ישב במסתרים:
יג קומה יהוה קדמה פניו הכריעהו
פלטה נפשי מרשע חרבך: יד ממתים
ידך א יהוה מתים מחלד חלקם
בחיים וצפיק וצפונך תמלא בטנם
ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם:
טז אני בצדק אחזה פניך אשבעה
בהקיץ תמונתך:

ג לחודש יום רביעי

יח * למנצח יהוה לדוד אשר
דבר א ליהוה את דברי השירה
הזאת ביום הצייל יהוה אותו מפק
כל איביו ומיד שאול: ה ויאמר
ארחמך יהוה חזקי: ג יהוה א סלעי
ומצודתי ומפלט אלי צורי אחסה בו
מגני וקרן ישיעי משגבי: ה מהלל
אקרא יהוה ומן איבי אושע:
ה אפסוני חבלי מות ונחלי בליעל
בעתוני: ו חבלי שאול סבבוני
קדמוני מוקשי מות: ז בצר לי אקרא
יהוה ואל אלהי אושע ישמע מהיכלו
קולי וישועתי לפניו א תבוא באזניו:
ח ותנעש ותרעש א הארץ ומוסדי
הרים ירגזו ויתגעשו כי תרה לו:
ט עלה עשן א באפו ואש מפיו תאכל
גחלים בערו ממנו: ו יוט שמים וינד
וצרפל תחת רגליו: יא וירכב על כריב

וינעף וידא על כנפירוח: יב ישת
חשף א סתרו סביבותיו סבתו חשכת
מים עבי שחקים: יג מנצח נגדו עביו
עברו בדר וגחלי אש: יד וירעם
בשמים א יהוה ועליו יתן קלו בדר
וגחלי אש: ט וישלח חציו ויפיצם
וברקים רב ויהם: טז ויראו א פיקי
מים ויגלו מוסדות תבל מגערות
יהוה מנשמת רוח אפך: ח וישלח
ממרום יתחני למשני ממים רבים:
יח יצילני מאיבי עז ומשנאי כי אמצו
ממני: ט יקדמוני ביום אידי ויהי
יהוה למשען לי: ה ויוציאני למרחב
יחלצני כי חפץ בי: טא יגמלני יהוה
בעדקי כבר ידי ישיב לי: טב כי
שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי
מאלהי: טג כי כל משפטיו לנגדי
וחקתי לא אסיר מני: טד ואחי תמים
עמו ואשתמר מעוני: טה וישב יהוה
לי בעדקי כבר ידי לנגד עיניו: כ עס
חסיד תתחסד עם גבר תמים תתם:
כז עם נכר תתברר ועם עקש תתפתל:
כח כי אתה עם עני תושיע ועינים
רמות תשפיל: כט כי אתה תאיר גרי
יהוה אלהי יגיע חשקי: ל כיך ארץ
גדוד ובא להי אדלג שור: לא האל
תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן
הוא לכל החסים בו: לב כי מי אלוה
מפלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהינו:

לקונוי

לשמש שם אהל בהם מט

מזח"ר

עוד שמעתי דברים השיכים לתורה הזאת, וזהו:

הרצפה שניסך וין עליוני המזבח, ומלא גרונם של תלמידיו חכמים וין (ויטא קא) - כי עקר האלקות הוא בלב, כמו שקתוב:
צור לבבי, כמו שקתוב (שמואל א ב): ואין צור פאלקינו - אין ציר פאלקינו (ברכות י). כי חלב הוא הציור של המדות, הינו החכמה שבבל וכו' כנ"ל. כי קדם הבריאה היה אור הקדוש ברוך הוא אין סוף וכו' כנ"ל. עין שם היטב. נמצא, כשהלב בבחינת: ולבי חלל בקרבי, בבחינות: צור לבבי כנ"ל, הוא בחינות בריאת העולם; ולהפך, כשהלב אטום, בבחינת ערלת לב, הוא מקלקל את הבריאה, כמבאר למעלה, עין שם. ועלינן הצדיק, שלבו פתוח בחכמה, בבחינת: ולבי חלל בקרבי, בחינות: צור לבבי, עלינן עלידי. זה יוכל לחדש מעשה בראשית ולעשות נסים ונפלאות בעולם, כמו שקתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובטובו - זה הצדיק, שנקרא טוב, כמו שקתוב (ישעיה ב): אמרו צדיק כי טוב (ויטא קא); כי לב הצדיק הנ"ל הוא בחינת בריאת העולם כנ"ל. וזה פרוש מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה טז): חמוקי ורכיך כמו חללים מעשה ידי אמן - אלו השיתין, שמנקבין ומחללין עד התהום, הינו בחינות: ולבי חלל בקרבי, כי תהום דא לבא, כמובא בזהר (טז), וזה: חללים מעשה ידי אמן - מעשי ידי אמונתו של הקדוש ברוך הוא (כך דרשו שם בסוכה). הינו, שבחינות חללים, הינו שמחללין עד התהום, בחינות: ולבי חלל בקרבי כנ"ל, זה בחינת בריאת העולם כנ"ל. וזה: מעשה ידי אמן - אמונתו של הקדוש ברוך הוא, כי בחינות ולבי חלל וכו', בחינות חללים שמחללין וכו' כנ"ל, הוא ממש מעשה ידי אמונתו של הקדוש ברוך הוא, כי זה הוא בחינות בריאת העולם כנ"ל. ועלידיה יוכל לעשות נסים בעולם כנ"ל. וזהו: שמחללין עד התהום, הינו בחינות נסים, כמו שקתוב (יה א): ותהם כל העיר; שעל דבר נסי הכל תמהין. וזהו: הרצפה לנסך וין וכו' ומלא גרונם וכו'; כי גרונם הוא בחינת שיתין, שמחללין עד התהום, הם קנה ולבא (ועלידי תיין נפתח חלל חלב, בבחינת: ולבי חלל בקרבי, כי חמרא וריחני פקחין (פטריון ט). ועלינן כל הממלא גרונם וכו', כאלו מנסך וין עליוני השיתין, שמנקבין ומחללין עד התהום כנ"ל: כאן חסר קצת דברים, כי לא נכתב בזמנו, ונשפח קצת:

שך לעיל: ישיש בגבור לרוץ ארח וכו' - כי צריך התגברות גדול וכו' לרוץ ארח הנה, שהיו יכולים לילך בזמן שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך וכו', עד כאן לשונו. בעת שאמר זאת התורה, שמעתי או מפיו הקדוש ענין זה בבאר יותר, שאמר פרוש ענין זה לענין גייראדם הזוכים לעשות תשובה על העבר. ואמר, שאף-על-פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף-על-פירבן עדין היכן הוא אותו הזמן שהיו רחוקים מהשם ותרבה, שהיו יכולים לעבד את השם ותרבה באותו הזמן, ובדאי צריכים לתקן זאת, דהינו להשלים ולמלא את העבודה שהיו יכולים לעבד את השם ותרבה בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו ותרבה ורחוקים ממנו.

(ברכות לב). וזהו: אהל בהם. אהל, לשון זיחתו, כמו (איוב כט): בהלו גרו. וזהו: בהם - עלידי ישראל. וכשישראל, חס ושלום, נבנסין בחכמות חיצוניות של האמות, אזי נופל הצדיק מהשגתו, ונתחפה ונתחפה השגתו. וכשיצאין ישראל מוכמתן של האמות. אזי: והוא כחתן יצא מחפתו - הצדיק יוצא מהחפה והמכסה שהיה לו עד עכשו, ואז: ישיש בגבור לרוץ ארח - כי הצדיקים הם גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו (תהלים קפ) (טז), כי צריך התגברות כדי לרוץ ארח הנה, שהיו יכולים לילך בזמן הנה, שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך. והתגברות הזאת היא בחינת ציצית, בחינת חכלת כנ"ל, בחינות מקיפים. וזה: מקצה השמים מוצאו ותקופתו - בחינות מקיפים, ועם בחינת חכלת הזאת מכלים ושצים העפויים, בבחינת: כי אעשה כלה בכל הגוים. וזה: ואין נסתר מחמתו - מחמתו זה בחינת בלה, כמו שקתוב (תהלים טז): כלה בחמה בלה ואינמו; ועלידיה זוכים להשגת אוריתא דעתיקא, בבחינת ענין שבת כנ"ל. וזה: תורת ה' תמימה, שהיא תורה דעתיקא, שהיא תמימה עדין, שעדין לא השיגו ממנה כלום. משיבת נפש - זה בחינת שבת, כי בו שבת וינפש וזה טעם למה שולחת הפלה להחתן טלית, כי הצדיק מקבל גבורתו עלידי ישראל, כמו שקתוב: לשמש שם אהל בהם. וזה שאומרים "עלה" על החתנה, עלישם הוא העולה כנ"ל, כי השמחה היא בלב, כמו שקתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. וזמירות שמומרים על החתנה, זה ה"א, דל"ת עם ו"ד, שיר פשוט וכו' כנ"ל. וזה שצווקין "שבת", שעלידיה זוכין לענין שבת, לאוריתא דעתיקא כנ"ל:

ומה שנתנין מעות בשקוראין "שבת", כי באוריתא של עכשו יש זמין ושמאל, ובשמאלה עשר (משל א). אבל בעתיקא לית שמאל ולית עשר תמן (וזה נשא קצת). ובשבל זה, כששומעין ישראל בשורת התורה דעתיקא, נותנין את המעות, כי אין צריך למעות, כי בעולם הבא לית אכילה ושתיה (ברכות יז). וזה פרוש (תהלים סח): מלכי צבאות ידדון, הינו הצדיקים, שהם מלאכיו גבורי כח, שהם מודיין במוצא ובמהירות כדי לרוץ ארח, וזה רפודין. ונות בירת תחלק שלל, וישראל הם מחלקים המעות, להורות שאין צריך למעות, ואין שם בבחינת עתיקא שמאל. ב"ת תחלק שלל - ראשיתבות שפבת. ענין אחר: להורות ותרנות גדול בזה שמחלקין מעות; להורות, שהכלה היא בחינת ה"א, שמדל"ת נעשית ה"א, שעלידיה בא עשירות גדול, בבחינות: ורחיקותי לכם ברה עד בלי די, עד שיכלו שפתותיכם וכו' (שבת לב). שמחלקין המעות, מורה שהגיעו לזאת הברכה, עד שהמעות אין חשוב אצלם. וזה פרוש: ועשירות האפה - עשירות, שהוא בבחינת אי פה, הינו שבלו פיהם מלומר די, שיש להם בליף עשירות, וזה מחמת שנעשה מרביעית החין, מדל"ת ה"א כנ"ל:

[מסיקין ל"ב עד כאן, כל זה הוא לשון רבנו זכרונם לברכה, לבר באיזו מקומות שהוספתי שם קצת דברים, כפי מה שמעתי והבנתי מפיו הקדוש או מפי כתבו, בנרשם כל אחד במקומו:]

(ט) עין וזה ק"ך ק"ך צ. (יד) עין שבת ק"ך פח ע"כ. (טז) עין העיא מדימנא פיתח ק"ך רכו ע"כ.

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוֹת נְטִילַת יָדַים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְבוֹת

הַלְבוֹת נְטִילַת יָדַים לְסַעֲדָה הַלְכָּה ה' - נְכַלְלַת
בְּהַלְבוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת הַלְכָּה ה'.

רֵאשִׁי פָּרָקִים לְהַלְבוֹת נְטִילַת יָדַים לְסַעֲדָה

הַלְכָּה ו

עַל־פִּי הַתּוֹרָה "כִּי מִרְחֹקם יִנְהַגּוּ" (לְקוּמֵי תַנְיָא
סִימָן ז). וְכֵן מִבְּאֵר מִזָּה בְּהַלְכָּה ג.

א. כִּי צָרִיכִין לְטַהֵר קֶדֶם הָאֲכִילָה הַיָּדַים דִּיקָא, כִּי כָל
עֲבוּדַת הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא 'לְאֲכָלָא שְׂמָלָא
בִּימֵינָא' (לְכַל שְׂמָל בִּימִין), כְּמוֹכֵן בְּזֵהר הַקְדוּשׁ בְּכֻמָּה
מְקוֹמוֹת (וַיִּקְהַל דָּף ר: וְעוּד), כִּי כָל אֲחִיזַת הַסְטָרָא אַחֲרָא
הוּא מְסֻרָא דְשְׂמָלָא, וְעַקֵּר הָעֲבוּדָה שֶׁבְּשִׁבְלִי זֶה כָּא
הָאָדָם לְעוֹלָם הוּא 'לְאֲכָפֵיָא לְסְטָרָא אַחֲרָא' (לְכַפּוֹת אֹת
הַסְטָרָא אַחֲרָא), עַד שִׁיְהִיָּה נְכַלֵּל שְׂמָל בִּימִין. וְיָמִין
וְשְׂמָל הֵם בְּחִינַת דְּרִי מַעְלָה וְדְרִי מִטָּה. בְּבִחִינַת (יִשְׁעִיה
מח, יג): "אִף דִּי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיִּמְיֵי טַפְחָה שְׂמִינִי", 'אֶרֶץ
וְשְׂמִינִי' הֵם בְּחִינַת דְּרִי מִטָּה וְדְרִי מַעְלָה, וְזֶה בְּחִינַת
הַגּוֹף וְנַפֶּשׁ חֲמֵר וְצוּרָה. וְזֶה בְּחִינַת עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם
הַבָּא, כִּי הַכֹּל בְּבִחִינָה אַחַת, כִּי הַגּוֹף נִגְדַּ הַנַּפֶּשׁ הוּא
בְּבִחִינַת עוֹלָם הַזֶּה בְּחִינַת חֲמֵר בְּחִינַת דְּרִי מִטָּה בְּחִינַת
שְׂמָל וְכו', וְהַנַּפֶּשׁ הוּא בְּבִחִינַת עוֹלָם הַבָּא בְּחִינַת
צוּרָה, בְּחִינַת דְּרִי מַעְלָה בְּחִינַת יָמִין.

וְהַעֲקָר שִׁיְהִי נְכַלֵּים יַחַד כָּל הַבְּחִינּוֹת הַזֵּה, שֶׁהֵם
כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹן בְּתַחְתּוֹן וְתַחְתּוֹן בְּעֲלִיּוֹן.
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה הַזֵּה, הִינּוּ שִׁיְהִיָּה נְכַלֵּל שְׂמָל
בִּימִין - הָעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹלָם הַבָּא, דְּרִי מִטָּה עִם דְּרִי
מַעְלָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת הַגּוֹף בְּהַנַּפֶּשׁ וְכו'. וְעַל־יְדֵי
הָאֲכִילָה מִתְחַבֵּר הַנַּפֶּשׁ עִם הַגּוֹף, כִּי הָאֲכִילָה מַחֲזִיָּה אֶת
הָאָדָם, שֶׁהוּא מֵה שֶׁהַנַּפֶּשׁ מַחֲזִיָּה הַגּוֹף עַל־יְדֵי הָאֲכִילָה,
כִּי כָּךְ בְּרָא הָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרִצּוֹנוֹ, שֶׁדִּיקָא עַל־יְדֵי הָאֲכִילָה
יִהְיֶה נִמְשָׁךְ חַיּוֹת הַנַּפֶּשׁ אֶל הַגּוֹף וַיִּתְחַבְּרוּ יַחַד שֶׁזֶה
עַקֵּר הַחַיִּים, כִּי כִּשְׁהַנַּפֶּשׁ מִתְפָּרֵד מִהַגּוֹף, חֵס וְשָׁלוֹם,
זֶהוּ בְּחִינַת מִיתָה.

וְעַל־כֵּן הַמַּעֲוָה הָרִאשׁוֹנָה נִצְטִיָּה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעִנְיָן
הָאֲכִילָה שֶׁלֹּא לְאֲכֹל מִעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע, כִּי
עַקֵּר תְּקוּנָה הִיא תְּלוּי בְּאֲכִילָה. כִּי טוֹב וְרָע אֲחִיזָתָם
מִיָּמִין וְשְׂמָל, כִּידוּעַ, וְהָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ רָצָה שֶׁהָאָדָם לֹא
יֵאָכֵל כָּלֵל אֲכִילָה שֶׁשֵּׁם נִתְחַזַּק טוֹב וְרָע שֶׁהוּא אֲכִילַת
עַץ הַדַּעַת, כִּי רָצָה שֶׁכָּל אֲכִילָתוֹ יִהְיֶה רַק מִהָאֶרֶץ הַרְצוֹן
שֶׁנִּמְשָׁךְ מִיָּם הַחֲקִמָּה, שֶׁשֵּׁם עַקֵּר שְׂרֵשׁ הַפְּרִיטָה

ערב). כִּי ה"א דְּהַמוֹצִיא הוּא בְּחִינַת ה"א דְּהַשְׁשִׁי שְׁמוּרָה
עַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, שְׁעַל־יְדֵיָּה עַקֵּר תְּקוּן הָאֲכִילָה
דְּקִרְשָׁה בְּבִחִינַת מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא כַּנ"ל. וְזֶה שֶׁסִּמְכוּ
רְבוּתֵינוּ ו"ל (בְּכּוֹת שֵׁם) לְבָרֵךְ 'הַמוֹצִיא' בְּהָא עַל שֵׁם
הַמְּקָרָא (שְׁמוֹת ו, ז): "הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת
מִצְרַיִם", כִּי בְּאֵמֶת כָּלָא חֲד, כִּי פְסוּק "הַמוֹצִיא אֶתְכֶם
מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם" דְּהִינּוּ יִצְיָא מִצְרַיִם, הוּא מוֹרָה
עַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם. כִּי בְשַׁעַת יִצְיָא מִצְרַיִם נִתְגַּלָּה חֲדוּשׁ
הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הָאוֹתוֹת וְהַמוֹפְתִים, כְּמוֹכָא בְּכָל הַסְּפָרִים,
גַּם כִּי עַקֵּר יִצְיָא מִצְרַיִם הִיָּתָה בְּשִׁבְלִי קְבֵלַת הַתּוֹרָה,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שֵׁם ג, יב): "בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם
תַּעֲבֹדוּן" וְכו', וְעַקֵּר הַתְּגַלּוֹת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם הִיָּה עַל־יְדֵי
קְבֵלַת הַתּוֹרָה כַּנ"ל. נִמְצָא, שֶׁפְּסוּק 'הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת
סִבְלוֹת מִצְרַיִם' מוֹרָה עַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן מִשֵּׁם
לְקוּדוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל ה"א דְּהַמוֹצִיא, שֶׁהוּא עַקֵּר תְּקוּן,
שֶׁהוּא מוֹרָה עַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, שֶׁזֶה עַקֵּר תְּקוּן הָאֲכִילָה
בְּבִחִינַת מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא, כַּנ"ל:

י. וְזֶה מֵה שֶׁצָּרִיכִין לְדַקֵּק לְבָרֵךְ 'הַמוֹצִיא' עַל לָחֶם
שֶׁלֶם, וְיֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוֹת וְדִין קְרִימָה לְהַשְׁלֵם עַל
הַחֶסֶד (שְׁלַח עֲרוֹךְ אֶרֶץ חַיִּים סִימָן קסו סִיף א, וְסִימָן קסח סִיף א).
כִּי אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּבִחִינַת מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא
כַּנ"ל, וּמְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא הוּא בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת בְּלִי חֶסֶד, וְכֵן
בְּבִחִינַת 'ה' רַעִי לֹא אַחֲסֵר' הֵנָּא מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא,
בְּחִינַת 'כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו'. וְעַל־כֵּן יֵשׁ חֲשִׁיבוֹת
לְלָחֶם שֶׁלֶם, כִּי הוּא סְמוּךְ יוֹתֵר לְבִחִינַת מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא,
שֶׁהוּא שֶׁלֶם בְּלִי חֶסֶד בְּחִינַת 'כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו'
כַּנ"ל.

וְעַל־כֵּן בְּאֵמֶת בְּנֵי פְרִיצֵי עֲמֻנוֹ הַהוֹלְכִים בְּדִרְכֵיהֶם שֶׁל
הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אֵין מְנִיחִין לָחֶם שֶׁלֶם לְסַעֲדָה
כִּי אִם פְּרוּסוֹת בְּדִרְכֵי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, כִּי בְּכָל
תְּנוּעוֹתֵיהֶם הֵם רּוֹצִים לְהִרְאֹת - שְׁעוֹקִים עֲצָמָם מִדַּת
יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֲצֻלְנוּ יֵשׁ חֲשִׁיבוֹת לָחֶם שֶׁלֶם לְבִרְכַּת
הַמוֹצִיא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּשְׁלַח עֲרוֹךְ (שֵׁם). וְאֵלוֹ הַרְשָׁעִים
מְגַלִּין שֶׁכָּל מְזוּנָתָם הוּא מְזוּנָא דְּגוּפָא בְּחִינַת אֲכִילַת
עֵשׂוֹ, שֶׁהוּא אֲכִילַת הַרְשָׁעִים שְׂאִין שֵׁם שְׁלֵמוֹת, כִּי
אֲכִילָתָם הוּא בְּבִחִינַת 'בְּטָן רָשָׁעִים תַּחֲסֵר', כִּי אֵין לָהֶם
אִמּוּנָה, וְעַל־כֵּן אֵינֶם זּוֹכִין לְמְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא שְׁנִמְשָׁךְ
מֵאִמּוּנָה כַּנ"ל. אֲבָל אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל־עַם קְדוֹשׁ הוּא
בְּבִחִינַת מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא, כִּי מְדַקְדְּקִין בְּבִרְכָתָם לְבָרֵךְ
הָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאֲכִילָתָם בְּבִרְכַּת הַמוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמְּזוּן,
שֶׁכָּל זֶה מוֹרָה עַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מְדַקְדְּקִין לְבָרֵךְ
עַל הַשְׁלֵם שֶׁהוּא בְּחִינַת 'כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו', בְּחִינַת
מְזוּנָא דְּנִשְׁמָתָא כַּנ"ל. בְּרוּךְ ה', לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

כל אחיזת
הסטרוא
אחרא הוא
מסטרוא
דשמאלא

להכליל
שמאל בימין
עולם הזה
עולם הבא

שרש בי
הנדים, שעל
זו נבראו
"שמים וארץ"
דרי מעלה
דרי מטה

אין דער פריא איז ווידער דער מענטש פון דעם וואלד אַוועק גינגאָנען. און זיי האבן דארט גיגעסין און גיטרנקען. ביינאכט איז ער ווידער גיקומען. און זיי האבן גיגעסין און גיטרנקען און האבן גינעמט'נט דארט. ביינאכט האבן זיי גיהערט. דאס קול פון די חיות. ווי זיי האבן אלע גישריגן און גיברומט מיט ווילדע קולות. דער לייב האט גישריגן. און דער לעמפערט האט גיברומט מיט אים אנדער קול. און אזוי די איבריגער חיות. האט אטיליכע נהי מיט אים אנדער קול גיברומט. און די עופות האבן

מאד, ולא הטו אֶזְנֵם אֶל הַקּוֹל מִחֶמֶת הַפֶּחַד. אַחֲרֵי־כֵן הָטוּ אֶזְנֵם וְשָׁמְעוּ שֶׁהוּא קוֹל נְגִינָה וְזִמְרָה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְהָטוּ אֶזְנֵם יוֹתֵר, וְשָׁמְעוּ שֶׁהוּא קוֹל זִמְרָה וְנְגִינָה נִפְלְאָה מְאֹד, שֶׁהוּא תַעֲנוּג נִפְלֵא וְעֵצוֹם מְאֹד לְשָׁמֵעַ זֹאת, שֶׁכָּל הַתַּעֲנוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם - כָּלָם כָּאִין וְאֵינֶם נִחְשָׁבִים וּבְטָלִים לְגַמְרֵי נֶגֶד הַתַּעֲנוּג הַנִּפְלֵא הַזֶּה שֶׁל הַנְּגִינָה הַזֹּאת. וְדִבְרוּ בִּיגִינֵיהֶם שֶׁיִּשְׁאַרוּ כָּאן, כִּי יֵשׁ לָהֶם לֹאֲכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וּמִתַּעֲנוּגִים בַּתַּעֲנוּג נִפְלֵא כְּזֶה שֶׁכָּל מִינֵי תַעֲנוּגִים בְּטָלִים כְּנֶגֶד זֶה. וְהִסִּית הַעֵבֶד אֶת הָאֲדוֹן (וְהִנֵּנוּ בִּן הַפֶּחַד הָאֵמֶת) לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ (אֵת אֲדָם הַיֵּצֵר) מִזֶּה זֹאת,

וּשְׁאֵלוּ. הַשִּׁיב לוֹ שֶׁזֶהוּ אִיךְ שֶׁהִחֲמָה עֲשֵׂה מַלְבוּשׁ לַהֲלַכְנָה, וְאָמְרוּ כָּל הַחַיּוֹת שֶׁל הַיֵּצֵר: הַיּוֹת שֶׁהִלְכְנָה עוֹשֶׂה לָהֶם טוֹבוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי עֲקָר מִמְּשַׁלְתָּם הוּא פְּלִילָה, כִּי לַפְעָמִים הֵם צָרִיכִין לִכְנֵס בַּיִשׁוּב - וּבַיּוֹם אֵין יְכוּלִים, וְעֲקָר מִמְּשַׁלְתָּם פְּלִילָה, וְהִלְכְנָה עוֹשֶׂה לָהֶם טוֹבָה כְּזוֹ, שֶׁמֵּאִירָה לָהֶם; עַל־כֵּן הִסְכִּימוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ נִגּוֹן חֹדֶשׁ לְכַבּוֹד הַלְכְנָה, וְזֶהוּ קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁאֲתָם שׁוֹמְעִים (וְהִנֵּנוּ שֶׁכָּל הַחַיּוֹת וְהַטְּוֹת מִנְּגִינִים נִגּוֹן חֹדֶשׁ לְכַבּוֹד הַלְכְנָה שֶׁקִּבְּלוּ מַלְבוּשׁ מִן הַחֶמֶד). וּבְשִׁשְׁשָׁמְעוּ שֶׁזֶהוּ נִגּוֹן הָטוּ אֶזְנֵם יוֹתֵר, וְשָׁמְעוּ שֶׁהוּא נִגּוֹן נִפְלֵא וְנִעֲמִים מְאֹד מְאֹד. וְאָמַר לָהֶם הָאֲדָם־הַיֵּצֵר

הַזֶּה: מַה זֶּה חֲדוּשׁ אֲצִלְכֶּם, הֲלֹא יֵשׁ אֲצִלִּי כָּלִי שֶׁקִּבְּלָתִי מֵאֲבוֹתֵי שֶׁהֵם יָרְשׁוּ מֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, שֶׁהַכָּלִי עֲשׂוּיָה עִם עֲלִים וְצִבְעוֹנִים כְּאֵלוּ, שֶׁשְׁשִׁמְנִיחִים הַכָּלִי הַזֶּה עַל אֵינָהּ בְּהִמָּה אוֹ עוֹף - אֲזַי תִּכְף מִתְחִיל לִנְגֹן הַנְּגִינָה הַזֶּה.

אַחֲרֵי־כֵן חֲזַר וְנַעֲשֶׂה הַחוּכָא הַזֶּה, וְנַעֲשֶׂה יוֹם, וְהִלֵּךְ לוֹ הָאֲדָם הַיֵּצֵר הַזֶּה. וְהוּא (וְהִנֵּנוּ בִּן הַפֶּחַד הָאֵמֶת) הִלֵּךְ לַחֲפֹשׁ אַחֵר הַכָּלִי הַזֶּה, וְחֲפֹשׁ כָּכֵל אוֹתוֹ הַחֹדֶר וְלֹא מֵצָא, וְלִהְלֹךְ יוֹתֵר - הָיָה מִתְּרָא לִילֵךְ. וְהֵם, הִנֵּנוּ הָאֲדוֹן (שֶׁהוּא בִּן הַפֶּחַד הָאֵמֶת) וְהַעֵבֶד (שֶׁהוּא בִּן הַשִּׁפְחָה בְּאֵמֶת שֶׁהָיָה מִתְחִלָּה מֶלֶךְ כְּכֹל) הָיוּ מִתְּרָאִים לוֹמַר לְאָדָם־הַיֵּצֵר הַזֶּה שֶׁיִּשְׁלִיכֶם לַיִּשׁוּב. אַחֲרֵי־כֵן

כָּא אָדָם־הַיֵּצֵר הַזֶּה, וְאָמַר לָהֶם שִׁיּוּלִיכֶם לַיִּשׁוּב. וְהוֹלִיךְ אוֹתָם לַיִּשׁוּב, וְלָקַח אֶת הַכָּלִי הַזֶּה, וְנִתְּנָה לְכֵן הַמֶּלֶךְ הָאֵמֶתִי וְאָמַר לוֹ: הַכָּלִי אֲנִי נוֹתֵן לָךְ; וְעַם הָאָדָם הַזֶּה (וְהִנֵּנוּ הַעֵבֶד שֶׁלוֹ,

שֶׁהוּא בִּן הַשִּׁפְחָה בְּאֵמֶת שֶׁהָיָה מֶלֶךְ מִתְחִלָּה מִחֶמֶת הַפֶּחַד כְּכֹל) - תִּדְעַ אִיךְ לַהֲנַתְנָה עִמּוֹ. וְשֹׁאֵלוּ אוֹתוֹ: לַהֲיָכִין גִּלְף? אָמַר לָהֶם שֶׁיִּשְׁאֲלוּ וְיִדְרֹשׁוּ אַחֵר הַמְּדִינָה שֶׁנִּקְרָאת בְּשֵׁם הַזֶּה: 'הַמְּדִינָה טַפְשִׁית - וְהַמֶּלֶךְ חֶכֶם'

(דָּאֵם גִּידִישֶׁע לֵאמֹר - און דער קלוגער מלכות - בזה הלשון ספר רבנו ברוך זאלי). שֹׁאֵלוּ אוֹתוֹ: לַהֲיָכִין וְלִאֲיוֹזָה צַד נִתְחִיל לְשֹׂאֵל אַחֵר הַמְּדִינָה הַזֹּאת? הִרְאָה לָהֶם בִּידוֹ לְצַד פְּלוּנִי (כְּמִרְאָה בְּאֵצְעוֹ). וְאָמַר הָאָדָם־הַיֵּצֵר לַהֲבֵן־מֶלֶךְ הָאֵמֶתִי: לֹךְ לָשֵׁם, אֶל הַמְּדִינָה

דְּעִרְנָאךְ אִיזוּ גִיקוּמַעַן דְּער מַעֲנֵשׁ פֿון דָּעם וואַלד. און האט צו זיי גִינְאָט אַז ער וועט זיי פֿירן אין יִישׁוּב אִרִיין. האט ער זיי גִיפִירט אין יִישׁוּב אִרִיין. און ער האט גִינוּמַעַן דִּי כָּלִי הַזֶּה. און האט זי גִיגִיבֵן צו דָּעם אָמֶין בִּן מֶלֶךְ. און האט צו אים גִינְאָט. דִּי כָּלִי שֶׁעֲנָק אִיךְ דִּיר. און מיט דָּעם (וְהִנֵּנוּ מִט דָּעם קִנְעֵסֶת וְהָאֵם ער אִיז פֿירר גִינוּעַן מֶלֶךְ וְכו' כְּכֹל) וְנִסְטוּ וְיִסִּין ווי אוֹזִי וְיֵךְ צו פֿירן מִט אִים. הָאֲבִין זיי אִים גִיפֿרַעֲנֵט, ווי הִין וְאֵלִין מִיר גִיין. האט ער זיי גִינְאָט. און זיי וְאֵלִין וְיֵךְ פֿרַעֲגִין צו דְּער מְדִינָה. וְהָאֵם זי הִיסֵט מִט דָּעם נֶאֱמַעַן. דָּאֵם אִים גִיפֿרַעֲנֵט. אִין וְעִלְכֵּר זייט וְאֵלִין מִיר ווי אָנְהִיבִין צו פֿרַעֲגִין צו דְּער מְדִינָה. האט ער זיי גִינוּיִן מִט דְּער הָאֵטֶס הָאֵם אַהֲרֵר (אוי אוֹיִנֵיעַ וְיִסִּין מִט אִין פֿינְטֵר). האט דְּער מַעֲנֵשׁ פֿון דְּער וואַלד גִינְאָט צו דָּעם אָמֶין בִּן מֶלֶךְ. גִּי אַחֲרֵי צו דְּער מְדִינָה. און דָּאָרס וְנִסְטוּ קוּמַעַן צו דִיין גְּדוּלָּה.

הָאֵט אָנְגִירֵעַט דְּער קִנְעֵסֶת דָּעם הָאִרִין. (וְהִנֵּנוּ דָּעם אָמֶין בִּן מֶלֶךְ) אַז ער זָאָל אִים פֿרַעֲגִין (וְהִנֵּנוּ דָּעם קִנְעֵסֶת פֿון דָּעם וואַלד) וְהָאֵם אִיז דָּאֵם. האט ער אִים גִיפֿרַעֲנֵט. האט ער אִים גִינְפֿרַעֲרֵט בְּאֶשֶׁר דִּי זֶה הָאֵט גִימֵאכֵט אִיין מַלְבוּשׁ דְּער לְכָנָה. הָאֲבִין וְיֵךְ אָנְגִירֵפִין אֵלֶּע חַיּוֹת פֿון דָּעם וואַלד. בְּאֶשֶׁר דִּי לְכָנָה טוֹט ווי גְרוֹיסֶע טוֹבוֹת. וואַרִין זייִער שְׁלִיטָה פֿון דִּי חַיּוֹת אִיז וְיֵךְ דְּער עֵיקֶר נָאָר בִּי נֵאכֵט. וואַרִין אָמַל בְּאִדְאָרפִין זיי אִרִין צו גִיין אִין יִשׁוּב אִרִיין. און בִּי טָאָ קִנְעֵט זיי גִיט. אִיז וְיֵךְ דְּער עֵיקֶר זייִער שְׁלִיטָה נָאָר בִּי נֵאכֵט. און דִּי לְכָנָה טוֹט ווי אוֹזִי א טוֹבָה וְהָאֵם זי לִיכֵט זיי בִּינֵאכֵט. אִיבֵּער דָּעם הָאֲבִין זיי אֵלֶּע מִסְכִּים גִינוּעַן. און זיי וְאֵלִין מֵאכִין א נִיעֵם גִינוּן לְכַבּוֹד דְּער לְכָנָה. און דָּאֵם אִיז דְּער גִינוּן וְהָאֵם אִיר הָעֵרֶט. ווי זיי הָאֲבִין גִיִּהֶעֶרֶט. און דָּאֵם אִיז א גִינוּן הָאֲבִין זיי וְיֵךְ נָאָר מֵעַר צו גִיִּהֶעֶרֶט. הָאֲבִין זיי גִיִּהֶעֶרֶט. און סָע אִין זייִער וואַוִילֵער וְיִסֵּער גִינוּן וְהָאֵם סָע אִין וואַוִיל חֲדוּשׁ זייִער. האט ער וְיֵךְ צו זיי אָנְגִירֵפִין (וְהִנֵּנוּ דְּער מַעֲנֵשׁ פֿון דָּעם וואַלד) וְהָאֵם אִיז דָּאֵם בִּי אִיךְ אוֹזִי א חֲדוּשׁ.

אַלֵּא מֵאִי אִיךְ הָאָב א כָּלִי וְהָאֵם אִיךְ הָאָב מִקְבֵּל גִינוּעַן פֿון מִינֵיעַ עֲלִטְעֵרִין. וְהָאֵם זיי הָאֲבִין עֵס גִירִשִׁט פֿון זייִערֶע עֲלִטְרִינֵם עֲלִטְעֵרִין. וְהָאֵם דִּי כָּלִי אִיז גִימֵאכֵט גִינוּוֹרִין מִט אוֹינֵיעַ זֵאכִין מִט אוֹינֵיעַ בְּעִלְטִיךְ און מִט אוֹינֵיעַ פֿאַרְכִין. וְהָאֵם און מֵעַן עֲנֵעַט דִּי כָּלִי און מֵעַן לִיגֵט זי אוֹיף א וואַסִירֶע בְּהִמָּה. אוֹדֵער אוֹיף א וואַסִירֶע עוֹף. אוֹזִי הִיבֵט עֵס תִּיכָף אָן צו שְׁלִיפִין דָּעם גִינוּן (וְהִנֵּנוּ דָּעם גִינוּן וְהָאֵם דִּי חַיּוֹת הָאֲבִין דָּא גִינְפֿרַעֲנֵט).

דְּעִרְנָאךְ אִיז ווידֵער גִינוּוֹרִין דָּאֵם גִילְעִכְטֵער. און סָע אִיז גִינוּוֹרִין טָאָ. און דְּער מַעֲנֵשׁ פֿון דָּעם וואַלד אִיז וְיֵךְ ווידֵער אַוֵּרֶע גִינְאָנְעַן. און ער (וְהִנֵּנוּ דְּער אָמֶין בִּן מֶלֶךְ) אִיז גִינְאָנְעַן וּזְכִין דִּי כָּלִי. און ער האט אוֹיסְגִינוּכֵט אִין דָּעם גִנְאָנִין חֲדָר און ער האט גִישֵׁט גִינְפֿוּעַן און ווִיסֵער האט ער מוֹרָא גִיהָאט צו גִיין. און זיי (וְהִנֵּנוּ דְּער אָמֶין בִּן מֶלֶךְ מִט זיין קִנְעֵסֶת וְהָאֵם ער אִיז דְּער בִּן הַשִּׁפְחָה וְהָאֵם פֿירר אִין ער גִינוּעַן מֶלֶךְ) הָאֲבִין מוֹרָא גִיהָאט צו וְאָגִין דָּעם מַעֲנֵשׁ פֿון דָּעם וואַלד אַז ער זָאָל זיי פֿירן אִין יִישׁוּב אִרִיין.

ל. כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים.

לא. הצדיק יכול לענש לפי מזלו.

לב. כשהצדיק נפטר, אזי לקותא בא לפי מדתו שנהג.

לג. בזכות הצדיק תלמידיו מתפרנסין.

לד. מי ששומע תורה מהצדיק, הרי כאילו הוא אומר התורה.

לה. שקולה מיתת הצדיקים כשרפת בית אלקינו.

לו. אם תלמיד-חכם הגון הוא - למד ממנו, ואם לאו - פרש ממנו.

לז. אין להסתפל על רבו בבית-המרחץ וכדומה.

לח. לפעמים יש שגי צדיקים שזין, לאחד מראין לו דברים עליונים - ולאחד אין מראין לו; תדע שזה שאין מראין לו, מפני שצדיק להשתמש בזכותו להגן על אחרים.

לט. מוטב לקרב את עצמו לצדיק שהוא רחמן.

מ. בזכות שמוש אדם גדול, אדם נצול ממיתה.

מא. המורה הלכה בפני רבו חיב מיתה, וראוי להכישו נחש, ונקרא חוטא, ומורדין אותו מגדלתו, ואזיל לשאול בלא ולד.

מב. המקור שממנו תשאב החכמה, דהינו הרב, השתדל שיהיה ברוך וקשר; ולא תחליפנו ולא תמיר אותו.

מג. כל איש ידמה במעשיו לברכת אותו השבט.

מד. כשיש רשע בבית אזי נסתלק מהצדיק מעין התורה.

מה. בזכות קברת הצדיקים בחוץ-לארץ יזכו גם שאר המתים מגלגול [לגלגול] מחלות.

מו. הממון שמהנה את הצדיק, הרי זה כאילו עבד עבודת בית המקדש.

מז. יש צדיקים שאינם נקראין בשם 'רבי'.

מח. כשהצדיק אומר איזהו דבור, כל זמן שהדבור לא נתקם, שצדיק לא בא זמנו - הדבור הזה הוא חקוק בעולם העליון, אבל אין מאיר בבהירות; ובשמיניע הזמן שיתקם - אזי הדבור מתחיל להאיר בבהירות.

מט. המהנה את תלמיד-חכם, צריך לחזק שלא יתבזה בעיניו התלמיד-חכם.

נ. המנע הלכה מתלמידו כאלו גזלו מנחלת אבותיו, ואפלו עברין שבמעי אמן מקללין אותו, ומנעבין אותו ככברה; ואם למדו - זוכה לברכות פיוסף, וזוכה ומלמדה לעולם הבא.

נא. מי שאינו מהנה תלמיד-חכם מנכסיו אינו ראוי סימן ברכה לעולם.

נב. המגלגל על דברי חכמים, הוא נענש מיתה.

נג. קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם הבא.

נד. הצדיק בדבורו יכול לפסק לזה

יבנימן. ואהוד. ויכנענה. וזיתן. ותרשיש. ואחישחר. ושפם. וחפם בני עיר. חושם בני אחר.

בני מנשה - אשריאל. פרש. שרש. אולם. ורקם. בן. איש הוד. אביעזר. מחלה. שמידע. אחין. ושכם. ולקחי. ואניעם.

בני אפרים - בדר. תחת. אלעזה. תחת. זכר. שותלח. עזר. אלעד. בריעה. רפח. רשף. תלח. תחן. לעדן. עמיהוד. אלישמע. נון. יהושע.

בני אשר - ופנחס. ופלט. שומר. חותם. שועא. פסח. ובמהל. ועשות. אחי. ורהגה. ורפה. וארם. וכן הלם אחיו. צופח. וימנע. ושלש. ועמל. סוח. וחרנפר. ושועל. וברי. וימרה. בצר. והוד. ושמא. ושלשה. ויתרן. ובארא. ובני יתר. ופנה. ופספה. וארא. ובני עלא. ארח. וחניאל. ורעיא.

בני בנימין - בלע. אשבל. אחרח. נוחה. רפא. אדר. וגרא. ואביהוד. ואבישוע. ונעמן. ואחוח. וגרא. ושפופן. וחורם. אחוד. ונעמן. ואחיה. וגרא. עזא. אחיחד. שחריים. יוכב. עביא. מישא. מלכם. ועוין. שקיה. מרמה. אביטוב. אלפעל. עבר. ומשעם. ושמר. וברעה. ושמע. ואחיו. ששק. וירמות. וזכדיה. וצדר. ועדר. ומיקאל. וישפה. ויוחא. וזכדיה. ומשלם. וחקין. וחקר. וישמרי. וזליאה. ויוכב. ויקים.

וזכרי. וזכדי. ואליעני. וצלתי. ואליאל. ועזרה. ובראה. ושמרת. וישפן. ועבר. ואליאל. ועכדון. וזכרי. וחקן. וחנוניה. ועילם. וענתתיה. ויפדיה. ופנואל. ושמשרי. וישריה. ועתליה. ונערשיה. ואליה. וזכרי בני ירוחם. עכדון. וצור. וקיש. ובעל. ונדב. וגדור. ואחיו. וזכר. ומקלות. שמאח. נר. קיש. שאול. ורחא שאול המלך. יהונתן מלכי-שוע. אבינדב. אשבעל. מריב-בעל. מיכה. פיתון. ומלך. ותארע. ואחז. יהועזה. עלמת. עזמות. זמרי. מוצא. בנעא. רפה. אלעשה. אצל. עזריקם. בכרי. וישמעאל. וישעריה. ועבדיה. וחקן. עשק. אולם. יעוש. ואליפלט. עותי בן עמיהוד בן עמרי בן אמרי בן בני. מן השילוני עשיה הבכור. ובניו, יעואל. סלוא בן משלם בן הדויה בן הסנאה. ויבניה בן ירוחם. ואלה בן עזי בן מכרי. ומשלם בן שפטניה בן רעואל בן יבניה.

מן הכהנים - ידעיה. ויהוריה. ויכין. וצוריה בן חלקיה בן משלם בן צדוק בן מריות בן אחיטוב. ועזיה בן ירוחם בן פשחור בן מלכיה. ומעשי בן עדיאל בן נחזיה בן משלם בן משלמית בן אמר. שמעיה בן חשוב בן עזריקם בן חשביה. ובקפפר. חרש. וגלל. ומתניה בן מיקא בן זכרי בן אסף. ועבדיה בן שמעיה בן גלל בן ידותון. וברכיה בן אסא בן אלקנה.

עושה שלום במרומיו הוא ברחמי
יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל,
ואמרו אמן.

תפילה צו

מוסד ע"י תורה פ"ב בליקוטי מוהר"ן

רבונו של עולם עזרני והושיעני
שאזכה לשחק ולדם למחפזי ולמבזי
נפשי, ולמקללי נפשי תדום, ואהיה
מן הנעלבים ואינם עולבים שומעים
חרפתם ואינם משיבים עושים
מאהבה ושמהים ב'סורים. ותזכני
שלא אכזב לצערם על ידי שתקתי
שאשתקל להם, רק כל פונתי בשתיקתי
יהיה מאהבה באמת, ותהיה בעזרי
תמיד שאהיה נזהר בזהירות גדול
שלא לבזבז ולחרף פני חברי ולא שום
אדם שבעולם אפלו המחרפין
ומבישין אותי, מפל שכן אותם
שאינם מבישין אותי.

אנא יי שמרני והצילני מעון החמור
הזה של המלפין פני חברי ברבים
שאין לו חלק לעולם הבא, ושמרני
והצילני בכל עת שלא אביש שום
אדם שבעולם מגדול ועד קטן, כי
כבר גלפדתי בזה כמה פעמים, בשוגג
ובמזיד באנס ובצרזון. "אמנה חטאתי
לוי אלהי ישראל" ולבמה אנשים
מישראל, אשר כלם בשרים וצדיקים
כנגדי, ובישתי אותם כמה פעמים,
והלפנתי פניהם ברבים, ושפכתי דמם
פמים, אבי שפשמים שמרני מעתה
הצילני מעתה מעון החמור הזה ומפל

העוונות שבעולם, ועזרני וזכני לתקן
כל מה שפגמתי בעון זה מעודי עד
היום הזה. ותסבב סבות לטובה
ברחמיך באפן שאזכה להתועד יחד
עם האנשים שבישתי אותם ולפיסם
באמת, עד אשר כלם ימחלו לי
במחילה גמורה באמת ברצון טוב
ובלב שלם ובנפש חפה. ולא ישאר
עלי שום שגגה וקפדא משום אדם
שבעולם, ולא שום טינא בלב, ומעתה
תשמרני ותצילני תמיד שלא אלפין
ולא אביש שום אדם שבעולם אפלו
ביני לבינו, מפל שכן ברבים. ולא
אזלזל כבוד של שום בר ישראל
שבעולם, ולא אהיה בז לכל אדם, רק
אזכה להקלל בכלליות ישראל עמך
לאהב את כל אחד ואחד מישראל
בנפשי ומאדי בכל לבבי באמת.
ולקים מצות "ואהבת לרעך כמוך"
באמת בשלמות ברצונך הטוב.

ובכן תזכני ותעזרני ותושיעני
להתגבר בכל עז לשבר ולבטל את
יצרי הרע וכל תאוותי ומדותי הרעות,
ותכף את יצרי להשטעבד לך, עד
שאזכה לגרש ולשבר ולהכניע מעלי
כל הקלפות והסטרין אותרנין שבכל
העולמות, הן שלש הקלפות השמאות
לגמרי שהם, רוח סערה, וענן גדול,
ואש מתלקחת, הן הרע שבגנה. הפל
אזכה לבלות ולשבר ולבטל לגמרי,
עד שאזכה לברר בחינת גנה, לברר
הטוב שבה ולהעלותה אל הקדשה,

באפן שגנה יכלל בקדשה העליונה
באמת. וכל הקלפות השמאות יסתלקו
ויתבטלו ממני כבטול גמור ולא יהיה
להם שום שליטה ואחיזה בי חס
ושלום, מעתה ועד עולם. ותעזרני
ותזכני לשמירת הברית באמת, ותבטל
ותסיר ממני קלפת הערלה, ערלת לב
וערלת בשר, ואזכה להקלל באמת
בקדשתך העליונה.

ותרחם על כל ילדי עמך בית-ישראל
הנכנסין לבריתו של אברהם אבינו,
ותזמין לכלם תמיד מוהלים בשרים
והגונים ואמנים ויריזים באמת, באפן
שיקיימו מצות מילה ופריעה בתכלית
השלמות ברצונך הטוב, כי אתה
קדשת ידך מכסן וצאצאיו חתמת
באות ברית קדש, וצויתנו ברחמיך,
למול את בנינו, בן שמונת ימים,
להכניסם בבריתו של אברהם אבינו.
על בן זכנו ועזרנו ותזמין תמיד
מוהלים בשרים והגונים ואמנים
וראויים לעסק במצוה נוראה הזאת,
ותעמוד על ימנם ותסמכם, שיוכחו
לקים מצוה זאת בשלמות הראוי,
באפן שלא יקלקלו חס ושלום
להתינוק הנמול על-ידם. רק יתקנו
אותו בכל התקונים והקדשות
שצריכין לתקן ולקדש את התינוק
על-ידי מצות מילה, ויהיה נמשך עליו
צ'לם אלהים, צ'לם דמות תבניתו,
ויזכה להיות שומר הברית באמת ולא
יפגם בבריתו לעולם, וילכו יונקתיו,

ויזכה להוליד בנים ויבנות חיים
וקימים לעבודתך וליראתך. ויצאו
מפל אחד מישראל דורות הרבה עד
סוף כל הדורות, וכלם יכירו וידעו את
שמך הגדול, ויעשו רצונך באמת כל
ימיהם לעולם, למען יתגלה אלהותך
בכל העולמות על-ידי ישראל עמך
אשר בהם בחרת.

ותזכני לקבל שבת קדש בקדשה
גדולה באהבה וברצון ובשמחה
וחרוה בלב, ולא יעלה על לבי שום
דאגה ועצבות כלל, רק אזכה לגיל
ולשיש בכל עז ביום שבת קדש מבורא
ועד צאתו. ותזכני לקים מצות רחיצת
מים חמין ונטילת הצפרנים בכל ערב
שבת בשלמות הראוי, באפן שאזכה
על-ידיה לחדות ולבטל מעלי כל
השלשה קלפות השמאות שלא
יתאחוז בי כלל. ואזכה להפריש
ולברר בחינת גנה מפל רע, ותעלה
ותכלל גנה בקדשתך העליונה, וכל
הקלפות ירדו ויפלו לנוקבא דתהומא
רבא ויכלו ויתבטלו לגמרי ולא יהיה
להם שום אחיזה בהקדשה כלל.
ואזכה לקבל תוספות שבת, ותתן לי
נשמה יתרה קדושה וטהורה בכל
שבת ושבת. ואזכה בתוך כלל עמך
ישראל הכשרים, להעלות כל
העולמות למעלה למעלה עד רצוא
דרעיון, עד שזוכה לכלל עמיהם
בקדשתך העליונה באור האין סוף
ברצונך הטוב.

חזרה לתוכן העניינים

יום רביעי

לנצח עוד יום

כ"ו ע"א הא אם תלש מבכור בעל מום - דומיא דתם שלא התירו מומחה
- שרי אף על פי שלא התירו מומחה בשעה שנשר, ושאי לא לרש לקיש?

ומשנינן: לאו דוקא "תם" אסור, אלא: תנא, כל הוכח דלא התירו מומחה "תם" קרי ליה [עך שלא החזיקו מומחה לבעל מום, קודם לו התנא "תם"].

למא דברי ריש לקיש כתנאי היא?
דתנאי: התולש צמר מבכור תם, אף על פי שגולד בו מום, אם שחטו הרי הוא אסור.

בכור בעל מום שתלש ממנו ואחר כך מת, עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים, זו היא דעת תנא קמא.

אמר רבי יהודה:

לא בזה שמת התיר עקביא בן מהללאל, כי אם מת אפילו עקביא אינו מתיר, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו, בזה בלבד עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים, וכפי שאמר רבי יהודה במשנתנו.

אמר רבי יוסי: מודה אבא [אבן] ששמו חלפתא - אף שהוא מן החכמים החולקים על עקביא - בזה ששחטו שהוא מותר -

אבל [באמת] בייחוד [ונביחור] אמרו חכמים: ויניחו לשער שנשר בחלון, שמא יש תקוה. כלומר, שמא ישחטו ויחיה מותר השער, שהרי אם שחטו דברי הכל מותר -

ממשיך רבי יוסי ואומר, וכפי שאמר במשנתנו: ואם מת, עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים.

ומבריייתא זו יש ללמוד שנחלקו תנאים - לדעת המתירים אליבא דחכמים בשחטו - אם מותר לדבריהם גם השער שנשר קודם שהראו את הבכור למומחה, שהרי לכאורה קשה:

רבי יוסי שפירש את מחלוקת עקביא וחכמים במת, היינו תנא קמא שאף הוא פירש כן?
אלא לאו אם צריך התירו מומחה קודם שנשר הוא דאיכא בינייהו דתנא קמא ורבי יוסי לפי שיטת חכמים דעקביא:

דתנא קמא סבר: שחטו, ונשר אחר שהתירו מומחה אין, בזה הוא שמוחו חכמים, ואי לא - לא, וכדריש לקיש.

ואתא רבי יוסי למימר: אף על גב דלא התירו מומחה קודם שנשר, כיון ששחטו מתירים חכמים -

אמר דחה רבא:

לא כאשר פירשת את מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי, אלא: דכולי עלמא אי התירו מומחה אין, אי לא התירו, לא. ואבאר לך את מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי, ושלו מחלוקת - תנא קמא רבי יהודה ורבי יוסי

- יש בדברי:

דתנא קמא סבר: פליגי עקביא וחכמים במת, והוא הדין לשחטו, והאי דקמיפלגי במת, להודיען כחו דעקביא שהוא מתיר אפילו במת.

ורבי יהודה סבר: במת דברי הכל אסור, כי פליגי עקביא וחכמים בשחטו.

ואתא רבי יוסי למימר: בשחטו דברי הכל מותר, כי פליגי במת.

אמר רב נחמן: הלכה כרבי יהודה המפרש את מחלוקתם בשחטו ולא במת, והאילו ותנן בבביתא [היינו מסכת עדיות] כוותיה.

הדנן בעדיות ה':

הוא [עקביא] היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר כך שחטו. וחכמים אוסרים.

אמר רב נחמן בר יצחק: סתם מתניתין [משנתנו] בסיפא נמי דיקא, דהלכה כרבי יהודה, דהא תנן בסיפא:

צמר המדולדל בבכור, את שניראה מן הגזיה שחטו שהוא כמו מחובר, ואת שאינו נראה מן הגזיה אסור, כשער שנתלש והניחו בחלון. והרי:

מני היא משנתנו המחלקת בין הנראה לאינו נראה?

אולימא רבי יוסי היא. כך אי אפשר לומר, שהרי: ובמאי [מה נעשה בבהמה], אולימא בשחטו, הרי כיון דאמרת רבי יוסי היא, הרי שבין עקביא בין רבנן, אידי ואידי - בין הנראה ובין שאינו נראה

- משרא שרי, ולמה אסרה משנתנו את השער שאינו נראה מן הגזיה.

ואלא בהכרח שאם תמצוי לומר דרבי יוסי היא - במת עוסקת הסיפא של המשנה, שבוה אין מוסכם שהוא מותר. ואם כן, הרי מוכרח שאין משנתנו כרבי יוסי, שהרי: ואי רבנן היא, הרי:

אידי ואידי - בין הנראה בין שאינו נראה - מיסר אסרי, שהרי אוסרים חכמים את התולש המונח בחלון.

ואי משנתנו במת וכעקביא, הרי איכא מיבעיא ליה לתנא לומר:

נראה מן הגזיה אסור שהוא כמו מחובר, דמיתא קאסרה ליה וטעון קבורה, ואילו אינו נראה מן

הגזיה מותר, דמעיקרא תלש, ועקביא התייר אותו אפילו במת.

ונמצא, שבשום אופן לא נוכל לפרש את הסיפא אליבא דרבי יוסי, אלא פשוטא רבי יהודה היא סתם משנתנו שבסיפא.

ומפרשת הגמרא את הסיפא לפי רבי יהודה: ובמאי, אולימא במת כך אי אפשר לומר, שהרי: בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי מיסר אסרי.

אלא לאו בשחטו. ואי עקביא היא משנתנו, כך אי אפשר לומר, שהרי: אידי ואידי משרא שרי, כיון ששחטו.

אלא לאו, רבנן היא משנתנו שאינם מתירים בשחטו, ומכל מקום את שהוא נראה מן הגזיה מתירים חכמים.

ושמע מנינה בשחטו פליגי עקביא וחכמים, וחכמים אוסרים, ולכן את שאינו נראה מן הגזיה אסור.

שמע מנינה כרבי יהודה דבשחטו פליגי. בעי רבי ינאי:

התולש צמר מעולה תמימה מחיים, והוממה ונפדית ואחר כך שחטו, ולרבנן שאין מתירים שער בכור שנתלש מבעל מום משום גזירה שמא ישנהו, מהו? האם אף שער שנתלש מעולה תמימה, גזרו חכמים שלא יהנה ממנו אף לאחר פדיון ושחיטה משום גזירה שמא ישנה מלהקריב את העולה כדי שיוכל ליהנות מן השער שנשר לכשיפול בה מום ויפדנה וישחטנה, או לא גזרו וכפי שיתבאר צד זה לקמן.

ותמהינן עלה: וכי בתולש בכונה נסתפק רבי ינאי? והרי תולש בכונה מי איכא מאן דשרי ונבי יש מי שחיתין, והרי לרבנן ודאי אסור הוא, כי הרי רשע הוא!

אלא הכי מיבעיא ליה לרבי ינאי: צמר שנתלש מאילו מעולה תמימה מחיים, והוממה ונפדית, לרבנן מהו? ומפרשת הגמרא:

צמר דחטאת ואשם שנתלש והומם ופדאו ושחטו לא תיבעי לך שודאי מותר הוא, ואין לחוש שמא ישנה מלהקריבו בשביל השער, דכיון דלכפרה אתא חטאת ואשם לא משהי להו.

וכן צמר דבכור תם ומעשר תם נמי לא תיבעי לך, דכיון דלאו לכפרה אתו גזירין דילמא משהו להו מלהקריבו.

כי תיבעי לך, צמר דעולה מאי, האם יש לדמותו לחטאת ואשם, או לבכור ומעשר, וצדדי הספק הם:

כו.

כ"ו ע"ב כיון עדיק לאו לכפרה אתי, יש לחוש דילמא משהי לה.

או דילמא: כיון דעולה נמי מכפרא אעשה [כיון] שיש בעולה כפרה על מצוות עשה שעבר לא משהי לה, ומותר השער.

תא שמע דלא גזרינן בעולה דילמא משהי לה, ממה ששינוי בברייתא המובאת לעיל:

התולש צמר מבכור תם אף על פי שנולד בו מום, שחטו אסור, בכור בעל מום שתלש ממנו ואחר כך מת, עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים.

וסבורה הגמרא לפרש: טעמא דתולש בכונה מבכור תם הוא דאסור אף על גב דשחטו, הא נתלש שרי אפילו מבכור תם, ולא חיישין דילמא משהי לה, דבקרנן שהוא צריך להקריב לא חיישין שמה ישנה, וכל שכן עולה תמימה דלא משהי לה, כיון שיש בה גם כפרה.

ודחינן: הוא הדין אפילו נתלש נמי אסור בתם ואפילו לעקביא, והאי דקתני "תולש" להודיענן כחו דעקביא, דבבעל מום אפילו בתולש נמי שרי, כמבואר בברייתא.

ומקשינן: והאנן "נשר" מבעל מום תנן שמתיר עקביא, והאין שנינו בברייתא שאפילו בתלש מבעל מום מתיר עקביא?

ומשנינן: תנא במשנתנו "נשר" כדי להודיענן כחן דרבנן, שהם אוסרים אפילו בנשר מאליו - תנא בברייתא "תולש" בכונה כדי להודיענן כחו דעקביא, שהוא מתיר אפילו בתולש.

שנינו במשנה: צמר המדובלל שבבכורות שנראה מן הגיזה מותר, ואת שאינו נראה מן הגיזה אסור:

ומפרשת הגמרא: היכי דמי צמר שאינו נראה מן הגיזה אלא כתולש מתחילה?

אמר רבי אלעזר: אמר ריש לקיש: כל שעוקרו הפוך כלפי ראשו, כלומר כפול הוא באמצעותו, ועיקרו כמו ראשו נראים מבחוץ.

רב נתן בר אושעיא אמר: כל שאינו מתמעך עם הגיזה שנוו עכשיו, אלאנראה עולה למעלה.

ומפרשין: וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרב נתן בר אושעיא שהחמיר יותר?

אמר רבי אילעא: קסבר ריש לקיש: לפי שאי אפשר לגיזה בלא נימון המדולדלות. כלומר, אין לך גיזה שאין חלקה עולה למעלה, ואם תאמר שבכי האי גוונא אסור, אין לך גיזה מותרת.

הדרן עלך פרק הלוקח בהמה

פרק עד כמה

מתניתין:

עד כמה זמן ישראל חייבין לטפל בבכור, ולהתעסק בו ולגדלו עד שיתנו לכהן?

בהמה דקה, חייבים לטפל בה עד שלשים יום, ובבהמה גסה, חמשים יום.

רבי יוסי אומר: בבהמה דקה צריך לטפל בה

שלשה חדשים מפני שטפולה של דקה מרובה. דכיון ששיניה דקות אינה יכולה לחיות בלא אמה.

ומאימתי הוא מונה לו? אם תם הוא, מונה לו מיום שמיני שרק מאותו היום הוא ראוי להקריבה. ואם אמר לו הכהן בתוך זמן זה שמוטל על

הבעלים לטפל בה - תנחו לו, ואני אטפל בו, הרי זה לא יתנו לו, משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, שטורח עבור ישראל כדי שיתן לו מתנות כהונה.

ואם הבכור בעל מום הוא, ואמר לו הכהן - תנחו לו קודם הזמן, כדי שאוכלנו - מותר לישראל ליתן לו, הואיל והוא ראוי לאכילה לאלתר אין זה ככהן המסייע בבית הגרנות.

ובשעת שהיה המקדש קיים והבכור היה קרב למזבח. הרי אם היה בכור תמים ואמר לו, תן לי [ולא אטפל בו, אלא] ואקריבנו, מותר ליתן לו.

מצות הבכור שיהיה נאכל שנה בשנה, היינו תוך שנה ללידתו. בין אם הוא תם, בין אם הוא בעל מום, שנאמר: "לפני ה' אלוהיך תאכלנו שנה בשנה".

ואם נולד בו מום בתוך שנתו, רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש.

נפל בו מום לאחר שנתו, אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום.

גמרא:

והיונן בה: מנא הני מילי שחייב הישראל לטפל בבכור בהמה דקה שלשים יום ובבהמה גסה חמשים יום?

אמר רב כהנא: דאמר קרא, "מלאכתך ודמעך לא תאחר, בכור בניך תתן לי". "כן תעשה לשורך לצאנך".

והכי דרשינן לה: "בכור בניך תתן לי" - שלאחר שלשים יום תפדנו.

"כן תעשה לצאנך" - תתנו לאחר שלשים יום.

"מלאכתך ודמעך לא תאחר" - "מלאכתך", אלו הבכורים, "לא תאחר" - אלא תביאם לבית הבחירה.

וכשם שהבכורים באים לאחר חמישים יום שבין פסח לעצרת - "כן תעשה לשורך", שתתנו לכהן לאחר חמישים יום.

ומקשינן: איפוך אנא? ונדרוש: בכור בניך תתן לי - כן תעשה לשורך. ונאמר, שזמנו לטיפול הוא שלשים יום כפדיון הבן. מלאכתך ודמעך לא

תאחר - כן תעשה לצאנך. ויהיה זמנו של צאן לטיפול, חמישים יום.

ומתריצין: מסתברא, דדרשינן דמוקדם למוקדם. שהכתב מוקדם בפסוק הראשון - הבאת בכורים - ולמד על הכתב מוקדם שבפסוק השני - שור.

דמאחר בפסוק הראשון - פדיון הבן - ילמד דמאחר - על צאן, שנכתב השני, בפסוק השני.

ומקשינן: אדרבה! הוה ליה למדרש, דסמין ליה לדסמין ליה. שסוף הפסוק הראשון - "בכור בניך", ילמד על הסמין לו, שהוא הראשון

שבפסוק השני - "כן תעשה לשורך".

אלא אמר רבא: מהכא דרשינן לה. "כן תעשה

לשורך". והאי קרא אייתר, דהוה ליה למכתב בכור בנך שורך וצאנך תתן לי. וקאתי למדרש: הוסיף לך הכתוב עשויה אחרת בשורך.

ומקשינן: ואימא בעינן שיתין יומין? והפסוק בא להוסיף עשויה שלשים יום, על העשויה של פדיון הבן?

ומתריצין: לא מסרך (כמו - מסר לך) הכתוב שיעור עשויה. אלא לחכמים מסרם, והם אמרו חמשים יום.

תנא כוותיא דרבא: "בכור בניך תתן לי - כן תעשה לצאנך". מלמד שבהמה דקה מטפל בה שלשים יום, ואחר כך נותנה לכהן.

יכול אף לשורך גם כן שלשים יום, ולא חמישים? תלמוד לומר: "תעשה". הוסיף לך הכתוב, עשויה אחרת בשורך. ולא מסרך הכתוב, אלא לחכמים.

מכאן אמרו: עד כמה ישראל חייבין לטפל בבכור? בבהמה דקה שלשים יום. בגסה חמשים יום.

רבי יוסי אומר: בדקה מטפל בה שלשה חדשים. ואחר כך נותנה לכהן. והטעם שמגדלה כל הרבה זמן: מפני שטפולה של בהמה דקה מרובה. מאי מפני שטפולה מרובה?

תנא: מפני ששיניה דקות, ואינה יכולה לאכול עשב. ואם לא תהיה עם אמה תמות.

שנינו במשנה: אם אמר לו הכהן בתוך הזמן תנחו לו, הרי זה לא יתן לו:

והיונן בה: מאי טעמא לא יתן לו?

אמר רב ששת: מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. שמונע מיהישראל את הטרחה בטפולה במשך הזמן שצריכה להיות אצלו ותמורת זה הוא נותן לו את הבכור. וזה ככהן המסייע לבעל

השרה לדרש ולזוית את התבואה בבית הגרנות כדי שיתנו לו את התרומה, ואסור כדלקמן.

תנו רבנן: הכהנים והלוויים והעניים המסייעים בבית הגרנות כדי לקבל תרומות ומעשרות, ובבית המטבחים כדי לקבל ריעה לחיים וקייבה -

אין נותנים להם תרומה ומעשר בשכרן. ואם עושין כן, שטורחין אצל הבעל הבית כדי שיתן להם מתנות - חיללו קדשי השם!

ועליהן הכתוב אומר: "שחתם ברית הלווי". ואומר: "זאת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא

מתותן".

מאי ואומר?

וכי תימא שחילול התרומות ומעשרות מיתה לא מחייב -

תא שמע: "זאת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא מתותן".

ובקשו חכמים לקנסן. את בעלי הבתים שנותנים להם סליע בבית הגרנות, והקנס - להיות מפורשין עליהן תרומה ומעשר משלהם פעם שניה.

ומפני מה לא קנסום חכמים?

כי חששו דלמא אתי לאפדושי מן הפטור על החיוב. שמה כשיבוא לעשר טבל גמור נשחייב

בתרומות ומעשרות מהתורה יעשר עליו מפירות אלו שחייבים בהפרשה רק מדרבנן, שמן התורה הם כבר מעושרים. ולכן לא קנסום חכמים לעשר

שוב.

לֹא תִגּוֹף: כֹּה אֶסְתַּשֵּׁב לֹא־תִפְחַד וְשִׁכְבַּתְּ וְעִרְבָה שְׁנִתָּךְ: כֹּה אֶל־תִּירָא מִפְּחַד פְּתָאִם וּמִשְׁאֵת רָשָׁעִים כִּי תִבָּא: כֹּה כִּי־יִהְיֶה בְכִסְלֶךְ וּשְׁמֹר רִגְלֶךָ מִלִּכְד: כֹּה אֶל־תִּמְנַע־טוֹב מִבְּעָלֶיךָ בַּהֲלוֹת לֹאֵל יָדֶיךָ יָדֶךָ לַעֲשׂוֹת: כֹּה אֶל־תֹּאמַר לִרְעִיף רָעָה לֶךְ וְשׁוּב וּמַחֲר אֶתֶּן וְיֵשׁ אֵתָּךְ: כֹּה אֶל־תִּחְרַשׁ עַל־רַעְךָ רָעָה וְהוּא־יֹשֵׁב לִבְטַח אֵתָּךְ: כֹּה אֶל־תִּרְוֹב תִּרְיֵב עִם־אָדָם חָנָם אֶם־לֹא גְמֻלָּה רָעָה: כֹּה אֶל־תִּקְנֵא בְּאִישׁ חָמֵס וְאֶל־תִּבְחָר בְּכָל־דַּרְכָּיו: כֹּה כִּי תֹעֶבֶת יִהְיֶה נִלְוֹ וְאֶת־יִשְׂרָאֵל סוּדוֹ:

רש"י

וכן בטרם יתנגפו רגליים (ידיים ים) וכן ונגפו אשה הרה (שמות כא): (כד) ושכבת וערבה שנתך. תנע שנתך כשתישן שלא תירא מפחד פתאום: (כה) ומשאית. כשתבוא על הרשעים: (כו) כי ה' יהיה בכסלך. במבטחך, ד"א בדברים שאתה כסיל בהן כך מצאתי בירושלמי: (כו) אל תמנע טוב מבעליו. אם ראית חבירך חפץ להטיב לעניים אל תמנעוהו: בהיות לא ידך. להחזילו, ד"א אל תמנע טוב מבעליו, אל תמנע צדקה מן העני, בהיות לאל ידך לעשות צדקה שמא יבוא ויס ואין לאל ידך: (כח) וכן אל תאמר לרעך.

מצודות ציון

65: (כד) וערבה. ענין ממקום כמו וערבה לה' מנחת (מלכים ז): (כה) ומשאית. ענין חושך כמו אמש שואה ומשואה (יחזקאל ס): (כו) בכסלך. ענין נעמון ומקוה כמו אשר יקוט כסלו (ספ"ח): (כו) לא אל. ענין כח ואמנות: (כח) תחורש. ענין מחשבה כמו מורשי און (ספ"ח): (כח) נלזו. הנוטה מדרך הישר:

מצודות דוד

(כד) וערבה שנתך. כדרך הישן בוטח מבלי פחד: (כה) אל תירא. כי לא תבא אליך: כי תבא. כאשר תבא חשכת הרשעים לא תירא מזה כי לא תגע בכ רעה: (כו) בכסלך. במה שתבטח ותקוה אליו והוא ישמור רגלך מן הלכידה: (כו) מבעליו. מבעל הטובה ר"ל ממי שבא לקבל הטובה: בהיות. בעת היות כח בידך לעשות הטובה: (כח) לרעך. המבקש הטובה: לך ושוב. לך היום ושוב למחר ואז אתה את שאלתך: יש אתך. דבר הטוב, יש עמך ותוכל לתת מיד: (כט) והוא. הלא הוא יושב אתך לבטח ר"ל בוטח כך כאיש על רעהו ולמה תחשוב עליו רעה: (ל) גמלך רעה. גם תחילת המעשה נקרא במקרא בלשון גמול וכן ואם גומלים אתם עלי (ויאל ד'): (לא) באיש חמס. בהצלחת איש חמס: (לב) נלזו. הסר והנוטה מדרך

מֵאֲרֶת יִהְיֶה בְּבֵית רָשָׁע וְנוֹה צַדִּיקִים יִבְרָךְ: כֹּה אֶם־לִלְעִים הוּא־יִלְוֶיךָ וְלַעֲנָנִים וְלַעֲנָנִים יִתְּנֶהֱחַן: כֹּה פְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחִלוּ וְכַסִּילִים מָרִים קָלוּן:

ד * שְׁמְעוּ בָנִים מוֹסֵר אֲבִי וְהִקְשִׁיבוּ לְדַעַת בִּינָה: ג כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל־תַּעֲזוּבוּ: ג כִּי־בֶן הֵייתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד לִפְנֵי אֲמִי: ד וְיָדְנִי וְיֹאמַר לִי יִתְמַד־דְּבָרִי לִבְךָ שְׁמֹר

רש"י

ועל העניות דבר שנפשו של אדם מתאוה להם לכך נאמר כי בן הייתי וגו' רך ויחיד וגו' שהיה אוהב אותי יותר: (ד) ויורני. על כך ויוכיחני ויאמר לי יתמד דברי לבך. ולפי שהוכיחני בדברים אלו לכך אני מזהירכם על כך (רבי יוסף קר"א), ד"א כי בן הייתי לאב, הנביא אומר בן הייתי להקב"ה שהיה רוחו עלי, ומצינו שקראו הקב"ה לשלמה בן שנאמר אני אהיה לו לאב וגו' (שמואל ב ז): רך ויחיד לפני אמי. לאומתי אני נבחר וחביב כבן

מצודות דוד

הישר: ואת. עם ישרים מעמיק סוד עצתו מאהבתו אותם וכמ"ש וה' אמר המכסה אני מאברהם וכו' (בראשית יח): (ל) מארת ה' ר"ל העושר אשר בבית הרשע קללת ה' היא כי שמורה לרעתו ותחשב א"כ לקללה: יברך. מוסב על ה' לומר שהוא יברך את אשר בונה הצדיקים ר"ל לברכה תחשב כי ישפיעו מטובם ללד ויקבלו גמול: (לד) אם ללצים. ר"ל לכל אחד משלם גמול במדה שמדד אם ללצים המלעיגים בבני אדם יסבב סיבה אשר יתלוצצו בהם כבוא יום אידם: ולעניים. אשר הם שפלי הרוח ומכבדים כל אדם יתן חנם בעיני הכל ויכבדו להם: (לז) ינחלו. ונחלים לעצמם הכבוד: מרים. כל אחד מפרש הקלון לחלקו: (א) שמעו בנים. אתם בני אל חי שמעו למוסר האב שבשמים המייסר על הבניה והקשיבו לדעת אותה: (ב) כי לקח טוב. וכה יאמר במוסרה הלא נתתי לכם למוד טוב ומחוסכם ללד תעזבו את התורה ההוא: (ג) כי בן. אמר שלמה אל תחשבו שאני שונא את הבריות ולזה אני מזהירכם מן הדברים שנפשו של אדם חומדתן אל תאמרו כן כי הלא בן אהוב הייתי לאב ומעונג ויחיד לאמי: (ד) ויורני. ועם כל אהבתו אלי למדני הדברים האלה ואמר לי דברי תוכחתי יסעדו לכן למען תשאר עומד ביאת ה' שמור מצותי. המצוה אשר אני דובר אליך בשם ה': וחיה. בשמירתם תשיג החיים:

משלי פרק ד

וב

מִצוֹתַי וְחִיָּה: הַ קְנֵה חֲכָמָה קִנְיָה בִּינָה אֶל־תִּשְׁכַּח וְאֶל־תֵּט
מֵאֲמָרֵי־פִי: וְאֶל־תַּעֲזֹבָה וְתִשְׁמָרְךָ אֲהַבָה וְתִצְרָךְ: ז רֹאשִׁית
חֲכָמָה קִנְיָה חֲכָמָה וּבְכָל־קִנְיָנֶיךָ קִנְיָה בִּינָה: ח סִלְסֵלָה
וְתִרְוַמְמוֹךְ תִּכְבַּדְךָ בִּי תַחֲבַקְנָה: ט תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לְוִית־חַן
עֹטֶרֶת תִּפְאָרֶת תִּמְגֶּנֶךָ: י שְׁמַע בְּנִי וְקַח אֲמָרִי וִירְבוּ לְךָ שְׁנוֹת
חַיִּים: יא בְּדֶרֶךְ חֲכָמָה הִרְתִּיךָ הִדְרַכְתִּיךָ בְּמַעְגְלֵי־יֶשֶׁר:
יב בִּלְכַתְּךָ לֹא־יֵצֵר צַעֲדְךָ וְאִם־תִּרְוֶיךָ לֹא תִפְשֹׁל: יג הַחֹזֶק
בְּמוֹסָר אֶל־תִּרְף נֹצֵרָה בִּי־הִיא חַיִּיד: יד בְּאַרְח רִשְׁעִים

רש"י

רך ויחיד לך ויורני אבי: (ו) אל תעזבה וגו'. רך אהבה. אהוב אותה: (ז) ראשית חכמה קנה חכמה. תחלת חכמתך למוד מאחרים קנה לך שמועה מפי הרב, ואח"כ בכל קנייך קנה בינה, ותבונן בה מעצמך להשגיל הטעמים דבר מתוך דבר: (ח) סלסלה. חפשה היה חזור עליה לרדק בה כמו כבוצר על סלסלות (ידעיה) החזור והולך בכרם ומשיב ידו לבקש את העוללות ובלשון חכמים מסלסל בשערו: חן הם לראשך: (י) שמע בני וקח אמרי וגו': (יב) בלכתך לא יצר צעדך. מי שאינו מרחיק רגליו קרוב לפול: (יג) החזק במוסר אל תרף. אחז בתורה כמו והחזיקי את ירך בו (בראשית כא) וישלח ידו ויחזק בו (שמות ד): (יד) באורח רשעים אל תבא ואל תאשר. ואל תדרוך כמו באשורו אחזה רגלי (איוב כג), וכן ונבון יבין לאשורו:

מצודות דוד

(ח) קנה. ראה שתהא החכמה והבינה קנוים לך ומצוים אצלך ואל תשכחם: מאמרי פי. מדברי אזהרותי: (ו) אל תעזבה. אל תעזוב את התורה וגם היא תשמרך מכל מכשול: (ז) ראשית חכמה. בראשית למוד החכמה ראה שתהא קנויה לך ר"ל מעת תחילת למוד למוד אותה דרך קבע שתהא שקוע בך: ובכל קנייך. המיוחדת בכל הדברים הקנוים לך ושקועים אצלך תהיה קניית הבינה: (ח) סלסלה. תהא ממשמש בה בקביעות ותרוםם אותך: בי תחבקנה. כאשר תחבק אותה להיות דבוקה בך: (ט) לויית חן. תדבק לראשך חברי החן: תמגנך. תמסור לך עטרת תפארת: (י) שמע בני. ענין חיבה הוא זה לומר תחביב אתה לי כי בני אתה וחפץ אני בתקנתך: שנות חיים. ר"ל שנים טובים ושלום: (יא) הוריתיך. אני מלמדך ללכת בדרך חכמה: הדרכתיך. אני מוליךך בדרך ישר: (יב) לא יצר. לא יהיה צד מקום הפסיעות ואז אף אם תרוץ בו לא תכשל במעשיך: (יג) אל תרף. אל תרפה ירך ממנו:

משלי פרק ד

יג

אֶל־תִּבָּא וְאֶל־תֵּאֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ רָעִים: יד פִּרְעֵהוּ אֶל־תַּעֲבֹר־בּוֹ
שָׁטָה מֵעָלָיו וְעִבּוֹר: טו כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם־לֹא יָרְעוּ וַנִּגְזַלָּה שְׁנָתָם
אִם־לֹא יִכְשׁוּלוּ יִכְשְׁלוּ: יז בִּי לַחֲמוּ לֶחֶם רָשָׁע וַיִּין חֲמֻסִּים
יִשְׁתּוּ: יח וְאַרְח צִדִּיקִים כְּאֹר נֹגֶה הוֹלֵךְ וְאֹר עַד־נִכּוֹן הַיּוֹם:
יט דֶּרֶךְ רִשְׁעִים כַּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בְּמָה יִפְשְׁלוּ: כ בְּנִי לְדַבְרִי
הַקְשִׁיבָה לְאֲמָרֵי הַט־אֲזֹנֶךָ: כא אֶל־יִלְיוֹז מַעֲיָנֶיךָ שְׁמֹרֶם בְּתוֹךְ
לִבְבְּךָ: כב בִּי־חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם וּלְכָל־בִּשְׂרוֹ מִרְפָּא: כג מִכָּל־
מִשְׁמַר נֹצֵר לִבְךָ בִּי־מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים: כד הָסֵר מִמֶּךָ
עֲקָשׁוֹת פֶּה וּלְזוֹת שְׁפָתַיִם הִרְחַק מִמֶּךָ: כה עֵינֶיךָ לִנְכַח יִבִּיטוּ

רש"י

(טו) פרעהו. בטלהו: שטה מעליו. סור: (יז) יכשלו. אינם יכולין לישן: (יח) ואורח צדיקים כאור נוגה. שהולך ומאיר מעמוד השחר: עד נכון היום. עד חצות היום שהוא בירורו של יום: (יט) דרך רשעים כאפילה לא ידעו במה יכשלו. פתאום יבא להם מכשול ולא ידעו להזהר ממנו: (כ) בני מצודות ציון

מצודות דוד

(טו) פרעהו. בטל הדרך ההוא ואל תעבור בו נטה מאליו ועבור ממנו: (טז) כי לא ישנו. ההולכים בדרך ההוא לא יוכלו לישן אם לא יעשו הרעה: אם לא יכשלו. את אחרים וכפל הדבר במ"ש: (יז) לחם רשע. ר"ל הבא מגול: חמסים. הבא מחמס: (יח) ואורח צדיקים. האורח ההצדיקים ההולכים בו הוא כאור היום המזהיר והולך ומאיר בכל פעם יותר עד אשר יכון היום בשלימותו והוא חצות היום ר"ל בכל עת ישיכילו יותר לעמוד על דעת התורה: (יט) כאפילה. כהולכים בדרך חשיכה ולא ידעו במה יוכלו להכשל להיות נשמר ממנו ר"ל שגוים בדעות ותועים מדרך האמת ואינם יודעים ממה להזהר: (כב) למצואיהם. המוצא חכמות התורה המה לו לחיים ומרפא לכל בשרו: (כג) מכל משמר. יותר מכל הדברים שאתה משמרם שמור לך מלחשוב בעון כי עיקר תוצאות חיים באה מן הלב ואיך תחשוב בו בדבר המאבד את החיים: (כד) הסר מך. ר"ל אל תעשה דבר שיהא בו מקום לבני אדם לרנן אחריו וירמוז הרנון בעקומת הפה ונטיית השפתים כדרך המרגנים ברמז: (כה) עיניך לנכח. ראה בהתבוננות יתירה פקולת הבטן אשר

על יד מפקידה לפקידה, ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעת לעת. ☐
 כל אשה שיש לה וסת, הנה שעתה. ☐
 המשמשת בעדים, הרי זו כפקידה, ☐
 ממעט על יד מעת לעת ועל יד ☐
 מפקידה לפקידה: ☐
 ב. שמאי אומר, מקב לחלה. והלל

רבינו עובדיה מברטנורה

מפקידה לפקידה. שני זמנים הוזכרו באשה לטמא טהרות למפרע, והלך אחר הקל שבשניהן. אם מפקידה לפקידה יותר על מעת לעת, הלך אחר מעת לעת ולא תטמא אלא טהרות שנגעה מאתמול בשעה הזאת. ואם מעת לעת יותר על מפקידה לפקידה, כגון שבדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה וערבית מצאה טמאה, לא מטמאין אלא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך. והלכה כחכמים: **על יד.** אחר. כמו ועל יד החזיק, בספר עזרא [ב' נחמיה] ג' א', שהוא כמו ואחריו החזיק נש ט"ז ב': **וסת.** קבוע, שנקבע לה זמן האורח שלש פעמים, ובדקה בשעת וסתה ומצאה טמאה, דיה שעתה, ולא חיישין דלמא מקמי הכי הוה, דודאי אורח בזמנו בא: **והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה.** תרתי קתני, והכי קאמר, ומשמשת בעדים, כלומר מצוה על כל אשה לשמש בשני עדים שבודקת בהן, אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש: **הרי זו כפקידה.** העד שלאחר תשמיש הרי הוא כפקידה: **ממעט על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה.** דמהו דתימא שמא תראה טפת דם כחרדל ותחפנה שכבת זרע ולא להוי כפקידה, קמ"ל מתניתין דעד שלאחר תשמיש הוה כפקידה, אבל העד שלפני תשמיש אינו כפקידה, שמתוך שהיא מהומה לביתה, כלומר בהולה לשמש, אינה מכנסת אותו לחורין ולסדקין:

ג. הלל אומר, מלא הין מים שאובין פוסלין את המקנה, (א"ל) שאדם חייב לומר בלשון רבו(ג). ושמאי אומר, תשעה קבין. וחכמים אומרים, לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא עד שפאו שני גרדיים משער האשפות שבירושלים והעידו משום שמעיה ואבטליון, שלשת לגין מים שאובין פוסלין את המקנה, וקנימו חכמים את דבריהם: ☐

ד. ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה, ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על

רבינו עובדיה מברטנורה

מבית המדרש. שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי, שאין מעמידים הימנו לא מלך ולא כהן גדול, ואין שער בירושלים פחותה משער האשפות, והכריעו בעדותן לכל חכמי ישראל:

ד. **שלא יהא אדם עומד על דבריו.** שלא יהא סרבן לעמוד קיים בסברתו: **אבות העולם.** הלל ושמאי:

ה. **ויסמוך עליו.** כלומר שעשה כדברי היחיד והניח דעת הרבים: **אין בית דין אחר שיעמוד אחריו יכול לבטל דברי ב"ד הראשון** שעשה כדברי היחיד, עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. בחכמה, היינו שראש הישיבה של ב"ד האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון. ובמנין, שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון:

ו. **למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין.** לעמוד הבא

מודיעין אותו, שְׁמָא תִּשְׁרָף דַּעְתּוֹ עָלָיו. ואין קורעין חלוקו, ואין בוכין, ואין מספידין בפניו, שלא ישבר לבו, ומשתקין את המנחמין מפניו.

סימן שלה ודווי החולֵה וביצד אומרים לו, וכו' ב' סעיפים

א. * נָטָה לָמוּת, ^אאומרים לו: הַתּוֹדָה, ואומרים לו: הַרְבָּה הַתּוֹדוֹ, ולא מתו, וְהִשְׁכַּח שְׁאֵתָה מִתּוֹדָה אֵתָה חַי, וְכָל הַמִּתּוֹדָה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. ואם אינו יכול להתודות בפיו, יתודה בלבו. ואם אינו יודע להתודות, אומרים לו: אָמֵר: מִיתִיתִי תָהָא כְּפָרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי (י' טו'). ^ה וְכָל אֱלוֹ הַדְּבָרִים אֵין אומרים לו בפני עמי הארץ, ולא בפני נשים, ולא בפני קטנים, שְׁמָא יִכְבּוּ וְיִשְׁבְּרוּ לָבוֹ.

ב. * סָדַר וְדווי שְׂכִיב מֵרַע: מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךְ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׂרָפוּתַי וּמִיתַתִּי בְּיָדְךָ, יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךְ שְׁתִּרְפָּאֲנִי רְפוּאָה שְׁלָמָה, וְאֵם אֲמוֹת, תָּהָא מִיתַתִּי כְּפָרָה עַל כָּל יִסְטָאִים וְעֹוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, שְׁחַטָּאתִי וְשְׁעִוִיתִי וְשִׁפְשַׁעְתִּי לִפְנֵיךְ, וְתֵן חֵלְקִי בְּגֵן עֵדֶן,

באר הגולה

ו מהתוספתא דביק פ"ח: ז משנה הנוטל שכר וכו' בכורות דף כ"ט ע"א: ח מעוברא דבת חמה דרב פפא יבמות דף ק"ו ע"א ונ"ש ב"י בשם הריטב"א ז"ל: ט מכרייתא הרי שהיה בורח וכו' שם: י הרמב"ן שם וכו' ה"ה בשם הרשב"א: כ בשם הרמב"ן בסת"ה דרין רפואה במודר תנא מחבירו ע"ל בסי' רכ"א: א במסכת שמחות: א ברייתא שבת דף ל"ב ע"א: ב רמב"ן בסת"ה ממסכת שמחות: ג משנה סנהדרין דף מ"ג ע"ב: ד שם במשנה: ה שם במסכת שמחות: ו שם בסת"ה קבלנו מחסידים ואנשי מעשה וכו' וא"י בספרי ואשמה הנפש והריא והתורו זה בנה אב לכל המתים שישענו ודווי: ז הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ושו"פ וכתבמים בברייתא יומא דף ל"ז ע"ב וכמ"ש בא"ח סי' תרכ"א:

סָכְנָה בְּדָבָר (רַבְנָה וְיוֹתָם בְּשֵׁם י' הרי"ף תהסיד ו"ל). וכן אסור לגרם לָמוּת שְׁמִימוֹת מִתְּרָה, כְּגוֹן מִי שְׁהוּא גוֹסֵס זֶמַן אֶרֶץ וְלֹא יוֹכֵל לְהַפְרֵד, אֲסוּר לְהַשְׁמִט

הַכֹּר וְהַכְּסֵת מִתַּחְתּוֹ, מִכֵּחַ שְׁאוּמְרֵין שֵׁשׁ נֹוצוֹת מִקְצֵת עוֹפוֹת שְׁוֹמְרִים זֶה וְכֵן לֹא יִזְנוּ מִמְקוֹמוֹ.

וְכֵן אֲסוּר לְשׁוֹם מִפְּתָחוֹת ב"ה תַּחַת רֹאשׁוֹ, כְּדִי שִׁפְרָד. אֲבָל אִם יֵשׁ שֵׁם דָּבָר שְׁגוֹרֵם עֲכוֹב

יִצִּיאָת הַנֶּפֶשׁ, כְּגוֹן שֵׁשׁ סְמוּךְ לְאוֹתוֹ בֵּית קוֹל דּוֹפֵק, כְּגוֹן חוֹטֵב צָצִים, או שֵׁשׁ מֵלַח עַל לְשׁוֹנוֹ

וְאֵלּוּ מַעֲבָרִים יִצִּיאָת הַנֶּפֶשׁ, מִתֵּר לְהַסִּירוֹ מִשָּׁם, דְּאֵין בָּהֶן מַעֲשֵׂה כָלָל, אֲלֵא שְׁמִסִּיר הַמוֹדַע (והכל

בהנחת אלפסי פרק אלו מגלחין).

ב. * מִי שְׁאָמְרוּ לוֹ: רְאִינוּ קְרוּבָךְ גוֹסֵס הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה יָמִים, צָרִיךְ

לְהִתְאָבֵל עָלָיו. וְדוּדַי כָּבֵד מֵת.

ג. * יֹאמְרִים צְדוּק הַדִּין עִם יִצִּיאָת נִשְׁמָה, וְכִשְׁמַגִּיעַ לְדִין אֲמַת, קוֹרַע הָאֲבֵל.

ד. * בִּינוֹן שְׁנֵטָה אֲדָם לָמוּת, אֵין רְשָׁאִין לִפְרֹד מִמֶּנּוּ, כְּדִי שְׁלֹא

תִּצָּא נִפְשׁוֹ וְהוּא יִחִידִי. וּמִצְוָה לַעֲמֹד עַל הָאָדָם יִצִּיאָת נִשְׁמָה, שְׁנֵאמַר: וְיָחִי עוֹד לְנֶצַח לֹא

יָרָא הַשֵּׁת, כִּי יָרָא חֲכָמִים מוֹתוֹ וְגו' (תהלים מ"ט, יא) (והנחת אלפסי שם).

ה. * מְנַהֵג לְשִׁפְף כָּל הַמֵּים שְׁאוּבִים שִׁבְשִׁבְכוֹנַת הַמֵּת.

באר הגולה

א באבל רבתי פרק קמא: ב משנה שבת דף קנ"א ע"ב: ג וכו' הרמב"ן בסת"ה שהברייתא עושים תכריכים לעצמם לכבודם ואין חשש בזה כדאמרין גבי כלי קופסא בדין שעשאה לכבודו מנחות דף מ"א ע"א: ד וכתב שם שלא יעברו ימים מועטים עד שימות א': (פ' משא"כ בהשטת חבר והכסת שהוא מיו ומנענע אותו שאפשר שמקרב מיתתו בזה): ה טור בשם הר"מ מרטנבורג והרא"ש והמרדכי בפ"ג דמ"ק מהא דאמר' רוב גוססין למיתה גיטין דף כ"ח ע"א: ו הרמב"ן בסת"ה שכן נהג: ז כל בו בשם הרב וכתב שם שלא ימות בעגמת נפש מפני שהנפש משתוממת בשעה שהיא יוצאת מן הגוף והוא יחיד: ח שם כרי שידעו שמת ולא יודיעו בפה ויהיה מוציא דבה וכתב עוד טעם אחר וכתב הר"א שיש רמז לעמוד הבא

ק"ג. באר הגולה

הלכות לולב סימן תרמו

תרמו דיני הדס. וכו' י"א סעיפים:

א. *הדס *שנקטם ראשו, ^בכִּשְׁר. ^גנִשְׁרָו רב עליו, אם נשתיירו שלשה עליו ^דבִּקְנָן אחד, כִּשְׁר: **ב.** הִיָּהוּ עֲנָביו מְרֻבּוֹת מְעָליו, 'אם יִרְקוֹת כִּשְׁר, וְאִם אֲדָמוֹת או שחורות פסול יִרְאֵם מְעָטָן, כִּשְׁר. וְאִין מְעָטָן אוֹתָם בְּיוֹם טוֹב, לִפִּי שְׁהוּא כְּמִתְקֵן. *הַעֲבָר וְלִקְטָן, "או *שֶׁלֶקְטָן אֶחָד אֶחָד לֹאכִילָה, הָרִי זֶה כִּשְׁר. (ומיום ראשון ואילך ^הכִּשְׁר בְּכָל עֵנָן) (כית יוסף בשם אורחות חיים): **ג.** *עֵנָף עֵץ עֲבוֹת הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה הוּא הַהֲדַס שֶׁעָלָיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ, יִגְוֹן שֶׁלֶשֶׁה עָלִין או יוֹתֵר בְּגִבְעוֹל אֶחָד, אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי הָעֵלִים בְּשׁוֹה זֶה כְּגִנְדָּה זֶה וְהָעֵלָה הַשְּׁלִישִׁי

שערי תשובה

*נִשְׂרָו רב עליו כו'. ועין בשו"ת פני יחושע סימן ג נשור רב עליו בענן דפסול, אפלו בשאר ימים פסול למאן דסבירא לה הדר כל שבועה בעינו, ואפלו בלולב וערבה פסול שאר ימים כמו ביום ראשון וכן כל הפסולים חוץ מחטור ושאלה, ואין צורך לומר נשור עלי תוס, דמכיר בה עבות כו', עין שם: *שֶׁלֶקְטָן: עין באר היטב. ועין בספרי שו"ת בית אפרים סימן נה וסימן נט שם נתבאר באר היטב דברי הרמב"ם, ונגם כתבתי לישב דלא חששי אהא דאמרין אם מעט כשר, והא דקמא לן כל מלוא דאמר דקמא לא מעשה אי עבדי לא מחזי, על פי דברי התוספות והמורה בצדוק און כבוד כו', עין שם. ועין במדריך דסכה שהובא לקמן סימן תרמו דאם צעצו אינם יהודים ערבה בשבת דמיתי ראהי מהו דעבר ולקטן דלית בה משום מצוה הבאה בערבת ובכפרי יוסף כאן ובמחזיקי ברכה סימן תריס האריך בזה, עין שם: *עֵנָף עֵץ עֲבוֹת כו'. וכתב במור הקציעה, תוס שאין עלים שלו ראשו של זה מגיע לקצו של זה פסול מקל וחמר דלולב כו', כל שכן בזה דלפיו מקרא דבעינו ענפיו חופים את עצו:

ואם הושענא אחריהא. והמגיד גורס, או שלקט אחר לאכילה, ורוצה לומר אחר שאין מגן אברהם: **א.** *בִּכְזָ עֵנָן. המגן אברהם הקלה שאין להקל, עין שם. ועין שו"ת:

באר הלכה

א * *הדס וכו'. כתב המגן אברהם בשם תמים דעים, פסולי ערבות פסולים כל שבועה, ומשפט מהו דדוקא דפסול משום עבות, אכל שאר פסולים, כגון: כִּשְׁר עליו או ענביו מרבות מעליו, לא פסול רק ביום ראשון. אכל האמת דראב"ד לשיטתו אזיל, דסבירא לה בתמיים דעים שם דהפסולים משום הדר לא פסולים רק ביום ראשון, אכל לפי מה דפסק והרמ"א בסימן תרמט סיף ה לענין חזוהי, וכמו שפסק המגן אברהם בצעצמו לענן ענביו מרבות מעליו, כל פסולי הדס שנזכרו בסימן זה פסולים כל שבועה, דכלל או משום עבות או משום הדר הן. עד כאן לשון הכפרי יעקב. אמנם דבר זה דהפסולים משום הדר פסולים כל שבועה לא מלקא ביריה היא, עין לקמן בסימן תרמט לענין תזוית מה שכתבנו שם: **ב *** *עבר ולקטן וכו'. הנה המחבר סתם בזה, משפט דסבירא לה אפלו אם

הענבים, מה שאין בן בשחורות וגם אדמות הוו שחורות דאמרין האי שחור אדם הוא אלא שלקה, אכל אדמות או שחורות פסול, דלאו הדר הוא. ואם היו שאר גוונים, כגון גרין (גרין) [גער] או בלא"ה' בכפות תמרים מצדד התחמיר, ובפרי מגדים מסתפק "בזה: **א.** *וְאִם מְעָטָן. הינו, מעבר יום טוב. ומתר למעט אותן לכתחלה כדי שיהיו עליו מרבות מענביו, ואפלו למעטן 'בתר דאגד הלולב: **ה.** או שֶׁלֶקְטָן אֶחָד אֶחָד לֹאכִילָה. עין בשו"ת והגר"א שהסכימו דצריך לומר או שלקטן אחר לאכילה, וכן הסכים המגן אברהם לדניא, דדוקא איש אחר שלקטן לאכילה ואינו מתכנן להכשירו מתר אף על גב דפסיק רישא הוא, דממילא מכשר, הרי לא יניחא לה בהכשר ההוא, וכיון דלכסוף יהיה תועלת בזה לאדם אחר שיהיה יכול לצאת בהן ידי מצוה לא מחמירין בזה, מה שאין בן אותו האיש גופא, אף אם הוא מכון לאכילה ולא להכשירו, מפל מקום אסור דפסיק רישא הוא, 'אם לא דמית לה הדסים אחרים לצאת בהן ואין צורך להן: **ט.** *כִּשְׁר בְּכָז עֵנָן. רוצה לומר, אפלו לא משום כולל. וטעמו דסבירא לה דכל הפסולין, אפלו אותם שפסולין משום הדר, גם בן פסולין הוא רק ביום הראשון. "ולפי זה, לדין דפסקינו לקמן בסימן תרמט דפסולין מחמת הדר פסולין כל שבועה, ^הגם בזה פסולין כל שבועה:

ג. *בְּגִבְעוֹל אֶחָד. רוצה לומר, בכל קן וקן ויהיו סמוכים זה לזה 'בעגול אחד, שאין אחד נמוך מתבאר אף על פי שכל אחד בעצמו:

שער הציון

א. הגר"א: **ב.** אחרונים: **ג.** שו"ת והגר"א בשם הפני דעת: **ד.** רש"י בדר יא. וכן הירושלמי משמע לכאורה בפסקתו דעבר השעם, דבשחורות או אדמות כבר נגמר פרוץ, והתורה אמרה ולקחתם ענף ולא פרי, מה שאין בן בירקות צריך לא נגמר הפרי (ודרשן מתחלה להיות ירק ואחר כך מתכשיו ונעשה שחור, ואם דרך התוס הזה לגדל פרות ורקן וחינו, אי בנמין), לפי זה פסול אף בירקין. אכן בבבלי דמסיק משום דירקות מינא דתוס הוא, משמע דתוס השעם כמו שאמר הירושלמי מתחלה, משום דאין דומות לעצו רוצה לומר, שהתורה אמרה ולקחתם ענף עץ, ועינו שיקח דבר שהוא דומה לעץ של מין זהו, ולאצוף שלקטן בידו דבר שאינו דומה לעצו, וכל בן בירקין ליתלם כשר, ולפיכך דגם בשלחן ערוך ולא חלק, ובתנן תפס תפס עינים על הפני תרנו: ^הזוהב או כחול.

לוח עמוד היומי: יום ב כ חשון תשעו ♦ יום ג כו חשון תשסב ♦ יום ד ג חשון תשסו ♦ יום ה ח חשון תשעב ♦ יום ו ג אלול תשצו ♦ ש"כ כ אב תתא

דחיי. בגין כך אתגזר עליה ועל כל
עלמא מותא.

אי הוא חטא, כל עלמא מה חטו.
אי תימא, דכל עלמא אכלי מאילנא
דא, ואתרמי לכלא. לאו הכי. אלא
בשעתא דאדם קאים על רגלוי, חמי
ליה ברין פלחו, ודחילו מקמיה,
והו נטלין אבתריה, כעבדין בתר
מלכא. והוא אמר לון, אנא ואתון,
(תהלים צח) באו נשתתה ונכרעה וגו'.
ואזלו פלחו אבתריה. כיון דחזו
דאדם סגיד להאי אתר, ואתדבק
ביה, פלחו אתמשכו אבתריה וגרים
מותא לכל עלמא.

וכדין אשתי אדם לכמה גוונים,
זמנין דינא, זמנין רחמי זמנין מותא,
זמנין חיי. ולא קאים בקיומא תדיר
בחד מנייהו, בגין דההוא אתר גרים
ליה. ועל דא אקרי, חרב המתהפכת,

המתהפכת מסטרא דא לסטרא דא,
משב לכיש, מרחמי לדינא, משלם
לקרבא, מתהפכת היא בכלא. טב
ורע דכתיב, (בראשית ב) ועץ הדעת טוב
ורע.

ומלכא עלאה, לרחמא על עובדוי,
אוכח ליה, ואמר ליה, ומען הדעת
טוב ורע לא תאכל ממנו וגו', והוא
לא קביל מניה, ואתמשך בתר
אתתיה, ואתמרף לעלמין. דהא
אתתא לאתרא (ס"א לאתר דא) סלקא ולא
יתיר, ואתתא גרים מותא לכלא.

תא חזי, לעלמא דאתי כתיב, (ישעיה
סה) כי כימי העץ ימי עמי, כימי
העץ, ההוא דאשתמודעא, ביה זמנא
כתיב, (ישעיה כח) בלע המות לנצח
ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל
פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל
הארץ וגו'.

תרגום לשון הוזהר

שאותו מקום גרם לו, ולכן נקרא חרב
המתהפכת, המתהפכת מצד זה לצד זה, משב
לרע, מרחמים לדין, משלום לקרב, מתהפכת
היא בכל, טוב ורע, שכתוב (בראשית ב) ועץ הדעת
טוב ורע.

והמלך העליון, רחם על מעשיו, הוכיח אותו
ואמר לו, ומען הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו
וגו'. והוא לא קבל ממנו ונמשך אחר אשתו,
וגרש לעולמים, שהרי אשה עולה למקום (למקום
זה) ולא יותר, והאשה גרמה מות לכל.

בא ראה, לעולם הבא כתוב (ישעיה סה) כי כימי
העץ ימי עמי. כימי העץ – אותו שנודע באתו

ויקרבנו ימי ישראל למות. תאנא,
אמר רבי חייא, כתיב וחי יעקב
בארץ מצרים שבע עשרה שנה, היום
בקיומיה יעקב, והכא במיתתיה
ישראל. דכתיב, ויקרבנו ימי ישראל
למות. אמר רבי יוסי, הכי הוא ודאי,
דהא לא כתיב ויקרב יום ישראל
למות, אלא ימי, וכי בכמה יומי מית
בר נש, והא בשעתא חדא, ברגעא
חדא, מית ונפיק מעלמא.

אלא הכי תאנא, כד קדשא בריך
הוא בעי לאתבא רוחיה ליה, כל
אינון יומין דקאים בר נש בהאי
עלמא, אתפקדון קמיה, ועאלין
בחושבנא. וכד אתקריבו קמיה
למיעל בחושבנא, מית בר נש,
ואתיב קדשא בריך הוא רוחיה ליה,
ההוא הקל דאפיק ונפח ביה,

תרגום לשון הוזהר

הזמן. כתוב (שם כח) בלע המות לנצח ומחה ה'
אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר
מעל כל הארץ וגו'.

ויקרבנו ימי ישראל למות. שנינו, אמר רבי
חייא, כתוב וחי יעקב בארץ מצרים שבע
עשרה שנה. שם בקיומו יעקב, וכאן במיתתו
ישראל, שכתוב ויקרבנו ימי ישראל למות. אמר
רבי יוסי, כך הוא ודאי, שהרי לא כתוב ויקרב
יום ישראל למות, אלא ימי, וכי בכמה ימים מת
בן אדם? והרי בשעה אחת, ברגע אחד מת ויוצא
מן העולם.

אלא כך לדמנו, כשהקדוש ברוך הוא רוצה
להשיב אליו את רוחו, כל אותם ימים שעומד
בן אדם בעולם הזה נפקדים לפניו וננכסים

אותה ביה לגביה.

זכאה חולקיה דההוא בר נש,
דיומיו אתקריבו גבי מלכא בלא
כסופא, ולא דחי יומא מנייהו לבר,
דשפח בההוא יומא, דאתעביד ביה
חובא. בגין כך, כתיב בצדיקנא,
(יהודי קריבו) משום דקריבו יומיו
קמי מלכא, בלא כסופא.

ווי לרשיענא, דלא כתיב בהו
קריבה, וחי דקריבו יומי קמי
מלכא, דהא כל יומיו בחובי עלמא
אשפכו. ובגין כך לא קריבו קמי
מלכא, ולא תמנון קמיה, ולא ידכרו
לעילא, אלא אינון שציאן מנייהו.
עלייהו כתיב, (משלי ד) דרך רשעים
כאפלה לא ידעו במה יפלו. (דף רכב
ע"א).

בחשבון, וכשנקרבים לפניו להכנס בחשבון,
מת האדם, ומשיב הקדוש ברוך הוא אליו את
רוחו. אותו הקבל שהוציא ונפח בו, משיב אותו
אליו.

אשרי חלקו של אותו אדם שימיו התקרבו אל
המלך בלי בושה, ולא נדחה יום אחד מהם
החוצה שימצא שבאותו יום שנעשה בו חטא,
לכן כתוב בצדיקים קריבה. (ואיד קריבו) משום
שקריבים ימיו לפני המלך בלי בושה.

אוי לרשעים, שלא כתוב בהם קריבה, ואיד
קריבו הימים לפני המלך, שהרי כל ימיו נמצאו
בחטאי העולם, ולכן לא יקריבו לפני המלך ולא
ימנו לפניו ולא יכרו למעלה, אלא הם מתפלים
מתוכם. עליהם כתוב (משלי ד) דרך רשעים

פרשת ויחי ספר הוזהר

(דף רכב ע"א) א"ר

פרשת ויחי

ספר הוזהר

(דף רכב ע"א) א"ר

והכא ויקרבו ימי ישראל ודאי, בלא כסופא, בשלימותא, בחדוותא שלים. ובגיגי כף, ימי ישראל, דהנה שלים יתיר ישראל מעקב. ואי תימא, והא קתיב, (בראשית כח) ויעקב איש תם, שלים. שלים הנה, ולא שלים בדרגא עלאה כישראל.

תניא, אמר רבי יוסי, בשעתא דיומוי דבר נש אתפקידן קמי מלכא, אית זכא דאתפקידן יומוי וירחיין מקמי מלכא. ואית זכא, דכד מתפקידן יומוי, קריבין וסמיכין למלכא, ולא מתרחקין. בלא כסופא עאלין, וקריבין למלכא. זכא חולקהו. הדא הוא דכתיב, ויקרבו ימי ישראל למות.

ויקרא לבנו ליוסף, אמר רבי

יצחק, וכי שאר שבטין לאו בנוי אינון. אלא אמר רבי אבא, יוסף בנו הנה יתיר מפלהו. דתנינן, בשעתא דאנתתיה דפוטפר דחקת ליה ליוסף, מה קתיב, (בראשית לט) ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית. האי קרא הכי מיכעי ליה, ואין איש בבית. מהו מאנשי הבית. אלא לאכללא דיוקנא דיעקב, דהנה תמן ואשתפח תמן. ובגיגי כף מאנשי הבית, אכל איש אחרא הנה תמן. פיון דסליק יוסף עיניו, וחקא דיוקנא דאביו, יתיב בקיומיה, ותב לאחורא.

תא חזי, מה קתיב, (בראשית לט) וימאן ויאמר אל אשת אדניו. אמר ליה קדשא ברין הוא, את אמרת וימאן.

תרגום לשון הוזהר

ויקרא לבנו ליוסף. אמר רבי יצחק, וכי שאר השבטים לא בנוי הם? אלא, אמר רבי אבא, יוסף היה בנו יותר מקדם, בשנינו, בשעה שאשת פוטפר דחקת את יוסף, מה כתוב? ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית. פסוק זה היה צריך לכתב ואין איש בבית, מה זה מאנשי הבית? אלא להכליל את דמותו של יעקב שהיתה שם ונמצאה שם, ומשום כך מאנשי הבית, אכל איש אחרא היה שם. כיון שהרים יוסף עיניו וראה את דמות אביו, ישב בקיומו ונרתע לאחור.

בא ראה מה כתוב, וימאן ויאמר אל אשת אדניו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה אמרת וימאן ויאמר, חייך וימאן ויאמר אחרי יבא לברך את בניך ויתברכו בו, והו שכתוב וימאן אביו ויאמר

ויאמר. חייך, וימאן ויאמר אחרא, ייתי לברכא לבנך, ויתברכון ביה. הדא הוא דכתיב, וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי.

כיון דאמר ידעתי בני, אמאי אמר, ידעתי אחרא. אלא אמר, ידעתי בני, בזמנא דקיימת בגופך דאת בר, כד חמית דיוקנא דילי, ותבת בקיומך. ובגיגי כף קתיב, ידעתי בני, ידעתי. על מה דאמרת דדא הוא בוכרא, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, והכא בגין כך קתיב, ויקרא לבנו ליוסף, לבנו ליוסף ממש.

דבר אחר, ויקרא לבנו ליוסף, דבדיוקנא חד הוו מתחזיין. דכל מאן דחמי ליוסף, הנה אסחיד דבריה דיעקב הנה. רבי יוסי אמר, כללא הכי הוא. ועוד דיוסף זן ליה ולבנוי בסבותיה, ובגיגי כף בנו ממש, יתיר מפלהו. ויקרא לבנו

תרגום לשון הוזהר

ליוסף, אמאי ליוסף ולא לאחרא. משום דרשותא הנה בידיה לסלקיה מתמן.

רבי יוסי אמר, כיון דיעקב הנה ידע דבנוי ישעבודון בגלותא תמן במצרים, אמאי לא אתקבר תמן בגין דגין זכותיה על בנוי. אמאי קעא לאסתלקא מתמן. והא קתיב, (תהלים קג) כרחם אב על בנים, אן הוא רחמנותא.

אלא הכי תאנא, בשעתא דהנה נחית יעקב למצרים, הנה דחיל. הנה אמר, דילמא חס ושלום ישתצון בני ביני עמינא, ודילמא קדשא ברין הוא יסלק שכינתיה מיני כקדמיתא. מה קתיב, (בראשית לח) וירא אלהים אל יעקב וגו', (בראשית נז) ויאמר אלהים לישראל אל יעקב וגו', (בראשית נז) וירא אלהים אל יעקב וגו', ומה דאמרת דילמא אסלק שכינתיה מבניך, אנכי ארד עמך מצרימה.

ממש יותר מקדם. ויקרא לבנו ליוסף, למה ליוסף ולא לאחר? משום שהיתה רשות בידו להעלותו משם.

רבי יוסי אמר, כיון שיעקב היה יודע שבנוי ישעבודו בגלות שם במצרים, למה לא נקבר שם כדי שזכותו תגן על בניו? למה רצה לעלות משם, ויהי כתוב (תהלים קג) כרחם אב על בנים, איפה הרחמנות?

אלא, כך שנינו, בשעה שהיה יורד יעקב למצרים, היה פוחד, והיה אומר: חס וחלילה יכלו בני בן העמים, ואולי הקדוש ברוך הוא יסלק שכינתו ממני בכתחלה. מה פתוב? וירא לעמוד הבא

כטחתִי יָגַל לִפִּי בִישׁוּעַתְךָ אֲשִׁירָה
לִיהוָה כִּי גָמַל עָלַי:

יד * לִמְנַצֵּחַ לְדוֹד אֲמַר נָבֵל בְּלִבּוֹ
אֵין אֱלֹהִים הַשְׁחִיתוּ הַתַּעֲבִיבוּ
עָלֶיָּהּ אֵין עֲשֵׂה־טוֹב: ^ב יְהוָה
מִשְׁמִים הַשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לְרֹאוֹת
הַיָּשׁ מִשְׁכִּיל דְּרֹשׁ אֶת־אֱלֹהִים: ^ג הַכֹּל
סָר יַחְדּוֹ גָּאֻלְחוֹ אֵין עֲשֵׂה־טוֹב אֵין
גַּם־אֶחָד: ^ד הֲלֹא יִדְעוּ כָל־פְּעָלַי אֹוֹן
אֲבָלִי עָמִי אָכְלוּ לֶחֶם יְהוָה לֹא קָרָאוּ:
^ה שֵׁם אֶפְחָד פְּחָד כִּי־אֱלֹהִים בְּדוֹר
צָדִיק: ^ו עֲצַת־עֲנִי תִבְיָשׁוּ כִי יְהוָה
מַחֲסֶה: ^ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעֶת
יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה שְׁבוֹת עִמּוֹ יָגַל
יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל:

טז * מִזְמוֹר לְדוֹד יְהוָה מִי־יָגוֹר
בְּאַהֲלָךְ מִי־יִשְׁכֵּן בְּהָר קִדְשֶׁךָ:
^ב הוֹלֵךְ תָּמִים וּפְעֵל צָדֵק וְדָבָר אֱמֶת
בְּלִבּוֹ: ^ג לֹא־רָגַל אֶל־לִשְׁנוֹ לֹא־
עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחִרְפָּה לֹא־נִשְׂאָ
עַל־קִרְבּוֹ: ^ד נִבְּחָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־
יְרֵאִי יְהוָה יִכְבֵּד גִּשְׁבַּע לְהִרְעֹ וְלֹא
יָמָר: ^ה כִּסְפוֹ אֶל־נִתָּן בְּנִשְׁף וְשִׁחַד
עַל־נֶפֶשׁ לֹא־לָקַח עֲשָׂה אֱלֹה לֹא יָמוּט
לְעוֹלָם:

טז * מִכְתָּם לְדוֹד שְׁמִרְנִי אֵל כִּי־
חִסִּיתִי בְךָ: ^ב אֲמַרְתָּ לִיהוָה אֲדֹנָי
אֶתָּה טוֹבִיתִי כָל־עֲלִיָּה: ^ג לִקְדוּשִׁים
אֲשֶׁר־בְּאֶרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי כָל־חִפְצֵי־

כָּם: ^א יִרְבּוּ עֲצוּבוֹתֶם אַחֵר מֵהָרוּ כָל־
אֶסְיָד נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבִל־אֲשָׂא אֶת־
שְׁמוֹתֶם עַל־שְׁפָתִי: ^ה יְהוָה מִנֵּת־חֲלָקִי
וְכוֹסִי אֶתָּה תוֹמִיד גּוֹרָלִי: ^ו חֲבָלִים
נִפְלוּ־לִי בְּנַעֲמִים אֶף־נָחַלְתָּ שְׁפָרָה
עָלַי: ^ז אֲבָרֶךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי
אֶף־לַיְלוֹת יִסְרוּנִי כִלּוֹתִי: ^ח שְׂוִיתִי
יְהוָה לְנֹגְדִי תָמִיד כִּי מִיָּמִינִי כָל־
אֲמוּט: ^ט לֵכֵן אֶשְׁמַח לִבִּי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי
אֶף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֵּן לְבָטַח: ^י כִּי לֹא־
תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידֶךָ
לְרֹאוֹת שְׁחַת: ^{יא} תוֹדִיעֵנִי אֲרַח
חַיִּים שֹׁבַע שְׁמֹחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נַעֲמֹות
בְּיָמֶיךָ נֶצַח:

יז * תַּפְלָה לְדוֹד שְׁמַעָה יְהוָה אֶצְדֵּק
הַקְּשִׁיבָה רַנְתִּי הַאֲזִינָה תַּפְלָתִי כִּלֹּא
שְׁפָתִי מִרְמָה: ^ב מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא
עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: ^ג בְּחִנֹּת לִבִּי
פָקֻדֹת לִילָה צָרַפְתָּנִי כֹל־תִּמְצָא זִמְתִּי
כֹּל־יַעֲבֹר־פִּי: ^ד לִפְעֻלוֹת אָדָם בְּדָבָר
שְׁפָתֶיךָ אָנִי שְׁמַרְתִּי אֲרַחוֹת פְּרִיץ:
^ה תִּמְךָ אֲשֶׁרִי בְּמַעְגְלוֹתֶיךָ כֹּל־נְמוּטוֹ
פָּעָמִי: ^ו אֲנִי־קָרָאתֶיךָ כִּי־תַעֲנֵנִי אֵל
הַט־אֲזַנְךָ לִי שְׁמַע אֲמַרְתִּי: ^ז תַּפְלָה
חֲסִידֶיךָ מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמֶּתְקוֹמָמִים
בְּיָמֶיךָ: ^ח שְׁמִרְנִי כְּאִישׁוֹן בַּת־עֵין
בְּצֵל בְּנֶפֶשׁ תַּסְתִּירֵנִי: ^ט מִפְּנֵי רָשָׁעִים
זוֹ שְׂדוּנִי אִיבִי בְּנֶפֶשׁ יָקִיפוּ עָלַי:
יִחַלְבְּמוּ סָגְרוּ פִּימוֹ דְּבָרוֹ בְּגֹאוֹת:

יח * אֲשֶׁרֵנוּ עָתָה חֲכָמִי סִבְבוּנוּ עֵינֵיהֶם
יִשְׁתִּי לְנִטּוֹת בְּאֶרֶץ: ^ב דְּמִינוּ בְּאֶרְיָה
יִכְסֹף לְטָרוֹף וְכִכְפִּיר יִשָּׁב בְּמִסְתָּרִים:
^ג קוֹמָה יְהוָה קִדְמָה פָּנָיו הַכְרִיעֵהוּ
פִּלְטָה נִפְשִׁי מִרְשַׁע חֲרָבֶךָ: ^ד מִמַּתִּים
יִדָּךְ אֶתְּהוֹ מַמְתִּים מִחֲלָד חֲלָקֶם
בַּחַיִּים וְצִיָּה וְצִיָּה תִּמְלֹא בְּטָגָם
יִשְׁבַּעוּ בָּנִים וְהַנְחִיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם:
^ט אֲנִי בַצֵּדֵק אֲחֻזָּה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה
בְּהַלְקִי תִמְנוֹנֶתְךָ:

ג לחודש יום רביעי

יח * לִמְנַצֵּחַ אֶלְעָבֵד יְהוָה לְדוֹד אֲשֶׁר
דָּבָר אֶלִּיהוָה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל־יְהוָה אוֹתוֹ מִכַּף
כָּל־אֵיבָיו וּמִיֵּד שְׂאוֹל: ^ב וַיֹּאמֶר
אֲרַחֲמֶךָ יְהוָה חֲזָקִי: ^ג יְהוָה אֶסְלַעִי
וּמַצּוֹדֵתִי וּמִפְּלִטִי אֵלַי צוּרִי אֲחַסֶּה־בוֹ
מִגִּנִּי וְקִרְוֵי־יָשָׁעִי מִשְׁגָּבִי: ^ד מִהֲחַל
אֶקְרָא יְהוָה וּמִן־אֵיבִי אוֹשָׁע:
^ה אֶפְסוּנִי חֲבָלֵי־מָוֶת וְנַחֲלִי כִלְיַעַל
בְּעַתּוֹנִי: ^ו חֲבָלִי שְׂאוֹל סִבְבוּנִי
קִדְמוּנִי מוֹקְשֵׁי מוֹת: ^ז בַּצֵּר־לִי אֶקְרָא
יְהוָה וְאֵל־אֱלֹהֵי אֲשׁוּעַ יִשְׁמַע מִהִיכְלוֹ
קוֹלִי יִשְׁוּעָתִי לִפְנֵי: ^ח תְּבוֹא בְּאֲזִנִּי:
^ט וְתִגְעַשׁ וְתִרְעַשׁ אֶת־הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי
הָרִים יִרְגָּזוּ וְיִתְגַּעְשׁוּ כִּי־תִרָה לוֹ:
^ט עֲלֶה עֲשׂוֹן בְּאֶפֶס וְאֲשֶׁר־מִפּוֹ תֹאכַל
גְּחָלִים בָּעֵרוֹ מִמֶּנּוּ: ^י וַיֵּט שְׁמַיִם וַיִּדְד
וַיַּרְפֵּל תַּחַת רַגְלָיו: ^{יא} וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב

וַיַּעַף וַיִּדָּא עַל־כְּנַפֵּי־רוּחַ: ^{יב} יִשֶׁת
הַשָּׁף אֶתְרוֹ סִבְבוּתָיו סִכְתּוֹ חֲשַׁכְתּוֹ
מֵיִם עָבִי שְׁחָקִים: ^{יג} מִגִּנֵּה נִגְדּוּ עָבִיו
עָבְרוּ בְּרָד וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: ^{יד} וַיִּרְעַם
בְּשָׁמַיִם אֶתְהוֹ וְעֲלִיוֹן יִתֵּן קוֹל בְּרָד
וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: ^{טו} וַיִּשְׁלַח חֲצִיו וַיִּפְצֹץֵם
וּבְרָקִים רָב וַיַּהֲמֵם: ^{טז} וַיִּרְאוּ אֶפְקֵי
מֵיִם וַיִּגְלוּ מִסֻּדּוֹת תִּבְלֵם מִגְּעַרְתְּךָ
יְהוָה מִנְשַׁמַּת רוּחַ אַפְּךָ: ^{יז} יִשְׁלַח
מִמְרוֹם יִתְחַנֵּי יִמְשֹׁנִי מִמֵּיִם רַבִּים:
^{יח} יִצִּילֵנִי מֵאֵיבִי עַז וּמִשְׁנָאִי כִּי־אֲמָצוּ
מִמֶּנִּי: ^{יט} יִקְדְּמוּנִי בְּיוֹם־אִדִּי וַיְהִי־
יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי: ^כ וַיּוֹצִיאֵנִי לְמַרְחָב
יִחַלְצֵנִי כִּי חֲפֵץ כִּי: ^{כא} יִגְמְלֵנִי יְהוָה
בְּצִדְקִי כָּכָר יָדִי יִשְׁיֵב לִי: ^{כב} כִּי־
שְׁמַרְתִּי דְרָכִי יְהוָה וְלֹא־רָשָׁעִתִּי
מֵאֱלֹהִי: ^{כג} כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֹגְדֵי
יִחַקְתּוּ לֹא־אֲסִיר מִנִּי: ^{כד} וַאֲחֵי תָמִים
עִמּוֹ וְאֲשַׁתְּמֹר מַעֲוֹנִי: ^{כה} וַיִּשָּׁב־יְהוָה
לִי בְּצִדְקִי כָּכָר יָדִי לְנֹגְדֵי עֵינָיו: ^{כו} עַם־
חֲסִיד תַּתְחַסֵּד עַם־גִּבּוֹר תָּמִים תַּתְּמֹם:
^{כז} עַם־נֹכַח תַּתְּבַּר וְעַם־עֲלָקֵשׁ תַּתְּפַּחֵל:
^{כח} כִּי־אֶתָּה עַם־עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינָיִם
רְמוֹת תִּשְׁפִּיל: ^{כט} כִּי־אֶתָּה תֹאכִיר גִּרִּי
יְהוָה אֱלֹהֵי יָגִיעַ חֲשָׁקִי: ^ל כִּי־בָךְ אֲרַץ
גִּדּוֹד וּבְאֱלֹהֵי אֲדוֹלֵג־שׁוֹר: ^{לא} הֲאֵל
תָּמִים דָּרְכּוֹ אֲמַרְתָּ־יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן
הוּא לְכָל הַחֹסִים בּוֹ: ^{לב} כִּי מִי אֱלוֹהֵ
מִבְּלַעֲדִי יְהוָה וּמִי צוּר וְזִלְתִּי אֱלֹהֵינוּ:

ספר	יהו, יט, כ	תהלים	ז	ספר	כ, כא, כב	תהלים	ח
ל. האל המאזני חיל ויתן תמים דרכי: ^ז משה רגלי פאילות ועל כמתי יעמידני: ^ח מלמד ידי למלחמה ונתתה קשת-נחושה ורועתי: ^ט ותתן-לי מגן לשעף וימין תסעדני וענותך תרבני: ^י תרחיב צעדי תחתי ולא מעדו קרסלי: ^{יא} ארדוף אויבי ואשיגם ולא-אשוב עד-פלותם: ^{יב} אמחצם ולא-יכלו קום יפלו תחת רגלי: ^{יג} ותאזני חיל למלחמה תכריע קמי תחתי: ^{יד} ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי אצמיתם: ^{טו} ישועו ואין-מושיע עלי-יהוה ולא ענם: ^{טז} ואשחקם כעפר על-פני-רוח פטיט חוצות אריקם: ^{יז} תפלטני מריכי עם תשימני לראש גוים עם לא-ידעתי יעבדוני: ^{יח} לשמע און ישמעו לי בגי-נכר וכחש-לי: ^{יט} בגי-נכר יבלו ויחרגו ממסגרותיהם: ^כ חיי-יהוה וברוך צורי יירום אלוהי ישעי: ^{כא} האל הנותן נקמות לי וידבר עמים תחתי: ^{כב} מפלטי מאיבי אף מוקמי תרוממני מאיש חמס תצילני: ^{כג} עלי-כן אודך בגוים יהוה ולשמך אומרה: ^{כד} מגדל ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד-עולם:	מגיד הרקיע: ^א יום ליום יביע אמר ולילה ולילה יחזה-דעת: ^ב אין-אמר ואין דברים בלי נשמע קולם: ^ג בכל-הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם-אהל בהם: ^ד והוא בחתן יצא מחפתו ישיש בגבור לרוץ ארח: ^ה מקצה השמים מוצאו ותקופתו על-קצותם ואין נסתר מחמתו: ^ו תורת יהוה תמימה משיבת נפש עדות יהוה נאמנה מחכימת פתי: ^ז פקודי יהוה ישרים משמחי לב מצות יהוה ברה מאירת עינים: ^ח יראת יהוה טהורה עומדת לעד משפט-יהוה אמת צדקו יחדו: ^ט הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים: ^י גם-עבדך נהר בהם כשמרם עקב רב: ^{יא} שגיאות מי-יבין מנסתרות נקני: ^{יב} גם מזדים חשף עבדך אל-משלוחי כי אז איתם ונקיתי מפשע רב: ^{יג} יהיו לרצון אמרי-פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגאלי:	כ. למנצח מזמור לדוד: ^א יהוה ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב: ^ב ישלח-עזרך מקדש ומציון יסעדך: ^ג יזכר כל-מנחתיך ועולתך ידשנה סלה: ^ד יתן-לך כלבבך וכל-צעתך ימלא: ^ה נרננה בישועתך ובשם-אלהינו נדגל ימלא יהוה כל-	כא. למנצח מזמור לדוד: ^א יהוה ביעזרך ובישועתך מה-גל מאד: ^ב תאנת לבו נתתה לו וארשת שפתיו כל-מנעת סלה: ^ג כיתקדמו ברכות טוב תשית לראשו עטרת כן: ^ד חיים שאל ממך נתתה לו ארף זמים עולם ועד: ^ה גדול כבודו בישועתך הוד והדר תשועה עליו: ^ו כיתשיתו ברכות לעד תחדהו בשמחה את-פניך: ^ז כי-המלך בטח ביהוה ובחסד עליון כל-ימוט: ^ח תמצא דרך לכל-איביך ימין תמצא שואיך: ^ט תשיתמו כתנור אש לעת פניך יהוה באפו יכלעם ותאכלם אש: ^י פריומו מארץ תאבד וזרעם מבני אדם: ^{יא} כי-נטו עליו רעה חשבו מזמה בלי-יכלו: ^{יב} כי תשיתמו שכם במיתריך תכונן על-פניהם: ^{יג} ורמה יהוה בעזר נשירה ונזמרה וקברתך:	כב. למנצח על-אלת השחר מזמור לדוד: ^א אלי אלי למה עזבתני	רחוק מישועתי דברי שאגתי: ^א אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא-דמיה לי: ^ב ואתה קדוש יושב תהלות ישראל: ^ג כף בטחו אבתינו בטחו ותפלטמו: ^ד אליך זעקו ונמלטו כף בטחו ולא-כושו: ^ה ואנכי תולעת ולא-איש חרפת אדם ובזוי עם: ^ו כל-ראי ילעגו לי יפטירו כשפה נייעו ראש: ^ז גל אל-יהוה יפלטו יצילהו פי חפץ בו: ^ח כי-אתה גחית מבטן מבטיחי על-שדי אמי: ^ט עליך השלכתי מרחם מבטן אמי אלי אתה: ^י אל-תרחק ממני כי-צרה קרובה כי-אין עוזר: ^{יא} סכבוני פרים רבים אביני כשן כתרוני: ^{יב} פצו עלי פיהם אריה טרף ושאג: ^{יג} כמים נשפכתי והתפרדו כל-עצמותי היה לבי כדונג נזם בתוף מעי: ^{יד} לבש כחרש כחי ולשוני מדבק מלקוחי ולעפר-מות תשפתני: ^{טו} כי סכבוני כלבים עדת מרעים הקיפוני כאידי יד ורגלי: ^{טז} אספר כל-עצמותי המה יביטו יראויכי: ^{יז} יחלקו בגדי להם ועל-לבושי יפילו גורל: ^{יח} ואתה יהוה אל-תרחק אילותי לעזרתי חושה: ^{יט} הצילה מחרב נפשי מיד-כלב ויחידתי: ^כ הושיעני מפי אריה ומקרגי רמים עניתני: ^{כא} אספרה שמך לאחי בתוף קהל אהללך: ^{כב} יראי		

יהוה | תללוהו כל־זרע יעקב כבודוהו וגורו מִמֶּנּוּ כל־זרע יִשְׂרָאֵל: ^{כה} כִּי לא־בָּזָה ולא שָׁפֵץ עֲוֹת עֲנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמַע: ^{כו} מֵאֲתָתְךָ תִּהְיֶה לִּי בִּקְהָל רַב נִדְרֵי אֲשֶׁלָם נִגְדָה יִרְאוּ: ^{כז} כִּי אֶכְלוּ עֲנֻוִים | וְיִשְׁפְּעוּ יִתְלָלוּ יְהוה דְּרָשׁוּ יָחִי לְבַבְכֶּם לַעַד: ^{כח} יִזְכְּרוּ | וְיִשְׁבְּחוּ אֱלֹהֵי יְהוה כְּלִיאֲפִסִּי אֲרִץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ כָּל־מִשְׁפָּחוֹת גֹּיִם: ^{כט} כִּי לִיהוה הַמְלוּכָה וּמִשְׁלַ בְּגֹיִם: ^ל אֶכְלוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ | כָּל־דֹּשְׁנֵי אֲרִץ לִפְנֵי יָכָרְעוּ כָּל־יִיְרֹדֵי עֶפְר וְנִפְשׁוּ לֹא חַיָּה: ^{לא} זָרַע יַעֲבֹדֵנוּ יִסְפֹּר לֹאדְנֵי לְדֹר: ^{לב} יִבְאוּ וְיִגִּידוּ צְדָקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה:

ד לחודש יום חמישי

כג * מזמור לדוד יהוה רָעִי לֹא אֶחָסֵר: ^א בְּנֹאוֹת דָּשָׁא יִרְפִּיעֲנִי עַל־מִי מִנְחֹת וְנִחְלֵנִי: ^ב נִפְשִׁי יִשׁוּבֵב יִנְחֵנִי בַּמַּעְגָּלִי־צִדִּיק לְמַעַן שְׁמוֹ: ^ג כִּי־אֵלֶיךָ בָּגִיא צִלְמֹת לא־אֵירָא רַע כִּי־אַתָּה עֲמַדִּי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתְּךָ הֵמָּה יִנְחֵמֵנִי: ^ד תַּעֲרֹף לִפְנֵי | שְׁלֹחַן נִגְדָה צִרְיִי דִשְׁנֶתָ בְּשִׁמּוֹן רֹאשִׁי כּוֹסֵי רוּיָה: ^ה וְאֵף | טוֹב וַחֲסֵד יִרְפּוּנִי כָּל־יָמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוה לְאָרֶץ יָמִים:

כד * לדוד אֱלֹהֵי יְהוה | אֶקְרָא צוּרִי וּמְלוֹאָה תִּכְּלֵל וְיִשְׁבִּי בָּהּ: ^א כִּי־הוּא עַל־יָמִים יִסְדָּה וְעַל־זְהָרוֹת

יְכֻנָּנָה: ^א מִי־יַעֲלֶה בַּהֲר־יְהוה וּמִי־יָקוּם בַּמָּקוֹם קְדָשׁוֹ: ^ב נָקִי כַּפַּיִם וּבֶרֶךְ לֵבָב אֲשֶׁר לא־נִשְׂא לַשְׂוֹא נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לַמְרָמָה: ^ג יִשָּׂא בְרַכָּה מֵאֵת יְהוה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: ^ד זֶה דֹּר דְּרָשׁוּ דְרָשׁוּ מִבְּקָשֵׁי פְנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה: ^ה שָׂאוּ שְׁעָרִים | רֹאשִׁיכֶם וְהִנֵּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וְיִבְאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: ^ו מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוה עֲבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה: ^ז כִּי־לְדֹד אֱלֹהֵי יְהוה נִפְשִׁי אֲשָׂא: ^ח אֱלֹהֵי כֶךְ בִּטְחֹתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה אֶל־יַעֲלֹ אֹיְבֵי לִי: ^ט גַּם כָּל־קְרוֹיֶךָ לֹא יִכְשׁוּ יִבְשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיכָם: ^י דִּרְכֶיךָ יְהוה הוֹדִיעֵנִי אֲרֻחוֹתֶיךָ לִמְדֵנִי: ^{יא} הַדְרִיכֵנִי בַּאֲמֹתֶיךָ | וְלִמְדֵנִי כִי־אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי אוֹתָךְ קְרוֹיֶת כָּל־הַיּוֹם: ^{יב} וְכִרְחֻמִּיךָ יְהוה וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הֵמָּה: ^{יג} חֲטָאוֹת נְעוּרֵי | וּפִשְׁעֵי אֶל־תִּזְכֹּר בַּחֲסִדְךָ זָכַר־לִי אַתָּה לְמַעַן טוֹבֶךָ יְהוה: ^{יד} טוֹב־וְיִשְׁרָר יְהוה עַל־כֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: ^{טו} יִדְרֹךְ עֲנֻוִים בַּמִּשְׁפָּט וְיִלְמֹד עֲנֻוִים דְּרָכּוֹ: ^{טז} כָּל־אֲרֻחוֹת יְהוה חֲסֵד וְאַמֶּת לְנֶצֶךְ כְּרִיתוֹ וְעִדְתּוֹ: ^{יז} לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוה וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵי כִּי רַב־הוּא: ^{יח} מִי־זֶה הָאִישׁ

יִרָא יְהוה יוֹרָנוּ בְּדֶרֶךְ יִכְחָר: ^{יט} נִפְשׁוֹ בְּטוֹב תִּלְכִּין יוֹרְעוּ יִירַשׁ אֲרֶץ: ^כ סוֹד יְהוה לִירְאָיו וְכִרְתּוֹ לְהוֹדִיעֵם: ^{כא} עֲנִי תִמִּיד אֱלֹהֵי יְהוה כִּי הוּא־יוֹצִיא מִרְשַׁת רִגְלִי: ^{כב} פְּנֵה־אֵלַי וְחַנּוּנִי כִּי־יִחִיד וְעֲנִי אֲנִי: ^{כג} צְרוֹת לִבִּי הִרְחִיבוּ מִמְצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי: ^{כד} רָאֵה עֲנִי וְעֲמַלִּי וְשָׂא לְכָל־חַטְאוֹתַי: ^{כה} רָאֵה־אֹיְבֵי כִּי־רַבּוֹ וּשְׂנָאֵת חֲמָס שְׂנְאוֹנִי: ^{כו} שְׁמְרָה נִפְשִׁי וְהִצִּילֵנִי אֶל־אֲבוֹשׁ כִּי־חֲסִיתִי כֶךְ: ^{כז} תָּם־וְיֹשֶׁר יִצְרוּנִי כִּי קוֹיֶתֶיךָ: ^{כח} פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו:

כז * לדוד | שִׁפְטֵנִי יְהוה כִּי־אֲנִי בְּתַמִּי הִלַּכְתִּי וּבִיהוֹה בִּטְחֹתִי לֹא אֶמְעָד: ^א בַּחֲנּוּנֵי יְהוה וְנִסְגֵּי צְרֻפָּה צִרְפָּה כְּלִיוֹתַי וְלִבִּי: ^ב כִּי־חֲסִדְךָ לִנְגִיד עֲנִי וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמֹתֶיךָ: ^ג לא־יִשְׁכַּחְתִּי עַם־מִתִּי־שְׂוֹא וְעַם נַעֲלָמִים לֹא אֲבֹא: ^ד שְׂנֵאתִי קָהֵל מִרְעִים וְעַם־רָשָׁעִים לֹא אֲשַׁב: ^ה אֲרַחֵץ בְּנִקְיוֹן כַּפִּי וְאֶסְבֶּכֶה אֶת־מִזְבִּיחְךָ יְהוה: ^ו לִשְׁמַע בְּקוֹל תוֹרָה וְלִסְפֹּר כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ: ^ז יְהוה אֶהְבֵּתִי מֵעוֹן בֵּיתְךָ וּמִקּוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: ^ח אֶל־תֵּאֲסֹף עַם־חַטָּאִים נִפְשִׁי וְעַם־אֲנָשִׁי דָּמִים חַיִּי: ^ט אֲשֶׁר־בִּידֵיהֶם זִמָּה וְיָמִינָם מְלֹאָה שָׁחַד: ^י וְאֲנִי בְּתַמִּי אֵלֶיךָ פָּדֵנִי וְחַנּוּנִי: ^{יא} רִגְלִי עֲמִידָה כְּמִישׁוֹר כְּמִקְהֵלִים אֲכַרֵךְ יְהוה:

כז * לדוד | יְהוה | אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירָא יְהוה מַעֲזוֹ־חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד: ^א בְּקֶרֶב עַלִּי | מִרְעִים לֹאֲכַל אֶת־בִּשְׁרִי צָרִי וְאֹיְבֵי לִי הֵמָּה כִּשְׁלוּ וְנִפְלוּ: ^ב אֶם־תִּחְנֶה עָלַי | מִחְנֶה לא־יֵירָא לִבִּי אֶם־תִּקּוֹם עָלַי מִלְחָמָה בְּזוֹת אֲנִי בּוֹטָח: ^ג אַחַת | שְׂאֲלֹתִי מֵאֵת־יְהוה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוה כָּל־יָמֵי חַיִּי לַחֲזוֹת בְּנַעֲם־יְהוה וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלֶךָ: ^ד כִּי יַצְפֵּנִי | בְּסֶכֶחַ בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶתֶר אֶהְלֹ בְּצוּר יְרוּמָמֵנִי: ^ה וְעַתָּה יָרוֹם רֹאשִׁי עַל אֹיְבֵי סִבִּיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְּאֶהְלוּ וּבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְהָ לִּיהוה: ^ו שְׁמַע־יְהוה קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנִנִי: ^ז לֵךְ | אֲמַר לִבִּי בְּקָשׁוֹ פָּנֵי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוה אֲבַקֵּשׁ: ^ח אֶל־תִּסְתַּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי אֶל תִּטְּבֹאֵף עֲבָדְךָ עֲזָרְתִּי הִיִּית אֶל־תִּשְׁשֵׁנִי וְאֶל־תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי: ^ט כִּי־אֲבִי וְאֲמִי עֲזָבוּנִי וְיְהוה יֶאֱסֹפֵנִי: ^י הוֹרֵנִי יְהוה דִּרְכֶךָ וְנִחֲנִי בְּאֵרוֹחַ מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוּרִי: ^{יא} אֶל־תִּתְּנֵנִי בְּנַפֵּשׁ צָרִי כִּי קָמוּ־כִי עֲדִי־שָׁקֶר וּפִתַּח חֲמָס: ^{יב} לוֹלֵא הָאֲמֻנָתִי לְרֹאוֹת בְּטוֹב־יְהוה בְּאֲרִץ חַיִּים: ^{יג} קְנֵה אֶל־יְהוה חֲזֹק וְיֶאֱמֹן לִבְךָ וְקִנְיָה אֶל־יְהוה:

כח * לדוד אֱלֹהֵי יְהוה | אֶקְרָא צוּרִי אֶל־תִּחַרֵּשׁ מִמֶּנִּי כִּן־תִּחַשֵּׁה מִמֶּנִּי וְנִמְשְׁלֹתִי עַם־יִיְרֹדֵי בּוֹר: ^א שְׁמַע קוֹל

לקוטי

הצילה מתורב נפשי נא

מוזר"ר

נב

שכתוב (ישעיה נ): והכלבים עזי נפש; והן עומדין וחולקים על תפלת איש הישראלי, שעדיין לא תקן בריתו בשלמות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תנתינא א'): צורבא מרבנן דיתבי בתעניתא, ליכול כלבא שירותא. כי בודאי הצדיק אכילתו היא יקר הערך, כי משביע את נפש דקדושה, כמו שכתוב (משלי ט): צדיק אכל לשבע נפשו; והאי צורבא מרבנן דמרעבי את נפשו, ואין יודע להשביע נפשו, בשביל זה ליכול כלבא שירותא, שגם בהם כתיב: לא ידעו שבעה; כי גם הוא אין יודע איך להשביע את נפשו הנקרה. ובשביל זה נקרא כלב בשם שגל (ראשיהשנה ד), כי הוא בא על תאות המשגל כנ"ל. ודוקא שאין צריך להתענות ומתענה, אזי ליכול כלבא שירותא, אבל מי שצריך להתענות, בודאי צריך להתענות, ומצוה הוא (ח), וזה בחינת: דיתבי בתעניתא - יתיב דיקא; ותיב הוא מורה על הדבר שאין משתנה, כמובא: (עד כאן לשונו ז"ל)

נא

אמר רבי עקיבא: בשאתם מניעין לאבני שיש מהור, אל תאמרו מים מים, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני; * (תנתינא ד)

כי השקר מוזק לעינים בגשמיות וברוחניות, בבחינת (ישעיה ג): ומשקרות עינים; כי כשהעינים כחות, הם משקרין, שאינם מראין הדבר כמו שהוא, כגון: על דבר גדול מראה שהוא קטן, ועל אחד שהוא שנים, הפך מן האמת. כי העינים נעשו כחות מן הדמעות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא): ושביו העינים אחר הנשם - זה הראות, שהולך אחר הנפש, ודמעות הן ממותרי הנפש - שהטבע דוחה אותם לחוץ דרך העינים. והמורה שהורה היא שואבת מעכירת הדמים, ועכירת הדמים הוא עלידי השקר, כי אי אפשר לדבר שקר עד שיעבר את דמיו, ואמת אי אפשר לדבר כי אם כשמופך מקדם את הדמים. כי עקר הדבור הוא הנפש, כמו שכתוב (שחש ח): נפשי יצאה בדבורי; והנפש הוא הדם, כמו שכתוב (דברים ט): כי הדם הוא הנפש. נמצא, כשאומר שקר, יש לו עכירת הדמים, ומזה באה המרה-שחורה, ומומחרי המרה-שחורה נתהוו דמעות, ועלידיה העינים כחות. וזה בחינת (איוב ג): הקמפים מלוח עלי שית. מלוח זה בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, שבא עלידי שיתה. וזה בחינת: אל תאמרו מים מים, שהוא אזהרה על שקר (כמו שפסם שם, שנאמר: דבר שקרים לא יבון וכו'). מים מים, הם בחינת שקר, שהוא בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, כי השותה מים מרה צמאנו, אך השותה מים מלוחים, לא די שאינו מרוה צמאנו, אלא שמוסיף צמאנו על צמאנו, עד שצריך לשתות מים אחרים לכבות צמאנו, ועל-כן נקרא השקר מים מים. וזהו: אל תאמרו מים מים, שהוא השקר, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני;

והתהוות השקר, שהוא הרע, שהוא הממאה, הוא מחמת הרחוק מאחד, כי הרע הוא נגדיה, למשל: כל מה שהוא נגד רצונו של אדם הוא רע, ובאחד אין שום נגדיה, אלא כלו מוב.

על-כן אחר שאוכין להתעורר לתשובה, צריכין וריוות גדול בעבודתו ותרדו ולריון מאד מאד, כדי שיוכל עלידי וריוות עבודתו לתקן ולהשלים גם חסרון העבודה של הימים שעברו, כי עכשו צריך לריון במהירות גדול זה הדרך שהיה יכול ללך בזמן שהיה רחוק מהשם ותרדו. ואמר לאנשיו בזה הלשון: איר דארפט זיך וייער יאני, איר זאלט נאך קענין עפם האפין;

נ

לשון רבנו זכרנו לברכה

הצילה מתורב נפשי, מיד כלב וכו': (תהלים כב)

כי כל הפוגם בבחית, אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה (תהלים לח), וכשאין מתפלל בבחינת "כל עצמותי, אזי כלבא נחת ואכל קרבנו (ס), הינו תפלתו. וכשמתפלל וטועם מתיקות בדבורי התפלה, זאת הבחינה נקראת: כל עצמותי תאמרנה. ואין יכול לטעם מתיקות בתפלה אלא כשתקן פגם הבחית, כי מיין מתיקין זה בחינת מיין דבדכן (ב), ורע קדש (ג), שמירת הבחית. ומי שהוא בבחינת מיין מתיקין, אזי דבוריו מתוקים וטובים, וכשיצאים מפיו ומשמיע לאזניו, כמו שאמרו (ברכות טו): השמע לאונך וכו', אזי נכנסים מתיקות המיין לתוך עצמותו, בבחינת (משלי טו): ושמעה טובה תדשן עצם. וכשעצמות מרגישין מתיקות הדבורים, זה בחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז אריה נחת ואכל קרבנה, כי עצם זה בחינת אריה (כ"ש בחינים תיקון ג' בח"א תנינים האחרונים): אבל מי שפגם בבחיתו, הוא בבחינת מיין מרירין, בבחינת (שמות טו): ולא יכלו לשתות מים ממרה; מיין מסאבין, ורע טמא - אזי אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז כלבא נחת, שהוא בחינת מיין מרירין, שצווח הב הב. והוא בחינת מרה דאית לה תרי פיות, והוא בחינת חרב פיות (משלי ה), בחינת גיהנם דאית לה תרי בנות שצווחין הב הב (כ"ש בחינים שם), וזה בחינת חולאת שקורין "ברעכניש", רחמנא לצלן, ששובר עצמות של אדם, וזה מחמת קלקול המוח שבעצמות, בחינת מיין מסאבין, מיין מרירין, שבא החולאת הוואת מחמת תאות נאוף. וזה שנגמיוני בקרבן פסח (שמות ט): ועצם לא תשברו בו (וכתוב בזהר בא, דף מא): שהיו מקמיין בעצמות "כלב תשליכין אותו", וזה היה קשה מאד להוציאים, עין שם, כדי שייחיינו כל אחד מיישראל את עצמו אם בריתו על תקונו, כי בפסח כתיב בו (עו): וכל ערל לא יאכל בו; כי עקר הפסח תלוי במצות מילה, כידוע, וכשהשליכו את עצמותיו לכלבים, וראו אם שלמו בהם הכלבים, הם ושלום, היו יודעים שאין הבחית, הם ושלום, על תקונו. וזה מה דאיתא בזהר (פ' דרשים דף ב): אל תהיו פסוס בפדר - לענין טמאת הבחית - אין הבין ומביא הפסוק: והכלבים עזי נפש, עין שם. כן, מי שפגם בבחיתו, ישמר את עצמו מקלבים ומתורב. וזה: הצילה מתורב נפשי ומיד כלב (ח): אבל: הושיעני מפי אריה. הינו, כשאריה יאכל קרבנו, זה לי לישועה. וזהו אצל חרב וכלב כתוב לשון הצלה, ואצל אריה כתיב לישועה, ורע, שנוציגנים שיש בזה, הן הן הכלבים, כמו

(א) עין תיקון ודור, תיקון חא, דף מה ע"ב. (ב) עין ודור שמות דף ו ע"ב, ובודד נשא קבר - קבר. (ג) ישעיה יד. (ד) עין רעיא מהימנא פתחם רכ"ד ע"ב. (ה) עין ב"ח א"ח סימן תקנא. * עין בסוף הכפר התורה הוואת בסיס אחר מבתי רבינו ז"ל ממש.

יד

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת נְטִילַת יָדַים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

וְהָאֵכִילָה דְקִדְשָׁה, שְׁעַל-יְדֵי-זָה עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַהִתְחַבְּרוּת וְהַכְּלָלִיּוֹת שֶׁל דְּרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מִטָּה, שֶׁהֵם הַשְּׁגָת 'אִיה' ו'מֵלָא' כַּמְבָּאֵר בַּהֲתוֹרָה הַנִּל, שְׁעַל-יְדֵי-זָה עֶקֶר כְּלָלִיּוֹת שְׁמָאל בְּיָמִין וכו', וְשֶׁם שְׂרָשׁ שְׁתֵּי הַיָּדִים, שְׁעַל יָדָם נִבְרָאוּ 'שְׁמִים וְאָרֶץ' דְּרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מִטָּה, שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה הַרְמוּזִים שִׁישׁ בִּיָּם הַחֲכָמָה, שֶׁהֵם הַהֲתַבּוּנָנוֹת שֶׁבְּלִמּוּד הַקְדוּשׁ שְׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בַּפֶּה בַּפְּרוּשׁ - גּוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּיָדִים שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה רְמוּזִים, וְעַל-יְדֵי-זָה דִּיקָא נִכְלָלִים יָחַד הַשְּׁגָת הַבֵּן וְהַתְּלָמִיד שֶׁהֵם הַשְּׁגָת 'אִיה' ו'מֵלָא', שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה הַשְּׁגָת דְּרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מִטָּה.

וְעַלִּין בַּתְּחַתּוֹן וכו', בַּבְּחִינָה (מִשְׁלֵל ד) "מִי עָלָה שְׁמִים ויָרַד" וכו', וְכֵן בְּכָל דּוֹר ודּוֹר, הַרְבֵּי הָאָמֶת הוּא בַּחֲנִינָה מִשָּׁה שְׁעוֹסֵק בְּלִמּוּד הַקְדוּשׁ הַזֶּה - לְהָאִיר בְּדְרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מִטָּה הַשְּׁגָת 'אִיה' ו'מֵלָא' לְכָלֵּם יָחַד, וְהַעֲקָר עַל-יְדֵי הַרְמוּזִים שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה יָדַים שִׁישׁ בִּיָּם הַחֲכָמָה. וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְטַהֵר אֶת הַיָּדִים דִּיקָא קֹדֶם הָאֵכִילָה, וְהַטְהָרָה עַל-יְדֵי הַיָּמִים הַנִּמְשָׁכִין מִיָּם הַחֲכָמָה, שֶׁשֵּׁם מֵאִיר הָאֶרֶץ הַרְצוֹן וּמִשָּׁם שְׂרָשׁ הַיָּדִים שֶׁהֵם הַרְמוּזִים הַנִּל. וְאִזּוּכִין שֶׁהָאֵכִילָה בַּקְדֻשָּׁה שִׁיְהִיָּה לָהּ כַּח לַחֲבֵר הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה כְּלָלִיּוֹת דְּרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מִטָּה כְּלָלִיּוֹת שְׁמָאלָא בִּימִינָא וכו', כַּנִּל:

ב. וְזֶה בַּחֲנִינָה נְטִילַת יָדַים שְׁחִירַת כְּשָׁקְמִים מִהַשְּׁנָה (שְׁלַחַן עֲרוּךְ אֶרֶץ חַיִּים סִימָן ד סִיף א). כִּי שְׁנָה אֶחָד מְשֻׁשִׁים בְּמִיתָה (בְּרֻכּוֹת נז), וְהַתְּעוּרָרוֹת הַשְּׁנָה הוּא בַּחֲנִינָה תַּחֲתֵי הַמַּתִּים, וְכִמוֹ שְׁמִכְרִכִּין עַל זֶה: 'הַמַּחֲזִיר נִשְׁמָוֹת לַפְּגָרִים מַתִּים'. וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְטַהֵר הַיָּדִים בְּמִים הַנִּל כְּשָׁקְמִים מִהַשְּׁנָה, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה מִיתָה, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה פְּרוּד בֵּין הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, שְׁמִשָּׁם אֲחִיוֹת הַסִּטְרָא אַחְרָא כַּנִּל, וְעַל-כֵּן בַּשְּׁעֵת שְׁנָה 'סִטְרָא אַחְרָא שְׂרִיָּא עַל יְרוּחֵי' דִּיקָא (וְהַרְשֵׁלַח דָּף קט: וְהַשֵּׁב דָּף קסד:) וְכַנִּל. וְעַל-כֵּן כְּשָׁקְמִים מִהַשְּׁנָה, וְחוֹזֶרֶת הַנֶּפֶשׁ מִהַשְּׁנָה וּמִתְחַבְּרָת עִם הַגּוּף, שִׁיְהִיָּה בַּחֲנִינָה כְּלָלִיּוֹת וְהַתְּחַבְּרוּת עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים שִׁיְהִיָּה עֶקֶר הַשְּׁלֵמוֹת כַּנִּל, עַל-כֵּן צָרִיכִין אִזּוּ לְטַהֵר הַיָּדִים בְּמִים נִשְׁמָשְׁכִּין מִבַּחֲנִינָה (תַּהֲלִים קד, כה): "זֶה הֵם גְּדוֹל וְרַחֵב יָדַיִם", כִּי שֵׁם עֶקֶר כְּלָלִיּוֹת הַעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה שְׁתֵּי הַיָּדִים הַנִּל, שְׁעַל-יְדֵי-זָה עֶקֶר הַטְהָרָה וְהַקְדֻשָּׁה, כִּי עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַקְדֻשָּׁה הוּא כַּשְׁנִכְלָלִין הַעוֹלָמוֹת יָחַד, בַּבְּחִינּוֹת הַמְּבָאֵרִים שָׁם, שִׁיְהִיָּה בַּחֲנִינָה קִדְשָׁה יָמִין וּשְׁמָאלָא שְׁנִכְלָלִין יָחַד, וְכַנִּל:

ג. וְזֶה בַּחֲנִינָה פּוּרִים, שֶׁהוּא לְהַכְנִיעַ קִלְפַת הַמֶּן-עַמְּלָק שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה כְּפִירוֹת כְּמוֹכָא בְּדְבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (בְּלִקּוּטֵי תַנְגָּא סִימָן יט), וְעֶקֶר הַכְּפִירוֹת עַל-יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת, עַל שְׂרוּצִים לְהַבִּין בְּשִׁכָּל כְּלָלִיּוֹת הַעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹלָם הַבָּא, אִיפֹּךְ הֵם נִכְלָלִין עַל-יְדֵי תוֹרָתָנוּ וּמִצְוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים, שִׁיְהִיָּה אִי אֶפְשָׁר לְהַבִּין בְּשִׁכָּל אֲנוּשֵׁי בָשׂוּם אִפֹּן, וְכִמְכּוּבֵן בַּהֲשִׁיחָה הַקְדוּשָׁה הַנִּדְפָּסֶת בַּסֶּפֶר סְפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת (שִׁחּוֹת הַר"ן סִימָן מ) מַעֲנִין הַדְרִיִּדִל, מַעֲנִין גִּלְגַּל הַחֲזוֹר וכו' שְׁעָקְרוּ הִיָּה בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ וכו', עֵצִן שָׁם. וְעַל-כֵּן הִיָּה הַגֵּס עַל-יְדֵי מְרָדִכִּי - שְׁנָתָן לֵב לְהַסְתַּפֵּל עַל הַרְמוּזִים שְׁמִרְמוּזֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, כְּמוֹ שְׁפָרֵשׁ רַשִׁ"י עַל פֶּסוּק (אֶסְתֵּר ב, יא): "וַיִּמָּה יַעֲשֶׂה בָּהּ" - זֶה אֶחָד מִשְׁנֵי

כִּי זֶה יְרוּעַ, שֶׁהַשְּׁגָת אֱלָקוֹת גְּבַהּ מֵאֵד מֵאֵד, כִּי לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפְסָא בַּהּ כָּלֵל, כִּי אִם לְכָל חֵד כְּפּוֹם מַה דְּמַשְׁעֵר בְּלִבֵּיהּ' (תַּקּוּנֵי הַהֵר יז: וְהַרְבֵּא דָּף קג:), וְהַעֲקָר הוּא כְּלָלִיּוֹת 'אִיה' ו'מֵלָא' שְׁאִין נִתְפָּסִין בְּמַח וּבְלֵב, כִּי אִם עַל-יְדֵי בַּחֲנִינָה רְמוּזִים שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה יָדַים שְׁבִיָּם הַחֲכָמָה, וּמִשָּׁם מִשְׁתַּלְשָׁלִים כָּל הַלְמוּדִים הַקְדוּשִׁים וְכָל הַהֲתַבּוּנָנוֹת בַּתּוֹרָה וְיִרְאָה, שְׁכָלֵם אִי אֶפְשָׁר לְהַבִּינֵם מִרְבּוֹ בְּשְׁלֵמוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי רְמוּזִים שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה יָדַים. כִּי אֶפְלוּ בַּחֲכָמוֹת הַתּוֹרָה בְּנִגְלָה בְּכַשְׁטִים בְּגִמְרָא פְּרוּשׁ רַשִׁ"י תּוֹסֵפוֹת, אִי אֶפְשָׁר לְהַבִּין תַּמְצִיַּת הַדְּבָר וּמַתְקַת הַפֶּשֶׁט וְהַחֲדוּשׁ כִּי אִם עַל-יְדֵי שְׁגוּמִרִים לְהַבִּינֵם לְהַתְּלָמִיד בְּיָדִים שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה רְמוּזִים, כְּמוֹ שְׂרוּאִין בַּחוּשׁ, שֶׁהֵרֵב מִסְבִּיר הַפֶּשֶׁט לְתַלְמִידֵיו בַּתְּנוּעוֹת דְּרִיו. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּדְרָכֵי עֲצוֹת בַּעֲבוּדַת ה', שֶׁהַבְּעַל דְּבָר חוֹתֵר עַל הָאֵדָם מֵאֵד מֵאֵד בַּתְּחַבּוּלוֹת אִין מִסְפֵּר בְּכָל יוֹם ויוֹם וְכִמְעַט בְּכָל שָׁעָה וְרִגְעָה, שְׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל עֲמָדוֹ כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּכַלֵּנוּ מִרְבוּתֵינוּ ז"ל, וְהַעֲקָר הוּא הַרְמוּזִים שִׁישׁ בַּהֲתוֹרָה. וְעַל-כֵּן בְּאָמֶת צָרִיכִין לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵד רַבִּי אֲמִתִּי - שֶׁקֶבֶל מַרְבֵּי אֲמִתִּי וּלְדַבֵּר עִמּוֹ פֶּה אֶל פֶּה, כְּדִי לְהַבִּין הַרְמוּזִים שְׁמִרְמוּזֵינוּ בְּיָדֵינוּ עַד הִיכֵן לְהַתְּחַזֵּק וכו' וכו', מִכָּל שֶׁכֵּן בַּהֲשָׁגָה אֱלָקוֹת וְכַנִּל.

וְכֵן זֶה נִמְשָׁף עַל-יְדֵי אֵכִילָה דְקִדְשָׁה שְׁנִמְשָׁכַת מִשָּׁם, מִהַיָּדִים, שֶׁהֵם הַרְמוּזִים שִׁישׁ בִּיָּם הַחֲכָמָה שִׁשָּׁם הָאֶרֶץ הַרְצוֹן. וְעַל-כֵּן רָצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁלֵא יֵאָכֵל הָאֵדָם אֵכִילַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע, כִּי עַל-יְדֵי הַדַּעַת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג כְּלָלִיּוֹת הַנִּל, וְעַל-כֵּן מִשָּׁם נִאָּחַז טוֹב וְרָע, כִּי עֶקֶר כָּל הַכְּלָלִיּוֹת הוּא רַק עַל-יְדֵי הַרְצוֹן שְׁנִמְשָׁף עַל-יְדֵי רְמוּזִים, שֶׁהוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִהַדַּעַת. וְאֵדָם הָרָאוּשׁוֹן כְּגַם בָּזָה, עַל-כֵּן נִגְזַר עָלֵינוּ מִיתָה שֶׁהוּא פְּרוּד בֵּין הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף וכו'. וְהַתְּקוּן עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁנָתָן מִשָּׁה רַבֵּנוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, שְׁעָקְרָה לְכָלֵל הַעוֹלָמוֹת הַתְּחַתּוֹן וְעַלִּין

לחפש רבי אמת י שקבל ולדבר עמו

עקר כל הכלליות הוא רק על ידי תנועת שמשך על ידי רמזים

עקר שלמות הקדושה הוא כשנכילין העולמות יחד

הקשיות שרוצים להבין בשכל כלליות העולם הזה העולם הבא

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוֹת וְנִילַת יָדַים הַלְכָה ו

לְקוּמֵי הַלְבוֹת

יִסְתַּכְּלוּ כָּלֵל עַל הַקְּשִׁיּוֹת וְהַקְּרִירוֹת וְהַפְּרִירוֹת שְׂרוּעָה לְהַכְנִים בְּלֵב, כִּי אֵין הַזְּמַן מִסְפִּיק לְתַרְצֵם. וְעַל-כֵּן יִסְגֵּי לְחַכְמָה שְׂתִיקָה וְכוּ' (אבות ג, יג) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, שֶׁכָּל זֶה בַּחֲנִית רְמִזִּים הַנִּל שְׂצָרִיף בְּכָל פַּעַם הָרַב לִשְׂתַק, רַק הַתַּלְמִידִים הַחֲפָצִים בְּאַמֶּת יִבְנִינּוּ רְמִזִּים הָרַבָּה עַל-יְדֵי שְׂתִיקָתוֹ וְהַתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁהֵם בַּחֲנִית יָדִים וְכוּ':

ו. **וּבִזְהָ** תְּבִין רְמִזִּים קֶצֶת בַּעֲנֵן מֵה שֶׁכָּתוּב (בְּלִקּוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן עד): 'אַחֲרֵי פֹרִים קוֹרִין פְּרֶשֶׁת פָּרָה, כִּי מִתְחַלֵּה הוּא פֹר וְכוּ' וְאַחֲרֵיכֶּן נַעֲשֶׂה פָּרָה וְכוּ'. גַּם קֶדֶם לְזֶה שִׁמְעֵנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁבְּפֹרִים הָיָה עוֹסֵק לְתַקֵּן חֲטָא מִחֻלְקַת קֶרֶח, וְאָמַר שֶׁהוּא סוּד מִפְּלֵג מֵאֵד מֵאֵד, וְהָרַמְזוּ בְּפִסּוּק (וַיִּקְרָא יג, מא): "וְאִם מִ'פֶּאֶת פִּנְיֹי יִמְרֹט רִאשׁוֹ" - רִאשֵׁי תְבוֹת 'פֹּרִים', קֶרֶח הוּא וְכוּ', עֵינֵי שָׁם בְּהִשְׁתִּיחוֹת (תַּי מוֹהֲרֵ"ן סִימָן צ).

וְהַעֲנִינָן מוֹבֵן קֶצֶת מִרְחוּק עַל-פִּי מֵה דְאִיתָא בְּפִסְיִקְתָּא מוֹבָא בִּילְקוּט הַרְבָּאוֹנֵי בְּפֶרֶשֶׁת חֻקָּת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'לְמָה נֶאֱמַר פְּרֶשֶׁת פָּרָה אַחֲרֵי מִחֻלְקַת קֶרֶח, לְפִי שֶׁהַקְּהָתִים הִשְׁתַּחֲוּ לִשְׂאֵת אֲרוֹן בְּרִית ה' שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ו, ט): "בְּכַתֵּף יִשְׂאֹו", אָמַר קֶרֶח: לֹא דִי הִשְׁחַצִּינוּ אוֹתִי מִכָּל כְּהֵנָּה וּמִתְנוֹת אֵלָּא שֶׁגִּלַּח רֹאשִׁי וְעָשָׂה אוֹתִי סָכֵל, מִיֵּד נִתְקַנָּא לְמִשָּׁה לְעֶרְעֵר, וְהוּא לֹא יָדַע חוֹק פָּרָה אֲדָמָה תְּהִיָּה כְּפָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְהוּא פְּלִיאָה, מֵה עֵינֵי חֵק פָּרָה אֲדָמָה לְמִחֻלְקַת קֶרֶח? אֵף עַל-פִּי דְבָרֵי אֲדָמוֹר ו"ל הַנִּל רְמֵז לָנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קֶשֶׁר, כִּי בְּפֹרִים תִּקֵּן מִחֻלְקַת קֶרֶח, וּמִפְּרִים נַעֲשֶׂה בַּחֲנִית פָּרָה אֲדָמָה, נִמְצָא שֶׁבָּאָר לָנוּ שֶׁפָּרָה אֲדָמָה הוּא תִקֵּן מִחֻלְקַת קֶרֶח, וְהוּא עֵינֵי פְּסִיקְתָּא הַנִּל:

ז. **אֵךְ** סוּד הַעֲנִין בְּדִיאֵי אֵי אֶפְשֵׁר לְהַבִּין, כִּי הוּא סוּד פָּרָה אֲדָמָה שֶׁהוּא חֵק נַעֲלָם וְסִתּוּם מֵאֵד, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (קֶהֱלֵת ו, כג): "אֲמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי", אֵף אַרְיֵל-פִּיכֵן כָּל מֵה שֶׁאֶפְשֵׁר לְמַצֵּא אֵיזָה רְמִזִּים בְּזֶה מְחִיבִים אָנוּ לְחַתֵּר וְלְמַצֵּא, כִּי גַם בְּכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים לֹא בָּאָרוּ לָנוּ זֶה הַסּוּד שֶׁל פָּרָה, וְאַף-עַל-פִּיכֵן גִּלּוֹ לָנוּ כְּמֵה רְמִזִּים בַּהֲסוּד הַנַּעֲלָם הַזֶּה.

כִּי כָּבֵר מִבְּאָר, שֶׁעָקֵר הַתִּקּוּן שֶׁבְּשִׁבְלוֹ נִבְרָא הָאֲדָם הוּא לְאַכְלֵלָא שְׂמָאֵלָא בִּימִינָא וְכוּ' פִּנְל, וְזֶה הָיָה כָּל פֶּגֶם קֶרֶח, כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּתַקּוּנִים (תַּקֵּן ל דף עד.) וּבִזְהָרָה הַקְּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית דף יז, קרֶח דף קעו.): 'דְּקֶרֶח בְּעִי לְאַחֲלֵלָא שְׂמָאֵלָא בִּימִינָא' וְכוּ'. כִּי קֶרֶח הָיָה לוֹי שֶׁהוּא בַּחֲנִית שְׂמָאֵלָא בְּקֶדְשָׁהּ, בְּיָדוּעַ, אֲכָל מִשָּׁם כָּל אֲחִיּוֹת הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַדִּינִים הַקְּשִׁים, וְכָל עֲבוּדָתָהּ הָיָה לְהַמְתִּיקֶם, עַל-יְדֵי שִׁיחִיָּה נִכְלָל בְּמִשָּׁה וְאַחֲרָן, שֶׁמְסֻרוֹ הַלְלוּיִם לִשְׂאֵת אֵת

צִדִּיקִים וְכוּ' שֶׁהֵם דּוֹד וּמִרְדְּכִי וְכוּ', וְכֵמוּ שֶׁכָּתוּב (שם כ, כא): "אֵין אֶסְתֵּר מִגֵּדֶת וְכוּ', וּמִרְדְּכִי יוֹשֵׁב" וְכוּ', הַמְרַמֵּז עַל כֶּךָ (עֵינֵי שָׁם בְּרִש"י).

יְעַלֶּיכֶן כָּל כּוֹנֵנָתָם לְהִרְעֵ שֶׁל אֲחִישֹׁרוּשׁ וְהָמָן - הָיָה לְבִשְׁל עֲבוּדָת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבּוּתִינוּ ז"ל (אֶסְתֵּר רַבָּה א, טו), וְכֵמוּ שֶׁכָּתוּב בְּכַתְבֵּי הָאֲר"י ז"ל (פִּרֵי עֵץ חַיִּים, פֹּרִים, פָּק ח). כִּי עָקֵר כְּלָלִיּוֹת עֲלִיּוֹן בְּתַחֲתוֹן וְכוּ' הָיָה בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ עַל-יְדֵי הַקְּרִיבּוֹת שֶׁמְכַפְּרִין וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהִשְׁתִּיחָה הַנִּל, עַל-כֵּן הַתְּקַנָּאוֹ וְהַתְּגָרוֹ בְּיוֹתֵר בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ':

ד. **וְזֶה** בַּחֲנִית סַעֲדַת פֹּרִים וּמִשְׁלֹחַ מִנּוֹת. כִּי עֲכָשׁוּ, הָאֲכִילָה בְּקֶדְשָׁהּ בְּבַחֲנִית הָאֶרֶץ הָרְצוֹן, כִּי נִמְשַׁכְתָּ מִהֶרְמִזִּים הַנִּל, וְעַל-כֵּן כָּל אֶחָד שׁוֹלַח לְחִבְרוֹ מִנּוֹת מִסַּעֲדַת פֹּרִים - בְּדִי לְרַמּוֹ לוֹ עַל-יְדֵי-זֶה הֶרְמִזִּים שֶׁיֵּשׁ בָּיָם הַחֲכָמָה. כִּי כָּבֵר מִבְּאָר בְּתוֹרַת הַנִּל, שֶׁהָעָקֵר שֶׁכָּל אֶדָם יִדְבֹר עִם חִבְרוֹ בִּירְאֵת שְׂמִים, וְיֹאִיר לוֹ וְיִקְבֹּל מִמֶּנּוּ הָאֶרֶץ הָרַבִּי הַנִּל, שֶׁמֵּאִיר בְּבִן וְתַלְמִיד שְׂמָלָא כָּל הָאֲרָץ כְּבוֹדוֹ וְה' אֲתֵנוּ וְכוּ'. וְעָקֵר שְׁלֻמוֹת הָאֶרֶץ הַדַּעַת הוּא עַל-יְדֵי הֶרְמִזִּים וְכוּ', שֶׁמֶהֱם הַפְּרָנָה דְּקֶדְשָׁהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בַּחֲנִית מֶן, בַּחֲנִית (מְכִילֵת פְּרֶשֶׁת וַיִּסַּע פְּרֶשֶׁת ב): 'לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה אֵלָּא לְאַכְלֵי הָמָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שְׁמוֹת טז, ט): "כִּי לֹא יָדַעוּ מֵה הוּא", בַּחֲנִית 'תְּכִלִּית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַּע', רַק בְּדֶרֶךְ רְמִזִּים יְכוּלִים לְרַמּוֹ לְכָל אֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ תְּכִלִּית הַיְדִיעָה הַזֹּאת, שֶׁהוּא הַשְׁגַּת מִשָּׁה שֶׁהוּא בַּחֲנִית הָרַבִּי הָאֲמֵת שֶׁהוּא בַּחֲנִית מֶן שְׂיָדֵד בְּזִכּוּתוֹ, שֶׁהוּא יוֹדַע לְהֹאִיר תְּכִלִּית הַיְדִיעָה הַזֹּאת עַל-יְדֵי הֶרְמִזִּים וְכוּ'. וְזֶה בַּחֲנִית 'מִשְׁלַח מִנּוֹת אִישׁ לְרַעְהוֹ' (אֶסְתֵּר ט, יט) וְכֵנִל, שֶׁשׁוֹלַח כָּל אֶחָד לְחִבְרוֹ מִנּוֹת שֶׁהֵם מִינֵי אֲכִילָה שֶׁל סַעֲדַת פֹּרִים שֶׁבֵּהֶם מְלַבְּשִׁים הֶרְמִזִּים הַנִּל, בְּדִי שִׁיאִיר כָּל אֶחָד בְּחִבְרוֹ הַדַּעַת הַקְּדוּשָׁה הַנִּל עַל-יְדֵי הֶרְמִזִּים הַנִּל וְכוּ', וְכֵנִל:

ה. **יְעַלֶּיכֶן** כָּל הַכְּנַעַת וּמִפְּלֵת עֲמֻלָּה הָיָה עַל-יְדֵי הַיְדִים שֶׁל הָרַב, שֶׁהוּא בַּחֲנִית מִשָּׁה שֶׁהֵם בַּחֲנִית רְמִזִּים, בְּבַחֲנִית (שְׁמוֹת יז, יא): "וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגִבּוֹר יִשְׂרָאֵל", וְדָרְשׁוּ רַבּוּתִינוּ ז"ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כט.): שֶׁכָּל זְמַן שִׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלָפֵי מַעְלָה וְכוּ', הֵינּוּ פִּנְל. שֶׁמִּשָּׁה עָשָׂה מִלְחָמָה עִם עֲמֻלָּה, שֶׁהֵם בַּחֲנִית הַכְּפִירוֹת וְהַקְּשִׁיּוֹת שֶׁל הַמְּחַקְרִים, עַל-יְדֵי הֶרְמִזִּים יָדִיו דִּיקָא שֶׁהֵם הֶרְמִזִּים הַנִּל, שֶׁרְמֵי לִישְׂרָאֵל בְּיָדֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ כְּלָפֵי מַעְלָה, וְיִזְכְּרוּ וְיִבְנִינּוּ מִרְחוּק כָּל הַנַּסִּים וְהַנִּסְתָּלוֹת הַנּוֹרְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִמָּהֶם, וְכָל הַהֲתַנּוּצָצוֹת אֱלֻקוֹת שֶׁכָּבֵר נִתְקַע בְּלִבָּם עַל יְדוֹ וְכוּ', וְלֹא

בְּפֹרִים הָיָה עוֹסֵק רַבּוּנוֹ וְיָלַד לְתַקֵּן חֲטָא מִחֻלְקַת קֶרֶח

פֶּרֶח אֲדָמָה הוּא תִקֵּן מִחֻלְקַת קֶרֶח

הַסְּפָרִים לֹא בָּאָרוּ סוּד פָּרָה אֲדָמָה לָנוּ כְּמֵה רְמִזִּים

עָקֵר הַתִּקּוּן שֶׁבְּשִׁבְלוֹ נִבְרָא הָאֲדָם הוּא לְאַכְלֵלָא שְׂמָאֵלָא בִּימִינָא

כּוֹנֵנָתָם אֲחִישֹׁרוּשׁ וְהָמָן לְבִשְׁל עֲבוּדָת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ

שְׁלֻמוֹת הָאֶרֶץ הַדַּעַת עַל-יְדֵי הֶרְמִזִּים

הַכְּנַעַת וּמִפְּלֵת עֲמֻלָּה הָיָה עַל-יְדֵי הַיְדִים שֶׁל הָרַב

הנ"ל - וְשֶׁם תְּבוֹא אֶל הַגְּדֹלָה שְׁלֶךְ; וְהִלְכֹה לָהֶם. וְהָיוּ הוֹלְכִים בְּדִרְכָם, וְהָיוּ מֵתָאִים מֵאֵד לְמַצָּא אֵיזָה חַיָּה אוֹ בְּהֵמָה, לְנִסּוֹת אֶת הַכְּלִי הַנַּ"ל אִם תּוֹכֵל לִגְנוֹן כַּנַּ"ל; אֵךְ עֲדִין לֹא הָיוּ רוֹאִים שׁוֹם מִין חַיָּה. אַחֲרֵיכֶּךָ בָּאוּ יוֹתֵר לִישׁוֹב, וּמַצָּאוּ אֵיזָה בְּהֵמָה, וְהִנִּיחוּ הַכְּלִי עָלֶיהָ - וְהִתְחִילָה לִגְנוֹן כַּנַּ"ל.

וְהָיוּ הוֹלְכִים וּבָאִים עַד שֶׁבָּאוּ אֶל הַמְּדִינָה הַנַּ"ל. וְאוֹתָהּ הַמְּדִינָה הָיָה חוֹמָה סָבִיב לָהּ, וְאֵין נִכְנָסִין אֵלֶיהָ כִּי אִם בְּשַׁעַר אֶחָד, וּצְרִיכִים לִסְבֹּב כַּמָּה פִּרְסָאוֹת עַד שֶׁבָּאִין אֶל הַשַּׁעַר לִכְנֹס אֶל הַמְּדִינָה. וְהִלְכּוּ וּסְבָבוּ עַד שֶׁבָּאוּ אֶל הַשַּׁעַר. כְּבוֹאֵם אֶל הַשַּׁעַר לֹא רָצוּ לְהִנִּיחַ אוֹתָם לִכְנֹס: הָיִית שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁלַ

הַמְּדִינָה מֵת, וְנִשְׁאַר הַכֵּן-מֶלֶךְ, וְהַנִּיחַ הַמֶּלֶךְ צִוָּה: בְּאֲשֶׁר שָׁעַד עֲכָשׁוּ הָיוּ קוֹרְאִין אֶת הַמְּדִינָה 'דָּאס נִיירִישֶׁע' לֵאמֹר אוֹן דֵּער קְלוֹגֶער מַלְכוּת, עֲכָשׁוּ? הָיוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ לְהַפֵּךְ: 'דָּאס קְלוֹגֶע' לֵאמֹר אוֹן דֵּער נִיירִישֶׁער מַלְכוּת, וּמִי שִׁחְגַּר מִתְּנִי לָזֶה שִׁחְחֹר הַשֶּׁם לְקַדְמוֹתוֹ, דִּהְיִנוּ שִׁיחִי חוֹזְרִים וְקוֹרְאִים אֶת הַמְּדִינָה בְּשֵׁם הָרֹאשׁוֹן, דִּהְיִנוּ 'מְדִינָה טַפְשִׁית וּמֶלֶךְ חֶכֶם' - הוּא יִהְיֶה מֶלֶךְ; עַל-כֵּן אֵין מִנִּיחִין שׁוֹם אָדָם לִכְנֹס אֶל הַמְּדִינָה כִּי אִם מִי שִׁחְגַּר מִתְּנִי לָזֶה, עַל-כֵּן לֹא רָצוּ לְהִנִּיחַ אוֹתוֹ לִכְנֹס, וְאָמְרוּ לוֹ: הֵאֱתָה יָכוֹל לַחְגֹר מִתְּנִיךְ לָזֶה, לְהַחֲזִיר אֶל הַמְּדִינָה הַשֶּׁם הָרֹאשׁוֹן? וּבִדְרָאִי אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְדָבָר כֵּזֶה, וְלֹא

דֵּער מְדִינָה אִיז גִּישְׁטאַרְבִּין. אִיז גִּיבְלִיבן דֵּער בֵּן מֶלֶךְ. הָאָט דֵּער מֶלֶךְ גִּילְאָט צוֹוָה בְּאֲשֶׁר בִּיז אַהֲעֵר הָאָט מַעַן גִּירִישֶׁין דִּי מְדִינָה. דָּאס נִיירִישֶׁע לֵאמֹר אוֹן דֵּער קְלוֹגֶער מַלְכוּת. הֵינט זַאל מַעַן זי שוין רופין פאַרקערט דאָס קְלוֹגֶע לֵאמֹר אוֹן דֵּער נִיירִישֶׁע מַלְכוּת. אוֹן ווער ס'ע וועט זיך אונטער נעמען. אַז ער זַאל אום קערין צו דער מְדִינָה דעם ערשטין נאָמען. דִּהְיִנוּ אַז מ'ע זַאל ווידער רופין דִּי מְדִינָה מִיט דעם ערשטין נאָמען. דָּאס נִיירִישֶׁע לֵאמֹר אוֹן דֵּער קְלוֹגֶער מַלְכוּת. זַאל דֵּער דאָזיגער מֶלֶךְ ווערין. אַיבער דעם לָאוֹט מַעַן קיין שׁוֹם מַעַנְשֵׁן נִיט אַרײַן אֵין דֵּער מְדִינָה. סײַדִּין דֵּער וואָס ער וועט זיך אונטער נעמען דאָס דאָזיגער אַז ער זַאל אום קערין דֵּער מְדִינָה דעם ערשטין נאָמען. הָאָט מַעַן אִים גִּיאָגט קאַנסטוֹ דִּיך דָּאס אונטער נעמען. אַז דו זַאלְט דֵּער מְדִינָה אום קערין דעם ערשטין נאָמען. הָאָט ער זיך בּוֹדָא

לְכֹלוֹ לִכְנֹס. וְהִסִּיתוּ הָעֶבֶד הַנַּ"ל שִׁחְחֹרוּ לְבִיתָם; אֵךְ הוּא לֹא רָצָה לְחֹזֵר, מִחֻמַּת שְׁהָאָדָם-הַנֶּעַר אָמַר לוֹ שְׁלַלְךָ לְמְדִינָה זוֹ וְשֶׁם יְבוֹא לַגְּדֹלָה שְׁלוֹ.

בְּתוֹךְ כֶּף בָּא לָשֶׁם עוֹד אָדָם אֶחָד שְׁהָיָה רֹכֵב עַל סוֹס, וְרָצָה לִכְנֹס וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתוֹ גַּם-כֵּן לִכְנֹס מִחֻמַּת הַנַּ"ל. בְּתוֹךְ כֶּף רָאָה שְׁעוֹמֵד הַסּוֹס שָׁל אוֹתוֹ הָאָדָם, וְלָקַח הַכְּלִי הַנַּ"ל וְהִנִּיחָה עַל הַסּוֹס, וְהִתְחִיל לִגְנוֹן הַגְּנוּן הַנִּפְלֵא מֵאֵד כַּנַּ"ל. וּבִקֵּשׁ מֵאֵד הָאָדָם שָׁל הַסּוֹס שִׁימְכֹר לוֹ הַכְּלִי הַזֶּה, וְלֹא רָצָה לְמַכְרָהּ, וְהָשִׁיב לוֹ: מָה תּוֹכֵל לָתֵן לִי בְּעַד כְּלִי נִפְלֵאָה כֵּזֶה? אָמַר לוֹ

נִיט גִּיקאַנט דָּאס אונטער נעמען. הָאָבִין זײ נִישֶׁט גִּיקאַנט אַרײַן גִּיין הָאָט אִים דֵּער קֶנְעכֶס אָן גִּירֶשֶׁט אַז זײ זאַלִין זיך אומקערין אַהײם. נָאָר ער הָאָט נִיט גִּיאָלְט אומקערין זיך. וואָרין דער מַעַנְשֵׁן פון דעם וואָלד הָאָט אִים גִּיאָגט אַז ער זַאל גִּיין צו דֵּער מְדִינָה און דָּאָרט וועט ער קומען צו זײַן גְּדוּלָה.

דֵּעְרווײַל אִיז אַהײן אַנגִיקומען נָאָך אִיין מַעַנְשֵׁן. וואָס ער הָאָט גִּירֶשֶׁט אִיךְ אַ פֶּעֶרֶד. און ער הָאָט גִּיאָלְט אַרײַן גִּיין. הָאָט מַעַן אִים אִיךְ נִיט גִּילְאָט אַרײַן מִחֻמַּת דֵּעַם (כַּנַּ"ל) דֵּעְרווײַל הָאָט ער דֵּעְרוּעָן ס'ע שְׁטִיט דָּאס פֶּעֶרֶד פון יענעם מַעַנְשֵׁן. אִיז ער גִּיאָגאַנען און הָאָט גִּינִימֶען דִּי כְּלִי. און הָאָט זי אַנידער גִּילִיגט אִיךְ דֵּעַם פֶּעֶרֶד. הָאָט עס אַנגִיהוּבִין צו שְׁפִילִין דֵּעַם זײַער וואוּלִין גִּיגוֹן (כַּנַּ"ל) הָאָט אִים דֵּער מַעַנְשֵׁן פון דֵּעַם פֶּעֶרֶד זײַער גִּיבְעֶטִין. אַז ער זַאל אִים פאַרקויפִין. און ער הָאָט אִים גִּיעֶנְפֶּעקט. וואָס קאַנסטוֹ מִיר גִּיבִין פאַר אַזײ אִיין ווִינדֶעלִיכֶע כְּלִי. הָאָט דֵּער מַעַנְשֵׁן

הָאָדָם שָׁל הַסּוֹס הַנַּ"ל: מָה תּוֹכֵל לַפְּעֹל עִם הַכְּלִי הַזֶּה? (וְלֹא הוּא רָק) שְׁתַּעֲשֶׂה עִמָּה קְאָמַעֲדִיא, וְתִקְבֹּל דִּינִר; אָבֵל אֲנִי יוֹדֵעַ דָּבָר שֶׁהוּא טוֹב יוֹתֵר מִהַכְּלִי שְׁלֶךְ, דִּהְיִנוּ שְׁאֲנִי יוֹדֵעַ דָּבָר שְׁקַבְלָתִי מֵאֲבוֹת אֲבוֹתִי, לְהִיֹּת מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, הֵינּוּ שְׁאֲנִי יוֹדֵעַ דָּבָר כֵּזֶה שְׁקַבְלָתִי מֵאֲבוֹת אֲבוֹתִי שִׁיכּוֹלִים לְהִיֹּת עַל-גִּידָה מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, שְׁשִׁאָחַד אֹמְרִי אֵיזָה דְּבוּר בְּעִלְמָא - יְכוֹלִים עַל-יְדֵי הַקְּבֵלָה הַנַּ"ל שְׁשִׁי לִי לְהַכִּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. וְעַדִּין לֹא גִילִיתִי זֹאת לְשׁוֹם אָדָם בְּעוֹלָם; בְּכֵן אֲנִי אֲלַמֵּד אוֹתָךְ הַדָּבָר הַזֶּה - וְאַתָּה תִּתֵּן לִי הַכְּלִי הַזֶּה

פון דעם פֶּעֶרֶד צו אִים גִּיאָגט. וואָס קאַנסטוֹ דען ס'אָן מִיט דֵּער כְּלִי. נָאָר דו וועסט מאַכן מִיט אִיךְ אִיין קאַמַעֲדִיא און דו וועסט נעמען אַ גִּילְדוֹן. אִיךְ קאַן אָבער אַזאַ וואָס ס'ע אִיז בְּעֶסֶר פון דִּיין כְּלִי. אִיךְ ווײַס אַזאַ וואָס אִיךְ הָאָב מִקְבֵּל גִּיאָנען פון מײַנע עֲלִטִינִס עֲלִטֶערין. אַז מ'ע זַאל זײַן אִיין מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. דִּהְיִנוּ אִיךְ ווײַס אַזײ אַזאַ וואָס אִיךְ הָאָב מִקְבֵּל גִּיאָנען פון מײַנע עֲלִטֶערִינִס עֲלִטֶערין. וואָס דורך דֵּער זאַך קאַן מַעַן זײַן אִיין מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. (ס'ע זַאל פאַרשטיין אִיין זאַך פון דער אַנדערער זאַך) אַז אִיַנער רַעט עֲפֶעס אִיין וואָרט. קאַן מַעַן דורך דֵּעם וואָס אִיךְ הָאָב מִקְבֵּל גִּיאָנען. אַז מ'ע זַאל פאַרשטיין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר (דִּהְיִנוּ אִיין זאַך) דער אַנדערער) און אִיךְ הָאָב נָאָך דִּי זאַך נִיט אִויסגִיאָגט פאַר קיין שׁוֹם מַעַנְשֵׁן אֵין דֵּער וועלט. בְּכֵן וועל אִיךְ דִּיך אִויסלֶענען דִּי דאָזיגֶע זאַך. און דו וועסט מִיר גִּעבִין דִּי דאָזיגֶע כְּלִי דֶּערפאַר. הָאָט ער זיך מײַשֵׁב גִּיאָנען (דִּהְיִנוּ דער אַמִּיר בֵּן מֶלֶךְ וואָס ער הָאָט גִּיאָט דִּי כְּלִי) ס'ע אִיז אִיין אַמִּת אִיין גְּרוֹיס

הנ"ל. ונתישב בארץ. ונתישב שניצח להניח אותו לכנס, והוא נכנס עצמו לזה (הנהגה להחזיר להמדינה שם הראשון); ומה נפסיד בזה? ואמר (לואותן האנשים שלא רצו להניח לכנס שם אדם כי אם מי שיחזר מהנהגתו לענין הנ"ל) שניצחו אותו לכנס, והוא נחזר מהנהגתו לענין הנ"ל, להחזיר אל המדינה שם הראשון; והניחו אותו לכנס. והודיעו אל השרים שנימצא איש כזה שרוצה לחזר מהנהגתו לזה, להחזיר להמדינה שם הראשון. והביאורוהו אל השרים של המדינה, ואמרו לו השרים: תדע, שגם אנחנו - אין אנו טפשים חס ושלום; רק שהמלך שהיה היה חכם גדול מפלג מאד - אשר כנגדו היינו פלגו נחשבים טפשים, ועל-כן היתה המדינה נקראת

הנ"ל. ונתישב בארץ. ונתישב שניצח להניח אותו לכנס, והוא נכנס עצמו לזה (הנהגה להחזיר להמדינה שם הראשון); ומה נפסיד בזה? ואמר (לואותן האנשים שלא רצו להניח לכנס שם אדם כי אם מי שיחזר מהנהגתו לענין הנ"ל) שניצחו אותו לכנס, והוא נחזר מהנהגתו לענין הנ"ל, להחזיר אל המדינה שם הראשון; והניחו אותו לכנס. והודיעו אל השרים שנימצא איש כזה שרוצה לחזר מהנהגתו לזה, להחזיר להמדינה שם הראשון. והביאורוהו אל השרים של המדינה, ואמרו לו השרים: תדע, שגם אנחנו - אין אנו טפשים חס ושלום; רק שהמלך שהיה היה חכם גדול מפלג מאד - אשר כנגדו היינו פלגו נחשבים טפשים, ועל-כן היתה המדינה נקראת

חידוש או מע ואל זיין איין מבין דבר מתוך דבר. האט ער אים אונטערגינגן די כלי. און ער (היינט דער מענטש פון דעם פערד) איז גיגאנגען און האט אים אויס גילעריגט ער זאל זיין א מבין דבר מתוך דבר.

און דער אמתיר בן מלך. מחמת ער איז שוין גיווארין א מבין דבר מתוך דבר. איז ער דארט אים גיגאנגען ביי דעם טויער פון דער מדינה. און ער האט פארשטאנען אז סע איז יוא גימאלט אז ער זאל זיך דאס אונטער נעמען. אז ער זאל אומקערן צו דער מדינה דעם ערשטן נאמען ווארין ער איז זיך שוין גיווארין איין מבין דבר מתוך דבר. איבער דעם האט ער פארשטאנען אז סע איז גימאלט חאטשע ער האט נאך גיט וואואסט ווי אזוי. ווידער וועט ער דאס קאנען אז ער זאל אומקערן דעם ערשטן נאמען צו דער מדינה. נאר פון דעסעלענען פארט ווייל ער איז גיווארין א מבין דבר מתוך דבר האט ער פארשטאנען אז

באפשר. ונתישב בארץ. ונתישב שניצח להניח אותו לכנס, והוא נכנס עצמו לזה (הנהגה להחזיר להמדינה שם הראשון); ומה נפסיד בזה? ואמר (לואותן האנשים שלא רצו להניח לכנס שם אדם כי אם מי שיחזר מהנהגתו לענין הנ"ל) שניצחו אותו לכנס, והוא נחזר מהנהגתו לענין הנ"ל, להחזיר אל המדינה שם הראשון; והניחו אותו לכנס. והודיעו אל השרים שנימצא איש כזה שרוצה לחזר מהנהגתו לזה, להחזיר להמדינה שם הראשון. והביאורוהו אל השרים של המדינה, ואמרו לו השרים: תדע, שגם אנחנו - אין אנו טפשים חס ושלום; רק שהמלך שהיה היה חכם גדול מפלג מאד - אשר כנגדו היינו פלגו נחשבים טפשים, ועל-כן היתה המדינה נקראת

סע איז גימאלט. האט ער זיך מיישב גיווען. ער וועט זיך הייסן אריין לאוין. און ער וועט זיך דאס אונטער נעמען אז ער זאל אומקערן צו דער מדינה דעם ערשטן נאמען. וואס וועט ער דא צו לייגן. האט ער גיאנגט (צו די מענטשן וואס די האבן אים גיט גיוואלט אריין לאוין) אז זיי זאלן אים אריין לאוין און ער וועט זיך אונטער נעמען דאס דאזיגע אז ער זאל אים עקערן דער מדינה דעם ערשטן נאמען. האט מען אים אריין גילאזט.

און מע האט מודיע גיווען די שרים אז סע גיפנט זיך אזוי איין מענטש. וואס ער וויל זיך דאס אונטער נעמען ער זאל אומקערן דער מדינה דעם ערשטן נאמען. האט מען אים גיבראכט צו די שרים פון דער מדינה. האבן אים די שרים גיאנגט. דו זאלסט וויסן. אז מיר זענען אויך קיין נעכנים גיט חס ושלום. נאר דער מלך וואס סע גיווען. ער איז גיווען א ווילד גרויסער חכם וייער. וואס אקעגן אים. זענען מיר אלע גיווען נעכנים. איבער דעם

מדינה טפשיית ומלך חכם. ואחר-כך נפטר המלך הנ"ל, ונשארו בן-מלך; וגם הוא חכם, אבל כנגדנו - אינו חכם כלל, על-כן נקראת המדינה טפשי. להפך: מדינה חכמה ומלך טפשי. והניח המלך צוואה שמי שימצא חכם כזה שיוכל להחזיר להמדינה שם הראשון - הוא יהיה מלך, וצוה לבנו ששימצא איש כזה יסתלק הוא מן המלוכה, ואותו האיש יהיה נעשה מלך, הינו ששימצא חכם כזה שיהיה מפלג בהכמה מאד מאד, עד שפנגדו יהיו כלם טפשים - הוא יהיה מלך; פי זה האיש יכול להחזיר להמדינה שם הראשון, פי יהיו חוזרים וקורין אותה מדינה טפשיית

פלעגט מען די מדינה צו רופין דאס ניידישע לאנד און דער קלוגער מלכות. דערנאך איז דער מלך גישטארבן. איז גיבליבן דער בן מלך. און דער בן מלך איז אויך א חכם. נאר אקעגן אונז איז ער גאר קיין חכם גיט. איבער דעם רופט מען היינט די מדינה פארקערט. דאס קלוגע לאנד און דער ניידישער מלכות. האט דער מלך צוואה גלאזט אז סע וועט זיך גיפנען אזוי א חכם וואס ער זאל קענען אומקערן צו דער מדינה דעם ערשטן נאמען. זאל ער זיין מלך. און האט אנגיזאגט דעם וואס סע וועט זיך גיפנען אזוי א מענטש. זאל ער אים אפטרעטן די מלוכה. דהיינו אז סע וועט זיך גיפנען אזוי א חכם. וואס ער וועט זיין אזוי א ווילד גרויסער חכם. וואס אקעגן אים וועלן זיי אלע זיין נעכנים. זאל ער ווערן מלך. ווארין דער מענטש וועט זיך ווידער אומקערן צו דער מדינה דעם ערשטן נאמען. דאס ניידישע לאנד און דער קלוגער מלכות. ווארין זיי זענען זיך אלע

ומלך חכם. פי הם כלם טפשים כנגדו. על-כן תדע לאיזה דבר אתה מבקש עצמך (פסל זה אמרו לו השרים הנ"ל). ואמרו לו (והנהגתן השרים הנ"ל, פי כל זה הוא המשך דבריהם): הנסיון יהיה אם אתה חכם כזה: יהיה שיש פאן בן שניצח מן המלך שהיה שהוא היה חכם גדול מאד, והנהגה הוא נפלא מאד מאד, שגדלים בו כלי מתכות, כלי כסף וכלי זהב, והוא נפלא ונורא מאד; אף אי אפשר לכנס בו, פי שפונקט בו אדם - אזי תכף מתחילין שם לרדפו, ורודפין אותו והוא צועק, והוא אינו יודע כלל ואינו רואה מי רודף אותו, וכן הם רודפין אותו עד שמקריחין אותו מן הגן. על-כן נראה אם אתה

נעכנים אקעגן אים. בכן זאלסטו וויסן וואס דו נעמסט זיך דא אונטער (אזוי האבן אלץ די שרים צו אים גיאנגט).

נאך האבן זיי אים גיאנגט די פרום וועט זיין אויב דו ביסט אזוי א חכם. באשר סע איז דא פארהאנדן א גארטן וואס סע איז איבער גיבליבן פון דעם מלך וואס סע גיווען. וואס ער איז גיווען וייער א גרויסער חכם. און דער גארטן איז וייער א ווילד חידוש. סע וואקסן אין אים כלי מתכות (והיינט כליים פון אייזן ווארג) וילענען כליים און גילענען כליים. און ער איז א ווילד חידוש וייער. נאר מע קען גיט אריין גיין אין דעם גארטן. ווארין אז איין מענטש גייט אין אים אריין. אזוי הייבט מען אים אן תיכף צו יאגן. און מע יאגט. און ער שרייט און ער ווייסט נאר גיט א ווערט נאר גיט ווער סע יאגט אים און אזוי יאגט מען אים אלץ ביו מע מאכט אים אנטלויפן פון דעם גארטן. בכן וועלן מיר זעהן אויב דו ביסט איין חכם. אז דו וועסט קענען אריין גיין אים דעם לעמוד הבא

סח. אין להטריח את המקום.

סח. מי שאהב את הצדיק צריך לשמר את הצדיק שלא יצא עליו שם רע.

ע. כל טובתן של רשעים - רעה היא אצל הצדיקים.

עא. אל תתפלל ואל תטריח את קונך כל זמן שאתה יכול לעשות בפעולה.

עב. הצדיק כל זמן שהוא בעולם הזה, הנו-עדן שיש לו - משתמשין בו הצדיקים האחרים שגון-עדן.

עג. יש תלמידים שעקרום תלויים בזכות הצדיק, וכשנסתלק הצדיק - אזי נסתלקים גם הם או נענשים.

עד. המקרבים שיש לצדיק בחייו, הם יהיו מקרבים במוותם.

עה. מי שהיה מקרב לצדיק אחד ואחר-כך מקרב את עצמו לצדיק אחר, התורה ששמע מהצדיק הראשון מטרידין אותו.

עו. לפעמים הצדיק נפטר כדי שיכריע איזה דין למעלה.

עז. איזהו בן-עולם הבא - זה שחולקין לו כבוד מחמת חכמתו.

עח. על-ידי צדקה נעשה סור-מרע.

עט. אינך זקוק ליסור תלמידך ולסלקו מלפניך כשאינו רוצה לילך בדרך הלשר, אלא תקרבהו, כי זה טובת שאר התלמידים; וסופו לתת לב.

פ. לפעמים אדם מת קדם זמנו על-ידי תרעמת צדיק.

פא. יכול להיות שיהיה אדם צדיק גדול, אף-על-פי שלא למד הרבה.

גז-עדן ולזה גיהנם.

גה. טוב לבלות זמן רב בשביל שעה אחת שיתקרב לצדיק.

גו. כשנתמט לאדם משמשי, ידאג מיום המיתה או צער אחר.

גז. יש נאה דרש - ואף-על-פי-כן אינו מכון אל האמת.

גח. הצדיק יכול להגביה תורה של צדיק אחר.

גט. מה שהצדיק מחדש בתורה - הקדוש-ברוך-הוא אמרה בשמו.

ס. דברי צדיקים חכמים חביבין מדברי תורה ומדברי נביאים; וצריך לשמע ולציט אותם אף-על-פי שאין מראין לה שום מופת.

סא. מי שמשבח את הצדיק, יגוהו ברכות על-ראשו.

סב. הצדיק שבעיר, כל דבריהם - עליו מטל.

סג. מתר לצדיק לשמש עם מי שהוא שונה הלכות, כשהוא מלמדו איזהו דבר חדש.

סד. מי שמביא את עם-הארץ לקרב תחת כנפי הצדיק, מקבל על-ידי זה שחר.

סה. על-ידי הקבלת פני הרב לא יראה שחת.

סו. לפעמים התפלה אינה מועלת אלא בשעתה, וכשפוסקין מלהתפלל - עשה הקדוש-ברוך-הוא רצונו וחספו.

סז. המביא דורון לתלמיד-חכם, פאלו מקריב בכורים.

שלוש. ועקוב. וטלמן. ואחיקמן. ואחיהם שלום הראש. ושלום בן קורא בן אביסף בן קרח. זכריה בן משלמיה שער. ומתתיה. ועיאל.

גבורי דוד - ישבעם בן חכמוני. אלעזר בן דודו האוחחי. אבשי אחי יואב. בניה בן יהוידע. עשהאל אחי יואב. אלחנן בן דודו מבית לחם.

שמות ההוררי. חלץ הפלוני. עירא בן עקש התקועי. אביעזר הענתותי. סכבי החשתי. עילי האוחחי. מהרי הנטפתי. חלד בן בענה הנטפתי.

אימי בן ריבי, מגבעת בני בנמין. בניה הפרעתני. חורי מנחלי געש. אביאל הערבתי. עזמות הבחרומי. אליהבא השעלכני בני השם הגזוני.

יונתן בן שגה ההררי. אחיאל בן שחר ההררי. אליפל בן אור. ואחיהם בן שחר ההררי.

אליפל בן אור. חפר המכרתי. אחיה הפלני. חצרו הכרמלי. נצרי בן אובי. יואל אחי נתן. מבחר בן הגרי. צלק העמוני. נחרי הברתי. עירא היתרי.

גרב היתרי. אוריה החתי. זבד בן אחלי. עדינא בן שינא הראובני. חנן בן מעכה. ויושפט המתני. עזיא העשרתי. שמע. ויעיאל בני חותם הערערי. ודיעאל בן שמרי. ויוחא אחיו התיצי. אליאל המחזים. ויריבי.

וישניה בני אלנעם. ויתמה המואבי. אליאל. ועובד. ונעשיאל המעבכי.

ואלה הבאים אל דוד וכו' - הראש אחיעזר. ויואש בני השמעה הגבעתי.

ויזיאל ופלט בני עזמות. וברכה. ויהוא הענתותי. וישמעיה הגבעוני. וירמיה. ויחזיאל. ויוחנן. ויוזבד הגדתי. אלעזרי. וירימות. ובעלה.

וישמריהו. וישפטיהו התרופי. אלקנה. וישיהו. ועזראל. ויועזר. וישבעם הקרחים. ויועאלה. וזכריה בני ירחם.

עזר הראש. עבדיה. אליאב. משמנה. ירמיה. עמי. אליאל. יוחנן. אלזבד. ירמיהו. מכבני. עדנח. ויוזבד. ודיעאל. ומיכאל. ויוזבד. ואליהוא.

וצלמי יהוידע הנגיד לאהרן וצדוק אבינב. עזא. ואחיו. אוריאל השר. עזיה השר. וואל השר. שמעיה השר. אליאל השר. עמינב השר. צדוק, ואביתר הפהנים. זכריהו. בן. ונעזיאל.

וישמירמות. ויחזיאל. ועני. אליאב, ובניהו, ומעשיהו, ומתתיהו, ואליפלהו, ומקניהו, ועבד אדם, ויעיאל השערים. ועזזיהו. ובניהו. וברכיה. ואלקנה. ושבניהו. ויושפט. ובתנאל. ועמשי. וזכריהו. ובניהו. ואליעזר. ויחיה.

ויחלקם דוד וכו' - לעדן. ושמעי. ויחזאל. ונתם. ויואל. שלמית. ויחזיאל. והרן. נחת. זינא. ויעזש. ובריעה. בני משה גרשום ואליעזר. שבואל הראש. רחביה הראש. שלמית הראש. ויהוה הראש. אמריה. ויחזיאל. ויקמץ.

מיכה הראש. וישיה. אלעזר. וקיש. מחלי. ועזר. וירמות. שמעיה בן נתנאל הסופר. אחימלך בן אביתר.

לעמוד הבא

אָנא יי קדוש על כל הקדשות, תקיף על כל התקפים, חזק על כל החזקים, נצחן על כל הנצחנים, עזרני והושיעני שאזכה לנצח המלחמה ברוצח הטוב באמת וזכני להתחיל מעתה לזכור בקדשתך באמת ותעזר ללא כח כמוני להכניע ולגרש ולשבר ולבטל ממני כל הקלפות וסטרין אוחרנין שנתאחזו בי בעוונותי הרבים, רחם עלי וגעור בהם וגרשם מעלי ומעל גבולי, "בחסדך חניני ואשמרה עדות פיה", עזרני כי עליך נשענתי, "וי אל אבושה כי קראתיך יבשו רשעים ידמו לשאול אני קראתיך כי תענני אל הט אָנך לי שמע אמרתי. יי קראתיך חושה לי האזינה קולי בקראי לך, למען שמך יי תחני בצדקתך תוציא מצרה נפשי ובחסדך תצמיח אויבי והאבדת כל צוררי נפשי כי אני עבדך. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי".

תפילה צו

מוסד על תורה ציו בליקוטי מוהר"ן

"אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל, כי הנה אויביך יהמיון ומשאויך נשאו ראש, על עמך יערימו סוד ויתעצו על צפוניך, אמרו לנו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד. כי נועצו לב יחדו, עליך ברית יברתו". רבונו של עולם אתה יודע מעמד ומצב של ישראל כעת

בגשמיות ורוחניות, בכלל ובפרט, "כי באו בנים עד משבר וכח אין ללדה". ועל ימינו ועל דורותינו אלה נבאו כל נביאנו ונחמנו מימות עולם עד הנה. כי תכפו עלינו צרות, הן מעל הנתנינות וחסרון הפרנסה ורובי החולאת והמכאובים ומחששים השכיחים בעולם רחמנא לאל. ושאך מיני צרות וסורין בפרטיות שיש לרב העולם. יש חשוכי בנים, ויש שיש להם צער גדול בנים רחמנא לאל. ויש שיש להם בנים ובנות ואין להם במה לפרנסם ובפרט להשיאם להתגון להם, ובהנה ובהנה. השם יתברך ירחם על כל אחד ויושיעו בכל מה שצריך להושיע, ונוסף לזה מה שנושם בכל עת שמחנעים עלינו וחושים מחשבות לגזר גזרות על עמך ישראל חלילה אשר אי אפשר לסכלם. ובפרט כי רבם נוגעים בדת ישראל באשר נגלה לפניך אדון כל נותן התורה, ועל כל אלה קשה מבלי צרות הנפש מה שאנו בעצמנו עושים לעצמנו, מה שאנו מתרפים במלאכת שמנים, וגם עשינו בהפך, כי הרבינו לפשע נגדך, והרע בעניך עשינו. ובפרט אנכי אשר כבר גלאיתי להתודות ולספר מהותי וענני והנהגותי ומחשבותי ומעשי המגנים והזרים. השם יתברך יצילני מעתה, ואיני יודע שום עצה ותחבולה כי אם לצעק ולזעק ולשאג ולהתחנן אליך, כי מר לי מאוד. כי טבעתי ביון

מצולה ואין מעמד, באתי במעמקי מים ושבלת שטפתי". ואיני יודע שום מנוס והצלה, ואין לי שום פתח תקוה, כי אם להתפלל ולהתחנן לפניך מלא רחמים, בעל הישועות, הן על צרות נפשי, הן על צרות כלל ישראל שמחייב כל אחד מישראל להשתתף בצרתם. ועל כלם אין לנו שום משען ומשענה כי אם על תפלה ותחנונים, באשר צונו חקמך הקדושים וכוונתם גן עלינו.

אבל אתה יודע כמה אני רחוק מתפלה ותחנונים, והעקר מחמת מחשבות הטוהרות קדם התפלה ובשעת התפלה, הן מחשבות של גדלות ופניוה, הן רבוי מחשבות זרות ורעות ובלבולים והרהורים ורעיונות הרעים הבאים עלי בשעת התפלה ביותר. אשר איני יודע שום דרך איך להתגבר עליהם ולמלט נפשי מהם, כי התפשטו עלי מאוד מאוד, השתרגו עליו על צוארי הכשילו כחי, לא ידעתי נפשי אנה אני בא. אנה אברח אנה אנוס, אנה אמלט מפניהם. כי בתרני והדריכני, "סבוני גם סבבני, סבוני גם סבבני, סבוני כדבורים סבוני כמים כל היום הקיפו עלי יחד". וביותר בשעת התפלה אשר עד הנה לא עלתה מאתי תפלה אחת בלי רבוי בלבולים ומחשבות זרות ורעות בלי שער ודרך ומספר. מלבד הרבה תפלות שהיו מערבבים לגמרי לגמרי

אשר לא ידעתי כלל אם דברתי הדבורים של התפלה. אשר הרבה דבורים וברכות דלגתי לגמרי, ואפלו מה שאמרתי כאלו לא אמרתי, כי היה פי חלוק לגמרי מלבי, בפי ובשפתי אמרתי בלשון עלגים חצי מאמרים פגומים מאוד, ולבי היה רחוק מהם מאוד, כי לבי היה מלא מחשבות רבות רעות וזרות ומבלבלות מאוד. אוי לי וי לי, אוי לי וי לי, מה אעשה ליום פקדה, "ומה אעשה כי יקום אל וכי יפקד מה אשיכנו" אנה אוליך את חרפתי, אנה אוליך את כלמתי. איה אפוא אתחבא ואשמך מפני בשתי וקלמתי העצומה והמרה והגדולה כל כך כל כך, מה שאין הבה יכול לדבר והלב לחשב.

ובכן באתי לפניך שומע תפלה, הבוחר בתפלת עמו ישראל ברחמים ומתאנה לתפלתו של ישראל, אשר רק בשביל זה בראת עולמך יש מאין המחלט בעשרה מאמרות, לפי שצפית וראית שאתה עתיד להתענד ולהתענג ולהשתעשע בתפלתו של עמך ישראל, על כן רחם עלי ועל כל חברתנו ועל כל עמך בית ישראל, ותעמד לימין צדקנו ותהיה בעזרנו בכל עת, שנופה לגרש מאתנו כל המחשבות הטוהרות וכל הרעיונות המבלבלים ובפרט בשעת התפלה, באפן שנופה להתפלל תפלותינו לפניך בכל לב בכונה גדולה מעומקא

חזרה לתוכן העניינים

יום חמישי

לנצח עוד יום

כ"ז ע"א תנא, ובכולן יש בהן ע טובת הנאה לבעלים. והתנא מפרש מה היא

טובת ההנאה: כיצד: ישראל שהפריש תרומה מכרו, ועדיין לא נתנה לכהן. ומצאו ישראל אחר. ואמר לו: הא לך סלע זה ונתנו את התרומה לכן בתי שהוא כהן - מותר לעשות כן. אבל אם היה כהן אומר לישראל הא לך סלע ותן לכהן אחר, שהוא קרוב שלי, את התרומה שהפרשת - אסור. מפני שהתרומה ראוייה לאותו הכהן עצמו, ונראה הדבר ככהן המסייע בבית הגרנות.

ומקשינן: ותנא דברייתא שאמר שבכולן יש טובת הנאה לבעלים והדר פריש "כיצד - ישראל שהפריש תרומה", מאי טעמא לא קאמר נמי מתנות כהונה, וכגון טבח שהפריש מתנותיו, ורועה שגולדו לו בכורות.

ומתריצין: אמר לך: תרומה - הטעם שהותרה טובת הנאה שבה, כיון דקדושת הגוף היא.

דכיון דלא מתחלא, שלעולם קיימא בקדושתה, לא אתי אנשי למוטעי בה ולחשוב שהמעות שנתן עבורם חיללו את קדושת התרומה.

אבל הני מתנות כהונה, דקדושת דמים ניהו, שאם הכהן רצה למכור לישראל זרוע לחיים וקיבה רשאי, הרי כיון דאין בהם קדושת הגוף [שמותרים באכילה לוח], אתו למוטעי בהון.

שיתכן וקא סבר אותו שנתן את המעות לכהן - תתחל קדושתיהו אארבעה זוזי שנתן לכהן עבורם, ואתא למוניה בהם מנהג דחולין, בכך שלא יאכלם דרך גדולה וכבוד, בצלי וחרדל, ולכן אין בהם טובת הנאה לבעלים.

מדין תורה חייב הפרשת תרומות ומעשרות הוא רק בארץ ישראל. ונביאים שהיו בזמן חורבן

הבית הראשון התקינו שיהיו מפרישין תרומות ומעשרות גם בבבל מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל.

והחכמים שהיו אחר דורו של עזרא תקנו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות ארץ ישראל.

להלן בסוגיה כמה דינים בהן הקילו בתרומת חוצה לארץ מתרומת ארץ ישראל.

אמר רבא: תרומת חוצה לארץ, שחובתה מדרבנן - **אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות**. דלא חמירא כל כך.

רב חמא יהיב לשמעיה. היה נותן למשמשו שהיה כהן, תרומה בשכרו.

אמר שמואל: תרומת חוצה לארץ בטילה ברוב חולין. מה שאין כן תרומה דאורייתא שבטילה באחד ומאה. ותרומה זו שבטלה ברוב מותרת לזר.

רבה, שהיה כהן, היה מבטלה לתרומת חוץ לארץ ברוב. ואוכלה לה בימי טומאתו.

רב הונא בריה דרב יהושע, כי מתרמי ליה חמרא דתרומה, כשהיה לו יין מתרומת חוצה לארץ, הוי רמי, היה נותן לתוך כלי אחד, תרי נטלי שני ספלים יין דחולין, וחרא נטלא וספל אחד יין דתרומה. והיינו, שהיה מערב שני חלקים של יין חולין עם חלק אחד של יין תרומה.

ומכאן ואילך, רמי חרא ושקיל חרא. היה נוטל מאותה התערובת שבכלי ספל אחד יין, ומניח בכלי ספל יין אחר של תרומה. ובצורה שכזאת היה מבטל את כל התרומה.

ואמר שמואל: תרומת חוצה לארץ - אוכל וחולץ ואחר כך מפריש. דמשייר כדי תרומה ממנה שאוכל, ומפרישה לאחר אכילה.

ואמר שמואל: אין תרומת חוצה לארץ אסורה, אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו. ודן: בעלי קרי, ובין חבור, ונדות ויולדות. אבל טמא מת וטמא שרץ מותר לאוכלה.

והני מילי שאסורה בטומאה היוצאת מן הגוף - **לאכילה**. אבל בנגיעה לית לן בה. ואף על גב שטמא לא איכפת לן, כיון שאינו מוזהר לשומרה שלא יטמאנה.

אמר רבינא: הילכך, כיון שלמדנו שנגיעה מותרת. אשה שטמאה נדה - **קוצה לה חלה!** יכולה היא להפריש חלה מהעיסה.

ואוכל לה כהן קטן שעדיין לא ראה קרי, ולא נטמא בטומאה היוצאת מגופו.

ואי ליכא כהן קטן - שקלה לה לחלה שנטמאה על ידי **בריש מסא** [הכלי שחותים בו גחלים], **ושדיא בתנורא**. שתשליכנה לתנור באמצעות הכלי שריגלה לחתות בו גחלים כדי להמנע ככל האפשר מנגיעה בטומאה.

והדר - מפרשא חלא אחרינו! שתקנו חכמים שתפריש חלה נוספת, כי היכי דלא תשתכח תורת חלה. **ואוכל לה לחלה** האחרת אפילו כהן גדול שהגיע למצוות. שהרי החלה האחרת אין בה קדושה, וכל חיוב הפרשתה הוא מכח תקנה שלא תשכח תורת חלה.

רב נחמן ורב עמרם ורמי בר חמא הוו קאזלי בארבא, היו הולכים בספינה. **סליק רב עמרם לאפנוי לנקביו**.

אתאי ההיא איתתא, עלת קמיהו. **אמרה לה: טמא מת - מהו שיטבול ואוכל תרומת חוצה**

לארץ מיד לאחר טבילתו, קדם הערב שמש. **אמר ליה רב נחמן דרמי בר חמא:**

מסורת הש"ס

[illegible]

(א) גמ' למיטעי צהון
סבר תיתחל קדושייהו:
(ב) רש"י ד"ה ה"ג וכו'
ומ"ק האי צמון: (ג) ד"ה
תיתחל וכו' אזי אמו סלע
דהייט:

פורגו"ן. שפוד חתייה.

(א) ישראל. עיין בתוס' לקמן

[illegible]

טובת הנאה. דבר מועיל ואם היה כהן נותן סלע כדי שימנעו לנאמן את המעשה: הנה נאלץ הכהן להיות כזה: טובת הנאה: הנה נאלץ לבעלים כי תרומה מכריז ומצאו היה כהן סלע זה ותנאו קאמר מנותן כהונתו דקדושת הגוף היא ד אתי למושיע בה הני כהן אתי למושיע בהון קדושתו ואתרבעה מנהג דחולין אמר רבב יאין כל מושום כהן כי רב חמא יחזיק ליה ל רב תרומת יחוצה הנה מביטלה ברוב ואוכל הונא בריה דהר הישועה תרומה דזה רמי ת נגליא תרומה ו ושקל חרא ושקיל חרא ואמר לארץ אוכל וחולך ו שמואל א"ר תרומת חא במי שרוממוהא יחוצה באכילה אבל בנגיעה הולכך יניה קוצה ו קטין ואי ליבא כהן קטן ושריא תרומה ודרר כי היכי דלא תשתכח כהן גדול רב תנמן ורבי הוה קאוי בארבי חא אתאי הדיא איתתא ע טמא ממזו שימבוך לארץ אמר ליה רב

[illegible]

היה באחרונה ופרישה: גם אתר שטבל וסחר: גם טובלין כותבם לתרומו: גם דלא מבטל לא חיבת
 לא בריש אלא מדרב מיא אלא בריש לא חיבת ודאי הוה בריש לא חיבת מיא מוכיח לא בריש
 ואפשר לאחידוריו מליני: גם עניני קרא קראו שביחה וכו' קאמא: גם חתא גמא' (גם נכנסה
 מגדלא כר' וקא מחזיא תנורא שחיטה כר' שקרין מורגין ומכבדי: גם ודובשני דפרק כל' (גם חיבת
 ו' לתנור מקומות: גם באן (היה קרע קאמ' : גם לכתן קין מין קרא דאמא קראו צינא: גם ללמוד
 דר' דהבא: גם איתרע בעיקר חטויא להפשיט כר' נטון קרע מקומות:

מקומות נ"ר, לחלק בדברים כי היא דפסחים ב"ש מקום שנהגו (דף נ"א.) גבי הנהו דמפרשו^א חלתא מארווא דלמרינן דאי רובא לאו אורז אכלי יכלה זר באנפיהו דלמא אמו לאפרושי מן הפטור על החיוב וצ"ק ליומא (דף י'.) גבי סוכת החג בחג חייבת^ב [בעירוב]

וּמִנְחֹמוֹ וּמִנְשֻׁבָּה קִדְמָהרַם
דְּמִלְוִירִיחָה קִמְרֵר דְּלִי מִדְּרִבְנָן קִדְמָה
חֲמֵה לְאִפְרָשִׁי מִן פִּסְטוֹר עַל הַחִיט
דְּבִדְמֵלִי מִן הַקֹּחֹן מִן עֵבֶד כֻּסְכִּים
לְמִדִּי זֶן יִקְנִי חֲמִיז מִסְמֵן וְלִי
לֶכֶךְ: וְאִתִּי אֲסִינָה בְּהוּ מִנְחָה
דְּחִדְרִי: וְעֵינִי (מִנְחָה דִּקְמֵה)
וְלִגְלוֹהֵה דִּכְרֵךְ שִׁמְשִׁלִּים חֲסִילֵי דִי מְגִלָּה
וּמִתְכַּרֵּל וּבְכַל מִנְחֹת זִבְחֵה לְמִנְחָה
סִילִיו דְּבוֹרֵעַ וְזִבְחֵיהִם קִדְמָה
הֵכָה אֶל מִרְוֵמָה לִי מִלִּי שִׁיבִי
שְׁסֹם סִילֵיהִ גְּבוּלוֹהֵה שְׁמַח לִי חֻצָּה
גְּבוּלוֹ לֵאלֹהֵי בִּכְשֵׁר: לְמִרְוֵמָה חֻצָּה
אֲסִינָה בְּחֵלֶה בִּרְוֹה: תְּהִיבֵה לִסְכֵּן
טוֹחַ קִמְרֵר קִדְמָהרַם דְּכֵה מִנְחָה לִי
בִּרְוֹה (אֲסִילֵי) בְּחֵלֶה וּמִנְחֹתֵה וְלֵא
מִנְחָה שִׁפְרֵה הַקּוֹעֵרֶס לֵאחֻלֵּה זֶר וְלֵא
שִׁעֵל אֲחֵר וְחֵלֶה דְּנִדְרֵה מִנְחָה
מִנְחֹתֵה פִּקְרֵה יִשְׁמַעֲשֵׁל לִי
וְלִי מִנְחָה דְּחִדְרִי חֲמֵה

ל חלתו נחלת

התם את ישראל מדומעת משמעת דלעת
עולה ללבו לוריס אלף בלחז דומה:
רבה בלעל בל ברוב בל
גרם שהיה כחן בן דלמירין
רזה דמית עני קאליף רבא אלף
רבה כחן דמעות פפרק הוירוק (חוקן
דף קלז). דליל רבא לעשעים וזי לי
מעות מי: **אורבך** הוירך ואורבך
פפרק. משמע לזא עני מוקח מיני
הייתי יכול לפרש שנלחמוהו לאחר
שפירסו התמונה וזי שפיר מכיו
שפירסין בן מוקח אלף בקטורס בן
דלול ווירך בן וישיך דרי תרומה
ויפירסו בלחמוהו: **הילבך** בן
מוצה בל דחא אורבך בל בחו גיה

[illegible]

היבטן בזה הוא אחת לאור האחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור והאחת
לשיעור שיהיו לה לאור אצל מצות למיתבה לכהן ישי שחזרה בחוקות מנהג וכבידת המסר רבות
והיבטין בזה כי היציאה מאשתמיתבה להקדש ישראל ומה שמכבר חזרו תרומה ומנוחה על ארסימיקין
להליה למיתבה לכהן קטן אמילוי כהן טמא מצ' אכלי לה דהכי גרסינן במסכת חלה בפרק האחרון בש'
שמלאי אומר שאלו שצרות לחלה כר וטבול יום וכולהו רבי יוסי ואמר אינו צריך שבילה. ל"ה:

עין משפט
גר מצוה

[illegible]

11/11/11 11:11:11

מִתְחַצֵּצִים לְאֶרֶץ הַחַיִּים.
הַמִּצְוָה הַזֹּאת, כְּדֹקֵל
שֶׁנֶּאֱמָר (וַ): כָּל מֵוָה
יֵשֶׁה בְּפִירוֹת הַגְּדִיל בְּאֶרֶץ
טוֹב אֲלֵא בְּאֶרֶץ (בִּיצָה)
וְהָיָה מִיָּלִי בְּאֶרֶץ.
שְׂמֹאל אֲמֵרָה, וְאִפְּסִיו זָב
לֹא פִסְלִי לֹה נְגִיעָה (נְדָה)
(637)

[illegible]

הוא) ובי"ה בתוספתא דדמאי פ"ה ע"ט.

כ"ז ע"ב וכי בזמן הזה הזאה של מי פרה יש לנו? ואם כן, הוא הדין דלא בעי הערב שמש.

אמר ליה רמי בר חמא: לא ליחוש מר לסבא? וכי לא נחוש לכבודו של רבי עמרם שאינו כאן ונורה הוראה שלא בפניו.

אדחכי, אתא רב עמרם. אמר להו: הכי אמר רב, טמא מת טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ. וסבר דטבילה בעי, והערב שמש לא בעי.

ולית הילכתא כוותיה. אלא טמא מת לא בעי טבילה.

אמר מר זוטרא משמיה דרב ששת: טמא שרץ - טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ. דסבירא ליה דבעי טבילה.

ולית הלכתא כוותיה. ולא בעי טבילה. שנינו במשנה: הבכור נאכל שנה בשנה:

ומדייקין: מוקאמר במתניתין "גולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש".

למימרא - דלשנה דידה מנינן. והיינו, שהשנה שמונין לו היא ממועד לידתו ולא מתשרי -

לתשרי. ולכן התנא כתב גולד בו מום בתוך "שנתו".

והוינן בה: מנא הני מילי?

ומבארין: דאמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא, "לפני ה' אלוהיך תאכלנו שנה בשנה". איזוהי שנה שנכנסת בחברתה? דהכי משמע לישנא שנה - בשנה.

הוי אומר שנה של בכור. ששנתו של בכור נכנסת בתוך שנת מנין עולם.

דבי רבי תנא דילפינן ענין אחר מהאי קרא, והכי דרשי ליה: "שנה בשנה" - יום אחד בשנה זו, ויום אחד בשנה זו.

לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד. שאם שוחט את הבכור ביום האחרון של שנתו

[מיום שגולד בו], יש לו לאוכלו יום אחד בשנה זו, דהיינו, היום האחרון של שנתו הראשונה, ויום אחד בשנה זו - ביום הראשון של השנה השנייה.

שזוהו זמן אכילת הבכור שני ימים ולילה אחד. והוינן בה: ולדבי רבי מנא להו דשנתו של הבכור

נמנית לפי שנותיו.

ומתרגינן: דבי רבי ילפי מקדשים. דכל הקדשים מחשבין להם לפי שנתם. [וכגון היכא דבעי כבש דהוא

בן שניה - אולינן בתר שנה דידה].

ותו מקשינן: וקדשים גופיהו מנלן שמחשבים להם לפי שנתם?

אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא, "כבש אחד בן שנתו". ומשמע שנתו - שלו. ולא שנה של מנין עולם.

והדר מקשינן: ורב, דיליף מקרא ד"לפני ה' אלוהיך תאכלנו שנה בשנה" לשנתו שלו, הא שהבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד - מנא ליה?

ומתרגינן: נפקא ליה מהאי קרא האמור גבי בכור: "ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה". הקישו הכתוב את הבכור לחזה ושוק של שלמים. מה להלן זמן אכילתן שני ימים ולילה אחד. אף כאן גבי בכור, זמן אכילתו, שני ימים ולילה אחד.

וְעַפְעָפִיד יִישְׁרוּ נִגְדָד׃ כֹּ פֶלֶס מַעְגַּל רִגְלָהּ וְכַל־דְּרִכֶּיהָ יִכְנוּ׃
 כו אֶל־תִּט־יָמִין וּשְׂמֹאל הָסֵר רִגְלָהּ מֵרַע׃
 ה ז בְּנֵי לַחֲכָמִי הִקְשִׁיבָה לְתַבּוּנָתִי הִט־אָזְנָה׃
 ז לִשְׁמֹר מִזְמוֹת וְדַעַת שְׁפָתֶיהָ יִנְצֹר׃ ז כִּי נָפֶת תִּטְפֹּנָה
 שְׁפָתִי זָרָה וְחֶלֶק מִשְׁמֵן חֶפְזָה׃ ז וְאַחֲרִיתָהּ מֵרָה כִּלְעָנָה
 חֲדָה פָּחַרְב פִּזִּית׃ ה רִגְלֶיהָ יִרְדּוּת מוֹת שְׂאוֹל עֲעֲדֶיהָ
 י תִּמְכּוּ׃ ו אֶרֶח חַיִּים פֶּן־תִּפְלֹס נָעוּ מַעְגְּלֶיהָ לֹא תִדַּע׃

רש"י

שילעיו בו הבריות ויעקמו עליך פיהם: עקשות פה. לשון עקום כמו תם אני ויעקשני (איוב ט) ובמשנה שיניה עקומות ועקשות: ולזות שפתים. עקמיות שפתים שלא ירחיבו הבריות פה עליך: (כח) ענין לנכח יביטו. יסתכלו אל האמת ואל היושר: יישירו נגדך. יסתכלו על הישרה לישר דרכך נגדך. (כו) פֶלֶס מַעְגַּל רִגְלָהּ. שקול דרכך הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה ואז כל דרכיך יכוננו: (כו) אֶל תִּט יָמִין וּשְׂמֹאל.

מצודות ציון

אִשּׁוֹן הַעֵיִן: (כו) פֶלֶס. ענין יושר ועש"ו נקרא מטה המלואים פֶלֶס וּמִלּוֹאיו וכו' (נחמן טו) לפי שזו מיישר המשקל: (ג) נופת. ענין חולה והמכה וכן נופת אופים (סנהדרין ט) ומסחר מלת אופים והוא מוֹנֵן מַעֲלָמוֹ שֶׁרִ"ל כהלת חלות הדגש: תַּבּוּנָתָהּ. מרד טיפין: חכמה. ר"ל מלמדה הנאה צניעות הלשון נחקך: (ד) כִּלְעָנָה. שם עשן מר: צִעֲדֶיהָ. ענין פסיעות והלך: (ו) תִּפְלֹס. מטייר: נָעוּ. מלשון נָע ונד: מַעְגְּלֶיהָ. לרכיסי:

מאוד צריך להיות נזהר לבל אפיה כי אמרי הזונה המה ערבים ומתוקים כנפוש צופים והמה חלקים יותר משמן והוא גם למשל: (ד) וְאַחֲרִיתָהּ. אבל אחרית הפתוי מרה כלענה וממית הנפתיים כחרב שיש בו שני חדרים מזה ומזה: (ה) רִגְלֶיהָ. ר"ל דרך רגלי הפתוי מביא המיתה: יִתְמוּכּוּ. תומכים ומתוקים את השאול שיהיה הנפתה נופל בה: (ו) אֶרֶח חַיִּים. ר"ל חכמת התורה: פֶּן תִּפְלֹס. פן תיישר להדמות אליה: נָעוּ. דע לך כי נעו המעגלות שלה מן אורח חיים ורחקו ממנה ולא תדע להם

וְעֵתָהּ בָּנִים שָׁמְעוּ־לִי וְאַל־תִּסְּרוּ מֵאַמְרֵי־פִי׃ ה הֲרַחֵק מֵעֲלִיָּה דִרְכָּהּ וְאַל־תִּקְרַב אֶל־פֶּתַח בֵּיתָהּ׃ ז פֶּן־תִּתֵּן לְאַחֲרִים הוֹדֶךָ וּשְׁנִיתֶךָ לְאַכּוּרִי׃ י פֶּן־יִשְׁבְּעוּ זָרִים בְּחֶךָ וְעֲצִיבֶךָ בְּבֵית נָכְרִי׃ יא וְנִהְמַת בְּאַחֲרִיתֶךָ בְּכָל־וֹת כְּלֹת בְּשָׂרֶךָ וּשְׂאֵרֶךָ׃ יב וְאַמְרַת אִידָּהּ שְׁנֵאתִי מוֹסֵר וְתוֹכַחַת נֶאֱמָר לְבִי׃ יג וְלֹא־שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרִי וְלִמְלַמְדִּי לֹא־הִטִּיתִי אָזְנִי׃ יד בְּמַעַט הָיִיתִי בְּכָל־רַע בְּתוֹךְ קָהָל וְעַדָּה׃ טו שְׁתֵּה־מַּיִם

רש"י

מעגלותיה הניע הקב"ה נתיבותיה ולא הודיעם, זהו מדרש אגדה, אבל לפי סדר המקראות שכתוב אחריו: הֲרַחֵק מֵעֲלִיָּה דִרְכָּהּ. נראה שעדיין לא הפסיק בענין אשה הזונה וכן יש לפרש אורח חיים פן תפלו אל תשקול אורח חיים אצל אותה זרה לומר איזו לעשות זו או זו, כי מעגלות הזונה נעו לשאול ולא תדע להזהר עד אשר תנוע ותפול: (ז) וְעֵתָהּ בָּנִים שָׁמְעוּ לִי וְאַל תִּסְּרוּ מֵאַמְרֵי פִי: (ט) פֶּן תִּתֵּן לְאַחֲרִים הוֹדֶךָ. פן תפנה לבך לאלהים אחרים לתת להם תפארת (יא) וְנִהְמַת בְּאַחֲרִיתֶךָ בְּכָל־וֹת כְּלֹת בְּשָׂרֶךָ. (יב) וְאַמְרַת אִידָּהּ שְׁנֵאתִי מוֹסֵר וְתוֹכַחַת נֶאֱמָר לְבִי. (יג) וְלֹא־שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרִי וְלִמְלַמְדִּי לֹא־הִטִּיתִי אָזְנִי. (יד) בְּמַעַט הָיִיתִי בְּכָל־רַע בְּתוֹךְ קָהָל וְעַדָּה. (טו) שְׁתֵּה־מַּיִם וְנוֹזְאִים מוֹתָךְ. משה: בורך. מים מכונסים: וְנוֹזְאִים מוֹתָךְ.

מצודות ציון

(יא) וְשִׂאֵרֶךָ. גם הוא נלמד על הנער כמו אס יצין שֶׁלֹּא לַעֲנוּ (סנהדרין טז) וכפל דבריו צמטות נרדפים כמו אִדָּמָה עֵפֶר (דברים יט): (יב) נֶאֱמָר. מושאל הוא על הכינוי וכן נאָלָא כַל מוֹכַמִּי (עלם ה): (יג) מוֹרִי. מלשון חולצה ולמדו: (טו) וְנוֹזְאִים. ענין נטיפה: בֹּאֲרֶךְ. נָלָא

ההוד נתון לך מן השמים תתן במעשיך לאחרים כי תהיה נלקח ממך ונתתן לאחרים ותמות בחצי שנותיך והנותרים תמסור לאכזרי והוא שר של גיהנם ר"ל תהיה מסור בידו לכל חפצו: (י) פֶּן יִשְׁבְּעוּ זָרִים. הורים ממך שאינם ראויים לירושך הם יִשְׁבְּעוּ כוונתך והוא העושר הבא בכת והתאמצות וכן ככחם נתנו לאוצר (עזרא ב): וְעֲצִיבֶךָ. העושר הבא בעצבון ויגיעה וכפל הדבר במ"ש: (יא) בְּאַחֲרִיתֶךָ. באחרית ימין ביום המיתה בעת יכלה בשרך אז תנהום מכאב לב: (יב) נֶאֱמָר לְבִי. מאס לבי לבוזה: (יד) בְּמַעַט הָיִיתִי. בעבור הנאה קטנה כשיעור היתור מועט הייתי עתה בכל רע בתוך קהל רב ועדה גדולה בפרסום רב: (טו) שְׁתֵּה מַיִם. ר"ל באשתך ולא בזרה: וְנוֹזְאִים וגו'. כפל הדבר במ"ש:

מְבוֹרָךְ וְנִזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶץ: ז' יִפּוּצוּ מַעֲיִנוֹתֶיךָ חוּצָה בְּרַחֲבוֹת פְּלָגֵי־מַיִם: ח' יִהְיוּ לְךָ לְבָדֶךָ וְאֵין לְזָרִים אֶתְּךָ: ט' יִהְיֶה־מְקוֹרְךָ בְּרוֹךְ וְשִׁמּוֹחַ מֵאִשֶׁת נְעוּרֶךָ: י' אֵילַת אֲהָבִים וְעֵלֶת־חַן דְּדִיךָ יִרְוֶךְ בְּכָל־עֵת בְּאַהֲבַתָּה תִּשְׁגֶּה תַּמִּיד: יא וְלִמָּה תִּשְׁגֶּה בְּנִי בֹזֶה וְתַחֲפֹק חֶק נִכְרִיה: יב כִּי נָכַח עֵינֵי יְהוָה דְּרָכֵי־אִישׁ וְכָל־מַעֲגָלָתוֹ מִפְּלִס: יג עֲוֹנוֹתָיו יִלְבְּדוּ אֶת־הָרָשָׁע וּבְחַבְלֵי חֲטָאתוֹ יִתְמָךְ:

רש"י

בארך. מים חיים כלומר תחלה כמים מכונסים ולבסוף נובעין הם והולכין: (ז) יפוצו מעינותיך חוצה. סוף שתקנה תלמידים ותורה הוראות ברבים ויצא לך שם: ברחובות. עיר תפוצינה פלגי מימך: (י) יהיו לך לבדך. אתה לבדך תתכבד בהם ולא תחלוך אחר עמך לפי שאמר למעלה פן ישבעו זרים כחך אמר כאן יהיו לך לבדך ומתוך כך: (יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך. היא התורה שלמדת מנעוריך: (יט) תשגה תמיד. ראיתי בדברי ר' משה הדרשן תשגה תעסוק תמיד והוא לי ערבי

מצודות ציון

הנוגע: (ז) יפוצו. ענין פזור: פלגי מים. אמת המים: (יט) אילת. נקמ האיל: ריווח. ענין שצניע: יהיו שלך לבדך ואתה תתכבד בהם ואין לזרים חלק אתך אבל בני הורה אינם מיוחדים לך לבד: (יח) יהי מקורך ברוך. אשתך תהא ברוכה וחביבה בעיניך שמח מאהבת אשת נעוריך: (יט) אילת אהבים. תהיה בעיניך כאילה האהובה: ויעלת חן. היא תהיה מעלת חן בעיניך: בכל עת. ר"ל בכל עת ההכרח והצורך: באהבתה תשגה תמיד. ר"ל אף באהבתה למשגה תחשב אם תמיד תהיה וכמ"ש רז"ל אל תרבה שיחה עם האשה באשתי אמרו וגו': (כ) ולמה תשגה. ר"ל אם באשתי תחשב התמידות למשגה למה תקל ראש לשגות בזה: (כא) כי נוכח. ר"ל ופן תאמר מי רואני לזה אמר דע כי מול עיני ה' דרכי איש ומיישר מעגלותיו אל הגמול ר"ל משלם מדה במדה לדעת שבגמול באה ולא במקרה: (כב) עוונותיו. עונות הרשע הם ילכדו אותו ולהטופות ביאור אמר את הרשע: ובחבלי החבילים הנעשים מחטאתו בהם יהיה נשען כאשר יתלוהו בהם ר"ל העון עצמו יקטרג עליו ויפרע

ז' הוּא יָמוּת בְּאֵין מוֹסֵר וּבִרְבִּי אֹלֵתוֹ יִשְׁגֶּה: ו' א' בְּנֵי אִם־עֲרֵבְתָּ לְרַעַךְ תִּקְעֶתָ לֹזֶר בְּפִיךָ: ב' נֹקְשֶׁת בְּאִמְרֵי־פִיךָ נִלְפְּדָתָ בְּאִמְרֵי־פִיךָ: ג' עֲשֵׂה זֹאת אִפּוֹא בְּנִי וְהִנְצֵל כִּי בָאת בְּכַף־רַעַךְ לֶךְ הַתְּרַפֶּס וְרַהֵב רַעִיךָ: ד' אֶל־תִּתֵּן שֹׁנֶה לְעֵינֶיךָ וְתִנּוּמָה לַעֲפַעְפֶּיךָ: ה' הִנְצֵל כַּעֲבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיָּד יִקּוּשׁ: ו' לֶךְ־אֶל־נִמְלָה עֲצֵל רֹאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם: ז' אֲשֶׁר אֵין־לָהּ קִצִּין שֹׁטֵר וּמִשָּׁל: ח' תִּכְיֶן בְּקִיץ לַחֲמָה אֲגִרָה בְּקִצִּיר

רש"י

(כג) הוא ימות באין מוסר. בשביל שלא לקח מוסר: (א) בני אם ערבת. ערבות ממון כמשמעו פירשו רבותינו: (ג) לך התרפס. התר לו פס יד לשלם לו ממנו: ורהב רעך. ואם אין לו ממון עמך אלא שנוקשת באמרי פיך לדבר לו קשות הרבה עליו רעים לבקש ממנו שימחול לך: דבר אחר. בני אם ערבת לרעך. אחר שנעשית ערב להקב"ה שהוא רעך כדכתיב זה דודי וזה רעי (שיר ה) וקבלת עליך כסיני ובערבות מואב באלה ובשבועה לשמור מצותיו: תקעת לזר כפיך. שתשוב ותסור מדרכיו ותירבק באפיקורסין ללכת

מצודות ציון

תשגה. מלשון משגה ומטא: (ג) אפוא. כמו עתה וכן מה לך אפוא (שפיע ס): התרפס. ענין דריסה וימסה כמו ושארם נלגלג רפסס (דברי יצ): ורהב. ענין המחוקות כמו יקחם הנער זקוק (שפיע ב): (ו) נמלה. שם נרים קטנים: (ז) קצין. שר ומושל: (ח) אגירה. ענין אסופה כמו אולג בקץ (לשון י):

כי באת בידו ונתחייבת לו: לך התרפס. היה לו למרמס הרגל ר"ל הכנע עצמך לפניו: ורהב רעך. החזק והמשל רעך על עצמך: (ד) אל תתן שנה. ר"ל אל תתעצל בדבר: (ה) הנצל כעבי. ראה להנצל במהירות כעבי הממהר לברוח מיד הלוכדו כשימצא מנוס: מיד יקוש. מיד מוקש הפח: (ו) עצל. אתה העצל לך אל הנמלה וראה מנהגה ולמד ממנה חכמה: (ז) אשר אין לה קצין. להכריחה על מעשה להכין מאכלה לכל תגול מחברתה: (ח) תכין. עכ"ז מעצמה בחכמתה תכין לחמה בקיץ עת תמצא לעמוד הבא

מזכירין דברי הַיָּחיד בֵּין הַמְּרִבִּין
לְבַטְלָהּ, שֶׁאִם יֹאמַר הָאָדָם כִּף אָנִי
מְקַבֵּל, יֹאמַר לוֹ כִּדְבָרִי אִישׁ פְּלוֹנִי
שִׁמְעָתָ:

ז. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, רִבְעֵי עֲצֻמוֹת
מִן הָעֲצָמִים, בֵּין מִשְׁנִים בֵּין
מִשְׁלֹשָׁה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, רִבְעֵי
עֲצֻמוֹת מִן הַגְּוִיָּה, מֶרֶב הַבְּנִין אוֹ
מֶרֶב הַמְּנִין. שְׁמַאי אוֹמֵר, אֶפְלוֹ
מִעֲצָם אֶחָד:

רבינו עובדיה מברטנורה

כדי לבטל. יחיד שלא עשה שום ב"ד
כדבריו והן דחויים ובטלין, למה מזכירין
אותן כלל. ומשני, שאם יאמר אדם כך אני
מקובל ויתמה כשרואה שאין עושין קבלתו,
יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונדחו
דבריו:

ז. רובע עצמות. רובע קב של עצמות המת
מטמאים באוהל. ופחות [מרובע] אין
מטמאין אלא במגע ובמשא אבל לא באהל.
וסכרי בית שמאי דרובע קב מטמאים ואפילו
הן ממתים הרבה: ובית הלל אומרים רובע
עצמות מן הגויה. כלומר, מגוף אחד של מת
אחד, ולא ממתים הרבה. ואפילו של מת
אחד אין מטמאין עד שיהיה ברובע הקב רוב
בנין ההינו רוב גודל הגוף, או רוב מנין
עצמותיו של אדם, ויהיה קכ"ה עצמות,
שמנין עצמותיו של אדם רמ"ח: אפילו
מעצם אחד. אם עצם אחד של מת ממלא
רובע קב, מטמא באוהל. והלכה כבית הלל:

ח. כרשיני תרומה. בערבי קורין לה כרסנ"א.
והם מאכל לגמלים ואין בני אדם אוכלין
מהם אלא מדוחק בשנות רעבון. ומפרישין
מהם תרומה, הוראיל ונאכלים לאדם לפרקים
ע"י הדחק. ואינה קדושה כשאר תרומות:
שווין. אותן במים: ושפין. על [בשרן] צ"ל
הבשר: בטהרה: בנטילת ידים, כדין כל
שאר אוכלים של תרומה. שסתם ידים שניות
הן ופוסלות את התרומה: ומאכילין.
לבהמה: בטומאה. ואינו חושש אם מטמא
אותן בידים בשעת שמאכילן לבהמה. אבל
כל זמן שאינו מאכילן לבהמה, אסור לטמאן
בידים: שווין בטהרה. ששרייתן במים
מכשירתן לקבל טומאה, ואם שורה אותן
בטומאה נמצא הכשרן וטומאתן באים
כאחד. וזה בלבד אוסרים בית הלל, משום
היכר כדי שידעו שהן תרומה: יאכלו צריד.
לשון יובש. כמו צריד של מנחות, שהוא
מקום של מנחות שלא הגיע שם שמן. אף
כאן יאכלו יבשים שלא יהא עליהן משהק
בשעת אכילה, כדי שלא יהיה ניכר שהוכשרו
לקבל טומאה: כל מעשיהם בטומאה.
ואפילו השרייה. והלכה כבית הלל:

ט. הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש
לו מעות נחשת של מעשר שני ובא
לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני
משאוי הדרך: בית שמאי אומרים בכל
הסלע מעות. אם בא לפורטן, יכול הול
לפורט כולו, ונותן מעות בשביל כל הסלע:
ובית הלל אומרים. לא יפרוט אלא חציין.
שכשיבאו לירושלים יהיה צריך לפרוטות

כסף ובשקל מעות. (רבי מאיר
אומר) אין מחללין כסף ופרות על
הכסף. וחקמים מתירין:

י. הפורט סלע של מעשר שני
בירושלים, בית שמאי אומרים
בכל הסלע מעות, ובית הלל
אומרים בשקל כסף ובשקל מעות.
הדנים לפני חכמים אומרים,

רבינו עובדיה מברטנורה

ושלשה דינרים יהיו כסף: וברביעית כסף
ברביעית מעות. בדינר רביעי של כסף לא
יקח אלא ברביעית מעות של נחשת ושלשה
חלקים כסף, שנמצא לוקח מעות אחד
מששה עשר בסלע בלבד: ארבעה אספרי
כסף. הדינר חמשה אספרי, ומטבע הוא
בארץ יון שעד היום קורין לו אספרי. נמצא
הסלע עשרים אספרי. כשהוא מחולל דינר
יחללנו על ארבעה אספרי כסף ואספרי
אחד נחשת. נמצא לוקח נחושת אחד
מעשרים בסלע בלבד: יניחנה בחנות ויאכל
כנגדה. לא יחלל כלל על פרוטות, שמא
ישכח ויעשה אותן חולין. אלא יניח הסלע
אצל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה.
והלכה כדברי בית הלל בלבד:

יא. שנטלו חפיו. רבוחי פירשו מלשון חפי
פוחת [שבת דף פ"א], שהם השנים
הבולטים מן המפתחות שנוהגים לעשות
בארץ ישמעאל, אף כאן רגילים לעשות
בכסא של כלה כמין שינים בולטים כדי
שיסמכו עליהן. ורמב"ם פירש, חפיו, **פיתוחין**
וציורין שעושים מעצים או מאבנים
ומדביקין אותן בכסא הכלה: בית שמאי
מטמאין. דאחז חזי לשיבה: ובית הלל
מטמאין. דלא חזי לכלה, והוי כנשבר: אף
מלבן הכסא טמא. כלומר אף מלבן הכסא
בפני עצמו בלא הכסא ובלא חפיו טמא. כל

הַלְבוֹת קְרִיעָה

סימן שמ ענין הקריעה, שעורה ומקומה, ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין, ובו ל"ט סעיפים

א. * מי שְׁמַת לוֹ מֵת, וְהָא
מֵהַמָּתִים ^א שְׂרָאֵי לְהִתְאַבֵּל
עֲלֵיהֶם, חֵיב לְקַרְעַ עֲלָיו. ^א וְצִירָיו
שִׁיקְרָע מַעֲמָד; ^י וְאֵם קָרַע מִזֶּשֶׁב,
לֹא יֵצֵא, וְצִיר לַחֲוֹ וְלִקְרַע (סוֹר בֶּשֶׁם ר"ן) בָּאֵת
וְהָא"ש וְתִגְחֹת מִמֶּנּוּ וְכֵת יוֹסֵף לְדַעַת רַאב"ד וְר"ן וְרַבְּנָן
וְיִרְדְּבָדִי פ"א (י). וְלִכְתַּחֲלֹת צִירָיו לְקַרְעַ קִדְּם שִׁסְתָּם
פְּנֵי הַמֶּת. (בֵּית יוֹסֵף בֶּשֶׁם ס"ק).

ב. "מקום הקריעה, בכל מקום
בבית הצנור לפניו; 'אבל אם
קרע לאחוריו, או בשולי הבגד (י טור) או
מן הצדדין, לא צא. הנה: ויש אומרים
שיצא אם קורע בשולי הבגד, וכן נהגו להקל
לקרע בשולי הבגד, (ואלו מנהגים תמצא במ"ק
ובמדר"י ובהדושי אגדה ובכל דבר), כשקורעין על שאר
מדים שאינן מתאבלין עליהם; אבל על המדים
שהם קרובין, ומתאבלים עליהם, אינו יוצא
בקריעה זו וצריך לקרע בבית הצנור, וכן נהגו.

ג. ^חשְׁעוֹר קְרִיעָה, טַפַּח. ^טוְאִם קָרַע
עַל מֵת, וּבֹא לְהוֹסִיף בְּאוֹתָהּ
קְרִיעָה עַל מֵת אַחֵר, אִם אַחֵר ז',

באר הגולה

לזה מן התורה ותמה שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה כי כולם שפכו מימיהם: **א** מימרה דרב תחליפא וכו' מ"ק
 שם: **ב** תיבאר שם בסי ע"ד: שם דף ק"י ע"ג וליף חל מאיזר דכתיב ויהי קורע: **ד** עמודיבא דאמימר שם
 כדעת היריף כדאמר הא"ר שם וכו' מדרבי הרמב"ם שם: מהל אכל וכו' היריף אפשר היה מ"ל בתי סוף:
 ה ברייתא שם דף ק"ו ע"ב: **ז** רמב"ם שם: **ז** וכן 'ה הרמב"ם שם בפ"ה או מלמטה כלשון הברייתא וכפירו' הכ"מ שם
 בפ"י דין ח' ה ברייתא שם: **ח** ג' שם: **ט** שם בברייתא וכו' יהודה כן בתיבא שם: **י** עמודיבא דאמימר שם דף ק"י ע"ב:
י ברייתא רש"יבא שם ידכ"ה ע"ב: **י** שם כותב בשם מרבוך: **י** עמודיבא דאמימר שם דף ק"י ע"ב:

מִדְרָכֵי צְבוּר, אֶף עַל פִּי שְׁאִין מִתְאַבְּלִין עֲלֵיהֶם, מִתְאַבְּלִין עַל בְּנֵיהֶם (אֹרֹךְ וְרוּעַ). וְע"ל סִימָן שֵׁמ"ה.

ו. יַעַל אָדָם כְּשֶׁר, שְׂאִינוּ חֲשׂוֹד עַל שׁוֹם עֲבָרָה וְלֹא עַל שׁוֹם בְּטוֹל מַצָּה, וְלֹא סִנֵּי שׁוּמְעָנִיה, אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ גְדוֹל בְּתוֹרָה, וְאָף עַל פִּי שְׂלֹא עֲמַד בְּשַׁעַת יִצְיָאתָ נִשְׁמָה, חֵיב לִקְרָע עֲלָיו; וְהוּא שְׁעוּמַד שֶׁם בֵּין מִיתָה לִקְבוּרָה; וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים פְּטוּרִים מִקְרִיעָה ז. הֵגָה: וְנֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֵין חֵיב לִקְרָע עַל אָדָם כְּשֶׁר, אֲלֵא אִם כֵּן עֲמַד עֲלָיו בְּשַׁעַת יִצְיָאתָ נִשְׁמָה; אֲבָל חֵיב לִבְכוֹת וּלְחַאבֵּל עֲלָיו (ר"ן פ' ה' הַאֲדָר הַנּוֹתֵם מִטּוֹנֵי פֶקֶח "א בִּשְׁם רַאבִּי"ה), וְכֵן נִהְיָ לְהַקְלֵל.

ז. ^ז על חכם ועל תלמיד חכם
^ח ששואלין אותו דבר הלכה בכל
מקום ואומרה, קורעין עליו אפלו
לאחר קבורה, ביום שמועה, אם הוא
תוף ל' יום. ^ט וקורע עליו בשעת
הקפדה. לא קרע ביום שמועה, וכבר עבר זמן
הקפדה, ולא קרע, שוב אינו קורע (דף משעבט
ובבית יוסף). ^י וקורעין עליו עד שמגבלין
את לבם. וכבר נהגו תלמידי חכמים
בכל מקום לקרע זה על זה טפח,
אף על פי שהם ששים, ואין אחד
מהם מלמד את חברו. הנה: יש אומרים
שאין קורעין על חכם, אלא אם כן הוא רבו או

באר הגולה

ה'הראש'ת: ת מ'מרא דאמוראי ש בבי"ב: א ברייתא מ"ק דף כ"ב: לשון מהרש"ל לנצני קרי' נתיני ק"א לא בא ואם שמעאל לעמוד הבא.

הפכות לז"ב סימן תרמו

י. למעלה מהם, 'אין זה עבת, אבל 'נקרא הדס' * שוטה: הגה ופסול * אפלו בשעת הדחק, ואיכא מאן דאמר בגמרא **"דכשר, ועל כן נוהגין באלו המדינות לכתחלה לצאת באלו ההדסים המוכאים ואין שלשה עלין בבגדול אחד. ויש מי שכתב ההדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה * הואיל והם שנים על גב שנים, ואינן כהדס שוטה הנזכר בגמרא, וכן נהגו להקל כמו שכתבו מהר"י קולון ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם: ד. 'יצאו הרבה בקן אחד ונשירו מהם עד שלא נשארו אלא * שלשה בקן אחד, כשר, 'אפלו נשירו רבם, כגון שהיו שבעה ונשירו מהם ארבעה ונשארו שלשה: ה. 'למצוה בעינן**

י שם משנה דאמרי.
ח ברמא שם. ט טור
כסם ה"א"ש שכתבי
דברי הראב"ד.

באר היטב

ח. שוטה. עין בתשובת חכם צבי סימן קסא, ההדסים הנמצאים באמשטרדם ובהמבורג חלקת חלקת אחד קנא פשרות, ומצוה מן המבחר לקנותם בדמים יקרים, ודלא כהשבות יעקב שכתב שהם מרובות, ואותם הבאים מן איטליא הם פסולים, עין שם, ועין בשבות יעקב חלק ב סימן כח. וכן פסק בתשובת פנים מאירות סימן ט, וכתב, הלוקח אצל הדסים הלחים העומדים חלקת אחד קנא עוד הדס יבש המביאים מאיטליא כדי לצאת דעת ספר שבות יעקב עובדים בכל חוסיף, עין שם: **ט. שלשה.** עין ט"ו שהעלה לרד"ק שהדס שלנו שנים על גבי שנים, אם נשר אחד מן שבעה ההדס שצריך להיות עבת דהינו שלשה טפחים, פסול להרין, ולהרא"ש אם נפקדו שנים מן רב ששור זה או פסול, וצריך לזהר בזה, והרבה פעמים נושירים הרבה עלים מההדס ואינם משגיחים על זה, עד כאן לשונו, וכתב של"ה דצריך לראות שהיו דרך גדולם, עין שם:

עבת דקרא, עין שם שכתבתי שעל פי זה יש ליבש דברי מחזיק ברכה כהנן, עין שם. ומה שכתב הבאר היטב בשם הפנים מאירות שצובר על כל חוסיף, עין שם שלא כתב בו בהחלט רק כתב שיותר היה להם לחש שיעברו על כל חוסיף לדעת קצת גדולים שהביא הרא"ש דמחזיק ברכה לרד"ק (נראה שהוא טעות סופר וצריך לומר לרד"קן דלולב אין צריך אגד, ויש לומר דאפילו לרד"קן לא אמרנו האי לחודה קאי אלא עובר על כל חוסיף, עין שם) ולולב צריך אגד עובר על כל חוסיף מדאורחא באינו מיני אפילו נתפסו לו, עין שם, ועין בתשובת שבות יעקב חלק ב סימן קח שהביא דברי החכם צבי וכתב שאין דבריו מוכרחים והעקב כמו שכתב חלק א שפורי חמי זקני הגאון מוה"ר שפייר לא רצה לשנות המנהג כלל, אך לענין לחם הדסים ישישים, ודח כתב גם כן דלא שפיר עבר דא"כ גזרת הוראים בכל חוסיף, (ולענין דעת דלא שפיר בזה גזרת הוראים כיון דלא מנכר שני ר' הגרעניס, מאן מפסי לומר שהו אינו מינו), וגם בשו"ת פנים מאירות סימן ט, ועין בקנא אברהם סימן תרנ"ה סוף עין שם, ומה שכתב ראה מחליצה צריך עיון, ועין בספרי שו"ת בית אפרים סימן א ובש"י לעיל סימן לט, ועין במור וקציעה שכתב דגבי הדס אין ההקדמה פוסל כלל כיון דלא מנכר השני, עין שם, דברי צריך עיון, ועין במחזיק ברכה שהביא מחשבות רמ"א סימן ק"ו, וכתב מחזיק ברכה דאם הוא

שערי תשובה

שוטה. עין באר היטב. ומה שכתב ואותן הבאים מאיטליא הם פסולים רוצה לומר שהתקם צבי כתב כן כלפי מה שכתב השבות יעקב שאין לברך על הדסים הנמצאים בפראג והם גם כן נמצאים באמשטרדם ובהמבורג) לצאת בהם מחשש מרובים, לפי שבשנים הבאים מאיטליא העניים קטנים ונעלים ובחדשים משוכים בארץ וגם נמצא קצת גרעניים גדולים, ולכן יש לברך על ההדסים שהגנו שמביאים ממרחק וכל שצריך הם וירודים יוצאים בהם, אך בשעת הדחק שלא נמצא הדסים הנהוגים אפשר להתיר לצאת באלו כו', עין שם, ועל זה כתב החכם צבי ודפוקהו הוא דאלו שבאים ממרחק הינו, מאיטליא, אם לא במקום וזמן שאי אפשר למצוא אלו הכשרים, עין שם, ועין בספרי בית אפרים על טרפות הוראה ברש"י סימן לה בפרוש אפלו כנפא דאסא, שהבאתי שם דברי מחזיק ברכה ומהמ"י עליו, ובארתי גם כן בזה בספרי שו"ת בית אפרים חלק יורה דעה סימן ז ושם הבאתי דברי החכם צבי הנ"ל, ומהמ"י על הכפות חמרים שרוצה להעמיס בדברי הרא"ש, ולפי מה שכתב דעלה אחד למעלה לא הוי הדס שוטה וזה אינו, דמבאר דווקא עמידת השלישה בעגל בעינן, והבאתי שם דברי הרמזים ורבינו דקמ"י באותו ענין אלא שלשה אחד מהם שיהיה שוטה מחפש קצת לרד"ק וזינו, ומה שכתב הבאר היטב בשם הפנים מאירות שצובר על כל חוסיף, עין שם שלא כתב בו בהחלט רק כתב שיותר היה להם לחש שיעברו על כל חוסיף לדעת קצת גדולים שהביא הרא"ש דמחזיק ברכה לרד"ק (נראה שהוא טעות סופר וצריך לומר לרד"קן דלולב אין צריך אגד, ויש לומר דאפילו לרד"קן לא אמרנו האי לחודה קאי אלא עובר על כל חוסיף, עין שם) ולולב צריך אגד עובר על כל חוסיף מדאורחא באינו מיני אפילו נתפסו לו, עין שם, ועין בתשובת שבות יעקב חלק ב סימן קח שהביא דברי החכם צבי וכתב שאין דבריו מוכרחים והעקב כמו שכתב חלק א שפורי חמי זקני הגאון מוה"ר שפייר לא רצה לשנות המנהג כלל, אך לענין לחם הדסים ישישים, ודח כתב גם כן דלא שפיר עבר דא"כ גזרת הוראים בכל חוסיף, (ולענין דעת דלא שפיר בזה גזרת הוראים כיון דלא מנכר שני ר' הגרעניס, מאן מפסי לומר שהו אינו מינו), וגם בשו"ת פנים מאירות סימן ט, ועין בקנא אברהם סימן תרנ"ה סוף עין שם, ומה שכתב ראה מחליצה צריך עיון, ועין בספרי שו"ת בית אפרים סימן א ובש"י לעיל סימן לט, ועין במור וקציעה שכתב דגבי הדס אין ההקדמה פוסל כלל כיון דלא מנכר השני, עין שם, דברי צריך עיון, ועין במחזיק ברכה שהביא מחשבות רמ"א סימן ק"ו, וכתב מחזיק ברכה דאם הוא

באר הגולה

השחירו ביום טוב דהוי לא נראה ונדרה, אפילו הכי חוזר ונראה כשתקנו, ובאמת בענין היא זו בגמרא, ועין בבית יוסף דמתירין זה, וכן ה"י והגר"א חתרו ליישב אמאי אולינו להקל בזה. והנה טעם המכתב שכתב בזה, ואשון דהר"ף והרא"ש והרמב"ם סתמו בזה ולא חלקו, אכן לענין דעמי לאו ראייה היא, דסתם שחורות לא משמע כלל ששחורו היום אלא דשחורות מאתמול. וכן כן וכן כן, כיון דהם לא הקלו בפרוש, ומצינו לקמא ראשונים קמאי דקמאי שיש להחמיר בזה, ואין להקל בזה, הינו הר"ף גיאת וכן משמע מהרמב"ם ונמצא וכן כתב המאור (והובא דברי גם בשב"ל הלשון) והעשור והארז ודע ודע, עין שם בדברי כלם שצנעו דאין להקל כי אם בדאשחור מערב יום טוב דהוי לא רק דחוי מעקרא ולא שמה דחוי, ולא כבאשחור ביום טוב:

ג. * הורא' והם שנים על גב שנים ואינן בכלל הדס שוטה. עין בבכורי יעקב שמה על זה, וגם מכל מקום אינו בכלל עבת האמור בתורה דהוא דוקא בת חלתא טרפי, ועין שם שחוכים דאף אלו המקלים בשעת הדחק הוא דוקא בתרי אחד אבל על תרי ותרין אין לנו שום ספק, אם לא נדסמך על דעת בעל השלמה שמתיר בשעת הדחק לברך על שלשה מינים. והנה בלאו הכי שכל הפוסקים חולקים עליו, מכל מקום בלאו הכי לא שפיר אצלנו טעם זה, כיון שגדלים אצלנו הדסים נאים של שלשה על שלשה, ואף שששש"ת שבות יעקב רצה לפסלם מטעם מרובים, כבר חלקו עליו בתשובת חכם צבי ופנים מאירות, והדין עמהם, וכבר פשט המנהג עתה בכל מקום להכשירם שידוע הוא שאינם מרובים, וכיון שיכול לקיים המצוה באלו, אפלו אין בעיר מנהג רק אחד, לא נקראו הו שעת הדחק לברך על שלשה מינים בלא הדס כשר, ולכן אשרי הקונה לו אפלו רק הדס אחד של

יא. למעלה מהם. או **"למטה מהם:** **יב. נקרא הדס שוטה.** מפני שאין עליו הולכין כסדר אלא משבשין כשוטה: **יג. אפלו בשעת הדחק.** שאינו בכלל הדס כלל, * ופסול אפלו בשאר ימים, וכן אין הוי שנים זה על זה, גם כן זה בכלל עבת האמור בתורה: **יד. דכשר ויצי' בן נוהגין וכו'.** רוצה לומר, דסומכין על אותו מאן דאמר דמכשיר בתרי וחד, * והוא הדיו בתרי על גבי תרי: **טו. ולכן נהגו להקל וכו'.** עין בבאור הגר"א ובשאר אחרונים שפסקו פסקיו מאד על המנהג ההוא, שאין להם שום יסוד, לא בתרי וחד ולא בתרי על גבי תרי, והרמ"א דחק רק לקיים המנהג, ולכן הירא לרבר ד' יטרח למצא עבת בדיו דהינו, שלשה עליו בשורה בכל קו וקו. ועין לקמא בסעיף ה. כתב הח"י אדם, דבתוך אלו היבשים שמביאים עם האחרונים, בדחק נמצא אחד למאה שיש בו שלשה בקן * אחד, ולכן אין להם חזקת פשרות עד שישרם בחמין וירכב אותם, * ואם לא ימצא יטל בלא ברכה, עין שם:

ד. מו. ונשירו מהם עד וכו'. הינו, אפלו היה בכל ארץ ההדס כן: **יז. אפלו נשירו רבם.** דכיון דנשארו שלשה, צדין עבת קרינא בה, אכל אם נשארו רק שנים פסול, דאף דבהדס שש בו שלשה בקן אחד ונשירו אחד מכל קו ונשארו רק שנים, הסכימו כמה אחרונים להכשיר, * שם שאני שנששש"ת על כל פנים רב הקן ורבו ככלו, מה שאין כן הקא שנשירו רבם, בעינן על כל פנים שיששש"ת ששור עבת, דעל ידי

שער היצוין

חוסיף, אכן מהני תנאי באיזה דבר שחושש שאינו בכלל הדס, שיאמר, אם הוא הדס אצא בו ואם לאו יזהר כאן, ואז אינו בכל חוסיף, כמו בשני זוגות הפליו: **ד. טז.** בי"ח ופרישה, וכן משמע ברמב"ם:

אמר עוד, דחילנא דילמא אתקבר
תמן, ולא אָזקה עם אַבְהֵת. אמר
ליה ואנכי אַעֲלֶךְ גַּם עֵלָה. אַעֲלֶךְ,
ממַצְרִים. גַּם עֵלָה, לַאתְקַבְרָא
קַבְרָא דַּאֲבָהֵת.

בְּגִינִי כֶּף, בְּעָא לְסַלָּא גְרָמִיָּה
ממַצְרִים. חד, דְּלֹא יַעֲבֹדוּן מִנִּיָּה
דְּחֵלָא, דְּהָא חֵמָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ
הוּא זְמִין לַאתְפַּרְעָא מִדְּחִלְיָהוּ. וְחַד,
דְּחֵמָא דְשִׁכְיָתָא לְשׁוֹי מְדוּרִיָּה בִּין
בְּגוֹי בְּגֻלּוּתָא. וְחַד, בְּגִין דִּיהָ גּוֹפִיָּה
דְּמִיר בִּין גּוֹפִיָּהוּ דַּאֲבָהֵתוּ לַאתְקַלְלָא
בְּנִינִיָּהוּ, וְלֹא יִתְמַנִּי עִם חֵיבְיָא
דְּמַצְרָאִי.

וְתַנִּינָן, גּוֹפָא דַּעֲקָב, אֲתַמְשִׁיךְ
מִשׁוּפְרוֹי דַּאֲדָם הִרְאִשׁוֹן, וְהָהָה
דִּיוֹקִיָּה דַּעֲקָב, דִּיוֹקָנָא עֲלָאָה

קְדִישָׁא. דִּיוֹקָנָא דְכוּרְסִיָּא קְדִישָׁא,
וְלֹא בְּעָא לַאתְקַבְרָא בְּגִין חֵיבְיָא.
וְרָזָא דְמֵלָה, דַּבְּאֲבָהֵן לִית פִּירוּדָא
כָּלִל. וְעַל דָּא כְּתִיב וְשִׁכְבְּתִי עִם
אֲבֹתַי.

וְיִקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ, בְּחַד
דִּיוֹקָנָא דַּאֲפִינִי, בְּגִין דְּבִרְעוּתָא
דְּרוּחָא וְלִבָּא, אוֹלִיד לִיה נְתִיר
מִפְּלָהוּ. תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ל)
הַמַּעֲט קַחְתָּךְ אֶת אִישִׁי, דְּכָל רְעוּתָא
דַּעֲקָב בְּרַחֵל הָיָה, וּבְגִין כֶּף (דף רכב
ע"ב) וְיִקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף.

תָּאנָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (דְּבָרִים
טז) הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֲלֵכִינוּ וְגו'.
הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֲלֵכִינוּ, תָּא חֲזִי, כַּמָּה
אִית לִיה לְכַר נֶשׁ לַאֲזַהֲרָא מַחוּבּוֹי,
וְלַאֲסַפְלָא דְלֹא יַעֲבֹר עַל רְעוּתִיָּה

תרגום לשון הזוהר

לְהַקְבֵּר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוּד הַדָּבָר, שְׂבָאבוֹת אֵין
כָּלִל פְּרוּד, וְעַל זֶה כְּתוּב וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתַי.
וְיִקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ – בְּדַמּוּת אַחַת שֶׁל
הַפְּנִים, מִשּׁוֹם שֶׁבְּרַצּוֹן הָרוּחַ הוֹלִיד אוֹתוֹ
יֹתֵר מִכָּלֵם בֹּא רָאָה מַה כְּתוּב, (בְּרַאשִׁית ל) הַמַּעֲט
קַחְתָּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה
בְּרַחֵל, וּמִשּׁוֹם כֵּן וְיִקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף.

וְשִׁנִּינוּ, רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (דְּבָרִים טז)
הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֲלֵכִינוּ וְגו'. הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֲלֵהֵינוּ,
בֹּא רָאָה כַּמָּה יֵשׁ לַאֲדָם לְהַזְהִיר מִחֻסָּטָיו
וְלַהֲסַפֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוַת רַבּוֹנוֹ, שְׁשִׁנִּינוּ,
כֹּל מַה שְׂאָדָם עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם הָיָה, אוֹתָם מַעֲשִׂים
כְּתוּבִים בְּסֵפֶר וּנְכֻנָּסִים בְּחֻשְׁבוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
הַקְדוֹשׁ, וְהַכֵּל גָּלוּי לִפְנֵינוּ. וְזֶה שְׂכָתוֹב (דְּבָרִים טז)
אִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֵנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נָאִם
ה'! אִם כֵּן, אֵיךְ לֹא יִשְׁמַר אָדָם מִלְּחַטָּא לִפְנֵי
רַבּוֹנוֹ. וְשִׁנִּינוּ, אֲפִלּוּ אוֹתוֹ (כ"י) מַה שֶּׁשָּׁכַב אָדָם

דְּמֵאֲרִיָּה. דְּתַנִּינָן, כָּל מַה דְּכַר נֶשׁ
עָבִיד בְּהָאִי עֲלָמָא, בְּסִפְרָא כְּתִיבּוֹ
אֵינוֹן עוֹבְדִין, וְעָאֲלִין בְּחוּשְׁבָּנָא קָמִי
מִלְכָּא קְדִישָׁא, וְכָלֹא אֲתַגְלִיָּא קָמִיָּה.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (דְּבָרִים טז) אִם יִסְתֵּר
אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֵנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נָאִם
ה'. אִי הָכִי, אֵיךְ לֹא יִסְתַּמֵּר בַּר נֶשׁ
מִלְמִיחָב קָמִיָּה דְּמֵאֲרִיָּה. וְתַנִּינָן,
אֲפִילוּ הָהוּא (מָאן) מַה דְּחָשִׁיב בַּר נֶשׁ
וְאֲסַפְלַק בְּרְעוּתִיָּה, כָּלֹא אֲשַׁתַּכַּח קָמִי
קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא אֲתַאֲבִיד
מִנִּיָּה.

תָּא חֲזִי, בְּהָהוּא לִילָא דַּעֲאֵלֵת לֹאָה
לְגַבִּיָּה דַּעֲקָב, וְיַהֲבַת לִיה אֵינוֹן
סִימְנִין דִּיהָב יַעֲקֹב לְרַחֵל, סִלִּיק
בְּרְעוּתִיָּה דְּאִיָּהִי רַחֵל, וְשִׁמְשׁ
שְׁמוּשָׁא בָּהּ. וְהָהִיא טָפָה קְדָמִיתָא
דַּעֲקָב הָיָה. דְּכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית טז) כָּחִי
וְרַאשִׁית אוֹנִי, וְסֹכֵר דְּאִיָּהִי רַחֵל.
קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיָּהִי גָלִי עֲמִיקְתָּא

תרגום לשון הזוהר

וּמִשּׁוֹם כֵּן, סוּד הַדָּבָר, לֹא הִתְעַלֶּה רַאבוֹן בְּשֵׁם
כְּשָׂרָה הַשְּׁבָטִים, אֲלֵא רַאבוֹן, כְּלוּמַר רָאוּ בִּי. רָאוּ
בִּן סֵתָם. וְהָבֵן הָיָה לֹא גּוֹדֵעַ שְׁמוֹ. וְעַל כֵּן לֹא
קָרָאָה לֹאָה בְּנִי בְשֵׁם הָיָה, וְלֹא נִקְרָא רָאוּ בְּנִי,
שְׁתַּרִּי לֹאָה יָדָעָה אֶת הַפְּעֻשָּׁה.

וְשִׁנִּינוּ, גָּלוּי לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא שְׂאֵין רַצּוֹן
יַעֲקֹב הָיָה לְחַטָּא לִפְנֵי בְּנוֹ וְלֹא הִסְתַּפֵּל בְּרַצּוֹן
בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת בְּאוֹתָהּ שַׁעֲה כְּשָׂרָה רִשְׁעִי הָעוֹלָם,
וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם לז) וַיְהִי בְנִי יַעֲקֹב שְׁנִים עֶשְׂרִי,
שְׁתַּרִּי בְּנִיָּהִם שֶׁל שְׂאָר הָרִשְׁעִים בְּעוֹלָם שְׁעוּשִׁים
אוֹתוֹ מַעֲשָׂה, נִקְרָאִים בְּשֵׁם אַחֵר, וְהָרִי דְּכַר זֶה
יָדוּעַ בֵּין הַחֲבֵרִים, וּמִשּׁוֹם כֵּן וְיִקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף,
בְּנוֹ מִמֶּשֶׁ, מֵהֲרָשִׁית וְעַד הַסּוּם (נני) הָיָה בְּנוֹ.

וְשָׂאָר חַיִּיכִי עַלמָא דְעִבְדִּין הֵהוּא
עוֹבְדָא, בְּשִׂמָּא אַחְרָא אֶקְרוּ. וְהָא
דִּיעָא מְלָה דָא לְגַבִּי חֲבָרְיָא, וּבְגִינִי
כֶּךָ וַיִּקְרָא לְכֹנֵן לְיוֹסֵף, בְּנוֹ מִמֶּשׁ,
מִשְׁוִירוּתָא וְסִימָא (ו"א ל"ג בריה) בְּנוֹ הָהּ.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמָה אֹמְרִי
לִיָּה יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, דְּכַתִּיב שִׁים נָא
יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי. אֲלֹא בַּהֲהוּא אֶת
קִימָא, דְּהָהּ רָשִׁים בְּכַשְׂרִיָּה, דָּדָא
חֲשִׁיבוּתָא דְאַבְהֵן יְתִיר מִכְּלָא. וְהָאִי
בְּרִית, רְזָא דְיוֹסֵף אִיהוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב
כְּתִיב, שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי,
תַּחַת יָרְכִי, כְּלוּמַר, בַּהֲהוּא אֶתֶר
דְּרַמִּיָּא בְּשִׂמָּא קִדִּישָׁא, וְאַפִּיק וְרַעָא
קִדִּישָׁא מִהִימָנָא לְעַלְמָא. בְּיַצְחָק לֹא
כְּתִיב, בְּגִין דְּנִפְּקִי מִגִּיהַ עֶשֶׂר.

תו, מָאִי טַעְמָא הָכָא, שִׁים נָא יָדְךָ

תַּחַת יָרְכִי אֵל נָא תִּקְרַנִּי בְּמַצְרִים.
אֲלֹא אָמַר לִיָּה יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, בַּהֲאִי
רְשִׁימָא קִדִּישָׁא אֹמְרִי לִי, דְּאַפִּיק
וְרַעָא קִדִּישָׁא מִהִימָנָא לְעַלְמָא,
וְאַתְנָטִיר, וְלֹא אִסְתַּאב לְעַלְמִין. דָּלָא
יִתְקַבֵּר בֵּין אֵינוֹן מִסְּאִבִּין, דָּלָא נָטִירו
לִיָּה לְעַלְמִין. דְּכַתִּיב בָּהּ, (יחזקאל כב)
אֲשֶׁר בָּשָׂר חֲמוּרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת
סוּסִים וְזִרְמָתָם.

וְאִי תִּימָא, הָא יוֹסֵף דְּנָטִיר לִיָּה עַל
כָּלָא, אֲמַאי אִתְקַבֵּר בִּינְיָהוּ. אֲלֹא
תְנִינֵן, כְּתִיב, (יחזקאל א) הִיָּה הִיָּה דָּבָר
ה' אֵל יִחְזַקְאֵל בֵּן בּוּזִי הִכְתֵּן בְּאַרְצָא
בְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבָר, וְהָא תְנִינֵן,
דְּשְׂכִינְתָא לֹא שְׂרִיָּא אֲלֹא בְּאַרְעָא
דִּישְׂרָאֵל. אֲמַאי הָכָא שְׂכִינְתָא. אֲלֹא
עַל נְהַר כְּבָר כְּתִיב, וְכַתִּיב וְתַהִי עֲלֵיו
שֵׁם יְד ה'. אוֹף הָכָא, יוֹסֵף בְּמִיָּא
אַתְרַמִּי אַרְוָנָא דִּילִיָּה. אָמַר קִדְשָׁא

תרגום לשון הווזהר

שְׂנִינֵן, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמָה הַשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת
יוֹסֵף, שְׂכַתוֹב שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי? אֲלֹא בְּאוֹתוֹ
אוֹת הַבְּרִית שְׁהָה רָשׁוּם בְּכַשְׂרוֹ, שְׁוֹ חֲשִׁיבוּת
הָאֲבוֹת יוֹתֵר מִהַבֵּל, וּבְרִית זוֹ הִיא סוּד שֶׁל יוֹסֵף.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב כְּתוּב שִׁים נָא
יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי. תַּחַת יָרְכִי, כְּלוּמַר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם
שְׂרָמוֹ בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ וּמוֹצִיא זֶרַע קֹדֶשׁ נֶאֱמָן
לְעוֹלָם. בְּיַצְחָק לֹא כְּתוּב, כִּי יֵצֵא מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר.

עוֹד, מָה הַשְׁעָם שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי, אֵל נָא
תִּקְרַנִּי בְּמַצְרִים? אֲלֹא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף,
רָשִׁים הַקְּדוֹשׁ הָהָּ הַשְׁבִּיעַ לִי, שְׁהוֹצִיא זֶרַע קְדוֹשׁ
נֶאֱמָן לְעוֹלָם, וְנִשְׁמֵר וְלֹא נִטְמָא לְעוֹלָמִים, שְׁלֹא

כְּרִידָא הוּא, אִי יוֹסֵף אִסְתַּלַּק מִהָכָא,
גְּלוּתָא לֹא אִתְקִיָּם. אֲלֹא תַּהֲא
קְבוּרָתִיָּה בְּאַתֵּר דָּלָא יִסְתַּאב, וְיִסְבְּלוּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּלוּתָא.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֲמָא יַעֲקֹב
דָּהָא בְּכָלָא אִתְחַשְׁקֵן לְכָרְסִיא קִדִּישָׁא
בְּאַבְהֵן (כַּאֲבָהוּן). אָמַר, אִי הָכִי יִתְקַבֵּר,
הִיָּךְ גּוֹפָא דָא אֲחִידָא בְּאַבְהֵתָא,
וְאַפִּילוּ מַעֲרֵתָא דְאַתְקַבֵּר תַּמָּן אֶקְרִי
כְּפִילְתָא. בְּגִין דְּכָל מְלָה דְּכַפִּילְתָּא
הוּא תְרִין וְחַד, אוֹף מַעֲרֵתָא תְרִין
וְחַד.

וְתַא חֲזִי, אַבְהֵתָא זְכוֹ לֹאִתְקַבֵּרָא
תַּמָּן, אֵינוֹן וְזוּוּגִיָּהוּ. יַעֲקֹב (דף רכב
ע"א) הוּא וְלֹאָהּ, מָאִי טַעְמָא רַחֵל
לֹא, וְהָא כְּתִיב, (בראשית כט) וְרַחֵל
עֲקָרָה, דְּאִיהִי עֲקָרָא דְכִיתָא. אֲלֹא,
לֹאָהּ זְכָתָה בִּיהַ, לְאַפְקָא שִׁית שְׂבָטִין
מִגְזָעָא קִדִּישָׁא כְּעַלְמָא יְתִיר. וּבְגִינִי

תרגום לשון הווזהר

שְׁהוּא צִדִּיק, וְתַפְּלָה הִיא הַקְּדִימָה לוֹ, וְהִנֵּנוּ
שְׂכַתוֹב (בראשית כט) וְעִינֵי לֹאָה רְפוּת, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
שְׂמִקְדִּימָה וְיוֹשֵׁבַת בְּפֶרֶשֶׁת דְּרָכִים לִשְׂאֵל.

רַחֵל לֹא יֵצֵא לְדְרָכִים לְעוֹלָם, מִשּׁוּם כֶּךָ זְכָתָה
לֹאָה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ, וְרַחֵל קְבוּרָתָה עוֹמֶדֶת בְּפֶרֶשֶׁת
דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. וְהוּא שְׂכַתוֹב וְאֵנִי בְּבָאִי מִדְּשֵׁן
אַרְם מִתָּה עָלִי רַחֵל. מָה זֶה עָלִי? עָלִי וְדָאִי,
כְּלוּמַר בְּגִלְלִי. בְּאַרְצָא כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ – בְּגִלְלִי מִתָּה
בְּדֶרֶךְ, שְׁלֹא יֵצֵאָה בְּשִׁבְלִי לְעוֹלָמִים כְּמוֹ אֲחוּתָה.
מִשּׁוּם כֶּךָ, לֹאָה יֵצֵאָה וּבְכַתָּה בְּפֶרֶשֶׁת דְּרָכִים
בְּשִׁבְלִי יַעֲקֹב, זְכָתָה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ. רַחֵל שְׁלֹא
רָצְתָה לְצֵאת וְלִשְׂאֵל בְּשִׁבְלִי, מִשּׁוּם כֶּךָ קְבוּרָתָהּ
בְּפֶרֶשֶׁת דְּרָכִים. וְסוּד הַדְּבָר הִיא בְּאַרְצָא וְנִתְבָּאֵר,

וְהַ בְּגִלְלִי וְהוּא בְּנִסְתָּר.

לעמוד הבא

יהוה | תללוהו כל־זרע יעקב כבדוהו וגורו מִמֶּנּוּ כל־זרע יִשְׂרָאֵל: ^{כה} כִּי לא־בָּזָה ולא שָׁפֵץ עֲוֹת עֲנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמַע: ^{כו} מֵאֲתַף תְּהִלָּתִי בְּקִהְל רֵב נְדָרֵי אֲשֶׁלֶם נִגַּד יִרְאִיו: ^{כז} יֵאָכְלוּ עֲנִוִים | וְיִשְׁפְּעוּ יִתְלָלוּ יְהוה דְּרָשׁוּ יָחִי לְבַבְכֶּם לַעַד: ^{כח} יִזְכְּרוּ | וְיִשְׁבְּחוּ אֱלֹהֵי־יְהוה כְּלִיאֲפִסִּי אֲרִץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ כָּל־מִשְׁפָּחוֹת גּוֹיִם: ^{כט} כִּי לִיהוה הַמְלוּכָה וּמִשְׁל בְּגוֹיִם: ^ל אֲכָלוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ | כָּל־דֹּשְׁנֵי אֲרֶץ לִפְנֵי יָכָרְעוּ כָּל־יִיְרֹדֵי עֶפְר וְנִפְשׁוּ לֹא חֵיה: ^{לא} זָרַע יַעֲבֹדֵנוּ יִסְפֹּר לֹאדְנֵי לְדוֹר: ^{לב} יֵבֹאוּ וְיִגִּידוּ צְדָקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה:

ד לחודש יום חמישי

כג * מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוה רָעִי לֹא אֶחָסֵר: ^א בְּנֹאוֹת דָּשָׁא יִרְפִּיעֲנִי עַל־מִי מִנְחוֹת וְנִהְלִי: ^ב נִפְשִׁי יִשׁוּבֵב יִנְחֵנִי בַּמַּעְגָּלִי־צִדִּיק לְמַעַן שְׁמוֹ: ^ג כִּי־אֵלֶיךָ בָּגִיא צִלְמֹת לא־אֵירָא רַע כִּי־אַתָּה עֲמַדִּי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתְּךָ הֵמָּה יִנְחֵמֵנִי: ^ד תַּעֲרֹף לִפְנֵי | שְׁלֹחַן נִגְד צִרְיִי דִשְׁנֶת בְּשִׁמּוֹן רֹאשִׁי כּוֹסֵי רוּיָה: ^ה וְאֵף | טוֹב וַחֲסֵד יִרְפּוּנִי כָּל־יְמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוה לְאָרֶץ יָמִים:

כד * לְדָוִד מִזְמוֹר לִיהוה הָאֲרִץ וּמִלּוֹאָה תִּכַּל וְיִשְׁבִּי בָּה: ^א כִּי־הוּא עַל־יְמִימִים יִסְדָּה וְעַל־זְהָרוֹת

יְכֻנָּנָה: ^א מִי־יַעֲלֶה בְּהַר־יְהוה וּמִי־יָקוּם בַּמָּקוֹם קְדָשׁוֹ: ^ב נָקִי כַּפַּיִם וּבֶרֶךְ לֵבָב אֲשֶׁר לא־נִשְׂא לַשְׁוֹא נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לִמְרֻמָּה: ^ג יִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאֵת יְהוה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: ^ד זֶה דוֹר דְּרָשׁוּ דְרָשׁוּ מִבְּקָשֵׁי פְנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה: ^ה שָׂאוּ שְׁעָרֵיךָ | רֹאשִׁיכֶם וְהִנֵּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד: ^ו מִי זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד יְהוה עֲבָאוֹת הוּא מִלֶּךְ הַכְּבוֹד סֵלָה: ^ז מִי הוּא זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד יְהוה צְבָאוֹת הוּא מִלֶּךְ הַכְּבוֹד סֵלָה: ^ח לְדָוִד אֱלֹהֵי יְהוה נִפְשִׁי אֲשָׂא: ^ט אֱלֹהֵי כֶךָ בִּטְחֹתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה אֶל־יַעֲלֹצוּ אוֹיְבֵי לִי: ^י גַּם כָּל־קְרוֹיֶךָ לֹא יִכְשׁוּ יִבְשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיכָם: ^{יא} דְּרַכֶּיךָ יְהוה הוֹדִיעֵנִי אֲרֻחוֹתֶיךָ לִמְדֵנִי: ^{יב} הַדְרִיכֵנִי בְּאֲמַתְךָ | וְלִמְדֵנִי כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי אוֹתָךְ קְרוֹיָתִי כָּל־הַיּוֹם: ^{יג} וְכִרְ־רַחֲמֶיךָ יְהוה וַחֲסִדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הֵמָּה: ^{יד} חֲטָאוֹת נְעוּרֵי | וּפִשְׁעֵי אֶל־תִּזְכֹּר בַּחֲסִדְךָ זָכַר־לִי־אַתָּה לְמַעַן טוֹבֶךָ יְהוה: ^{טו} טוֹב־וְיִשְׁרַע יְהוה עַל־כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: ^{טז} יִדְרֹךְ עֲנֻוִים בַּמִּשְׁפָּט וְיִלְמַד עֲנֻוִים דְּרָכּוֹ: ^{יז} כָּל־אֲרֻחוֹת יְהוה חֲסֵד וְאֲמֶת לְנֶצֶךְ כְּרִיתוֹ וְעַד־תָּיו: ^{יח} לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוה וְסִלַּחֲתָ לַעֲוֹנֵי כִּי רַב־הוּא: ^{יט} מִי־זֶה הָאִישׁ

יִרָא יְהוה יוֹרָנוּ בְּדֶרֶךְ יִכְחָר: ^כ נִפְשׁוֹ בְּטוֹב תִּלְכִּין יוֹרְעוּ יִירַשׁ אֲרֶץ: ^{כא} סוֹד יְהוה לִירְאָיו וְכִרְתּוֹ לְהוֹדִיעֵם: ^{כב} עֲנִי תִמִּיד אֶל־יְהוה כִּי הוּא־יוֹצִיא מִרְשַׁת רִגְלִי: ^{כג} פְּנֵה־אֵלַי וְחַנּוּנִי כִּי־יַחֲדִיד וְעֲנִי אֲנִי: ^{כד} צְרוֹת לִבִּי הִרְחִיבוּ מִמְצוֹקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי: ^{כה} רָאֵה עֲנִי וְעֲמָלִי וְשָׂא לְכָל־חַטְאוֹתַי: ^{כו} רָאֵה־אֵיבֵי כִּי־רַבּוּ וּשְׂנָאת חֲמָס שְׁנֹאוֹנִי: ^{כז} שְׁמְרֵה נִפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אֶל־אֲבוֹשׁ כִּי־חֲסִיתִי כֶךָ: ^{כח} תִּם־וְיִשְׁרַע יִצְרוּנִי כִּי קוֹיִתֶיךָ: ^{כט} פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו:

כו * לְדָוִד | שְׁפֹטֵנִי יְהוה כִּי־אֲנִי בְּתַמִּי הִלַּכְתִּי וּבִיהוֹה בִּטְחֹתִי לֹא אֶמְעַד: ^א בַּחֲנּוּנֵי יְהוה וְנִסְגֵּי צְרָפָה צְרָפָה כְּלִיוֹתַי וְלִבִּי: ^ב כִּי־חֲסִדְךָ לִנְגִיד עֲנִי וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּאֲמַתְךָ: ^ג לא־יִשְׁכַּתִּי עַם־מְתִי־שָׂאוֹ וְעַם נְעֻלְמִים לֹא אָבֹא: ^ד שְׂנֵאתִי קָהֵל מְרַעִים וְעַם־רָשָׁעִים לֹא אֲשַׁב: ^ה אֲרַחֵץ בְּנִקְיוֹן כַּפִּי וְאֶסְבֶּכֶה אֶת־מִזְבְּחֶךָ יְהוה: ^ו לִשְׁמַע בְּקוֹל תוֹרָה וְלִסְפֹּר כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ: ^ז יְהוה אֶהְבֵּתִי מֵעוֹן בֵּיתְךָ וּמִקּוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: ^ח אֶל־תֵּאֲסֹף עַם־חַטָּאִים נִפְשִׁי וְעַם־אֲנָשִׁי דָּמִים חַיִּי: ^ט אֲשֶׁר־בִּידֵיהֶם זִמָּה וְיָמִינָם מִלֵּאָה שָׁחַד: ^י וְאֲנִי בְּתַמִּי אֵלֶיךָ פָּדֵנִי וְחַנּוּנִי: ^{יא} רִגְלִי עֲמִדָה כְּמִישׁוֹר כְּמִקְהֵלִים אֲכַרֵךְ יְהוה:

כז * לְדָוִד | יְהוה | אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירָא יְהוה מַעֲזוֹ־חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד: ^א בְּקֶרֶב עַלִּי | מְרַעִים לֹא־כָל אֶת־בְּשָׂרִי צָרִי וְאֵיבֵי לִי הֵמָּה כִּשְׁלוּ וְנִפְלוּ: ^ב אִם־תַּחֲנֶה עָלַי | מִחֲנֵה לא־יֵירָא לִבִּי אִם־תִּקּוֹם עָלַי מִלְחָמָה בְּזוֹת אֲנִי בּוֹטָח: ^ג אַחַת | שְׂאֲלֹתִי מֵאֵת־יְהוה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוה כָּל־יְמֵי חַיִּי לַחֲזוֹת בְּעַם־יְהוה וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלֶךָ: ^ד כִּי יַצְפֵּנִי | בְּסִכָּה בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֹתֵר אֶהְלֹ בְּצוֹר יוֹרֻמָּמֵנִי: ^ה וְעַתָּה יָרוֹם רֹאשִׁי עַל אֵיבֵי סִבִּיבוֹתַי וְאֶזְכָּרְהָ בְּאֶהְלוּ וּבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְהָ לִּיהוה: ^ו שְׁמַע־יְהוה קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנִנִי: ^ז לֵךְ | אֲמַר לִבִּי בְּקָשׁוֹ פָּנֵי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוה אֲבַקֵּשׁ: ^ח אֶל־תִּסְתַּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי אֶל תִּט־בָּאֵף עֲבָדְךָ עֲזָרְתִי הִיִּית אֶל־תִּשְׁשֵׁנִי וְאֶל־תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי: ^ט כִּי־אֲבִי וְאֲמִי עֲזָבוּנִי וִיהוה יֶאֱסָפֵנִי: ^י הוֹרֵנִי יְהוה דְּרָכְךָ וְנִחֵנִי בְּאֵרוֹחַ מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוּרְרִי: ^{יא} אֶל־תִּתְּנֵנִי בְּנַפֵּשׁ צָרִי כִּי קָמוּ־כִי עַד־יִשְׁקֹר וּיִפְתַּח חֲמָס: ^{יב} לֹלֵלֹא הָאֲמִנֹתִי לְרֹאוֹת בְּטוֹב־יְהוה בְּאֲרֶץ חַיִּים: ^{יג} קְנֵה אֶל־יְהוה חֲזֹק וְאֲמַץ לִבְךָ וְקִנְיָה אֶל־יְהוה:

כח * לְדָוִד אֱלֹהֵי יְהוה | אֶקְרָא צוֹרִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ מִמֶּנִּי כִּן־תַּחֲשֶׂה מִמֶּנִּי וְנִמְשְׁלֹתִי עַם־יִיְרֹדֵי בּוֹר: ^א שְׁמַע קוֹל

תַּחֲנוּנִי בְּשׁוּעֵי אֱלֹהִים בְּנִשְׁאֵי יְדֵי אֱלֹהִים
דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: א אֶל־תִּמְשְׁכֵנִי עִם־
רָשָׁעִים וְעַם־פָּעֻלִי אֲנִי דְּבִיר שְׁלוֹם
עִם־רַעֲיֵיהֶם וְרָעָה בְּלִבָּכֶם: ד תִּן־לָהֶם
כַּפְּעֵלֶם וְכָרַע מַעַלְלֵיהֶם כַּמַּעֲשֶׂה
יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם הִשָּׁב גְּמוּלָם לָהֶם:
ה כִּי לֹא יִבְיֵנוּ אֶל־פִּעֻלַת יְהוָה וְאֶל־
מַעֲשֶׂה יְדָיו יִהְרָסֶם וְלֹא יִבְנֶם: ו בְּרוּךְ
יְהוָה כִּי־שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנִי: ז יְהוָה א
עָזַר וּמִגִּנִּי בּוֹ כָּטַח לִפִּי וַיִּצְרַתִּי וַיַּעֲלֵז
לִבִּי וּמִשִּׁירֵי אֲהֻדָּנוּ: ח יְהוָה עֲזָרְמוֹ
וּמַעֲזוֹ יִשׁוּעוֹת מִשִּׁחוֹ הוּא:
ט הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבְרַךְ אֶת־נַחְלָתְךָ
וְרַעַם וְנִשְׁאֵם עַד־הַעוֹלָם:

ה לחודש

יום שישי

כט א מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי
אֱלֹהִים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז:
ב הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוִּי
לַיהוָה בְּהִדְרַת־קִדְשׁ: ג קוֹל יְהוָה עַל־
הַמַּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל־
מַיִם רַבִּים: ד קוֹל־יְהוָה בַּחַת קוֹל
יְהוָה בְּהָדָר: ה קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָצִים
וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת־אֲרָצוֹ הַלִּבְנוֹן:
ו וַיִּצְרִיבֵם כַּמּוֹעֵג לִבְנוֹן וַיִּשְׂרֹץ קֶמוֹ
כִּנְרָאִים: ז קוֹל־יְהוָה חֹצֵב לַחֲבוֹת
אֵשׁ: ח קוֹל יְהוָה יִחַל מִדְּבַר יִחַל
יְהוָה מִדְּבַר קִדְשׁ: ט קוֹל יְהוָה אֶחָד
אֵילָנוֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרֹת וּבִהַבְּלוֹ פָּלוּ
אֲמֹר כְּבוֹד: י יְהוָה לִמְבוֹל יֵשֵׁב וַיִּשָּׁב

יְהוָה מֶלֶךְ לַעוֹלָם: יא יְהוָה עֲזָרְמוֹ
יִתֵּן יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

ליום שני

4 א מִזְמוֹר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:
ב אֲרוּמִמֶּךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא־
שָׁמַחַת אֵיבִי לִי: ג יְהוָה אֱלֹהֵי שׁוּעֵתִי
אֱלֹהִי וּתְרַפָּאֲנִי: ד יְהוָה הַעֲלִיתָ מִן־
שָׁאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי מִיַּד מִרְדֵּי־כּוֹר:
ה זָמַרְוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לִזְכוֹר
קִדְשׁוֹ: ו כִּי רָגַע בֶּאֱפֹחַ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ
בְּעֶרֶב יֵלִין כִּכִּי וּלְבָקָר רָגָה: ז וְאֲנִי
אֲמַרְתִּי בְּשִׁלְחִי בַל־אֲמוּט לַעוֹלָם:
ח יְהוָה בְּרָצוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לַהֲרִי עֲזָרְ
הַסִּתְרָתְךָ פָּנֶיךָ הִיִּיתִי נִבְהַל: ט אֱלֹהִי
יְהוָה אֶקְרָא וְאֶל־אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן: י מִה־
בָּצַע בְּדַמִּי בְּרֹדְתִי אֶל שַׁחַת הַיּוֹדֶךָ
עֲפַר הַנִּגְדִּי אֲמַתֶּךָ: יא שְׁמַע־יְהוָה
וּתְחַנֵּן יְהוָה הִיִּה־עֲזָר לִי: יב הִפַּכְתָּ
מִסְפְּדִי לְמַחְוֹל לִי פִתַּחְתָּ שָׁקִי וּתְאֻרָנִי
שָׁמַחַת: יג לְמַעַן אֶזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא
יָדָם יְהוָה אֱלֹהֵי לַעוֹלָם אֲדַבֵּר:

4א א לְמַנְצָת מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בָּךְ־
יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוּשָׁה לַעוֹלָם
בַּצִּדְקָתְךָ פִּלְטָנִי: ג הִשָּׂה אֱלִי אֲזַנְךָ
מִהֲרָה הַצִּילָנִי הִיָּה לִי אֶל־צוּר־מַעוֹז
לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעָנִי: ד כִּי־סִלְעִי
וּמִצּוּדֹתֵי אֶתָּה וּלְמַעַן שְׁמֹךְ תִּנְחַנֵּנִי
וּתְנַהֲלָנִי: ה תּוֹצִיאָנִי מִרְשַׁת זֶז טָמְנוֹ
לִי כִי־אֶתָּה מַעוֹז: ו בִּידְךָ אֶפְקִיד

רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֶל אֲמַתִּי:
ז שְׁנֵאתִי הַשְׁמָרִים הַבְּלִי־שׁוּא וְאֲנִי
אֶל־יְהוָה בְּטַחְתִּי: ח אֲגִילָה וְאֶשְׁמַחָה
בְּחִסְדְּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת־עֲנֵנִי יְדַעַתָּ
בְּצָרוֹת נַפְשִׁי: ט וְלֹא הִסְתַּרְתָּנִי בְיַד־
אוֹיֵב הַעֲמַדְתָּ בְּמִרְתָּב רַגְלִי: י תְּחַנֵּנִי
יְהוָה כִּי צָר לִי עֲשֻׁשָׁה בְּכַעַס עֵינֵי
נַפְשִׁי וּבִטְנִי: יא כִּי כָלוּ כִּגְלוֹן חַיִּי
וּשְׁנוֹתֵי בִּצְנָחָה כְּשֶׁל בְּעוֹנֵי כַחַי
וַעֲצָמִי עָשָׂשׁוּ: יב מִכָּל־צָרָי הִיִּיתִי
חֲרָפָה וּלְשֹׁכֵנִי אֶמָּד וּפְחַד לְמִי־דַעֲי
רָצִי בַּחוּץ נִדְדוֹ מִמֶּנִּי: יג גִּשְׁפַּחְתִּי
כָּמַת מִלֵּב הִיִּיתִי כְּכֹל אֶבֶד: יד כִּי
שָׁמַעְתִּי אֶדְבַת רַבִּים מְגוֹר מִפְּכִיב
בְּהוֹסְדָם יָחַד עָלַי לִקְחַת נַפְשִׁי וּזְמַמוּ:
טו וְאֲנִי אֱלֹהִי בְטַחְתִּי יְהוָה אֲמַרְתִּי
אֱלֹהֵי אֶתָּה: טז בִּידְךָ עֲתַתִּי הַצִּילָנִי
מִיַּד־אוֹיְבִי וּמִרְדָּפִי: יז הֵאִירָה פָּנֶיךָ
עַל־עַבְדְּךָ הוֹשִׁיעָנִי בְּחִסְדְּךָ: יח יְהוָה
אֶל־אֲבוּשָׁה כִּי קָרַאתִיךָ יִבְשׁוּ רָשָׁעִים
יָדָמוּ לְשָׁאוֹל: יט תִּאֲלַמְנָה שִׁפְתֵי שֹׁכֵר
הַדְּכוּרֹת עַל־צִדִּיק עֲתָם בְּגִאָה וּכְזֹ:
כ מָה רַב־טוֹבְךָ אֲשֶׁר־צִפַּנְתָּ לִירֵאֶיךָ
פְּעֻלַת לַחֲסִים בְּךָ יִגָּד בְּנֵי אָדָם:
כא תִּסְתַּרְתֶּם אֶת־פָּנֶיךָ מִרְכָּסֵי אֵישׁ
תִּצְפְּנֶם בְּסִפָּה מְרִיב לְשֹׁנוֹת: כב בְּרוּךְ
יְהוָה כִּי הִפְלִיא חֲסִדוֹ לִי בְעֵיר מְצוֹר:
כג וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי נִגְרַתִּי מִגִּגַּד
עֵינֶיךָ אֲכֹן שְׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנִי בְּשׁוּעֵי

אֱלֹהִים: כד אֲהַבּוּ אֶת־יְהוָה כָּל־חֲסִידָיו
אֲמוּנִים נָצַר יְהוָה וּמִשְׁלָם עַל־יָתֵר
עֲשֶׂה גִאָה: כה חֲזָקוֹ וַיִּאֲמָץ לְבַבְכֶּם
כָּל־הַמִּתְחַלְלִים לַיהוָה:

4ב א לְדָוִד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי־פֶשַׁע
כְּסוּי חֲטָאָה: ב אֲשֶׁר־אָדָם לֹא
יַחֲשֵׁב יְהוָה לוֹ עוֹן וְאִין בְּרוּחוֹ רַמִּיָּה:
ג כִּי־הִתְרַשַּׁתִּי פָלוּ עֲצָמִי כְּשֹׁאֲגָתִי כָל־
הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי
יָדָךְ נִהַפְּךָ לְשֹׁדִי בַּחֲרֹבְנִי קִיץ סִלָּה: ☐
ה חֲטָאִיתִי אוֹדִיעָךָ וְעוֹנֵי לֹא־כִסִּיתִי
אֲמַרְתִּי אוֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לַיהוָה וְאֶתָּה
נִשְׂאָתָ עוֹן חֲטָאִיתִי סִלָּה: ו עַל־זֹאת
תִּפְלֹל כָּל־חֲסִיד אֱלֹהִי לַעַת מִצָּא רֶק
לְשִׁטָּף מַיִם רַבִּים אֲלֵיוֹ לֹא יִגִּיעוּ:
ז אֶתָּה אֶסְתֵּר לִי מִצָּר תִּצְרַנִּי רִנִּי פִלֵּט
תִּסּוּבְּכִי סִלָּה: ח אֲשַׁכִּילְךָ אֲזַכֵּרְךָ
בְּדִרְךָ־זוֹ תִּלְךָ אֵינִי עֲלִידָה עֵינִי:
ט אֶל־תִּתְּהוּ אֶסּוּס כְּפָרֹד אֵין הָבִין
בְּמִתְגַּוְרָסֶן עֲדִינוֹ לְכֹלָם כָּל קָרִב
אֱלֹהִים: י רַבִּים מְכֹאֲבִים לְרָשָׁע
וּבִבּוֹטָת בִּיהוָה חֲסִיד יִסּוּבְּכִנוּ:
יא שְׁמָחוּ בִּיהוָה וְגִילוּ צִדִּיקִים וְהִרְוִינוּ
כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:

4ג א רַנְּנוּ צִדִּיקִים בִּיהוָה לִישְׁרִים
נִאְוָה תִּהְלֶה: ב הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר
בְּנִבָּל עֲשׂוֹר וּמְרוֹלוֹ: ג שִׁירוּ־לוֹ שִׁיר
חֲדָשׁ הִיטִיבוֹ נִגָּן בְּתוֹרָעָה: ד כִּי־יִשָּׁר
דְּבִיר־יְהוָה וְכָל־מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוּנָה: ☐

לקונוי

הצילה מחרב נפשי נא

מזהרר

אל הפעל, שאז היה, בבבול, שני בחינות, דהינו האחד והבריאה וכו'. נמצא, שעקר אחיות השקר, שהיא הממאה וכו', הוא מחמת הרחוק מאחד כנ"ל, הינו מבחינת אחר הבריאה וכו'. ועל-ידי השגחת השם יתברך, אפלו אחר הפעלה שהוציא הקדוש-ברוך-הוא מבח אל הפעל, כל הדברים הם באחריות עמו, וררע יונק מהשגחת ההשגחה, הינו מאחורי כתפה, כידוע (ע), והוא רחוק מאחד. ועל-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, כמו שכתוב (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ; ועל-ידי השקר, שהוא הרע, מסיר ממנו השגחת השם יתברך, כמו שכתוב (עו): דבר שקרים לא יבן לנגד עיני; ואין חיותו אלא מאחורי כתפה. נמצא, מי שהוא רוצה שיהיה אחר תולדות והפעלה שהוציא מבח אל הפעל, שיהיה בלתי אחר, שיהיה אב וכן באחד, כמו שהיה מקדם, כשהיה בכח - ישמור עצמו משקר, ועל-ידי השגחת השם יתברך עליו, ואז בלתי אחר. וזה שאמר רבי עקיבא: כשאתם מגיעים לאבני שיש טהור. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא יש, ואז שיד שם טהור כנ"ל, אם תרצה שיהיה כמו קדם הפעלה, שיהיה בכח, שיהיה אב וכן באחד. והיו: כשאתם מגיעין לאבני - הוא בחינת אב וכן בחדא, שהוא בחינת קדם הבריאה, שהיה בכח, שהיה הכל אחד. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא בחינת ישות וטהרה. אם תרצו להגיע שיש טהור לאבני - אל תאמרו מים מים, הוא בחינת שקר כנ"ל, שנאמר: דבר שקרים לא יבן לנגד עיני; כי על-ידי שקר הוא מסיר מעליו השגחת השם יתברך, והוא רחוק מאחד. אך על-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, ועל-ידי ההשגחה בלתי אחר, כמו שהיה קדם הבריאה כנ"ל. ועל-ידי שכן עולם הכא עין לא ראתה אלקים וזלתיך (שמות סד, עין ברכות לד); כי מאחר שיהיה בלתי אחר, לא יתה עין שיראה, רק אלהים וזלתיך; ואמר אז, שגם בזה יש קשר מה שאי אפשר להבין. כי אם-כן איך יהיה חלוק השקר לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, ולפי גבורתו ויגיעתו בזה העולם בשביל השם יתברך, כי בודאי גם בהסוף האחרון לא יהיו פלס שרים, ומאחר שיהיה בלתי אחר, איך שיד חלוק בין אחד לחברו לפי מדרגתו. אך יש בזה סוד שאי אפשר להבין, והדברים עתיקים:

שד לגיל: ובשביל זה השקר מוזק לעינים, כי על-ידי השקר מסלק השגחת עיני השם יתברך, ופוגם בעינים, שהם בחינת השגחה כנ"ל, כי השקר נמשך מרחוק מאחד, שמשם עקר אחיות הממאה, שהוא הרע, שהוא השקר כנ"ל, ומחמת זה בעצמו פוגם על-ידי שקר בהשגחה ומסלק השגחת השם יתברך מעליו, כי על-ידי השגחת השם יתברך הכל אחד, אחר הבריאה כמו קדם הבריאה, ועל-ידי השקר פוגם באחד, כי השקר רחוק מאחד כנ"ל. על-ידי מסלק ההשגחה על-ידי השקר, ומפריד, חס ושלום, אכל על-ידי אמת, שהוא בחינת בלתי אחר, בלתי טוב, על-ידי ההשגחה ממשיך השגחת השם יתברך, ואז הכל אחד. כי על-ידי ההשגחה נכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה כנ"ל. והיו: אמר רבי עקיבא וכו', כנ"ל. ובהו מקשר המאמר הזה היטב, תחלתו בסופו וסופו בתחלתו, וכן באמצעותו, והבן היטב:

וזה שאמרו חכמינו וכו' לברכה (ספס 6): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - שיהיה בלתי טוב ורע, כי באחד אין שיד רע, ועל-ידי לעתיד לבוא יקים: שפת אמת תבון לעד (משל יב); כי יהיה אז בלתי אחר, בלתי טוב. כי אמת הוא אחר, למשל: על בלי כסף, כשאומרים עליו שהוא בלי כסף, הוא האמת; אבל כשאומרים עליו שהוא בלי זהב, הוא שקר. נמצא, שהאמת הוא אחד, כי אי אפשר לומר אמת, רק שהוא בלי כסף, לא יותר; אבל השקר הוא הרבה, כי אפשר לומר שהוא בלי זהב וכלי נחשת וישאר שמות. נמצא, שהשקר הוא בבחינת (קדלה 6): בקשו חשבונות רבים. ובשביל זה לעתיד לבוא יתבטל הרע, ויתבטל ההתנגדות, ויתבטל הדמעות, כמו שכתוב (שפיח 4): לא ירעו וכו', הינו בטול הרע. וכתוב (עו): וגר זאב עם בקש וגמר עם גדי וכו'; הינו בחינת בטול ההתנגדות. וכתוב (שם כח): ומוחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים; הינו בטול הדמעות, שהם בחינת שקר כנ"ל. כי אז יהיה ה' אחד וישמו אחד, שהוא בלתי טוב, בלתי אמת כנ"ל. ועל-ידי לעתיד לבוא יתבטל הממאה, כמו שכתוב (ובריה י): ואת רוח הממאה אעביר מן הארץ, כי אז יהיה בלתי אחר, כמו שכתוב (אבות יד): מי יתן טהור משמא לא אחד [פרוש, שעקר אחיות הטהרה והממאה הוא מבחינת התרחקות מאחד]:

כי קדם הבריאה, כשהיה הבריאה בכח, בבבול, קדם שהוציא אל הפעל, היה בלתי אחר וכלי אמת וכלי טוב וכלי קדש, אפלו שם טהור לא היה שיד לומר, כי טהור אין שיד אלא כשש ממאה, כמו שכתוב (ויקרא 6): וטהרתם מכל טמאותיכם; אבל כשבלתי אחר, אין שם בחינת חשבונות רבים, שהוא עקר הרע והממאה כנ"ל, כי הטהרה הוא בחינת הממצע בין הקדש והממאה, שעל-ידי נתתן הממאה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם; והוא בחינת הבחירה, שהוא ממצע בין שני דברים, וזה אין שיד קדם הבריאה, שאז היה בלתי אחר, כי באחד אין שיד בחירה, שהוא בחינת הטהרה. וכשהוציא הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה מן הכח אל הפעל, אז נתנה תכף בחינת הטהרה, כי כשהוציא מן הכח אל הפעל היו שני דברים: בחינת האחד והבריאה, ואז שיד בחירה, שהוא בחינת הטהרה, שהוא ממצע בין האחד, כי הוא סמוך לו, וגדון לא הגיע לחשבונות רבים, שהיה הרע והממאה, אך הוא רשם וסימן על ההשתלשלות, שיוכל להשתלשל ויגיע, עד שיהיה רע וטמאה. ועל-ידי כתוב בזה (בראשית דף סח, ובבבא מקומות), שעקר אחיות הממאה - מסטרא דשמאלא, כי הטהרה מרמזת שיש טמאה, והוא סימן שישתלשל עד שיהיה טמאה, ועל-ידי אפשר לזכר ולהעלות הטמאה לטהרה, כי היא בעצמה נשתלשלה מטהרה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם. נמצא, שעקר אחיות הממאה מבחינת הטהרה, שהוא בחינת הבחירה כנ"ל. והטהרה הוא בחינת שמאל, בחינת לוי (ע), בחינת: וטהרת את בני לוי (ע); ולוי הוא בחינת שמאל, כידוע, ועל-ידי עקר אחיות הממאה הוא מבחינת שמאלא, כי שמאל הוא בחינת הטהרה, שמשם עקר אחיות הממאה כנ"ל. וכל זה, הינו בחינת שמאל, בחינת טהרה, בחינת הבחירה, שמשם עקר השתלשלות הממאה, שהוא הרע וההתנגדות, בחינת שקר כנ"ל - כל זה נמשך מבחינת אחר הבריאה, אחר שצא הבריאה מבח

מו

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּמִלַּת יְדִים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְכוּת

וְכֵן זֶה הוּא עֲנָן מֵה שִׁכְתָּב אֲדָמָר ו'ל (בַּהֲתוֹרָה 'חֲדִי מְגִלִּים חֲכָמוֹת וְאִי-עַל-פִּי-כֹן הַסּוֹד נִשְׁאָר אֲצִלָּם

רַבִּי שְׁמַעוֹן סִימֹן סא), עַל פְּסוּק (דְּבָרִים ד, ו): "כִּי הָיָא חֲכָמָתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים" וְכו' לַעֲנִין סוֹד הָעִבּוּר, שִׁישׁ בְּזֶה חֲכָמָה שִׁיכּוּלִין לְגַלּוּתוֹ וְאֶף-עַל-פִּי-כֹן לֹא יֵדְעוּ הַסּוֹד רַק לְבִינוּ שֶׁהַסּוֹד אֲצִלָּנוּ וְכו', עֵינִי שָׁם. וְכִמוּ כֵן הוּא בֵּין יִשְׂרָאֵל בְּעֶצְמָן בֵּין הָרַב וְהַתְּלָמִידִים וְשֶׁאֵר הָעוֹלָם, שֶׁהֵם מְגִלִּים חֲכָמוֹת וְעֲצוֹת עֲמָקוֹת וּגְבוּהוֹת מֵאֵד מֵאֵד, וְאֶף-עַל-פִּי-כֹן הַסּוֹד נִשְׁאָר אֲצִלָּם, רַק שְׁעַל-יְדֵי הַהֲתַגְלוּת שֶׁלָּהֶם הֵם מְסַבֵּרִים לְהָעוֹלָם שֶׁנִּשְׁאָר הַסּוֹד אֲצִלָּם.

וְזֶה בַּחֲנִינָה פָּרָה אֲדָמָה שֶׁמַּעֲשִׂיהָ בַּחוּץ, וְהִיא חֹק סְתוּם וְנִעְלָם בְּיוֹתֵר מִכָּל הַמַּעֲשִׂוֹת. כִּי בַּהֲקֻרְבָּנוֹת שֶׁהֵיוּ בְּבִית-הַמִּקְדָּשׁ, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָלוּ הָעוֹלָמוֹת בַּבַּחֲנִינָה 'עֲלִיּוֹנִים לְמִשְׁה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעַלָּה', כְּמוֹ שִׁכְתוּב (שִׁיחּוֹת ה'ר"ו סִימֹן ט) בְּעֵינֵי הַגִּלְגָּל וְכו' (בְּעֵינֵי הַדְּרִיידִיל), שֶׁזֶּה עֶקֶר הַתְּקוּן. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁבַם סוֹד זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג, עִם כָּל זֶה מֵאַחֵר שֶׁהֵיחָה עֲבוּדַת הַקֻּרְבָּנוֹת בְּבִית-הַמִּקְדָּשׁ, יְכוּלִין לְדַבֵּר בְּזֶה, כִּי בְּבִית-הַמִּקְדָּשׁ הֵיחָה כָּל הַתּוֹרָה וְכָל הַהֲשָׁגוֹת וְכו'. אֲבָל 'פָּרָה' מַעֲשִׂיהָ בַּחוּץ מִמֶּשֶׁה, וְהִיא חֲקָה נִפְלְאָה מֵאֵד, רַק כָּל עֲבוּדָתָה הֵיחָה עַל-יְדֵי שִׁשְׁחֻט אוֹתָהּ נִגְדַּת פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, שִׁשְׁחֻטָה בַּחוּץ וְהַסְתַּפֵּל נִגְדַּת בֵּית קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים (עֵינִי סִפְרֵי תְּהֵא פָּרָק א, וּבִפְסִיקְתָּא רַבְהִי פָּרָק יד).

זֶה בַּחֲנִינָה 'לְעֵינֵי הָעַמִּים' הַזֶּה, שֶׁהַמִּשְׁיָד אֹז קֹדֶשָּׁה זֹאת - לִידַע שֶׁצָּרִיכִין מִבַּחוּץ לְהַסְתַּפֵּל לְפָנִים עַל הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה הַתּוֹרָה שֶׁעֲמָדָה שָׁם, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה הַרְבֵּי הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא הַדַּעַת הָאֲמִתִּי, בַּחֲנִינָה מִשְׁה, בַּחֲנִינָה הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כִּי 'כָּל מִי שִׁישׁ בּוֹ דַּעַה כָּאֵלוּ נִכְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בִּמְיֹו' (פָּרָכּוֹת לג), וְצָרִיכִין לְהַסְתַּפֵּל לָשֶׁם. אֲבָל הָעֶקֶר צָרִיכִין לִידַע, שֶׁרְחוּקִים מֵאֵד מֵאֵד מִזֶּה הַדַּעַת, וְאִסּוּר לְכַסּוֹ לָזֶה שִׁירְצָה, חֵס וְשְׁלוֹם, לְהִבִּין הַקִּשּׁוֹת שֶׁנִּעְלָמוּ מִמֶּנּוּ כָּל חַד כְּפֹסֶם דְּרָגִיָּה, כִּי עַל זֶה נִאָּמַר 'אֲמִתִּי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי'.

וְיַעֲלֶי-בֵן הַפָּרָה מְטַהֵרֶת מִשְׁמָטָה מֵת, שֶׁגָּרַם אֲדָם הָרִאשׁוֹן עַל-יְדֵי שֶׁאֲכַל מִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע, שֶׁעֶקֶר הַפֶּגֶם הָיָה 'דֹּאסְתַּפֵּל בְּמָה דְּלֹא הָיוּ לָהּ רִשׁוֹ' (שִׁחְסִתְפֵּל בְּמָה שֶׁלֹּא הֵיחָה לוֹ רִשׁוֹת) (עֵינִי תַּחְנִינֵי הַדֵּהר תַּחְנִין יט דף מ"ב), שֶׁרָצָה לְדַעַת טוֹב וְרָע שֶׁנִּמְשָׁכִין מִמֶּינִי וְשִׁמְאָל, לִידַע עַל-פִּי דַעַת וְשִׁכָּל כָּל שֶׁרָשָׁם וְאִיִּךְ הֵם נִכְלָלִים יַחַד וְכו' וְכו', וְעַל-יְדֵי-זֶה נִגְדַּר מִיתָה שֶׁהוּא פָּרוּד כְּנֶ"ל. וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי הַפָּרָה שִׁשְׁחֻט נִגְדַּת פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, שֶׁזֶּהוּ בַּחֲנִינָה הַזֶּה שֶׁמְסַתֵּפֵל רַק מִרְחוּק עַל הַדַּעַת הַקְדוּשׁ וּמִמִּשְׁיָד מִמֶּנּוּ קֹדֶשָּׁה לְדַעַתוֹ - לְהִבִּין שִׁישׁ סוֹד וְחֲכָמָה עֲמָקָה אֲבָל

הַמִּשְׁכָּן, וּבִפְרָט קֶרֶחַ שֶׁהִיָּה מְנוּשָׁאֵי הָאָרֶץ (עֵינִי בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה י"ג) שֶׁהִיָּה צָרִיף לְהַמִּשְׁיָד עַלִּיו קֹדֶשֶׁת הַתּוֹרָה שֶׁבְּאָרֶץ, וְעֶקֶר הַקֹּדֶשָּׁה שֶׁהִיָּה צָרִיף לְבַטֵּל דַּעַתוֹ וְהַחֲכָמוֹת שֶׁלוֹ נִגְדַּת מִשְׁה, כִּי זֶה עֶקֶר הַחֲכָמָה - לְבַטֵּל דַּעַתוֹ לְגַמְרִי בִּפְרָט נִגְדַּת רַבִּי אֲמִתִּי בְּזֶה, שֶׁהוּא מִשְׁה רַבְנֵנוּ, עַלִּיו הַשְׁלוֹם, וְקֶרֶחַ פֶּגֶם בְּזֶה מֵאֵד, וְסִמּוֹן עַל דַּעַתוֹ וְחֲלָק עַל מִשְׁה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַפְּרִיד שִׁמְאָל מִמֶּינִי, עַד שֶׁהַתְּגַבְרוֹת תַּקֵּף הַדִּינִים עַלִּיו וְנִפְּל לְשָׂאוֹל תַּחְתּוֹתִית, וְחֲמָנָה לְצִלָּן.

וְעַל-כֵּן הָיָה הַפֶּגֶם - מֵה שִׁמְאָמֵר, שֶׁעֲשָׂה אוֹתוֹ סָכָל בְּמָה שֶׁגִּלְחָ שְׁעָרוֹ וְהוּא רָצָה לְהִיּוֹת חֲכָם וְזֶה הָיָה כָּל פֶּגֶם כְּנֶ"ל. וְעַל-כֵּן פֶּגֶם בְּמָה שֶׁקָּרָא תִּגְרָ עַל שֶׁגִּלְחָ שְׁעָרוֹ, כִּי הִשְׁעָרוֹת הֵם מוֹתָרִי מִתִּין (עֵינִי פִּירֵי עֵץ חַיִּים שֶׁעַר הַסְּלִיחוֹת פָּרָק ז), וּבִקְדָּשָׁה הֵם גְּבוּהִים מֵאֵד, כִּי עַל יָדָם עֶקֶר הַהֲתַבּוֹנְנוֹת שִׁמְאָרִי הַרְבֵּי הָאֲמִתִּי לְתַלְמִידִיו וְכו', אֲבָל כְּשֶׁמְתַּרְבִּים יוֹתֵר, בִּפְרָט כְּשִׁישׁ פֶּגֶמִים, חֵס וְשְׁלוֹם, אִזִּי נִאָּחֲזִים בָּהֶם הַדִּינִים וְצָרִיכִין לְגַלְחֵם וְנִכְמוּ שֶׁמִּבְּאֵר מִזֶּה בְּסִמּוֹן סט בַּהֲתוֹרָה שֶׁל אִסּוּר גִּלְחָה, וְעֵינִי שָׁם מֵה שִׁכְתָּב עַל פְּסוּק (קֹהֶלֶת י ב): "לֵב חֲכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לְשִׁמְאָלוֹ" וְכו', עֵינִי שָׁם]. וְזֶה בַּחֲנִינָה מַעֲשִׂוֹת תְּגַלְחַת הַשְּׁעָרוֹת שֶׁל הַמַּעֲרָע שֶׁבָּא עַל-יְדֵי מַחְלַקַת עַל-יְדֵי שִׁסְפָּר לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁזֶּהוּ בַּחֲנִינָה חֲטָא קֶרֶחַ שֶׁמִּרְמָז בִּפְסוּק: "וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרֹט רֹאשׁוֹ" וְכו'. וְעַל-כֵּן הָיוּ הַלְוִיִּים צָרִיכִים תְּגַלְחַת כְּמַעֲרָעִים וְטִמְאִים, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שָׁם (בַּמִּדְרָשׁ ח, ו). כִּי הֵם מְסֻטָּרָ דְּשִׁמְאָלָ כְּנֶ"ל, שֶׁשָּׁם נִאָּחֲזִים הַדִּינִים וְעֶקֶר בַּהֲשָׁעָרוֹת וְכו'. אֲבָל כָּל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהִבִּין, כִּי כָּלִיּוֹת שִׁמְאָלָ בִּימִינָא אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג בְּשִׁלְמוֹת, וְעַל-כֵּן 'סִיג לְחֲכָמָה שִׁתִּיקָה', שֶׁהִיא בְּעֶצְמָה הִרְמָזִים כְּנֶ"ל שִׁישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, כִּי יֵשׁ כְּמָה דְּבָרִים שֶׁאִין מְבִינִים אוֹתָם רַק עַל-יְדֵי בַּחֲנִינָה שִׁתִּיקָה שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה רְמָזִים, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה הָאֶרֶץ הָרָצוֹן.

וְעֶקֶר הַהֲתַבּוֹנְנוֹת שֶׁמְבִינִים עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הָאֲמִתִּי, הוּא מֵה שֶׁמְבִינִים מִמֶּנּוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפָנֶם דְּרָגִיָּה, שֶׁעַד כָּאֵן תַּחֲסֹם שִׁבְתָּ וְאִי אֶפְשָׁר לְהִבִּין יוֹתֵר, כְּמוֹ שִׁכְתוּב שָׁם בְּבִאּוֹר בְּעֵינֵי הַמִּקְרִיפִים וְכו' - שֶׁבְּשִׁבְלִי זֶה צָרִיף לְשִׁתַּק כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְנַס בְּקִשּׁוֹת וְתוֹרָעִים שֶׁהֵם לְמַעַלָּה מִהֶזְמֵן וְכו'. נִמְצָא, שֶׁעֶקֶר מֵה שֶׁמְדַבֵּר הָרַב עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמֵאִיר בּוֹ דַּעַת לְהַצִּילוֹ מִעֲוֹנוֹת וְכו', הָעֶקֶר הוּא שֶׁמִּבְּאֵר לוֹ שִׁיבִין מִרְחוּק שִׁישׁ חֲכָמוֹת אֲמִתּוֹת וְהַשָּׁגוֹת נִפְלְאוֹת בַּתּוֹרָה, כְּדִי שִׁתְּחַזֵּק אֲמוּנָתוֹ, עַד שִׁיכּוּל לְבֹא לְבַחֲנִינָה בְּטוֹל אֶל הָאִין סוֹף בַּחֲנִינָה הָאֶרֶץ הָרָצוֹן. אֲבָל תַּחֵּף כְּשִׁרְצָה לְהִבִּין וְלַחֲכִינִים בְּדַעַתוֹ - הוּא פּוֹגֵם בְּזֶה וְצָרִיף לְבָרֵחַ מִזֶּה מֵאֵד, בַּחֲנִינָה (חֲגִיגָה יג): 'בְּמִפְּלֵא מִמֶּד אֶל תְּדַרְשׁ' וְכו'.

כָּלִיּוֹת שִׁמְאָלָ בִּימִינָא אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג בְּשִׁלְמוֹת

הַהֲתַבּוֹנְנוֹת תּוֹרָתוֹ הַרְבֵּי מִבִּיחָה בְּנִיחָ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְחִבּוֹן הַכֵּל

לְהִבִּין שִׁישׁ סוֹד וְחֲכָמָה עֲמָקָה אֲבָל הוּא רְחוּק מִמֶּנּוּ

וְהוֹסֵפוּ דְּבָרִים רַבִּים עַל עֵינֵי הָאָרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת. וְעִדָּן הַסּוּד כְּמוֹס וְנִעְלָם מֵאֵתָנוּ רַק שְׂרֹאֲזִין מִחֹזֶק וְכו', וְעוֹד לֹאֵלֶּה מִלִּין:

הוא רחוק ממנו כנ"ל, על-ידי-זה מטהרין ומתקנים פגם טמאת מת שנמשך מאדם הראשון שפגם בזה כנ"ל.

וכ"ל זה הוא תקון חטא קרח שפגם בזה כנ"ל, וכל זה עוסקין לתקן בפורים כנ"ל. כי המן הפיל פור הוא הגורל" (אסתר ג, ז), ורצה לפגם בהגורל של יום הכפורים שנתן הכהן על שני השעירים אחד לה' ואחד לעזאזל, שהוא סוד פרה אדמה שמעשיה בחוץ, כמובא. והשני שעירים הם בחינת שערות הנ"ל, בחינת "הן עשו אחי איש שער" (בראשית כז, יא) - "שהיה מלא שערות" וכו' (בראשית ובה סו, טט). אבל בהשערות בעצמם שהם בחינת שני השעירים, יש שתי בחינות כנ"ל, בחינת 'לב חכם לימינו' וכו', כנ"ל, ואי אפשר להשיג זאת, על-כן צריכין להטיל גורל איזה לה' וכו', והמן כפר בזה, ואמר, שהוא ימשיך הגורל בקשפיו כרצונו להתגבר על מרדכי וכל ישראל, חס ושלום. והשם יתברך ברחמי הפך הדבר עד שתלו אותו ואת זרעו וכו' על-ידי-זה, ונעשה פורים שהוא על שם 'הפור', עד שנעשה מזה בחינת פרה אדמה שמעשיה בחוץ ומסתכלים לפנים וכו', שהוא עקר בחינת 'אמרת' אהבה והיא רחוקה ממני, שעל-ידי-זה עקר התקון וכו'.

תקון חטא קרח - חטא חמו הרשע

ח. וְעַל-כֵּן קורין אחר-כך תפך פרשת החדש, שהוא סוד קדוש החדש שהוא סוד העבור, כי כל זה הוא בחינת סוד העבור, בחינת "פי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", 'לעיני העמים' דיקא וכו' (עין שם בהתורה 'חדי רבי שמעון הנ"ל בסיון סא ותבין). כי עקר הסוד העבור שהוא סוד קדוש החדש שנתקשה בו משה, הוא לתקן פגמת הלכנה, עד שיהיה 'אור הלבנה כאור החמה' (ישעיה ל, כז), שהוא בחינת כלליות אספקלריא שאינה מאירה שהוא בחינת הלכנה, בבחינת אספקלריא המאירה שהוא בחינת החמה, שהוא בחינת כלליות השגת דרי משה שהוא 'מלא כל הארץ כבודו' בהשגת דרי מעלה, שהוא בחינת 'איה' וכו' כמבאר שם בהתורה "כי מרחמם" הנ"ל, שכל זה אי אפשר לכלל בשלמות כי אם על-ידי בחינת השתיקה, בחינת הרמזים בחינת הארת הרצון וכו' - שזה עקר התקון לכל הנ"ל.

סוד קדוש החדש שנתקשה משה לתקן פגמת הלכנה

ובכ"ל זה עוסקין קדם פסח שאז עקר התחלת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים על-ידי משה רבנו שמאיר הדעת בכל ישראל וכו' שעקר התקון על-ידי-זה כנ"ל. [ועין מזה עקר במקום אחר בהלכות פטר חמור (המקצא בהלכות פסח הלכה ט) ששם מבאר ענין פסח ומצה ואסור חמץ על-פי התורה "כי מרחמם" הנ"ל, אף כאן

ובכ"ל זה עוסקין קדם פסח שאז עקר התחלת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים על-ידי משה רבנו שמאיר הדעת בכל ישראל וכו' שעקר התקון על-ידי-זה כנ"ל. [ועין מזה עקר במקום אחר בהלכות פטר חמור (המקצא בהלכות פסח הלכה ט) ששם מבאר ענין פסח ומצה ואסור חמץ על-פי התורה "כי מרחמם" הנ"ל, אף כאן

ט. וְהַעֲקֵר לַעֲבָדָא, שהאדם איך שהוא, צריך לזהר על כל פנים מחכמות שלא יהיה חכם בעיני עצמו, כי החכמות של העולם מדיקין מאד לכל אחד ואחד, כמו שכתב אדמו"ר ז"ל (בלקוטי תנאן סימן מד): 'החכמות מפילין את האדם', וכמו שכתוב (משלי כו, יב): 'ראית איש חכם בעיניו תקנה לכסיל ממנו'. ובפרט כשכא על-ידי חכמות שלו לידי מחלקת, חס ושלום, מכל שכן כשהולך על-ידי-זה על כשרים ממנו וכו', ויש שאומרים בפה מלא - 'אמת שהוא ירא ה' וכשר ממנו, אבל אף-על-פי-כן אינו מתנהג כראוי' לפי דעתו, שנדמה לו שהוא חכם בעיניו, כמצוי זה הרבה בכמה בחינות, וזה מדיק לכל אחד יותר מכל העוונות, כי מחלקת ושנאת חנם קשה מהכל, ועל-ידי זה נחרב הבית המקדש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ימא ט). ועדין השטן מרקד לעכב בגן בית המקדש על-ידי-זה, על-ידי רבוי המחלקת והקטגוריה בכל העולם בפרט בין החכמים והכשרים וכו'. כי כל זמן שהאדם שומר עצמו מכל מיני מחלקת על האמת ומבטל דעתו נגד דעת התורה והצדיקים אמתים - יש לו תקנה לעולם, יהיה איך שיהיה, כי גדול ה' ואין יודעין כלל וכו' בנרשם שיחה קדושה זאת בספר חיי מוה"ר"ן (סימן סז, ובשיחות הר"ן סימן ג). ומובן שם, שעקר התקנה והתקון על-ידי שמאמינים בגדלת ה' ותורתו וצדיקו ושאין יודעין כלל וכו':

לברח מחכמות העולם ופן הפחיתות ולידע שמתקנה חסא הצדיקים

הַלְכוּת בְּצִיעַת הַפֶּת

על-פי התורה "כי מרחמם ונהגם" הנ"ל.

י. וְזֶה בחינת ציעת הפת שיש בו כמה דינים בענין הבצוע, ורבותינו ז"ל חקרו ודרשו ופלפלו הרבה בענין הבצוע כמו שכתוב בגמרא (סנהדרין קב:): 'מהיכן קא שרית המוציא' וכו' (מהיכן בוצעים בהמוציא), שמוכן שיש בזה סודות עמוקים ונקמו שנתבאר בזה בהלכות הקודמים (הלכות ציעת הפת הלכה ג והלכה ח):

סודות גדולים יש בענין ציעת הפת

כי כל תקון ציעת הפת שדקדקו בו רבותינו ז"ל כל כך, הוא שצריכין לראות לבצע הפת בברכה, באפן שיזכר בשעת האכילה להארת הרצון הנ"ל המבאר בהתורה הנ"ל. כי מבאר שם, שעל-ידי כלליות בן

לבצע הפת בברכה שיזכר בשעת האכילה לקטרת רצונו

הקבם, אם תוכל לנס אל הגן הזה. ושאל אם מפים את האדם הנכנס. אמרו לו שהעקר שרודפין אותו, והוא אינו יודע כלל מי ומי רודף אותו, ובורח בבהלה גדולה מאד, כי כן ספרו להם בני אדם שנכנסו לשם.

והלך אל הגן (הנה זה הנה מלך האמת), וראה שיש לו חומה סביב, והשער פתוח, ואין שם שומרים; כי בודאי אין צריכים שומרים לזה הגן. והיה הולך אצל הגן, והסתפל וראה שעומד שם אצל הגן אדם, הינו שהיה מצר שם אדם. והסתפל וראה שלמעלה, מעל האדם, יש דף, שקורין "טאבלצ'ע", וכתוב שם שזה האדם היה מלך לפני

במה מאות שנים, ובימי המלך הזה היה שלום. כי עד אותו המלך היה מלחמות, וכן אחריו היה מלחמות, ובימי המלך הזה - היה שלום. והתבונן - מאחר שכבר נעשה מבין דבר מתוך דבר כ"ל - שהפל תלוי בזה האדם; ששנכנסו לגן ורודפין אותו - אין צריכין לברח כלל, רק לעמוד עצמו אצל האדם הזה, ועל-ידיו נצל. ויותר מזה: שאם יקחו את האדם הזה, ויעמידו אותו לפניו, בתוך הגן הזה - אזי יוכל כל אדם לפנס בשלום אל הגן הזה (פל זה הנה זה הנה מלך האמת על ידי שהיה מבין דבר מתוך דבר כ"ל).

והלך ונכנס אל הגן, ותכף

גארטין. האט ער גיפרעגט צו מע שלאגט דעם מענש וואס ער גייט אריין. האבין זיי גיזאגט. דער עיקר איז מע יאגט אים. און ער ווייסט גאר ניט ווער סע יאגט אים. און ער מוז אנטלויפן מיט גרויס בלהה זייער. ווארין אזוי האבין זיי דערציילט מענש וואס זיי זענען אזוי אריין גיזאגנען. (אזוי האבין אלץ גיזאגט די שרים צו דעם אמתן בן פלד).

האט ער זיך אויף גיהויבן און איז גיזאגנען צו דעם גארטין. האט ער גיזעהן סע איז פארהאנגדן א מויער ארום אים. און דער מויער איז אויפן. און סע קיין שומרים דארט ניט פארהאנגדן. ווארין מע באדארף בודאי ניט קיין שומרים צו דעם גארטין (ווארין סע קאן זיך קיינער אין אים ניט אריין גיין כ"ל) איז ער גיזאגנען ביי דעם גארטין (והינט דער אמתן בן פלד) האט ער א קוק גיטאן. האט ער דערזעהן אז סע שטייט דארט לעבין דעם גארטין א מענטש. דהיינו סע איז דארט גיווען אויס גימאלט א מענטש. האט ער ווייטער א קוק גיטאן האט ער גיזעהן אז איבער דעם מענש איז פארהאנגדן איין

טאבלצ'ע. און דארט שטייט אנגישריבן אז דער מענטש. דאס איז גיווען א מלך פאר כמה מאות שנים. (פאר וויפל הונדערט יאר) און אין די צייטן פון דעם מלך איז גיווען שלום. ווארין ביז דעם מלך איז גיווען מלחמות. און אזוי נאך אים איז גיווען מלחמות און אין די טעג פון דעם מלך איז גיווען שלום.

האט ער פארשטאנען. ווארין ער איז זיך שוין גיווען א מבין דבר מתוך דבר. אז סע איז גאר גיווענט אין דעם מענטשן. אז מע גייט אין דעם גארטין אריין און מע הייבט אן צו לאגן. באדארף מען גאר ניט צו אנטלויפן גאר מע זאל זיך שטעלן לעבין דעם מענטשן דורך דעם וועט מען נציול ווערן. נאך מער אפילו אז מע זאל נעמען דעם מענשן און מע זאל אים אריין שטעלן אינעווייניק אין דעם גארטין אריין. אזוי וועט קענען אטליכער מענטש אריין גיין בשלום אין דעם גארטין אריין. (אזוי האט אלץ פארשטאנען דער אמתן בן פלד ווייל ער איז גיווען א מבין דבר מתוך דבר) האט ער זיך

בשהתחילו לרדפו - הלך ועמד אצל האדם הנ"ל שעומד אצל הגן מבחוץ, ועל-ידיה נצא בשלום, בלי פגע כלל; כי אחרים שנכנסו לגן והתחילו לרדפם היו בורחים בבהלה גדולה מאד, והיו מפים ונלקים על-ידיה, והוא נצא בשלום ושלחה על-ידי שעמד עצמו אצל האדם הנ"ל. והשרים ראו ותמהו על שניצא בשלום. ואזי צנה (זה הנה מלך האמת) לקח את האדם הנ"ל ולהעמיד אותו בפנים, בתוך הגן. וכן עשו, ואזי עברו כל השרים בתוך הגן, ונכנסו וניצאו בשלום, בלי פגע כלל. אמרו לו השרים: אף-על-פי-כן, אף-על-פי שראינו ממך דבר כזה - אף-על-פי-כן

אויפהויבן און איז אריין גיזאגנען אין דעם גארטין אריין. און תיכף ווי מע האט אים אנגיהויבן צו לאגן. איז ער גיזאגנען און האט זיך גישטעלט לעבין דעם מענטשן וואס סע גישטאנען לעבין דעם גארטן פון דרויסן און דורך דעם איז ער ארויס בשלום און סע האט אים גאר ניט גישאט ווארין אנדערע אז זיי זענען אריין גיזאגנען אין דעם גארטין און מע האט זיי אנגיהויבן צו לאגן. זענען זיי אנטלויפן גיזאגנען מיט גרויס בלהה זייער. און זיי זענען גישלאגן גיזאגנען דורך דעם. און ער איז ארויס בשלום ושלחה דורך דעם וואס ער האט זיך גישטעלט לעבין דעם מענטשן. און די שרים האבין דאס גיזעהן און האבין זיך זייער פארווינדערט. וואס ער איז ארויס בשלום. דערנאך האט ער גיזייטן (והינט דער אמתן בן פלד האט גיזייטן) אז מע זאל נעמען דעם מענשן. און מע זאל אים אריין שטעלן אינעווייניק אין דעם גארטן אריין האט מען אזוי גיטאן. אזוי זענען אלע שרים אריין גיזאגנען אין

בשביל דבר אחד אין ראוי לתן לך המלוכה; ננסה אותך עוד בדבר אחד. אמרו לו: היות שיש כאן פסא מהמלך שהיה, והפסא בבה מאד, ואצל הפסא עומדים כל מיני חיות ועופות של עץ (והנה שהם חתכים וחתכים מן עץ, בלע"ז: אויסגעשניצט); ולפני הפסא עומד משה, ואצל המשה עומד שלחן, ועל השלחן עומד מנורה; ומן הפסא יוצאים דרכים כבוסים (שקורין געלאנגענע וועגן), והדרכים הם בגוים כבגן חומה (והנה גימאדטי וועגן), ואלו הדרכים יוצאים מן הפסא לכל צד; ואין אדם יודע כלל מה ענין הפסא הזה עם הדרכים הללו. ואלו הדרכים כשהם יוצאים ומתפשטים להלן איזה שעור, עומד

דעם גארטין אריין און זיי זענען זיך דארט דורך גיזאגנען און זענען ארויס בשלום.

האבין זיך די שרים צו אים אנגירופן. פון דעסט וועגן פארט חאטשע מיר האבין פון דיר גיזעהן אזוי א זאך. פון דעסט וועגן פארט. פון איין זאך וועגן. קומט דיר נאך ניט אפצוגיבן די מלוכה. מיר וועלן זיך פרויבן נאך מט איין זאך. באשר דא איז פארהאנגדן א שטול פון דעם מלך וואס סע גיווען. און די שטול איז זייער הויך. און ביי דער שטול שטייען אלייני חיות און עופות פון האלץ אויס גישניצט. און פאר דער שטול שטייט א בעטיל און ביי דעם בעט שטייט א טיש און אויף דעם טיש שטייט א לייכטער. און פון דער שטול גייען ארויס גישלאגנע וועגן. און די וועגן זענען גימאדט. און די וועגן גייען ארויס פון דער שטול אין אלע זייטן. און קיין שום מענטש ווייסט גאר ניט וואס סע איז די זאך פון דער שטול מיט די וועגן און די וועגן אז זיי גייען ארויס אן ציהען זיך אועק א שטיק. שטייט דארט א

שם אריה של זהב, ואם ללך ויתקרב
אצלו איזה אדם אזי יפתח את פיו
ויבלענו; ולהלן מן אותו האריה
מתפשט הדרך עוד להלן יותר. וכן
בשאר הדרכים היוצאים מן הפסא.
הינו שגם הדרך השני היוצא מן
הפסא לצד אחר הוא גם כן כף,
כשמתפשט ונמשך הדרך איזה שעור,
עומד שם מין חיה אחר, כגון לביא
של מיני מתכות, ושם גם כן אי
אפשר להתקרב אליו כנ"ל, ולהלן
מתפשט הדרך יותר, וכן בשאר
הדרכים, ואילו הדרכים הם מתפשטים
והולכים בכל המדינה כלה. ואין שום
אדם יודע ענן הפסא הנ"ל עם כל
הדרכים הנ"ל, עם הדרכים הנ"ל;

גילדינער לייב. און אז א מענטש זאל צו אים צו
גיין. וועט ער שפיען דאס מויל און וועט אים
איינשלינגען. און ווייטער פון דעם לייב ציהט זיך
דער וועג נאך ווייטער. און אזוי ביי די איבריגע
וועגן וואס זיי גייען ארויס פון דער שטול. דהיינו
ביי דעם אנדערן וועג וואס סע גייט ארויס פון
דער שטול צו איין אנדערע וייט. איז אויך אזוי.
אז דער וועג ציהט זיך א שטיק אוועק. שטייט
דארט איין אנדערע חיה. דהיינו א לעמפערט פון
איינ ווארק. און דארט קאן מען אויך צו אים גיט
צו גיין (כנ"ל ווארען ער וועט איין שלינגען) און ווייטער פון
דעם לעמפערט ציהט זיך דער וועג ווייטער. און
אזוי איז ביי די איבריגע וועגן. און די דאזיגע
וועגן. ציהען זיך און גייען אין דער גאנצער
מדינה. און קיין שום מענטש ווייטסט נישט וואס די
זאך איז פון דער שטול מיט די אלע זאכן מיט די
וועגן. כן וועסט דעמיט גפרובט ווערן. אויב
דו וועסט קאנען וויסן די זאך פון דער שטול מיט

פי המלך שהיה עשה כל דבר בחכמה
באפן שלא יבין שום אדם את הענין.
עד שיבוא חכם מפלג שיבין את
הדבר, ויוכל לבנו להחליף ולסדר כל
הדברים כראוי. וכן המטה - הבין,
שצריכין לנתקה קצת מן המקום
שעומדת, וכן השלחן צריכין גם כן
לנתקו קצת, לשנות מקומם קצת, וכן
המגורה צריכין גם כן לנתקה קצת
ממקומה; וכן העופות והחיות צריכין
גם כן לשנותם כלם ממקומם, לקח
זה העוף ממקום זה - ולהעמידו
במקום זה, וכן כלם; פי המלך עשה
הכל בערמה ובחכמה באפן שלא יבין

ער איז גיווען האט איטליכע זאך גיטאן מיט חכמה
און האט אלץ פארשטעלט. כדי קיינער זאל נישט
פארשטיין די זאך וואס ער מיינט ביז סע וועט
קומען אזוי א ווילד גרויסער חכם וואס ער וועט
זיך שטויסן און וועט קענען צוטרעפן אלץ
איבער צו ייטשן. און מסדר צו זיין אלע זאכן
אזוי ווי סע דרך.
און אזוי דאס בעטיל. האט ער פארשטאנען אז
מע באדארף עס אביסל אוועק רוקן פון דעם
ארט ווי סע שטייט. און אזוי דעם טיש באדארף
מען אויך אביסל אוועק רוקן פון דעם ארט און
אזוי דעם לייכטער באדארף מען אויך אביסל
אוועק רוקן פון אים ארט. און אזוי די עופות און
די חיות מוז מען זיי אויך אלע איבער שטעלן.
מע זאל נעמען דאס עוף פון דעם ארט און מע זאל
עס שטעלן אויך דעם ארט. און אזוי אלע מוז מען
אלץ איבער שטעלן אנדערש. ווארען דער מלך
האט אלץ אין מיטטע פארשטעלט מיט חכמה כדי
קיינער זאל נישט וויסן וואס מע מיינט. ביז סע

פב. מי שאינו מאמין בדברי הצדיקים ראוי לענש; כל-שכן מלגלג.

פג. כשאחד בא לקרב את עצמו לצדיק, מתר לו להרחיקו כששואל קשיות שאינו צריך.

פד. כשהצדיק אמר תורה לעם, מתר לו לחבב תורתו בעיניהם קדם שיאמר.

פה. אפלו זוג ראשון מתהפך בתפלה.

פו. בעולם הזה, כל הרוצה לקרב את עצמו - מקרב; אבל בעולם הבא אין מקרבין אלא המקרבין מקרב.

פז. צדיק שקרב את האדם, והאדם הזה לא רצה לקרב את עצמו - מתר לו לרחות בידים.

פח. הצדיק יכול לענש את האדם במיתה אפלו על-ידי חלישות דעתו, אפלו בטעות.

פט. דברים שאמה שמע מפי הצדיק הם מועילים יותר ממה שאמה לומד בספרים.

צ. אדם מבין יותר כשראה פני המדבר.

צא. על-ידי דבור קל של הצדיק נפתח אור גדול; אז בנקל לבגי אדם להשיג חכמות רמות.

צב. מי שאינו נהג בשורה, מתר להשתעבד בו.

צג. לפעמים הצדיק מנשא את האדם - ואחר-כך משפילו; וזה לטובת האיש.

צד. יש צדיק נקרא 'טוב', ויש צדיק שאינו נקרא 'טוב', ויש רשע רע,

ויש רשע שאינו רע.

צה. גנאי הוא וספלות לדור שקפופין לזה שאין לו מי שיעשה מלאכתו.

צו. ללמד לאחרים - עדיף ממצעה.

צז. יש לזהר מלהראות חסידות לפני גדולים.

צח. מהות האדם נכר על-ידי התקרבותו, כשראין למי הוא מקרב.

צט. הצדיק אל יסכן עצמו להתפלל בעצמו עד שיהיה הוא מסכן, אלא ישתתף עמו צדיק אחר.

ק. הצדיק יש לו כח להתפלל על אדם שינצל מחטאים.

קא. הצדיק הוא הצלם-אלקים של הדור.

קב. הצדיק הוא סובל לסובליו בעת צרתם.

קג. כול אדם שיהיה צדיק אף-על-פי שאין לו בטחון בשלמותו.

קד. הצדיק יכול להתענג - ואינו ירא מהנצר הרע, כי תורתו מגנה עליו.

קה. מי שאינו עומד בפני רבו נקרא רשע, ואינו מאריך ימים, ותלמודו משתכח.

קי. אין להטריח את השם בתברך כשיכולין להועיל על-ידי דבר אחר.

קי. לפעמים על-ידי נחת-רוח אחד ומעט שעשין לצדיק, על-ידי-זה זוכין לעולם הבא.

קי. מי שיש לו אמונה שלמה בהשם ותברך, יכול לעשות נחת-רוח

עשרים וארבעה ראשי משמרות

כהונה - א' יהוה-ריב. ידעיה הב'. חרם

הג'. שערים הד'. מלפיה הה'. מימין

הו'. הקוץ הז'. אביה הח'. ישוע הט'.

שכניהו הי'. אלשיב י"א. יקים י"ב.

חפה י"ג. ישבאב י"ד. בלגה ט"ו.

אמר ט"ז. חזיר י"ז. הפצץ י"ח.

פתחיה י"ט. יחזקאל כ'. יכין כ"א.

גמול כ"ב. דלניהו כ"ג. מעזניה כ"ד.

יחדיהו. יחח. מיכה. שמיר. ושיה.

זכריהו. נעזיהו. ושהם. וזפור. ועברי.

ירחמאל. בני אסף. זפור. ויוסף.

ונתניה. ואשראלה. בני אסף. ודותון.

בני ידותון. גדליהו. וצרי. וישעיהו.

חשביהו. ומתתיהו. בני הימן. בקניהו.

מתניהו. עזיאל. שבואל. וירימות.

חנניה. חנני. אליאתה. גדלתי

ורוממתי-עזר. ישבקשה. מלותי.

הותיר. מחזיאות.

כל אלה ראשי העשרים וארבעה

משמרות ליה.

בני משלמיהו זכריהו. ידעאל.

זבדיהו. יתניאל. עילם. יהוחנן.

אליהועני. שמעיה. יהוזבד. יואח.

ושכר. ונתנאל עמיאל. יששכר.

פעלתי עתני. ורפאל. ועובד. אלזבד.

אליהוא. וסמכיהו. חסה. שמרי.

חלקיהו. טבליהו. זכריהו. שפים.

אחיה. ישעיהו. ירם. זכרי. שלמית.

בנניהו. חשביהו. יריה הראש.

ראשי האבות וכו' - ישבעם בן

זבדיאל. דודי האחותי. ומקלות

הנגיד. בניהו בן יהונדע הכהן.

עמיזבד בנו. עשהאל אחי יואב.

וזבדיה בנו. שמהות היוזרה. עירא בן

עקש התקועי. חלץ הפלוני. סככי

החשתי. אביעזר הענתותי. מהרי

הנטופתי. בניה הפרענתי. חלדי

הנטופתי עתניאל. אליעזר בן-זכרי.

שפטיהו בן מעכה. חשביה בן

קמואל. צדוק. אליהוא מאחי דוד.

עמרי בן מיכאל. ישמעיהו בן

עבדיהו. ורימות בן עזריאל. הושע בן

עזריהו. יואל בן פדריהו. ידו בן

זכריהו. יעשיאל בן אבנר. עזראל בן

ירחם. עזמות בן עדיאל. יהונתן בן

עזיהו. עזרי בן פלוס. שמעי הרמתי.

זבדי השפמי. בעל חנן הגדרי. יועש.

שטיי השרוני. שפט בן עדלי. אוביל

הישמעלי. יחדיהו המרגתי. יזיז

ההגרי. יהונתן דוד דויד. ויחיאל בן

חכמוני. חושי הארפי. יהונדע בן

בניהו.

ואלה ראשי אבותיהם העולים מבבל.

גרשם. דנאל. חטוש. מבגי שכניה,

מבגי פרעש זכריה. אליהועני בן

זרחיה. מבגי שכניה בן יחזיאל. ומבגי

עדין עבד בן יונתן. ומבגי עילם

ישעיה בן עתליה. ומבגי שפטיה

זבדיה בן מיכאל. מבגי יואב עבדיה

בן יחזיאל. ומבגי שלומית בן יוספיה.

ומבגי בכי זכריה בן בכי. ומבגי עזגד

יוחנן בן הקטן. ומבגי אדניקים

אחרונים, אליפלט. יעזאל. ושמעיה.

דלכא באמת, במחשבות קדושות וזכות שתהיה המחשבה קשורה אל כל דבורי התפלה בקשר אמיץ וחזק באחדות גמור. ולא יעלה על לבנו שום פניה ומחשבה זרה בשעת התפלה. רק נזכה בשעת התפלה להעביר מדעתנו כל הפניות וכל המחשבות הטורדות ולא יעלה על דעתי שום מחשבה של שטות של איזה צד גדלות של הבל, לחשב שאני מייחס ובעל משפחה, או להדמות בעיני שפכר היה לי יגיעה ועמל בעבודת הבורא יתברך שמו. אף אפיר חסרונני ואדע שפלותי באמת ואשפח את כל משפחתי ובית אבי, ואת כל מיני מחשבות שמגיע מהם איזה צד פניה של גדלות והתנשאות. רק אעמד כדש ובאביון ואדע פחיתותי וגריעותי ושפלותי באמת לאמתו. אבל אהיה בטוח בחסדך הגדול שאמה שוכן את דכא ושפל רוח, ואמה קרוב לנשפרי לב. ובחסדך הגדול לכד ארחיב את לבי להתפלל לפניך בשמחה אמתית. אגילה ואשמחה בישועתך באפן שתהיה תפילתי בתכלית השלמות וזה וצחה ונכונה ושגורה כפי, באפן שתשמע ותקבל את תפלותינו ותחנוניתנו ובקשונותינו ונזכה למשל בתפלותינו שיהיה לנו כח לפעל בתפלתנו כל מה שנוצח, אפילו לשנות הטבע. ותמלא כל משאלות לבנו לטובה ברחמים. ותתעזן ותשתעשע עם תפלותינו תמיד, ועל ידי זה תקים

את עולמך וכל אשר בה בכח העשרה מאמרות, ותמשיך עלינו חסדים טובים תמיד. ותמתיק ותבטל מעלינו ומעל כל ישראל כל הדינים שבעולם, ותשבר ותבטל מעלינו כל הגזרות קשות שבעולם, בין אותם שפכר נגדו, ובין אותם שרוצים לגזר חס ושלום.

רבונו של עולם מלא רחמים, עזרת אבותינו אתה הוא מעולם, מגן ומזינע להם ולבניהם אחריהם בכל דור ודור, ראה נא בענינו וריבה ריבנו ומהר לגאלנו גאלה שלמה מהרה למען שמך, ובפרט מפל הגזרות קשות אשר נשמעו בימינו שרוצים לגזר חס ושלום חס ושלום. חמל על שארית עמך בית ישראל ובטל אותם מעלינו בבטול גמור. כי אין מי שיעמוד בעדנו, שמך הגדול יעמוד לנו בעת צרה. כי לא דבר יי למחות את שם ישראל חלילה.

רבונו של עולם, כפי עמך ירדתנו עתה בסוף הגלות הארך המר הזה, אשר ירדנו פלאים כמו שכתוב: "ותרד פלאים אין מנחם לה". ואנו רחוקים ממך כמו שאנו רחוקים, כפי אשר יודע כל אחד ואחד מעט בנפשו. ובכל יום ויום נאמר מה יהא בסופנו. ואנו מתחזקים ומצפים בכל יום לישועה, אולי יחוס עתה אולי ירחם עתה. אולי נתחיל להתעורר מעתה לעזב דרכנו הרע ומחשבותינו

המגנות וכו', ואם חס ושלום חס ושלום לא יעלה שיתוסף על ישראל חלילה עוד גזרה אחת מהגזרות שנסמנו לגזר חלילה, כמעט אפס תקוה חלילה. כי גם עתה קשה וכבד עלינו על הגלות, ורבים מעמך ישראל נתרחקו ממך מחמת על מרירת הגלות בגשמיות ורוחניות, כי מפל צד אורבים עלינו מלמעלה ומלמטה, בגוף ונפש וממון, באשר נגלה לפניך יודע נסתרות, "ועתה יי אלהינו אבינו אתה, אנחנו החמר ואתה יצרנו ומעשה ידך כלנו. אל תקצף יי עד מאד ואל לעד תזכר עון הן הבט נא עמך כלנו". ראה את עמך מרודים מאד, ראה "כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב בישראל".

אבינו שבשמים, זכור נא את כל התפלות ותחנונות ובקשות שהתפללו והתחנונו הצדיקים האמתים לבטל אלו הגזרות שהתחילו לצמח בימיהם. זכור נא את כל מיני ההמתקות שעסקו הצדיקים בהם להמתיק הדינים ולבטל כל הגזרות. זכור והבט על כל הדמעות ששפכו לפניך פנים על זה, וכמה תורות נפלאות ונוראות אמרו בשביל זה, וכמה המתקות המתקו על ידי השמחות והמחאת כף ורקודין בשמחה של מצוה, וכל אשר פעלו ועשו ומסרו נפשם על זה לבטל כל הגזרות שחפצים לגזר חס ושלום. וברחמיך הרבים ככחם הגדול נתעכבו

עד הנה. עשה למען שמך, ולמען תפלתם ולמען המתקנתם של כל הצדיקים שוכני עפר שעסקו בחייהם הקדושים, ולמען תפלתם שמתפללים עדן על עמך ישראל, ועשה את אשר תעשה ברחמיך הרבים וחסדיך העצומים ונפלאותיך הנוראות, ותשבר ותמגר ותעקר ותכלה ותבטל כל הגזרות שרוצים לגזר חס ושלום. ותטה לב הקסריים והמלכים והשרים עלינו לטובה. וכל הקמים עלינו לרעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם, ויקים מקרא שכתוב: "מפר מחשבות ערומים ולא תעשנה ידיהם תשיה". וכתוב: "רבות מחשבות בלב איש ועצת יי היא תקום", וכתוב: "יי הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים, עצת יי לעולם תעמד מחשבות לבו לדור ודור".

מריה דעלמא כלא, הבוחר בעמו ישראל באהבה, הבט משמים וראה כי היינו לעג וקלס, הביטה וראה שפלות ישראל פעת, מלא רחמים, בעל הישועות אדון הנפלאות, מלך ישראל וגואלו, צור ישראל וקדושו, קומה בעזרת ישראל. קומה והושיענו בעת צרה. יעזרנו רחמיך על בניך למענך. למענך למענך עשה ולא לנו, ראה עמידתנו בלבים ורקים. רחם עלינו בעל הרחמים, ואל תשפך חרונו עלינו, ובטל מעלינו מחשבות שונאנו. בטל מעלינו כל גזרות לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שישי

לנצח עוד יום

כ"ח ע"א ואידך, דבי רבי, מאי טעמא לא ילפי מהקישא? אמר לך: אי מהתם, איכא למימר דהוקש זמן אכילת הבכור לזמן אכילת חזה ושוק של תורה. מה תורה נאכלת ליום ולילה, אף בכור ליום ולילה. ואידך, רב, דיליף מ"יבשרם יהיה לך", סבירא ליה: אמר קרא "וכשוק הימין לך יהיה". הוסיף לך הכתוב והיה אחרת בבכור שזמן אכילתו יום אחד יותר מתורה.

ואידך, דבי רבי: אי מהתם איכא למימר, האי "יהיה לך", לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן. שלא מצינו לו מקור אחר בכל התורה כולה לבד מהבא, ולא אייתר קרא לאכילת בכור. ואידך, רב, דסבירא ליה דמהכא ילפינן לזמן אכילתו, מנא ליה שבכור בעל מום ניתן לכהן? אמר קרא: "יבשרם" לשון רבים. אחד תם ואחד בעל מום.

ואידך, דבי רבי, לא משמע ליה דקרא "יבשרם" קאתי לאחד תם ואחד בעל מום. אלא משמע ליה: "יבשרם" דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר.

שינוי במשנה: נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חודש. לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום.

אובעבא להו: הא דתנא לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום, היכי קאמר?

האם הכי קאמר: נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו כל י"ב חודש. ולאחר שנתו נמי רשאי לקיימו עוד שלשים יום. וארישא קאי, אנוולד בו מום תוך שנתו, וענין אחד קאמר.

או דלמא שני ענינים הם, והכי קאמר: היכא דנולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו רק כל שנים עשר חודש, ותו לא.

והיכא דנולד בו מום לאחר שנתו - אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום.

תא שמע: דתניא: בכור בזמן הזה - עד שלא נראה להראותו לחכם, שלא נפל בו מום עדיין, רשאי לקיימו. כלומר, חייב לקיימו ואפילו שתיים ושלש שנים.

ומשנראה להראותו לחכם, והיינו שנפל בו מום, הרי אם נולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו כל שנים עשר חודש. אחר שנתו - אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד, ואפילו שעה אחת.

אבל מפני השבת אבדה לבעלים (היינו בעליו הבהן), דאי שחית ליה לאלתר מסרח, אמרו חכמים -

רשאי לקיימו שלשים יום נוספים. ואי לא משכח כהן שחית ליה, ומולחו עד שימצא כהן.

וקא סלקא דעתין דהא דיכול לקיימו שלשים יום מחמת השבת אבדה איירי בגולד בו מום בתוך שנתו, ואיפשר בעיין, דגם התנא במשנתו כוונתו לומר שאפילו אם נולד המום בתוך שנתו נותנים לו עד שלשים יום לאחר שנתו.

ואמרין: ועדיין תיבעי לזי! שהרי בברייתא עצמה יש להסתפק מהי כוונתו של התנא לומר:

האם האי שלשים יום קאי אנוולד בו מום אחר שנתו בדוקא הוא, אבל אם נולד תוך שנתו אין רשאי להשהותו אחר שנתו.

או דלמא, אפילו בגולד בו מום קודם שנתו רשאי לקיימו שלשים יום לאחר שנתו?

תא שמע: נולד בו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו - משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו.

שמע מינה דאם נולד בו מום תוך שנתו אין נותנים לו שלשים יום לאחר שנתו. דהא משלימין לו חמשה עשר יום" קאמר, ומשום שנולד המום בחמשה עשר יום לפני סוף שנתו, הא אם נולד בו המום שלשים יום לפני סוף שנתו אין נותנים לו לאחר שנתו כלום. ורק בגולד בו מום לאחר שנתו נותנים לו שלשים יום.

והך מסייע לרבי אלעזר. דאמר רבי אלעזר: בכור שנולד בו מום לאחר שנתו - נותנין לו שלשים יום משעה שנולד בו מום, אך אם נולד בתוך שנתו אין נותנים לו כלום אחר שנתו.

איכא דאמרי: אמר רבי אלעזר. מניין שאפילו לבכור שנולד בו מום בתוך שנתו שנותנים לו שלשים יום אחר שנתו.

שנאמר: "לפני ה' אלוהיך תאכלנו שנה בשנה". דמלישא דקרא "שנה בשנה" משמע שנותנים לו שנתיים.

איזהו "ימים" החשובין "שנה"? הוי אומר אלו שלשים יום כמתבאר במסכת ראש השנה. הילכך נותנים לו שנה, ועוד חודש השקול כשנה.

והך לישנא פליגא ארעיל. וסבירא ליה דאף בגולד בו מום תוך שנתו נותנים לו שלשים יום לאחר שנתו.

מיתבי, נולד בו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו - משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו.

דייקנין: השלמה לשלשים יום, לבכור שנולד בו מום תוך שנתו, בסמוך לסיומה של השנה - אין!

אבל מיהבה שלשים יום שלימים לאחר שנתו [למי שנולד בו מום תוך שנתו] - לא! ומסקינן: תיובתא דרבי אלעזר תיובתא.

מתניתין:

א. השוחט את הבכור שלא על פי הוראת חכם, ומראה את מומו לחכם לאחר שחיטה, ונמצא מום קבוע -

רבי יהודה מתיר את הבכור באכילה.

רבי מאיר אומר: הואיל ונשחט שלא על פי הוראת מומחה אסור.

ב. מי שאינו מומחה, שלא נתן לו הנשיא שבארץ ישראל רשות להורות דיני בכורות ובכל זאת היה רואה את הבכור, והתירו למרות שלא קיבל רשות, ונשחט על פיו - הרי זה הבכור יקבר.

ושלם, זה שהורה וגרם להפסד, מביתו.

גמרא:

אמר רבה בר בר חנה: במום שהוא בדוקין שבעין ונשחט ללא הוראת חכם, ורק לאחר שחיטה הורה בה חכם - דכולי עלמא לא פליגי דאסור.

והטעם: מפני שהן משתנין מחמת צער השחיטה. שעל אף דעכשיו נראה מום קבוע יתכן שאם החכם היה רואהו קודם שחיטה לא היה מתיר.

ולא נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר, אלא במומין שבגוף. דרבי מאיר סבר, גזרינן מומין שבגוף שאינם משתנים אטו דוקין שבעין שיכולים להשתנות.

ורבי יהודה סבר, לא גזרינן מומין שבגוף אטו מום שברדקין שבעין.

תניא נמי הכי דבמומין שבגוף פליגי:

השוחט את הבכור ומראה את מומו לאחר שחיטה.

רבי יהודה אומר: בדוקין שבעין אסור, מפני שהן משתנין, ואולי קודם שחיטה לא היה מום קבוע.

במומין שבגוף מותר, מפני שאין משתנין.

רבי מאיר אומר: אחד זה ואחד זה אסור מפני שהן משתנין.

והוינן דבברי רבי מאיר דאמר שאפילו מומים שבגוף משתנים לאחר שחיטה: "מפני שהן משתנין" סלקא דעתך?

דהיינו מומין שבגוף - מי משתנין? אלא, הכי פירשו: מפני מומין המששתנין [בדוקין שבעין], גזרינן אף על מומין שאינם משתנים.

עין משפט
נר מצוה

בח:

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי פֿיג מלכות
 כבודות הלל ו סג
 עשין ירו ט״ש״ע יד סמן
 ש״ע פֿיג 3:
ט ב ג מיי פֿיג מהל
 סהדרין הל ו ט״ש״ע
 ח״מ סה פֿיג 3:
ד מיי פֿיג מהל שחטה
 הל א ט״ש״ע יד סה
 ט״ש״ע פֿיג 3:
ה א מיי פֿיג מהל סהדרין
 הלס ב ט״ש״ע ח״מ ס
 סה פֿיג 3:
ו א מיי פֿיג מלכות
 כבודות הלל ו סג
 עשין ירו ט״ש״ע יד סמן
 ש״ע פֿיג 3:

גליון הש"ס

תוס' ר"ח רביע וכו' אלא
תקנת חכמים בעלמא
הוא. עי' צ"ח סג ע"ב מד"ה
לחומר:

שיטה מקובצת

[illegible]

למחיצות ר"ע ואולי דל"ל
למחיצות ר' טרפון נמחק וע'
למחיצות דף סד ע"ב.

רבינו ג

שבעין: מתינתין נמי דיקא
קניסין ר' מאיר. דקאמר
הואיל נשחט שלא ע"פ
מזמחה אסור על"פ הלשון
הוא מוס קבוע: לאכזרשי
ההדי. כגון הרשעה לאחר
מיתה מיתחו מוס קבוע.
הוא יוס ואמר דודאי כ'
הוא גוונא חויניא קודם
שנשחט: מתינתין אמת
שכחלו משתי הוו סהדי
שקיי ואסור הכבד: בא
איראן. אלמדך: לימא תנן
תמא כ"מ מאיר. כלומר
הוא רבתינו אסור אחר

עד כמה פרק רביעי בכורות

רבי דקחא ומוצהא לנפח. ואשפי שקוטרס מוסר דהור
מנון הוועלט בקפס שחל יחירו חסל פ' מוס ושמל
יחירו לא מוסר דמוסרס ומוסרס א"ל חתם חכמים שחל
ואשפי ד' לאירי בכל מוס אפילו דעס יסחירו מומחה על ידו מ"מ חשיב
אין ספק קטש דקחא ומוצהא ומוסר דהור
מומחה וכן א"ל פלג צ' מוס ש' ואי
דעס מייך ק' טיפה דקוקן שטענן
דוקוק א"ל ניחא טעם ד' קיימל נ'
כרבי יהודה דפרשיתס וליגדיה אינו
דקפס דקוקן דקוקן שטען ועד
שפירס דהיינו טעמא דממשל מוחה
ששעירו חכמים דלוי ש' וימר כ"ו
שטענדעס שטענן אין דהור
דמחומה נמי אשכחן אשיו ש' אלל
נמחלה ש' חולין דלמחנין דקפס
ע"ל (מבטור דף ת"א) לא קוסם שחכר
חומה נמי אל פלגס חולין וימרי
לא מ' ממש לתרומה דלסורה גורס
דלסורה גורסיה אלל כדור אלל ומומין
ש' לגמרי כצ"י ואלל:

[illegible]

הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על

[illegible]

ס: לא בדוקין שבעין ודברי הכל. משום הכי יקבר דמשתנין: משלם רביע לזקה. ואית דאמרי ויחור דהוי ממו מטול כספא הוואל ואיכא דוקין דלא משתני. למ"ה (b) ומחצה לזבוב משום

(א) נראה דל"ל אחי' דאחיי' דמשו"ה משום דאחיי' וכו' וע"י כנ"ל דף קמו ע"כ ובדברי רבינו שם ובדברי הרשב"ם כדל

הואיל "מתי" נמי דיקא. דבמומין שבגוף פליגי אבל בדוקין לא פליגי: הואיל
 ונאמריש שיש להם מומין, דלא משכח ביה ר' מאיר שום ריעותא
 אלא קנסו דשטחו שלא על פי מומחה ואי בדוקין שבטעין הוה ליה
 ממתי ר' מאיר אוסר הואיל ומשטתין אלא ודאי ליכא ריעותא דבמומין

הגוף פלגי וקנסה קנים גזירה משום
שענין: ודלומו משיטנו. כל דוקין
דוקין: משמעין או תלמוד דוקין ושיטת
איכא דמשמין ויחלל דלל משמין
ומימר וי למזמן שצנור גזירין אטו
דוקין משמין: למאי נפקא מינה.
הא אפילו איכא דלל משמין והואיל ולא
קום יל דל משמין או יל משמין
כולו שקרי: אטו שמשון בלל מומחה:
לאכזשו פסדי: אטו שחט בלל מומחה
ורשמה חזינה יל קצוע וקצין: מדי
יל ויל משמין ומימר: או היל ו
מחיים: שקרי גזירה ויאסור לדברי

הכח: מקטנים ענייניו. ושי"ר ילידה
ללא חסד: **ספחתי** כר' **חזיתי**. לחסד
לעיל (ע"ה) אחד זה ואחד זה אכור דקטני
יקבר יאמר"ו שפחתי ממתחתי: יאמר
לחם בדקוקן שפחתי אמר יקבר
לדלדני הכל משתתין: **קטטו** **משלם**.
לכח ונתן דקטני דמיני משום ככור
במהם דקטני ולככור במהם נפקא חזי
דמיני. משום הכי משלם מחלה דממון
המעות נפקא חזי דלחית למימר
אפסדיה אפסדיה דלא לאו חזי שרי לא
יש הכי כי הוה מימיני לאו קמי מומחה
גמור ושרי לאו חזי אכל לאו והשפח
בעי קבורה ודחית למימר דלאו חזי
אפסדיה לדלמלא לאו הוה מומחה
ומומחה גמור לאו חזי שרי לאו חזי
אשכח לאו חזי נפיל ביה לעולם מום
קבוע עד שימות: מ"ע. רביע דקק
ומחלה נפקא: **גם** **הפסידים** **חמוצ**.
לפיכך הפסידים המרובין: **לפום** **המיום**.
ישלם. לוח חצי דמיני המרובין וזהו
חצי דמיני המעותין: **משום** **גמיר**
מגזלי כסות דקטני נענו. **כח** **גמיר**
טורח מגזלי במהם דקק שיש בה טורח
גדול לגלגלו חזי שפחתי הכסור וזהו
לכח: **ממנו** **מחלה** **דקטני** **דשפח** **לא** **היכלאו**

[illegible][illegible]

י"ה. דפטרור מלשלם משום דטועה בדבר משנה חוזר דתנן גיטלה האם שלה כשרה: אין שוחטין שכר שגוטל מתירו:

ממין וא"ע.

מסורת הש"ס

(א) (ר"ם כ"ג) (ב) ב"ק ק"ז: (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כ"א) (כ"ב) (כ"ג) (כ"ד) (כ"ה) (כ"ו) (כ"ז) (כ"ח) (כ"ט) (ל) (ל"א) (ל"ב) (ל"ג) (ל"ד) (ל"ה) (ל"ו) (ל"ז) (ל"ח) (ל"ט) (מ) (מ"א) (מ"ב) (מ"ג) (מ"ד) (מ"ה) (מ"ו) (מ"ז) (מ"ח) (מ"ט) (נ) (נ"א) (נ"ב) (נ"ג) (נ"ד) (נ"ה) (נ"ו) (נ"ז) (נ"ח) (נ"ט) (ס) (ס"א) (ס"ב) (ס"ג) (ס"ד) (ס"ה) (ס"ו) (ס"ז) (ס"ח) (ס"ט) (ע) (ע"א) (ע"ב) (ע"ג) (ע"ד) (ע"ה) (ע"ו) (ע"ז) (ע"ח) (ע"ט) (פ) (פ"א) (פ"ב) (פ"ג) (פ"ד) (פ"ה) (פ"ו) (פ"ז) (פ"ח) (פ"ט) (צ) (צ"א) (צ"ב) (צ"ג) (צ"ד) (צ"ה) (צ"ו) (צ"ז) (צ"ח) (צ"ט) (ק) (ק"א) (ק"ב) (ק"ג) (ק"ד) (ק"ה) (ק"ו) (ק"ז) (ק"ח) (ק"ט) (ק"י) (ק"יא) (ק"יב) (ק"יג) (ק"יד) (ק"טו) (ק"טז) (ק"יז) (ק"יח) (ק"יט) (ק"כ) (ק"כ"א) (ק"כ"ב) (ק"כ"ג) (ק"כ"ד) (ק"כ"ה) (ק"כ"ו) (ק"כ"ז) (ק"כ"ח) (ק"כ"ט) (ק"ל) (ק"ל"א) (ק"ל"ב) (ק"ל"ג) (ק"ל"ד) (ק"ל"ה) (ק"ל"ו) (ק"ל"ז) (ק"ל"ח) (ק"ל"ט) (ק"מ) (ק"מ"א) (ק"מ"ב) (ק"מ"ג) (ק"מ"ד) (ק"מ"ה) (ק"מ"ו) (ק"מ"ז) (ק"מ"ח) (ק"מ"ט) (ק"נ) (ק"נ"א) (ק"נ"ב) (ק"נ"ג) (ק"נ"ד) (ק"נ"ה) (ק"נ"ו) (ק"נ"ז) (ק"נ"ח) (ק"נ"ט) (ק"ס) (ק"ס"א) (ק"ס"ב) (ק"ס"ג) (ק"ס"ד) (ק"ס"ה) (ק"ס"ו) (ק"ס"ז) (ק"ס"ח) (ק"ס"ט) (ק"ע) (ק"ע"א) (ק"ע"ב) (ק"ע"ג) (ק"ע"ד) (ק"ע"ה) (ק"ע"ו) (ק"ע"ז) (ק"ע"ח) (ק"ע"ט) (ק"פ) (ק"פ"א) (ק"פ"ב) (ק"פ"ג) (ק"פ"ד) (ק"פ"ה) (ק"פ"ו) (ק"פ"ז) (ק"פ"ח) (ק"פ"ט) (ק"צ) (ק"צ"א) (ק"צ"ב) (ק"צ"ג) (ק"צ"ד) (ק"צ"ה) (ק"צ"ו) (ק"צ"ז) (ק"צ"ח) (ק"צ"ט) (ק"ק) (ק"ק"א) (ק"ק"ב) (ק"ק"ג) (ק"ק"ד) (ק"ק"ה) (ק"ק"ו) (ק"ק"ז) (ק"ק"ח) (ק"ק"ט) (ק"ק"י) (ק"ק"יא) (ק"ק"יב) (ק"ק"יג) (ק"ק"יד) (ק"ק"טו) (ק"ק"טז) (ק"ק"יז) (ק"ק"יח) (ק"ק"יט) (ק"ק"כ) (ק"ק"כ"א) (ק"ק"כ"ב) (ק"ק"כ"ג) (ק"ק"כ"ד) (ק"ק"כ"ה) (ק"ק"כ"ו) (ק"ק"כ"ז) (ק"ק"כ"ח) (ק"ק"כ"ט) (ק"ק"ל) (ק"ק"ל"א) (ק"ק"ל"ב) (ק"ק"ל"ג) (ק"ק"ל"ד) (ק"ק"ל"ה) (ק"ק"ל"ו) (ק"ק"ל"ז) (ק"ק"ל"ח) (ק"ק"ל"ט) (ק"ק"מ) (ק"ק"מ"א) (ק"ק"מ"ב) (ק"ק"מ"ג) (ק"ק"מ"ד) (ק"ק"מ"ה) (ק"ק"מ"ו) (ק"ק"מ"ז) (ק"ק"מ"ח) (ק"ק"מ"ט) (ק"ק"נ) (ק"ק"נ"א) (ק"ק"נ"ב) (ק"ק"נ"ג) (ק"ק"נ"ד) (ק"ק"נ"ה) (ק"ק"נ"ו) (ק"ק"נ"ז) (ק"ק"נ"ח) (ק"ק"נ"ט) (ק"ק"ס) (ק"ק"ס"א) (ק"ק"ס"ב) (ק"ק"ס"ג) (ק"ק"ס"ד) (ק"ק"ס"ה) (ק"ק"ס"ו) (ק"ק"ס"ז) (ק"ק"ס"ח) (ק"ק"ס"ט) (ק"ק"ע) (ק"ק"ע"א) (ק"ק"ע"ב) (ק"ק"ע"ג) (ק"ק"ע"ד) (ק"ק"ע"ה) (ק"ק"ע"ו) (ק"ק"ע"ז) (ק"ק"ע"ח) (ק"ק"ע"ט) (ק"ק"פ) (ק"ק"פ"א) (ק"ק"פ"ב) (ק"ק"פ"ג) (ק"ק"פ"ד) (ק"ק"פ"ה) (ק"ק"פ"ו) (ק"ק"פ"ז) (ק"ק"פ"ח) (ק"ק"פ"ט) (ק"ק"צ) (ק"ק"צ"א) (ק"ק"צ"ב) (ק"ק"צ"ג) (ק"ק"צ"ד) (ק"ק"צ"ה) (ק"ק"צ"ו) (ק"ק"צ"ז) (ק"ק"צ"ח) (ק"ק"צ"ט) (ק"ק"ק) (ק"ק"ק"א) (ק"ק"ק"ב) (ק"ק"ק"ג) (ק"ק"ק"ד) (ק"ק"ק"ה) (ק"ק"ק"ו) (ק"ק"ק"ז) (ק"ק"ק"ח) (ק"ק"ק"ט) (ק"ק"ק"י) (ק"ק"ק"יא) (ק"ק"ק"יב) (ק"ק"ק"יג) (ק"ק"ק"יד) (ק"ק"ק"טו) (ק"ק"ק"טז) (ק"ק"ק"יז) (ק"ק"ק"יח) (ק"ק"ק"יט) (ק"ק"ק"כ) (ק"ק"ק"כ"א) (ק"ק"ק"כ"ב) (ק"ק"ק"כ"ג) (ק"ק"ק"כ"ד) (ק"ק"ק"כ"ה) (ק"ק"ק"כ"ו) (ק"ק"ק"כ"ז) (ק"ק"ק"כ"ח) (ק"ק"ק"כ"ט) (ק"ק"ק"ל) (ק"ק"ק"ל"א) (ק"ק"ק"ל"ב) (ק"ק"ק"ל"ג) (ק"ק"ק"ל"ד) (ק"ק"ק"ל"ה) (ק"ק"ק"ל"ו) (ק"ק"ק"ל"ז) (ק"ק"ק"ל"ח) (ק"ק"ק"ל"ט) (ק"ק"ק"מ) (ק"ק"ק"מ"א) (ק"ק"ק"מ"ב) (ק"ק"ק"מ"ג) (ק"ק"ק"מ"ד) (ק"ק"ק"מ"ה) (ק"ק"ק"מ"ו) (ק"ק"ק"מ"ז) (ק"ק"ק"מ"ח) (ק"ק"ק"מ"ט) (ק"ק"ק"נ) (ק"ק"ק"נ"א) (ק"ק"ק"נ"ב) (ק"ק"ק"נ"ג) (ק"ק"ק"נ"ד) (ק"ק"ק"נ"ה) (ק"ק"ק"נ"ו) (ק"ק"ק"נ"ז) (ק"ק"ק"נ"ח) (ק"ק"ק"נ"ט) (ק"ק"ק"ס) (ק"ק"ק"ס"א) (ק"ק"ק"ס"ב) (ק"ק"ק"ס"ג) (ק"ק"ק"ס"ד) (ק"ק"ק"ס"ה) (ק"ק"ק"ס"ו) (ק"ק"ק"ס"ז) (ק"ק"ק"ס"ח) (ק"ק"ק"ס"ט) (ק"ק"ק"ע) (ק"ק"ק"ע"א) (ק"ק"ק"ע"ב) (ק"ק"ק"ע"ג) (ק"ק"ק"ע"ד) (ק"ק"ק"ע"ה) (ק"ק"ק"ע"ו) (ק"ק"ק"ע"ז) (ק"ק"ק"ע"ח) (ק"ק"ק"ע"ט) (ק"ק"ק"פ) (ק"ק"ק"פ"א) (ק"ק"ק"פ"ב) (ק"ק"ק"פ"ג) (ק"ק"ק"פ"ד) (ק"ק"ק"פ"ה) (ק"ק"ק"פ"ו) (ק"ק"ק"פ"ז) (ק"ק"ק"פ"ח) (ק"ק"ק"פ"ט) (ק"ק"ק"צ) (ק"ק"ק"צ"א) (ק"ק"ק"צ"ב) (ק"ק"ק"צ"ג) (ק"ק"ק"צ"ד) (ק"ק"ק"צ"ה) (ק"ק"ק"צ"ו) (ק"ק"ק"צ"ז) (ק"ק"ק"צ"ח) (ק"ק"ק"צ"ט) (ק"ק"ק"ק) (ק"ק"ק"ק"א) (ק"ק"ק"ק"ב) (ק"ק"ק"ק"ג) (ק"ק"ק"ק"ד) (ק"ק"ק"ק"ה) (ק"ק"ק"ק"ו) (ק"ק"ק"ק"ז) (ק"ק"ק"ק"ח) (ק"ק"ק"ק"ט) (ק"ק"ק"ק"י) (ק"ק"ק"ק"יא) (ק"ק"ק"ק"יב) (ק"ק"ק"ק"יג) (ק"ק"ק"ק"יד) (ק"ק"ק"ק"טו) (ק"ק"ק"ק"טז) (ק"ק"ק"ק"יז) (ק"ק"ק"ק"יח) (ק"ק"ק"ק"יט) (ק"ק"ק"ק"כ) (ק"ק"ק"ק"כ"א) (ק"ק"ק"ק"כ"ב) (ק"ק"ק"ק"כ"ג) (ק"ק"ק"ק"כ"ד) (ק"ק"ק"ק"כ"ה) (ק"ק"ק"ק"כ"ו) (ק"ק"ק"ק"כ"ז) (ק"ק"ק"ק"כ"ח) (ק"ק"ק"ק"כ"ט) (ק"ק"ק"ק"ל) (ק"ק"ק"ק"ל"א) (ק"ק"ק"ק"ל"ב) (ק"ק"ק"ק"ל"ג) (ק"ק"ק"ק"ל"ד) (ק"ק"ק"ק"ל"ה) (ק"ק"ק"ק"ל"ו) (ק"ק"ק"ק"ל"ז) (ק"ק"ק"ק"ל"ח) (ק"ק"ק"ק"ל"ט) (ק"ק"ק"ק"מ) (ק"ק"ק"ק"מ"א) (ק"ק"ק"ק"מ"ב) (ק"ק"ק"ק"מ"ג) (ק"ק"ק"ק"מ"ד) (ק"ק"ק"ק"מ"ה) (ק"ק"ק"ק"מ"ו) (ק"ק"ק"ק"מ"ז) (ק"ק"ק"ק"מ"ח) (ק"ק"ק"ק"מ"ט) (ק"ק"ק"ק"נ) (ק"ק"ק"ק"נ"א) (ק"ק"ק"ק"נ"ב) (ק"ק"ק"ק"נ"ג) (ק"ק"ק"ק"נ"ד) (ק"ק"ק"ק"נ"ה) (ק"ק"ק"ק"נ"ו) (ק"ק"ק"ק"נ"ז) (ק"ק"ק"ק"נ"ח) (ק"ק"ק"ק"נ"ט) (ק"ק"ק"ק"ס) (ק"ק"ק"ק"ס"א) (ק"ק"ק"ק"ס"ב) (ק"ק"ק"ק"ס"ג) (ק"ק"ק"ק"ס"ד) (ק"ק"ק"ק"ס"ה) (ק"ק"ק"ק"ס"ו) (ק"ק"ק"ק"ס"ז) (ק"ק"ק"ק"ס"ח) (ק"ק"ק"ק"ס"ט) (ק"ק"ק"ק"ע) (ק"ק"ק"ק"ע"א) (ק"ק"ק"ק"ע"ב) (ק"ק"ק"ק"ע"ג) (ק"ק"ק"ק"ע"ד) (ק"ק"ק"ק"ע"ה) (ק"ק"ק"ק"ע"ו) (ק"ק"ק"ק"ע"ז) (ק"ק"ק"ק"ע"ח) (ק"ק"ק"ק"ע"ט) (ק"ק"ק"ק"פ) (ק"ק"ק"ק"פ"א) (ק"ק"ק"ק"פ"ב) (ק"ק"ק"ק"פ"ג) (ק"ק"ק"ק"פ"ד) (ק"ק"ק"ק"פ"ה) (ק"ק"ק"ק"פ"ו) (ק"

הגהות הב"ח

(א) במשנה רבי טרפון
פטר אתה שאתה מומחה:
(ב) רש"י ד"ה דכולהו וכו'
ומיהו במרמין וכו'
דמשתנין:

מוסף רש"י

[illegible]

בינו גרשום (המשך)

דאמינן דמשלם דמי בשו
 דול: דמי' להאי מחצה:
 הוה בהמה גסה מספידו
 הורבה היליכ' משלם הרבה
 מחצה: וזהו בהמה הרבה
 דהספדה מותר דאמינא
 גיולה כי' כ"ס חסד רביע:
 איא הספדה משלם אשלם
 לפוס פסידה. כלומר מחצה
 מהחאה מוטע ומאי שגא
 רביע: דא' משום טע' מגדיל
 בהמה דאדור לגדל
 בהמה דאב' בא': ומסקינן
 דא' חבור של בהמה חזן
 הוה וזהו גידל בהמה:
 רביע: דאס הית מומחה.
 לקבי' דלא טע' אלא
 משלם: הדעת פטור
 ב' דבאוי דגרא

דגמרי. בב"ק בפרק הגזול
עצים. חנוך דרבריו
לאבד האור. שו"ס ותנן
יד. בשל גרים מזה ותנן
לוה. לא גורם היה אלא
הוא. כגון שהיה לותב
משכון של תובע ונטלו
מיטתו ותנתו לו; דאגע ביה
שרץ. בדלים: יטירה את
הטמא. כגון שחייב פירות
ומצאן ואמר טהורין הן
ועירכן בפירות חברו דקא
עבר בהדין. רש"י והפסידי
פירושו: הימים. בית ולד
של: והאכילה לכלבים.
דאמר דטרפו היא: הלכה
חמורין. טרופין. כלומר
הפסדת חמורין. כלומר
הפסד על ידי חמורין משום

פרתו שהפסדתו: ותיפוק
פיו. דאיכא למימר בשביל

כ"ח ע"ב אמר רב נחמן בר יצחק: ע מתניתין נמי דיקא דבמומין שבגוף שאינם משתנים פליגי.

דקתני, רבי מאיר אומר: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור. ומשמע שטעמו של רבי מאיר לאוסור הוא רק משום ששחטו שלא על פי הוראת חכם. ואם מחלוקתם היתה בדוקין שבעין הוה ליה למתני רבי מאיר אסור הואיל ומשתנין.

שמע מינה: קנסא קא קניס רבי מאיר. ומסקינן: שמע מינה.

איבעיא להו: הא דאמרין דגורנין מומין שבגוף מומני מומין המשתנים, האם אמרין - וכולוהו משתני! והיינו, האם כל מומין שבדוקין שבעין משתנים.

או דלמא: איכא מומין שבעין דמשתני, ואיכא דלא משתני.

למאי נפקא מינה? והא בלאו הכי אסור דשמא נשתנו.

ומבארין: לאכחושי סהרי. אם באו עדים והעידו בפנינו משום שנמצא בדוקין שבעין לא נשתנה לאחר שחיטה ממה שהיה קודם לכן.

אי אמרת, כולוהו משתני. הני סהדי שקרי נינהו.

ואי אמרת איכא מומין דמשתני, ואיכא מומין דלא משתני - סמכינן עליהו.

והנפקא מינה היא אליבא דרבי יהודה, דלא קניס ליה משום שלא הראה קודם שחיטה לחכם, אלא רק חייש דלמא נשתנה המום לאחר שחיטה. ולכן באופן שעדים מעידים שלא נשתנה יהיה מותר. מאי הוי עלה?

תא שמע: דאמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: שח לי רבי ואשיה דמן אושה. בא ואראך מומין בדוקין שבעין שהן משתנים.

ומדייקין: מוקאמר ליה "בא ואראך", מכלל, דאיכא מומין בדוקין דמשתני, ואיכא דלא משתני. ורצה להראותו שלפעמים משתנה.

שנינו במשנה: מו שאינו מומחה וראה את הבכור, ונשחט על פיו - הרי זה יקבר.

ומוכיחין: מדקתני יקבר, משמע אף שיש בו מום קבוע.

לימא תנן סתמא כרבי מאיר דאמר דבכל אופן קנסינן ליה.

ורחינן: דלמא איירי במום שהוא בדוקין שבעין, ודברי הכל יקבר דחיישין שמא נשתנה.

שנינו במשנה: וישלם מביתו.

תנא, כשהוא משלם לכהן, אינו משלם דמי כל הבמה. אלא משלם רביע לבהמה דקה. ומחצה לבהמה גסה. דלמא אם היה מראה המום לחכם היה אומר שאין בו מום קבוע. ואולי לא היה נופל בו מום לעולם. ולכן מספק משלם פלגא. [נענין תורה רביע].

והיין בה: מאי טעמא משלם רביע לדקה ומחצה לגסה?

אמר רב פפא: זה, בבהמה גסה, הפסד מרובה. וזה, בבהמה דקה הפסד מועט, דאינה שוה הרבה.

ומקשינן: אי הכי - לפום פסידא לישלם! דבכל אופן ישלם מחצה - לזה חצי מהרבה ולזה חצי מהמועט, ולמה ישלם "רביע"?

אמר רב הונא בר מנחם, משמיה דרב אחא בר איקא: משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה. דכיון שגידולה של דקה הוא טורח מרובה, וזה, שהתירו בשחיתתו מנעו לכהן מטורח זה, כי שמא אם היה מראה לחכם אחר לא היה מתירנו והיה לו טורח רב להמשיך ולטפל בו, להכי אינו משלם אלא רביע.

מתניתין:

דיין שדן את הדין, וטעה, וזיכה את החייב. או - וחייב את הזכאי.

וכן חכם שבאו לשאלו על טהרות אם הם טמאים, והוא טימא את הטהור, או - וטיהר את הטהור, ולאחר שהורה עירובם לטהרות שנשמאו עם פירות שהיו בוודאי טהורים.

מה שעשה - עשוי. וישלם את מה שגרם להפסיד מביתו.

ואם הדיין שטעה היה מומחה לבית דין, הרי זה פטור מלשלם. דעשה כדן מה שהורה לפי דעתו, מה שאין כן באינו מומחה דלא הוה ליה להורות.

גמרא:

והיין בה: מדקתני וישלם מביתו - לימא תנן סתמא כרבי מאיר, דריאין דינא דגרמי.

"גרמא בנזקין" - לכלול עלמא פטור בדיני אדם מלשלם, וחייב בדיני שמים.

מזיק ב"גרמי" - נחלקו רבי מאיר וחכמים האם חייב לשלם או לא. "גרמא בנזקין" הוא כגון: הפוחת דלת של חצר חבירו ועל ידי כך אבדה פרתו. [ב"ק כ"ה, ב].

"גרמי" הוא כגון: שורף שטר חוב של חבירו, שלא הויק לו ממון גמור. שהרי השטר אינו אלא אסמכתא לגביית החוב. [ב"ק צ"ח, ב].

ביסוד ההבדל שבין "גרמא", שלכולל עלמא פטורים מלשלם, ל"גרמי", שרבי מאיר מחייבו לשלם, נאמרו בראשונים כמה הסברים:

א. בגרמי הוא ערשה את הנזק בידו.
ב. בגרמי הנזק בא בשעת העשייה לאלתר. ג. יש ראשונים שסוברים שיסוד דין גרמי הוא קנס חכמים, ולכן קנסו רק במקום הרגיל ושכיח. [תוס' ב"ב כ"ב, ב].

והכא במתניתין בדיין שטעה וחייב את הזכאי הרי לא הויקו אלא ב"גרמי", וקתני חייב לשלם. ואם כן לימא מתניתין רבי מאיר היא?

והיין: אמר רב אילעא, אמר רב: מתניתין איירי במזיק בידים. כגון שנשא ונתן ביד. שנטל הדיין את הכסף ממי שהיה סבור שהוא חייב, ונתנו לשני. והרי הויקו בידיהם, ואין חיובו מדינא דגרמי.

ופרכינן: בשלמא הא דקתני חייב את הזכאי איכא לאוקמא כגון שנשא ונתן ביד.

אלא הא דקתני זיכה את החייב. היכי דמי? כגון דאמר ליה: פטור אתה מלשלם.

והא בכהאי גוונא לא נשא ונתן ביד אלא דיבורא הוא בלבד, ולא הוי מזיק ממש אלא גרמי?

ומתריצין: אמר רבינא: מתניתין בהכי איירי: זיכה את החייב איירי כגון שהיה לו למלוא

מחשבתו של הלוא שיוכל לגבות ממנו. ולאחר

שפסק שפטור מלשלם, [זיכה את החייב], ונטלו למשכון הימנו, והוי מעשה בידים ולא גרמי. טימא את הטהור איירי בכגון דאגע בהו החכם בפירות שרץ. וטמאם.

טיהר את הטמא איירי בכגון שעירבן עם פירותיו. שבא לשאול לחכם על פירות אם הם טהורים או לא ונטל החכם את הפירות ששאל עליהם, וערבן עם פירות שהיו ודאי טהורים, ונמצא שהויקו בידים בטמאו את פירותיו.

מתניתין:

ומעשה בפרה שניטלה האם - בית הרחם שלה. ושאלו לרבי טרפון האם טריפה היא?

והורה רבי טרפון שהיא טריפה. והאכילה רבי טרפון לכלבים. שעל פי הוראתו האכילה הבעלים לכלבים.

ובא מעשה לפני חכמים שהיו ביבנה. והתירוהו.

אמר תודוס הרופא: אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריה של מצרים, שאין חותכין האם שלה כדי שלא תלד. והיו עושים כן משום שהיו הפרות המצריות מעלות יותר ממקומות אחרים והיו נמכרות ביוקר. וכדי שלא יתעברו מחוץ למדינתם היו נוטלים "האם" שלהם. ואף שהיו עושין כן, היתה הפרה נשארת בחיים. ומוכח שאין בהמה נטרפת בנטילת "האם".

אמר לו רבי עקיבא: רבי טרפון אתה מומחה לבית דין. וכל המומחה לבית דין פטור מלשלם אף על פי שטעה.

גמרא:

ומקשינן: מאי טעמא אמר רבי עקיבא לרבי טרפון שהוא פטור מלשלם מפני שהוא מומחה.

ותיפוק ליה, דטעה בדבר משנה הוא, והטועה בדבר משנה חוזר בו ממה שפסק.

והכא נמי הוי טעה בדבר משנה, שהרי במשנה בחולין למדנו: "ניטלה האם כשירה".

ואילו הפרה היתה קיימת היה יכול לחזור בו ולהכשירה. ואף שהבעלים כבר האכילוה לכלבים על פי הוראתו של רבי טרפון. מכל מקום על זה אי אפשר לחייב את רבי טרפון לשלם.

ומתריצין: "חדא, ועוד" קאמר ליה. טעם נוסף אמר לו.

חדא, טעה בדבר משנה את. ולכן אתה יכול לחזור.

ועוד, אי נמי בשויקול הדעת טעית ולא מציית הדרת בך. מכל מקום אין אתה צריך לשלם, שהרי מומחה לבית דין אתה, וכל המומחה לבית דין שטעה פטור מלשלם.

מתניתין:

חכם הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות - אין שוחטין בכורות על פיו, כיון שחוששים שמא מתוך שנטל שכר התיר.

מֵאֲכָלָהּ: א' עַד־מָתִי עֲצַל תִּשְׁכַּב מָתִי תִקּוּם מִשְׁנֶתֶךָ: ב' מַעַט שָׁנוֹת מַעַט תִּנּוּמוֹת מַעַט חֶבֶק יָדַי לִשְׁכַּב: ג' וּבֹא־כְמֹהֶלֶךְ רֹאשֶׁךָ וּמַחְסֹרֶךָ בְּאִישׁ מִגֹּן: ד' אָדָם בִּלְעֵיל אִישׁ אֹן הוֹלֵךְ עֲקֻשׁוֹת פֶּה: ה' קֶרֶךְ בְּעֵינָיו מִלֵּל בִּרְגָלוֹ מֶרֶה בִּאֲצַבְעֵתָיו: ו' תִּהְפְּכוֹת בִּלְבּוֹ חֵרֶשׁ רַע בְּכָל־עֵת מִדְּנִים מִדְּנִים יִשְׁלַח: ז' עַל־כֵּן פֶּתָאם יָבוֹא אִידוֹ פֶּתַע יִשְׁכַּר וְאִין מִרְפָּא: ח' שֶׁש־הֵנָּה שָׁנָא יְהוָה וְשָׁבַע תּוֹעֲבוֹת תּוֹעֲבַת נִפְשׁוֹ: ט' עֵינַי רְמוֹת

רש"י

מֵאֲכָלָהּ. מזונה, כל אחת ואחת אינה גזולה מחבירתה: (א) חֶבֶק יָדַי. הישן חובק ידיו אבראצ"ר בלע"ז: (ב) וּבֹא־כְמֹהֶלֶךְ רֹאשֶׁךָ. אם תעשה כן יבא חסרונוך ודבר שאתה רש ממנו יבא לך מיד כאדם המהלך מהר ומחסורו יבא ויתמלא: כאיש מִגֹּן. הבא מהר להגין על אדונו, המקראות אלו עקרון משל על המתעצלין לעסוק בתורה: (ג) הוֹלֵךְ עֲקֻשׁוֹת פֶּה. ההולך בעקימת שפתים:

מצודות ציון

(א) תְּנוּמוֹת. היא שינה קלה: (ב) רֹאשֶׁךָ. ענין עוֹי וְלֹתוֹת כְּמוֹ רֹאשׁ עֵשָׂה כִּי רָמִיָּה (סג): (ג) בִּלְעֵיל. נָלִי עוֹל ר"ל הַפּוֹקֵעַ עוֹל שְׁמִים: (ד) קוֹרֵךְ. ענין הַנִּדְוֵד לְרֹמֵה הֵלַעַ וְהוּא מִלְּשׁוֹן קֶרֶךְ מִלְּשׁוֹן (דמסס טו) כִּי בְּרֹב הַנִּדְוֵד כָּלָל כֹּרֵם וּמִשְׁכַּר הַעֵינַיִם: מוֹלֵל. הוּא מִלְּשׁוֹן מֵלֶה וְדִבּוֹר ר"ל כָּלָל מִדְּבַר בְּרִגְלָיו דְּבַר הֵלַעַ: מוֹרָה. כָּלָל מִלְּמַד דְּבַר הֵלַעַ כְּאַלְעָמוֹ: (ו) מִדְּנִים. מִלְּשׁוֹן מִדּוֹן וּמִרְכָּה: יִשְׁלַח. ענין גְּרוֹי וְשָׂקִי כְּמוֹ וְסֵן כְּהִמּוֹת אֶשְׁלֵם כֵּס (דמסס טז): (ז) אִידוֹ. ענין לִכְרֵ

וְהוֹלֵךְ עֲקֻשׁוֹת פֶּה ר"ל מַעֲקָם פִּי לְרֹמֵה לְשׁוֹן הָרַע: (ח) קוֹרֵךְ בְּעֵינָיו וְגו'. ענין כֹּלֵם הֵם רְמוֹת לַה"ר: (ד) תִּהְפְּכוֹת בִּלְבּוֹ. מַחְשְׁבוֹת לְבֹר לְהַפּוֹךְ הַדְּבַר מִכְּמוֹת שֶׁהוּא: חוֹרֶשׁ רַע. חוֹשֵׁב רַע בְּכָל עַת וּמִגְרָה מַחְלֻקַת בֵּין אֲנָשִׁים ר"ל כִּיּוֹן שֶׁפֶרֶק עוֹל הַמָּקוֹם בּוֹדֵאִי אֵת כָּל אֱלֹהֵי יַעֲשֶׂה: (ט) וְאִין מִרְפָּא. לֹא יִהְיֶה רְפוּאָה לְשִׁכְרוֹ: (י) וְשָׁבַע. הַשְׁבִּיעַת הָיָה תּוֹעֲבַת נִפְשׁוֹ ר"ל שְׁנוּאָה מִכּוֹל: (י) עֵינַי רְמוֹת. זֶה הַתִּנְהָא הַמְרִים עֵינָיו כְּלִפִּי מַעֲלָה לֹא כְּדֶרֶךְ שֶׁפִּלִּי הָרֹחַ אֲשֶׁר יִשְׁפִּילוּ עֵינָיָה לְהַסְתַּחֲל

לְשׁוֹן שֶׁקֶר וְיָדַי שִׁפְכוֹת דָּם־נֶקִי: א' לֵב חֵרֶשׁ מַחְשְׁבוֹת אֹן רִגְלִים מְמַהֲרוֹת לָרוֹץ לָרֶעָה: ב' יָפִיחַ בְּזָבִים עַד שֶׁקֶר וּמִשְׁלַח מִדְּנִים בֵּין אֲחִים: ג' נִצֹּר בְּנֵי מִצּוֹת אֲבִיךָ וְאַל־תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ: ד' קֶשֶׁרֶם עַל־לִבְךָ תָּמִיד עֲנִים עַל־גְּרִירָתֶךָ: ה' בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָה אֹתְךָ בִּשְׁכַּבְךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ וְהִקְיֹצוֹת הִיא תִּשְׁחָךְ: ו' כִּי נָךְ מִצְוָה וְתוֹרָה אֹרֵךְ וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר: ז' לִשְׁמֹרֶךָ מֵאֲשֶׁת רַע מַחְלֻקַת לְשׁוֹן נִכְרִיָּה: ח' אֶל־

רש"י

תּוֹעֲבַת נִפְשׁוֹ. כְּלוֹמֵר גַּם הַשְׁבִּיעַת עֲמָהֶם: (יט) יָפִיחַ. לְשׁוֹן דְּבוֹר הוּא כִּי כָל דְּבוֹר בְּרוֹחַ הַפֶּה הוּא: (כ) נִצֹּר בְּנֵי מִצּוֹת אֲבִיךָ: (כא) עֲנִים. ל' קֶשֶׁר הוּא כְּמוֹ אֶעֱנֶנּוּ עֲטוּרוֹת לִי (אזכר לא): (כב) בְּהִתְהַלֵּכְךָ. בַּחֲיִיךָ: תִּנְחָה אֹתְךָ. כְּמוֹ תִּנְחֵיג: בִּשְׁכַּבְךָ. כְּבֹר: וְהִקְיֹצוֹת הִיא תִּשְׁחָךְ. לְתַחֲיִית מִצּוֹת לְעִמּוֹד בְּרִין: הִיא תִּשְׁחָךְ. תְּלִיץ בַּעֲדָךְ: (כג) כִּי נָךְ מִצְוָה וְתוֹרָה אֹרֵךְ. כְּמוֹ שֶׁהָאֹר מֵאִיר לְעוֹלָם תָּמִיד כִּךְ הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת וְכוּתָהּ לְעוֹלָם אֵל הָאָדָם וְכוּת מִצְוָה לִפִּי שְׁעָה כְּאוֹר הַנֵּר, ד"א כִּי נָךְ מִצְוָה וְגו' מִצּוֹת הָאֵב הוּא נָךְ כִּי מִי שֶׁמִּקְיִים מִצּוֹת אֲבִיו כְּאִלוֹ נוֹטֵל נָךְ בִּידוֹ לְהַדְלִיק בְּמָקוֹם חוֹשֶׁךְ וְאֵם אֲבִר שׁוֹם דְּבַר שֵׁם הוּא

מצודות ציון

וּמִקְרָה רַע: פֶּתַע. הוּא כְּמוֹ פֶּתָאֹס: (יט) יָפִיחַ. ענין דְּבוֹר ע"ש שָׁנָה כְּהַפְּכָה הִפֵּה: (כ) תִּטֵּשׁ. ענין עוֹיָה: (כא) עֲנִים. ענין קְשִׁיָּה כְּמוֹ אֶעֱנֶנּוּ עֲטוּרוֹת לִי (אזכר טז): גְּרִירָתֶךָ. מִלְּשׁוֹן גִּרּוֹן וְלֹאֵר: (כב) תִּנְחָה. תִּנְחָה: וְהִקְיֹצוֹת. ענין הַעֲרָה מִהֲשִׁנָּה:

מצודות דוד

כְּלִפִּי מִטָּה: (יח) אֶל חוֹרֶשׁ. הַמִּפְנֶה לְבָבוֹ לְחֹשֶׁב מַחְשְׁבוֹת אֹן לָרוֹץ לָרֶעָה לְעִשׂוֹת בְּמִהֲרֹת עַד לֹא יִתְנַחֵם: (יט) יָפִיחַ וְגו'. ר"ל עַד שֶׁקֶר מְדַבֵּר כּוֹכִים וְאֵת הָיָה: בֵּין אֲחִים. בֵּין אוֹהֲבִים יִגְרָה מַחְלֻקַת כְּסוּפֹר לַה"ר וְהִיא הַשְׁבִּיעַת הַקֶּשֶׁה מִכּוֹלֵן כִּי בֹהַ הוֹרֵג שְׁלֹשָׁה אֵת עֲצָמוֹ וְהַמְקַבֵּל וְהַנֹּאמֵר עֲלִיו: (כ) מִצּוֹת אֲבִיךָ. כִּי הָלָא בּוֹדֵאִי חֲפֵץ בַּתְּקִנָּה: תּוֹרַת אִמֶּךָ. מֵה שֶׁהִיא מִלְּמַדְתְּךָ: (כב) תִּנְחָה אֹתְךָ. תִּנְחָה אֹתְךָ בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר: תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ. מִשְׁוֹרֵד לִילָה: הִיא תִּשְׁחָךְ. תְּדַבֵּר עִמָּךְ כַּחֲבֵר טוֹב הַמְדַּבֵּר עִם חֲבִירוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ: (כג) כִּי נָךְ מִצְוָה. הַמִּצְוָה שֶׁאֵדָם עוֹשֶׂה מֵאִירָה לֹא כְּנֹר הַלּוֹמֵד תּוֹרָה הִיא לֹא כְּאוֹר הַיּוֹם וְהַשּׁוֹמֵעַ תּוֹכַחַת מוֹסֵר הוּא לֹא דֶרֶךְ הַמְבִּיא חַיִּים: (כד) לִשְׁמֹרֶךָ. כִּי הַמוֹסֵר יוֹעִיל לְשִׁמְרָךְ

משלי פרק ו

כ

תִּחְמֹד יִפִּיה בְּלִבְכָּךְ וְאַל־תִּקְחֶךָ בַּעֲפֵעֲפִיה׃ בִּי בַעַד־אִשָּׁה
זוֹנָה עַד־כִּפֹּר לֶחֶם וְאִשֶּׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יִקְרָה תַּעֲזוֹד׃ כו הִיחַתָּה
אִישׁ אִשׁ בַּחֲקִיו וּבִגְדָיו לֹא תִשְׁרַפְנָה׃ כח אִם־יִהְלֶךְ אִישׁ
עַל־הַגַּחְלִים וְרָגְלָיו לֹא תִפּוּינָה׃ כט כֵּן הִבָּא אֶל־אִשֶּׁת רַעְהוּ
לֹא יִנְקָה כָּל־הַנֶּגַע בָּהּ׃ לֹא־יִבוֹזוּ לַגֹּבֶב כִּי יִגְנוֹב לְמֹלֵא נֶפֶשׁוֹ
כִּי יִרְעֵב׃ לא וּנְמָצָא יִשְׁלֵם שִׁבְעָתַיִם אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ יִתֵּן׃

רש"י

מיוחדת ללא לך: (פ) לא יבוזו וגו':
(לא) ונמצא ישלם וגו': (ב) נואף אשה וגו':
שלשתם מחוברים בדבור אחד אם יגנוב
הגנב גנבה אין לבזותו כ"כ כמו הנואף למה
כי לרעבון נפשו הוא עושה ואולי אין לו מה
יאכל וכשנמצא יש לו תקנה בתשלומין ולכל
היותר ישלם שבעתים כלומר תשלומי כפל
הרבה ואפילו חמשים על אחד, ויש מפרשים
שבעתים כמו גונב שור וכליו וטבחיו שמשלם
חמשה בקר ותשלומי כפל על הכלים (הרי
שבעה): (לא) את כל הון ביתו יתן. ואפי' צריך
למכור כל אשר לו על זה מכל מקום יש לו
תקנה ומתחלה מחמת רעב עשה, אבל:

ששומרת מן הזונה לבדה אלא ע"כ זו עבדות
גלולים שהיא חמורה כנגד הכל: מחלקת
לשון מטחות עינים של לשון נכריה:
(כה) ואף תקחך. ואל תטול חכמתך ממך
בעפפעי עיניה שקורצות בהם בעפעפיה:
(כו) כי בעד אשה זוהי עד כבר לאח. לרדי
עניות וחוסר כל טוב: נפש יקרה תצוד. נפש
שהיתה יקרה קודם לכן באה וצדה לגיהנם:
(כז) היחתה איש. הישאב איש גחלים
בשפולי בגדיו ולא ישרפו כל לשון חתיות
גחלים לשון שאיבה הוא כמשמעה כשממלא
הכלי בתוך המדורה: (כט) אף אשת רעהו.
כמשמעו ואף על ע"ג יש לדרשה שהיא

מצודות דוד

מאשה זונה: מחלקת. מחלקקות פתויי הנכריה
והוא כפל ענין במ"ש: (כה) ואף תקחך. אל תקח
לבך להיות נמשך אחריה ע"י רמזי עפעפיה:
(כו) כי בעד אשה זונה. בעבור חמדת אשה זונה
בא האדם הרב העוני עד כי ישאל ככר לחם:
תצוד. בחלקת אמריה תצוד את הנפש עם שהיתה
יקרה ונקיה מעון: (כז) היחתה. וכי אפשר שישאב איש בחקיו את האש ולא תשרפנה בגדיו: (כח) אם
יהלך. וכי יהלך איש על גחלים ולא תשרפנה רגליו: (כט) כן הבא. כן הוא הבא אל אשת רעהו כי
כל הנוגע בה לא ינקה מעונש הראוי: (ל) לא יבוזו. אין מרבים לבזות את הגנב כאשר יגנוב למלא
נפשו כי רעב הוא וגנב לשבור הרעבון וכמעט לאונס יחשב: (לא) ונמצא. וכאשר ימצא יוכל לתקן
בתשלומין או חדל ממנו בעל הגניבה: את כל הון. ר"ל הלא לא יתן יותר מכל הון ביתו אבל לא
נגע עד הנפש:

משלי פרק ז

כא

נֹאֵף אִשָּׁה חֲסֵר־לֵב מִשְׁחִית נַפְשׁוֹ יַעֲשֶׂנָּה׃ ז נִגְעֵ־וּקְלֹן
יִמְצָא וְחֲרַפְתּוֹ לֹא תִמְחָה׃ י כִּי־קִנְיָה חֲמַת־גִּבּוֹר וְלֹא־יִחְמֹל
בְּיוֹם נָקָם׃ יא לֹא־יִשָּׂא פָנָי כָּל־כֹּפֶר וְלֹא־יֵאֱבֹה כִּי תִרְבֶּה־
שׁוֹד׃

ז אֲבִי שְׁמֹר אֲמַרִי וּמִצּוֹתַי תִּצְפֹּן אֹתָךְ׃ ב שְׁמֹר מִצּוֹתַי וְחַיָּה
וְתוֹרָתִי כְּאִישׁוֹן עֵינֶיךָ׃ ג קִשְׁרָם עַל־אַצְבָּעֶיךָ פֶּתְבָם עַל־לֹחַ
לִפְּךָ׃ ד אֲמַר לַחֲכָמָה אֲחֹתִי אֵת וּמֹדַע לִפְנֵיהָ תִקְרָא׃
ה לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנְּכַרְיָה אֲמַרְיָה הַחֲלִיקָה׃ ו כִּי בַחֲלוֹן

רש"י

המתגנב מאחר חבירו הולך לבית המדרש
ועוסק בתורה, ונמצא ישלם שבעתים, סופו
שמתמנה דיין ומורה הוראות שאין שבעתים
אלת תורה שנאמר מזרק שבעתים (תהלים יב):
(א) בני שמור אמרי ומצותי: (ב) ותורתי
כאישון עיניך. שחור של עין שהוא דומה
לחשך כמו אישון לילה: (ד) (אחותי את.
קרבתה אליך): ומודע. קרוב כמו בועז
מודעתנו קרובנו (רות ג) כלומר קרבתה אצלך

(ב) נואף אשה חסר לב. הוא שהרי לא
לרעבון עשה: משחית נפשו הוא יעשנה.
הזמה: (ג) נגע וקלון ימצא. על עבודת
גלולים ועל גילוי עריות הנגעים באים:
(ד) כי קנאה. מתקנא בו להפדע בו חמתו
של הקב"ה שהוא גבור על כל ולא יחמול
ביום נקם: (ה) לא ישא. פנים, לכל ממון
לכפר על אשר כפר בו ונדבק בעבודת
גלולים, ורבותנו דרשו לא יבוזו לגנב, זה

מצודות ציון

(ג) וקלון. ציון. תמחה. ענין ממקום: (ד) קנאה.
נקמה: חמת. מלשון חמה וכעס: (ה) כופר. שוחד.
ענינם כמו פדיון: (א) תצפון. מסמרי: (ב) כאישון.
הוא צה העין ובעבור קטנות לורת האיש הנראה צה
קרוי אישון כמו האמנין לטקס (ש"י) שגלה מוספות
הטון להקטין ולהשפילו: (ד) ומודע. עניינו כמו
קריב על כי הקרוב ידוע ללמד וממירו כמו ולנעמי

מצודות דוד

(ב) נואף אשה. אבל המנאף עם אשה הוא חסר
לב והרוצה להשחית נפשו עשה יעשה כזאת
והוא ואין לו הכרחיות כגונב ממון: (ג) נגע
וקלון ימצא. מן השמים ימצא נגע כי ע"י ג"ע
הנגעים באים ומן הבריות ימצא קלון: לא
תמחה. לא תהיה נשכחת: (ד) כי קנאה. הנקמה
תעורר חמת הבעל ולא ימחול עליו ביום אשר
תמצא ירו לנקום נקם ותהיה א"כ הדבר שמור
ולא תשכח: (ה) לא ישא. לא יהיה נושא פנים של כל מין ממנו הכופר להעביר הקצף בעבורו. ולא
יאבה. לא ירצה לחמול אם תרבה שוחד והוא כפל ענין במ"ש: (ו) וחייה. בעבורם בעבורם תחיה:
ותורתי. מוסב על מלת שמור לומר שמור תורתי כאישון עיניך: (ז) אמור וגו'. ר"ל תהא רגיל בחכמה
כאדם באחרותו: ומודע. כפל הדבר במ"ש: (ח) לשמריך. למען תשמרך מאשה גוהה ממך שאינה
מוותרת לך: אמריה החליקה. אשר מחלקת אמרי פתויה: (ט) כי בחלון ביתי. דרך חלון ביתי ואשכבי
לעמוד הבא

מטהרין. שמאי אומר, אף מלבן של כסא, טמא. כסא שקבעו בערכה, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין. שמאי אומר, אף העשוי בה:

יב. אלו דברים שחזרו בית הלל להורות בדברי בית שמאי. האשה שבאה ממדינת הים ואמרה מת בעלי, תנשא. מת בעלי, תתייבם. ובית הלל אומרים, לא שמענו אלא בכאה מן הקציר בלבד. אמרו להם בית שמאי, אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזיתים ואחת הבאה ממדינת הים, לא דברו בקציר אלא בהווה. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. בית שמאי אומרים, תנשא ותטול כתבתה. ובית הלל אומרים, תנשא ולא

תטול כתבתה. אמרו להם בית שמאי, התרתם את הערוה הקל. אמרו להם בית הלל, מצינו שאין האחים נכנסין לפתלה על פיה. אמרו להם בית שמאי, והלא מספר כתבתה נלמוד, שהוא כותב לה, שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לך. חזרו בית הלל להורות בדברי בית שמאי:

יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי, תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם. לשא שפחה, אינו יכול. בת חורין, אינו יכול. לפטל, והלא לא נכרא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר (ישעיה מה)

רבינו עובדיה מברטנורה

שכן שהכסא בלא חפיו טמא. מלבן, צורת לבנה מרובעת עושיין על הכסא ויושבין עליו: **כסא שקבעו בעריבה.** הביא כסא ממקום אחר וקבעו בעריבה דרך ישיבתו. ועריבה אינה טמאה מדרס, דחזיא ללישה ולא לישב עליה: **בית שמאי מטמאין.** דלא בטל כסא לגבי עריבה: **ובית הלל מטהרין.** ממדרס, דבטל כסא לגבי עריבה. אבל כסא העשוי בגוף העריבה עצמה, מורדו בית שמאי לבית הלל דטהור: **שמאי אומר.** אף כסא העשוי בעריבה עצמה טמא מדרס:

יב. אלא בבאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חטין ונשכו נחש לאחד מהן ומת, ובאה והודיעה כ"ד ושלחו ומצאו כדבריה. ולא התירו אלא דוגמתו

לא תהו בראה, לשבת יצרה. אלא, מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי:

יד. כלי חרס מציל על הכל, בדברי בית הלל. ובית שמאי אומרים, אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס. אמרו להם

רבינו עובדיה מברטנורה

עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. והוא הדין אם היה עבד של מאה שותפין ואחד מהם שחררו, שכופין את כולם לשחרור:

יד. כלי חרס מציל על הכל. כלי חרס המוקף צמיד פתיל מציל על כל מה שבתוכו כשהוא באוהל המת, ולא יטמא כל מה שבתוכו, דכתיב (במדבר י"ט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, הא יש עליו צמיד פתיל טהור הוא ומה שבתוכו, לא שגא כלים ולא שגא אוכלין ומשקין. ובכלי חרס הכתוב מדבר, דכתיב וכל כלי פתוח, במי שמתמא דרך פתחו ואינו מטמא דרך גבו: **אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין ועל כלי חרס.** אבל על שאר כלים אינו מציל כדמפרש ואזיל: **מפני מה וכו' מפני שהוא טמא על גב עם הארץ.** שכל הנמצא אצל עמי הארץ בין כלים בין אוכלים ומשקין כולן בחזקת טמאין, לפי שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה וחושבין על טמא שהוא טהור: **ואין כלי טמא חוצץ.** אין מציל מפני הטומאה אלא כלי טהור בלבד, אבל כלי טמא אינו מציל על מה שבתוכו, וכלים של עם הארץ הואיל ובחזקת טמאים הן אינן מצילין: **לעצמו טיהרנו.** לעם הארץ לבדו

בית הלל, מפני מה. אמרו להם בית שמאי, מפני שהוא טמא על גב עם הארץ, ואין כלי טמא חוצץ. אמרו להם בית הלל, והלא טהרתם אכלים ומשקין שבתוכו. אמרו להם בית שמאי, כשטהרנו אכלים ומשקים שבתוכו, לעצמו טהרנו. אבל כשטהרת את הכלי, טהרת לך ולו. חזרו בית הלל להורות בדברי בית שמאי:

טיהרנו, ולא חיישינן דלמא אתי חבר לאשתמושי בהו, שהרי הם בדלים ממגעם ובלאו הכי נמי כל מאכלם טמא, הלכך אוכלין ומשקין וכלי חרס שאין להם טהרה במקוה, כשהיו בתוך צמיד פתיל של כלי עם הארץ אמרינן להו טהורים הן, וישתמשו בהן הן שמחזיקין כלים בחזקת טהורים, ואין לחוש שמא ישאל החבר מהן וישתמש בהן, שהרי הן אצלו בחזקת טמאים ואין להם טהרה עולמית. אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהן ויטבילם וישתמש בהם בלא הזאה שלישי ושביעי, שלא ידע שנטמאו באוהל המת, וחושב דטבילה בעלמא סגי להו להצילם מטומאה שנטמאין אגב עם הארץ, והיינו דתנן טהרת לך ולו, דאתי חבר לאשתמושי בהו, הלכך עשו דין שוה לכל, ואמרו דאין כלי שטף נצול בצמיד פתיל לא בשל חבר ולא בשל עם הארץ. ואם באו לגזור שלעולם כלי חרס של עם הארץ לא יציל בצמיד פתיל לפי שהוא בחזקת טמא ואין כלי טמא מציל, (אבל של חבר טמא) לא הוי עם הארצות מקבלין מהן, לפי שהן סבורים שהן בקיאים ושומרים כלים בטהרה וכלים שלהם

מצילין: לעמוד הבא

טפח בבגד העליון, ודיו. ועל אביו ואמו, קורע כל בגדיו, אפלו הוא לבוש י', עד שמגלה לבו. ^ב ואם לא קרע כל בגדיו, לא יצא, וגו' ערים בו, וכל זמן שאותו הבגד עליו, אומרים לו: קרע, אפלו לאחר שלשים.

י. ^א אפרקסותו, אינו צריך לקרע, ^י יש מפרשין שהוא בגד הנצח הדבוק לבשרו, ^ה ויש מפרשים דהינו בגד העליון שקורין קאפה; ^ו ופשוט המנהג שלא לקרע הקאפה על שום מת, אפלו על אביו ואמו, ולקרע על אביו ואמו גם החלוק שקורין קאמיו"ה (כל בו בשם רבותיו הפוסקים וסמ"ק לפי הערוך). הגה: ובמדינות אלו אין נוהגין כן, אלא אין קורעין החלוק של פשתן שהוא בגד הנצח, ולא הסרביל העליון; אבל שאר בגדיו, קורע באביו ואמו; ובשאר מתים, המלבוש העליון תחת הסרביל (סמ"א בשם רבותינו הנ"ד פוסקים).

יא. ואחד האיש ואחד האשה שוים לענין קריעה, אלא שהאשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחריה, וחזרת וקורעת העליון.

יב. ^ה על כל המתים, אם רצה מניח שפת הבגד שלמה, וקורע מהשפה ולמטה. ועל אביו ואמו,

צריך לקרע כל השפה. (ויש אומרים אף על שאר מתים צריך לקרע השפה ^ה מדרבנן, וכן נוהגין (מהרי"ו סימן ו').

יג. ^ה על כל המתים יש לו לקרע בפנים, שלא בפני אדם, לפיכך יש לו להכניס ידו בפנים, וקורע בצנעה. אבל על אביו (ואמו), אינו קורע אלא מבחוץ, בפני כל אדם. **יד.** ^ה על כל המתים, רצה קורע בגד, רצה קורע בכלי. על אביו ואמו, ביד. ^ה על כל המתים, אם בא להחליף תוף ז' זמים, מחליף ואינו קורע. על אביו ואמו, אם מחליף תוף ז', קורע כל הבגדים שהוא מחליף, ואינו מאחה לעולם, כמו בפעם הראשון. על כל המתים יכול להחזיר קרעו לאחריו תוף שבעה, אבל לא באביו ואמו (רובנו ירחם בשם ^ה הראב"ה).

טז. ^ה על כל המתים, שולל תפירה בלתי שנה לאחר שלשים יום. ואין חלוק אם פגע בהם הרגל או לא (הגמ"י בשם הראב"ה). על אביו ואמו, שולל לאחר לי יום, ואינו מאחה לעולם. והאשה שוללת לאחר, מפני כבודה. הגה:

וכל זמן שאסור לשלל, אפלו לחבר ראש הקריעה על ידי מחס, אסור. ויש מקומות שנהגו להחמיר אפלו על שאר מתים, שלא לשלל תוף ל', ואפלו ראש הקריעה אסור לחבר על ידי מחס (מהרי"ו סימן ו').

טז. ^ה על כל המתים, אם רצה חולץ פתח. על אביו ואמו, חזב לחלץ פתח והולך כך לפני המטה, עד שיקבר. ^ה ואם הפך אדם גדול, ואין כבודו שילך חלוץ פתח, אין צריך לחלץ.

יז. ^ה נשיא דומה לאב, לחליצת פתח, ולקרע מבחוץ, ולאחוי. כל הקורעים על חכם שמת, פיון שהחזירו פניהם מאחורי המטה, שוללין ^ה ומאחין למחר. וחכם שבאה שמנעו, שולל בו פיוס, ומאחה למחר. ^ה ועל נשיא ועל רבו מבקה, שולל למחר ואינו מאחה לעולם. ^ה על חכם, חולץ מימין. ^ה ועל אב בית דין, משמאל. ועל נשיא, מכאן ומכאן. ועל אביו ואמו ועל רבו מבקה, רצה מכאן רצה מכאן, ואם רצה, חולץ שתייהן. ויש

אומרים דעכשיו בזמן הזה לא נהגו לחלץ פתח קלל (כל בו בשם ר"ד), וכן נוהגין האדנא.

יח. ^ה על כל המתים, אם לא שמע אלא לאחר לי יום, אינו קורע.

ומי שאין לו חלוק ונזדמן לו תוף שבעה, קורע; אחר ז' אינו קורע. ^ה על אביו ועל אמו, קורע והולך לעולם כל בגדיו (מהרי"ו סימן יג).

יט. ^ה בשם שאסור לאחות קרע שאינו מתאחה, כך אסור להפך צד עליון של בגד למטה, ולאחותו; ^ה ואפלו הלוקח אותו, אסור לאחותו. לפיכך אם בא למכרו, צריך להודיעו. ^ה ואם מכרו לו סתם, ולא הודיעו, אסור לאחותו עד שידע שאינו מהקרעים שאינם מתאחים. ^ה ואסור למכרו לעובד בוכבים.

כ. ^ה הקורע מתוך המלל, ומתוך השלל, ומתוך הלוקט, ומתוך הסלמות, לא יצא. אבל מתוך אחוי אלכסנדר, דהינו ^ה תפירה שהיא שנה למעלה וכולטת מלמטה, יצא. **כא.** ^ה קרע על המת, ומת לו מת

באר הגולה

ש שם בבירי' וכפירוש רש"י וכן ש"פ וכל הגאונים: ע ברייתא באבל רבתי והרמב"ן למדו מברייתא דלעיל בבבלי שם: פ שם בביריתא דף כ"ב ע"ב: צ שם בעובדא דרב חסדא דף כ"ה ע"א: ק רמב"ם שם בפ"ט וכתב הב"י דדייק לה מדרקתני שוללין לאחור ולא קתני מאחין ולא אשמעין בגמרא דמותר בו פיוס: ר שם ברמב"ם: ש ברייתא שם: ת הרא"ש שם מדלא פירש בברייתא וכ"כ הטור: א בעיא ונפשטא שם וברבי מני דף כ"י ע"ב: ב לרבי יורא שם: ג טור בשם בה"ג וכ"פ הרמב"ן: ד ברייתא שם דף כ"ו ע"ב וכרשב"א ה"ר"ף והרא"ש והרמב"ם וכ"כ הרמב"ן בשם בה"ג: ה ג"ז שם בביריתא: ו ברייתא באבל רבתי פ"ט והא דאיתא לעיל סי' ט"ז סיפוי' ו' וסי' ש"יו סיפוי' ו' דבלא הודיעו אינו חושש שאני הא שורגלים לדבר דאם היה מן הקרעים ומתאחים היה הוא חופר שחקרע פוחת בדמים: ו ג"ז באבל רבתי: ח ברייתא מ"ק דף כ"ו ע"ב: ט כ"פ הרמב"ן בשם הראב"ד: י ל' הרמב"ם שם פ"ח וכמ"ד דתוך ז' קורע דף כ"ו ע"ב וכ"פ הרי"ף לעמוד הבא

באר הגולה

ושאר קורבות כגון בניו ואחיו מצד ימין וכן מצאתי: ב כן דרקע הראב"ד מהברייתא וכתבוהו הרמב"ן והרא"ש והטור כתבו בקיצור: ג שם בביריתא: ד טור בשם הערוך וכ"כ הרמב"ם בפ"ח: ה סמ"א בשם רבני צופת: ו סמ"ק (וכל בו בשם כתבו בקיצור: ז שם בביריתא: ח שם בביריתא וכת"ק: פירוש כדו שיהיו הקרעים מובדלים לשנים: י כ"י יהודה שם בביריתא: י"א לשון הרמב"ם ממירא דרבי חיאי בר אבא וכו' שם ותוס' ב' פירושם פי' רש"י בפנים בחדר ומבחוץ פני העם (וכ"פ בסמ"א ובס' האשכול מדרקאמר שם כפי אסיתא וכו') ופי' הרי"ף גיאות שמכניס ידו תחת חלוקו קורע וכ"פ הרמב"ן (מדרקאמר מבפנים ומבחוץ ולא אמר בפנים ובחוץ) וברש"י שלפנינו כ"פ הרמב"ם: ב שם כ"י אתא רבין וכו':

ה' ברייתא דף כ"י ע"א: ז מדרק דלעיל דמחליף ואינו קורע: ח ברייתא שם דף כ"ב ע"ב:

קיד. באר הגוֹהֶה

הַלְבוֹת לְוָב סִימָן תַּרמוֹ

י שם במשנה.
כ ברוקא שם לא.
ל טור בשם הראב"ד
זון חתמו הר"ן ותרל
המגיד. מ ברוקא שם
לג ודמפרש רב חסדא.
ט טור בשם אביו
הראש"ש. ס שם בשם
הראב"ד. ע שם בשם
אביו הראש"ש.

כל שעור ארך ההדס שיהא עבות, י* ולעפוכא ברבו י* (ואפלו אינו בראשו) (טור): ו. יבשו עֲלוֹי, פסול. יבשו, כשר: ז. שעור היבשות, לאפלו אם נפרך בצפרן אם עדין ירקים הם, כשר, ואינם נקראים יבשים אלא י* כשילבינו פניהם: ח. יבשו רב עליו י* ונשתמיר י* בראש כל בד מהשלשה בדין קן אחד ובו שלשה עליו לחין, כשר. י* ויש מפרשים, שאפלו אם מהשלשה שבחד קנא יבשו שנים ולא נשאר פי אם אחד לח, י* כשר, י* והוא שיהיה העלה י* שהוא מרכב על שניהם: ט. אם אותם עלים שלא יבשו הם י* כמושין, י* פוסלין י* ויש מכשירין:

שערי תשובה

באר היטב

ודאי מרכב יש לפסל עין שם, וגם לטעם הלבוש דפוסל אחרון מרכב משום שענבה בו ענבה יש לפסל כאן דשאר הרוב באילן מאכל, וזה היות דגרענים שלו גדולים קצת וקמו שכתבנו לעיל מדברי השו"ת יעקב כהן:

י. כשילבינו. אחר שיפרכו בצפרן, משאת בנזמין, מגן אברהם:

באר הַלְכָה

משנה ברורה

שלשה על שלשה וישלים בשנים בדים של הדס אחרים שהם של שנים על שנים אם אין יד משגת וקח שלשה בדים של הדס שהם שלשה על שלשה, או תקהל יחזו להם לולב עם הדסים שלשה על שלשה ויצאו בו כל תקהל, עד כאן לשונו: ח * ולעפוכא ברבו. עין במשנה ברורה שכתבנו דהסכמו כמה אחרונים להקל כהר"ה דאפלו נשרו מכל קן בכל ארבו עלה אחד גם כן כשר, כיון דנשאר שנים בכל קן דהוי רבא. ונסתפקתי אם נשרו מארך הדס מקצת עליו, דפסק המחבר דכשר כהר"ה דלא בעינן עבות רק ברבו, אם מן הרב שהוא נשר גם כן מכל קן עלה אחד, אם אמרין בזה תרי רבא להכשיר. והנה ראיתי לאחד מן האחרונים דמשמע מדבריו דיש להכשיר גם באופן זה, וכן משמע מתי אדם, אכן לעניית דעתי צריך עיון, דמזון לנו לומר דנשתמיך בכל אחד בתר רבא בין לענין רחבו בין לענין ארכו, ודי לנו אם נקל כהר"ה להכשיר אם חסר עלה אחד מכל קן לכל ארבו, או כהר"ה אם חסר המעוט בכל רחבו ורובו ולמטה, אבל לא שנחבר שניהם יחד, הלא על כל פנים יקרא על ידי זה נשור רב עליה, דהניא, אם יש שהבד של הדס שבע שורות של קנים תלתא בכל קן ונשר מהם שלש שורות לגמרי ומן ארבעה שורות הנשארים חסר עלה אחת בכל שורה, הרי שחסר שלשה עשר עלים בסך הכל, ובהדס לא נשאר

זה נוכל להכשירו ונאמר דאף עמה עבות קרינא בה: יח. יח. ולעפוכא ברבו. הינו, שההדס ששעורו הוא לא יותר משעור עשר גודליו, כדלקמן בסימן תרנ, אין צריך עבות בשלו, רק שבעה גודליו וזה עבות, דהינו, שלשה עלים בכל קן, והחמשה גודליו אפלו נחסר לגמרי, שנשור עליו, "או שלא היו עבות, דהינו, שהיו עליו שנים על גבי שנים או תרי וחד, דכיון שרבו היה עבות, כשר. ובהדס שהיו בכל שעור ארכו שלשה עלים בכל קן ונשר עלה אחת מכל קן ברב שעור ארך ההדס יש בזה פלגמא בין הראשונים. י"ש מכשירין, דכיון דנשאר שנים בכל קן, רבו ככלו, כי היכי דמכשירין בנשור מקצת עליו מארכו של ההדס, י"ש פוסלין, דסבירא להו דעל ידי זה לא נשאר עליו שם עבות כלל, דאין עבות אלא בשלשה. ולענין הַלְכָה נקטין להקל ב"מקום הדחק, שכן הסכימו י"ב כמה אחרונים. ודוקא כשנשארו על כל פנים שני עליו בכל קן דהוי רבא על כל פנים, אבל אם נשור שני עליו ברב שעור ארך ההדס, פסול לכלי עלמא. י"ב ואם כן במקום שנהגין לצאת בהדסים של שנים על גבי שנים, כדלעיל בהג"ה,

אם נשר י"ב עלה אחת מכל קן ברב שעור ארך ההדס, פסול לכלי עלמא, ודלא נשאר רבא: יט. ואפלו אינו בראשו. כגון שמלמטה עד רבו יוצא בכל קן וקן שלשה עליו ולמעלה נשור עליו או שהוא איננו עבות, גם כן כשר. ואף על גב דבכשו עליו פסק בסעיף ח דאינו כשר כי אם כשנשתמיר בכל בד שלשה עליו לחין בראשו ודוקא, שם הטעם משום הדר, והדר נפר כשהוא בראשו, אבל כאן משום עבות ודי בכל מקום:

ז כ. כשילבינו פניהם. לאחר שנפרך בצפרן ומן אברהם. ובאמת י"א אינו מצוי במציאות שילבינו פניו ולא יהיה נפרך בצפרן, ואם כן בשנתלכין פניהם ודאי יבש הוא. ומי שאינו כפי בזה השעור, משמע בתמים דעים שיכול לשער על ידי שישקרה אותם יום או יומים במים,

דאם יחזור לכמות שהיו במשמושן ובמראהן, עדין לחים הם, ואם לאו הם יבשים. כתב הפרי מגדים, דבכיש עץ ההדס, אפלו העלים הם עדין ירקים פסול, ובכבכוי יעקב פוסק על זה ודעתו דבכישות העץ לא שייך פסול כלל, עין שם:

ח כא. ונשתמיר וכו'. דעל ידי השלשה עליו לחין שבראש הבד חל שם הדר על כל ההדס: יב. בראש כל בד מהשלשה בדין. ולפי המבאר לקמן בסימן תרנא דבשעת הדחק סגי בכד הדס אחד, גם בענינו די כשהיה בראשו קן אחד של שלשה עליו לחין (נ"י):

כג. ויש מפרשים וכו'. הוא דעת הראש"י, י"ל ולידיה לא בעינן שיהיה הקן בראשו ודוקא: כד. כשר. עין בראש"י דסבירא לה דצריך שישתמיר שלשה קנין ובכל קן עלה אחד לח בראשו, י"ת ומתמה האחרונים על המחבר שלא הזכיר דבר זה: כה. והוא וכו'. רוצה לומר, מה דמכשירין

בעלה אחד לח בראשו, ודוקא באופן זה שהוא מרכב על שניהם, דאז נראה ההדור יותר, אבל אם היה כל שלשה עליו לחין, אפלו כלל בשנה כשר:

כו. שהוא מרכב על שניהם. אף דבסעיף ג פסק המחבר י"ד וזהו בכלל הדס שוטה, י"א אפשר דשם מירי שהיה כל ארך שעור ההדס גם כן כשר, ואם כן רב פוסקים חולקין בזה להחמיר. וצ"ל בבאר הַלְכָה מה שכתבנו בזה: כז. ט"ז ושאר אחרונים: כח. כן הסכימו כמה אחרונים בהב"ח ודלא חש"י. ויש שכתבו ששעת סוף הוא בהש"י, והינו, אפלו מעוט ההדס בארכו יש בכל קן וקן שני עלים. וקח יוסר קשת

מ כז. כמושים יש פוסלין. טעמם, שאין מציל מיד יבש אלא לח ההדור, ויש מכשירין, כיון דכמוש כשר, יכול להציל כמו לח

שער הציון

התיי אדם מן הבית, שהקשה דאפלו נשר עלה אחד מן רב השעור פסול, דהקא מירי שמעוט ההדס בארכו לא נשר ממנו כלל, שיש בכל קן ממנו שני עלים: ז כד. בבכור יעקב: ח כה. פרי מגדים ופשוט: כו. הנ"ל והנ"ל ר' עקיבא איגר, וכן כתב הפרי מגדים: כז. פשוט: כח. וכבר פתחו בזה בספר בגד ישיע עין שם, ונראה תרין דברי הראש"ש ודלא יסמיו אהר"י, אבל לא תרין בזה דברי השלחן ערוך, עין שם, וכן תנאון ר' עקיבא איגר: כט. עין בפרי מגדים, ולדעתי זהו פתחו אף שהוא כתב שצריך הוא דחק וצריך עיון, אלא לפי מה שבאנו בענין ה' ניתא מאד סברת הראש"ש: ל. דכן הוא גם כן דעת הרמב"ם בפרק ו' הלכה ב' ורש"י ור' יעקב מטיאני המובא בראש"ש ושב"ל הלכות בשם ר' אביגדור כהן דקד ילי, עין שם:

ה ז. כן בארו כמה אחרונים ופשוט: יח. הרא"ה ורובו ירקים, וכן הסכים הרשב"א בחידושי: יט. תר"ן, וכל שכן לדעת האנזונים, אפלו נשר עלה אחת מכל שעור ארך ההדס נפרי פסול: כ. חיי אדם: כא. הב"ח והנחמיו השעיר מנסת הגדולה והעלה ממידן והש"י והנ"ל ונחמיו אדם ובכורי יעקב, ומכל מקום אין להקל זה אלא במקום הדחק כמו שכתב התיי אדם, כי יש מן האחרונים והפאמר מרדכי והנחת פשוט ורובן שפסקים עם הבית יוסף דעת הרא"ה והראב"ד גם כן כשר, ואם כן רב פוסקים חולקין בזה להחמיר. וצ"ל בבאר הַלְכָה מה שכתבנו בזה: כב. ט"ז ושאר אחרונים: כג. כן הסכימו כמה אחרונים בהב"ח ודלא חש"י. ויש שכתבו ששעת סוף הוא בהש"י, והינו, אפלו מעוט ההדס בארכו יש בכל קן וקן שני עלים. וקח יוסר קשת

לח עמוד היומי: יום דב חשוון תשעו * יום ה חשוון תשס"ו * שבי' י חשוון תשס"ו * יום א טו אלול תשצ"ו * יום ב כב א תא

אורחין בגיגיה דיעקב, וכתה לאתקברא עמיה. רחל דלא בעאת למיפק ולמשאל בהדיה, בגין כן קבורתה בפרשת אורחין. ונדא דמלה, הא אוקימנא ואתמר, דא באתגליא, ודא באתפסיא.

ותא חזי, דתניא, דמעין סגיאין שדיאת תהיא עדיקת לאה, בגין למהוי חולקיה דיעקב, ולא כההוא רשע דעשו. והיינו דתנינן, כל פר נש דאושיר דמעין קמיה דקדשא ברין הוא, אף על גב דאתגזר עליה עונשא, יתקרב, ולא יכיל ההוא עונשא לשלטא ביה. מנלן, מלאה, דהא לאה אתגזר למהוי חולקא דעשו, והיא כבעותא אקדימת ליה ליעקב, ולא אתייהיבת ליה לעשו.

אמר רבי חייא, ושכבתי עם אבותי וגו'. רבי יצחק פתח ואמר, (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל

תחת השמש. בכמה אתר אתמר דאסתפלנא כמלוי דשלמה ואתחזי מלוי סתימין, אבל בלהו מלי דשלמה, בלהו אקרון בהקמתא.

דתניא כתיב, (מלכים א ה) ותרב חכמת שלמה, ביומוי דשלמה מלכא, קיימא סיהרא באשלמותא. והיינו דכתיב, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. תמן תנינן, מאן אינון בני קדם, הא אוקמוה. אבל חכמת בני קדם, היא חכמתא דירתו מאברהם.

דתניא כתיב, (בראשית כח) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. מאי את כל אשר לו. דא חכמתא עלאה דהוה ידע בשמא קדישא דקדשא ברין הוא, ומשמע את כל אשר לו, דהוה דיליה. דתנינן כההיא בת דהות ליה לאברהם, ובכל שמה.

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן

תרגום לשון הוזהר

ששנינו, כתוב ותרב חכמת שלמה. בימי שלמה המלך עמדה הלכנה בשלמות, והיינו שכתוב (מלכים א ה) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. שם שנינו, מי הם בני קדם? הרי פרשה, אבל חכמת בני קדם היא חכמה שירשו מאברהם. **ששנינו**, כתוב (בראשית כח) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. מה זה את כל אשר לו? זו חכמה עליונה שהיה יודע בשם הקדוש של הקדוש ברין הוא. ומשמע את, את כל אשר לו – שהיה שלו. כמו ששנינו, באותה בת שהיתה לאברהם, ובכל שמה.

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וגו'. שנתן להם דברים ידועים בכתרים

אברהם מתנות וגו'. דיהב להו מילין דיצאן, בכתרין פתאין, ובאן אתר אשרי לון, אל ארץ קדם. ומתמן יריתו בני קדם חכמתא, והיינו דכתיב מחכמת כל בני קדם.

פתאנא, יומא חד הוה אתי רבי שמעון מקפוטקני ללוד, והוה עמיה רבי אבא ורבי יהודה. רבי אבא הוה לאי, והוה רהיט אבתריה דרבי שמעון דהוה רכיב. אמר רבי אבא, ודאי (ורושע יא) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג.

נחת רבי שמעון, אמר ליה, ודאי כתיב, (דברים ט) ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ודאי חכמתא לא מתיישבא, אלא בד בר נש חתיב ולא אזיל, אלא קאים בקיומיה. והא אוקימנא מלי על

תרגום לשון הוזהר

אמר רבי אבא, כתוב ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. מה היא חכמת שלמה, ומה היא חכמת מצרים, ומה היא חכמת כל בני קדם? אמר לו, בא ראה, בכמה מקומות פרשוה באותו שם. שהלכנה כשיתברכת מהכל כתוב ותרב, בימי שלמה, שהתברכה והתברכה ועמדה בשלמות.

ושנינו, אלף הרים מתגדלים לפניו, וכלם היו לפניו שאיבה אחת, ואלף נהרות גדולים לה, וגומעת את כלם בגמיעה אחת. צפרניה אוהות באלף ושבעים עברים. דיה אחוות לעשרים וארבעה (תמשה) אלף עברים, אין יוצא ממנה לצד זה, ואין יוצא ממנה לצד אחר. כמה וכמה אלפי יגגים אחווים בשערותיה.

מה כתיב ואשב. השתא בניקחא תלייא מילתא. תבנו.

אמר רבי אבא, כתיב ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. מאי היא חכמת שלמה ומאי היא חכמת מצרים ומאי היא חכמת כל בני קדם. אמר ליה, תא חזי, בכמה אתר אוקמוה כההוא שמא, דסיקרא כד אתברכא מכלא, כתיב ותרב. ביומוי דשלמה, דאתברכא ואתברכת וקיימא באשלמותא.

ותנינן, אלף טורין מתרברבין קמה, וכלהו נשיבא חד הוה לקמה. אלף נהרין סגיאין לה, ובגמיעא חדא גמיעא לון. טופרהא מאחדא לאלף ושבעין עיבר. (דף רכג ע"ב) ויהא אחיזין לארבע ועשרין (תמשה) אלף עיבר, לית דנפיק מפה לסטר האי,

ולית דנפיק מנה לטטר אחרא. כמה וכמה אלף תריסין, מתאחדין בשערהא.

חד עולימא, דאורפיה מרישא דעלמא לסייפי דעלמא, נפיק בין רגלהא. בשתיין פולסי דנורא מתלבש, בגווי דא אתמנא על תתאי (מתחות) מארבע סטרהא. דא איהו נער, דאחיד שית מאה ותלת עשר מפתחן עלאין מסטרא דאמא. וכלהו מפתחן עלאין, בשונא דחרבא דחגיר בחרציה תליין.

ההוא נער, קרון ליה חנוף בן ירד, באינן ברייתי, דכתיב, (משלי כב) חנוף לצער על פי דרכו. ואי תימא מתניתין היא, ולא ברייתא. במתניתא דילן אוקימנא מילי, והא אתמר, וכלא מלתא חדא אסתכלו (ב"א אסתכללו). תחותיה תטלל חיות ברא. דתניא (ב"א דתא חזי), כמה דישראל

קדישא עלאה, אקרי בן לאמיה, דכתיב, (משלי ד) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי, וכתיב, (שמות ד) בני בכורי ישראל, הכי נמי לתתא, דא אקרי נער לאמיה. דכתיב, (חושע יא) כי נער ישראל ואזהבהו, ובכמה גוויין אקרי בן ירד, והא אוקימנא. אכל תא חזי, בן ירד ממש. דתנינן, עשר ירידות ירדה שכינה לארעא, וכלהו אוקמוה חכרייא ואתמר. ותחות הא, כמה חיותא קיימין, דאקרון חיות ברא ממש.

תחות אינן חיותא, מתאחדן שערהא דסיהרא, דאקרון ככביא דשרביטא, דשרביט ממש, מארי דמאירן, מארי דמתקלא, מארי דקשוי, מארי דחוצפא. וכלהו אקרון מארי (ב"א שרי) דארגוונא, ידהא ורגלהא אחידן בהאי, כאריה תקיפא דאחיד על שרפיה.

תרגום לשון הוזהר

הקדוש העליון נקרא בן לאמו, שכתוב (שם ד) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי, וכתוב (שמות ד) בני בכורי ישראל, כך גם למטה זה נקרא נער לאמו, שכתוב (חושע יא) כי נער ישראל ואזהבהו. ובכמה גוונים נקרא בן ירד, והרי בארנו. אכל בא ראה, בן ירד ממש, ששנינו, עשר ירידות ירדה שכינה ארץ, ואת כלם בארו החרים ונתבאר. ותחת זה כמה חיות עומדות, שנקראות חיות השדה ממש. תחת אותן החיות נאחוות שערות הלבנה שנקראות כוכבי שרביט, של שרביט ממש, בעלי דיו, בעלי משקל, בעלי הדין הקשה, בעלי חצפה, וכלם נקראים בעלי [שערות] ארגמן.

ועל דא כתיב, (מכילת ה) וטרף ואין מציל.

טופרהא, כל אינן דאדקרון חובי כגי נשא, וכתבין ורשמיין חוביהו בתקיפו דדינא קשיא. ועל דא כתיב, (ירמיה יז) חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר. מהו שמיר. ההוא דרשים ונקיב אבנא, ופסיק לה לכל סטרא. וזהמא דטופרהא, כל אינן דלא מתדבקין בגופא דמלכא, וינקין מסטרא דמסאבותא, בד שארי סיהרא כפיגמו.

ובגין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא בשלימותא, כפי לירתא לה כפיגמוותא, ועל דא אשתדל למידע, בדעתא (ברשתא) דרוחין ושרין, למירת סיהרא בכל סטרא. ובידמוי דשלמה מלכא, בכלא

תרגום לשון הוזהר

שכתוב (מלכים א-ה) ותרב חכמת שלמה. ותרב דקא. מחכמת כל בני קדם, סוד עליון הוא, ככתוב (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם וגו', ואלה נקראים בני קדם, שכלם לא התקיימו, פרט לזה שכלול וזכר ונקבה, שנקרא הדר, שכתוב וימלך תחתיו הדר וגו'.

ושנינו, שאף על גב שהתקיימה [שהאירה הלבנה], לא האירה בשלמות, עד שבא שלמה שראוי כנגדה, כמו שבארנו, שמשום כך אמו היתה בת שבע.

ומכל חכמת מצרים – זו החכמה התחתונה שנקראת שפחה שאחר הרמים, והכל כללה חכמה זו של שלמה – חכמת בני קדם וחכמת מצרים. אמר רבי אבא, ברוב הרחמן ששאלתי דבר זה לפניך, שחרי בכל הדברים הללו [ודבר זה]

תַּחֲנוּנִי בְּשׁוּעֵי אֱלֹהִים בְּנִשְׁאֵי יְדֵי אֱלֹהִים
דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: א אֶל־תִּמְשְׁכֵנִי עִם־
רָשָׁעִים וְעַם־פָּעֻלִי אֲנִי דְּבִיר שְׁלוֹם
עִם־רַעֲיֵהֶם וְרָעָה בְּלִבָּכֶם: ד תִּן־לָהֶם
כַּפְּעֵלֶם וְכָרַע מַעַלְלֵיהֶם כַּמַּעֲשֶׂה
יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם הִשָּׁב גְּמוּלָם לָהֶם:
ה כִּי לֹא יִבְיֶנּוּ אֶל־פִּעֻלַת יְהוָה וְאֶל־
מַעֲשֶׂה יְדָיו יִהְרָסֶם וְלֹא יִבְנֶם: ו בְּרוּךְ
יְהוָה כִּי־שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנִי: ז יְהוָה א
עָזַר וּמִגִּנִּי בּוֹ כָּטַח לִפִּי וַיִּנְצְרֵתִי וַיַּעֲלֵז
לִבִּי וּמִשִּׁירֵי אֲהַדִּנּוּ: ח יְהוָה עֲזָרְמוֹ
וּמַעֲזוֹ יִשׁוּעוֹת מִשִּׁחוֹ הוּא:
ט הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ
וְרַעַם וְנִשְׁאֵם עַד־הַעוֹלָם:

ה לחודש

יום שישי

כט א מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי
אֱלֹהִים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז:
ב הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוִּי
לַיהוָה בְּהִדְרַת־קִדְשׁ: ג קוֹל יְהוָה עַל־
הַמַּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל־
מַיִם רַבִּים: ד קוֹל־יְהוָה בְּכַח קוֹל
יְהוָה בְּהָדָר: ה קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָצִים
וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת־אֲרָצוֹ הַלִּבְנוֹן:
ו וַיִּנְקִיחֵם כְּמוֹ־עַגֹל לִבְנוֹן וַיִּשְׂרֹץ כְּמוֹ
כֹּר־רָאמִים: ז קוֹל־יְהוָה חֹצֵב לַחֲבוֹת
אֵשׁ: ח קוֹל יְהוָה יַחֲלִיל מִדְּבַר יַחֲלִיל
יְהוָה מִדְּבַר קִדְשׁ: ט קוֹל יְהוָה אֲחֻלֹּל
אֵילֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרֹת וּבִהַלְּוָם כָּל־
אֹמֶר כְּבוֹד: י יְהוָה לִמְבוֹל יֵשֶׁב וַיִּשָּׁב

יְהוָה מֶלֶךְ לַעוֹלָם: יא יְהוָה עֲזָרְמוֹ
יִתֵּן יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

ליום שני

4 א מִזְמוֹר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:
ב אֲרוּמֶמֶךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא־
שָׁמַחַת אֵיבִי לִי: ג יְהוָה אֱלֹהֵי שׁוּעֵתִי
אֱלֹהִי וּתְרַפָּאֲנִי: ד יְהוָה הַעֲלִיתָ מִן־
שָׁאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי מִיַּד מִרְדֵּי־כּוֹר:
ה זָמַרְוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לִזְכוֹר
קִדְשׁוֹ: ו כִּי רָגַע בִּאֲפֹחַיִם בְּרָצוֹנוֹ
בְּעֶרֶב יֵלִין כִּכִּי וּלְבָבְךָ רָגָה: ז וְאֲנִי
אֲמַרְתִּי בְּשִׁלְוִי בַל־אֲמוּט לַעוֹלָם:
ח יְהוָה בְּרָצוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לַהֲרֹי עֹז
הַסִּתְרָתָּ פָּנֶיךָ הֵייתִי נִבְהַל: ט אֱלֹהִי
יְהוָה אֶקְרָא וְאֶל־אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן: י מִה־
בָּצַע בְּדַמִּי בְּרֹדְתִי אֶל שַׁחַת הַיּוֹדֶךָ
עֲפַר הַגִּיד אֲמַתְךָ: יא שְׁמַע־יְהוָה
וּתְחַנֵּן יְהוָה הִיחַ־עֲזָר לִי: יב הִפַּכְתָּ
מִסְפְּדִי לְמַחֹל לִי פִתַּחְתָּ שָׁקִי וּתְאֻרָנִי
שָׁמַחַת: יג לִמְעַן אֲזַמְּרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא
יָדָם יְהוָה אֱלֹהֵי לַעוֹלָם אֲדַבֵּר:

4א א לִמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בָּךְ־
יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוּשָׁה לַעוֹלָם
בַּצִּדְקָתְךָ פִּלְטָנִי: ג הִשָּׂה אֱלִי אֲזַנְךָ
מִהֲרָה הַצִּילָנִי הִיָּה לִי אֲצוּר־מַעוֹ
לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי־סִלְעִי
וּמִצּוּדֹתֵי אֶתָּה וּלְמַעַן שְׁמֹךְ תִּנְחַנֵּנִי
וּתְנַהֲלָנִי: ה תּוֹצִיאָנִי מִרְשַׁת זֶז טַמְנוֹ
לִי כִי־אֶתָּה מַעוֹזִי: ו בִּידְךָ אֶפְקִיד

רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֶל אֲמַתִּי:
ז שְׁנֵאתִי הַשְׁמָרִים הַבְּלִי־שׁוּא וְאֲנִי
אֶל־יְהוָה בְּטַחְתִּי: ח אֲגִילָה וְאֶשְׁמַחָה
בַּחֲסֶדְךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת־עַנְיִי יְדַעַתָּ
בְּצָרוֹת נַפְשִׁי: ט וְלֹא הִסְתַּרְתָּנִי בְּיַד־
אוֹיֵב הַעֲמַדְתָּ בְּמִרְתָּב רַגְלִי: י תְּחַנֵּן
יְהוָה כִּי צָר לִי עֲשֻׁשָׁה בְּכַעַס עֵינֵי
נַפְשִׁי וּבִטְנִי: יא כִּי כָלוּ כִגְלוֹן חַיִּי
וּשְׁנוֹתֵי בִּצְנָחָה כְּשֶׁל בְּעוֹנֵי כַחֵי
וַעֲצָמִי עָשָׂשׁוּ: יב מִכָּל־צָרָי הֵייתִי
חֲרָפָה וּלְשֹׁכְנִי אֲמַדּוֹ וּפְחַד לְמִי־דַעֲי
רָצִי בַחוּץ נִדְדוֹ מִמֶּנִּי: יג גִּשְׁפַּחְתִּי
כָּמַת מִלֵּב הֵייתִי כְּכֹל אֶבֶד: יד כִּי
שָׁמַעְתִּי אֲדַבַּת רַבִּים מְגוֹר מִפְּכִיב
בְּהוֹסֶדֶם יָחַד עָלַי לִקְחַת נַפְשִׁי וּזְמַמוּ:
טו וְאֲנִי אֱלֹהִי בְטַחְתִּי יְהוָה אֲמַרְתִּי
אֱלֹהֵי אֶתָּה: טז בִּידְךָ עֲתַתִּי הַצִּילָנִי
מִיַּד־אוֹיְבִי וּמִרְדָּפִי: יז הֵאֲרִיָּה פָּנֶיךָ
עַל־עַבְדְּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בַּחֲסֶדְךָ: יח יְהוָה
אֶל־אֲבוּשָׁה כִּי קָרַאתִיךָ יִבְשׁוּ רָשָׁעִים
יִדְּמוּ לְשָׁאוֹל: יט תִּאֲלַמְנָה שִׁפְתֵי שֹׁכֵר
הַדְּכוּרֹת עַל־צִדִּיק עֲתָם בְּגִאָה וּכְזֹ:
כ מָה רַב־טוֹבְךָ אֲשֶׁר־צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ
פְּעֻלַת לַחֲסִים בְּךָ יִגָּד בְּנֵי אָדָם:
כא תִּסְתַּרְתֶּם אֲבֹתֵיךָ מִרְכָּסֵי אֵישׁ
תִּצְפְּנֶם בְּסִפָּה מְרִיב לְשֹׁנוֹת: כב בְּרוּךְ
יְהוָה כִּי הִפְלִיא חֲסֶדּוֹ לִי בְעֵיר מְצוּר:
כג וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בַּחֲפֹזִי נִגְרַדְתִּי מִגִּיד
עֵינֶיךָ אֲכֹז שְׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנִי בְּשׁוּעֵי

אֱלֹהִים: כד אֲהַבּוּ אֶת־יְהוָה כָּל־חֲסִידָיו
אֲמוּנִים נֹצֵר יְהוָה וּמִשְׁלֵם עַל־יָתֵר
עֲשֶׂה גִאָה: כה חֲזָקוֹ וַיִּאֲמָץ לְבַבְכֶּם
כָּל־הַמִּתְחַלְלִים לַיהוָה:

4ב א לְדָוִד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי־פֶשַׁע
כְּסוּי חֲטָאָה: ב אֲשֶׁר־אָדָם לֹא
יַחֲשֵׁב יְהוָה לוֹ עוֹן וְאִין בְּרוּחוֹ רַמִּיָּה:
ג כִּי־הִתְרַשַּׁתִּי כָלוּ עַצְמִי כְּשֹׁאֲגָתִי כָל־
הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי
יְיָד נִהַפֵּךְ לְשֹׁד בַּחֲרֹבְנִי קִיץ סִלָּה: ☐
ה חֲטָאִיתִי אוֹדִיעֶיךָ וְעוֹנֵי לֹא־כִסִּיתִי
אֲמַרְתִּי אוֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לַיהוָה וְאֶתָּה
נִשְׂאֵת עוֹן חֲטָאִיתִי סִלָּה: ו עַל־זֹאת
תִּפְלֹל כָּל־חֲסִיד אֱלֹהִי לַעַת מִצָּא רֶם
לְשִׁטָּף מַיִם רַבִּים אֲלֵיוֹ לֹא יִגִּיעוּ:
ז אֶתָּה אֶסְתֵּר לִי מִצָּר תִּצְרֵנִי רִנִּי פִלֵּט
תִּסּוּבְּכִי סִלָּה: ח אֲשַׁכִּילֶךָ אֲוֹרֶךְ
בְּדֶרֶךְ־זוֹ תִלָּךְ אֵיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינִי:
ט אֶל־תִּהְיֶה אֶסּוּס כְּפֶסֶד אֵין הָבִין
בְּמִתְגַּוְרָסִין עֲדִינוֹ לְכֹלָם כָּל קָרֵב
אֱלֹהִים: י רַבִּים מְכֹאֲבוֹתִים לְרָשָׁע
וּבִבּוֹטָם בִּיהוָה חֲסֶד יִסּוּבְּכֵנוּ:
יא שְׁמָחוּ בִּיהוָה וְגִילּוֹ צִדִּיקִים וְהִרְוִינוּ
כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:

4ג א רַנְּנוּ צִדִּיקִים בִּיהוָה לִישְׁרִים
נִאְוָה תִּהְלֶה: ב הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר
בְּנִבָּל עֲשׂוֹר וּמְרוֹלוֹ: ג שִׁירוּ־לוֹ שִׁיר
חֲדָשׁ הִיטִיבוֹ נֶגֶן בְּתוֹרָעָה: ד כִּי־יִשָּׁר
דְּבַר־יְהוָה וְכָל־מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוּנָה: ☐

ה אהב צדקה ומשפט חסד יהוה
מלאה הארץ: ו בדבר יהוה שמים
נעשו וברוח פיו כל צבאם: ז פנס
בגד מי תים נתן באוצרות תהומות:
ח ייראו מיהוה כל הארץ ממנו וגורו
כל יושבי תבל: ט כי הוא אמר ויהי
הוא צוה ויעמד: י יהוה הפיר עצת
גוים הניא מחשבות עמים: יא עצת
יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר
ור: יב אשרי הגוי אשר יהוה אלהיו
העם: יג בחר לנחלה לו: יד משמים
הביט יהוה ראה את כל בני האדם:
טו ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי
הארץ: טו הציג יחד לבם המבין אל
כל מעשיהם: טז איך המלך נושע
ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח:
יז שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא
ימלט: יח הגה עין יהוה אל יראיו
למיחלים לחסדו: יט להציל ממנות
נפשם ולחיותם ברעב: כ נפשנו חפתה
ליהוה עזרנו ומגננו הוא: כא כיבו
ישמח לבנו פי בשם קדשו בטחנו:
כב יהי חסדך יהוה עלינו כאשר יחלנו
לך:

לד * ללוד בשנותו את טעמו לפני
אבימלך ויגרשוהו וילך: ד אברהם
את יהוה בכל עת תמיד תהלתו בפי:
ה ביהוה תהלל נפשי ישמעו עניים
וישמחו: ו גדלו ליהוה אתי וגורממה

שמו יחדו: ה דרשתי את יהוה וענני
ומפל מגורתי הצילני: ו הביטו אלי
ונהרו ופניהם אלי יתפרו: ז זה עני
קרא ויהוה שמע ומפל צרותיו
הושיעו: ח חנה מלאך יהוה סביב
ליראיו ויחלצם: ט טעמו וראו כי טוב
יהוה אשרי הנזכר יחסהבו: י יראו
את יהוה קדשיו כי אין מחסור
ליראיו: יא כפירים רשו ורעבו ודרשתי
יהוה לא יחסרו כל טוב: יב לכו בני
שמעו לי יראת יהוה אלמדכם: יג מי
האיש החפץ חיים אהב למים לראות
טוב: יד נצר לשונך מרע ושתקי
מדבר מרמה: טו סור מרע ועשה טוב
בקש שלום ורדפהו: טז עיני יהוה
אל צדיקים ואזניו אל שועתם: יז פני
יהוה בעשי רע להכרית מארץ זכרם:
יח צעקו ויהוה שמע ומפל צרותם
הצילם: יט קרוב יהוה לנשכרי לב
ואת דפאירוח יושיע: כ רבות רעות
צדיק ומפלם יצילנו יהוה: כא שמר
כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה:
כב תמותת רשע רעה ושאני צדיק
יאשמו: כג פודה יהוה נפש עבדיו
ולא יאשמו כל החסידים בו:

ו לחודש שבת קודש

לז * ללוד | ריבה יהוה את יריביו
לחם את לחמי: ד החזק מגן
רצנה וקומה בעזרתי: ג והלך חנית

וסגר לקראת רדפי אמר לנפשי
ישעתך אני: ד יבשו ויפלמו מבקשי
נפשי וסגור אחור ויחפרו חשבי רעתי:
ה יהיו כמץ לפגירות ומלאך יהוה
דוחה: ו יהי דרכם חשך ויחלקלקת
ומלאך יהוה דפם: ז כחם טמנו
לי שחת רשעם חנם חפרו לנפשי:
ח תבואהו שואה לא ידע ורשתו
אשר טמן תלכדו בשואה ופל בה:
ט נפשי תגיל ביהוה תשיש בישועתו:
י כל עצמותי | תאמרנה יהוה מי כמוך
מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון
מגדלו: יא יקומון עדי חמס אשר
לא ידעתי ישאלוני: יב ישלמוני רעה
תחת טובה שכול לנפשי: יג ואני |
בחלותם לבושי שק ענתי בצום נפשי
ותפלתי על חיקי תשוב: יד כרע כפאח
לי התהלכתי כאבל אם קדר שחיתי:
טו ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי
גבים ולא ידעתי קרעו ולא דמו:
טז בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו:
יז אדני פמה תראה השיבה נפשי
משאיהם מכפירים יחידתי: יח אודך
בקהל רב בעם עצום אהללך: יט אל
ישמחו לי איבי שקר שגאי חנם
יקרצו עין: כ כי לא שלום ידברו ועל
רעיי ארץ דברי מרמות יחשכון:
כא ויחביבו עלי פיהם אמרו האח |
האח ראמה עיננו: כב ראיתה יהוה

אל תחרש אדני אל תרחק ממני:
כג העירה והקיצה למשפטי אלהי
ואדני לריבי: כד שפטני בצדקך יהוה
אלהי ואל ישמחו לי: כה אל יאמרו
בלבם האח נפשנו אל יאמרו
בלענוהו: כו יבשו ויחפרו | יחדו
שמחי רעתי ילבשו בשת וכלמה
המגדילים עלי: כז ירנו וישמחו חפצי
צדקי ויאמרו תמיד יגדל יהוה החפץ
שלום עבדו: כח ושלוני תהגה צדקך

כל היום תהלךך:

לז * למנצח | לעבד יהוה ללוד:
ב נאם פשע לרשע בקרב לבי אין
פחד אלהים לגד עיני: ג כיהחליק
אליו בעיניו למצא עונו לשנא:
ד דברי פיו און ומרמה חדל להשפיל
להיטיב: ה און | יחשב על משכבו
יתנצב על דרך לא טוב רע לא מאס:
ו יהוה בהשמים חסדך אמונתך עד:
ז שחקים: ז צדקתך | כהרי אל
משפטיך תהום רבה אדם ובהמה
תושיע | יהוה: ח מה יקר חסדך
אלהים ובני אדם בצל כנפיה יחסיו:
ט ירונו מדשן ביתך ונחל עדיך
תשקם: י כיעמך מקור חיים באורך
נראה אור: יא משוך חסדך לודיע
וצדקתך לישיר לב: יב אל תבואני
רגל באוה וידרשעים אלי תגדני:

לקונוי

הנעזר בלילה נב

מוזכר

ס

יתברר. ואי אפשר לבוא לידי בטול, כי אם עלידי התבודדות, כי עלידי שמתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו, עלידיהו הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות, עד שזוכה לבטל כל נשמיאות ולהקלל בשרשו:

אך עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מפרדת העולם הזה, כי ביום, עלידי שרופין העולם אחר העולם הזה, הוא מבטל ומבטל את האדם מלהתדבק ולהקלל בהשם יתברך, ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף-על-פי-כן מאחר שהעולם טרודים או ורודפים או אחר הכלי העולם הזה, עלידיהו קשה או לבוא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד, דהינו חוץ מהעיר בדרך יחיד, במקום שאין הולכים שם בניאדם, כי במקום שהולכים שם בניאדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה, אף-על-פי שבעת אינם הולכים שם, הוא מבטל גם-כן ההתבודדות, ואינו יכול להתפטר ולהקלל בו יתברך. עלידי צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחיד, במקום שאין שם אדם, ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מכל עסקי עולם הזה, ויבטל הכל, עד שיזכה לבחינת בטול באמת. הינו, שבתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחיד כנ"ל, עד שיזכה לבטל זה הדבר, דהינו לבטל מדה ותאוה זאת, ואחר-כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל ובמקום הנ"ל, עד שיבטל הכל. ואחר-כך עדן נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר-כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש, כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדן נשאר ממנו כלום, דהינו שערין לא בטל לגמרי הנאות והנפשות, עד שחשב בעניניו לאיזה דבר, ועל-כן צריכין להתניע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ישאר ממנו כלום, שיתיה בבחינת "מה" באמת, עד שיזכה לבחינת בטול באמת]. ואז, כשזוכה לבטול באמת, ואז נכלל נפשו בשרשו, דהינו בו יתברך, שהוא מחיב המציאות, אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחיב המציאות, כי הכל תלוי בו כנ"ל, ואז נעשה כל העולם עלידי בבחינת מחיב המציאות, כנ"ל:

ועתה תראה פלאי פלאות, איך כל זה מבאר עתה בהמשנה הנ"ל באר היטב, וזהו: הנעזר בלילה - כפשוטו, דהינו שהוא נעזר בלילה ומתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו. והמתלה בדרך יחיד - הינו כנ"ל, שהולך בדרך יחיד דיקא, במקום שאין בניאדם הולכים שם כנ"ל, כי אז הוא עקר שלמות ההתבודדות: בלילה ודרך יחיד דיקא, כנ"ל, כי אז דיקא יכולין לבוא לבחינת בטול כנ"ל. וזהו: ומפנה לבו לבטלה - דהינו שמפנה לבו מכל עסקי העולם הזה - לבטלה, כדי לזכות לבחינת בטול כנ"ל. ואז זוכה, שכלל נפשו במחייב המציאות כנ"ל, ואז נכללין כל העולמות עם נפשו במחייב המציאות כנ"ל. וזהו: הרי זה מתחייב כנפשו - שנכלל כל העולם בבחינת מחייב המציאות עם נפשו, כי עלידי ההתבודדות הנ"ל זכה לבחינת בטול, עד שנכלל נפשו במחייב המציאות, ועלידיהו נכלל כל העולם עם נפשו במחייב המציאות כנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת מחייב המציאות כנ"ל, וזהו: הרי זה מתחייב כנפשו כנ"ל:

נב

רבי חנינאי אומר: הנעזר בלילה, והמתלה בדרך יחיד, ומפנה לבו לבטלה - הרי זה מתחייב

בנפשו: (אבות פ"ב)

כי יש אפיקורסים שאומרים, שהעולם הוא מחיב המציאות, ולפי דעתם הרעה המשבשת נדמה להם, שיש על זה ראיות ומופתים, חס ושלום, ממהנה העולם. אבל באמת הכל יפצה פיהם, כי באמת העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות, כי רק השם יתברך לבד הוא מחיב המציאות, אבל כל העולמות עם כל אשר בהם הם אפשרי המציאות, כי הוא יתברך בראם יש מאין, וביקלתו וכו' ואפשרותו יתברך היה לבראם או שלא לבראם, על-כן בודאי כל העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות. אך מאין נמשך הפעות, שיכולין לפעות, חס ושלום, שהעולם הוא מחיב המציאות, חס ושלום. דע, שהנה נמשך מחמת שבאמת עתה, שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחיב המציאות, כי כל העולם ומלואו, הכל לא נברא אלא בשביל ישראל, כידוע ^(א), וישראל מושלין בעולם, ועל-כן בודאי עתה, אחר שנאצלו ונבראו נשמות ישראל, כביכול הוא יתברך מוכרח לברא ולקדם העולם, כי עלימנת פן האציל נשמות ישראל, כדי לברא בשבילם כל העולמות. אך נשמות ישראל בעצמן, כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם, הכל היה אפשרי המציאות, כי היה באפשרותו להאצילם ולבראם או שלא לבראם, אך תפק בשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם בבחינת מחיב המציאות, כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כביכול הוא מחיב להמציא העולם, כי עלימנת פן נאצלו נשמות, שכל העולמות יבראו בשבילן, והם ימשלו בכל, והבן היטב. ומה נשתלשל ונמשך הפעות של האפיקורסים, שאומרים שהעולם הוא, חס ושלום, מחיב המציאות, אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא מחיב המציאות, אבל כל הדברים הם אפשרי המציאות כנ"ל:

ועקר הנונה שברא כל העולם בשביל ישראל היה, כדי שישאל יעשו רצונו, ושיחזרו וידבקו בשרשו, דהינו שיחזרו ויכללו בו יתברך, שהוא מחיב המציאות, ובשביל זה נברא הכל. נמצא כל מה שישאל עושין רצונו של מקום ונכללין בשרשם, שהוא מחיב המציאות, עלידיהו נכלל כל העולם שנברא בשבילם בחיוב המציאות, כי עקר התכלית שנברא העולם הוא בשביל זה, ורק בשביל זה מחיב השם יתברך, כביכול, לברא ולקדם כל העולמות בשביל ישראל כנ"ל, כדי שיעשו רצונו כנ"ל. ועל-כן אז דיקא, כשעושין רצונו, נכלל העולם בבחינת מחיב המציאות כנ"ל, כי כל מה שעושין רצונו יותר, הם נכללין ביותר עם כל העולמות התלויים בהם בחיוב המציאות, כי עלידי שעושין רצונו יתברך, הם חוזרין ונכללין בו יתברך, שהוא מחיב המציאות, ואז נכללין עמם כל העולמות התלויים בנפשם בחיוב המציאות כנ"ל:

אך לזכות לזה להקלל בשרשו, דהינו לחזר ולהקלל באחדות השם יתברך, שהוא מחיב המציאות, זה אי אפשר לזכות כי אם עלידי בטול, שיבטל עצמו לגמרי, עד שיתיה נכלל באחדותו

(א) ויק' פ' א, ורש"י ריש בראשית.

לקוטי הלכות

הלכות נטילת ידים הלכה ו

ארח חיים

זו

שהוא בחינת 'חכמה', להחיות את האדם ולקשר נפשו בגופו.

ותלמיד - על-ידי זה זוכין בשעת האכילה להארת הרצון המפולג וכו', כי המלכות שהיא בחינת יראה, מקבלת הפרנסה מהידים שיש ב'ים החכמה' שהם בחינת רמזים וכו', ששם מאירין המקיפין שהם בחינת 'מה' בחינת שתיקה וכו'. וזה בחינת "אין משיחין בסעודה" וכו' (שלחן ערוך ארח חיים סימן קע סעיף א), עין שם כל זה היטב:

יא. וזה בחינת מה שכתוב בשלחן ערוך (שם סימן קסו סעיף ד): שצריך להניח העשר אצבעות על הפת בשעת הבציעה וכו', להורות, שהלחם שאוכל נמשך מהידים הנ"ל שיש ב'ים החכמה' כנ"ל, שעל-ידי זה קרשת האכילה שעקרה הוא לזכות אז להארת הרצון שנמשך על-ידי הידים שהם הרמזים וכו', כנ"ל:

יב. וזה בחינת (סנהדרין שם) 'מהיכן קא שרית המוציא, מהיכן דקרים בשולה' (מהיכן בוצעים במוציא? מהיכן שנאפה טוב ונעשה כמין קרום על הלחם). כי אכילת ישראל צריכה להיות בקדשה גדולה, ועקר האכילה המשביע את האדם הוא הלחם, ועל-כן יש בו עשרה מצוות, כמו שכתוב בטור ושלחן ערוך (שם). כי צריכין לברר התבואה והלחם בכמה בורות. וזה בחינת כל השרחות והגיעות שטורחין בהתבואה עד שנעשה לחם, שהם: התרישה והזריעה והקצירה והבורר ממץ ותבן, ואחר-כך לטחנו ולנפותו ולנקותו מסבין ומרסן וכו'. וכל זה נמשך מחטא אדם הראשון שחטא היה באכילה שאכל מעץ הדעת טוב ורע, שאז נגזר עליו "בזעת אפריך תאכל לחם" וכו' (בראשית ג, ט), שהם כל המלאכות והגיעות הנ"ל עד שנעשה לחם, והכל בשביל בורותם לבצר הרע והפסלת ולברר הטוב.

יג. וזה בחינת עקר הבורר ברוחניות נעשה על-ידי ישראל, על-ידי עשר מצוות הנוהגות בפת כנ"ל. וכל אלו הבוררים לברר הטוב מהרע האכל מהפסלות, לנקות התבואה ממץ ותבן שהם בחינת הקלפות הקודמין לפני - הכל הוא לברר האמונה הקדושה שפגם בה אדם הראשון, שהוא על-ידי שדוחין ומבציעין מהמח הקשיות שיש בלב כל אחד שמהם נמשכין כל מיני כפירות, שהם בחינת הקלפות בחינת מץ ותבן החופין על החטה כמובן בתקוני זהר (הקדמה דף יא: א) ובזהר הקדוש (פנחס דף רכז). לענין ברור ההלכה, שהוא בחינת לברר החטה ממץ ותבן.

כ. הכל אחד, כי על-ידי האכילה נמשך חיות להאדם, ועקר החיות הוא הדעת והחכמה, כמו שכתוב (קהל' ו, יב): "החכמה תחיה", ועל-כן המאכל בשרשו פטרס הלחם שהוא העקר, גבה מאד, כי משרש בו כח וחיות

לברר הלחם מחקשיות והפסולות שרוצים לבלבל את האמונה

עקר תקון האכילה הוא על-ידי אמונה

תכלית שלמות הדעת הוא השתיקה

כל התקון שייכלנה בברכה בקדשה ובטהרה

לתקון עליו יראה עד שיתנה לו יראה ופחד ביושר לחקר דעתו שצריך להקדים שאלת רשות

צריך להיות העשר אצבעות על הפת בשעת הבציעה

אכילת ישראל צריכה להיות בקדשה גדולה

הכל הוא לברר האמונה הקדושה שפגם בה אדם הראשון

על-ידי האכילה נמשך חיות למאדם, ועקר החיות הוא הדעת והחכמה

כָּל הַפְסִלֶת שֶׁהֵם הִקְשׁ וְהִתְכַּן וְכו' מִהֶחֱלָה, עֲדִין צָרִיכִין לִלְעַס אֶת הַהֲלָכָה לְהַבְיָנָה הֵיטֵב עַל מְכוּנָה לְהַכְנִיסָה בְּלֵב, כִּי הַתְרוּץ לִשְׁוֹן שְׂבִירָה כְּמוֹכָא, הֵינּוּ שֶׁהַתְרוּצִים עַל הַקְשִׁיּוֹת הֵם בְּחִינַת שְׂבִירָה שֶׁמְשַׁבְּרִים וּמַבְטְלִים אֶת הַקְשִׁיּוֹת עַד שִׂידְעִין הַהֲלָכָה עַל בְּרִיָּה, וּמַחֲלָקִים וּפּוֹסְקִים אֶת הַהֲלָכָה לְכַמֵּה וְכַמֵּה חֲלָקִים וּפּוֹסְקֵי דִינִים וְכו', שְׂאֹז עֵקֶר שְׁלֵמוֹת בְּרוּר הַהֲלָכָה, וְכֵן הוּא בְּעֵקֶר הַדַּעַת הַפְּנִימִי לְהַשִּׁיג וְלִידַע אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת בְּצִיעַת הַלָּחֶם וּשְׂבִירָתוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְאֲכִילָה.

הָאֵשׁ יוֹתֵר. כִּי הָאֵשׁ הוּא בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִקְוֶם אַחֵר (בְּסִימָן קיד). כִּי עֵקֶר תִּקְוָן כָּל הַנִּלְ הוּא עַל-יְדֵי הִירְאָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה "רְצוּעָה הִתָּה יוֹצֵאָה" וְכו' (בְּלִקוּטֵי תַנְגָּא סִימָן טו) שֶׁשִּׁיכָה לְזוֹה, שֶׁעֵקֶר תִּקְוָן הָאֲכִילָה עַל-יְדֵי הִירְאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמַשְׂכִּין הָאֶתֶר הָרָצוֹן בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, כִּי הִירְאָה בְּחִינַת צְמֻצוֹם הֵינּוּ בְּחִינַת שְׂתִיקָה הַנִּלְ, שֶׁכְּשֶׁמְגַלִּין הַדַּעַת לְחִבְרֵי וְתַלְמִידָיו וּמַבְטְלִין מִמֶּחֶם כְּמוֹ קְשִׁיּוֹת וּכְפִירוֹת, אָבֵל עֲדִין רוּצָה הַמֶּחֶם לְרוּץ וּלְפָרֵחַ לְחִבּוֹן עוֹד וְעוֹד, אֲזִי צָרִיכִין לְעֲשׂוֹת סִיג לְדִכְרֵי שֶׁהוּא הַשְׂתִּיקָה, וְלִרְמֹז לוֹ עַד פֶּה תְּבוּא, כִּי אֲסוּר לֶךְ לְחַקֵּר יוֹתֵר לְפִי בְּחִינַתְךָ, כִּי בְּמַפְלָא מִמֶּךָ אֵל תִּדְרֹשׁ וְכו', וְכְמוֹכֵן כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ בְּעֲנִין הַקְשִׁיּוֹת וְהַתְרוּצִים וְכו', שֶׁמְבַאֵר שֵׁם שֶׁכָּל מֹה שֶׁמְכַנִּיסִין אִיזוֹה מִקִּיף תִּכְף נִכְנֵס מִקִּיף אַחֵר וְכו', עֵינֵן שֵׁם הֵיטֵב. וְזֶה הֵסִיג וְהַצְמָצוֹם שֶׁמְמַשְׂכִּין שֶׁהוּא הַשְׂתִּיקָה זֶה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הִירְאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת צְמֻצוֹם, כִּי הָעֵקֶר לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יִרְאָה עַד שִׁיְהִי לוֹ יִרְאָה וּפְחַד וּבּוֹשָׁה לְחַקֵּר בְּדַעְתּוֹ הַמְגֻשָּׁם בְּמֹה שְׂאִין לוֹ רְשׁוֹת, כִּי אִפְלוּ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּעֲצָמוֹ בְּחִינַת מוֹשֶׁה - מְצַמֵּצֵם מִחוּ מִחֻמַּת יִרְאָה, וְאִינוּ מְבִיט בְּהַשְׁגַּת אֱלֹהוּתוֹ לְמַעַל מִמְדִּרְגָּתוֹ שְׁעוֹמֵד בּוֹ עֲתָה, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת ג, ט): "וַיִּסְתַּר מוֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יֵרָא מִהַבִּיט אֶל הָאֱלֹהִים" וְכו'.

שְׂלֵא לְכַסֵּס עוֹד בְּקְשִׁיּוֹת וְחִקְרוֹת כָּלל

עַל-כֵּן צָרִיכִין לְדַקְדֵּק מְאֹד בְּעֲנִין הַבְּצוּעַ שֶׁתְּכַלֵּה בְּרָכָה עִם הַפֶּת (שְׁלֵמָן עֲרוּךְ אֶרֶץ חַיִּים סִימָן קסו סְעִיף א): שֶׁהַבְּצִיעָה תִּהְיֶה רַק בְּבְּחִינַת הַבְּרָכָה שֶׁהוּא הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה בְּפִשְׁטוּת, שֶׁמֵּאֲמִינִים שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרָא אֶת הַלָּחֶם וְעַל-כֵּן אֲנוּ מְבָרְכִין אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה, דְּהֵינּוּ שְׂלֵא לְכַסֵּס עוֹד בְּקְשִׁיּוֹת וְחִקְרוֹת כָּלל, שֶׁזֶה הִנֵּה כָּל חֹטֵא אָדָם הָרָאוּשׁ בְּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת 'דֹּאסְתַּפֵּל בְּמֹה דְּלֹא הָיָה לִיָּה רְשׁוֹ' וְכו' כְּנ"ל (שֶׁהוּא חֲסִתַּפֵּל בְּמֹה שְׂלֵא הִתָּה לוֹ רְשׁוֹת), כִּי עֲתָה צָרִיכִין לְתַקֵּן זֹאת עַל-יְדֵי אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל בְּבְּרָכָה.

עֵקֶר צְמֻצוֹם הַדַּעַת הוּא עַל-יְדֵי הִירְאָה

וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְבַצֵּעַ מִמֶּקוֹם שֶׁשֹּׁלֵט בּוֹ הָאֵשׁ בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה, כִּי עֵקֶר צְמֻצוֹם הַדַּעַת הוּא עַל-יְדֵי הִירְאָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ הֵסִיג וְהַמְחָצָה הַנִּלְ שֶׁהוּא הַשְׂתִּיקָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהָאֶתֶר הָרָצוֹן הַנִּמְשָׁךְ בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה עַל-יְדֵי הַיָּדִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינָם הַחֲכִמָּה' שֶׁמְשִׁם כָּל הַפְּרָנְסָה, כִּי הַכֹּל תִּלְוִי זֶה בְּזֶה כְּמוֹכֵן בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ:

צָרִיכִין לְבַדֵּן עַל הַשֵּׁלֶם שֶׁהוּא חֲשׁוּב בְּיוֹתֵר (שֵׁם וּבְסִימָן קסח סְעִיף א), כִּי עֵקֶר הַשְׁלָמוֹת הוּא עַל-יְדֵי הִירְאָה, כְּמוֹכָא בְּדִכְרֵי ז'ל (בְּסִימָן יד) מֵאֲמֵר הִזְהַר הַקְדוּשׁ (יִתְרוֹ דף טז):

כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו". כִּי צָרִיכִין לְאָכֵל בְּקִדְשָׁה בְּאִפְסָה שִׁיְהִי נִמְשָׁךְ שְׂבִירָה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יג, כח): "צַדִּיק אֲכָל לֶשְׂכֵעַ נִפְשׁוֹ", הַפֶּךְ הָרִשְׁעִים שֶׁנֶּאֱמָר בָּהֶם (שֵׁם): "וּבִטָּן רִשְׁעִים תַּחֲסֹר", וְעֵקֶר הַשְׂבִּירָה הוּא עַל-יְדֵי הָאֶתֶר הָרָצוֹן הַנִּלְ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמח, טו): "פּוֹתַח אֵת יָדָךְ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן". וְעֵקֶר הָאֶתֶר הָרָצוֹן נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הִירְאָה כְּנ"ל, עַל-כֵּן צָרִיכִין לְבַדֵּן עַל הַשֵּׁלֶם שֶׁהוּא בְּבְּחִינַת יִרְאָה, שֶׁשֵּׁם עֵקֶר הַחֲשִׁיבוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסִימָן הַ בְּהַתּוֹרָה "בְּחֻצְרוֹת" שֶׁעֵקֶר הַחֲשִׁיבוּת הוּא הִירְאָה, בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה לג, ט): "יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ" וְכו':

וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְבַצֵּעַ הַמוֹצֵא מִהִיכָא דְקָרִים בְּשׁוּלָא, שֶׁהוּא מִקוֹם שֶׁשֹּׁלֵט בּוֹ הָאֵשׁ יוֹתֵר שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת צְמֻצוֹם כְּנ"ל, שֶׁכָּל עֵקֶר גִּמְר תִּקְוָן הַלָּחֶם שִׁיְהִי רָאוּי לְאֲכִילַת אָדָם הוּא עַל-יְדֵי-זֶה עַל-יְדֵי שְׁנֵאֲפָה בָּאֵשׁ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִעֲשֶׂה לָחֶם לְזוֹן וְלַחֲתִיּוֹת אֶת הָאָדָם, כִּי עֵקֶר הַחֲתִיּוֹת שֶׁבְּלָחֶם שֶׁהוּא הַחֲכִמָּה וְהַדַּעַת שֶׁמְחִיָּה כְּנ"ל, עֵקֶר שְׁלֵמוֹתוֹ הוּא עַל-יְדֵי הַצְמָצוֹם הַנִּלְ שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׂתִיקָה כְּנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת אֵשׁ, וְעַל-כֵּן כָּל גִּמְר תִּקְוָן הַלָּחֶם הוּא עַל-יְדֵי הָאֵשׁ. וְעַל-כֵּן בְּמִקְוֶם שֶׁשֹּׁלֵט בּוֹ הָאֵשׁ יוֹתֵר שֶׁהוּא 'הִיכָא דְקָרִים בְּשׁוּלָא' - שֵׁם צָרִיכִין לְבַצֵּעַ הַלָּחֶם, כְּדִי לְזַכּוֹת בְּאֲכִילָה הַזֹּאת לְהָאֶתֶר הָרָצוֹן שֶׁזֶה הָעֵקֶר, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַשְׂתִּיקָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת צְמֻצוֹם הַנִּלְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵשׁ בְּחִינַת יִרְאָה כְּנ"ל:

תִּקְוָן לְכַסֵּס שִׁיְהִי רָאוּי לְאֲכִילַת אָדָם עַל-יְדֵי שְׁנֵאֲפָה בָּאֵשׁ

ג. כִּי בְּתַחֲלָה כְּשֶׁהַלָּחֶם שֶׁלֶם - אִי אִפְשָׁר לְאָכְלוֹ כֶּךָ עַד שֶׁבּוֹצְעִין וּפּוֹרְסִין וּשׁוֹבְרִין אוֹתוֹ לְחֻתִּיכוֹת, וְאַחֲרֵכֶךָ לּוֹעֲסִין אוֹתוֹ, וְאֲזִי דִקָּא מְחִיָּה אֶת הָאָדָם. וְכָל זֶה הוּא בְּרוּר הַהֲלָכָה שֶׁהוּא בְּרוּר הַדַּעַת, שֶׁאַחַר שֶׁמְבַצְעִין

לְכַסֵּס אוֹת הַהֲלָכָה לְחִינָה הֵיטֵב עַל מְכוּנָה לְהַכְנִיסָה בְּלֵב

(גם אלה דברי רבנו גור' יאיר; אחר שספר זאת המעשה, ענה ואמר דברים אלה)

בדורות הראשונים, כשהיו מדברים ומשיחים קבלה - היו משיחים בלשון קנה (כמו מעשה זו). כי עד רבי שמעון בר יוחאי לא היו מדברים קבלה באתגליא, רק רבי שמעון בר יוחאי גלה קבלה באתגליא, ומקדם, כשהיו החברים מדברים קבלה - היו מדברים בלשון קנה.

כשהניחו הארון על הפרות - התחילו לשורר, והבן. כי יש חדותותי דסיתרא, כשהלכנה מקבלת חדושים מן השמש. וזה בחינת כשנושאין הארון אל בית שמש, ואזי כל החיות נושאי הפסא עושין נגון חדש, בחינת: "מזמור שירו לה' שיר חדש", שזהו השיר ששירו פרות הבשן. וזה בחינת מטה ושלחן וכסא ומנוחה הם תקוהא דשכינתא. ובחינת הגן, כי אדם הראשון נתגלה מן הגן, ושבת אגין עלוהי כמזכא. ושבת הוא בחינת "מלך שהשלוש שלו", בחינת האדם הנ"ל שהוא מלך שהיה שלום בימיו, ועל-כן עמד עצמו אצל שבת; והשאר לא באר.

(ענה ואמר אחר שספר המעשה הזאת בזה הלשון):

המעשה הזאת היא הפלא גדול; והפל אחד, הבהמות וכו' והפסא וכו' והגן - הכל אחד, פעם נקרא (הבחינה המרמזת בהפסא) בשם זה, ופעם בשם זה, הכל לפי הענין והבחינה. והדברים עמקים, נפלאים ונוראים מאד מאד.

(גם) אלה דברי רבנו גור' יאיר: ויש עוד, ואין צריכין לגלות לכם. גם יש עוד, מה שהמלך שהיה בהמדינה הנ"ל עשה דבר כנגד החמה, ודבר כנגד הלכנה (והינו שאלו הדברים היו מרמזים על חמה ולכנה), והלכנה היתה אוחזת גר בידה, וכשמגיע היום - אזי אין הגר מאיר, כי שרגא בטיהרא וכו'; וזהו שאמרה הלילה אל היום: מפני מה כשאתה בא אין לי שם (כמבאר לעיל), כי ביום אין מועיל הגר כלל.

פרוש המעשה הוא כמו הפסא שעשה המלך פנ"ל, שעקר החכמה - שצריכין לידע איך לסדר הדברים. כמו כן מי שפקי בספרים ולבו שלם יוכל להבין הפרוש, אך צריכין לסדר הדברים היטב, כי פעם נקרא כך, ופעם נקרא כך, וכן בשאר הדברים; הינו בפרוש של המעשה - לפעמים

והוא דער מלך האט גימאכט וואס דער עיקר חכמה איז אז מע זאל וויסן ווי אזוי מסדר צו זיין איינליכע זאך אזוי אויך ווער סע איז א גרויסער בקי אין ספרים. און איז א גרויסער חכם באמת. קאן ער פארשטיין דאס פירוש. גאר מע מוז וויסן מע זאל גוט מסדר זיין. ווארין אמאל הייסט די

נקרא האדם של המעשה הנ"ל בשם זה, ולפעמים בשם אחר, וכן בשאר הדברים. אשרי מי שיזכה להבין דברים אלו לאמתתן. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

(כל זה דברי רבנו הקדוש עליו השלום, ובר צדיק לברכה).

מעשה י"ב מבעל תפלה

מעשה: פעם אחד היה בעל תפלה, שהיה עוסק תמיד בתפלות ושירות ותשבחות להשם יתברך, והיה יושב חוץ לשוב. והיה רגיל לנכנס לשוב, והיה נכנס אצל איזה אדם - מסתמא היה נכנס להקטנים במעלה, כגון עניים וכיוצא, והיה מדבר על לבו

וזאך אזוי אמאל אזוי, אז וואויל איז דעם וואס ער וועט זוכה זיין דאס צו פארשטיין. דאס האט אלץ ער אליין ע"ה גישמוסט נאך דער מעשה.

מעשה י"ב מבעל תפלה

מעשה אמאל איז גיווען איין בעל תפלה. וואס ער האט תמיד גאר עוסק גיווען אין תפלות און שירות און תושבחות צו השם יתברך. און ער איז גיוועסין חוץ לשוב. און זיין סדר איז גיווען. ער פלעגט אמאל אריין צו גיין אין יישוב אריין. און ער פלעגט אריין צוגיין צו עפעס א מענשן מן הסתם פלעגט ער אריין גיין צו קליינע לייט. דהיינו אריבער לייט און נאך אזוי איין גלייכין. און ער פלעגט מיט דעם מענשן אנהייבן צו שמוסין פון דעם תכלית פון גאר דער וועלט. באשר אז צום אמת איז קיין שום תכלית נישט פארהאנדן אויך דער וועלט. גאר מע זאל גאט דינען ווייל

מהתכלית של כל העולם: היות שפאמא אין שום תכלית כי אם לעסק בעבודת ה' כל ימי חייו, ולכלות ימיו בתפלה להשם יתברך ושירות ותשבחות וכו'; והיה מרצה לדבר עמו דברי התעוררות כאלו עד שנכנסו דבריו באזניו, עד שנתרצה אותו האדם להתחבר עמו. ותכף כשנתרצה עמו - היה לזקחו ומוליכו למקומו שהיה לו חוץ לשוב. כי אותו הפעל תפלה הנ"ל בחר לו מקום חוץ לשוב פנ"ל, ובאותו המקום היה שם נהר לפניו, גם היה שם אילנות ופרות, והיו אוכלים מן הפרות; ועל כגדים - לא היה מקפיד כלל.

וכן היה רגיל תמיד לנכנס לשוב

מע לעבט. און מע זאל זיך פארברענגען די יארין גאר מיט תפלה צו השם יתברך און מיט שירות ותשבחות צו השם יתברך וכו'. און ער פלעגט אסאך צו שמוסין מיט דעם מענשן אזוינע רייד וואס ער זאל יענעם דערוועקן. ביז זיינע רייד זענען אריין גיגאנגען יענעם אין דעם הארצין אריין. ביז דער מענש איז מרצה גיווארן אז ער זאל זיך צום אים באהעפטן. און תיכף ווי דער מענש איז מרצה גיווארן מיט אים. האט ער אים תיכף גיגומען און האט אים גיפירט אויף זיין ארט וואס ער האט גיהאט חוץ לשוב (דהיינו ארויס פון דעם יישוב. נישט ווי מענשן וצידי) ווארין דער בעל תפלה. האט זיך אויסגיקליבן איין ארט חוץ ליישוב. און דארט איז גיווען א טייכיל און ביימער, און פירות איז דאךט אויך גיווען. און זיי פלעגן עסין פון די פירות. און אויך קליידער האבן זיי גאר נישט גיקוקט. ווי מע גייט גייט מען.

און אזוי פלעגט זיין סדר צו זיין פון דעם בעל

ולתפלות ולרצות בני אדם לעבודת השם יתברך, לילך בדרך, לעסק בתפלות וכו', וכל מי שהיה מוצה עמו - היה לוחקו ומוליכו למקומו חוץ לישוב כנ"ל. והם היו עוסקים שם רק בתפלות ושירות ותשבחות להשם יתברך, וודוים ותעניתים וסגופים ותשובה וכיוצא בזה. והיה נתון להם חבורים שהיו לו בעניני תפלות ושירות ותשבחות וודוים, והיו עוסקים בזה תמיד; עד שהיו נמצאים גם באותן האנשים שהביאם לשם, שהיו ראויים גם-כן לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך, עד שהיה נתון לאחד רשות שגם הוא יכנס

תפלה תמיד. וואס ער פלעגט אלץ אריין צו גיין אין יישוב אריין. און פלעגט איבער ריידן מענטשן אז זיי זאלן גיין מיט זיין וועג אז זיי זאלן נאר גאט ב"ה דינען זיי זאלן נאר עוסק זיין אין תפילות וכו' און ווער סע האט אים צו גינקערט פלעגט ער אים צו נעמען און פלעגט אים פירן ארויף זיין ארט חוץ ליישוב כו". און זיי פלעגן דארט עוסק זיין נאר אין תפילות און שירות ותושבחות צו השם יתברך און ווידויים און תעניתים און סיגופים (דעם פרינקן זיך דעם טאג) און תשובה און דעסט גלייכין און דער בעל תפלה פלעגט זיי גיבן זיינע חיבורים (דעם ספרים) וואס ער האט גיחאט פון תפילות און שירות ותושבחות און ווידויים. און זיי פלעגן עוסק זיין ריידען תמיד. ביז סע פלעגט זיך שוין צו פריינען צווישן זיין מענטש. וואס ער האט אזוי גיבארקט אזוינע וואס זיי האבן שוין אויך גיקאנט ברענגען מענטשן צו השם יתברך. פלעגט ער אקאל גיבן שרות צו איינעם פון זיינע מענטשן. אז ער זאל שוין אויך

לִישׁוּב לְעֶסֶק בַּעֲנֹן הַנָּל, וְהִנֵּה
לִמְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כֹּהֵל.
וְכֹהֵן הָיָה הַבַּעַל תַּפְּלָה הַנָּל עֹסֶק
בַּעֲנֹן זֶה תַּמִּיר, וְהִנֵּה מְקָרֵב בְּכָל פַּעַם
אֲנָשִׁים וּמוֹצִיאֵם מִן הַיִּשׁוּב כֹּהֵל, עַד
שֶׁנֶּעֱשֶׂה רֹשֶׁם בְּעוֹלָם, וְהַתְּחִיל הַדְּבָר
לְהַתְּפָרֵס, כִּי פִתְאֹם נִמְלָטוּ אִיזָה
אֲנָשִׁים מִן הַמַּדְרִיגָה - וְלֹא נִדְרַע אִיִּם.
וְכֹהֵן נִדְמָן שֶׁפִּתְאֹם נִבְאֵד אֶצֶל אֶחָד
בִּבְנוֹ וּכְיוֹצֵא בּוֹ - וְלֹא נִדְרַע אִיפֹה הֵם;
עַד שְׁנוֹדַע: הָיִיתָ שֶׁנִּמְצָא הַבַּעַל תַּפְּלָה
הַנָּל, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמִפְתָּה בְּנֵי אָדָם
לְעַבְדוֹת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ כֹּהֵל. אֵךְ לֹא
הָיָה אֲפֹשֶׁר לְהַכִּירוֹ וּלְחַפְּסוֹ, כִּי הַבַּעַל
תַּפְּלָה הַזֶּה הָיָה מִתְנַהֵּג בַּחֲכָמָה, וְהָיָה

ג'יין אין י'שוב אריין און זאל דערנענטערן מענטשן
צום אייבישטן. אז זיי זאלן נאר גאט דינען.
אזוי האט דער בעל תפלה זיך אלץ גיפירט. און
פלעגט אלע מאל מקרב זיין מענטשן. און פלעגט
זיי ארויס נעמען פון דעם י'שוב כנ"ל. ביז ער איז
גיגואר אין רושם אויף דער וועלט (כולשו מען האט
זיך נאך אנגעקוקט אויף דער וועלט) און זי נאך האט
אנגעהויבן מפורש צו ווערן. ווארן פלעגט
נעמען פארפאלן גיגוארן מענטשן פון דער מינה.
און מען האט נישט געוואוסט ווי זיי זענען אהין
גיגומען. ביי דעם איז פארפאלן גיגוארן אין זון
ביי דעם איין איידם. און מען האט נישט געוואוסט
וואו זיי זענען. ביז מען איז גיגואר גיגוארן. אז
ס'ע גיפנט זיך דער בעל תפלה. וואס ער גייט אום
און רעדט און מענטשן דעם השם תתקד. נאר האפן
האט מען אים נישט גיגאנט. ווארן דער בעל תפלה
פלעגט זיך פירן מיט גרויס חכמה. און פלעגט זיך
ביי איליכן פארשטעלן אנדערש. ביי דעם האט
ער זיך פארשטעלט פאר איין אים מאן. און ביי

מִשְׁנֵה וּמְחִלִּיף עֲצֻמוֹ אֶצֶל כָּל אֶחָד
וְאֶחָד בְּשֵׁנָיו אַחֵר, שְׂאֶצֶל זֶה הִיָּה
נִדְמָה כְּעֵנִי, וְאֶצֶל זֶה כְּסוֹחֵר, וְאֶצֶל זֶה
בְּעֵנֶיךָ אַחֵר וּבִיזָא בֹזֵה. גַּם כְּשֶׁהִיָּה
נִכְנָס לְדֹבֵר עִם בְּנֵי אָדָם, בְּשִׁיָּה רוֹאֶה
שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַפְעֵל אֶצֶלם פְּנֹתוֹ הִיָּה
מִרְמָה אוֹתָם בְּדַבְרִים עַד שֶׁלֹּא הָיוּ
מִבְּנִיִּים כָּלֵל פְּנֹתוֹ הַטּוֹבָה, וּבִאֵלוֹ אֵין
פְּנֹתוֹ כָּלֵל לְעֵנֶיךָ הַנִּיָּל, דְּהִיָּנוּ לְקֶרֶב
לְהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִיָּה אֶפְשֵׁר כָּלֵל
לְהִבִּין שְׂפּוֹתוֹ לָזֶה; אֶף-עַל-פִּי
שְׂבֻאֲמַת כָּל עַקֵּר פְּנֹתוֹ כְּשֶׁהִיָּה מִדְּבַר
עִם בְּנֵי אָדָם הִיָּה רַק לָזֶה, לְקֶרֶב
לְהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ הַנִּיָּל, כִּי כָּל פְּנֹתוֹ הִיָּה
רַק זֹאת, רַק כְּשֶׁהִיָּה מִבֵּין שְׂאִינוֹ פּוֹעֵל
אֶצֶּל-וְ הִיָּה מִסְבָּבוֹ וּמַעֲשָׂמוֹ וּמִרְמָהוּ,
עַד שֶׁלֹּא הִיָּה יָכוֹל כָּלֵל לְהִבִּין פְּנֹתוֹ

דעם פאר איין סוחר. און ביי דעם האט ער וויד
גאר אנדערש פארשטעלט. און דערצו אז ער
פלעגט קומען שמוסין מיט א מענטשן. אז ער האט
פארשטאנען אז ער קאן ביי דעם מענטשן ניט
פועלין דאס וואס ער וויל. פלעגט ער דעם מענטשן
אווי פארדרען מיט ריי. ביז סע גאר נישט גימלט
גינען צו פאלן אז ער מיינט אז דאזיגער דהיינו
אז ער זאל אים מקרב זיין צו השם יתברך. און סע
ניט גימלט גינען צו שטויסן וויד אז ער מיינט
דאס. האטשע צום אמת איז גאר ווין ברונה גינען
גאר דאס. ווארין וואס ער האט גישמוסט און
גידעט מיט לייט. האט ער מער ניט גימלט נאר
דאס. דהיינו אז ער זאל מקרב זיין צו השם
יתברך. גאר ווי ער פלעגט פארשטאנען אז ער
פועלט ביי דעם ניט. פלעגט ער אים אויך קרמה
וויין און פארשטעלין מיט ריידי ביז זענען קרמה
גימינט אז ער וויל גאר ניט דאס. (אביב' דעם האט

הטובה. והיה הפעל תפלה עוסק
בענין זה עד שנעשה רשם ופרסום
בעולם, והיו מצפים לתפסו, אך לא
היה אפשר כנ"ל.

וְהָיָה הַפֶּעַל תַּפְלָה הַנ"ל עִם אֲנָשִׁים
וְיֹשְׁבִים חוּץ לְיִשְׁרָאֵל כַּנִּזְכָּר, וְעוֹסְקִים
בְּכָל בְּעֻנְיָנֵים הַנ"ל, בַּתַּפְלָה וְיִשְׁרָאוֹת
וְתַשְׁבּוּחוֹת לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִדְוִיִּים
וְתַעֲנִיתִים וְסִגְוּפִים וְהַשְׁבוּת כַּנִּזְכָּר. גַּם
הָיָה עֲנָן הַפֶּעַל תַּפְלָה הַנ"ל, שֶׁהָיָה
נִכּוֹל לְהַסְפִּיק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַ
שְׂצִירָה, וְאִם הָיָה מִבֵּין בְּאֶחָד מֵאֲנָשִׁים
שְׁלֹפִי מִחוּץ הָיָה צְרִיף לְעִבּוֹדַת ה'
שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ מִלְּפָשׁ בְּמִלְבוּשֵׁי זָהָב
שְׁקוֹרִין "גִּילְדִין גִּישְׁטִיק" - הָיָה
מִסְפִּיק לוֹ, וְכֵן לְהַסְפִּיק, שְׁלֹפְעָמִים
נִתְקָרְבּ אֵלָיו אִיזָה עֲשִׂיר, וְהָיָה מוֹצִיאֻ

מען דעם בעל תפלה גיט גיקאנט (חזפין) האט דער בעל תפלה
עוסק גיזוען אלץ אין דער נאך כנ"ל ביו סע
גיזוארין א רושם און א פֿרסום אויף דער וועלט.
און מע האט גיזואלט אים חזפין נאר סע איז גיט
גימאלט גיזוען כנ"ל.

איז דער בעל תפלה מיט זיינע לייט ג'ועסן חזן לייטבוט. אזוי האבן ערס ג'ועק גאר אין תפלה און שירות ותשבחות צו גאט ברך הוא און ווידוים און מענטשן און סיגנעס און תשובות. און זי האט פון דעם בעל תפלה איז ג'ועק ער האט ג'קענט אטליכן מספיק זיין (כלומר ער האט אטליכן גיבן) וואס ער האט באדארפט. אז ער האט פארשטאנען אז איינעם פון זיינע לייט. אז נאך זיין מוט נאך. באדארף ער צו גאט ד'נסט. אז ער האט געטאן אנגיטאן אין גילדן גייטיק. האט ער עס אים ממספיק ג'ועק און אזוי פארקערט. אמאל איז צו אים מקרב ג'ווארן איין ערשט אז ער האט אים געזען ברא

לצדיק.

קט. מי שאין לו שום הרהורי עבודה-זרה, הוא משתוקק תמיד להציל את הצדיקים.

קי. מי שרוצה לעשות טובה לצדיק, הקדוש-ברוך הוא נתן לו כח לזה.

קיא. תלמיד-חכם המבטט בברבותיו - נתקצרו שנותיו.

קיב. המנהיג עצמו ברכנות כשיש גדול ממנו - נתקצרים שנותיו.

קיד. כשהצדיק צריך להתפלל שיתנו לו איזה דבר, וירא מהמקטרגים על צדקתו - יבקש הפך רצונו.

קיד. כשירשע עשה איזה רעה, ובא להצדיק ושואל ממנו אם יפה עשה

- מתר לומר לו: יפה עשית, כדי להציל את נפשו.

קטו. מי שמפריש בני אדם מלבוא תחת כנפי השכינה, על-ידי-זה נפלים בניו לעבדות.

קטז. לפעמים צריך לבקש רחמים על החולה שיתמות.

קיו. בתחלה הקדוש-ברוך הוא מגלה הסוד בהתורה להצדיק, ואחר-כך אמר הקדוש-ברוך הוא התורה בשביל הצדיק.

קיא. לפעמים הצדיק מתענה ומתפלל - ואינו מועיל.

קיב. הצדיק מתר לו לפרץ גדרים של אחרים בשביל דרכו.

קיג. לפעמים גוזרים מלמעלה על

מספר בני אדם שזמיתו, ויש אחד ביניהם שהצדיק אהב אותו; יש כח בהצדיק להתפלל עליו ולהציל אותו, ולתן אחר תחתיו.

קכא. יש כח בהצדיק לקח מזה ולתן לזה.

קכב. ברכת הצדיק הוא פדיון.

קכג. כל צדיק יש לו דבר עבודה שצדיק אחר, אפלו גדול ממנו - אינו יכול להשיג עבודתו.

קכד. מה שהצדיקים נסעים ממקום למקום בשביל ממוץ, כי דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר.

קכה. אריכת ימים של תלמיד-י-חכמים בא כשמוכדין זה את-זה.

קכו. אינה דומה תפלת צדיק בן-צדיק לתפלת צדיק בן-רשע.

קכז. מי שמנסה את הצדיק כאלו מנסה את הקדוש-ברוך-הוא.

קכח. כל הגביות שאמות העולם גובין מישראל, אין זה אלא בשביל הפגם שפגמו בכבוד הצדיק.

קכט. כשישנאי השם דברים וחולקים על הצדיק, הוא כבוד גדול להצדיק.

קל. על-ידי אמונת צדיקים נמתק הדין.

קלא. הצדיק הוא מלמד את הקדוש-ברוך-הוא בתורתו איך יתנהג עמו.

קלב. התפלה שאדם מתפלל בהתקשרות הצדיקים - הוא נענה.

ומבני כגוי, עומי, וזכור. אליעזר, אריאל, שמעיה, אלנחן, יריב, אלנחן, נתן, זכריה, משלם, ראשים, יויריב, ואלנחן, מכינים אדו הראש. איש שקל ושרכיה ובניו. חשבניה. ישעיה. מרמות בן אוריה הכהן. אלעזר בן פינחס. יוזבד בן ישוע. ונועדיה בן בנוי הלויים. שכניה בן יחיאל. יונתן בן עשהאל. ויחזיה בן תקנה. משלם: ושבתי הלוי. קדמיאל ובניו.

בוגי חומת ירושלים. - אלשיב הכהן הגדול זכור בן אמרי. מרמות בן אוריה בן הקוץ. משלם בן ברכיה בן משיבאל. צדוק בן בענא. יודע בן פסח. ומשלם בן בסדיה. מלטיה הגבעני. וידון המרגתי. ציאל בן חרהיה. חנניה בן הרקחים. רפיח בן חור. ידיה בן חרומף. חטוש בן חשבניה. מלפיה בן חרם. וחשוב בן פחת מואב. שלום בן הלוחש. חנון. מלפיה בן רכב. שלון בן כל חזה. נחמיה בן עזובק.

הלויים - רחום בן בני חשבניה. בני בן חננד. עזר בן ישוע. ברוך בן זפי. מרמות בן אוריה בן הקוץ. בגימן. וחשוב. עזריה בן מעשיה בן ענניה. בניו בן חננד. פלל בן אוי. פדיה בן פרעש. צדוק בן אמר. שמעיה בן שכניה. חנניה בן שלמיה. חנון בן צלה. משלם בן ברכיה. מלפיה בן הצרפי. מתתיה. ושמע. וענניה.

ואוריה. וחלקיה. ומעשיה על ימינו. ומשמאלו פדיה. ומישאל. ומלפיה. וחשם. וחשבדנה. זכריה. משלם. וישוע. ובני ושרכיה. ימין. עקוב. שבתי. הודיה. מעשיה. קליטא. עזריה. יוזבד. חנון. פלאיה. וישוע. ובני. קדמיאל. שכניה. בני. שרכיה. בני. כנני. חשבניה. הודיה. פתחיה.

ועל החתומים נחמיה התרשטא. בן חכליה. וצדקיה. שריה. עזריה. ירמיה. פשחור. אמריה. מלפיה חטוש. שכניה. מלוד. חרם. מרמות. עובדיה. דניאל. גנתון. ברוך. משלם. אביה. מלמן. מעזיה. בלגי. שמעיה.

אלה הכהנים והלויים - וישוע בן אונגה. בניו מבני חננד. קדמיאל. שכניה. הודיה. קליטא. פלאיה. חנון. מיכא. רחוב. חשבניה. זכור. שרכיה. שכניה. הודיה. בני. בנינו.

ראשי העם - פרעש פחת מואב. עילם. ותוא. בני. בני. עזגד. בבני. אדוניה. כגוי. עדין. אטר. חזקיה. עזיר. הודיה. חשם. בציי. חרף. ענתות. גיבי. מגפיעש. משלם. חזיר. משיבאל. צדוק. ירוע. פלטיה. חנון. עניה. הושע. חנניה. חשוב. הלוחש. פלחא. שובק. רחום. חשבניה. מעשיה. ואחיה. חנון. עזן. מלוד. חרם. בענא.

ואלה ראשי המדינה אשר ישבו בירושלים עתה בן עזיה, בן זכריה,

קשות, ועשה כנפלאותיך שיתהפך הפל לטובה. ותרום קרנם ומזלם של ישראל, ותמן להם חן וחשיבות למעלה ולמטה, והקל מעלינו על הנתינות והמסים, ותמן לנו פרנסה בכבוד וברוח ובהתר בקדשה ובטהרה, באפן שנוכח להיות כרצונך הטוב באמת תמיד.

ועזרנו והושיענו בכל יום ובכל עת להתפלל תפלותינו ותחנונותינו לפניך בלב שלם. ולשבר כל המחשבות זרות ופניות העולים על דעתנו ולהפכם לטובה. ותמן לנו כח וגבורה בכל עת למשך ולהפך המחשבה מרע לטוב, מחוץ לפנינו, בזריות גדול באמת. ונוכח להקנים כל המחשבות בפנימיות וחיזוניות, לתוך דבורי התפלה הקדושה, עד שיתבטלו כל המחשבות זרות ופניות לגמרי. ולא יבואו ולא יעלו עוד על דעתי ומחשבתי כלל, ותהיה תפלתנו שלמה וישגורה וסדורה בפינו תמיד בתכלית השלמות, בעונה באימה ויראה ורתת וזיע. עד שיהיה לנו כח למשל בתפלותינו לבטל כל הגזרות וכל הדינים על ידי תפלותינו, הן מכלל ישראל הן מכל אחד ואחד מיישראל בפרטיות. באפן שתשתעשע ותתעדן עם תפלותינו תמיד. ויתגלו ויאירו כל העשרה מאמרות המקומין את העולם, וימשך חסד גדול ונפלא בעולם על עמך ישראל. ויקים מקרא

שכתוב: "כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם". וכתוב: "חסד אל כל היום". ועל ידי זה תמשיך עלינו שפע טובה וברכה ורחמים וחסים ושלום וכל טוב בכל עת ובכל שעה. ותמהר ותחיש לגאלנו, ותביא לנו את משיח צדקנו במהרה במינו, אמן סלה.

תפילה צה

מיוסד על תורה קי"ח בליקוטי מוהרי"ן

"זכחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", רבנו של עולם מלא רחמים, "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם", אתה יודע את לבבי הנשבר הנדקא והנכא, הבט משמים וראה למי עזלת כה. ראה נא בעניי מלא רחמים, חוס על שבירת לבבי הנשבר לשברי שברים, כפטיש פוצץ סלע בן נתפוצץ ונשבר לבבי. פי מחשבות לבבי מפזרים ונדחים בקצה ארץ. האמת, פי אני החיב מכל הצדדים, אכל אתה יודע פי לא להקעיסך נתפונתי חלילה, פי רצוני לעשות רצונך, אך שאור שבעסה מעבב אותי. וכבר כתבת על עצמך שכל כחות היצר הרע וחילותיו המחטיאים את בני אדם, הפל ממך. ואתה מתחרט עליהם בכל יום על שבראתם ונתת להם כח פזה, כמו שכתוב: "ואשר הרעותי", כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה. וכתוב: "למה תתענו יי מדרכך"

תקשיח לבנו מיראתך".

רבנו של עולם, אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, אתה חופש כל חדרי בטן ובוהן כליות ולב. אתה יודע פי אין לי שום סמיכה ותקנה לטוב אמתי ונצחי, פי אם על ידי מה שאני מפרש שיחתי לפניך בעל הרחמים. אכל לפניך נגלו כל תעלומות לב, ואתה יודע כמה קשה וכבד עלי גם זה בעצמו, פי מכלכלים אותי ומונעים אותי מזה מאד. ואפלו אם לפעמים בתמלתך הגדולה אתה שולח לי איזה דבורים, ואני מתחיל לפרש שיחתי ולפי המור לפניך, בתוך כך נסתם לבבי באמצע הדבור. ואני נשאר משתומם כמי שנתאלם בתוך דבריו ממש, כמו בן פתאם נסתלק הדבור ממני, ולבבי אטום ומחשבותי תמהים. ואני יודע מה לעשות, פי פתאם "נאלמתי לא אפתח פי כי אתה עשית, נאלמתי דומיה החשיתי מוטב וכאבי נעבר". ונדמיתי כמו נסוג אחור ממך חלילה. ואתה כמסתיר פנים ממני, וכבר גלית אוננו שכל זה נמשך על ידי פגם אמונה שנחשב פעבודה זרה. ועתה מה אעשה אבי שבשמים לכפר על כל זה, לתמן ולכפר על כל ההרהורים והמחשבות רעות ורעיונים המכלכלים העולים על רוחי. ובפרט על הרהורי עבודה זרה שהם פגם אמונה שהם קשים מהכל. אוי מה אעשה שתשיב פניך אלי ואני

אשוב אליך באמת, מתי אזכה לזה, "מתי אבוא ואראה פני אלהים", מתי מתי, מתי אזכה לאמונה שלמה וחזקה ויכונה, עד שאזכה לפרש שיחתי לפניך פנים בפנים, באשר ידבר איש אל רעהו, ולא יהיה שום מסך המבדיל ביני ובינך.

רחם עלי בעל הרחמים, וזכני ועזרני והושיעני שארגיל את עצמי להתאנח אנחה גדולה מעמק הלב באמת, על גדל רחוקי ממך על ידי עוונותי המרבים, ובפרט על פגם האמונה, אשר על ידי זה נסתם פי באמצע דבורי. ונפילתי כמו משמים לארץ, זכני להרגיש כאבי ומכאובי העצום באמת, עד שאתאנח אנחה אמיתית מעמק הלב, ויהיה רוחי נשבר בקרבי באמת, באפן שיתעוררו רחמיך האמתיים עלי. ויעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה לפניך רוחי הנשבר על ידי אונתי כאלי הקרבותי קרבן עולה לפניך שהיא באה לכפר על הרהורי הלב. ובתמלתך הגדולה תפתח את ידך ברחמים וברצון, ותחזירני בתשובה שלמה לפניך באמת. ועל ידי הרוח שאוציא והרוח שאכניס בשעתי האנחה, על ידי זה תמשיך עלי הארה גדולה מהשם חת"ך היוצא מפסוק פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ועל ידי זה תחתך ותנסר את נפשי ונשמותי מבחינת אחר באחר, ותחזירני לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

שבת קודש

לנצח עוד יום

כ"ט ע"א אלא אם כן היה מומחה ע כאילא, שם אדם, שהיה דר ביבנה, והיה חסיד ולא נחשד להתיר בכורות עבור שכן, שהתירו לו חכמים להיות נוטל שכן ארבע איסרות - מעה כסף לבהמה דקה, שיראה בכור בהמה דקה אם יש בו מום. וששה איסרות - לגסה. עבור שיראה בהמה גסה. ושכור היה קבוע, בין אם היה אומר עליו שהוא תם. ובין אם היה אומר עליו שהוא בעל מום.

גמרא:

מאי טעמא נוטל שכור ארבע דלקה וששה לגסה? ומבארין: האי, בבהמה גסה, נפיש טריחיה, שצריך להשליכו לארץ ולכפותו כדי לראות את מומו. והאי, בבהמה דקה, לא נפיש טריחיה. שנינו במשנה: שנוטל שכור בין תם ובין בעל מום. והיונן בה: בשלמא אם נמצא בעל מום נוטל שכור, משום דקא שרי ליה. אלא אם נמצא שהיה תם - אמאי נוטל שכרו? והא לא התעיל לו כלום שהרי נשאר באיסורו. ומבארין: דאם כן, שלא יטול שכר אלא אם הורה שהוא בעל מום, אתי אינשי למוחשדיה. ואמרי: האי בכור שהורה עליו שהוא בעל מום, אינו בעל מום, אלא תם הוא. והאי דקא שרי ליה, שהורה עליו שהוא בעל מום, משום אגרא הוא דאמר. הלכך נוטל שכור בין אם נמצא תם, ובין אם היה בעל מום. ופרכין: אם נמצא הבכור תם, נמי אמרי אינשי שהאמת שהבכור בעל מום הוא. והאי דלא קשרי ליה, סבר: כי היכי דלשקול אגריה זימנא אחרייתו. כשיבואו לשואלו שנית. ומתרגינן: חד זימנא תקינו ליה רבנן, שיטול שכרו כשוראה בהמה זו. אבל לשקול שכר תרי

זימני עבור בהמה אחת, לא תקינו ליה רבנן.

מתניתין:

דיין הנוטל שכרו לדון - דיניו בטלים. עד הנוטל שכר להעיד - עדותיו בטלה. כהן הנוטל שכר להוות מי פרה, ולקדש, לערב אפר חטאת במים חיים - מימיו, אינם מים חיים, אלא הם כמו מי מערה. אפרו, אין לו דין אפר פרה אדומה, אלא אפר מקלה, אפר שריפה הוא. אם היה החכם שוראה את הבכורות או הדיין או העד כהן, ומחמת שהלך עם הבעל דין, או עם בעל הבכור הולכו במקום טומאה, וטמאוהו מתרומתו, ואינו יכול לאכול תרומה, הרי בעל הבכור, או בעל הדין - מאכיל, ומשקו, וסכו משלו. ואם היה החכם, או הדיין, זקן, וצריך ללכת למקום הדין או לראות את הבכור - מרכיבו על החמור, שוכר חמור ומרכיבו עליו. ונותן לו שכרו כפועל.

גמרא:

והיונן בה: מנא הני מילי דאסור ליטול שכר על הוראה ודין? אמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא, "ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלוקי". מה אני בחנם, אף אתם בחנם. פירוש, כאשר אני, צוני ה' ולמדתי בחנם, אף אתם למדתם ממני בחנם ולא קבלתי מכם שכר. ומניין שאם לא מצא ממנו ללמוד בחנם שולמד בשכר? תלמוד לומר: "אמת קנה" דמשמע אף בדמים. ומניין שלא יאמר, כשם שלמדתי בשכר, כך אלמדנה לאחרים בשכר? תלמוד לומר: "אמת קנה - ואל תמכור".

שנינו במשנה: הנוטל שכר להוות ולקדש - מימיו מי מערה. אפרו - אפר מקלה.

ורמינן: המקדש את האשה במי חטאת, באפר חטאת, הרי זו מקודשת. אף על פי שהוא המקדש ישראל.

ומוכח שמותר ליטול שכר דאי לאו הכי במאי מקדש לה.

ומתרגינן: אמר אבוי: לא קשיא.

כאן, בההיא דהמקדש את האשה, בשכר הבאה ומלוו. שנוטל שכר עבור הבאת האפר ומילוי המים ממקום רחוק. ועל זה מותר לקחת שכר.

כאן, במשנה שאמרו שאסור לישראל ליטול שכר, איירי בשכר הזאה וקידוש. ועל גוף המצוה אסור לקחת שכר.

דיקא נמי, דקתני הכא במתניתין: "להוות ולקדש", דמשמע על פעולת ההזאה.

ואילו התם בקידושין קתני: המקדש ב"מי חטאת ובאפר חטאת", ומשמע דקאי על הטרחה בהבאתם ומלויים.

שמע מינה.

שנינו במשנה: אם היה כהן וטמאוהו מתרומתו. ומקשינן: איהו גופיה, הכהן שהלך לראות את הבכור, או לדון - היכי אזיל ומטמא? הא קאי בלאו! דכתיב: "לנפש לא יטמא בעמיו".

ומתרגינן: דאזיל לבית הפרס שטומאתו היא דרבנן.

"בית הפרס" - מקום שהיה בו קבר ונחרש. ושיעור חכמים שמאה אמה סביבו יש אפשרות שיש שם מעצמות המת כשיעור שיעור.

דאמר רב יהודה אמר רב: מנפח אדם בית הפרס והולך. שעל ידי שהוא מנפח [נשף אור] גם אם ישנה שם טומאה, הוא מרחיקה ממנו בנשיפתו.

ועצם בגודל שעורה אינה מטמאה רק אם נוגע בה או נושאה, ולא אם מאהיל עליה. הלכך אינו מוחרג מללכת בבית הפרס. אבל אינו אוכל בתרומה. [ועין תורה דייקא].

מסורת הש"ס

(ה) ליתא בחסדא שבתותי
 בחסדא קה. קדיש נא.
 (ו) גמר (ז) (ח) (ט)
 עירובין (י) חסדא טעמא:
 כד: ברוט עי: גרם: ח"ס:
 חסדא טעמא: חסדא טעמא:
 (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט)
 (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)
 (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)
 (לא) (לב) (לג) (לד) (לה) (לו) (לז) (לח) (לט) (מ)
 (מא) (מב) (מג) (מד) (מה) (מו) (מז) (מח) (מט) (נ)
 (נא) (נב) (נג) (נד) (נה) (נו) (נז) (נח) (נט) (ס)
 (סא) (סב) (סג) (סד) (סה) (סו) (סז) (סח) (סט) (ע)
 (עא) (עב) (עג) (עד) (עה) (עו) (עז) (עח) (עט) (פ)
 (פא) (פב) (פג) (פד) (פה) (פו) (פז) (פח) (פט) (צ)
 (צא) (צב) (צג) (צד) (צה) (צו) (צז) (צח) (צט) (ק)
 (קא) (קב) (קג) (קד) (קה) (קו) (קז) (קח) (קט) (קכ)
 (קכא) (קכב) (קכג) (קכד) (קכה) (קכו) (קכז) (קכח) (קכט) (קל)
 (קלא) (קלב) (קלג) (קלד) (קלה) (קלו) (קלז) (קלח) (קלט) (קמ)
 (קמא) (קמב) (קמג) (קמד) (קמה) (קמו) (קמז) (קמח) (קמט) (קנ)
 (קנא) (קנב) (קנג) (קנד) (קנה) (קנו) (קנז) (קנח) (קנט) (קס)
 (קסא) (קסב) (קסג) (קסד) (קסה) (קסו) (קסז) (קסח) (קסט) (קע)
 (קעא) (קעב) (קעג) (קעד) (קעה) (קעו) (קעז) (קעח) (קעט) (קפ)
 (קפא) (קפב) (קפג) (קפד) (קפה) (קפו) (קפז) (קפח) (קפט) (קצ)
 (קצא) (קצב) (קצג) (קצד) (קצה) (קצו) (קצז) (קצח) (קצט) (קצכ)
 (קצכא) (קצכב) (קצכג) (קצכד) (קצכה) (קצכו) (קצכז) (קצכח) (קצכט) (קצל)
 (קצלא) (קצלב) (קצלג) (קצלד) (קצלה) (קצלו) (קצלז) (קצלח) (קצלט) (קצמ)
 (קצמא) (קצמב) (קצמג) (קצמד) (קצמה) (קצמו) (קצמז) (קצמח) (קצמט) (קצנ)
 (קצנא) (קצנב) (קצנג) (קצנד) (קצנה) (קצנו) (קצנז) (קצנח) (קצנט) (קצס)
 (קצסא) (קצסב) (קצסג) (קצסד) (קצסה) (קצסו) (קצסז) (קצסח) (קצסט) (קצע)
 (קצעא) (קצעב) (קצעג) (קצעד) (קצעה) (קצעו) (קצעז) (קצעח) (קצעת) (קצפ)
 (קצפא) (קצפב) (קצפג) (קצפד) (קצפה) (קצפו) (קצפז) (קצפח) (קצפט) (קצצ)
 (קצצא) (קצצב) (קצצג) (קצצד) (קצצה) (קצצו) (קצצז) (קצצח) (קצצט) (קצצכ)
 (קצצכא) (קצצכב) (קצצכג) (קצצכד) (קצצכה) (קצצכו) (קצצכז) (קצצכח) (קצצכט) (קצצל)
 (קצצלא) (קצצלב) (קצצלג) (קצצלד) (קצצלה) (קצצלו) (קצצלז) (קצצלח) (קצצלט) (קצצמ)
 (קצצמא) (קצצמב) (קצצמג) (קצצמד) (קצצמה) (קצצמו) (קצצמז) (קצצמח) (קצצמט) (קצצנ)
 (קצצנא) (קצצנב) (קצצנג) (קצצנד) (קצצנה) (קצצנו) (קצצנז) (קצצנח) (קצצנט) (קצצס)
 (קצצסא) (קצצסב) (קצצסג) (קצצסד) (קצצסה) (קצצסו) (קצצסז) (קצצסח) (קצצסט) (קצצע)
 (קצצעא) (קצצעב) (קצצעג) (קצצעד) (קצצעה) (קצצעו) (קצצעז) (קצצעח) (קצצעת) (קצצפ)
 (קצצפא) (קצצפב) (קצצפג) (קצצפד) (קצצפה) (קצצפו) (קצצפז) (קצצפח) (קצצפט) (קצצצ)
 (קצצצא) (קצצצב) (קצצצג) (קצצצד) (קצצצה) (קצצצו) (קצצצז) (קצצצח) (קצצצט) (קצצצכ)
 (קצצצכא) (קצצצכב) (קצצצכג) (קצצצכד) (קצצצכה) (קצצצכו) (קצצצכז) (קצצצכח) (קצצצכט) (קצצצל)
 (קצצצלא) (קצצצלב) (קצצצלג) (קצצצלד) (קצצצלה) (קצצצלו) (קצצצלז) (קצצצלח) (קצצצלט) (קצצצמ)
 (קצצצמא) (קצצצמב) (קצצצמג) (קצצצמד) (קצצצמה) (קצצצמו) (קצצצמז) (קצצצמח) (קצצצמט) (קצצצנ)
 (קצצצנא) (קצצצנב) (קצצצנג) (קצצצנד) (קצצצנה) (קצצצנו) (קצצצנז) (קצצצנח) (קצצצנט) (קצצצס)
 (קצצצסא) (קצצצסב) (קצצצסג) (קצצצסד) (קצצצסה) (קצצצסו) (קצצצסז) (קצצצסח) (קצצצסט) (קצצצע)
 (קצצצעא) (קצצצעב) (קצצצעג) (קצצצעד) (קצצצעה) (קצצצעו) (קצצצעז) (קצצצעח) (קצצצעת) (קצצצפ)
 (קצצצפא) (קצצצפב) (קצצצפג) (קצצצפד) (קצצצפה) (קצצצפו) (קצצצפז) (קצצצפח) (קצצצפט) (קצצצצ)
 (קצצצצא) (קצצצצב) (קצצצצג) (קצצצצד) (קצצצצה) (קצצצצו) (קצצצצז) (קצצצצח) (קצצצצט) (קצצצצכ)
 (קצצצצכא) (קצצצצכב) (קצצצצכג) (קצצצצכד) (קצצצצכה) (קצצצצכו) (קצצצצכז) (קצצצצכח) (קצצצצכט) (קצצצצל)
 (קצצצצלא) (קצצצצלב) (קצצצצלג) (קצצצצלד) (קצצצצלה) (קצצצצלו) (קצצצצלז) (קצצצצלח) (קצצצצלט) (קצצצצמ)
 (קצצצצמא) (קצצצצמב) (קצצצצמג) (קצצצצמד) (קצצצצמה) (קצצצצמו) (קצצצצמז) (קצצצצמח) (קצצצצמט) (קצצצצנ)
 (קצצצצנא) (קצצצצנב) (קצצצצנג) (קצצצצנד) (קצצצצנה) (קצצצצנו) (קצצצצנז) (קצצצצנח) (קצצצצנט) (קצצצצס)
 (קצצצצסא) (קצצצצסב) (קצצצצסג) (קצצצצסד) (קצצצצסה) (קצצצצסו) (קצצצצסז) (קצצצצסח) (קצצצצסט) (קצצצצע)
 (קצצצצעא) (קצצצצעב) (קצצצצעג) (קצצצצעד) (קצצצצעה) (קצצצצעו) (קצצצצעז) (קצצצצעח) (קצצצצעת) (קצצצצפ)
 (קצצצצפא) (קצצצצפב) (קצצצצפג) (קצצצצפד) (קצצצצפה) (קצצצצפו) (קצצצצפז) (קצצצצפח) (קצצצצפט) (קצצצצצ)
 (קצצצצצא) (קצצצצצב) (קצצצצצג) (קצצצצצד) (קצצצצצה) (קצצצצצו) (קצצצצצז) (קצצצצצח) (קצצצצצט) (קצצצצצכ)
 (קצצצצצכא) (קצצצצצכב) (קצצצצצכג) (קצצצצצכד) (קצצצצצכה) (קצצצצצכו) (קצצצצצכז) (קצצצצצכח) (קצצצצצכט) (קצצצצצל)
 (קצצצצצלא) (קצצצצצלב) (קצצצצצלג) (קצצצצצלד) (קצצצצצלה) (קצצצצצלו) (קצצצצצלז) (קצצצצצלח) (קצצצצצלט) (קצצצצצמ)
 (קצצצצצמא) (קצצצצצמב) (קצצצצצמג) (קצצצצצמד) (קצצצצצמה) (קצצצצצמו) (קצצצצצמז) (קצצצצצמח) (קצצצצצמט) (קצצצצצנ)
 (קצצצצצנא) (קצצצצצנב) (קצצצצצנג) (קצצצצצנד) (קצצצצצנה) (קצצצצצנו) (קצצצצצנז) (קצצצצצנח) (קצצצצצנט) (קצצצצצס)
 (קצצצצצסא) (קצצצצצסב) (קצצצצצסג) (קצצצצצסד) (קצצצצצסה) (קצצצצצסו) (קצצצצצסז) (קצצצצצסח) (קצצצצצסט) (קצצצצצע)
 (קצצצצצעא) (קצצצצצעב) (קצצצצצעג) (קצצצצצעד) (קצצצצצעה) (קצצצצצעו) (קצצצצצעז) (קצצצצצעח) (קצצצצצעת) (קצצצצצפ)
 (קצצצצצפא) (קצצצצצפב) (קצצצצצפג) (קצצצצצפד) (קצצצצצפה) (קצצצצצפו) (קצצצצצפז) (קצצצצצפח) (קצצצצצפט) (קצצצצצצ)
 (קצצצצצצא) (קצצצצצצב) (קצצצצצצג) (קצצצצצצד) (קצצצצצצה) (ק

1. רֵאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים
וּמִשְׁפָּטִים בְּאִשׁוּר צִנִּי יי אֱלֹהִי
לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
דְּבָרִים ד ה

2. אִמֵּת קָנָה וְאֵל תִּמְכֹּר חֻמְקָה
אֲמוֹנָה וְרוּחַ:
חֲשׂוֹן כ ה

(ה) במשנה וטמאהו

[illegible]

א) על תיבת ביבנה נרשם עליו קו

[illegible]

כאלא ביכנה שהתירו
לדיות נוטל ארבע אסר
לססה בין תם ובין
נפש שמים והא' לא
ובין בעל מוח: ששלמה
שרי ליה אלא תם אמא
ואמרי האי בעל מוח
ליה משום אנרא י' או
מוש הוא והאי דלא כ'
דלשונה אנריה זימנא
תקינן ליה רבנן תרי זינ'
מתני' ^א הנוטל שבר
התעיר יעדותיו ^ב בטלי
מי מערה ^ג אפרו
(^ה) ממאכלו ורמיהו

היה וקן מרכיבו על
 כפועל: ^ט נב' מבחיני מ'
 רב דאמר קרא איהם
 אני יכחמוג אף איהם
 כאשר צונו ה' אלהי
 בתנחם צונו שאם
 בשבר תלמוד לומר
 יאמר כשם שלמדתי
 בשבר תלמוד לומר
 להיות ולקשר מימי
 מקלה: ורמינהו ^י המק'
 המאת היר' וזו מקדושת
 אבנר אבי' אל קשרים
 כאן בשבר הואק
 הכא להיות ולקשר וז'
 המאת ובאמר המאת'
^י ממאמתי ממאמתי
 אילן ^י לבית הפרס
 אבנר ^י מנחה יאז'

מ. 5. פי'

לא נגע ביה ומיהו בתרומה לא
בקודש (דף כה:) בודקין לעושי
וא בודקין מפרש התם דבדק
גרים שנידע. שדשוה בני אדם
שעויה שלא יהא נידש בגל
ומי עלם שכעורה דבית הפרס
נמי בשאר תומאס. טימאן
אזני מחבר עליהו מליגע:

[illegible]

שהתירו לו

מ"ט. ד' לדרקו
האי. גסה נפיש ט
ה: דאס כן. דאילא
ש: אתי למיחשדי
שקול ביה אגרא
שכחור ויפול בו
זי זימני. למשקל א
בהמה לא תקינו
נו למיחשדיה: ולי
ים באפר חטאת:
הן. הדין או י
הו מתרוממו. שט
ובדרך יש ש
אוכל תרומה ש
ו ולסוכו ושכר
את מים ומילוי.
זי בלאו: מנפח
ומה העמידו דב

בפ:

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) במשנה טווי ובגדים.
 (ב) "צ"ק"א ואריב: (ג) שם
 נמשנה טווי ואריב: (ד) שם כמשה
 בגדים: (ה) שם כמשה
 חרומה לשם כ"ל וזאת
 "נמחק: (ו) רש"י קודם
 ד"ה שבר נכנסים שייך לטווי
 נמכר: (ז) ד"ה שם (ח)
 (ט) שם וזאת (י) וכן
 הקדושה: (יא) שם וכן
 עקרו צריך לומר דאין
 מעברין וכו' ורש"י ליעמא
 מעברין משום דאין
 מעברין ק"פ שם א"י נמי
 מעברין אף לדבר השטות:

לעזי רש"י

פילטרי"ש. לבדים (מצעים של לָבֵד).
טרצויר"ש
[טריצודיר"ש]. מקלעת.

רבינו גרשום

ממטמא: שנידש טהור.
גלבי: ערשן! כסח אן נמי
בשאר טומות. פנח ון נבילת
שרצים דאין מוהורן אלע
על טומאת מת בלבד;
פועל: בטל של אותה
מלאכה דבטל מיה. דיש
דברו להקל ולהחמיר בינד
זעלען חייט אן סופר שאין
מבאכטן טורח ביכומריין
ייוס' ג' פשיטא אס שוכר
אדם על מנת שיהא בטל
מלאכתו יישמור ביתו
מבשקש שנייה לן קצת
משכורו הוואליל הווא בטל
שאינו טורח דאין כיון
אוימוגורע וואל טורח
אין וועג לרעט משרבו

[illegible]

שמיא בודקין דמה הא אומה צדיקה וישמח יי' שלמה ענינים צבית
הפרסם לעושי פשה לכוילי עלמא ולגורר לבית שמיא מנפח וטבור וללמוד
דלא דאורה ליכא וזרות וכלדרה ובעדות שרי ליטמא בלא מיפוח

ידי נישוח ועומה וכן עבירות (7)
 (8) אומר אז עינינו אלל דבר מלוא
 (9) נישוח ע"י נישוח (10) ועומה) ור'
 מעבירין אל דבר השוה יט לנחמד
 מעבד דבר נישוח שרי אפילו בלא
 מלוא אלל אי מדבריהם וטומה א'
 נמי מעבירין אל דבר השוה מלוא
 ולאקומה המנהס כשעבד לדבר מלוא
 נישוח אל לעבד דבר מלוא
 מעבירין בריש ילד משתקפין (פירוש)
 (11) וכן נמי שילד ילד האכל אל לית
 המהמשה וקאמר התם דלאורא דמילתא
 דעני מתניה (12) (דף ס"ה)
 נשוקד לפסח מין שחלביה בריממו
 דברק דרבי יהודה קאי ואלל אי אמתני'
 ר"מ איפסד עמי ויחילן
 לפרש אל הדבורה לעשי' פסח ואלל
 המנהס בלא (13) מעבד
 דלדרי יהודה אל להשמיעו מל'
 ברוקין די לעבדו ופירשו כמו אמר
 אל יהודה מין מרדכי כהנא דבריש
 מלוא מילואת (14) (מ"ח כ"ה) וכתב אמר די
 חתקן ק' בחדש עומר ואלל ופירש אל'
 (15) (ד"ב כ"ד) וכתב אמר די ייגל
 דאשפין כמלל' (16) חלון י'
 יהודה די אמר שמשיה דרבי
 יהודה אמר ביה דפרסין שיהיה מוהר
 דבר ביה (17) (דף ס"ה) גרס
 דבר חיל' (18) דבריש מלוא שמשיה דעולא'
 בפ"ל של אותה מלאכה.
 פירש כקנומיה חתומה

ממנו אפילו מים זוקק
שמעון אומר 'כל ע'
ומעשרות אין לוקחין
מאי לאתויי 'קרב' דר'
זית התאוו מבחא

[illegible]

עד כמה פרק רביעי בכורות

יפועל צטל של אוסה מלאכה
מעבודתה נוחה לעשות ושכר
היום ממלאכה אינו פוחת מ
יורח ואי מלאכה קשה היא

מיה דרב יהודה אמר
א"ל זבשאר סומאמא
היה זקן מרכיב על
זאב אמר אביי כפופל
זאב מתני' החשוד
ממנו כ כשר צבאים
וכרבי אלעזר אומר
בנקבה ואלו לוקחין
ובשל לוקחין ממנו מין
צבאים דמיחלף
שאינן עבודים
תא דבכור הוה לא
שמינו ביה רבנן
אלעזר אומר לוקחין
מזאב עמוא מידע
חייק מידע דאמר
ככרבים ידועה דיי:
לזבוב וצואו: השתא
זי מביעא אלא חרדא
זאב לוקחין ממנו
בזבובי גדרים מביעא
מתני' החשוד על
ממנו פשתן ואפילו
מין ו: ואריג: גמ'
מזאב מביעא מאי
חשוד להיות מוכר
חולין אין לוקחין
יברי רבי יהודה רבי
ש בו זיקת תרומה
וממנו: גמ' לאתווי
מעריב בהו שמן
חות חשוד לזבובי
תרבא

[illegible][illegible][illegible]

ועולם והכי אלטרנר לאשמועין:
הפסוק על השניעית.
רוע או לעשות סחורה בפסחים:
במסחר. כמו שמתאר:
"אין מניעית" הא שם הכלל
על מה שהיה לך
שכר ששכר ששכר
לרוע"ש ועשין אותן מפשן
דל ששכר
ועל ששכר ששכר ששכר

וְנֹתַן תְּרוּמָה: **בְּנֵי** ^{יח} **שְׂמֵרְיָה**
וַיִּקַּח תְּרוּמָה לֹא וַיִּצְנִין מִיָּהּ:
מִרְעָה

כִּי ^{יח} וַיִּצְטַל לְגַמְרֵי וְאִינוּ עוֹשֶׂה בְּשׂוֹם
כִּי כָּל טַעַם אֵלֶּה נִקְרָא וְנִתֵּן לְשׂוֹם שְׂכָרֵי כְּפֹלֶט
וְלִשְׁבַּת אֲרִיזָה וְחִפִּי לְרִנָּה לְרִנָּה לְרִנָּה
וְרִינָן שׁוֹמֵר אֲרִיזָה כְּשׁוֹמֵר חֹסֶם דְּמָא
רִימֹת שֶׁהָאָה אֵין וְתוֹתִין בְּחִפְיֵיהֶן
וְשִׁטּוֹת וְנִלְמָכֶה וְלֹא מִקְדָּל
אֵלֶּה חִי ^{יח} מִפְּנֵי הַשְּׁבַת אֲרִיזָה
וְהִיא וְהִיא כִּלְהַבֵּל נָטַל עֲמֻמָּה אֵלֶּה
וְהִיא מְחִירִים לֹא מִזֶּל מִזֶּל מִזֶּל
וְנִלְמָכֶה לְיוֹשֵׁב וַיִּצְטַל וְקִאֲמֵר
לְאִמָּה קִיִּי הִיא פוֹעֵל עָלֶיךָ וְשִׁמְעִית
שֶׁהָאָה אֵין מְחִירִים מְחִירִים וְשִׁמְעִית
וְרִיכָא דְּחֵי אֲשִׁמְעִין מְחִירִים רִישָׁא מְחִירִים
מִפְּנֵי אֵלֶּה כְּפֹלֶט לִשְׁבַּת וְלֹא ^{יח} וְהִיא
וְנִתֵּן מְחִירִים דְּבָרִי ר' מִלְּחִי ר' יְהוֹדָה
שְׁוֵיהֶן שְׂכָר מְשֻׁלָּם וְחִסּוּפָא מְשֻׁלָּם
וְעוֹד מְחִירִים מִפְּנֵי ^{יח} מְחִירִים אֲמִיר
וְנִתֵּן וְנִתֵּן מְחִירִים שְׁבַת קִיִּי אֵלֶּה
וְנִתֵּן דְּקִאֲמֵר ר' מִלְּחִי אֵינִי בִּין הִיא
לְמִלְּחִי אֵלֶּה רִישָׁא לְיוֹשֵׁב וְלִשְׁבַּת
לְגַמְרֵי אֵלֶּה מִלְּחִי מִלְּחִי הַמְחִירִים
כִּי כָּל וְכָל יֵאָדָּר לֹא כְּמוֹ שְׁפֹעִלִים
כִּי לֹא ^{יח} הִיא נִתֵּן אֵלֶּה כָּלֶּה:
מִרְעָה

מסורת הש"ס

[illegible]

מוסף רש"

בית הפרס שנידשו. נגלה
 לו גילם (דברים י: 2) וזכה
 בנגלה הזה (במחבובת) כהן
 הטהור. ונתקן לו קולט ומתקין
 כל המעלות נמתח והתקין
 ממשור (עם) שהתגלה
 ומשלים את המעלות והתקין
 (דוד י: 2) או : עד שהתגלה
 בסיבתן (פסחים יב:א)
 פועל בטל של אורה
 מלאכה. נדבט מינה, כמה
 חלם חזק יקולל ופסוח
 ושכרו ינעול מלאכה זו
 כדור שהיא עוסקת בה ועוסקת
 בתגלה שלה. כל הטל
 כדור המלאכה ורוביו שכן, יש
 מלאכה ששומרו על ושהכל
 רב. או מילין (אג' יא: 2)

שיטה מקובצת

[illegible][illegible]

כ"ט ע"ב

ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר: בית הפרס שנידש,

דישה רבה ברגלים הרבה, תולים שכל העצמות נכשלו לפחות משיעור חריר הוא טהור.

אי נמי, כהן זה לא נטמא כלל בטומאת מת. אלא בשאר טומאות. כגון טומאת נבילות ושרצים ולא מזהר כהן עליהו שלא ליגע בהן. אבל לתרומה נפסל.

שנינו במשנה: אם היה זקן מרכיבו על החמור ונותן לו שכר כפועל.

תנא, נוטל שכרו כפועל בטל.

ומבארין: אמר אביי: כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. משערים כמה היה מסכים שיפחתו לו משכרו כדי שיתבטל ממלאכתו. שאם היתה מלאכתו קלה ושכרה מרובה, כגון שהיה נוקב מרגליות, הוא אינו חפץ רק אם יפחיתו לו דבר מועט. ואם מלאכתו קשה מסכים אף אם יפחיתו לו יותר.

מתניתין:

החשוד על הבכורות, כהן שהוא חשוד להטיל מום בבכורות תמימים.

אין לוקחין ממנו אפילו בשר צבאים שאינם קדושים בבכורה, כיון שדומים בצבעם לבשר עגל. וכל שכן שאין לוקחין ממנו בשר עגל.

ולא לוקחין ממנו עורות שאינן עבודים. שמהם עורות של בכורות שאסורים בהנאה.

רבי אליעזר אומר: לוקחין ממנו עורות של בהמה נקבה.

ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי, צמר שמלובן מצואתו.

אבל לוקחין ממנו טוי, חוטי צמר ובגדים. דודאי אינם מבכור.

גמרא:

ומבארין: אין לוקחין ממנו בשר צבאים - משום דמיחלף בבשר דעגל. ולא עורות שאינן עבודים משמע, הא עורות עבודים זבנינן.

ומבארין: אם איתא דעורות אלו דבכור הוה - לא הוה טרח ביה, כיון שהוא סבר: אי שמעו בי רבנן, ומפסידו לה מינאי.

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר: לוקחין ממנו עורות של נקבה.

והוינן בה: מאי טעמא?

כיון דמדידע ידיע להבחין בין עור שהוא מוכר, לעור שמנקבה.

ומקשינן: ותנא קמא מאי טעמיה?

ומבארין: אם כן דנקבה שרי, עור זכר נמי חייק לזכרותיה, שעושה כעין נקבות בעורו, ואמר עכברים אכלוה.

ואידך, מאי טעמא שרי?

אמר לך: בי עכברים מדידע ידיע וניכר שחתכו. שנינו במשנה: ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי.

והוינן בה: השתא צמר שהוא מלובן, דאיכא למימר דלא טרח ולבסוף מפסיד טרחתו, לא זבנינן מיניה.

צואי, שהוא עדיין בצואתו ולא טרח עליו מיבעיא? והלא בוודאי אסור.

ומבארין: אלא מתניתין חדא קתני: צמר שהוא מלובן מצואתו.

שנינו במשנה: אבל לוקחין ממנו טוי ובגדים.

והוינן בה: השתא טוי שלא טרח עליו זבנינן, בגדים מיבעיא? והלא משעת הטוי שרו?

ומבארין: אלא, מאי בגדים - נמטי. היינו לבדים שעשויים מצמר.

מתניתין:

אדם החשוד על השביעית לזרע בה, או לעשות סחורה בפירות שיש בהם קדושת שביעית, אין לוקחין ממנו פשתן, ואפילו סרק - סרוק.

והטעם: מפני שפשתן הוא גידולי קרקע וזרעו ראוי לאכילה וקדוש בקדושת שביעית. וזה המוכר חשוד על השביעית. ומכיון שהטרחא בפשתן מועטת אין הוא פוחד שמה חכמים יגלו מעשיו ויפסיד טרחתו.

אבל לוקחין ממנו טוי, חוטים העשויים מפשתן, ואריג.

גמרא:

ומקשינן: השתא טוי, שהם חוטי פשתן זבנינן מיניה. אריג שנעשה אחרי הטוי מיבעיא למימר? ומבארין: מאי אריג? תיכני. שרשרות שעושין אותן מפשתן מנופץ וסרוק.

מתניתין:

אדם החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין, אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח שאין בהם דין תרומות ומעשרות, וקנס הוא שקנסוהו חכמים, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: כל דבר שיש בו זיקת - שייכות - לחיוב תרומה ומעשרות, אין לוקחין ממנו.

גמרא:

והוינן בה: "כל דבר" דקאמר רבי שמעון, לאתווי מאי?

ומשנינן: לאתווי קרבי דגים דמעריב בהו שמן זית, שיש בו חיוב הפרשת תרומה.

ביתִי בַעַד אֲשֶׁנְפִי נִשְׁקָפְתִּי: ז וְאֵרָא בַּפֶּתָאִים אֲבִינָה בִּבְנִים
נָעַר חֲסֵר-לֵב: ח עֶבֶר בִּשְׁוֹק אֵצֶל פֶּנֶה וְדֶרֶךְ בֵּיתָה יַעֲדֶה:
בְּנִשְׁף-בַּעֲרֵב יוֹם בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאִפְלָה: י וְהִנֵּה אִשָּׁה
לִקְרָאתוֹ שֵׁית זֹנֶה וְנִצְרַת לֵב: יא הַמִּיָּה הִיא וְסִדְרַת בְּבִיתָה
לֹא-יִשְׁפְּנוּ רַגְלֶיהָ: יב פֶּעַם בַּחוּץ פֶּעַם בְּרַחְבוֹת וְאֵצֶל כָּל-פֶּנֶה
תֵּאָרֵב: יג וְהִחְזִיקָה בּוֹ וְנִשְׁקָה-לּוֹ הַעֵזָה פָּנֶיהָ וְתֹאמַר לוֹ:
זִבְחִי שְׁלָמִים עָלַי הַיּוֹם שְׁלַמְתִּי נְדָרַי: יד עַל-כֵּן יֵצְאֵתִי
לִקְרָאתָךְ לְשַׁחַר פָּנֶיךָ וְאִמְצֶאָךְ: טו מַרְבָּדִים רַבְדֵּתִי עֲרֹשִׁי
רש"י

תמיד: (ז) אבינה. הבחנתי וראיתי: (ח) אצל פנה. פנה של זונה ועבודת גילולים: (י) והנה אשה. כמשמעה, ד"א אחד מן אפיקורסים: שית זונה. כמו שתותיהם (שמואל ב' י') כלומר ערות זונה: ונצורת כב. כמו עיר נצורה (ישעיה

מצודות ציון

מודע לנאש (יחזקאל כ): (ז) אשנבי. ענין חלון כמו צעד האשנב (שופטים ה'): נשקפתי. ענין הצטו ולפי שהמניע לחון נראה גם הוא למניע זו לזה אמר נשקפתי וכן צעד החלון נשקפה (שם): (ח) פנה. זיוות: יצעד. ענין פסיקת והלך: (ט) בנשף. ענין מושך כמו אף מושך יסופני (ספרי): באישון יצאה. נשמות הלילה כמו צאשון מושך (לךמן ט'): (י) שית. ענין שימה ומקון: ונצורת. מלי' מזור וכן נולדים נאשם (ירמיה ד'): (טו) לשחר. ענין דרישה: (טז) מרבדים. מלענת

מצודות דוד נשקפתי אל החוץ והוא ענין מליצה לומר שהשכיל בחכמה לדעת מעשה הבריות: (ז) וארא בפתאים. ראיתי בחבורות הפתאים והנה הבנתי והכרתי בין הבנים ההם נער חסר לב: (ח) עובר. כי ראיתי עובר בשוק אצל פנתה של חזרה ולפי שאמר למעלה לשמרך מאשה זרה קצר כאן וסמך על המבין: (ט) בנשף. בעת הנשף למען לא יראהו אנשים: בערב וגו'. הוא כפל ענין כדרך המליצה: (י) והנה אשה. ראיתי והנה אשה באה לקראתו: שית זונה. ר"ל בתקון זונה: ונצורת

כב ונותנת מצור על לבות בני אדם לכבשם תחת ידה: (יא) דומיה. היא משמעת קול המיה למען ימשכו הזונים אחר קולה: וסודרת. מדברת דברי סרה ונאוף: לא ישכנו. אינם שוכנים בביתה כדרך הנשים: (יב) פעם בחוץ. פעם הולכת בחוץ פעם ברחובות לדרוך אחר מאהביה. תאורב. תשב במארב עד אשר יעברו דרך הפנה ההיא: (יג) והחזיקה. ראיתי האשה היוצאת אחזה הנער ונשקה לו: העיזה חזקה פניה ולא נכלמה: (יד) זבחי שלמים עלי. מאז היה עלי זבחי שלמים והנה היום שלמתי נדרי והבאתי ויש א"כ עמדי בשם השלמים: (טו) עד כן. הואיל ויש עמדי בשם להאכיל לזה יצאתי לקראתך לשחר פניך לבוא אלי והנה מצאתיך: (טז) מרבדים. קשטתי מטתי בקשט הראוי: חטובות. בדי המטה המה חטובות ביושר רב ומסוגרים המה במיתרי פשתן הבא ממזרים הנאות ביותר:

חטבות אטון מצרים: י נפתי משכבי מר אהלים וקנמוץ:
לכה נרוה דדים עד הבקר נתעלסה באהבים: יא פי אין
האיש בביתו הלך בדרך מרחוק: יב צרור הכסף לקח בידו
ליום הכסף יבא ביתו: יג השתו ברב לקחה בחלק שפתיה
תדיחננו: יד הולך אחריה פתאם פשור אל-טבח יבוא וכעכס
אל-מוסר אויל: יז עד יפלט חץ כבדו פמהר צפור אל-פח
רש"י

בגדי חופש ונוי ודוגמתו בסוף הספר שנאמר מרבדים עשתה לה: רבדתי. קשטתי: חטובות אטון מצרים. מהוללות בגדי כלי פשתן חשובין הבאים ממצרים ששם הפשתן מצוי כדכתב בספר (ישעיה יט) ובושו עובדי פשתים אטון תרגום מיתריהם אטוניהון: (יז) נפתי משכבי. הנפתי הריח כמניף בסודר בבית הבושם להביא הריח מלמעלה למטה, ודונש פי' לשון קטור ואמר שאין לו דמיון: (יט) כי אין האיש בביתו. ראייתם שסילק הקב"ה שכינויו וכל טוב נתן לעו"ג:

מצודות ציון

נאש לקשטו כמו מרדסם עשמה לה (לךמן ט'): ערשי. מטמי כמו עשר יעושי (ספרי): חטובות. ענין כריסה וחמך כמו חוטני עלים (ספרי): אטון. תרגום של מיתריהם (ספרי) הוא אטוניהון: (יז) נפתי. ענין הולך והסכה כמו נופת מטופנה (שלי ח'): מור אהלים וקנמוץ. שמות מיני צנשם: (יח) נתעלסה. ענין עשמה כמו חמל תמורתו ולא יעלם (דברים ט'): (כ) צרור. ענין קשר כמו לרור כספו צקוק (בראשית מ"ב): הכסא. עניינו זמן קצוב כמו צנקה ליום חגנו (ספרי ט'): (כא) לקחה. ענין למוד והרגל כמו הלוקמים לשונם (ירמיה כג): (כב) וכעכס. הוא ארס הנמש וכן כרגליהם תעכסנה (שפירא א'): (כג) יפלה. ענין צקוק כמו פולט

מצודות דוד (יז) נפתי. התכתי על משכבי מור וגו' להביא הריח: (יח) נרוה. נשבעה באהבים עד הבקר ונשמחה בה: (יט) כי אין האיש. אל תפחד מבעלי כי איננו בביתו כי הלך בדרך רחוק: (כ) צרור הכסף. אל תחוש פן כלילה יבוא מדרכו כי לקח בידו צרור כספו ויתאחר בדרך עד כי יתום הכסף לקנות בכולם סחורות רבות: ליום הכסא. לזמן המיועד אשר קבע יבוא הנה והזמן עדיין לא בא: (כא) הטוח. אמר שלמה הן ראיתי שהיא הטתה אותו אחר דעתה ברוב הרגל דבריה אשר היא למודה לפחות בני אדם ובחלקת מאמר שפתיה הדיחה אותו מדרך הישר: (כב) הולך. והרי הוא הולך אחריה פתאום כמו השור הבא מעצמו אל מקום המטבח. וכעכס. עד אשר נכשל בה וחצה יפלה את כבדו כי מאבד עולמו כן חיש מהר נמשך אחריה: (כג) עד יפלה. עד אשר נכשל בה וחצה יפלה את כבדו כי מאבד עולמו

משלי פרק ח

כד

וְלֹא יָדַע כִּי־בִנְפֹשׁ הוּא: כִּי וְעַתָּה בָּנִים שָׁמְעוּ־לִי וְהִקְשִׁיבוּ
לְאִמְרֵי־פִי: כִּי אֶל־יֵשֶׁט אֶל־דַּרְכֶּיהָ לִבָּךְ אֶל־תִּתֵּן
בְּנִתִּיבוֹתֶיהָ: כִּי־רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וְעַצְמִים כָּל־הִרְגִּיהָ:
כִּי דַרְכֵי שָׁאוֹל בֵּיתָה יִרְדּוּת אֶל־חֲדָרֵי־מוֹת:
ח א הֲלֹא־חֲכָמָה תִּקְרָא וְתִבְוֶנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ: ב בְּרֹאשׁ־
מְרוֹמִים עָלֵי־דָרֶךְ בֵּית נְתִיבוֹת נֹצֵבָה: ג לִיד־שְׁעָרִים לְפִי־
קָרַת מְבוֹא פְתָחִים תִּרְנֶנָּה: ד אֵלֶיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי
אֶל־בְּנֵי אָדָם: ה הִבֵּינוּ פְתָאִים עֲרֻמָּה וְכִסְיִלִּים הִבֵּינוּ לֵב:
ו שָׁמְעוּ כִּי־נִגְיָדִים אֲדַבֵּר וּמִפֶּתַח שְׁפָתַי מִיִּשְׂרָאֵל: ז כִּי־אִמַּת

רש"י

(כד) ועתה בנים שמעו לי וגו': (א) הלא חכמה תקרא. הלא התורה מכרות אליכם דברים האמורים למטה בענין: (ג) לפי קרת מצודות ציון ונוקע (ספסל קמ"ב): כבודו. הכנע שהמרה מלי זה: פח. רשע: (כה) ישב. ענין נטיה והסרה: תתע. מלשון מועה: (כו) חללים. הרגוים: (כז) בית. מקום: (ג) ליד. למקום: לפי קרת. לפתח העיר: תרונה. ענין הכחה כמו נחון מרונה (נפ"ל ב): (ד) אישים. אִנְשִׁים: (ו) נגידים. שרים ומשפטים:

ואל תתע מדרך הישר ללכת בנתיבותיה: (כו) הפילה. הזונה המחלקת אמריה: ועצומים. מספר עצום ורב: (כז) ביתה. דרך ההולך אל ביתה היא דרך שאל ויורדת אל חדרי מות כי בכל יתפתה ומאבד עולמו: (א) הלא חכמה תקרא. ר"ל מעלות החכמה הלא נכרת מפאת עצמה וכאלו היא תאמר אמריה להמשך אחריה: (ב) בראש מרומים. כאלו עומדת בראש ההרים הרמים להשמיע קולה למרחוק: ע"י דרך. נצבה אצל דרך מקום יתפרשו ממנו נתיבות רבות ומצויים שם אנשים רבים עוברים ושבים: (ג) ליד שערים. וסמוך היא אל מקום השערים אשר לפתח הקריה: מבוא פתחים. ר"ל עשויים המה לבוא בפתחיה כי השערים ההמה פתוחים ועומדים ולזה רבים נכנסים ויוצאים בהם: תרונה. שמה מכרות החכמה את אמריה וכ"ז הוא ענין מליצה לומר הלא שבחה ידוע וכאלו מכרות בפרסום רב: (ד) אליכם. ואלה אמריה אליכם אישים וגו': (ה) ערומה. התחכמות ותחבולות להערים להסיר הפתיות: הִבֵּינוּ לֵב. תנו בינה אל הלב: (ו) נגידים. ר"ל דברים חשובים ונכבדים: ומפתח שפתי מה ששפתי פותחים לדבר המה דברים מישירים וכפל הדבר במ"ש:

משלי פרק ח

כה

יִהְיֶה חָכִי וְתוֹעֵבַת שְׁפָתַי רָשָׁע: ח בְּצֶדֶק כָּל־אִמְרֵי־פִי אֵין
בָּהֶם נִפְתָּל וְעֵקֶשׁ: ט כָּלֶם נִכְחִים לְמִבְּיֹן וַיִּשְׁרִים לְמִצְאֵי דַעַת:
י קָחוּ־מוֹסְרִי וְאֶל־כֶּסֶף וְדַעַת מַחְרוּץ נִבְחָר: יא כִּי־טוֹבָה
חֲכָמָה מִפְּנִינִים וְכָל־חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּ־בָהּ: יב אֲנִי־חֲכָמָה
שָׁכַנְתִּי עֲרֻמָּה וְדַעַת מִזְמוֹת אֲמִצָּא: יג יֵרֶאת יְהוָה שְׁנֵאת רַע
גָּאָה וְגֵאוֹן וְדָרֶךְ רַע וְפִי תִהְפְּכֹת שְׁנֵאת: יד לִי־עֵצָה וְתוֹשִׁיָּה
אֲנִי בִּנְיָה לִי גְבוּרָה: טו בִּי מַלְכִּים יִמְלְכוּ וְרוֹזְנִים יַחְקְקוּ צֶדֶק:
טז בִּי שָׂרִים יִשְׁרוּ וְנִדְבִיכִים כָּל־שֹׁפְטֵי צֶדֶק: יז אֲנִי אֶהְבִּיָּה אֶהְבִּי

רש"י

דברי נגידות וחשיבות: (ח) נפתל ועקש. עקמומיות: (י) מחרוץ. ממיני הזהב הוא: (יא) מפנינים. מרגליות: לא ישוו בה. לא ידמו לשויה: (יב) שכנתי ערומה. אצל ערומה, שכיון שלמד אדם תורה נכנס בו ערמימות של כל דבר: (יג) יראת ה' שנאת רע. זהו

(ז) יהיה. ידבר: (ח) נפתל. עקמומיות כמו ועס עקש מתפתל (ספסל י"ט): (ט) נכחים. ענין יזכר כמו עשות נכוסה (עמ"ס א): (י) מחרוץ. מין זהב טוב: (יב) מזמות. מחשבות: (יג) גאה וגאוץ. שניהם ענין גאווה: (יד) ותושייה. משות הסם: (טו) ורוזנים. שרים: יחוקקו. מל' חוק וגורס: (טז) ישרו. יעשו שררה וממשל: (יז) אהב. כמו אהבתי:

(ז) ותועבת שפתי. דברי רשע מתעבות שפתי מלדברם: (ח) בצדק כל אמרי פי. נאמרים בצדק: (ט) למבין. למי שיש לו בינה להבין אמריה: (י) ואל כסף. ר"ל היו רוצים לקחת מוסר תוכחתי מלקחת את הכסף: (יא) וכל חפצים. כל הדברים שאדם חפץ ורוצה בהם לא ידמו אליה: (יב) שכנתי ערומה. אני שוכן בערומה ר"ל א"א לעשות תחבולות להערים להנצל מיד היצה"ר המסית בוולת חכמת התורה: ודעת. אני ממציא להודיע מחשבות העוורים על הצלה מיד היצה"ר המסית וכפל הדבר במלות שונות: (יג) יראת ה'. תוכן יראת ה' היא לשנוא את הרע והם הגאות ודרכי עבירה והמהפך אמרי פיו ממחשבות לבו: שנאתי. ר"ל את כל אלה שנאתי גם אני: (יד) אני עצה. בי ימצא עצה להנצל מיד היצר הרע המסית: ותושייה. ר"ל על ידי יתוש כח היצר הרע: (טו) גאה וגאוץ. אני הנותן בינה להלחם למולו: לפי גבורה. על ידי יתגבר עליו וכפל הדבר פעמים הרבה כדרך המליצה ולחזוק הענין: (טז) בי מלכים ימלכו. על ידי תהיה מלכותם אם יתנהגו במשפט התורה: יחוקקו צדק. על ידי עשו חוקים צודקים וישרים: (טז) בי שרים. על ידי תהיה ממשלת השרים והנדיבים שבכל השופטים כי כאשר ילכו בחוקות התורה תמשך ממשלתם: (יז) אהבי אהב. אוהב

פרק ב

א. רבי חנינא סגן הכהנים העיד
אֲרֻבָּעָה דְּבָרִים. מִימֵיהֶם שָׁל
כְּהֻנָּה לֹא נִמְנָעוּ מִלְשָׁרוֹף אֶת
הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּלֹד הַטְּמֵאָה עִם
הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמֵאָה אֵף עַל
פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ.
הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא, מִימֵיהֶם שָׁל
כְּהֻנָּה לֹא נִמְנָעוּ מִלְהַדְלִיק אֶת

הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטָבֹל יוֹם בְּנֵר
שֶׁנִּטְמָא בְּטֵמָא מֵת אֵף עַל פִּי
שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ:
ב. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סֶגֶן הַכֹּהֲנִים,
מִיָּמֵי לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבֵית
הַשְּׂרָפָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מְדַבְּרֵי
לְמַדְנֹו, שֶׁהַמִּפְשִׁיט אֶת הַבְּכוֹר
וְנִמְצָא טְרֵפָה, שִׁיאָתוֹ הַכֹּהֲנִים
בְּעוֹרוֹ. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים, לֹא רָאִינוּ

רבינו עובדיה מברטנורה

אבי אבות כמת עצמו. וכשנגע בטמא מת שהוא אב, נעשה גם כן החרב אב. וכל שאר כלים כחרב לדין זה, חוץ מכלי חרס. נמצא הנר של מתכת שנגע בטמא מת נעשה אב הטומאה. והשתא הוסיף רבי עקיבא על דברי ר' חנינא סגן הכהנים, שהרי ר' חנינא לא התיר אלא להחזיר השלישי שני, ור"ע התיר להחזיר השלישי ראשון, והשמש שנגסל בטבול יום שהוא שלישי, כשמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת שהנר עצמו נעשה אב כמו שאמרנו נמצא שחזר השלישי להיות ראשון, ואעפ"כ לא נמנעו, והואיל ויש שם טומאה עליו לא חיישינן ליה ומותר להוסיף בידים:

ב. לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה. לאחר שהופשט אם נמצאת טריפה. אע"פ שפסול זה היה בו קודם הפשט, והואיל ולא ניכר אלא לאחר הפשט: **שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה.** הא קמ"ל ר' עקיבא, דאפילו בכור בעל מום הנשחט במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה כדכתיב (וברים ט"ז) בשעריך תאכלנו, אבל אם מת, עורו אסור וטעון קבורה, ולאחריהם ר"ע דהיכא דלא הוכר טרפותו עד לאחר הפשט, התירתו שחיטתו והפשטו לעורו כאילו נזרק דמו במקדש: **יאותו הכהנים בעורו.** ואינו

אינו ראיה, אלא יוצא לבית השרפה:

ג. אף הוא העיד על כפר שהיה
בְּצֵד יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיָה בּוֹ זָקֵן אֶחָד
וְהָיָה מְלֹוָה לְכָל בְּנֵי הַכֶּפֶר וְכוּתֵב
בְּכֶתֶב יָדוֹ וְאַחֲרֵים חוֹתָמִים, וְכֹא
מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֻכָּמִים וְהִתִּירוֹ. לְפִי
דְּרָכָךְ אָתָּה לְמַד, שֶׁהָאִשָּׁה כּוֹתֶכֶת
אֶת גִּטָּה וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹכְרוֹ,
שֶׁאִין קִיּוֹם הֵגֵט אֶלָּא בְּחוֹתָמָיו, וְעַל

רבינו עובדיה מברטנורה

ומתניתין איירי בבהמת קדשים שהעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין משקה טופח עליה, שהוכשר הבשר לקבל טומאה באותן המים. דאי לאו הכי לא היה הבשר טמא, ואע"פ שרוחצים אותו בבית המטבחים בעזרה, דכל משקה בית מטבחים דכן, ואין מכשירין את הבשר לקבל טומאה. ואי קשיא היאך הבשר טמא והידים טהורות, והלא אוכלין טמאין מטמאין את הידים מדרבנן. הא לא קשיא מידי, דקיי"ל אין טומאת ידים במקדש, שכשגזרו על טומאת ידים לא גזרו בה במקדש:

ד. בכרם. שהיו יושבין שורות שורות של חכמים ככרם זו הנטועה שורות שורות של גפנים: **על ביצה טרופה בקערה,** שנתערבה החלבון והחלמון יחד ונתונה על גבי הירק, ונגע טבול יום בביצה, אע"פ שהיא חולין, דאין שייך תרומה בביצה, וטבול יום אינו פוסל בחולין, אפ"ה הוי חיבור ונפסל הירק כאילו נגע בו: **אם היה כמין כובע,** שנתפחה הביצה והנעשת כמין כובע על הירק תחתיה: **שבולת שבקציר,** שייר בקצירתו שבולת אחת שלא קצר, וראש אותה מגיע לקמה: **אם**

אחר תוף ז', קורע קרע אחר; לאחר ז', מוסיף על קרע הראשון כל שהוא. מת לו מת שלישי אחר ז' של שני, מוסיף עליו כל שהוא. יוכן מוסיף והולך עד טבורו. הגיע לטבור, מרחיק ג' אצבעות, וקורע. נתמלא לפניו, מחזירו לאחוריו. נתמלא מלמעלה, הופכו למטה. נתמלא מכאן ומכאן, נעשה כמי שאין לו חלוק, שאינו קורע.

כב. לאמרו לו: מת אביו וקרע, ואחר שבעה מת בנו, והוסיף. מתאחה התחתון ולא העליון. אמרו לו: מת בנו, וקרע, ואחר ז' מת אביו, אינו מוסיף, אלא קורע קריעה אחרת, שאין אביו ואמו בתוספת.

כג. מי שמתו לו שני מתים באחד, או שבאה לו שמועה משנים באחד, קורע קריעה אחת על שניהם. יקרע, ואחר כך מת לו מת אחר תוף שבעה (טו), קורע קרע בפני עצמו, בין באותו קרע עצמו שמוסיף בו וקורע עוד טפח, או מרחיק ג' אצבעות וקורע טפח. לאחר ז', מוסיף על קרע ראשון כל שהוא. מת אביו או אמו ואחד משאר קרוביו, קורע תחלה על אביו או על אמו עד לבו, ומרחיק שלש

אצבעות, וקורע טפח על המת האחר. מת אביו, וקרע, ואחר ז' מת אחד מהקרובים, מוסיף על קרע הראשון, ותחתון מתאחה ועליון אינו מתאחה. מת אחד מהקרובים, וקרע, ואחר כך מת אביו או אמו, בין בתוף ז' בין לאחר ז', מרחיק ג' אצבעות וקורע מן הצד בשפת הבגד, שהרי צריך להבדיל קמי שפה, וקורע עד שמגיע ללב. מתו אביו ואמו באחד, קורע קרע אחד על שניהם.

כד. לאמרו לו: מת אביו, וקרע, ואחר כך נמצא שהוא בנו, יצא ידי קריעה. והוא שנודע לו תוף כדי דבור. ואם לא נודע לו עד אחר כדי דבור, לא יצא. אבל אם אמרו לו: מת לך מת, וקסבור אביו הוא, וקרע, ואחר כך נמצא שהוא בנו, יצא, אפלו לא נודע לו עד אחר כדי דבור.

כה. היה לו חולה, ונתעלה, וקרע עליו, ואחר כך מת; אם מת תוף כדי דבור של קריעה, אין צריך קריעה אחרת. ואם לאו, צריך קריעה אחרת.

כו. לאמרו לו: מת אביו, וקרע ונתה קצת ימי אבלות, ואחר כך

אמרו לו: לא מת, והפסיק, וחרוץ לאמרו לו: בפעם הראשון מת, כמו שאמרו הראשונים, יצא ידי קריעה. **כז.** קטן שמת לו מת, מקרעין לו. **כח.** הקורע בשבת על מתו, אף על פי שחלל שבת, יצא ידי קריעה.

כט. הקורע בחלוק גזול, לא יצא ידי קריעה.

ל. קטן דלא קים לן בה שפלו לו חדשי, שמת בתוף ל' או אפלו ביום שלשים, אין קורעין עליו.

לא. אין קורעין ביום טוב, אפלו ביום טוב שני של גלויות, אפלו קרובים של מת. אבל בחל המועד, קורעין על כל אחד כפי מה שהוא, אם עומד בשעת יציאת נשמה, או אם הוא אדם פשר או חכם על כל אחד, כדינו שנתבאר. הנה: ויש אומרים דנהגין שאין לקרע בחל המועד, רק על אביו ואמו; ועל שאר מתים קורעין לאחר המועד (ת"ה סימן רפ"ח), ובמקום שאין מנהג, יש לקרע על כלם.

לב. ישמע בגלל שמועה קרובה,

קורע, ואפלו אם אחר הגל תהיה רחוקה.

לג. ההולך בבגד קרוע לפני המת, שפראה עצמו שקרע, ולא קרע, הרי זה גזול את החיים ואת המתים. **לד.** האומר לחברו: השאילני חליקך שאבקר את אבא שהוא חולה, והלך ומצאו שמת, קורעו, ומאחהו ומחזיר לו חלוקו, ומשלם לו דמי קרעו. ואם לא הודיעו, הרי זה לא יצא בו.

לד. המשאיל לחברו חלוק לילך בו לבית האבא, אינו רשאי לטל ממנו עד שיעברו ימי האבא. ובהשן המשפט סימן שמ"א סעיף ב' לא פסק בן.

לה. קורעין על שמועות רעות, כגון שנקבצו רב הצבור למלחמה ושמעו שנגפפו לפני אויביהם, אפלו לא נהרגו אלא הפעוט מהם. והוא הדין אם הלכו בשבי (נ"י פא"ט).

לו. השומע ברפת השם, ולאפלו ברפת הפנוי (רמב"ם פ"ב מהלכות עבודת מוכבים ד"י) אפלו אמרו בלשון לעז הרי פכנוי (נ"י פא"ט).

באר הגולה

ק ברייתא מ"ק דף כ"ו ע"ב מפני עגמת נפש שיכבו הרואי' (*) [אסיפא דרישא ולא ארישא דרישא כצ"ל]: רש"י: ו ברייתא שבת דף ק"ה ע"ב: ש טור בשם הרמב"ן מהירושלמי: ת שבת דף קל"ו: פי' שבעל ולא פירש וכדעת הרמב"ן הביאו הטור: א משנה מ"ק דף כ"ד ע"ב: ב רמב"ם שם בפרק י"א וכן כתב הרמב"ן בסת"ה: ג משנה וגמ' שם: ד טור בשם הרמב"ן בסת"ה: ה ברייתא מ"ק דף כ"ו ע"ב: ו שם בבר"י משמיה דרשב"א: ז וכן הבי"י בשם נ"י שאפילו באביו הוא מאחהו שלא נתן לו רשות אלא לקרוע שלא יתבייש שם: ח ברייתא באבא רבתי: ולענ"ד אין שום סתירה כי שם ב' לשון הרמב"ם בפ"א מהלכות שאלה אין פחות מכדי שילך ויחזור פירוש דהיינו כל זמן שרוצה לילך ואף כל ז' ימי אבלות וכן מוכח ממה שבי' הרמב"ם אח"כ שאלו לבית המשתה כל אותו היום ומל' הטור שבי' שם ור"א הביאו בלי' אח' משמע דלענין דינא אין חילוק ביניהם: ט ברייתא שם דף כ"ו ע"א וכדמפרש שם בגמרא: י רמב"ן בסת"ה: כ שם בברייתא: ל כ"ו חייא סנהדרין ד"ס ע"א:

באר הגולה

והרא"ש: כ שם בברייתא וכת"ק: ז ג"ז שם בברייתא (וכי' יהודה בן בתירא שם בגמ' וכפירוש דרובי"ב פליג (*)) ארישא דרישא ולא אסיפא דריש' וכי' הרמב"ן ורבינו ירוחם שכן עיקר: ח ל' הטור מדבריו הרמב"ן בסת"ה ושם בברייתא: ט נצייתו לעיל סעיף כ"א: ט שם וכו"י בן בתירא שם בגמ': ע ברייתא וכדמפרש לה שם בגמ' גדרים דף פ"ז ע"א וכדעת הר"ף והרא"ש והר"ן: פ שם בנדרים ברייתא וגמרא: צ טור בשם הר"ף גיאות וכמ"ש בשם הרמב"ן:

הַלְכוֹת לֹלָב סִימָן תרמו

פ משנה שם לד ורבי
טרפון הר"ף ורא"ש
ורמב"ם בפרק ח
ורמב"ן. צ הראב"ד
בהשגתו שם וזה
לשונה וכבר הופיע וזה
הקדש בבית מדרשונו מכמה שנים והעל

ל. כִּי נִקְטָם רֹאשׁוֹ כִּי כָשָׁר אֶפְלוּ לֹא עָלְתָה בּוֹ תַמְרָה, וְהוּא הָדִין לִיבֶשׁ רֹאשׁוֹ. *אֲזַיִשׁ פּוֹסְלִין
כִּי בְנִקְטָם רֹאשׁוֹ: הֵגָה *טוֹב לְהַחמִיר *ח *בְּמָקוֹם שֶׁאִפְשָׁר בְּאַחֵר (הַמְגִיד). וְלֹא מְקָרִי נִקְטָם אֲלֵא אִם נִקְטְמוּ *הָעֵצִים
י. אִם אֵין לוֹ אֲלֵא הָדָם שֶׁעֲנָבָיו מְרִבִּים מֵעֲלֵי בְּיֹם טוֹב, *טוֹטְלוּ וְאִינוּ מְבָרֵךְ עָלָיו: (ר"ר):

הַקֶּדֶשׁ בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ מִמֶּמְהָ שֵׁנִים וְהַעֲלֵינוּ שְׁהוּא פֶסוּל כִּסְתָּם מִתְנִיתִין וְכוּ' וְקִתְּבֵהּ הָרֵב הַמְּגִיד וְיֵשׁ קֶצֶת אֲחֻזָּתוֹ מִחֲמִימִין כְּדִבְרֵי הָרִא' וְיֵל וְכֵן רָאִי הַלְהוּת עַד כֵּאֵן לִשְׁנוֹ וְכִמּוֹ שֶׁקֶתֵּב הָרִמָּא. ק' אֲרוּחֹת חַיִּים בְּשֵׁם בַּעַל הַשְּׁלֵמָה.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וַיֵּשׁ בְּמִצְרַיִם בֹּי. וַיֵּין בְּהִלְכוֹת קִטְנוֹת חֶלֶק א סִימֹן רֶכ, בְּעֵנָה אֶחָד שֶׁל הָרֹס שִׁשׁ בּו סְעִיפִים הִרְבָּה שְׁהוּא נֶחֱשֵׁב אֶחָד וְנִקְטָם הָאֲמֻצְעִי וְסִעְיָה אֶחָד נִשְׁאָר שְׁלֹם, יֵשׁ תִּקְנָה לְדָבָר שִׁיחֲתֹךְ הָאֲמֻצְעִי וַיִּשְׁאָר כְּמוֹ בֵּית יֵד לְסִעְיָה הָעֲלִיּוֹן וְלֹא יִתְרָא, שְׁהוּא לְמַעַט, כְּמוֹ כֵּן הֵכָא, וְלִפִּי זֶה אֲסוּר גַּם כָּאן לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּיוֹם טוֹב, וּפְשׁוּט שְׁעַל כָּל פְּנִים צִירִי אֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְאֵף עַל

פֶּאֶר הַלֵּכָה

אָלע שמונה ערים שהוא המעוט וזמן ה"ח" שכתב אפלו בקן אחד שהוא מהרב, אם ישור ממנו שני ערין פסול ממנו שלא נשאר בו שיעור ההדס עבת, אין רגלי, ואפשר דמה דהכא נשאר בשיעור ממנו עולה אחת הינו בחסור קן בקן אחת, וזהו על כל פנים ישאר רב עליו המהרש"א ב"י, ואשר אנו שם עליו המהרש"א רב הוא רב עשרה עליו, אכל אכל ביותר מהו, וצריך ת"ל, ועל כל פנים אין להקל כי אם במקום שלא ימצא הדס אחר בעיר, כן נראה לעניות דעתי, ואפשר דגם לדעתם הוא כן. ודע עוד, דכתב ה"ח" דאם היה רב שיעור ההדס עבת, אף שהוא גדול מאד לא עינין שיהיה רב גדול בעתה, אלא רב שיעורו דהיינו קרוב לשני טפחים. ועיין בפרי מגדים שמסתפק אם מהני אפילו אם הם המזכירין ההדס או לא ודאקא אם הם על כל פנים במקום אחד, והבבארי יעלב עם כל זה: כדו:

* **בְּמִקוֹם שֶׁאֵפֶשֶׁר בְּאַחֶר.** עֵין בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה מֵה שִׁכְתְּבוּ בִשֶׁם הַכ"ח, וְהִנֵּה, נִתְחַלַּת צִבִּי וְהִתְאַלֶּה רֵבֶה דָּחוּ דְבָרָיו, וְדַעְתָּהּ דָּאִם אֵי אֲשֶׁר בְּאַחֶר אֵין לְהַחֲמִיר וּמִתָּר, לֵב, וְכִבְגִּי, וְכִי שֶׁמִּסְבִּיב לָהּ וְלִתְלֵמָה מִתְקַדְּגִי נִקְטֵט וְלֹא תִתִּי יָבֵשׁ רֹאשׁוֹ, אֲלֹא לֵבִי אֶמְדַּקְנִי יִרְשָׁא סֶחַם הָרֹס הַגּוֹלוֹ וְיִתְבֵּשׁ פִּסְלוֹ, וְשִׁמְעֵה שְׁקִלוֹ יָבֵשׁ, מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמָר לֹא הִתִּים יִהְיֶה לָהּ וְגַם דָּאִם הִיָּה בְּרֹאשׁוֹ שְׁלֵשָׁה בְּדֵר עָלֵיו לִחֵי כִּשֶׁר, בְּרִיאַתָּה מְבֹרָכָה, אֲבָל בִּיבֵר בְּרֹאשׁוֹ לִכְרֹ אֵין לִפְסֵל כְּלִיל, עַד כָּאֵן לִשְׁנוֹ. וְעֵינֵי מְבֹרָכָה שֶׁהִיא חִיטִּית שִׁטְתוֹ מִדְּבָרֵי תַּקְבִּיד "דְּמִתְקַדְּגִי דַעִים" שֶׁגַּם הִיא מְלַךְ בִּיבֵר רֹאשׁוֹ, הֵינִי הַעִלִּים הַעֲלִינִים, וּבְכַסְּרִי יִצְבֵּק כִּי מִצָּמָא דֵין בְּתַמִּים דַעִים סִימָן רַבֵּל שִׁכְתָּב גַּם בִּן בְּהִיאָא וְהָא לִשְׁנוֹ, וּמִכְּשֵׁי לָן בְּהִדּוֹס אִם יִבְשׁוּ בּוֹ שְׁלֵשָׁה בְּדִין הַעֲלִינִים שֶׁבְּרֹאשׁוֹ וְהִשְׁאֵר פֶּלֶן לִחֵין מֵהוּ, וְהִסְתַּבְּרוּ לִקְלָא, שְׁתֵּרֵי תַבְרִיד לָנוּ נִקְטֵט רֹאשׁוֹ פִּסְלוֹ כְּגוֹן מֵרֹאשׁ הַשְּׁדָרָה עֲצֻמָּה, אֲבָל אִם נִקְטֵטוּ מֵהַעֲלִים הַעֲלִינִים לִכְרֹ אִינוּ נִפְסִיל, לָנוּ נִקְטֵטוּ אִם נִפְסִיל, לָנוּ נִקְטֵטוּ אִם נִפְסִיל, אֲבָל אִם שֶׁכֵּן יִבְשׁוּ לֵבֵי פִסְלֵי, דָּהָא אִי בְּעֵי שְׁקִיל לָהּ, עַד כָּאֵן לִשְׁנוֹ. וְהִנֵּה בְּכַסְּרִי יִצְבֵּק כְּתִב, דְּהִשְׁלַחֵן עֵירוֹךְ עֵסִיר דִּי בְּעֵינֵי תּוֹרִית, אִם שֶׁקּוֹלְפֹה חֲזוֹר לְמֵרָא אֲתֹרוֹךְ כִּשֶׁר, לֵב אֲמִרְנִי דְכִינִי שִׁינִיל לִקְלֹפֵי שֶׁכֵּר, וְלֹא רָאִיתִי הִיא, דִּשְׁמֵא לָן דִּיעֵינִי מִקְלָא אִם יִחְזוֹ לְמֵרָא אֲתֹרוֹךְ וְגַם לֹא יִחְסֵר כְּלוֹם. וְגַם מֵה שִׁכְתָּב דְּהִסְדּוֹר שֶׁמִּכְשֵׁי כִיבֵשׁ הֵינִי רַק כִּיבֵשׁ עֲצוֹ וְלֹא עֵלִיָן, עַד כִּהָּן, וְהִנֵּה שֶׁכֵּחַ אֲקָמֵר, מִשְׁכַּע בִּין פִּעֵץ וּבִין בְּעִלִּין, וְעֵינִי לִקְמֵן בִּסְמִין תִּרְמֵט כְּסוּפוֹ. וְיָבֵשׁ בִּין נִרְאָה, דְּמֵאֵן דְּמִקֵּל כְּוֹה בְּמִקוֹם דְּלִית לָהּ אֲתֹר אֵין לִמְחוֹת בִּידּוֹ:

יא * נוסף ואינו מובדל: עַן בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁהָיָה בָּשֵׁם אֲרֻחֹת חַיִּים שֶׁהָיָה בָּשֵׁם בַּעַל הַהֶשְׁלֵמָה שֶׁכָּשָׁר בְּשֵׁאוֹר הַיָּמִים. וְכַתּוּב עַל זֶה בְּדִבְכָּךְ הַבֵּית, וְלֹא נִרְאָה לִי, אֲלָא פִסְלוּ בְּכָל הַיָּמִים. וְלַעֲנִיּוֹת דַּעְתִּי, בַּעַל הַהֶשְׁלֵמָה אֵינְנִי יָחִיד בְּדִבְרֵי הַזֶּה, דְּגַם דַּעַת הָרַב הַמְּגִיד כֵּן הוּא דַּעַת הַרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶק ח מֵהַלְכוֹת

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

[illegible]

לוח עמוד היומי: יום ה כג חשוון תשעז ♦ יום ו א כסלו תשפב ♦ שב"ק ו חשוון תשפז ♦ יום א יא תשרי תשצב ♦ יום ב טז אלול תשצו ♦ יום ג כג אב תתא

וכלא אתפלילת האי חקמה דשלמה, חקמת בני קדם, וחקמת מצרים. אמר רבי אבא, ברין רחמנא, דשאלנא קמך מלה דא, דהא בכל בני מילי (מלה דא) זכינא. אמר רבי שמעון, מלין אלין, הא אוקימנא לון, והא אתמרו.

תאנא, (סוקל א) מה יתרון לאדם בכל עמלו, יכול אף עמלה דאורייתא, תלמוד לומר שיעמול תחת השמש (מתיב). שאני עמלה דאורייתא, דלעילא מן שמשא הוא. רבי חייא אמר, אף עמלה דאורייתא, דאיהו עמל בגיניהון דכני נשא, או בגין קרא דיליה. האי תחת השמש כתיב. דהא לא סליק לעילא. תנא אמר רבי אלעזר, אפילו אי בר נש קיים אלה שנין, ההוא יומא דאסתלק מעלמא, דמי ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד:

ושכבתי עם אבותי, ופאה חולקהון דאבהתא, דקדשא ברין הוא עבדי לון ותיבא קדישא לעילא, ואתרעי בהו, לאתעשרא עמהון. דהא הוא דכתיב, (דברים י) רק באבותיך חשק ה' וגו'. אמר רבי (דף רכז ע"א) אלעזר, יעקב היה ידע, דהא עשורא דיליה באבהתיה הוא, דהא עשורא דאבהן עמיה הוא, והוא עמהון. ועל דא באהון גליפין תנינן, ש תלת קשרין, תרין קשרין, חד מהאי סטרא, וחד מהאי סטרא, וחד דכליל לון. ודא הוא דתנינן, (שמות כז) והברית התיכן בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה, וההוא קשרא דבאמצעיתא, אחיד להאי סטרא, ולהאי סטרא. ועל האי כתיב, ושכבתי עם אבותי ודאי.

ושכבתי עם אבותי וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה מב) החרשים שמעו

והעורים הביטו לראות. החרשים שמעו, אלין בני נשא דלא צייתין למלולי אורייתא, ולא פקחין אודניהו, למשמע לפקודי דמאריהון. והעורים, דלא מסתכלין למנדע על מה אינון קיימין. דהא בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקרי, לית מאן דלשגח.

דתנא, אינון יומין דבר נש פד אתברי, בההוא יומא דנפק לעלמא, פלהו קיימין בקיימיהו. ואזלין וטאסין בעלמא, נחתין ואזנהן לבר נש, כל יומא ויומא בלחודוי. וכד ההוא יומא אתי ואזהר ליה, ובר נש עבדי בההוא יומא חובא קמי מאריה. ההוא יומא סליק בכסופא, ואסהיד סהדותא, וקאים בלחודוי לבר.

ותאנא, בטר דקאים בלחודוי, יתיב, עד דבר נש עבדי מניה תשובה.

זכה, תב ההוא יומא לאתריה. לא זכה, ההוא יומא נחית, ואשתתף בההוא רוחא דלבר, ותב לביתיה. ואתתקן בדיוקניה דההוא בר נש ממש, בגין לאבאשא ליה, ודמיר עמיה בביתא. ואית דדוירא לטב אי הוא זכי, ואי לאו, דויריה עמיה לביש.

בין כך ובין כך, אתתקדן אינון יומין וחסרים, ולא עאלין במנינא דאינון דאשתארו. ווי לההוא בר נש, דגרע יומיו קמי מלכא קדישא, ולא שביק לעילא יומין, לאתעשרא בהו בההוא עלמא, ולא אתקרבא בחדיהו קמי מלכא קדישא.

תא חזי, פד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא. אי הוא זכאה, האי בר נש דנפיק מעלמא, סליק ועאל באינון יומין. ואינון לבושי קר,

תרגום לשון הוזהר

ושנינו, אחר שעומד לבדו, יושב, עד שאדם עושה ממנו תשובה. זכה – שב אותו יום למקומו. לא זכה – אותו יום יורד ומשתתף עם אותה רוח שבחוץ, ושב לביתו, ונתקן בדמות אותו אדם ממש כדי להרע לו, וירד עמו בבית. ונש שדיריו לטוב, אם הוא זוכה, ואם לאו, הוא דר עמו לרע.

בין כך ובין כך נפקדים אותם ימים וחסרים, ולא נכנסים בחשבון של אותם שנשארו. אי לאותו האדם שגורע ימיו לפני המלך הקדוש, ולא השאיר למעלה ימים להתעשר בהם באותו העולם וליהתקרב עמם לפני המלך הקדוש.

בא ראה, כשקורבים אותם ימים לפני המלך הקדוש, אם הוא צדיק, זה האדם שיצא מן

(ישעיה מב) החרשים שמעו והעורים הביטו לראות. החרשים שמעו – אלו בני אדם שלא מקשיבים לדבורי התורה ולא פוקחים אזניהם לשמע את מצוות רבונם. והעורים – שלא מסתכלים לדעת על מה הם עומדים, שהרי בכל יום ויום הפירוז יוצא וקורא, ואין מי שישגיח.

שלמדנו, באותם ימים שנברא האדם, באותו יום שיוצא לעולם, כלם עומדים בקיימם והולכים וטסים בעולם, יורדים ומזהירים את האדם כל יום ויום לבדו. וכשאותו יום בא ומזהירים אותו, וכן אדם עושה באותו יום חטא לפני רבנו – אותו יום עולה בבושה וממיר צדו, ועומד לבדו בחוץ.

תרגום לשון הוזהר

שהקדוש ברוך הוא עשה אותם מרכבה קדושה למעלה והתרצה בהם להתעשר עמהם. זהו שכתוב (דברים י) רק באבותיך חשק ה' וגו'. אמר רבי אלעזר, יעקב היה יודע שהעשור שלו הוא באבותיו, שהרי העשור של האבות הוא עמו, והוא עמהם. ועל זה באותיות חקוקות שנינו, ש שלשה קשרים, שני קשרים – אחד מצד זה ואחד מצד זה, ושני שכולל אותם. והיו ששנינו, (שמות כז) והברית התיכן בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה. ואותו קשר שבאמצע אחוז לצד זה ולצד זה, ועל זה כתוב ושכבתי עם אבתי, ודאי.

ושכבתי עם אבתי וגו' רבי יהודה פתח ואמר,

זכיתי. אמר רבי שמעון, דברים אלו הרי בארגונם, והרי נאמרו.

שנינו, (סוקל א) מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמל התורה? תלמוד לומר, שיעמל תחת השמש (מתיב). שונה עמלה של תורה, שהוא למעלה מן השמש. רבי חייא אמר, אף עמלה של תורה, שהוא עמל בגלל בני אדם או בשביל כבודו. על זה כתוב תחת השמש, שזה לא עולה למעלה. שנינו, אמר רבי אלעזר, אפלו אם אדם עומד אלה שנים, אותו יום שמסתלק מן העולם דומה לו כאילו לא התקיים, רק יום אחד.

ושכבתי עם אבתי. אשרי חלקם של האבות

דמתלבשא ביה נשמתיה. ואינון יומין הוו, דזכה בהו, ולא חב בהו. ווי לההוא דגרע יומיו לעילא. דכד בעאן לאלבשא ליה ביומיו, אינון יומין דפגים איהו בחובוי, חסרין מההוא לבושא, ואתלבש בממא חסרא. כל שפן אי סגיאין אינון, ולא להוי ליה לפר נש במה דאתלבש בההוא עלמא. פדין ווי ליה, ווי לגנפשיה, דדיינין ליה בגיהנם על אינון יומין. יומין על יומין, יומין על חד תרין. דכד נפיק מהאי עלמא, לא אשפח יומין דאתלבש בהו, ולא הוי ליה לבושא במה דאתפסי. ופאין אינון צדיקא, דיומיהון פלהון טמירין אינון לגביה דמלבא קדישא, ואתעביד מנייהו לבושי יקר, לאתלבשא בהו בעלמא דאתי.

תנינן ברזא דמתניתין, מאי דכתיב, (בראשית א) וינדעו כי ערום הם, ידיעה דדעי ממש. דההוא לבושא דיקר, דאתעביד מאינון יומין, גרע מנייהו, ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאתלבשא ביה. הךא הוא דכתיב, (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו. ימים יוצרו. ימים יוצרו ודאי, ולא אחד בהם, דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו. עד דאשתדל אדם, ועבד תשובה, וקדשא ברין הוא קביל ליה, ועביד ליה ממא לבושא אחרין, ולא מן יומיו. הךא הוא דכתיב, (בראשית א) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם.

תא חזי, באברהם דזכה, מה כתיב, (בראשית כד) בא בימים, משום דזכה. כד

אשתלק מהאי עלמא, באינון יומין ממש דיליה, עאל ואתלבש בהו, ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום, דכתיב בא בימים. באיוב מה כתיב, (איוב א) ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה. דהא לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה.

תנא, ופאין אינון צדיקא, דיומיהון ופאין, ואשתארו לעלמא דאתי (ופאין), וכד נפקין, מתחברן פלהו, ואתעבידו (דף רכז ע"ב) לבושי יקר, לאתלבשא ביה. ובההוא לבושא, זכאן לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי, ובההוא לבושא, זמנין לאחייא ולימיקם. וכל אינון דאית להו לבושא קדמון, הךא הוא דכתיב, (איוב לח) ויתלבבו כמו לבוש. ווי לאינון חייבי עלמא, דיומיהון בחוביהון (עלמין) חסרין, ולא אשתאר

מנייהו, במה דאתפסין, כד יפקון מעלמא.

תנא, כל אינון ופאין, דזכו לאתלבשא בלוש יקר ביומיהון, מתעשרן בההוא עלמא (ס"א גלמא), מעטורי דמתעטרי בהו אבהן, מההוא נחל דנגיד ונפיק לגנתא דעין. הךא הוא דכתיב, (ישעיה מה) ונחף ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו'. ואינון חייבי עלמא, דלא זכו לאתלבשא בלושא דיומיהון, עלייהו כתיב, (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר.

אמר רבי יצחק, ופאה חולקיה דיעקב, דרחצנו יתיר הוה ליה, דכתיב ושכבתי עם אבותי. דאזני בהו ולא באחרא. דאזני בהו,

תרגום לשון הוזהר

שנינו בסוד המשנה, מה שכתוב (בראשית א) וינדעו כי ערום הם - ידיעה ממש דדעי, שאותו לבוש של כבוד שצדקה מאותם ימים נגרע מהם, ולא נשאר יום מאותם ימים להתלבש בו. והו שכתוב (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יוצרו. ימים יוצרו ודאי. ולא אחד בהם, שהרי לא נשאר אחד להתלבש בו, עד שהשתדל אדם ועשה תשובה, והקדוש ברוך הוא קבל אותו ועשה לו כלי לבוש אחרים, ולא מן הימים שלו. והו שכתוב (בראשית א) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם.

בא ראה, באברהם שזכה מה כתוב? (שם כד) בא בימים, משום שזכה. כאשר הסתלק מן העולם הזה, ממש באותם ימים שלו, נכנס והתלבש

תרגום לשון הוזהר

בהם, ולא נגרע מאותו לבוש כבוד כלום, שכתוב בא בימים. באיוב מה כתוב? (איוב א) ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, שהרי לא נשאר לבוש להתלבש בו.

שנינו, אשריהם הצדיקים, שימיהם צדיקים, ונשארו לעולם הבא (צדיקים) וכאשר יוצאים, כלם מתחברים ונעשים לבושי כבוד להתלבש בו, ובאותו לבוש זוכים להתענג מענג העולם הבא, ובאותו לבוש צתידים לקום לתחיה, וכל אותם שיש להם לבוש יקומו. והו שכתוב (איוב לח) ויתלבבו כמו לבוש. אוי לאותם רשעים של העולם שמיניהם בחטאיהם (ועלמות) חסרים, ולא נשאר מהם במה שיתנסו כשיצאו מן העולם.

שנינו, כל אותם צדיקים שזכו להתלבש בלוש כבוד בימיהם, מתעשרים באותו עולם (לבוש) מעטורים שבהם מתעשרים האבות, מאותו נחל שיוצא ושופע לגן עדן. והו שכתוב ונחף ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו'. ואותם רשעי העולם שלא זכו להתלבש בלוש של ימיהם, עליהם כתוב (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר.

אמר רבי יצחק, אשרי חלקו של יעקב שבטחון יתר היה לו, שכתוב ושכבתי עם אבתי, שאזכה בהם ולא באחר. שאזכה בהם להתלבש בימים שלו ובימים שלהם.

ה אהב צדקה ומשפט חסד יהוה
מלאה הארץ: ו בדבר יהוה שמים
נעשו וברוח פיו כל צבאם: ז פנס
בגד מי תים נתן באוצרות תהומות:
ח ייראו מיהוה כל הארץ ממנו וגורו
כל יושבי תבל: ט כי הוא אמר ויהי
הוא צוה ויעמד: י יהוה הפיר עצת
גוים הניא מחשבות עמים: יא עצת
יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר
ור: יב אשרי הגוי אשר יהוה אלהיו
העם: יג בחר לנחלה לו: יד משמים
הביט יהוה ראה את כל בני האדם:
יד ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי
הארץ: טו הציג יחד לבם המבין אל
כל מעשיהם: טז איך המלך נושע
ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח:
יז שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא
ימלט: יח הגה עין יהוה אל יראיו
למיחלים לחסדו: יט להציל ממנות
נפשם ולחיותם ברעב: כ נפשנו חפתה
ליהוה עזרנו ומגננו הוא: כא כיבו
ישמח לבנו פי בשם קדשו בטחנו:
כב יהי חסדך יהוה עלינו כאשר יתלנו
לך:

לד * לדרך בשנותו את טעמו לפני
אבימלך ויגרשוהו וילך: ד אברהם
את יהוה בכל עת תמיד תהלתו בפי:
ה ביהוה תתהלל נפשי ישמעו עניים
וישמחו: ו גדלו ליהוה אתי וגורממה

שמו יחדו: ה דרשתי את יהוה וענני
ומפל מגורתי הצילני: ו הביטו אלי
ונהרו ופניהם אלי יתפרו: ז עני
קרא ויהוה שמע ומפל צרותיו
הושיעו: ח חנה מלאך יהוה סביב
ליראיו ויחלצם: ט טעמו וראו כי טוב
יהוה אשרי הנזכר יחסהבו: י יראו
את יהוה קדשיו כי אין מחסור
ליראיו: יא כפירים רשו ורעבו ודרשתי
יהוה לא יחסרו כל טוב: יב לכו בני
שמעו לי יראת יהוה אלמדכם: יג מי
האיש החפץ חיים אהב למים לראות
טוב: יד נצר לשונך מרע ושתקי
מדבר מרמה: טו סור מרע ועשה טוב
בקש שלום ורדפהו: טז עיני יהוה
אל צדיקים ואזניו אל שועתם: יז פני
יהוה בעשי רע להכרית מארץ זכרם:
יח צעקו ויהוה שמע ומפל צרותם
הצילם: יט קרוב יהוה לנשכרי לב
ואת דפאירוח יושיע: כ רבות רעות
צדיק ומפלם יצילנו יהוה: כא שמר
כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה:
כב תמותת רשע רעה ושנאי צדיק
יאשמו: כג פודה יהוה נפש עבדיו
ולא יאשמו כל החסידים בו:

ו לחודש שבת קודש

לז * לדרך ויבה יהוה את יריבי
לחם את לחמי: ד החזק מגן
וצנה וקומה בעזרתי: ג ויהי חגית

וסגר לקראת רדפי אמר לנפשי
ישעתך אני: ד יבשו ויפלטו מבקשי
נפשי וסגור אחור ויחפרו חשבי רעתי:
ה יהיו כמץ לפגירות ומלאך יהוה
דוחה: ו יהי דרכם חשך ויחללקת
ומלאך יהוה דפם: ז כי חנם טמנו
לי שחת רשתם חנם חפרו לנפשי:
ח תבואהו שואה לא ידע ורשתו
אשר טמן תלכדו בשואה ופל בה:
ט נפשי תגיל ביהוה תשיש בישועתו:
י כל עצמותי תאמרנה יהוה מי כמוך
מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון
מגדלו: יא יקומון עדי חמס אשר
לא ידעתי ישאלוני: יב ישלמוני רעה
תחת טובה שכול לנפשי: יג ואני
בחלותם לבושי שק ענתי בצום נפשי
ותפלתי על חיקי תשוב: יד כרע כפאח
לי התהלכתי כאבל אם קדר שחיתי:
טו ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי
גבים ולא ידעתי קרעו ולא דמו:
טז בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו:
יז אדני פמה תראה השיבה נפשי
משאיהם מכפירים יחידתי: יח אודך
בקהל רב בעם עצום אהללך: יט אל
ישמחו לי איבי שקר שנאי חנם
יקרצו עין: כ כי לא שלום ידברו ועל
רעיי ארץ דברי מרמות יחשכון:
כא וינחיתו עלי פיהם אמרו האח
האח ראמה עיננו: כב ראיתה יהוה

אל תחרש אדני אל תרחק ממני:
כג העירה והקיצה למשפטי אלהי
ואדני ליריבי: כד שפטני בצדקך יהוה
אלהי ואל ישמחו לי: כה אל יאמרו
בלבם האח נפשנו אל יאמרו
בלענוהו: כו יבשו ויחפרו ו יחדו
שמחי רעתי ילבשו בשת וכלמה
המגדילים עלי: כז ירנו וישמחו חפצי
צדקי ויאמרו תמיד יגדל יהוה החפץ
שלום עבדו: כח וישוני תהגה צדקך

כל היום תהלךך:

לז * למנצח ו לעבד יהוה לדרך:
ד נאם פשע לרשע בקרב לבי אין
פחד אלהים לגד עיני: ג כיהחליק
אליו בעיניו למצא עונו לשנא:
ד דברי פיו און ומרמה חדל להשפיל
להיטיב: ה און ו יחשב על משכבו
יתנצב על דרך לא טוב רע לא מאס:
ו יהוה בהשמים חסדך אמונתך עד
שחקים: ז צדקתך ו כהרי אל
משפטיך תהום רבה אדם ובהמה
תושיע: ח יהוה: ט מה יקר חסדך
אלהים ובני אדם בצל כנפיה יחסיו:
ט ורזן מדשן ביתך ונחל עדיך
תשקם: י כי עמך מקור חיים באורך
נראה אור: יא משוך חסדך לידעיה
וצדקתך לישיר לב: יב אל תבואני
רגל באוה ויד רשעים אל תגדני:

יג שם נפלו פעלי און דחו ולא יכלו קום:

לז א לדרור | אל תתחר במרעים אל-תקנא בעשי עולה: ב כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולון: ג בטח ביהוה ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: ד והתענג עלי יהוה ויתן-לך משאלת לבך: ה גול על-יהנה דרפך ובטח עליו והוא יעשה:

ו והוציא כאור צדקך ומשפטך בפניהם: ז דום | ליהוה והתחולל לו אל-תתחר במצליח דרכו באיש עשה מזמות: ח הרף מאף ועזב חמה אל-תתחר אף-להרע: ט פירמרים יכרתו וקני יהוה המה יירשו-ארץ: י ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על-מקומו ואיננו: יא וענוים יירשו-ארץ והתענגו על-רב שלום: יב זמם רשע לצדיק והרק עליו שגיו: יג אדני ישחק-לו

כי-ראה כי-יכא יומו: יד חרב | פתחו רשעים ודרכו קשתם להפיל עני ואביון לטבח ישרי-דרך: טו חרבם תבוא בלבם וקשותותם תשברנה: טז טוב-מעט לצדיק מהמון רשעים רבים: יז כי זרועות רשעים תשברנה וסומך צדיקים יהוה: יח יודע יהוה ימי תמימם וינחלתם לעולם תהיה: יט לא יבשו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו: כ כי רשעים | יאבדו ואיבי

יהוה פיקר כרים פלו בעשן פלו: כא לוח רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן: כב כי מברכיו יירשו ארץ ומקלציו יכרתו: כג מיהוה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ: כד כי-יפול לא-יוטל כי-יהוה סומך ידו: כה גער | הייתי גם-זקנתי ולא-ראיתי צדיק געזב וזרעו מבקש-לחם: כו פל-היום חונן ומלוח וזרעו לכרכה: כז סור מרע ועשה טוב ושכן לעולם: כח כי יהוה | אהב משפט ולא-יעזב את-חסידיו לעולם נשמרו וזרע רשעים נכרת: כט צדיקים יירשו-ארץ וישכנו לעד עליה: ל פירצדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט: לא תורת אלהיו בלבו לא תמעד אשוריו: לב צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו: לג יהוה לא-יעזבו בידו ולא ירשיענו בהשפטו: לד קוה אל-יהוה | ושמר דרכו וירוממו לרשת ארץ בהכרת רשעים

תראה: לה ראיתי רשע עריץ ומתערה באזרח רענן: לו ויעבר והנה איננו ואבקשהו ולא נמצא: לז שמרתם וראה ישר פיראחית לאיש שלום: לח ופשעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה: לט ותשועת צדיקים מיהוה מעולם בעת צרה: מ ויעזרם יהוה ויפלטם ויפלטם מרשעים וישיעם פירחסו בו:

לא א מזמור לדרור להזכיר: ב יהוה אל-בקצפך תוכיחני ובחמתך תסכני: ג פירחציק נחתו כי ותנחת עלי ידך: ד אינ-מתם בכשרי מפני זעמך אין-שלום בעצמי מפני חטאתי: ה כי עונתי עברו ראשי כמשא כבד יקבדו ממני: ו הכאישו נמקו חבורתי מפני אולתי: ז געויתי שחתי עד-מאד פל-היום קדר הלכתי: ח פירכסלי מלאו נקלה ואין מתם בכשרי: ט נפוגותי ונדפיתי עד-מאד שאגתי מנהמת לבי: י אדני נגדך כל-תאותי ואנחתי ממך לא-נסתרה: יא לבי סתחרר עזבני כחי ואור-עיני גם-הם אין אתי: יב אהבי | ורעי מגד נגעי יעמדו וקרובי מרחק עמדו: יג וינקשו | מבקשי נפשי ודרשי רעתי דברו הוות ומרמות פל-היום יהגו: יד ואני בחרש לא אשמע ופאלם לא יפתח-פיו: טו ואהי באיש אשר לא-שמע ואין בפיו תוכחות: טז פירלך יהוה הוחלתי אתה תענה אדני אלהי: יז פיראמרתי פן-ישמחולי במוט רגלי עלי הגדילו: יח כי-אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד: יט פירעוני אגיד אדאג מחטאתי: כ ואיבי חיים עצמו ורבו שונאי שקר: כא ומשלמי רעה תחת טובה ישטונני תחת רדפי רדפי-טוב: כב אל-תעזבני יהוה אלהי אל-

תחלתי לך היא: ט מכל-פשעי הצילני חרפת נכל אל-תשימני: יגאלמתי לא אפתח-פי כי אתה עשית: יא הסר מעלי נגעך מתגרת ידך אגני כליתי: יב בתוכחות על-עון | יפרת איש ותמס פגעש חמדו אף הבל פל-אדם סלה: יג שמעה תפלתי | יהוה ושועתי | האזינה אל-דמעתי אל-תחרש פי גר אנכי עמך תושב ככל-אבותי: יד השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואינני:

מ א למנצח לדרור מזמור: ב קוה קניתי יהוה ויט אלי וישמע

תרחק ממני: כג חושה לעזרתי אדני תשוועתי:

1 לתודש
לז א למנצח לדרור לידותון מזמור לדרור: ב אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני אשמרה-לפי מחסום בעד רשע לנגדי: ג נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעפר: ד חס-לבי | בקרבי בהגיגי תבער-אש דברתי בלשוני: ה הודיעני יהוה | קצי ומדת ימי מה-היא אדעה מה-תחל אני: ו הנה טפחות | נתתה ימי וחלדי כאין נגדך אף-פל-הבל פל-אדם נצב סלה: ז אף-בצלם | יתחלף-איש אף-הבל יחמיון יעבר ולא-ינדע מיר אספם: ח ועתה מה-קניתי אדני תוחלתי לך היא: ט מכל-פשעי הצילני חרפת נכל אל-תשימני: יגאלמתי לא אפתח-פי כי אתה עשית: יא הסר מעלי נגעך מתגרת ידך אגני כליתי: יב בתוכחות על-עון | יפרת איש ותמס פגעש חמדו אף הבל פל-אדם סלה: יג שמעה תפלתי | יהוה ושועתי | האזינה אל-דמעתי אל-תחרש פי גר אנכי עמך תושב ככל-אבותי: יד השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואינני:

מ א למנצח לדרור מזמור: ב קוה קניתי יהוה ויט אלי וישמע

מוזכר

ה"א הוּאֹת נג נד

שִׁיחָא לֹא חִמּוּר מְמֻנָּה בְּמֻנָּה הַשְׁוֶה, שִׁיחָא רָאוּי לְקַבֵּל שְׂכָל, וְדִירָה נְאֻה, הֵינּוּ הִירָאָה, בְּפִאָמֹר (שבת לא): חָבֵל עַל מָאֵן דְּלִית לֵה דְרָחָא, כִּי צִירָד שִׁיחָא יִרְאֵת חֲטָא קוֹדֶמֶת לְחֻכְמוֹ (אבות פ"ב), וְכָלִים, הֵינּוּ תַלְמִידִים הַגּוֹנִים שֶׁיִּקְבְּלוּ מְמֻנָּה, וְכַשֵּׁשׁ לֹא כָל אֱלֹו הַכְּנוּת, וְכֹל לְבֹא לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת. וְאֵלֹו הֵן חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, שֶׁנִּבְדֵּל מִדַּעַת מִן מִדְּעָנִי. הִרְאִשׁוּן - שֶׁמִּבְּדַעַת הָאֶחָד יוֹדַע יְדִיעוֹת רַבּוֹת, וְאֵין רַבּוּי בְּמִדְּעָנִי. הַשְׁנִי - יוֹדַע הַדְּבָרִים קֶדֶם הַמִּצְוָה, אֲפִלּוּ בְּשֹׂאֵן לֶהֱם הַיּוֹה כָּלָל. וְהַשְּׁלִישִׁי - שֶׁמִּבְּדַעַת מִקֵּיף דְּבָרִים שֹׂאֵן לֶהֱם תַּכְלִית. וְהָרְבִיעִי - שֹׂאֵן שְׁנֵי בִידִיעוֹתוֹ, וְאֵין שְׁנֵי כְּשִׂידַע הַדְּבָר בַּכַּח, וְאַחֲרֵיכֵן שֶׁב פֻּעַל, וְהַחֲמִישִׁי - שִׂידִיעוֹתוֹ אֵין מוֹצִיא הַדְּבָר מֵאַפְשָׁרוֹתוֹ: עַד כָּאן לִשְׁנוֹת ו'ל:

וְהָא לֹךְ נִסְחָא שְׁנִיָּה, שֶׁתַּכְתִּיב בְּעֻמָּי קֶצֶת מִזֶּה, כִּפִּי מִזֶּה שֶׁשְּׁמַעְתִּי, וְהָיוּ:

בְּשֹׂאֵרִים זֹכֶה לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת, הֵינּוּ שְׂזוּכָה לְדַעַת שְׂאֵי אֲפִשֵּׁר לְאָדָם לִידַע יוֹתֵר, אִזִּי יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין דַּעַת הָאָדָם בְּשִׁלְמוֹת לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ בְּחִינַת, וְהֵם מִפְּרָשִׁים בְּסִפְרִים. וְצִירָד הָאָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּגְעֵי לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת, מִזֶּה שְׂאֵי אֲפִשֵּׁר לְאָדָם לִידַע יוֹתֵר, וְלֹא יִהְיֶה הַפֶּרֶשׁ בֵּין דַּעַתוֹ לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ רַק בְּחִמְשָׁה דְּבָרִים אֱלֹו, שֶׁאֵלֹו חֲמִשָּׁה דְּבָרִים אִי אֲפִשֵּׁר לְשִׂכָּל אֲנוּשִׁי לְדַעַת, אִם לֹא מִי שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִמִּין אֲנוּשִׁי. אִךְ לְזִכּוֹת לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת הוּא עַל־יְדֵי גְרָם, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְו רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרֵנוֹם לְבָרַכְהוּ: הַרְבֵּה לְמִדְּתֵי מְרֻבּוֹתֵי, וּמִתַּלְמִידֵי יוֹתֵר מִכָּלִים; כִּי עַל־יְדֵי שְׂכָל אֶחָד מִקֶּשֶׁה וְשׂוֹאֵל, כִּי כָל אֶחָד יֵשׁ לֹו מְגִיעָה לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, וְצִירָד לְהַשִּׁיב לְכָל אֶחָד עַל שְׂאֵלָתוֹ, עַל־יְדִיעוֹתָהּ נִשְׁלֵם דַּעַתוֹ, וְעַל־יְדִיעוֹתָהּ זֹכֶה לְכָנִים, כִּי קָטָן אִינוּ מוֹלִיד, כִּי אֵין לֹו דַּעַת הַשֵּׁלֶם, אִךְ בְּשִׂזּוּכָה לְדַעַת הַשֵּׁלֶם זֹכֶה לְכָנִים. וְעַל־כֵּן בְּאַבְרָהָם, שֶׁהוּא הָיָה מְגִיר אֲנָשִׁים וְשָׂרָה מְגִירָת נָשִׁים (כ"ד פ"א), עַל־יְדִיעוֹתָהּ זָכָה לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת, שֶׁלֹא הָיָה הַפֶּרֶשׁ בֵּין דַּעַתוֹ לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, אֲלֹא אֱלֹו חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, וְעַל־יְדִיעוֹתָהּ זָכָה לְחַיֵּ"א הַגָּדֹל. וְעַל־כֵּן אֲבָרָם אִינוּ מוֹלִיד, אֲבָרָה מוֹלִיד (שם פ"א מ"ד), כִּי עַל־יְדֵי שִׁלְמוֹת הַדַּעַת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַ"א, זָכָה לְהוֹלִיד:

נד

וְהָיָה מִקֵּץ שְׁנָתִים יָמִים וּפְרָעָה חֹלֶם וְהָנָה עֲמֵד עַל הַיָּאָר. וְהָנָה מִן הַיָּאָר עֲלֵת שֶׁכַּע פְּרוֹת וְכו': (בראשית

מא)

וְיִי אֱלֹקֵי גְדֻלָּתָ מְאֹד, הוֹד וְהַדָּר לְבִשְׁתִּי. עֲטָה אֹור בְּשִׁלְמוֹתָ נֹטָה שְׁמִים בְּרִיעָה: (תהלים קד)

א כִּי צִירָכִין לְשַׁמֵּר מְאֹד אֶת הַזִּכְרוֹן, שֶׁלֹא יִפֹּל לְשִׁכְחָה, בְּחִינַת מִיתַת הַלֵּב, וְעַקֵּר הַזִּכְרוֹן הוּא לְזַכֵּר תָּמִיד בְּעֵלְמָא דְּאִתִּי, שֶׁלֹא יִהְיֶה בְּדַעַתוֹ, חֵם וְשִׁלּוּם, שֹׂאֵן עוֹלָם אֲלֹא אֶחָד, וְעַל־יְדֵי מִזֶּה שֶׁמִּבְּדַעַת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעֵלְמָא דְּאִתִּי, עַל־יְדִיעוֹתָהּ נִגְשֵׁה יוֹתֵר ה' אֱלֹקֵי הַגָּדֹל. (כ"י ה') אֱלֹקִים הוּא בְּחִינַת שֵׁם מְלֵא, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲלְמָא דְּאִתִּי, כְּמוֹכָא, וְכֵן מְבָרַךְ בְּסִבָּא מִשְׁפָּטִים דָּף צַח עַל פְּסוּק וְה': ה' אֱלֹקֵי - דָּא שְׂרִיתָא דְּמִתְקַנְנוּתָא, סִלְקוּ דְּמִתְקַשְׁבָּה וְעֲלְמָא דְּאִתִּי:

וְהָא לֹךְ לִשְׁוֹן רַבְנֵי וְזִכְרוֹנוֹ לְבָרַכָּה מִתְחִלָּה הוּאֹת, שֶׁתַּכְתִּיב בְּתַכְלִית הַקְּצוֹר. וְהָיוּ: הַמְּחַלְלֵךְ בְּדֶרֶךְ יַחֲדִיד, הַנְּעוֹר בְּלִילָה וְכו', דַּע, שֶׁעַקֵּר הַבְּטוּל, שֶׁאֲדָם מִכְּפֹל יִשׁוּתוֹ וְנַעֲשֶׂה אֵין, וְנִכְלָל בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵין זֶה אֲלֹא עַל־יְדֵי הַתְּבַדּוּדוֹת. וְהַתְּבַדּוּדוֹת צִירָד מְקוֹם זִכְרוֹן מִיחָד, שֶׁלֹא יִכְלְלוּ אוֹתוֹ הַמוֹנְעִים. וְהָזִכְרוֹן הוּא בְּלִילָה, הֵינּוּ: הַנְּעוֹר בְּלִילָה, שֹׂאֵן הַכָּל יִשְׁנִים. וְהַמְּקוֹם הוּא בְּדֶרֶךְ יַחֲדִיד, וְלֹא בְּדֶרֶךְ הַרְבִּים, שֶׁלֹא יִפְסִיקוּ עוֹבְרֵי דְרָכִים, אֲלֹא דִיקָא בְּדֶרֶךְ שֹׂאֵן רַבִּים הוֹלְכִים שֵׁם, שֵׁם יִלְךְ וְיִתְבַדּוּד, וְהֵינּוּ: וְהַמְּחַלְלֵךְ בְּדֶרֶךְ יַחֲדִיד, וְאֵין יִכּוֹל לְפָנּוֹת לְבֹו מִכָּל וְכָל, וְיִכּוֹל לְבֹא לְבִטּוּל כָּל הַיִּשׁוּת, וְהֵינּוּ: וְהַמְּפָנָה לְבֹו לְבִטּוּלָה. וְאֵין בְּשִׁנְתִּיבָה לְנִמְרִי, אִזִּי הוּא נִכְלָל בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, וְאֵין הוּא כָּא לְבִחִינַת מַחֲבִיב, כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרִיךְ-הוּא מַחֲבִיב הַמִּצְוִאוֹת, וְכָל הַדְּבָרִים הֵם אֲפִשֵּׁר הַמִּצְוִאוֹת. וְכַשְׁנִתְבַּטֵּל וְנִכְלָל בְּאַחֲדוֹתוֹ, אִזִּי הוּא יוֹצֵא מִבְּחִינַת אֲפִשֵּׁר, וְנִכְלָל בְּמַחֲבִיב, וְהָא בְּחִינַת תְּרִי זֶה מִתְחִיב בְּנִפְשׁוֹ:

נג

גַּם זֶה לִשְׁוֹן רַבְנֵי וְזִכְרוֹנוֹ לְבָרַכָּה

עַקֵּר הוֹלִידָה תַּלְוִי בְּה"א, בְּבִחִינַת (בראשית לו): הָא לְכֵם זְרַע. וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה לֹא הוֹלִידוּ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְחַיֵּ"א הוּאֹת (ס). כִּי עַקֵּר הוֹלִידָה - עַל־יְדֵי הַדַּעַת, בְּבִחִינַת (שם ה'): יוֹדַע אָדָם וְכו', וְקָטָן אִינוּ מוֹלִיד (סנדרין סח). וְעַקֵּר הַדַּעַת, הֵינּוּ שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בְּדַעַתוֹ, הֵינּוּ שִׂיזְצִיא אֶת שְׂכָלָו מִכַּח אֵל הַפֻּעַל, כִּי גַם לְקָטָן יֵשׁ דַּעַת, אֲבָל אֲצִל הַקָּטָן עֲדוֹן הַדַּעַת בַּכַּח וְלֹא בְּפֻעַל, כִּי לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַעַתוֹ, וְלֹא הִצִּיא אוֹתוֹ מִכַּח אֵל הַפֻּעַל. וְכִי שֶׁהוּא שֹׁלֵם בְּדַעַתוֹ, שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ מִכַּח אֵל הַפֻּעַל, וְהַשִּׁיג בְּדַעַתוֹ מִזֶּה שֶׁאֲפִשֵּׁר לְדַעַת הָאָדָם לְהַשִּׁיג בְּדַעַתוֹ, אִזִּי הוּא קְרוֹב לְדַעַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרִיךְ-הוּא, וְאֵין חִלּוּק בֵּין דַּעַת הָאָדָם לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, אֲלֹא חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, כְּמוֹכָא, וְאֵין דַּעַתוֹ יוֹנֵק מִדַּעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַ"א, וְאֵין מוֹלִיד:

וְלְהַשְׁלִים אֶת דַּעַתוֹ, שִׁיחָא שֹׁלֵם בְּדַעַת, אִי אֲפִשֵּׁר אֲלֹא עַל־יְדֵי עֶסֶק, שֶׁעוֹסֵק עִם בְּנִי-אָדָם לְקַרְבָּם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, עַל־יְדִיעוֹתָהּ נִשְׁלֵם דַּעַתוֹ, כִּי הֵם מַחֲדִּירִין דַּעַתוֹ, בְּבִחִינּוֹת: וּמִתַּלְמִידֵי יוֹתֵר מִכָּלִים (סנדרין ט). וְכַשְׁבִּיל זֶה תַלְמִידִים נִקְרָאִים בְּנִים (ספרי פ' וַאֲחֵתָן עִלָּה וְשִׁנְתָם לְבָנִין), כִּי עַל־יָדָם כָּא הוֹלִידָה. וְכַשְׁבִּיל זֶה אֲבָרָה וְשָׂרָה תִּרְחוּ אֶת עֲצָמָן לְגִיר גְרָם, כִּי עַל־יְדִיעוֹתָהּ הַשְׁלִימוּ דַּעַתָם וְנִתְקַרְבוּ לְחַיֵּ"א הוּאֹת, הֵינּוּ לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, וְכֵן לְכָנִים, כִּי עַל־יְדֵי גְרָם נִתְבַּדֵּל דַּעַתָם, בְּבִחִינַת: וּמִתַּלְמִידֵי יוֹתֵר מִכָּלִים. אֲבָל מִי שֹׂאֵן שֹׁלֵם בְּדַעַתוֹ, וְהוּא רַחוּק מִדַּעַת הָאָדָם, כִּלְשֵׁן מִדַּעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַ"א, וְאֵין הוּא קָטָן וְאֵין מוֹלִיד. וְהָא הַפֶּסֶם שֶׁהַצִּדִּיקִים מִיָּגְעִים אֶת עֲצָמָן, וְרוֹדְפִים אַחֵר בְּנִי-אָדָם לְקַרְבָּם לְעִבּוּדָתוֹ וְתַבְרָךְ, אֵין זֶה כְּדִי לְהַרְבּוֹת בְּבִדּוּם, חֵם וְשִׁלּוּם, אֲלֹא כְּדִי לְהַשְׁלִים דַּעַתָם, בְּבִחִינּוֹת: וּמִתַּלְמִידֵי יוֹתֵר מִכָּלִים. וְכַשְׁבִּיל זֶה כְּדִי הַצִּדִּיקִים לְפַקֵּד עֲקָרוֹת, כִּי הֵם שְׁלָמִים בְּדַעַת, וְקְרוֹבִים לְדַעַת עֲלִיוֹן, וְאֵין בֵּין דַּעַתָם לְדַעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ אֲלֹא חֲמִשָּׁה דְּבָרִים כְּגִל. וְחֲמִשָּׁה דְּבָרִים, הֵיא הִיא דַּעַת הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ, שֶׁמִּשְׁמֵם הוֹלִידָה. וְהָא (בְּרַכּוֹת טו): שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים מִרְחִיבִין דַּעַתוֹ שֶׁל אָדָם: אִשָּׁה נְאֻה וְדִירָה וְכָלִים. אִשָּׁה, הֵינּוּ תַחֲמִיר מְכַנֶּה בְּשֵׁם אִשָּׁה,

יז

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִטְלָה יְדִים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְכוּת

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּכֹל יוֹד לְמִטָּה בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ וְכו', עֵינֵי שָׁם. וְהַקְרָבָן פֶּסַח הָאֵיר חֲנִינָה זֹאת בְּפֶלֶא גָדוֹל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁגַם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁהִיָּתָה מְלָאָה גְלוּלִים - גַּם שָׁם הָאֵיר מִשָּׁה רַבְּנוּ בְּעֶצֶם כַּח שִׁיּוּכָיו גַּם שָׁם לְהַקְרִיב הַקְרָבָן פֶּסַח, לְהַעֲלוֹת הַבְּהֵמָה לַה' מִמָּקוֹם טָמֵא כֵּזֶה, וְלַהּוֹרִיד אֶת הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ לְשֵׁם, בְּבַחֲנִינָה (שְׁמוֹת יב, יב): "וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" וְכו' אֲנִי ה' - אֲנִי וְלֹא הַשְׁלִיחַ וְכו' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר וְכו' (הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח), שְׁזָהוּ עֶקֶר בַּחֲנִינָה עֲלוּנִים לְמִטָּה וְתַחְתּוּנִים לְמַעְלָה, בַּחֲנִינָה כְּלָלִית הַעוֹלָמוֹת וְכו'. וְעַל-יְדֵי-זֶה הִיָּתָה עֶקֶר הַגָּאָלָה וְכוּ"ל.

אָבֵל כְּבֹר מְבָאָר שֶׁכָּל זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג, רַק שֶׁהַצַּדִּיק מְאִיר בְּנוֹ מִרְחוֹק כִּי ה' אֲתָנּוּ עֲדִין וְכו', אָבֵל אֲסוּר לִכְנֹס בְּהַקְשִׁיּוֹת וְתוֹרָצִים כִּי 'סִיג לְחֻכְמָה שְׂתִיקָה', בְּפֶרֶט כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוּתוֹ וְכו' וְכָל זְמַן שֶׁהוּא אֵצֶלוֹ בַּחֲנִינָה תַּחֲתָלָה, כִּי אַחֵר שֶׁחֲזוֹר וְקִלְקַל כְּפִי מִה שִׁיּוּדָע בְּנַפְשׁוֹ, עַל-כֵּן בּוֹדָאֵי הוּא צָרִיךְ עֲתָה לְחֹזֵר וְלַהֲתַחֵל מִחֲדָשׁ וְכו', כְּמִבְאָר בְּדַרְבָּנֵינוּ הַרְבֵּה כֵּזֶה. עַל-כֵּן כְּפִי מְדַרְגָּתוֹ הַשְּׁפֵלָה בּוֹדָאֵי אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לִידַע כֹּל זֶה, רַק שֶׁמֵּאִירִין לוֹ בְּאֶפֶס שִׁיּוּכָל לְהַתְחַזֵּק בְּאַמּוּנָה כִּי עֲדִין ה' אִתּוֹ, אָבֵל חֲלִילָה שִׁיִּכְנֹס בְּקִשְׁיוֹת וְתוֹרָצִים שֶׁהֵם לְפִי בַּחֲנִינָתוֹ לְמַעְלָה מִחֲזוֹן, שְׂאִין הַזְּמַן מִסְפִּיק לְבָאֵר הַקְשִׁיּוֹת וְהַתְּרָצִים שִׁישׁ שָׁם וְכו' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר. וְזֶה בַּחֲנִינָה מִצָּה שֶׁנִּזְהָרִין אֲזַי מֵאֵד מִחֻמֵּץ, שֶׁלֹּא לְהַתְחַלֵּל לְהַחֲמִיץ מִחוּ כָּלִל בְּהַקְרִירוֹת וְקִשְׁיוֹת וְכו', וְכִמְבָּאָר כֹּל זֶה בְּהַלְכוּת פֶּטֶר חֲמוֹר הַנִּזְכָּר עֵינֵי שָׁם הֵיטֵב.

וְזֶה 'מְרוֹר' - זִכָּר ל"וּנִקְרְרוֹ אֶת חֲזִיָּהֶם" (שְׁמוֹת א, יד) עֵינֵי פֶסַחִים קטו:). כִּי עַל-יְדֵי פֶסַח וּמִצָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין הָאֶרֶץ מַחֲזִין גְּדוּלָּה וְעֶצְמוּת מֵאֵד עַל כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עַד שִׁתְּחַזֵּק כֹּל אֶחָד בְּמִקְוֵמוֹ לְדַעַת כִּי עֲדִין ה' אִתּוֹ כִּי 'מְלֵא כָל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ' וְכו', שְׁזָה בַּחֲנִינָה כְּלָלִית הַעוֹלָמוֹת וְכו', שְׁזָה עֶקֶר הַתְּקוּן, עַד שֶׁזּוֹכִין לְבַחֲנִינָה שְׂתִיקָה הַנִּזְכָּר, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה הָאֶרֶץ הִרְצוֹן בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה וְכו'. וְכָל זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי בַּחֲנִינָה 'מְרוֹר' שֶׁצָּרִיכִין לְסַבֵּל מִרִּירוֹת קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לָזֶה, בְּבַחֲנִינָה מִה שֶׁכָּתוּב בְּסִמָּן כֹּז עַל פֶּסוּק (וַשִּׁיחַ לַח, יז): "הִנֵּה לְשֹׁלֹם מֵר לִי מֵר" וְכו' עֵינֵי שָׁם, מְבָאָר שָׁם, שֶׁשְׁלֹוֹם הוּא רְפוּאָה לְכָל הַדְּבָרִים רְפוּאָה הַנֶּפֶשׁ וְרְפוּאָה הַגּוּף, אָבֵל אֵי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל הַשְׁלֹוֹם כִּי אִם עַל-יְדֵי מִרְירוֹת וְכו', רַק שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִרְחַם עָלָיו וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ עָלָיו מִרְירוֹת כְּפִי עֲוֹנוֹתָיו הַרְבִּים שֶׁלֹּא הָיָה יָכֹל לְסַבֵּל, רַק שׁוֹלֵחַ עָלָיו מִרְירוֹת כְּפִי יָכֹלָתוֹ וְכו'.

טו. וְכֵן זֶה הוּא בַּחֲנִינָה פֶּסַח. וְעֵינֵי בְּהַלְכוּת פֶּטֶר חֲמוֹר הַלְכָּה ד (הַנִּמְצָא בְּהַלְכוּת פֶּסַח הַלְכָּה ט), שָׁם מְבָאָר כְּמֵה דְבָרִים מְעִינֵן מִצָּה וְאֲסוּר חֻמֵּץ וְכו' עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר, וְעַל-פִּי דְבָרֵינוּ הַנִּזְכָּר יִתְבָּאָר עוֹד בְּחִסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהַפְּסָל, כִּי עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הָאֵדָם שֶׁנִּבְרָא בְּשִׁבְלֵיו הוּא שִׁיחִיב דְּרִי מַעֲלָה עִם דְּרִי מִטָּה וְכו' כְּמִבְאָר לְעֵיל מִזָּה, שְׁזָה הַעֲנִין בְּשְׁלֵמוֹת נַעֲשֶׂה רַק עַל-יְדֵי צַדִּיק הַדּוֹר הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֵאֵד שִׁיּוּדָע לְהָאֵיר בְּדְרִי מַעֲלָה וּבְדְרִי מִטָּה, בְּבַחֲנִינָה (דְּבָרֵי-הַיָּמִים א' כט, יא): "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ" וְכו', וְלַחֲבֵרָם וְלְכָלֵם יְחַד וְכו', כְּמִבְאָר בְּמִקְוֵמוֹ בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר (בְּסִימָן ד' בְּלִקוּשֵׁי תַנְגָּא, עֵינֵי שָׁם הֵיטֵב). וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי קְרִיבוֹ לְהַצַּדִּיק - כֵּן מְקַבֵּל עַל עֶצְמוֹ הָאֶרֶץ זֹאת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה כָּל תְּקוּנָה לְנֶצַח, כִּי עַל-יְדֵי הָאֶרֶץ הַזֹּאת - לֹא יֵלֵךְ וְלֹא יִתְרַחֵק לְעוֹלָם אֶפְלוֹ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מֵה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁמִּקְרֵב עֶצְמוֹ לְהַצַּדִּיק, אֲזַי הַצַּדִּיק אוֹחֲזֵ בִידּוֹ וּמּוֹדִיעוֹ בְּכָל פַּעַם כִּי עֲדִין ה' אִתּוֹ וְאֵצֶלוֹ וְכו' כִּי 'מְלֵא כָל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ', וּמִקִּין וּמַעֲזוֹר אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם שֶׁלֹּא יִתְאַשׁ בְּשׁוֹם אֶפֶן בְּעוֹלָם, בְּבַחֲנִינָה "הַקִּיצוֹ וְרַנְּנוֹ שִׁכְנֵי עֶפֶר" וְכו' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם. וְכָל זֶה הוּא בַּחֲנִינָה פֶּסַח שֶׁהוּא הַגָּאָלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיָּתָה עַל-יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנוּ, שֶׁהוּא עֶקֶר בַּחֲנִינָה הַרְבִּי הָאֲמִתִּי הַנִּזְכָּר שִׁיּוּכָל לְהָאֵיר בְּדְרִי מַעֲלָה וְדְרִי מִטָּה וְלַקְשָׁרָם וְלְכָלֵם יְחַד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם.

וְכֵן עֲתָה בְּגִלּוֹת הַמֵּר הַזֶּה כָּל תְּקוּנָתוֹ וְכָל גָּאֻלָּתוֹ וּפְדוּתוֹ נַפְשָׁנוּ, שְׁאֵנוּ מְקוּיִם וְעוֹסְקִים לְהַמְשִׁיךְ עֲלוּנוֹ בְּכָל יוֹם, בְּבַחֲנִינָה (תְּהִלִּים סט, ט): "קִרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גָאֻלָּה" וְכו', הַכֹּל הוּא בְּכַח הַצַּדִּיק אֲמֵת הָאֵלוֹ, שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה מִשָּׁה, שֶׁהוּא הָיָה הַגּוֹאֹל הָרִאשׁוֹן וְהוּא יִהְיֶה הַגּוֹאֹל הָאַחֲרוֹן (וְהַר מִשְׁפָּטִים דף קכ.), בְּבַחֲנִינָה (קִהֲלָה א, ט): "מִה' שִׁיָּהּ הוּא שִׁיָּהּ", וְהוּא גַּם עֲתָה בְּגִלּוֹתוֹ עֲמָנוּ, כִּי "אֲתַפְשֹׁטוּתִיהָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר" (וְהַר עֶקֶב דף רעג), וּמֵאִיר בְּנוֹ עַל-יְדֵי צַדִּיק אֲמֵת כִּי עֲדִין ה' עֲמָנוּ וְעַם כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפֶרֶטִיּוֹת אֵיךְ שֶׁהוּא וְכו' בְּנִזְכָּר:

טז. וְעַל זֶה מְרִמּוֹ פֶּסַח וּמִצָּה וּמְרוֹר. כִּי הַקְרָבָן פֶּסַח זֶה בַּחֲנִינָה כְּלָלִית הַעוֹלָמוֹת עֲלוּן בְּתַחֲתוֹן וְתַחֲתוֹן בְּעֲלוּן, בְּבַחֲנִינָה 'עֲלוּנִים לְמִטָּה וְתַחְתּוּנִים לְמַעְלָה', שְׁזָה עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַגָּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִפְרֵי סְפָרִי מַעֲשִׂיּוֹת (שִׁיחַת הַר"ן סִימָן מ), עַל פֶּסוּק (תְּהִלִּים עד, ב): "גָּאֻלָּתְךָ שֶׁכַּט נִחַלְתָּךְ הֵר" וְכו', וְהוּא שֶׁנֶּךְ לְתוֹרָה 'כִּי מִרְחָמִם' הַנִּזְכָּר עֵינֵי שָׁם. כִּי מְבָאָר שָׁם, שְׁזָהוּ בַּחֲנִינָה קְרִיבָנוֹת, שֶׁהַבְּהֵמָה עֲלָתָה לְרִיחַ נִיחּוֹחַ לַה' לְמַעְלָה,

הָאֵדָם נִבְרָא
לְחִבּוֹר דְּרִי
מַעֲלָה עִם
דְּרִי מִטָּה

עַל יְדֵי הַצַּדִּיק
נַעֲשֶׂה עֶקֶר
שְׁלֵמוֹת
הָאֵדָם חֲזוֹר
דְּרִי מַעֲלָה עִם
דְּרִי מִטָּה

בְּגִלּוֹת הַמֵּר
הַזֶּה כָּל
תְּקוּנָתוֹ בְּכַח
הַצַּדִּיק אֲמֵת

קְרִיבוֹ פֶּסַח
זֶה בַּחֲנִינָה
כְּלָלִית
הַעוֹלָמוֹת
עֲלוּן
וְתַחֲתוֹן
בְּעֲלוּן

חֲלִילָה
שִׁיִּכְנֹס
בְּקִשְׁיוֹת
(וְתוֹרָצִים) לְפִי
בַּחֲנִינָתוֹ
לְמַעְלָה
מִחֲזוֹן

ח' מִרְחַם
וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ
מִרְירוֹת כְּפִי
עֲוֹנוֹתָיו שֶׁלֹּא
הָיָה יָכֹל
לְסַבֵּל

לקוטי הלכות ארץ חיים

34

גם כי התרסת מרמזין על הטיט וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים קטז), כי היו ממרין חייבים בטיט וחמר וכו', הינו כי צריך לזכר שהיה משקע בטיט הינו לפי מעשיו והקדוש ברוך הוא מעלהו משם, בבחינת (תהלים ט, א): "ויעלני מבור שאון מטיט הינו" וכו', ועל-כן בודאי בהכרח לסבל המרירות הנה, כי הכל בחסד וברחמים לפי מעשיו וכנ"ל:

וזה בחינת אכילת מרור בליל פסח. כי כלליות העולמות הנ"ל שהוא עקר התקון שזוכין בפסח, זה בחינת 'שלום', שעושים שלום בין הנפש והגוף בין ימין ושמאל בין דרי מעלה לדרי מטה וכו' כנ"ל, וזה השלום אי אפשר לזכות כי אם על-ידי מרירותא, על-כן צריכין לאכל מרור עם הפסח והמצה, שהם בחינת כלליות העולמות כנ"ל:

כלליות העולמות שזוכין בתקון פסח, זה בחינת שלום בין הנפש והגוף בין ימין ושמאל בין דרי מעלה לדרי מטה וכו' כנ"ל, וזה השלום אי אפשר לזכות כי אם על-ידי מרירותא, על-כן צריכין לאכל מרור עם הפסח והמצה, שהם בחינת כלליות העולמות כנ"ל:

יז והמרירות שצריכין לסבל הוא בכמה בחינות, כי הרבה צריכין לסבל מרירות ממש מרובי המניעות והסכסוכים להתקרב לנקדת האמת, ומניעות מחמת פרנסה, ולפעמים יסורי הגוף או מבנים, חס ושלום. וגם הקשיות והבלבולים המעקמין את הלב שצריכין לברח מהם והעקר על-ידי בחינת שתיקה כנ"ל, גם זה בחינת מרירות, בבחינת (שמות א, יד): "וימררו את חיהם בצבודה קשה" - 'בקשיא' (תקני יתר, תקון יג, כח), וכמו שכתוב במקום אחר (בלקוטי תנינא סימן מח), ובכמה אפנים - זה המרירות קשה מהכל, כי העקר לשבר מניעות המח שבא מחמת הקשיות ועקמימיות שבלב.

לסבל מרירות מרובי המניעות להתקרב לנקדת האמת

אבל מי שרוצה לחוס על עצמו להמלט מבאר שחת ומטיט הינו, בהכרח שיסבל מרירות אלו כפי בחינתו, ואז יזכה לשלום שהוא בחינת קשר וכלליות העולמות שהם כל הבחינות הנ"ל. אבל צריכין לידע ולהאמין שהשם יתברך שולח המרירות ברחמנות, ומשליך כל תטאתיו אחר גוף, ואינו שולח לו מרירות כפי צוונותיו רק כפי יכלתו, כמו שכתוב שם בסימן הנ"ל, אבל על כל פנים בהכרח שיסבל זה המרירות.

הרצת לחוס על עצמו - בהכרח שיסבל מרירות

וזה בחינת שטמבלין המרור בחרסת (שלהן צריך ארץ חיים סימן תעה סעיף א), ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים לט): 'דחם הקדוש ברוך הוא עלן'. הינו כנ"ל, שלפי מעשיו לא היה לו כח לסבל המרירות המגיע לו, אף השם יתברך ממעט המרירות כנ"ל, כי רחמנא חס עלן, כנ"ל.

רחמנא חס עלן

וזהו חס - רות' כמובא (פרי עץ חיים שער תג המצות פרק ו ז). כי רות מרמז על בחינת דוד - 'שריה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות' וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסח בתיא יד), הינו שהמפתח המרירות הוא על-ידי שמרין להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות, דהינו שידעין האמת, שהכל בחסד וברחמים והקדוש ברוך הוא חס עלן וממעט המרירות כנ"ל. ועל-כן אנו צריכין להודות לו ולשבחו בשירות ותשבחות בבחינת (תהלים נ, יא) "בה' אהלל דבר באלהים אהלל", כי הכל בחסד גדול כנ"ל.

המפתח המרירות על ידי שמרין לחי בשירות ותשבחות

יח וזה שתפק אחר קריעת ים-סוף פתיב (שמות טו, כג, כה): "ויבאו מרתה ולא יכלו לשחת מים ממרה וכו', שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", כי זה עקר הנסיון לכל אדם המתחיל להתקרב, שצריכין לסבל המרירות שעובר עליו, וכנ"ל. וזהו (שם, כו): ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך וכו', כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך - וכבר נתקשו רבותינו ז"ל בפסוק זה (פסחין קא), אף על-פי הנ"ל מבאר היטב, כי מבטיחם הבטחה גדולה הנ"ל, הינו אף-על-פי שלפי מעשיהם מקדם היה ראוי שיבוא עליהם כל המחלה אשר במצרים, חס ושלום, כי הלא אי אפשר להתרפאות כי אם על-ידי מרירות כנ"ל, אף הקדוש ברוך הוא מבטיחם שבחסדו יחוס עליהם ולא ישום עליהם כל המחלה אשר במצרים, כי אם כן לא היו יכלים לסבל והיו לאחר יאוש, רק שיהיה מקל עליהם בכל מה דאפשר ולא ישלח להם כי אם כפי יכלתם. וזהו כי אני ה' רפאך - הינו שאני ה' שאני רחמן גדול עוסק ברפואתך, ועל-כן בודאי לא אשלח עליך מרירות כפי מעשיך, שהוא בחינת "כל המחלה אשר שמת במצרים", רק ארפא אותך ברחמים במעט מרירות כפי יכלתך, באפן שמתסבל ותתרפא, וזהו כי אני ה' רפאך, ובודאי ארפא אותך כראוי וכנ"ל:

ארפא אותך ברחמים במעט מרירות כפי יכלתך

ראשי פרקים להלכות פסח המקבץ להלכות נביאלת ידים לפעודה, על-פי התורה כי מרחמים ינהגם

יט וזה בחינת ארבע כוסות של יין. כי יין בקדשה זה בחינת התגלות הרצון, בבחינת (ערוכין מה): 'כל המתפתה בינינו' וכו', בחינת 'וחפך כיון הטוב הולך לדודי למישרים' וכו' (שיר השירים ז, ט), ופירוש רש"י: "אהבת המישר", בחינת אהבה והשתוקקות ורצון מפלג, וכנראה בחוש, שמי שהוא ירא שמים ושותה יין בקדשה בשבת ויום טוב וכו', אזי יתעורר לבו בהשתוקקות נמרץ להשם יתברך. כי זכה - היין משמחו (ויקרא עו, ג), בחינת (תהלים קד, טו): "יין ישמח לבב", ושמחה הוא בחינת הרחבת הלב בהשתוקקות נמרץ לה' יתברך,

יתעורר לבו בהשתוקקות נמרץ להשם יתברך

מן הישוב פנ"ל, והיה מבין שנה העשיר צריך לילך בבגדים קרועים ונכזים - היה מנהיגו כן; הכל כפי שהיה יודע צרך הספקת כל אחד ואחד - היה מספיק לו. ואצל אלו האנשים שמרבה להשם יתברך, היה תענית או סוגר גדול - יקר יותר מכל התענוגים שבעולם, כי היה להם תענוג מן הסוגר גדול או מתענית יותר מכל התענוגים שבעולם.

ויהי היום, והיה מדינה שהיה שם עשירות גדול, שהיו כלם עשירים. אף היה דרכם והנהגתם זר ומשנה מאד, כי הכל היה מתנהג אצלם כפי העשירות, שהיה ערך מעלת כל אחד ואחד כפי העשירות שלו, שמי שיש

לו כן וכך אלפים או רבבות - יש לו מעלה זו, ומי שיש לו כן וכך ממון - יש לו מעלה אחרת, וכן פיוצא בזה, כל סדר המעלות היה אצלם כפי הממון של כל אחד ואחד; ומי שיש לו כן וכך אלפים ורבבות, כפי הסכום שהיה קצוב אצלם - הוא מלך. וכן היה להם דגלים: שמי שיש לו כן וכך ממון - הוא בדגל זה, ויש לו אותו המעלה פלוגית באותו הדגל, ומי שיש לו כן וכך ממון - הוא בדגל אחר, ויש לו שם איזה מעלה באותו הדגל לפי ערך ממונו. והנה קצוב אצלם כמה ממון יהיה לו ויהיה נחשב באותו הדגל במעלה פלוגית, וכמה ממון יהיה לו ויהיה נחשב

גיווען. אז דער וואס ער האט זיין אייגענס אוי פיל אלפים אדער רבבות (פיל טויזנט) געלט. קומט אים די מעלה און דער כבוד. און דער וואס ער האט אזוי פיל און אזוי פיל געלט קומט אים איין אנדערע מעלה. און אזוי אלע מעלות ביי זיי איז אלץ גיווען וועדליג דעם געלט וואס איטליכער האט גיהאט. און דער וואס ער האט אזוי פיל און אזוי פיל אלפים ורבבות. ווי אזוי סע דארט ביי זיי אויס גיוועצט גיווען דער איז שוין א מלך.

און אזוי האבן זיי גיהאט פאנען. אז דער וואס ער האט אזוי פיל געלט. איז ער אין דער פאן. סע קומט אים די מעלה און דער כבוד אין דער פאן. און דער וואס ער האט אזוי פיל געלט. איז ער אין איין אנדערע פאן. און סע קומט אים דארט די מעלה אין זענער פאן. אלץ וועדליג זיין געלט. און סע ביי זיי אויף אלימען אויס גיוועצט גיווען וויפיל געלט ער זאל האבן. אז ער זאל האבן די מעלה אין דער פאן. און וויפיל געלט ער זאל

בדגל אחר באיזה מעלה, וכן הדרגה והמעלה של כל אחד ואחד היה הכל כפי הממון, כפי מה שהיה קצוב אצלם. וכן היה קצוב אצלם: כשמיש לו כן וכך ממון - הוא סתם בן אדם, ואם יש לו עוד פחות מזה - הוא חיה או עוף וכיוצא, והיה אצלם חיות רעות ועופות, דהינו כשמיש לו רק כן וכך - הוא נקרא אריה אנשי (פלשון אשכנז: איין מענטשליכער לייב), וכן פיוצא בזה שאר חיות רעות ועופות וכו', דהינו שלפי מעוט ממונו - הוא רק חיה או עוף וכו'; כי עקר היה אצלם הממון, ומעלה ודרגה של כל אחד היה רק

האבין אז ער זאל שוין זיין אין איין אנדערע פאן. און זאל דארט עפעס האבן איין מעלה. און א כבוד. און אזוי איטליכן מענטשנס כבוד און גאר זיין מעלה איז אלץ גיווען רק וועדליג זיין געלט וואס ער האט גיהאט. אזוי ווי ביי זיי איז אויס גיוועצט גיווען אויף איטליכער מעלה און כבוד וויפיל געלט ער באדארף צו האבן.

און אזוי איז ביי זיי אויסגיוועצט גיווען. אז ער האט גאר אזוי פיל געלט. איז ער א גלאטער מענטש. און אז ער האט אבער נאך ווייניגער. איז ער שוין גאר קיין מענטש נישט. גאר ער איז א חיה אדער איין עוף. (דריטע דאס איז נאר א חיה וואס האט א פנים ווי א מענטש). און סע איז ביי זיי גיווען חיות און עופות דריטע אז ער האט גאר אזוי אביסל געלט איז דאס נאר א לייב נאר איז א מענטשליכער לייב און אז ער האט גאר אזוי אביסל געלט איז ער גאר איין עוף. און אזוי האבן זיי גיהאט אנדערע חיות און עופות. ווארין דער וואס ער האט ווייניג געלט. דער איז גאר קיין מענטש נישט ביי זיי. גאר ער איז א חיה אדער איין עוף. ווארין

לפי הממון. ונשמע בעולם שיש מדינה כזו, והיה הבעל תפלה מתאנח על-זה, והיה אומר: מי יודע עד היכן הם יכולים לילך ולתעות על ידי זה? ונמצאו אנשים מאנשיו של הבעל תפלה הנ"ל, ולא שאלו את דעתו כלל, והלכו לשם, אל המדינה הנ"ל, להחזירם למוטב; כי היה להם רחמנות גדול עליהם, על שנתעו כל-כך בתאות ממון, ובפרט שהבעל תפלה הנ"ל אמר שהם יכולים לילך ולתעות יותר ויותר פנ"ל על-כן הלכו אלו האנשים הנ"ל אל אותו המדינה הנ"ל, אולי יחזירו אותם למוטב.

ביי זיי איז דער עיקר דאס געלט גיווען. און די מעלה און דער כבוד פון איטליכן איז גאר גיווען וועדליג דעם געלט.

האט מען גיהערט אויף דער וועלט אז סע איז פארהאנגין אזוי א מדינה. האט דער בעל תפלה זייער א גרויסן קרעכץ גישאן דרויף. און ער האט גיאנגט ווער ווייט. ווי הין די דאזיגע קאנען פארגיין דרויף דעם. האבן זיך גיפניען מענטשן פון זייער לייט. און האבן אים גאר קיין דינע נישט גיפערענט און זיי האבן זיך אויף גיהויבן. און זענען גיאנגען צו דער מדינה אז זיי זאלן זיי ארויס פירן דערפון. ווארין זיי (דריטע די לייט פון דעם בעל תפלה) האבן גרויס רחמנות גיהאט אויף דער מדינה וואס זיי זענען אזוי פארפירט גיווארין אין דער תאוה פון געלט. און בפרט דער בעל תפלה האט גיאנגט. אז זיי קאנען נאך ווייטער פארפירט ווערן. איבער דעם זענען די לייט פון דעם בעל תפלה גיאנגען צו דער מדינה. טאמער וועלן זיי קאנען ארויס פירן זיי פון זייערע נארטיקייט. זיי זענען גיקומען אין דער מדינה אריין. און זיי

הַמְּדִינָה, לִילָךְ לַמְּדִינָה אַחֶרֶת; בְּאִשֶּׁר

נמצא שהזהב הוא נמשך מן

פִּיל גַּעְלֹד הָאט עַר זײַך דָּעם כַּח פֿון דָּעם שְׂטֵעֲרײַן.

הלל האוורא דבדאי זילמא ואני ראני

אֲנִי עָרַע מִעֲנִשְׁתּוֹן כְּדִי יִי זָאֵלִין יִי נִיט מִטְמָא וַיֵּין.

זֶה הָאָדָם הַזֶּה לֹא בָרָא אֱלֹהִים
זֶה הָאָדָם הַזֶּה לֹא בָרָא אֱלֹהִים

וְהָיָה צֶדֶק בְּאָרְגָּה וְחַסְדֵּם קִיין אֲנִיעָר עַר מְעֻנָּשׁ

קלג. הקדוש-ברוך-הוא מוחל עונות ישראל בשביל הצדיקים.

קלד. הליצנות אינו מניח את האדם לילף לצדיקים.

קלה. על-ידי צדקה זוכה להתקרבות לצדיקים.

קלו. אין לך צדיק שאין עליו מחלוקת ומחלוקים.

קלז. לש רשע שהוא בוש לכפר בצדיק עצמו, ומדבר רעות על אלו שהם תחת הצדיק.

קלת. על-ידי ראית פני הצדיק נתחדד השכל.

קלט. מי ששומר את הצדיק שלא יפל בו שום צער - יזכה לכבוד, ויהנה מצדקת הצדיק.

קמ. על-ידי שמיעת תורה מפני הצדיק מקבלין חיות.

קמא. רשע ששעשה חטאים רבים, תקנתו שיהיה פעולתו לחיות את הצדיק.

קמב. כשרשע מכניע את עצמו תחת הצדיק, בידוע שנגזר על הצדיק איזה צרה - ועכשו לא יבוא עליו עוד הצרה.

קמג. כשתיאיר מהצדיק תזכה לסור מרע.

קמד. כשהצדיק שורה בצער והרשע מבקש רחמים עליו, על-ידי-זה יזכה לעתיד לעמוד על שגרי צדיק.

קמה. מה שלפעמים הקדוש-ברוך-הוא אינו שמע תפלות הצדיק - כדי שידחה בזה את הרשעים, שישארו

ברשעותן.

קמו. על-ידי מחלוקת על הצדיק שוכחין את התורה.

קמז. השבח שמשבחין את הצדיקים - כאלו משבחין את הקדוש-ברוך-הוא.

קמח. עיר שהיא ציית את הצדיק - אין מלחמה נשמעת בה, ואין מהומה ואין שמועה רעה.

קמט. ההתנגדות על הצדיקים זה בא מההתנגדות שבין הצדיקים בעצמן.

קנ. בשביל זה הקדוש-ברוך-הוא נתן פרנסה לצדיק על-ידי המון-עם, כדי שיהיה לו איזה התחברות עמהם, וכשיזכר הקדוש-ברוך-הוא את הצדיק - יזכר גם אותם.

קנא. ביאת המשיח תלוי בקרבת הצדיקים.

קנב. עקר השלמות-הנפש תלוי בקרבות הצדיקים.

קנג. מי שמקרב את עצמו להצדיק, ונקרבתו אינו בתמימות - על-ידי-זה נתהפך אחר-כך לרדף.

קנד. השקרן, בשעה שבא לראות את הצדיק - לבו חשב איך ידבר אחר-כך.

קנה. הדבורים שדברים על הצדיק, לסוף שדבריהם נהפך עליהם ונפלים למשכב.

קנו. מי שמכניע את עצמו בפני הצדיק, בזה מעורר אהבה אצל הצדיק.

קנז. על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים,

בן אמריה, בן שפטיה, בן מהללאל, מבני פרץ. ומעשיה בן ברוך, בן כל חזה, בן חזיה, בן עדריה, בן יויריב, בן זכריה, בן השלני. סלא בן משלם, בן יועד, בן פדיה, בן קוליה, בן מעשיה, בן איתמאל, בן ישעיה. גבי. סלי. ויאל בן זכרי. ויהודה בן הסנואה.

ידעיה בן יויריב. יכין. שריה בן חלקיה, בן משלם, בן צדוק, בן מריות, בן אחיטוב. עדריה בן ירחם, בן פלליה, בן אמצי, בן זכריה, בן פשחור, בן מלכיה. עצמשי בן עזראל, בן אחזי, בן משלמות, בן אמר. זבדיאל בן הגדולים. שמעיה בן חשוב, בן עזריקם, בן חשביה, בן בוני. ושבתי. ויוזבר. מתניה בן מיכא, בן זכדי, בן אסף כהן-קניה. עבדא בן שמוע, בן גלל, בן ידותון. עקוב. טלמון ציחא. וגשפא. עזי בן בני, בן חשביה, בן מתניה, בן מיכא פתחיה בן משיבאל.

וְאֵלֶּה הַפְּהֻנִים וְהַלְוִים אֲשֶׁר עִלּוּ עִם זִרְבָּבֶל בֶּן שְׁאֲלִימָאֵל וְיִשׁוּעַ. שְׂרֵיָה. יִרְמְיָה. עֲזָרָא. אֲמֶרְיָה. מַלְוִיָּה. חֲטוּשׁ. שְׁבֻנְיָה. רָחֵם. מִרְמֹת. עֲדוּא. גִּתְוִי. אֲבִיָּה. מִלְמִין. מַעֲדִיָּה. בִּלְגָּה. שְׁמַעְיָה. וְיוֹרִיב. יִדְעִיָּה. סִלּוֹ. עֲמוּק. חֲלָקְיָה. יִדְעִיָּה.

וְהַלְוִים - יִשׁוּעַ. בּוּנִי. קַדְמִיָּאֵל. שְׂרָבְיָה. יְהוּדָה. מַתְנִיָּה. וּבְקַהֲקִיָּה. וְעִנִּי. יוֹנָקִים. אֶלְיָשִׁיב. וְיִדְעָה. יוֹנָתָן. יִדְעָה. מְרִיָּה. חֲנַנְיָה. מִשְׁלֵם. יְהוֹחָנָן.

יונתן. יוסף. עדנא. חלקי. זכריה. משלם. זכרי. פלטי. שמוע. יהונתן. מתני. עזי. קלי. עבר. חשביה. נתנאל. הושעיה, וחצי שרי יהודה. ועזריה. עזרא. ומשלם. יהודה. ובנימין. ושמעיה. וירמיה. זכריה בן יונתן, בן שמעיה, בן מתניה, בן מיכיה, בן זפור, בן אסף. שמעיה. ועזראל. מללי. גללי. מצי. נתנאל. ויהודה. חנני. אליקים. מעשיה. מנחמין. מיכיה. אליועזי. זכריה. חנניה. ומעשיה. ושמעיה. ואלעזר. ועזי. ויהונתן. ומלכיה. ועילם. ועזר. ויזריחה הפקיד. שלמיה הכהן. וצדוק הסופר. ופדיה. חנן בן זפור, בן מתניה. יתרו. יהונתן בן רכב. גדליה בן אחיקם. אלימלך. ונעמי. רות. צפורה אשת משה. דבורה מנקה רבקה. מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי, ובניו. יהודה מפפי הכסור, השני יונתן. השלישי יוחנן. הרביעי שמעון. החמישי אלעזר.

שמות התנאים והאמוראים

אות א. אבא אחיו של רבן גמליאל. אבא בר אבא הכהן אביה דשמואל. אבא אביו של ר' יהודה. אבא אריקא הוא רב. ר' אבא בר יעקב. ר' אבא בר זבדא. ר' אבא בר המנונא. ר' אבא בר' הונא. ר' אבא בר מינא. ר' אבא בר ממל. ר' אבא בר אבניא. ר' אבא. ר' אבא ברב יהודה. ר' אבא בר עילאי. ר' אבא בר חנא. ר' אבא בר

והשיבני אליך בבחינת פנים בפנים. אבינו שבשמים, אל מלך נאמן, אל אמונה, אתה יודע את כל מה שעובר עלינו על כל אחד ואחד בענן האמונה הקדושה, כי ברחמיך הרבים ובאהבתך הגדולה את עמך ישראל, חמלת עלינו ונטעת בתוכנו אמונתך הקדושה אשר ירשנו מאבותינו. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו. אף מעצם רבוי עוונותי עדין עולים על הלב מחשבות חוץ שהם כנגד אמונתך הקדושה אשר זה עקר ההתרחקות והסתרת פנים וצרה גדולה מכל הצרות שבעולם. כמו שכתוב: "הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני כל הרעות האלה".

רחם עלינו מלא רחמים, ברחמים גדולים, ברחמים רבים, ושמרנו והצילנו מעתה מכל מיני כפירות והרהורים ומחשבות שהם כנגד אמונתך הקדושה. רק נזכה לאחז בדרכי אבותינו הקדושים, להאמין בך יי אלהינו, ובתורתך הקדושה ובצדיקיך האמתיים, באמונה שלמה וזה ונכונה. ותהיה האמונה חזקה כל כך, באלו אני רואה אותך תתברך, עין בעין. באפן שעל-ידי-זה תהיה יראתך על פני, זו הבושה, לבלתי אחטא עוד שום חטא ועון, ולא אפגם עוד שום פגם כלל. ובכל-עת שירצה לעלות על דעתי חס ושלום איזה מחשבה של

איזה תאוה ורצון שהוא נגד רצונך, תפל עלי חכך אימה ופחד ויראה ובושה גדולה מפניך, אשר אתה עומד עלי בכל-עת ורגע ורואה במעשי ויודע צפון לבי ומחשבותי. כי "מפניך לא אסתיר", כי מלוא כל הארץ כבודך. וכמו שכתוב: "אם יסתיר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא".

ואזכה על-ידי תקף האמונה הקדושה להתפלל ולהתחנן ולהתבודד ולפרש כל שיחתי לפניך תמיד בלב שלם ובמחשבה נכונה, שתהיה המחשבה קשורה אל דבורי התפלה בקשר אמיץ וחזק בלי שום פניה ובלי שום נטיה אל הצד קל חס ושלום. ויהיו כל דברי ושיחותי עמך פנים אל פנים, באשר ידבר איש אל רעהו. פה אל פה אדבר עמך את כל אשר עם לבבי, ואשפך את נפשי כמים נובח פניך יי, ואספר לפניך את כל לבי ברחמים ותחנונים, בדברי חן ורצוי ופיוס, בלב נשבר ונדכא באמת, כבן המתחטא לפני אביו. עד אשר יכמרו רחמיך עלי ויהמו מעיך על גדל רחוקי ממך עד הנה, ותתחיל מעתה להושיעני וישועה שלמה ואמתית לנצח, שאזכה מעתה לשוב אליך באמת בשלמות. ותוליכני ותדריכני באמתך בכל עת ורגע, ולא אסור עוד מרצונך מיין ושמאל.

ותחמל ותרחם עלי ברחמי האב על הבן, ותושיעני בכל-עת בכל מיני ישועות, ותקרבני בכל מיני התקרבות לנצח. "ולא נסוג ממך, תחיינו ובשמך נקרא. יי אלהים צבאות השיבנו, האר פניך ונושעה, ברוך יי לעולם אמן ואמן".

תפילה צט

מוסד על תורה קדיה בליקוטי מוהר"ן

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוכני ברחמיך הרבים, להתקרב באמת לצדיקים האמתיים, ולהתקשר בהם באמת בלב ונפש חפצה, באהבה רבה ועזה מנקה שכל באמת. ואזכה לאהב אותם באהבה גדולה כל כך, עד שתגדל ותתפלא אהבתם אצלי מאהבת נשים, עד שיתבטל ממני אהבת נשים ותאזר המשגל על-ידי התגברות אהבת הצדיקים. חס וחמל עלי, וזכני לאהבת הצדיקים באמת, ועל-ידי-זה אזכה להתקשר בהם בהתקשרות גדול וחזק, ותהיה נפשי קשורה בנפשם בקשר אמיץ וחזק מעתה ועד עולם, לעולמי עד ולנצח נצחים.

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שאזכה ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים, לקבל את כל הימים טובים בקדשה ובטהרה גדולה, בשמחה ובכדוה רבה ובהרחבת הלב, בתכלית השלמות, כרצונך הטוב באמת. ואזכה להקביל

פני רבי ברגל, אפלו כשאני רחוק ממנו, שאזכה לקבל פני הצדיקים האמתיים ולהפירם ולאזהבם, ולהמשיך עלי קדשתם על-ידי קבלת יום טוב קדש הנמשך מהם, ועל-ידי- זה אזכה למ"ט שערי בינה המתגלים ומאירים ביום טוב קדש. ותפתח לי אור השכל דקדשה, ואזכה להתבוננות גדול ונפלא בתורתך ועבודתך באמת. ועל-ידי-זה יתבטל ממני כל השטותים של כל מיני גדלות וגסות ורמות רוחא, ואזכה לתכלית הענוה בשלמות כרצונך הטוב. ותמשיך עלי ועל כל ישראל תמיד קדשת משה רבנו עליו השלום, שזכה למ"ט שערי בינה. ועל-ידי-זה זכה לענוה באמת כמו שכתוב: "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". רחם עלינו מלא רחמים, שזוכה ככל קבלת הימים טובים "מועדי יי מקראי קדש", להמשיך עלינו קדשת משה רבנו עליו השלום, וקדשת כל הצדיקים האמתיים, וימשכו עלינו על-ידם כל המחין והשכליות הקדושים האמתיים הנמשכין ביום טוב. ועל-ידי-זה נזכה לבטל ולהסיר מאתנו כל מיני גדלות וגסות ופניות, עד שזוכה לענוה אמתית, לענוה של משה רבנו עליו השלום.

רבוננו של עולם, אתה ידעת גדל רחוקי מענוה אמתית, "כי בער אנכי

תקון הכפלי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הריני מקשר עצמי בצמית באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שפדורנו ולכל הצדיקים האמתיים שזכני עפר קדושים אשר בארץ המה ויפטר לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא זכותו תגן עלינו, אמן.

והריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדושא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

לכו נרננה ליהודה. נריעה לצור ישענו: ונקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו: כי אל גדול יהנה. ומלך גדול על-כל-אלהים:

מז * מכתם לדוד שמרני אל כִּי-חֲסִיתִי בך: ב אמרת ליהנה אדני אתה טובתי בל-עליך: ג לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי בל-חפצי-כם: ד ירבו עצבותם אחר מהרו בל-אסיר נספיהם מדם ובל-אשא את-שמותם על-שפתי: ה יהנה מנת-חלקי וכסי אתה תומיק גורלי: ו חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפרה עלי: ז אברך את-יהנה אשר יעצני אף-לילות סרוני כליותי: ח שויתי יהנה לנגדי תמיד כי מימיני בל-אמוט: ט לכן שמח לפי ויגל בבדרי אף-בשרי ישפן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול לא-תתן חסדך חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את-פגיד נעמות בימני נצח:

כב * לדוד משפיל אשרי נשוי-פשע בסוי חטאה: ב אשרי-אדם לא

יחשב יהנה לו עון ואין ברוחו רמיה: ג כִּי-הִתְרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמִי בְּשֹׁאֲנִי בַל-הַיּוֹם: ד כי יומם ולילה תכבד עלי לדך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך ועוני לא-כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי ליהנה ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על-זאת יתפלל בל-חסיד א אליך לעת מצא וק לשפך מים רבים אליו לא יגיעו: ז אתה סתר לי מצר תצרני רגי פלט תסובבני סלה: ח אשפילך א ואורך בדרך-נו חלף איצעה עליך עיני: ט אל-תהיו ב סוס כפרד אין הבין במתג-ורסן עדיו לכלום בל קרב אליך: י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהנה חסד יסובבנו: יא שמחו ביהנה וגילו צדיקים והרנינו בל-ישרי-לב:

מזא * למנצח מזמור לדוד: ב אשרי משפיל אל-הל ביום רעה ימלטהו יהנה: ג יהנה י שמרהו ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל-תתנהו בנפש איביו: ד יהנה יסעדנו על-ערש דוי בל-משפכו הפכת בחילו: ה אני אמרתי יהנה חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך: ו אויב יאמרו רע לי מתי זמות ואבד שמו: ז ואם-בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ-און לו יצא לחוץ ידבר: ח יחד עלי יתלחשו בל-שנאי עלי יחשבו רעה לי: ט דבר בליעל יצוק בו ואשר שכל לא-יוסף לקום: י גם-איש שלומי א אשר-בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי

עקב: יא ואתה יהנה חנני וחקימני ואשלמה להם: יב בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא-ירע איבני עלי: יג ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם: יד ברוך יהנה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן:

מב * למנצח משפיל לבני-קרח: ב כאל תערג על-אפיקי-מים בן נפשי תערג אליך אלהים: ג צמאה נפשי אלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים: ד היתה-לי דמעתי להם יומם ולילה באמר אלי בל-היום איה אליהך: ה אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבר בסף אדדם עד-בית אלהים בקול-רנה ותודה המון חוגג: ו מה-תשתוחחי נפשי ותחמי עלי הוהלי לאלהים כי-עוד אודנו ישועות פניו: ז אלהי עלי נפשי תשתוחח על-פן אזכרך מארץ נהן וחרמונים מהר מצער: ח תהום-אל-תהום קורא לקול צנורך בל-משפריך וגליך עלי עברו: ט יומם יצה יהנה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי: י אומרה לאל סלעי למה שכתתני למה-קדר אלה בלחץ אויב: יא ברצח בנעמותי חרפוני צוררי באמרם אלי בל-היום איה אליהך: יב מה-תשתוחחי נפשי ומה-תחמי עלי הוהלי לאלהים כי עוד אודנו ישועות פני ואלהי:

מג * למנצח אל-תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את-הבית

להמיתו: ב הצילני מאיבי אלהי ממחקומי תשגבני: ג הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: ד כי הנה ארבו לנפשי נגורו עלי עזים לא-פשעי ולא-חטאתי יהנה: ה בלי-עון ירצון ויכוננו עורה לקראתי וראה: ו ואתה יהנה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד בל-הגונים אל-תחן בל-בגדי און סלה: ז ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: ח הנה יביעון בפייהם חרבות בשפותיהם כי-מי שמע: ט ואתה יהנה תשחק-למו תלעג לכל-גוים: י עזו אליך אשמרה כי-אלהים משגבי: יא אלהי חסדו חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: יב אל-תהרגם פן-ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגגנו אדני: יג חטאת-פימו דבר-שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומפכש יספרו: יד בלה בחמה בלה ואינמו וידעו כי-אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: טו ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: טו המה יענו יניעון לאכל אם-לא ישבעו וילינו: יז ואני אשר עזך וארגן לבקר חסדך כי-היית משגב לי ומנוס ביום צר-לי: יח עזי אליך אומרה כי-אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז * למנצח על-יחיו ידותון לאסף מזמור: ב קולי אל-אלהים ואצעקה קולי אל-אלהים וקאזין אלי: ג ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם

נפשי: ה אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶה
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַשְׂף רֹחִי סֵלָה: ה אֲחֻזָּה
שְׁמִרוֹת עֵינֵי נַפְשִׁמִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עֹלָמִים:
ז אֲזַכְּרָה נִינְיָתִי בְּלִילָה עִם-לִבִּי
אֲשִׁיחָה וְיִחַפֵּשׂ רֹחִי: ה הִלְעֹלָמִים
יִנָּח | אֲדַגֵּי וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:
ט הֶאֱפֵס לִנְצַח חֲסִדוֹ גִּמְרָא אִמְרָ לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפְץ בָּאָף
רַחֲמֵיו סֵלָה: יא וְאִמְרָ חֲלוּתִי הִיא
שָׁנוֹת יָמִין עֲלִיזָה: יב אֲזַכְּרָה
מַעַלְלֵי-יָהּ כִּי-אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאָף:
יג וְהִגִּיתִי בְּכָל-פַּעַלְךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ דִּרְבָּךְ מִי-
אֵל גְּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה
פִּלְאָ הוֹדֵעֵת בַּעֲמִים עֲזָף: טז גְּאֻלַּת
בְּזֹרַע עֲמֹךְ בְּגִי-יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֵלָה:
יז רְאוּף מִים | אֱלֹהִים רְאוּף מִים יִחְלוּ
אָף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מִים | עֲבוֹת
קוֹל גִּתְּנוּ שִׁחָקִים אַף-חֲצָצִיד יִתְהַלְכוּ:
יט קוֹל רַעֲמָךְ | בַּגִּלְגָל הָאִירוּ בְּרָקִים
תִּבֵּל רִגְזָה וְתַרְעֵשׂ הָאָרֶץ: כ פִּים דִּרְבָּךְ
וּשְׁבִילֶךָ בְּמִים רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ
לֹא נִדְּעוּ: כא נְחִית כִּצָּאֵן עֲמֹךְ בִּיד-
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
צ כ תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישֵׁה-אֱלֹהִים אֲדַגֵּי
מַעֲוֹ אַתָּה הִנֵּית לָנוּ בְּדָר וְדָר:
כ בָּטָרָם | הָרִים יִלְדוּ וְתַחְלוּל אָרֶץ
וְתִבֵּל וּמַעֲוֹלָם עַד-עֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד-דִּבְאָ וְתֹאמַר שׁוּבוּ
בְּגִי-אֲדָם: ד כִּי אֵלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוּרָה
בְּלִילָה: ה זִרְמַתָּם שָׁנָה יֵהְיוּ בְּפִקָּר

כְּחֹצִיר יִחְלֶף: ו בְּבִקָּר יַעֲיֵץ וְחִלָּף
לְעֹרֵב יְמוּלֵל וְיִבְשׁ: ז כִּי-כִלְינוּ בֶאֱפָף
וּבְחֻמָּתָךְ נִבְחֵלְנוּ: ח שֵׁת שִׁתָּה עֲוֹנָתֵנו
לִנְגִּדָּךְ עֲלַמְנוּ לְמֹאֹר פִּנְיָךְ: ט כִּי כָל-
יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרָתְךָ כִּלְינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ-
הָהָה: י יָמֵי-שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה
וְאִם בְּגִבּוֹרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֵהֶבֶם
עָמַל וְאִנּוּ כִּי-גִזַּח חֵישׁ וְנִעֲפָה: יא מִי-
יֹדֵעַ עֹז אִפְךָ וְכִי-רָאִיתָ עֲבִרְתָּךְ:
יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנִבְא לִבִּי
חֻקָּמָה: יג שׁוּבָה יֵהְיֶה עַד-מָתַי וְהַנְחָם
עַל-עֲבֻדְיָךְ: יד שִׁבְעֵנוּ בְּבִקָּר חֲסִידָךְ
וְנִרְנָנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל-יָמֵינוּ:
טו שְׁמַחְנוּ כִּימֹת עֲנִיתָנוּ שָׁנוֹת רָאִינוּ
רַעָה: טז יִרְאֶה אֶל-עֲבֻדְיָךְ פַּעַלְךָ
וְהִדְרָךְ עַל-בְּנֵיהֶם: יז וְיֵהְיֶה | נָעַם אֲדַגֵּי
אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָנָה
עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָנָה:
קח כ הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ
הוֹדִיעוּ בַּעֲמִים עֲלִילוֹתֵינוּ:
כ שִׁירֵי-לֹו זְמִירוֹ-לֹו שִׁיחוּ בְּכָל-
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קֹדֶשׁוֹ
שְׁמַח לֵב | מִבְּקָשִׁי יֵהְיֶה: ד דִּרְשׁוּ
יֵהְיֶה וַעֲזוּ בְּקֶשֶׁשׁ פִּנְיֹו תְמִיד: ה זְכוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר-עֲשֵׂה מִפְּתֵיו
וּמִשְׁפָּטֵי-פִיו: ו זָרַע אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ כְּנִי
יַעֲקֹב בְּחֵייו: ז הוּא יֵהְיֶה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל-הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵיו: ח זָכַר לַעֲוֹלָם
בְּרִיתוֹ דָּבָר צֹהַ לְאֵלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר
בְּרַת אֶת-אֲבֹרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ לִישָׁחָק:
י וַיַּעֲמִידָהּ לַיַּעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עֹלָם: יא לֹאמַר לָךְ אַתָּן אֶת-אֲרָץ-
כְּנָעַן חֻקֵּל נִחְלָתָם: יב בְּהִיּוֹתָם מִתִּי

מִסִּפָּר כְּמַעֲט וְגִרָם כָּה: יג וַיִּתְהַלְכוּ
מִגֹּי אֶל-גֹּי מִמַּמְלָכָה אֶל-עַם אֲחֵר:
יד לֹא-הָיִיתָ אֲדָם לַעֲשָׂקָם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מִלְכִּים: טו אֶל-תִּגְעֹו בְּמִשְׁיַחִי
וְלִנְבִיאִי אֶל-תִּרְעֹו: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל-
הָאָרֶץ כָּל-מִטָּה-לֶחֶם שִׁבְרָ: ה שְׁלַח
לְפָנֶיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד גִּמְרָ יוֹסֵף:
יז עָנּוּ בְּכָפַל רִגְלֵיו רִגְלוֹ בְּחֹזֶל בָּאָה
נִפְשׁוּ: יח עַד-עַתָּה בֹּא-דְבָרוֹ אִמְרָת
יֵהְיֶה צִרְפָּתָהּ: כ שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ
מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אֲדֹנָן
לְבִיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-קִנְיָנוּ: כב לֹאסֵר
שָׁרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יִחַפֵּס: כג וַיִּבְא
יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ-חָם:
כד וַיִּסָּר אֶת-עַמּוֹ מֵאֹד וַיַּעֲצִמְהוּ
מִצְרַיִם: כה הִפָּךְ לֵבָם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
לְהַתְנַחֵל בְּעַבְדֵּיו: כו שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדוֹ
אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בְּחֹר-בּוֹ: כז שְׁמוֹ-כֶם דְּבָרִי
אֲתוֹתֵינוּ וּמִפְּתִים בְּאָרֶץ חָם: כח שְׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשֹךְ וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרֵי דְבָרוֹ:
כט הִפָּךְ אֶת-מִימֵיהֶם לָדָם וְלִמַּת אֶת-
דָּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרָדַעִים בְּחֹרֵי
מִלְכֵיהֶם: לא אִמְרָ וַיִּבְא עֹרֵב כְּנִים
בְּכָל-גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמִיהֶם כְּרֹד אֵשׁ
לְהָבוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיָּהּ גִּפְכָּם וְתִאֲנָתָם
וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אִמְרָ וַיִּבְא
אֲרָבָה וְזִלְק וְאִין מִסִּפָּר: לה וַיֹּאכַל
כָּל-עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
לו וַיָּהּ כָּל-בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֹאשִׁית לְכָל-
אוֹנָם: לו וַיּוֹצִיאֵם בְּכֹסֶף וְזָהָב וְאִין
בְּשִׁבְטֵיו כּוֹשֵׁל: לח שְׁמַח מִצְרַיִם
בְּצִאתָם כִּי-נִפְלַח פִּתְחָם עֲלֵיהֶם:
לט פֶּרֶשׁ עֲנָן לְמִסְפָּה וְאֵשׁ לְהָאִיר לִילָה:

מ שָׂאֵל וַיִּבְא שְׁלֹו וְלָחֶם שְׁמִים
יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוֹר וַיִּזְכּוּ מִים
הִלְכוּ בַּעֲצוֹת נָהָר: מב כִּי-זָכַר אֶת-דְּבָרֵי
קֹדֶשׁוֹ אֶת-אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ: מג וַיּוֹצֵא
עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרִנָּה אֶת-בְּחֵייו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בְּעִבּוֹר | יִשְׁמְרוּ
חֻקֵּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ הַלְלוּהָ:
קכז כ עַל נִהְרוֹת | בְּכָל שָׁם יִשְׁכְּנוּ
גַּם-בְּכִינוּ כְּזִכְרָנוּ אֶת-צִיּוֹן:
כ על-עֲרֻכִּים בְּתוֹכָהּ תִּלְינוּ כְּזִרְתָּנוּ:
ג כִּי שָׁם שְׁאֲלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר
וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן: ד אִיף נָשִׁיר אֶת-שִׁירֵי-יְהוָה עַל
אֲדָמָת נָכָר: ה אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי | לְחִפִּי
אִם-לֹא אֲזַכְּרֶכִּי אִם-לֹא אַעֲלֶה אֶת-
יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחָתִי: ז זָכַר
יֵהְיֶה | לְבָנֵי אֲדָוָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמָרִים עָרוֹ | עָרוֹ עַד הַיּוֹסֵד כָּה:
ח בַּת-בְּכָל הַשְׁוֹדָה אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלָם-לָךְ
אֶת-גְּמוּלָךְ שְׁגִמְלַת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי |
שִׁיאֲחוּ וְנִפְץ אֶת-עֲלִילָךְ אֶל-הַסֵּלַע:
קכ ח הַלְלוּהָ | הַלְלוּ-אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ הַלְלוּהוּ
בְּרַקִּיעַ עֹז: כ הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֹתָיו
הַלְלוּהוּ כִּרְבִּי גְדֹל: ג הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַת שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנִבָּל וּכְבוֹד: ד הַלְלוּהוּ בְּתִף
וּמְחוּל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֵגֶב: ה הַלְלוּהוּ
בְּצִלְצֵל־שִׁמְעַת הַלְלוּהוּ בְּצִלְצֵלִי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנִּשְׁמָה תִּתְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּהָ:
מי יִתֵּן מִצִּיּוֹן וַיִּשְׁעַת יִשְׂרָאֵל: מוּשׁוֹ הָיָה
שְׁבוּת עַמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: וזְשׁוּת הָיָה
צְדִיקִים מִיְהוָה. מַעֲוֹם קַעֲת צָרָה: זְשׁוּת הָיָה
וּפִלְסֻט. וּפִלְסֻט מִרְשָׁעִים וַיִּשְׁעֵם כִּי חֲסִיד בּוֹ:

הלכות לולב סימן תרמה

[illegible]

באר היטב

[illegible]

משנה ברורה

[illegible][illegible][illegible]

שָׁמַר הַצִּיּוֹן

[illegible]

לוח עמוד היומי: יום ה טז חשוון תשעז ♦ יום ו כג חשוון תשסב ♦ שב"ק כט תשרי תשסז ♦ יום א ד תשרי תשצב ♦ יום ב ט אלול תשצו ♦ יום ג טז אב תתא

לקוטי

לשמש שם אהל בהם מנ

מוהר"ן

ט

הכלית לחשוקתו. וצריך לצמצם ההתחלכות, כדי שישאר בלב חלל, כמו שכתוב (חזקוני ע"ה): ולכי חלל בקרבי, ועליהם הצמצום של ההתחלכות ויכל לבוא להתגלות מהמדות, הנה לעבר את השם ויחבר בקרבה ובמדת, ומחשבות טובות שכל הן צריך מבי, שעליהן נתגלו פעולות ומדות טובות, והנה יצירה למב, ובשחיבת מחשבות רעות, הוא ממנעם חלב, בבחינת ערלת לב, ומקלקל את הבריאה, הנה החכמה שכלב, כי היצר הרע הוא מפשעות חלב, כמו שכתוב (דברים י): ומלתם את ערלת לבבכם, ותרגמו: ית מפשעות לבבכם, ומפשות הוא קלקל הבריאה, שהיא עלידי החכמה. נמצא, כשאדם חושב מחשבות טובות בלבב אף לעבר את השם ויחבר, כזה נעשה לבו בבחינת: צור לבבי, ובבחינת: ולכי חלל בקרבי, שבהן החלל יתגלו פעולותיו, ועלידי פעולותיו ומדותיו הטובים יתגלו שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה. וזה פירוש (חזקוני ע"ה): ושרם בחולמים וכו', ושרים - זה בחינת התגלות מלכות, בחינת: שרד על העולם כולו (ברכות כז), בחינת (ספרי ע"ה): ויהי ה' למלך וכו', בחולמים כל מענייך - הנה לפי החלל שנגעשה עלידי מחשבותיו הקדושים, בן התגלות מלכותו:

ב וזה בחינת (דברים יא): ולעברו בכל לבבכם; איהו עבודה שכלב, זה הפעל (תנ"ך ע"ה) ב הפעל בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (חזקוני ע"ה): ואני חפלה. ועקר החפלה תליי בלב, שישים כל לבו עליה, שלא יהיה בבחינת (ספרי ע"ה): בשפתם כפדוני ולבם רחוק ממני. כי הפעל שכלב הוא בחינת התגלות מלכותו בתוך החלל הפני, בתוך המדות, בתוך העולמות:

ג וזה בחינת ח"א, כי דל"ת היתה, ואחריות ונעשית ח"א (ספרי ע"ה): כי דלת היות - לשון דלת ונענית, הנה משמנעם לבו במפשות, ואין עני אלא ברעת (דברים כא), ואז היא בחינת דל"ת; ובשמןקש מחשבתו, ולית קדשה פחות מעשרה (ספרי ע"ה): והיא בחינת י"ד (תנ"ך ע"ה) שמשפך לתוך דל"ת, ונעשית ח':

ד ובשמים התפעל את בחינת מלכות בבחינת: ולעברו בכל לבבכם, זה בחינת: הוא העולה (ויקרא י): בחינת (דברים ע"ה): מי זאת עולה - מי עם זאת עולה (תנ"ך ע"ה): ויחבר סא, ל אל סא, והם שני בתים: ביאת עלאה וביאת תתאה, שיש לשניהם עליה, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבה קדוש. (פרוש, כי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (תנ"ך ע"ה) על פסוק זה (דברים יא): בקרבה קדוש ולא אבוא בעיר - נשבע הקדוש-ברוך-הוא, שלא יבגם בירושלים שלמעלה, עד שיבנה ירושלים שלמטה. ואיחא בכתבי האר"י ז"ל, שהפנה עליפי סוד הוא, שבניה אבא עלאה, ביאת עלאה, היא בחינת ירושלים שלמעלה; ומלכות, ביאת תתאה, היא בחינת ירושלים שלמטה. שאין היחוד שלמעלה, שהוא בחינת עלית ביאת עלאה, נשלם, עד שנגבה ונשלם בחינת מלכות בשלמות, שהיא בחינת עלית ביאת תתאה וכו', עני שם. וזהו מה שכתב רבנו ז"ל: כי עם זאת עולה וכו'; כי ביאת עלאה (ספרי ע"ה) היא בחינת ביאת עלאה, בחינת מין, ומלכות היא בחינת ביאת תתאה, בחינת זאת. ועלידי בחינות אלו חלל, הנאמרים בתורה הזאת, עלידיה י'ש לשני בתים אלו עליה, שהם ביאת עלאה

ולעניתו לבוא, שיתפשו אמות העולם עלידי מצות סבה (ספרי ע"ה), או נתקם (ספרי ע"ה): או אהפך אל כל העמים שפה בידה. שפה - ראשיתבות של ש"ך פ"י תבטן, הנה בחינת סבה כג"ל. גם זה נתהפך רוב לשונות, ולא יהיה בחינת רוב כג"ל, ויהיה שפה אחת לעברו שכם אחר. ואז יתגבר אמת, כמו שכתוב (ספרי ע"ה): שפת אמת תפון לעד; הנה אפילו עבדים יתורו לעברו שכם אחר. וזה (באשתי ע"ה): אם תשיב - שאת, ראשיתבות: ש"פת אמת תפון; ואם לא תשיב - ל'פתח ח'אשתי ר'ובין, ראשיתבות שכם אחר. בחירת אנפין, בחינת רוב, שהיא רוב בגלותא, דמתגברין אמין דעלמא, רוב לשונות, אשר פיהם דבר שוא וכו':

וזה פירוש: כמו מריבת - זה בחינת מי התקרים, בחינת סבה, שמצלת מריב לשונות, כמו שכתוב: תצפנם בסקה מריב לשונות כג"ל. קדש תרגמו רקם, לשון רקם וציר, בחינת ציר כג"ל, שממנו יצירת העל. מריב צין - לשון צני הר הברקל, לשון תמרים (ספרי ע"ה), לשון המורה וחלוק. פירוש, כי הקדוש-ברוך-הוא הוא צוה להם שידברו אל הפלע, כדי שלמדו ישראל קליומדר על שבר וענש, כפירוש רש"י, והם [נמנו] בהדבור, ורגמו, הם ושלום, התגברות של הרוב לשונות, ורגמו התגברות מין שר, כמו שכתוב: אשר פיהם דבר שוא וכו'. וזה פירוש: צין, לשון תמורה, תמורת ציר, המורה ציר, תמורת סבה קדשה, נעשה סבה בקלפה, הם ושלום. ובשכל זה נענשם: כי מנגד תראה, וישמה לא תבוא, כי ארץ-ישראל הוא סמך מעשיו כג"ל:

מט

לשון רבנו זכרנו לברכה

לשמש שם אהל בהם והוא בתוך יצא מחפתו וכו'; (חזקוני ע"ה)

א כי קדם הבריאה הנה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ורצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו, ואין מלך בלא עם, והצדק לברא בני-אדם, שיקבלו על מלכותו. והתגלות מלכותו אי אפשר להשיג אלא עלידי המדות, שעלידי המדות משיגין אלקות, ויודעין שיש אדון מושל ומנהיג. וצמצם את האור אין סוף לצדדיו, ונשאר חלל פני, ובתוך החלל הפני ברא העולמות (ספרי ע"ה) מלכות חלל, חלל א, עקב (ז) ותן מן חותמיו. והלב הוא היצר של המדות, הנה החכמה שכלב, כמו שכתוב (ספרי ע"ה): וכלב כל חכם לב וכו'; ועקר היצירה היתה בחכמה, כמו שכתוב (חזקוני ע"ה): כלם בחכמה עשית. נמצא, שחלב הוא היצר, כמו שכתוב (ספרי ע"ה): צור לבבי. ואית יצירה למב ולבשי, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות סא): ויציר - בשני יודין וכו'; והם שני יצירין: יצר טוב ויציר הרע, הנה: מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. כי עקר היצרים הם המחשבות והחכמות שכלב, כמו שכתוב (באשתי ע"ה): כי יצר מחשבות לבו וכו'; וכשאדם חושב במחשבות רעות, הוא ממנעם את החלל של הבריאה, ששם התגלות המדות, כי חלב הוא צור העולמים, הנה צור המדות, כי לפי אור להבית חלב של איש הישראלי אי אפשר להתגלות מהמדות, כי אור להביתו הוא עד אין סוף, הנה אין סוף ואין

(ח עין עבודתו ד' ח' עין חקן סא (ח' עין סא) ובחיד חקן ד' ח' עין ע"ה. (ב) פה אהיה.

לקוטי הלכות הלכות נטילת ידים הלכה ד ארץ חיים

20

יד עברה כנ"ל. כי זה העקר - שהתלמידים יעשו תלמידים אחרים, כמובן בדברי רבנו ז"ל (פי מהר"ן סימן שצג), דהינו להאיר הדעת בעולם להצילם מעוונות. שזה בחינת נטילת ידים, כנ"ל:

הלכה ד

על-פי התורה "תקנו תוך-הה" בסיקון ח' בלקוטי תנאים, עין שם כ"ה התורה מראשה לסיקון:

לקוטי תנאים
מזונות ודמיון
עם שם,
והתנאים
דמיון

והפסוק, כקצור גדול המוכרח לעניינו, שצריכין להכניע מזונות דגופא שהוא בחינת עקב עשוי, ולהגביר מזונות דנשמתא. וזה זוכין על-ידי שממשיכים קול הגגון והשיר שיתער לעתיד, שהוא בחינת 'הקול המשקה את הגן', שעל-ידיהם גדלים כל האיות והריחות שהם מזונות דנשמתא, בחינת "את קלך שמעתי בגן ואירא" (בראשית ג, א), שזה הקול הוא בחינת (שם ב, ח): "נהר היצא מעדן להשקות את הגן" וכו'. והוא בחינת (שם כו, ב): "הקל קול יעקב" שהוא מכניע עקב דסטרע אחרת בחינת (שם כה, כו): "יורד אחות בעקב עשוי" וכו', עין שם היטב:

יסוד
האמונה
הקדושה -
לקוטי תנאים
באמונה
יש מציאות
הפסוק

והנבואה לזה הקול הוא על-ידי התפלה בבחינת-דין של הבעל כח, שעל-ידיה מוציאים מהסטרע אחרת כל הקדושה וכל מימי הדעת שבלעה, ונתגלה הדעת דקדושה בבחינת "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט). ועל-ידיה נעשין גרים ונתגלה כבודו יתברך, ועל-ידיה נמשך הנבואה, ועל-ידי נבואה נתברר המדומה, ועל-ידי ברור המדומה על-ידיה עקר חזק האמונה הקדושה. ואז זוכין לאמונה שלמה בחדוש העולם, שאי אפשר להשיגו בדעת כי אם על-פי אמונה, שזה עקר יסוד האמונה הקדושה - להאמין שהשם יתברך ברא את העולם יש מאין המחקלט, ועל-ידי אמונה זו זוכין לחדוש העולם של לעתיד, ואז יתנהג העולם בבחינת ארץ-ישראל. כי עקר קדשת ארץ-ישראל הוא על-ידי בחינת "כח מעשיו הגיד לעמו" וכו' (תהלים קיא, ח), דהינו על-ידי אמונת חדוש העולם בחינת (בראשית א, כ): "בראשית ברא אלהים את השמים" וכו', כמו שפרש רש"י שם, שבישביל זה פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד וכו' כדי שיוכלו לכבש ארץ-ישראל.

עקר קדושת
ארץ-ישראל
הוא על-ידי
שפאטיו
חדוש
העולם

נמצא, שעקר קדשת ארץ-ישראל הוא על-ידי שפאטיו בחדוש העולם, דהינו שה' יתברך

ברא את העולם יש מאין, כמו שכתוב 'בראשית ברא' וכו' כנ"ל, ועקר קדשת ארץ-ישראל ששם מתגלה השקנתו יתברך בבחינת (דברים יא, יב): "תמיד עיני ה' אלהיך בה" וכו'. ולעתיד שיתנהג כל העולם בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, אז יתנהג כל העולם רק על-ידי השקנה לכד ויתבטל השבע לגמרי, ואז יתער שיר של השקנה ונפלאות וכו', וזה השיר הוא בחינת קול הנ"ל המשקה את הגן, שעל-ידיה זוכין למזונות דנשמתא, ומכניעין מזונות דגופא בחינת יורד אחות בעקב עשוי וכו', א"ע עין שם כל זה היטב היטב, כי הם דברים ארכים ועמוקים מדי - א"ע עין ארץ חיים:

צריכין קדם
האכילה
לקדש ולקדוש
את ידו
במים

א. וזה בחינת נטילת ידים קדם השקנה, כי אנו בני ישראל-עם קדוש קדוש אנו צריכים לקדש את אכילתנו בקדושה גדולה, עד שיהיה אכילתנו בבחינת מזונות דנשמתא, בבחינת (משלי יג, כה): "צדיק אכל לשבע נפש", שזאת האכילה היא מסטרע דעקב אבינו שהוא מכניע מזונות דגופא שהוא סטרע דעשוי בחינת 'עקב עשוי' כנ"ל. ועל-כן צריכין קדם האכילה לטהר ולקדש את ידינו במים, כדי שיהיה לנו כח על-ידיה להכניע מזונות דגופא ולהגביר מזונות דנשמתא, כדי שיהיה אכילתנו בבחינת מזונות דנשמתא.

נטילת ידים
במים
מסייבת
מימי הדעת
שיוצאין
התפלה הבעל
כח

וזה בחינת נטילת ידים לסקנה, כי על-ידי מצות נטילת ידים במים, על-ידיה אנו ממשיכים מימי הדעת הנ"ל שיוצאין על-ידי התפלה של הבעל כח כנ"ל, עד שזוכין להמשיך הנהר היצא מעדן להשקות את הגן' שעל-ידיה נמשך בחינת מזונות דנשמתא, ומכניעין מזונות דגופא בבחינת יורד אחות בעקב עשוי.

עקר חזק
מלות אמונת
חדוש העולם

ובשביע זה נוטלין הידים דקא, כי עקר הכניעת 'עקב עשוי' שהוא מזונות דגופא הוא על-ידי הידים דקא. בבחינת יורד אחות בעקב עשוי, יורד דקא. כי באמת עקר ההכניעה הוא על-ידי קדשת הידים, כי כל הבחינות הנאמרים בהתורה הנ"ל - כלם נמשכים על-ידי בחינת ידים, כי עקר המשכת מימי הדעת הוא על-ידי תפלה של הבעל כח כנ"ל, ועקר בחינת כח הוא בידים כידוע בבחינת "כח ידיהם" (אבות ל, ב), כי עקר הכח של הבעל כח הנ"ל שמתפלה תפלה הנ"ל, עקר התכלית הוא שיקנה לכל הבחינות הנ"ל, כדי שיקנה לגלות חדוש העולם בעולם, שידעו ויאמינו כל באי עולם בהאמת כמו שהוא, שהעולם מחדש שהשם יתברך ברא את העולם אחר הקדש הנמור, ועל-ידיה נמשך הגגון הנ"ל וכו'. נמצא, שעקר הוא לגלות אמונת חדוש העולם,

כב:

עין משפט
נר מצוה

בד א מיי פייד מהל
תרומות הליג:

ה מקובצת

[illegible]

חזילה מתיבה ומשוער
 עד הדבור נרשע עליהם
 סף לזריות ולישי ארץ
 למקום: כמשיכון תעלה
 לשון כטול הוא בא אלעזר
 הרמה מרקתך בדר אלעזר
 תזרוע וברכבנך תעלה ואר
 חזר פביב מסטבת עזלה
 התורמהו תורמתה מעשר
 עליים בא וזמא וברך
 להם התם משום הספי
 כרן ואי יחייב ליה דמי
 שפיר דרע ותרע דקתינ
 סיפא דהרע וכלאי הרבם
 ארץ צרור להם ואפי
 ונן ברו לשון עליה תנת
 מ שריו לו חבילי לתת
 של כלאי הרבם ותרע
 התם עלוי בא ומאחסי:
 פ לקוש אליבא דר רימיה

[illegible][illegible]

בב:

[illegible][illegible][illegible][illegible]

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות

למאס חולין עטורין. שלח הכושר ולא טימאתן בגפילתם: פירוש. ירוס
 שם סאה ומתקרב כדן כרמיה ומאס שאר אומר כי תורבתם בטמאה
 אטורה דאמלי: טעם. תיבול ומאס סה חולין ה' ומאס וסאה
 ותן למאס לכהניס או ירוס ומאס סאה ומאס לכהניס: ניקודים.
 ביבס כמו יבס היה נקודים (י' ויבס ע')
 דעשוי ל"ג שיש סה חולין וסאה
 אין מעמאה את הטורה גלג הכשר
 ומאסל בגיטל עטורה וסאה
 ניקודים: וקליס. נמי ללא ממכשר
 ולא מקגל נוסחא: או פילוט נמי
 פירוס. כמו אין פסומים ותומים לר'
 פירוס אין מסכירין ה': אופן חולין לר'
 אלוס מה סאה עטוס. ללרנן
 סה אמרין בטורה בין חולין בין כרמיה וסאה נקודים או קליס: ה'

הימר ממלך את האיסור ומיהו אין משם קושיא לפי מה שגירל
היה דע"ן במשפס פסוקי ראשון בשם ר' בנהר דהר (דף פסא)
(ת"ת) דלמרינן דא תלך מימר ראשון ראשון בעל חסד איירי בנפסא
(ת"ת) כן פוסק ר"מ בנהרול קמח (ב"מ דף ק) ובריש ב"ב (דף ק) דנקט
ר' העשמיא אין מטערנין לאסור כין שיש הספק אלא שיש חסא
לנהר על דבכל עובדא י"ן לו ליהוי מעור אפי' בספקא וגי' ד
ד' דס שאני הסד דרס דמיו אלא קעורא דמיון שנדחיק לו טיפס
(ת"ת) דקמח ראשון ראשון בעל הייט לו וכן שיש בהירש שיש על
(ת"ת) ראשון ראשון בעל דין נקד נקד עריו על הימר אלא ד' דרס
ימית ליה ב"ג התמוד בנאסורא לגו הימרא ראשון ראשון בעל כ"ש
דבדאר איסורין חור ויעור שדחיקו בהיסור כל כן שלין איסור
שיש וכן שאל איסורין חור ויעור אלא דנפיש עמודיה טיפ
סור ויהמר אין ששים דהימר לגני' איסור וגי' נקד אין יוסף הימר
על הימר ושהא אפי' בנספק אלא תמרינן ראשון ראשון בעל מנו
ועשית ויהמר אלא איסורין כנו בעדא בנה' דלא אסורין חסמיה
לכחמין אלא) דריס מועיל וא"מ כיון דלכסוף נמי איכל ששים על
יש ששים הימר דוקא נקט חסמיה לצור דלא שפס עמודיה כולי האי
יש ששים הימר לרהר ראשון ראשון ראשון בעל שיש בעל חסא
ועי' בעל ששים עיני' כמיו' א' שמא' אין נקד בעל ומיהו שמעין דר'ס
דפרשיתא בנאסורא לגו הימרא ויהמרהו לגו איסורא בעל ששים אלא
על שיהא ב' ששים וי' פירות (ת"ת) במשפס שמעלן בנהר אלא

וְיִמְרֵה אֵל הַקָּדוֹם מִי פִּירוֹת מַעֲשֵׂהי פְעֻמּוֹת אֵין מַעֲשֵׂהוֹ אֵלָּה
 וְיִמְאֵן מִדְּשֵׁי עֲרֹאשׁוֹר לְרַאשׁוֹן בְּעֵל אֵל שְׂרֵי אֵלֶּה עַד שֶׁשִּׂים יִשְׂרָאֵל
 קוֹדֵד כְּרֹבִדִים וְכֹסֶמֶץ יִיטֵם שֶׁחֵר פֶּסֶחַ שֶׁרִיין אִי הַמְּהוּמֶה בְּהִנָּה
 הַמְּהוּרֵי דַּחְוֵה חוֹמֶה אֵין כֹּךְ לְאֶסְרוֹר בְּנִשְׁוֹרֵי אֵין מְהוּמֶה בְּהִנָּה לְשִׁיבְרֵין
 אֵל שֶׁרֵה אֵלֶּה בְּנִלֵם אֵין קִיּוֹן לֵם וְנִרְעָזוֹן דְּבִרְיֵי כֹחַ שְׁמוֹרֶה לֵלֵךְ
 (בְּמִתָּה ד' קס): כִּסְפוֹ אֲבִין בֵּר סִמְכֶה יִתְקֵן מִסְתָּקֵן לֹאֹךְ בֵּר סִמְכֶה
 וְאֲבִי אֵל שֶׁרֵה אֵלֶּה תִּלְקוֹט וְכֵם שֶׁאֲכִירֵין בִּיטוּל עַם מִיִּם דְּקֹרֵק רִיבֵה
 וְלִפְנֵי יִי"ש אֵלֶּה מִפְּרֶשֶׁת לֵב דִּימִי פִּירוֹת קוֹדֵד וְנִלֵךְ מִיִּם שֶׁחֵר אֵין
 דְּרֹכַ שְׁמוֹלֵךְ בֵּר יִהְיֶה דְרֹפֵל אֵין קִיּוֹן לֵם מִיִּם אֲמַתְנִי מִלֵּי סִבֵּר
 בְּעֵל לֵם וְקוֹן שְׁמוֹלֵךְ אֵין מִיִּם שֶׁפִּרְעֶה סִיבֹרֵךְ בֵּר שְׁמוֹלֵךְ אֵין
 מַעֲשֵׂימֶה לֵם אֵין מַעֲשֵׂה אֵלֶּה לְהוֹמִיט יִי"ש מִלְּהִיבֵה דְּרֹכַ שְׁמוֹלֵךְ
 מִמֶּר שְׁמוֹלֵךְ עַל אֲוֶה ד'ר יִחְסֵן לִקְלִמֶה דִּמְזוֹן וְעֶרְבֹה אֵין בֹּהֶה דְּמַשְׁמַע
 בֵּר שְׁמוֹלֵךְ לְרַאשׁוֹן בְּנִלֵם דְּרִינֵן עַל מִיִּם מַעֲשֵׂה אֵין כִּיִּשְׁוֶה
 לְדִלִּין קִיִּר לִפְרֵשׁ קֵל דְּמַשְׁמַע פְּעֻמּוֹת שְׁמַעֲתִין לֵלֵךְ עַל מַעֲשֵׂה
 מַעֲשֵׂה אֵלֶּה נִקֵּט מְהוּמֶה בִּרְשׁוֹ דְּקֹרֵק דִּהֵל אֵין בִּרְסִין (וְיִי"ש) בְּפִסְחִים
 וְיִי"ש דִּהֵלֵה שְׁמַעֲתִין דִּמְזוֹן וְהַמְּהוּמֶה מַעֲשֵׂימֶה לְבֹר וְהַמְּהוּמֶה שְׁמַעֲתִין
 מְהוּמֶה לְבֹר וְהַמְּהוּמֶה אֵין תִּקְרֹב אֵין לְנִשְׁוֹרֵה אֵין טַמְנֶה אֲשִׁלֵּי אֵין
 אֲשִׁלֵּן לְבֹקֵף לִנְחָן לֵלֵךְ עַל מַעֲשֵׂה אֵלֶּה מְהוּמֶה קֶלְמֶר וְכִסְפוֹ אֵין
 וְיִי"ש אֵין קִיּוֹן עַל מִיִּם וְנִרְעָזוֹן לֵלֵךְ דִּהֵלֵה אֲשִׁלֵּי אֵין לֵלֵךְ

[illegible]

מסורת הש"ס

[illegible]

שיטה מקובצת (המשך)

[illegible]

רבינו גרשום

וקאמר להא שמעתא לא שנו
אלא לטבל וכי' וכו' טומאה
שבטלה קודם לכן ברוב
חזרה וניעורה. כלומר
שמצטרפין לטמא: תירום
ותירקב. יטול סאה ממנה
ותירקב כדון תרומה טמאה
שאין לה תקנה: משום הכי
הורבחו דאין אומר הכי

וְכִי תִשְׁכַּח יְיָ וְלֹא יַעֲבֹךְ וְכִי תִצְאָה
מִיָּד בְּאֵל וְלֹא תִשְׁכַּח יְיָ וְלֹא יַעֲבֹךְ
וְכִי תִשְׁכַּח יְיָ וְלֹא יַעֲבֹךְ וְכִי תִצְאָה

𐌲𐌹𐌿𐌸𐌰
 𐌲𐌹𐌿𐌸𐌰

הַעֲבֹדוֹת שֶׁיִּגְדְּלוּ בָּהֶם חֵם וְשֵׁלוֹם,
עַד שִׁיכֻלָּה לְהַיָּיֵא אוֹתָם מֵ-
פִּיכֹן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה גְּדוּל כָּל-עַל-
הַמִּנְהָ לְצִדִּי, רַחֲמָנָא לְשׁוֹכֵן, אֶף-עַל-
רָצוֹה עַד שְׁרִיגֵינִי בַּעֲבֹדוֹת חֵם וְשֵׁלוֹם,
כִּי-לִי הַקִּדְשִׁי שֶׁהוּא מֵאֵד שֶׁנִּלְכְּדוּ בְּמַעֲבֹדָה
אֲמֹר שֶׁאֶפְלוּ אוֹתוֹן הַתְּאֵנִשִּׁים הָרַחֲוִקִים

הפצה

וְאִם יִעָשׂוּ לָהֶם חֵק קָבוֹעַ וְהָיָה חֵק לְקִצְרָת כָּכָל יוֹם וְיוֹם וְכִי יִהְיֶה אֵיךְ תִּרְעֶה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה ;

פֶּה פֶּה הַמִּזְרֵה הַזֶּה

שיחית הר"ן שיחה י"ב

וְהָיָה לְעַם לְעַמִּיּוֹת יְדִיד